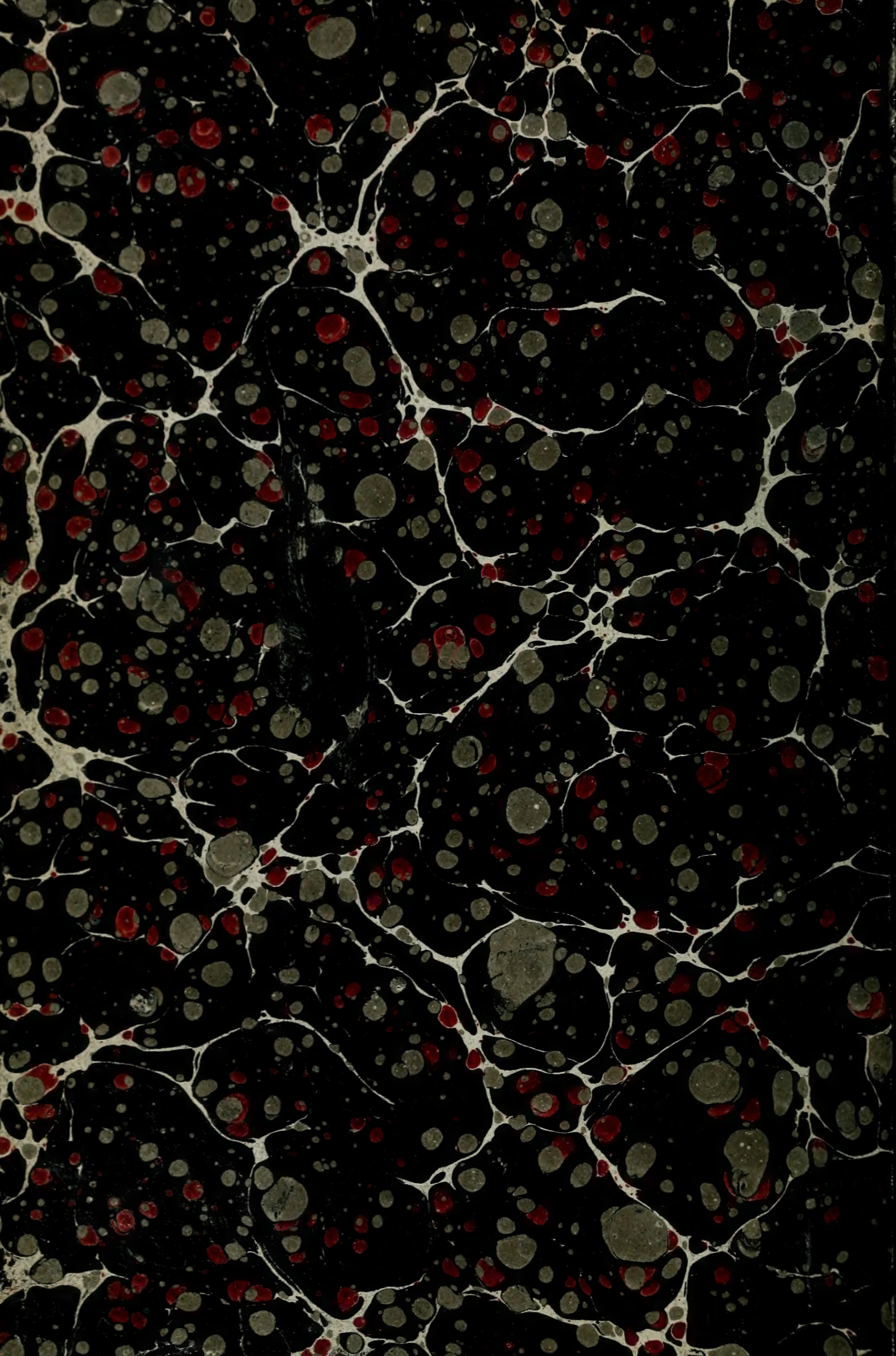
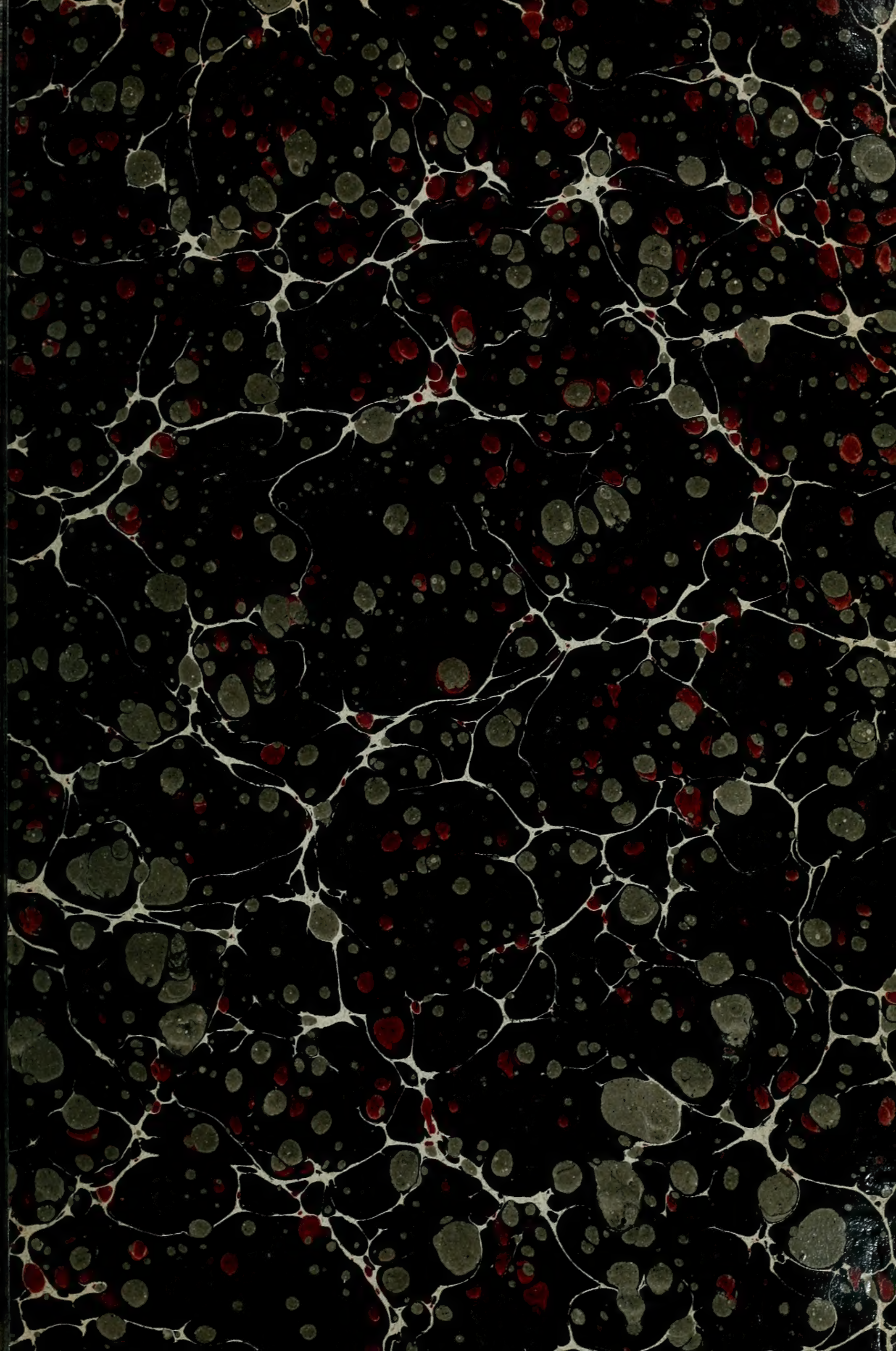

3 1761 07141888 3

Roslin. pinx. Gen. Stab. Lit. Anst.

Hedvig Elisabeth Charlotta
Hertiginna af Södermanland

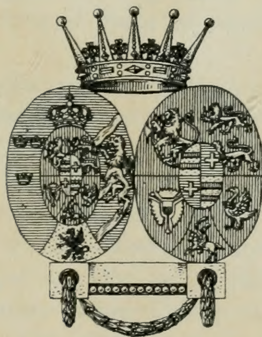
HEDVIG ELISABETH CHARLOTTAS

DAGBOK

ÖFVERSATT OCH UTGIFVEN

AF

CARL CARLSON BONDE

I

1775—1782

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNER

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1902

Förord.

Hedvig Elisabeth Charlotta, den sista drottningen af det Holstein-Gottorpska konungahuset, har efterlämnat dagboksanteckningar från nästan hela den långa tid, som hon vistades i Sverige. Hon började desamma redan 1775 och afslutade dem med oktober månad 1817, alltså blott några få månader före sin den 20 juni 1818 timade död. Hon har i denna sin dagbok månad efter månad upptecknat hvad hon fann anmärkningsvärdt af tilldragelserna vid hofvet och för öfrigt allt, som hon lyckades inhämta rörande dagens historia; hennes anteckningar vittna om den största samvetsgrannhet och sanningskärlek samt utgöra det värdigaste minne af denna älskvärda och framstående furstinna.

Såsom af en härefter intagen P. M. framgår, öfverlämnade hon denna dagbok jämte sina öfriga papper att efter hennes död förvaras af tvenne personer, till hvilka hon hyste ett odeladt förtroende, nämligen H. Exc. grefve Erik Ruuth och H. Exc. friherre Carl Göran Bonde. Vid detta öfverlämnande uttalade hon den önskan, att papperen ej skulle komma till allmänhetens kännedom förrän femtio år efter hennes död, men gaf samtidigt tydligt till känna sin afsikt, att de efter den sålunda bestämda tidens förlopp skulle tjäna till att belysa hennes samtids historia. Genom arf innehafvare af detta dyrbara depositum, som förvaras i Ericsbergs arkiv, har jag därför ansett det vara en skyldig gärd af aktning åt denna ädla furstinnas minne att öfverlämna hennes värdefulla och innehållsrika dagbok åt offentligheten.

Dagboken är författad på franska språket, men påbörjad af den endast sextonåriga nyförmälda hertiginnan samt afslutad af den femtioåttaåriga drottningen företer den naturligtvis stora skiftningar uti såväl språkets som ämnenas behandling. Till en början sysselsatte hon sig hufvudsakligen med hofvets yttre och inre historia men öfvergår så småningom att ägna sitt förnämsta intresse åt de politiska tilldragelserna. Det framgår ganska tydligt af innehållet, att nedskrifvandet verkligen, såsom hon själf uppgifver, skett för hvarje månad, ehuru

möjligen sammanförandet af de gjorda anteckningarna understundom kan hafva blifvit något litet fördröjdt, hvilket man kan få anledning misstänka, där man finner en eller annan tilldragelse förlagd till orätt dag eller månad. Sådana undantag äro dock ytterst sällsynta. Förutom det stora värde, som ligger däri, att denna dagbok är författad af en person i så framskjuten ställning och som stod händelserna så nära, gifver denna dess egenskap att lämna ett omedelbart intryck af det skildrade den ett stort företräde framför den öfriga i synnerhet under den gustavianska perioden ganska rikhaltiga tryckta och otryckta memoarlitteraturen, emedan dessa memoarer i allmänhet äro författade och utarbetade en längre tid efter den, som de skildra.

Jag har varit ganska tveksam rörande sättet för denna dagboks publicerande. Jag inser mer än väl, att det för den samvetsgranne forskaren kunde hafva varit af största intresse att få se den återgifven på originalspråket och med ortografisk noggrannhet, men jag fruktar likväl att den sålunda offentliggjord skulle hafva blifvit betydligt mindre njutbar för en större allmänhet, som helt visst snart skulle hafva tröttnat på de långa och understundom mycket tunga satsbildningarna samt det ej alltid fullt korrekta stafningssättet. Jag har därför trott det vara lämpligare att, följande originalet så ordagrant som möjligt, öfverföra det hela till svenska språket och endast vid detta arbete söka undvika onödiga omsägningar samt, med bibehållandet af det karakteristiska i skrifsättet, däråt gifva en något ledigare form.

* * *

Få furstinnor torde till eftervärlden hafva efterlämnat ett så allmänt aktadt och värderadt minne som Hedvig Elisabeth Charlotta. Alla hennes samtida äro eniga uti att prisa hennes goda och glada skaplynne, ehuru de märkvärdigt nog ej odeladt göra full rättvisa åt hennes öfriga framstående egenskaper och begåfning, detta antagligen till en stor del beroende på det första intryck, som den femtonåriga oerfarna prinsessan gjorde vid sin ankomst till Sverige. Själf har hon genom sitt storartade lifsarbete jäfvat ett sådant förhastadt omdöme. Det själfporträtt, som hon vid aderton års ålder författat och som följer den af henne skrifna inledningen, bevisar tydligt, att den härflutit från en på både hufvudets och hjärtats vägnar mer än vanligt utrustad person. Om man jämför hvad hon där yttrar om sig själf med hvad som anföres af hennes samtida, såsom t. ex. Axel von Fersen, Fredrik Sparre och A. L. Hamilton, finner man genast prof på hennes stora sanningskärlek och förvånande själfkännedom.

Född den 22 mars 1759 och dotter till furstbiskopen af Lybeck, hertigen af Holstein-Gottorp, Fredrik August, och Ulrika Fredrika af Hessen-Kassel, hade hon tillbringat sina barnaår vid det lilla obemärkta hofvet i Eutin, som säkerligen icke stod i någon vidare beröring med Europas större och förnämligare furstehof, ej ens med det så nära befryndade svenska hofvet. Den stolta Lovisa Ulrika, den store Fredriks syster, ringaktade säkerligen sin henne så underlägsne gemåls fädernehem och ville nog helst ur minnet utplåna dennes forna biskopstid. När emellertid de unga arffurstarne företogo sina utländska resor, kunde de ej undgå att besöka farbroderns lilla hof, och det var där, som hertig Karl för första gången fick göra bekantskap med sin blifvande brud på utresan till Aachen 1770. Han har i ett bref, som han efter framkomsten till sin bestämmelseort skref till sin syster Sofia Albertina, med en viss belåtenhet skildrat sitt besök och särskildt synnerligen fördelaktigt uttalat sig om den då endast elfva år gamla prinsessan.*

Redan 1772 hade konung Gustaf, hvars eget olyckliga äktenskap tycktes förblifva barnlöst, funnit det nödvändigt att för att betrygga tronföljden söka bortgifta sina bröder, i första rummet den presumptive tronarfvingen hertig Karl. Den gången strandade dock de framkastade giftermålsplanerna dels på det motstånd förslaget rönte från sekreta utskottets sida, dels troligen äfven på hertigens egen obenägenhet för det äkta ståndet. Emellertid lyckades kungen redan påföljande år, genom sin framgångsrika statskupp befriad från ständernas förmynderskap, att äfven öfvervinna sin broders betänkligheter och förmå honom att

* Uti detta bref, som är dateradt, »Aachen den 19 maj», skrifver hertigen bland annat: . . . . »På vägen från Stralsund gaf riksrådet grefve Schwerin på Löbnitz till min ära en bal, en illuminationsfest, som var mycket animerad; därifrån for jag till Damgarten och vidare till Wismar samt öfver Lybeck till Eutin. Hans höghet biskopen och hans gemål hertiginnan emottogo mig uppmärksamt och hjärtligt. Jag stannade där endast tre dagar, som förflöto hastigt och särdeles angenämt, därifrån for jag till Hamburg och måste till min stora afsaknad af bryta min vistelse. Min älskade syster önskar säkerligen få veta, huru biskopens hof är sammansatt; där finnes en »Oberschenk» eller hofmarskalk, tre kammarjunkare och en stallmästare Hertiginnan har ett slags hofmästarinna, en fru Düring, och två hoffröknar; den lilla prinsessan har en dam motsvarande hvad fröken Kurck fordom var hos min syster, hon heter fröken Du Hamel. Damerna hafva redan uppnått en viss ålder och kunna således ej vara vidare glada och muntra, då man ju ej alltid kan förblifva det. Hvad herrarne beträffar, så äro de ganska hyggliga. Den unge prinsen är mycket flitig och tros snart komma att företaga en resa till Paris: han är storväxt, har ett godt sätt men förefaller i första början något blyg, hvilket dock så småningom går öfver, när man lär känna honom. Hvad den lilla prinsessan beträffar, så är hon, fastän blott elfva år gammal, förtjusande och mycket liflig samt liknar särdeles mycket min syster. — (Ericsbergs arkiv.)

för fäderneslandets trygghet och väl uppoffra sina personliga känslor*. Efter att hafva tvekat uti valet mellan henne och en prinsessa af Hessen-Darmstadt föreslog han honom deras kusin den unga prinsessan Hedvig Elisabeth Charlotta.

Man får väl ej alltför mycket tro på uppriktigheten af kungens försäkringar uti det bref, som han afsände till sin farbroder hertig Fredrik August, att han nämligen länge haft sina ögon riktade på denna prinsessa,** lika litet som på hvad han senare yttrade i ett bref till prinsessan, att redan hans aflidne fader önskat denna förening.***

För att inleda underhandlingarne rörande giftermålskontraktet afsändes generalmajoren friherre Hampus Mörner till Eutin, och de rapporter, som han därifrån afgaf till såväl kungen som till riksrådet grefve Scheffer, vittna mera om en krigares rättframhet än om diplomatisk takt och försiktighet, samt lämna en synnerligen skämtsam bild af det lilla furstehuset.† Dessa underhandlingar togo lång tid, ty ehuru Mörner redan hade afrest i slutet af januari 1774, var det ej

---

* Jfr Geijer »De Gustavianska papperen II, 303.»

** Infördt i (L. Manderström) »Recueil de documents inédits concernant l'histoire de Suède sous le règne de Gustave III» II, 10.

*** Brefvet till prinsessan har följande lydelse: »Min fru svägerska och kusin, Eders kungl. höghet kan lätteligen föreställa sig den glädje, hvarmed jag känner mig berättigad att gifva henne detta namn, en önskan, som jag närt alltsedan det första ögonblicket, som jag gjorde hennes bekantskap och som var föremålet för salig kungens, min faders, förhoppningar. Uti mitt hjärta fördelande de ömma känslor, som jag hyser för en broder, hvilken jag har så många anledningar att älska, ber jag Eders kungl. höghet vara förvissad om huru lifligt jag tillönskar henne lycka. Jag har särskildt gifvit grefvinnan von Fersen, svensk riksrådinna (som får den äran att till Eder å mina vägnar framlämna detta bref), i uppdrag att för Eder uttrycka mina känslor. Det val, som jag gjort af denna dam för att fara eder till mötes, är det mest öfvertygande bevis jag kunnat gifva eder på min vänskap. Hennes personliga förtjänster likasom hennes hjärtas och förstånds framstående egenskaper, hvilka göra henne till en af de älskvärdaste och mest aktningsvärda personer vid mitt hof, skola för visso tillförsäkra henne edert gillande omdöme. Hon kan på ett säkert sätt vägleda eder i de nya förhållanden, hvaruti I kommen att inträda, och eders höghet kommer ej att blifva vilseledd genom att i alla afseenden följa hennes råd. Jag är fullt öfvertygad om att I skolen gifva edert erkännande åt dessa mina första råd, hvilka äro förestafvade af ett hjärta, som uppriktigt intresserar sig för eder lycka, oskiljaktig som den är från min broders.

Vi afvakta nu med stor otålighet eder ankomst uti skötet af en familj, som redan på förhand är eder egen och som kommer att emottaga eder med prof på en öm och uppriktig vänskap. Det är äfven med dessa känslor, som jag förblifver, min fru svägerskas och kusins, eders kungl. höghets goda broder och kusin, Gustave.» (Bil. A.) (Ericsbergs arkiv.)

† Friherre H. Mörners bref och depecher finnas införda i (L. Manderström) »Recueil de documents inédits etc.» II.

förrän den 26 maj samma år, som han kunde afresa från Eutin med det ratificerade giftermålskontraktet.

Redan i februari månad hade kungen utnämnt den hofstat, som skulle anställas hos den unga hertiginnan, samt uppdragit åt grefvinnan Axel von Fersen att fara henne till mötes. Härom skrifver friherre Fredr. Sparre i sin dagbok under den 1 mars 1774:

»Generalskan Sprengtporten, född Taube, har blifvit utnämnd till hofmästarinna hos den blifvande hertiginnan af Södermanland och fröknarna Lewenhaupt, förutvarande hoffröknar hos drottningen, till hennes hoffröknar. Fröken Lona Ekeblad var utsedd till den tredje; alla dessa fyra damer skola med grefvinnan Axel von Fersen i spetsen samt öfriga personer, som blifvit utnämnda att utgöra H. K. H. prins Karls gemåls hof, afresa den 1 maj till Karlskrona för att fara prinsessan till mötes i Wismar, hvarest baron Höpken, president i Wismarska tribunalet, har fått befallning att i kungens namn och som hans kommissarie emottaga prinsessan.» *

Det var dock först den 18 maj, som afresan ägde rum, och härom yttrar äfvenledes friherre Fredr. Sparre i sin dagbok under den 17 maj 1774: »Riksrådinnan grefvinnan von Fersen tog afsked af D. D. M. M. på Ulriksdal och emottog deras sista instruktioner. Hon afreste påföljande dag tillsammans med hela den svit, som skickas för att möta den blifvande hertiginnan af Södermanland. Sviten har blifvit tillökad med en tredje hoffröken, nämligen fröken Strokirch. Fröken Sophie von Fersen följer äfven med sin moder, hvilket dock ej först var kungens afsikt, han hade tänkt låta henne under tiden få vistas på Ulriksdal under beskydd af sin gifta syster, grefvinnan von Klinckowström. Grefvinnan Sprengtporten har i anseende till sin klena hälsa fått befrielse från resan. Hela denna svit afreste den 18 maj från Stockholm, anlände den 22 till Karlskrona, gick ombord på eskadern den 25 och framkom till Wismar den 28 efter en särdeles gynnsam resa. Baron von Klinckowström har haft att sköta alla utbetalningar och har uti Wismar erhållit fullmakt såsom hofmarskalk till belöning för sitt besvär och sin ådagalagda skicklighet. Grefvarne Piper och Hamilton, båda två kammarherrar hos drottningen, voro de två öfriga hofmän, som voro använda vid denna beskickning. Grefvinnan von Fersen har erhållit 6,000 riksdal. banko för sig ensam till att bestrida sin utrustning för resan.» **

* Ericsbergs arkiv.

** Ericsbergs arkiv. — Jfr (L. Manderström) »Recueil des documents etc.» II 198, där en förteckning öfver de medföljande personerna är intagen. Jfr Fersens Hist. Skr. III. 100.

Ehuru framkomsten till Wismar ägde rum den 28 maj, fördröjdes af föregifna anledningar prinsessans ditkomst ända till den 21 juni. Såväl Fersen som A. L. Hamilton angifva i sina memoarer, att det egentliga skälet till denna tidsutdräkt var kungens önskan att få en förevändning att komma ifrån sin utlofvade resa till Ryssland.* Uti Wismar försiggick nu den högtidliga vigselakten, hvarvid baron von Höpken »par procuration» representerade hertig Karl, alltefter ett af kungen uppgjordt omständligt ceremoniel.** Den 25 gick prinsessan ombord på krigsskeppet Sofia Albertina, och den 3 juli landsteg hon vid Erstavik.

Härom skrifver Fredr. Sparre i sin dagbok: »Söndagen den 3 juli omkring kl. 6 e. m. anlände grefve Klas Sparre, son till amiralen Erik, skickad af amiralen grefve Wrangel, med rapport till kungen att den eskader, hvaröfver han förde befälet och som hade hertiginnan af Södermanland ombord, hade kastat ankar vid Dalarö efter en så snabb och lycklig resa som möjligt. Det blef allmän uppståndelse i staden, och både kungen och prinsen önskade att så snart som möjligt få råka prinsessan. Den starka blåsten fördröjde emellertid landstigningen ända till påföljande dag på aftonen och kungen hade begifvit sig inkognito till Erstavik, för att därvid vara närvarande.

Torsdagen den 7 juli försiggick prinsessans högtidliga intåg sjövägen samt på aftonen samma dag ceremonien i kyrkan. Man kan ej föreställa sig något mera storartadt än detta intåg. Jag har gömt ceremonielet, som beskrifver detta, bland mina papper,*** och om man läser det, kan man göra sig en föreställning om detta skådespel. Ett annat tryck har jag äfven gömt, upptagande beskrifning af alla öfriga fester i sammanhang med denna förmälning.

Det hela har kostat kungen mycket penningar och äfven varit dyrbart för alla dem, som däruti deltagit, genom de omkostnader som man var tvungen underkasta sig för nya kläder. Den ståtligaste af alla festerna var maskeradbalen i kungsträdgården. Teaterföreställningarna, hvarvid Birger jarl och operan Silvia uppfördes, voro äfven mycket vackra.» †

---

* Jfr Fersens Hist. Skr. III, 191 och A. L. Hamiltons Anekdoter sid. 81.

** Jfr (L. Manderström) Recueil des documents etc. II, 182—188.

*** »Ceremonial vid Hans kungl. höghet hertigens af Södermanland m. m. Prins Carls instundande höga förmälningsakt samt dess tillkommande gemåls prinsessan Hedvig Elisabeth Charlottas af Holstein-Gottorp intåg och emottagande uti residenset». Stockholm, tryckt hos Herm. Voogt, kongl. boktryckare 1774.

† Ericsbergs arkiv. — Jfr Fersens Hist. Skr. III, 124 och A. L. Hamiltons Anekdoter sid. 83.

Vidare skrifver Fredr. Sparre i sin dagbok den 13 aug. 1774: » . . . . Hertiginnan behagade alla, i främsta rummet sin gemål, hvarför vi i sanning äro himmelen stor tack skyldiga. Man kan ej tänka sig något mera gladt och lifligt än denna unga furstinna. Ingenting förbluffade henne eller gjorde på henne sådant intryck, att hon ett enda ögonblick förlorade kontenansen. Hon var den första att göra bekantskap med alla, och detta med en lätthet och otvungenhet, som var förvånansvärd. Hon skrattar och skämtar hela dagen. Hon är glädjen själf, och efter hvad de personer säga, som hafva lyckan att vara anställda hos henne, lär hon äfven hafva det allra bästa hjärta. Grefvinnan von Fersen, som jag under ceremonien vid intåget förde vid handen, kunde ej upphöra att lofprisa henne. Kungen och änkedrottningen hafva äfven uttryckt sin stora belåtenhet med hennes glädtighet och milda karaktär. I trots af sin ungdom är hon passioneradt road af läsning och föredrager helst gedigna böcker. Fastän själf uppfostrad vid ett litet obetydligt hof tycktes ej all ståt vid vårt samt de omväxlande och bullersamma festligheterna göra något vidare intryck på henne, ehuru hon helt visst aldrig förr skådat något sådant. Öfver föreställningen af Birger jarl blef hon dock något häpen men kunde emellertid fullkomligt följa med denna pjäs emedan jag på kungens befallning däraf gjort en öfversättning på franska, som hon hela tiden fick hålla i handen. (Jag har konceptet kvar bland mina papper.)

Den unga drottningen är äfven förtjust i sin svägerska, som ej heller underlåter någonting för att behaga henne och muntra upp henne samt vinna hennes förtroende. Hon småretas och skämtar med henne, hon till och med kittlar henne utan någon försyn, när hon möter henne, det gör hon för öfrigt också med sina egna hofdamer, hvilket jag själf fick bevittna uti en af alléerna i kungsträdgården under maskeradbalen. Hennes största nöje är att skämta och hitta på galenskaper, och hon kommer helt visst att införa det bruket hos oss. Detta vore i sanning lyckligt, ty vår af naturen något dystra nation behöfver verkligen muntras upp. Måtte hon länge få behålla sitt glada lynne! Hypokondri ingår ej det ringaste i hennes karaktär, och hon afskyr allt hvad etikett heter och skulle helt visst gärna vilja behandla alla som jämlikar, om hennes samhällsställning kunde tillåta det. Hon sträfvar endast efter att se alla glada omkring sig.»*

Den förtjusning, hvarom dessa utlåtanden af friherre Fredr. Sparre ojäfvaktigt vittna, var helt säkert allmän, och särskildt måtte hertiginnans glada lynne hafva behagat kungen, som af sin högtidliga och dystert anlagda gemål blifvit föga bortskämd i den vägen.

* Ericsbergs arkiv.

Efter några veckors vistelse i hufvudstaden följde hertiginnan sin gemål till fältlägret i Skåne, där hon bodde på Vidarp, och under denna tid lära festligheter ej hafva saknats.*

Man började ganska snart hysa förhoppningar, att det med hertigens giftermål afsedda ändamålet att erhålla en arfvinge till tronen skulle gå i fullbordan. Fredrik Sparres anteckning uti sin dagbok är dock nästan förvånande, att redan då han lämnade Stockholm den 22 juli hade man »förhoppningar att snart få se frukten af detta lyckliga äktenskap». Det var likväl först i januari månad påföljande år, som hertiginnans grossess allmänt ansågs för gifven och en af de egendomligaste komedier började utspelas. Man kan emellertid med säkerhet antaga, att den unga oerfarna prinsessan var fullkomligt oskyldig till den bedrägliga väntan på det lyckliga ögonblicket, hvaruti hela landet under flera månader blef hållet. Friherre G. J. Ehrensvärd har afgifvit en intressant berättelse** om denna märkliga sak. Det hela var nog uteslutande beroende åtminstone från början på ett misstag af läkare och barnmorska, och man behöfver ej tillskrifva det sådana motiv, som A. L. Hamilton i sina efterlämnade anteckningar har gjort.***

Under hela denna tid behandlades hertiginnan med den allra största försiktighet för undvikande af missfall. Fredrik Sparre omtalar i mars månad 1775, huru hertiginnan blifvit så uppskrämd af en berusad lakej, som af misstag om natten kommit in uti hennes sängkammare, att man befarade ett missfall, men han tillägger, att »lyckligtvis skänkte himmelen framgång åt de skickliga läkarnes omtänksamma vård, så att den öfverhängande faran blef afvärjd». Den 2 april skrifver vidare Fredr. Sparre, att man då hoppades att snart »få till himmelen uppsända sina varma förböner för hertiginnans lyckliga nedkomst, ty hennes grossess är numera ej underkastad något tvifvel». Den 17 september samma år skrifver han återigen: »Den kungliga familjen och hela nationen har att glädja sig åt och välsigna Gud för den stora lyckan, att hertiginnans af Södermanland grossess nu erkännes vara utom allt tvifvel, hvilket tillkännagafs få dagar före kungens återkomst. Den synes leda sin början från kungens födelsedag i sistlidne januari, såsom alla redan förut hafva misstänkt det. Kungen emottog underrättelsen härom under sin vistelse i Finland, vid ankomsten till Åbo, och han lät genast uppsätta och trycka formuläret till de offentliga förbönerna, som med anledning häraf alla söndagar skola uppläsas

---

* Jfr A. L. Hamiltons anekdoter sid. 84.

** Se G. J. Ehrensvärds dagboksanteckningar II, 315 och följande.

*** Jfr A. L. Hamiltons anekdoter sid. 87.

från predikstolarna i hela riket, och hvilket redan före Hans maj:ts afresa från Finland hann ske i flera kyrkor därstädes.»

Om man härmed jämför hvad hertiginnan själf skrifver i sin dagbok under augusti månad samma år (sid. 14): »Då mitt hafvandeskap sedan flera månader ansågs ovisst och läkarne voro oeniga därom», finner man förvånande, att så kort därefter »full visshet» ansågs vunnen. Man utsatte till och med redan dagen till den 24 oktober, och allting gjordes redo härför enligt hvad Fredr. Sparre skrifver den 20 oktober: »man underrättade kungen, att hertiginnan torde nedkomma måndagen den 24 oktober och att änkedrottningen önskade, att om det blefve en prins, han måtte få bära salig kungens namn såsom varande stamfader för det kungliga hus, som nu sitter på Sveriges tron. Kungen gjorde mig den äran att meddela mig detta samt beklagade sig öfver alla de bekymmer, som änkedrottningen förorsakade honom.» Emellertid fick Fredr. Sparre under den 24 oktober anteckna, att: »grefvinnan Wrangel har i dag fått bref från sin man, att förhållandet med hertiginnan visserligen ej längre är underkastadt något tvifvel men att man missräknat sig på flera månader, så att nedkomsten ej kommer att inträffa förrän i februari månad». Härefter upphör Fredr. Sparre att vidare tala härom, och det var äfven kort därefter, som det rätta sammanhanget upptäcktes samt förbönerna återkallades. Själf har hertiginnan i sin dagbok endast på det här ofvan angifna stället vidrört saken.

Det är vid denna tidpunkt, som dagboksanteckningarna börja, och dessa utgöra en fortgående skildring af denna furstinnas växlande öden, hvilka därför ej här behöfva närmare vidröras.

Intill år 1800 är dagboken författad i brefform, ett bref för hvarje månad, och dessa äro adresserade till Sofie von Fersen, sedermera grefvinnan Piper. Uti det företal, som hertiginnan själf författat, angifver hon, att »den innerliga vänskap, som hon hyser för den vän, till hvilken hon adresserar dessa bref», varit ett skäl, som särskildt påverkat henne att välja denna form för sina anteckningar. (Sid. 6.) Denna vänskap, som för hela lifvet förenade hertiginnan med Sofie von Fersen, tyckes hafva börjat redan från deras allra första bekantskap vid deras sammanträffande i Wismar, dit den då sjuttonåriga fröken, jämlikt hvad redan här ofvan blifvit anfördt, fick åtfölja sin moder, som fått i uppdrag att fara den unga hertiginnan till mötes. Uti en lefnadsskildring öfver sin förtrogna vän, som Hedvig Elisabet Charlotta efter dennas död 1816 nedskrifvit, yttrar hon härom följande:

»För att ej under sin bortovaro lämna en ung och vacker dotter ensam hemma, gjorde grefvinnan Fersen såsom villkor vid emottagandet

af det uppdrag, som Gustaf anförtrodde henne att fara mig till mötes, att Sofie skulle få medfölja jämte de öfriga hoffröknarna, som skulle utgöra mitt hof, dock utan sådan titel men endast såsom hennes dotter. Härtill lämnade kungen sitt bifall, och grefvinnan Fersen afreste på våren 1774 till Wismar, dit mina föräldrar skickat mig beledsagad af deras hofstat. Det var där, som giftermålskontraktet med hertigen af Södermanland blef utaf presidenten i Wismarska tribunalet baron von Höpken undertecknadt samt vigselakten »par procuration» ägde rum.

Från första stunden som jag såg Sofie Fersen, möttes våra hjärtan uti en ömsesidig sympati och blefvo sedan alltjämt genom vänskapens band oupplösligen förenade; det uppstod en harmoni oss emellan, som tiden, vanan, förtroendet och tvenne känslofulla själars likformighet endast bidrog att göra allt stadigare. Jag har detta ljufliga vänskapsband att tacka för de skönaste och lyckligaste stunderna i mitt lif, och det är åt minnet häraf, som jag nu ägnar denna skrift. Ja, i sanning må man prisa en sådan känsla, som för hela lifvet kan förena tvenne hjärtan, såsom vi det varit, hvarigenom vi i trots af lifvets alla stormar dock fått lära känna den sanna lyckan! Ack! min älskade och olyckliga vän, kunde du från den eviga boning, där du nu funnit belöningen för dina orättvisa lidanden, sänka dina tankar ner till denna jord, skulle du helt visst med fägnad förnimma, hurusom din trofasta väninna använder sin tid att söka rättfärdiga dig och därigenom äfven själf vinna tröst för sin genom din död lidna oersättliga förlust. Med undergifvenhet för den Eviges rådslag vill jag dock, huru jag än må lida, ej klaga däröfver utan lefver i hoppet att en dag blifva återförenad med denna vän från min ungdomstid, den enda verkliga vän som jag någonsin ägt.»*

Det porträtt af Hedvig Elisabeth Charlotta, som finnes intaget i denna första del, är efter ett vid Drottningholm förvaradt original af Roslin måladt antagligen år 1775.

Ericsberg den 1 september 1902.

Carl Carlson Bonde.

---

* Ericsbergs arkiv.

Innehåll:

Sid.
P. M. till grefve Ruuth och baron Bonde . . . . 1.
Till läsaren, inledning . . . . 5.
Självporträtt . . . . 6.

Bref från hertiginnan af Södermanland till hennes förtrogna vän grefvinnan Sophie Fersen:

I. **Bref för augusti månad 1775:**

Inledning, kungens återförening med drottningen, Muncks biträde härvid, kungen meddelar tilldragelsen, ett par hofdamers berättelse . . . . 13.

II. **Bref för september månad 1775:**

Kungens belåtenhet med sin återförening med drottningen, verser med anledning häraf, lefnadssättet på Ekolsund, tillämnad afresa till Gripsholm . . . . 16.

III. **Bref för oktober månad 1775:**

Resan till Gripsholm, ankomsten dit, drottningens illamående, konungaparets erkänsla till Munck, presenter med anledning af försoningen, misstankar att Munck är drottningens älskare 19.

IV. **Bref för november månad 1775:**

Återkomst till Stockholm, kungens vurm att spela teaterpjäser, uppförande af proverb, ryktet angående drottningen och Munck . 21.

V. **Bref för december månad 1775:**

Dagliga sysselsättningar, repetitioner af teaterpjäser, historien om en bortröfvad tårta och därmed sammanhängande upptåg, julaftons firande, allmänna missnöjet med kungens vurm att uppträda på teatern . . . . 23.

VI. **Bref för januari månad 1776:**

Anordnandet af divertissementet, firandet af hertig Karls namnsdag, en deputation från Södermanland, nya öfverraskningar, en skomakarverkstad, karakteristik öfver Toll, divertissement, föreställande en professorsinstallation, tillställdt för att roa kungen 27.

VII. **Bref för februari månad 1776:**

Sid.

Divertissement föreställande »*Marknaden i S:t Germain*», divertissementet »*Det förtrollade slottet*» . . . . 31.

VIII. **Bref för mars månad 1776:**

Divertissementet »*Drottning Kristinas tornerspel*», divertissementet »*De fyra elementen*» . . . . 35.

IX. **Bref för april månad 1776:**

Divertissementet »*Rosendrottningen i Salenci*», divertissementet på Drottningholm, kalladt »*Cyteres tempel*», inrättandet af kronobrännerier, missnöje härmed . . . . 40.

X. **Bref för maj månad 1776:**

Hertig Fredriks resa till Italien, hans kärlek till fröken von Fersen, hennes afslag på hans frieri, karaktärsteckning af hertig Fredrik och fröken von Fersen, missnöjet med kronobrännerierna . . 43.

XI. **Bref för juni månad 1776:**

Installation af Vasa hofrätt, kungens resa till Karlskrona, byggandet af den nya dockan därstädes, vistelsen på Ulriksdal, oenighet mellan drottningen och hertiginnan . . . . 47.

XII. **Bref för juli månad 1776:**

Vistelsen på Svartsjö, änkedrottningens karaktär, prinsessan Sofia Albertinas karaktär och utseende, afresan till Ekolsund, förberedelser till tornerspelet . . . . 50.

XIII. **Bref för augusti månad 1776:**

Beskrifning öfver tornerspelet, sjukligheten på Ekolsund, förhållandet mellan kungen och drottningen, ryktena om Munck . . . . . 53.

XIV. **Bref för september månad 1776:**

Anledningen till änkedrottningens vistelse på Ulriksdal, grefvinnan Löwenhielms återkomst till Sverige, hertigens förhållande till henne, hertiginnans resignation . . . . 56.

XV. **Bref för oktober månad 1776:**

Sammanträffande med grefvinnan Löwenhielm, hertigens resa till Gripsholm, rykten om drottningen och Munck . . . . 58.

XVI. **Bref för november månad 1776:**

Änkedrottningens sjukdom, anledningen till hennes oenighet dem kungen, tvistigheter om plats på operan, divertissement med an-

Sid.
ledning af änkedrottningens tillfrisknande kalladt »*Aesculapii tempel*» . . . 60.

XVII. **Bref för december månad 1776:**

Kungen afstår från att uppträda på teatern, franska skådespelartruppen, hertigens kärleksförhållande till grefvinnan Löwenhielm, hertiginnans tankar härom . . . 63.

XVIII. **Bref för januari månad 1777:**

Divertissementet »*Ett kinesiskt bröllop*», divertissementet »*Ett läger i Skåne*», änkedrottningen anordnar ett divertissement för att öfverraska drottningen, föreställande »*En skördefest i Skåne*» 65.

XIX. **Bref för februari månad 1777:**

Divertissementet »*En venetiansk fest*», oenighet mellan kungen och prinsessan, fröken von Fersens uteblifvande från repetitionen och därmed sammanhängande händelser, hertiginnans bemedling . . . 68.

XX. **Bref för mars månad 1777:**

Förberedelser till tornerspel, tvistigheter angående bärandet af damernas färger, Tolls och grefvinnan Löwenhielms andel däri, hertigens missnöje med henne därför samt därpå följande försoning . . . 73.

XXI. **Bref för april månad 1777:**

Rykten om förhållandet mellan drottningen och Munck, brännerifrågan och dess olyckliga följder . . . 76.

XXII. **Bref för maj månad 1777:**

Tornerspelet på Adolf Fredriks torg, anmärkningar mot att drottningen bortlämnar sina färger, rykten om kungens förestående resa till Ryssland . . . 78.

XXIII. **Bref för juni månad 1777:**

Kungens afresa till Ryssland, hertigen tillförordnad regent, reflexioner öfver vistelsen i Stockholm, umgänget därstädes, hertigen meddelar hertiginnan sitt förtroende rörande förhållandet till grefvinnan Löwenhielm . . . 81

XXIV. **Bref för juli månad 1777:**

Kungens återkomst från sin resa till Ryssland, festligheter med anledning häraf, beskrifning öfver det ryska hofvet, godt förhållande mellan kungen och änkedrottningen . . . 84.

XXV. **Bref för augusti månad 1777:**

Sid.

Kungen öfvertager Drottningholm af änkedrottningen, lefnadssättet på Drottningholm, misshälligheter mellan kungen och änkedrottningen, hertiginnan erhåller bådas förtroenden . . . . 86.

XXVI. **Bref för september månad 1777:**

Förhållandet mellan drottningen och Munck, skandalhistoria om en hofdam . . . . 89.

XXVII. **Bref för oktober månad 1777:**

Divertissement för att fira hertig Fredriks återkomst, kalladt »*Förtrollningen på Gripsholm*», teaterföreställning . . . . 91.

XXVIII. **Bref för november månad 1777:**

Karusell vid Gripsholm, förhållandet mellan kungen och änkedrottningen, försoning, lefnadssättet och förströelser i Stockholm 94.

XXIX. **Bref för december månad 1777:**

Sysselsättningar vid Gripsholm, förhållandet mellan drottningen och Munck, fruktan för hvad som kan inträffa, om drottningen råkar i välsignadt tillstånd, charader . . . . 97.

XXX. **Bref för januari månad 1778:**

Festligheter på kungens födelsedag, rykte om att drottningen är i välsignadt tillstånd, kungen ämnar införa en ny klädedräkt, beskrifning på densamma . . . . 99.

XXXI. **Bref for februari månad 1778:**

Drottningens grossess bekräftas, änkedrottningen meddelar sina misstankar . . . . 103.

XXXII. **Bref för mars månad 1778:**

Divertissementet »*Karavanseraljen*», oenigheten mellan kungen och änkedrottningen, kungens besök på Fredrikshof, hertigens underhandlingar, han talar med Munck, änkedrottningen anklagar hertiginnan, kungen besöker hertiginnan, gissningar om hvarifrån ryktet kommer, hertiginnan meddelar sig med hertigen, änkedrottningens afresa till Stralsund ifrågasättes . 105.

XXXIII. **Bref för april månad 1778:**

Underhandlingar mellan kungen och änkedrottningen, statsfruarna få befallning att ej fara till Fredrikshof . . . . 112.

XXXIV. **Bref för maj månad 1778:**

Sid.

Samtal mellan kungen, hertigarne, hertiginnan och prinsessan rörande oenigheten med änkedrottningen, underhandling med drottningen, fest hos ryske ministern, kungen besöker Fredrikshof . . . . 114.

XXXV. **Bref för juni månad 1778:**

Änkedrottningen undertecknar förklaringen rörande det blifvande barnets börd, förhållandet till änkedrottningen, vistelse på Ulriksdal, samtal med fru Ehrengranat, prins Fredriks sjukdom, kungen reser till Skåne och Danmark . . . . 125.

XXXVI. **Bref för juli månad 1778:**

Hertig Fredriks sjukdom och tillfrisknande, kungens beskrifning på det danska hofvet, besök hos änkedrottningen på Svartsjö, samtal med kungen härom, festlighet och operaföreställning 128.

XXXVII. **Bref för augusti månad 1778:**

Divertissementet »*Dianas fest*», skandalhistorier, förhållandet mellan kungen och prins Fredrik, teaterföreställningar . . . . . . 133.

XXXVIII. **Bref för september månad 1778:**

Resa till Strömsholm, vistelsen därstädes, besök i Uppsala, baron Münsters uppträdande, grefve Brahes ställning vid den kommande riksdagen . . . . 137.

XXXIX. **Bref för oktober månad 1778:**

Drottningens nedkomst, brefväxling vid detta tillfälle mellan kungen och änkedrottningen, häraf föranledt uppträde på slottet, tedeum och allmän glädje öfver kronprinsens födelse, ytterligare brefväxling mellan kungen och änkedrottningen, prinsessans och hertig Fredriks bemedling, allmänhetens omdöme om brytningen . . . . 140.

XL. **Bref för november månad 1778:**

Kronprinsens dop, ständerna stå fadder, förhållandet mellan kungen och änkedrottningen, hertiginnan besöker änkedrottningen, uppträde vid riksdagen, kungen och grefve Fersen, österrikiske ministerns fru vill ej underkasta sig etiketten, åtgärder med anledning häraf, ministern begär att blifva rappellerad 150.

XLI. **Bref för december månad 1778:**

Festligheter och tedeum med anledning af drottningens tillfrisknande, olyckshändelse vid detta tillfälle, grefve Schwerins

Sid.

död, vidskepliga uppfattningar af alla olyckstecken vid kronprinsens födelse, änkedrottningens sjukdom, förhållandet mellan henne och kungen, hennes försoning med hertiginnan . . . 156.

XLII. **Bref för januari månad 1779:**

Nyårshälsningar, nyårsdagens firande, fortsatta festligheter, tillbud till olyckshändelse vid förberedelserna till fyrverkeriet, bal hos prins Fredrik, riksdagens hemförlofvande, det allmänna missnöjet med brännerifrågan . . . . 160.

XLIII. **Bref för februari månad 1779:**

Hoflifvet, karaktärsskildringar af drottningen och kungen . . . . 163.

XLIV. **Bref för mars månad 1779:**

Tonen i sällskapslifvet, vistelsen på Ulriksdal, karakteristiker öfver drottningens öfverhofmästarinna och statsfruar samt några herrar och damer, som tillhöra de kungligas omgifning, förhållandet mellan kungen och änkedrottningen . . . . 173.

XLV. **Bref för april månad 1779:**

Det allmänna missnöjet med kronobrännerierna, åtgärder för lugnets återställande, Haldins artiklar i Stockholmsposten, rättegången mot Haldin, rykten om drottningens förhållande till Munck, flottan utrustas för att skydda handeln, yttrande af lord North 184.

XLVI. **Bref för maj månad 1779:**

Fest på ryska kejsarinnans födelsedag, förhållandet mellan kungen och änkedrottningen, Haldins process, kungens besök i Karlskrona, tillsättandet af en hoffröken hos hertiginnan . . . . 188.

XLVII. **Bref för juni månad 1779:**

Vistelsen på Ulriksdal, ridturer och öfverraskningar på Ladugårdsgärdet, anledningen till kungens besök i Karlskrona och utrustningen af eskadern, hertigens besök i Köpenhamn, utflyttning till Drottningholm . . . . 192.

XLVIII. **Bref för juli månad 1779:**

Vistelsen på Drottningholm, karakteristik öfver därvarande personer, fest på drottningens namnsdag, förberedelser till ett divertissement, besök hos änkedrottningen på Svartsjö, hertigens besök därsammastädes, samtal med kungen om förhållandet till änkedrottningen och om stämningen i landet . 195.

XLIX. **Bref för augusti månad 1779:**

Sid.

Divertissementet »*La fête de la roche Galtare*», grefvinnan Löwenhielms uppträdande i andra föreställningen däraf, impromptu af grefve Oxenstierna, afundsjuka mellan systrarna Löwenhielm och Höpken, samtal rörande hertigens kärleksförhållande till en hofdam, hertiginnans uppfattning häraf . . . . 200.

L. **Bref för september månad 1779:**

Färden till Gripsholm, vistelsen därstädes, äfventyr vid ett besök hos grefvinnan Löwenhielm, samtal rörande orsaken till brytningen mellan kungen och änkedrottningen, samt om dagboksanteckningar . . . . 208.

LI. **Bref för oktober månad 1779:**

Vistelsen på Gripsholm, sällskapsspektakel, hertiginnan beslutar sig för att ej mera uppträda på scenen, hofdamernas intriger, grefvinnan von Höpken förtalar sin syster grefvinnan Löwenhielm, etikettsfråga vid grefve von Nostitz' afskedsaudiens, anledningen till kungens förlängda vistelse på Gripsholm . . . 212.

LII. **Bref för november månad 1779:**

Gissningar om anledningen till den förlängda vistelsen på Gripsholm, rykten härom bland allmänheten, smädeskrifter . . . 216.

LIII. **Bref för december månad 1779:**

Samtal med kungen angående misshälligheterna inom den kungliga familjen samt rörande drottningens karaktär, julaftons firande . . . . 219.

LIV. **Bref för januari månad 1780:**

Återkomsten till Stockholm, missbelåtenheten därstädes med den långa frånvaron, möjlighet till en försoning mellan kungen och änkedrottningen, hertigens förhållande till henne, änkedrottningens sjukdom och missnöje, tonen inom sällskapslifvet, tidningen »*Sanning och nöje*» . . . . 227.

LV. **Bref för februari månad 1780:**

Samtal med kungen angående förhållandet mellan hertigen och änkedrottningen, anledning till allmänhetens missnöje med kungen, besök af prins Ludvig af Holstein, etikettsfrågor . . 233.

LVI. **Bref för mars månad 1780:**

Studerandet af människors olika karaktär, samtal med öfverståthållaren friherre Sparre rörande dagboksanteckningar samt om drottningen, det härskande misstroendet inom sällskapslifvet, polisspioner, anonyma bref till hofvets damer, Mälarens öfversvämning . . . . 237.

LVII. **Bref för april månad 1780:**

Sid

Grefvinnan Sprengtportens frånfälle, tillsättandet af en ny hofdam, nya tvistigheter mellan kungen och änkedrottningen, underhandlingar genom öfverhofpredikanten Wingård, utnämningen af statsfru hos änkedrottningen, samtal med änkedrottningen, kungens opålitliga karaktär . . . . 241.

LVIII. **Bref för maj månad 1780:**

Samtal med kungen om änkedrottningen, gissningar rörande kungens planer att företaga en utrikes resa, kungen omtalar denna sin afsikt, samtal mellan kungen och hertigen rörande flottan, herr Trolles utnämning till generalamiral för flottan 245.

LIX. **Bref för juni månad 1780:**

Kungens resa till Spa, regeringens ordnande under hans frånvaro, kungens bref till änkedrottningen och hennes svar, samtal med änkedrottningen härom . . . . 249.

LX. **Bref för juli månad 1780:**

Kungens insjuknande i Damgarten, oro med anledning häraf, rykte om ett besök af tyske kejsaren, hertiginnan gör bekantskap med Schröderheim, missnöje inom arméen . . . . 254.

LXI. **Bref för augusti månad 1780:**

Den beväpnade neutraliteten och möjligheten af ett krig, den politiska ställningen i Europa, samtal med Schröderheim om nödvändigheten af kungens snara återkomst . . . . 258.

LXII. **Bref för september månad 1780:**

Ovissheten om kungens återkomst, hans tillämnade besök i Frankrike afvisadt, underrättelser om kungens återkomst, kungens äfventyr i Spa, lefnadssättet på Rosersberg . . . . 261.

LXIII. **Bref för oktober månad 1780:**

Kungens återkomst, teaterföreställning för firandet häraf, öfverraskningar vid Rosersberg, missnöje inom flottan med amiral Trolles utnämning, gissningar rörande försoningen mellan kungen och änkedrottningen, samtal med baron Strömfelt härom . . . . 263.

LXIV. **Bref för november månad 1780:**

Vistelsen på Gripsholm, kungens äfventyr under den utrikes resan, traktatens afslutande med Ryssland, presenter med anledning häraf, bekymmer rörande dagboken, änkedrottningen besöker

Sid.
teatern i den kungl. logen och emottages med hyllning, kungens förargelse häröfver, förbud för skådespelarne att uppträda, anledningen till demonstrationen, riksr. Höpkens afsked . . . . 267.

LXV. **Bref för december månad 1780:**

Besök på Gripsholm, julaftons firande, nöjen, förslag att instifta en fruntimmersorden, upptagandet i statskalendern af en statsfru hos änkedrottningen dementeras, förgiftningsförsök mot generalamiral Trolle . . . . 271.

LXVI. **Bref för januari månad 1781.**

Divertissementet »*Sibyllans grotta*», corps diplomatique inbjudes att se det uppföras för andra gången, oro öfver grefvinnan Pipers sjukdom, yttrande af kungen . . . . 273.

LXVII. **Bref för februari månad 1781:**

Oro öfver grefvinnan Pipers sjukdom, festligheter i stora världen, prins Fredriks kärlek till fröken Wrangel, upptåg på maskeradbalen, utdelande af anonyma skrifvelser, teaterföreställningar, mamsell Stadings uppträdande, den politiska ställningen i Europa, fara för krig . . . . 277.

LXVIII. **Bref för mars månad 1781:**

Samtal mellan kungen och grefve Axel von Fersen rörande ekonomiska frågor, prins Fredriks hemliga förlofning med fröken Wrangel, förhållandet mellan kungen och änkedrottningen, samtal med änkedrottningen om kronprinsens börd . . . . 280.

LXIX. **Bref för april månad 1781:**

Tidningsskrifveri, kungen möter änkedrottningen under en promenad, hertigens uppförande mot sin gemål, hans våldsamma lynne och opassande beteende, hertiginnans likgiltighet för honom och bekymmer, tillämnad vistelse på Ulriksdal . . . 283.

LXX. **Bref för maj månad 1781:**

Vistelsen på Ulriksdal, samtal med kungen och grefvinnan Brahe om prins Fredriks giftermål med fröken Wrangel, grefvinnan Brahes karaktär, yttrande af kungen rörande drottningen, förklaring mellan hertigen och hertiginnan, hertigen erkänner sina fel, kungen möter änkedrottningen . . . . 286.

LXXI. **Bref för juni månad 1781:**

Änkedrottningens sjukdom, hertiginnans bemedling på uppdrag af kungen, bref till kungen härom, kungens resa till Karlskrona, besök på operan, brefväxling mellan hertigen och hertiginnan

Sid.

om försoningen, samtal med grefve Axel Fersen om brytningen mellan kungen och änkedrottningen, samtal med baron Liewen om dennes dagboksanteckningar, baron Sparre blifver kronprinsens guvernör, presenter åt de förutvarande uppvaktande damerna . . . . 291.

LXXII. **Bref för juli månad 1781:**

Underhandlingar å kungens vägnar för att förmå prinsessan att komma till Drottningholm, brefväxling härom, samtal med grefve Gyldenstolpe och besök på Svartsjö, samtal med kungen, prinsessan gör ursäkter, hertigens yttrande härom . 304.

LXXIII. **Bref för augusti månad 1781:**

Kungen antager en ny fransk teatertrupp, uppträde mellan kungen och hertigen med anledning af kungens afsikt att fråntaga hästgardet dess rang och företräde, statssekreteraren Carlssons dåliga karaktär, skandalhistorier om grefvinnan von Höpken, hertiginnan inblandas, uppgörelse, förberedelser och tvister med anledning af tornerspelet, hertiginnan vägrar att lämna sina färger åt baron Cederström . . . . 326.

LXXIV. **Bref för september månad 1781:**

Tornerspelet på Drottningholm, tvist mellan grefvinnan Brahe och grefvinnan von Höpken, byggnadsarbeten vid Gripsholm hindra ditresan, sysselsättningar på Drottningholm, tvenne statsfångar transporteras till Varberg . . . . 332.

LXXV. **Bref för oktober månad 1781:**

Kungens missnöje med hertigparets afresa till Rosersberg, baron Oxenstiernas beteende och tillrättavisning, hertigen gör ett besök på Drottningholm, teaterföreställning därstädes på prinsessans födelsedag . . . . 335.

LXXVI. **Bref för november månad 1781:**

Besök på Drottningholm, sammanträffande på operan med kungen, kungen kommer ej på supé hos hertiginnan, samtal med baron Ruuth angående förhållandet till kungen, han tillråder hertigparet att draga sig tillbaka till Rosersberg, sammanstötande bjudningar, giftermålet mellan prins Fredrik och fröken Wrangel går om intet, gardeskaptenernas missnöje att ej blifva inbjudna till änkedrottningens bord . . . . 340.

LXXVII. **Bref för december månad 1781:**

Hertiginnans bekymmer med anledning af hertigens beteende mot henne, samtal med baron Ruuth, julaftons firande, ett sammanträffande, som höll på att äga rum mellan kungen och änkedrottningen . . . . 344.

LXXVIII. **Bref för januari månad 1782:**

Sid.

Nöjen i hufvudstaden, veckans indelning, slädpartier, franske ambassadören grefve d'Ussons död, kungens förhållande till de nya religionssekterna, desammas uppträdande och däraf föranledda oroligheter, missväxt i landet, samtal med änkedrottningen om hvita frun på slottet i Berlin och hennes aning om sin snart förestående död, änkedrottningens hälsotillstånd . . . . 347.

LXXIX. **Bref för februari månad 1782:**

Uppslagningen af prins Fredriks och fröken Wrangels förlofning, prinsessan Sofia Albertinas sjukdom, änkedrottningens resplaner med anledning häraf . . . . 352.

LXXX. **Bref för mars månad 1782:**

Rättegången med Plommenfelt, sekteristerna, utspridande af skandalhistorier, förhållandet mellan kungen och änkedrottningen . . 354.

LXXXI. **Bref för april månad 1782:**

Kungörandet af drottningens välsignade tillstånd, cirkulärbref till den kungliga familjen och riksråden, prins Fredrik skämtar häröfver, ett nytt sällskapsspel misstänkes såsom brottsligt . 357.

LXXXII. **Bref för maj månad 1782:**

Resa till Gripsholm, den allmänna sjukligheten, »la grippe», prinsessans föreslagna brunnsresa och ytterligare sjukdom, underhandlingar om ett besök hos henne af kungen . . . . 360.

LXXXIII. **Bref för juni månad 1782:**

Vistelsen på Gripsholm, festlighet på kungens namnsdag, upptåg och däraf framkallade rykten, Armfelts karaktär, förberedelser till festligheter med anledning af drottningens nedkomst, änkedrottningens sjukdom . . . . 365.

LXXXIV. **Bref för juli månad 1782:**

Utflyttning till Drottningholm, samtal med kungen om änkedrottningens sjukdom, hertiginnan besöker Svartsjö, underhandlingar rörande kungens besök därstädes, kungen reser dit utan att blifva emottagen, brefväxling med prinsessan och riksrådet Ribbing, änkedrottningens villkor, förböner påbjudas, kungens förnyade besök och försoningen med änkedrottningen, grefvinnan Cronhielm erkännes som statsfru, kronprinsen införes till änkedrottningen, förbönerna inställas, festligheter förberedas, underhandlingar om statsfruarnas presentation, brefväxling med prins Fredrik, förnyadt besök på Svartsjö, änkedrottningens sista stunder och död, prins

Sid.

Fredrik och prinsessan uppbränna änkedrottningens papper, riksrådet Ribbing öfverlämnar till prins Fredrik en afskrift af änkedrottningens bref till kungen, underhandlingar med kungen om denna afskrift och testamentet, änkedrottningens lik föres till Stockholm, tvist om hvem som skall bära kronan vid begrafningen, änkedrottningens hof tillförsäkras att få behålla sina löner . . . . 370.

LXXXV. **Bref för augusti månad 1782:**

Sigillen borttagas från änkedrottningens saker, kungen återfordrar vissa juveler, prins Fredriks förhållande till kungen, samtal med kungen om de uppbrända papperen, prinsessans olycksfall vid en ridtur, hertiginnan besöker henne, en kammarfru hos änkedrottningen har varit kungens spion, drottningens nedkomst med en prins . . . . 419.

LXXXVI. **Bref för september månad 1782:**

Hertigens af Småland dop och festligheter med anledning däraf, prinsessans dåliga lynne, utspridda rykten rörande hertigens kärleksförhållande, samtal med kungen härom, Armfelts gunst 425.

LXXXVII. **Bref för oktober månad 1782:**

Fortsatta festligheter, uppträde med kungen angående en fransk skådespelerska, divertissementet »*Stiftet Quedlingburg*» för att fira prinsessans ankomst, trakasseri med grefvinnan Brahe, kungens dåliga lynne, hans ohöflighet mot ett danskt sändebud . . . . 428.

LXXXVIII. **Bref för november månad 1782:**

Förberedelser till teaterföreställningar, prinsessans sinnesstämning, prins Fredrik uttalar sitt ogillande af prinsessans åtgöranden, kurir från Frankrike med presenter, kungen författar teaterpjäser, samtal med kungen om änkedrottningens kammarfru d'Ivry, rykten med anledning af änkedrottningens död . . . . 432.

LXXXIX. **Bref för december månad 1782:**

Prinsessans dåliga lynne, uppträde mellan henne och hertiginnan, det franska sällskapsspektaklet inställes, uppförande af svenska pjäser förberedes, skådespelen »*Birger Jarl*» och »*Gustaf Adolfs ädelmod*», julaftons firande, vistelsen på Gripsholm . 437.

Anmärkningar och senare tillägg . . . . 440.

Personregister . . . . 461.

P. M.

till grefve Ruuth och baron Bonde.

Härmed öfverlämnar jag nycklarna till en koffert, på locket märkt med ett stort E. uti mässingsspikar, hvilken blifvit anförtrodd åt öfverste-kammarjunkaren baron Carl Bonde; jag har däruti inneslutit alla mina papper. Detta bref, som innehåller min vilja med afseende på det bruk, som jag önskar skall göras af mina papper, åtföljer nycklarna, hvilka jag anförtror att gömmas af min öfverste-marskalk grefve Ruuth. I hafven båda, mina herrar, alltid visat mig uppriktig tillgifvenhet, och jag anser mig icke kunna gifva eder ett större bevis på min tacksamhet än genom att åt eder anförtro detta depositum. Jag måste dock bedja eder härom iakttaga den allra största diskretion och ej låta de papper, som i kofferten förvaras, komma till allmänhetens kännedom förrän om femtio år, emedan alltför många personer därigenom kunde blifva komprometterade, och jag öfverlämnar åt edert eget omdöme att taga nödiga mått och steg för att bevara desamma orörda till den angifna tidpunkten. Det är af försiktighet, som jag gifver eder detta råd, men för att bevisa eder hela mitt förtroende medgifver jag gärna, att I själfva mån kunna läsa de papper, som äro under eder vård, dock med det villkor, att I ej omtalen, att I hafven dem i förvar eller att I hafven läst dem. Då det finnes många, som misstänka, att jag skrifver min samtids historia, är denna försiktighet nödvändig.

Jag har alltifrån mina unga år älskat sysselsättning, och särskildt har jag funnit behag i läsning, i synnerhet af historiska memoarer. Under min uppfostran hade man visserligen hos mig inplantat, att jag ej skulle blanda mig uti allmänna angelägenheter

eller hvad man vanligen kallar intriger, men för att få en ständig, mig värdig och på samma gång angenäm sysselsättning för min verksamma själ beslöt jag mig för att nedskrifva hvad som tilldrog sig under mina ögon. Jag vet mycket väl, att man ofta beskyllt mig för att vara nyfiken, därför att jag försökt i grunden få reda på allt, men det har uteslutande varit för att kunna blifva så sanningsenlig som möjligt uti mina berättelser, ingalunda föranledt af den hos kvinnor vanliga svagheten, som ej sällan förorsakar mycket ondt.

Sedan jag beslutat mig för att skrifva, började jag med att göra dagliga anteckningar, som jag sedan utarbetade. Snart märkte jag likväl, att detta sätt var för långsamt och besvärligt, då det fordrade ett dubbelt arbete. Redan efter andra året beslöt jag mig därför att endast nedskrifva händelserna för hvarje månad, och för att ej uteglömma något gjorde jag blott korta anteckningar i min almanacka. Min afsikt var ifrån början den, att efter min död dessa papper skulle öfverlämnas till grefvinnan Piper, min förtrogna vän, som jag hoppades skulle öfverlefva mig. Försynen hade dock beslutat annorlunda, och denna förlust var förfärlig för mig, emedan jag ej mera hade någon, till hvilken jag kunde vända mig med samma förtroende; och i saknad af någon, som jag kunde anförtro dem åt, höll jag nästan på att förstöra mina papper. I min bedröfvelse tänkte jag, att jag ej mera kunde få sysselsätta mig med detta arbete, hvaruti det också af detta skäl finnes en lång lucka; jag fruktade äfven att bevara papperen hemma hos mig i händelse af en hastig död. Efter första ögonblicket tog dock egenkärleken öfverhand, likasom lusten att till eftervärlden få öfverlämna frukten af mina tankar och sålunda få mitt minne att lefva efter min död, det tycktes mig vara alltför hårdt att förstöra det som kostat mig så mycken möda och som utgjort min förströelse och skänkt mig tröst under sorger och bekymmer.

Det var under denna min ovisshet om hvad jag skulle göra, som ni, baron Bonde, vid ett samtal, som jag hade med eder, uppmanade mig att om jag hade några papper ej lämna dem åt slumpen uti mina byrålådor utan att bestämma, hvem som skulle taga dem i förvar; edra anmärkningar härvidlag syntes mig fullt befogade, och jag insåg, huru nödvändigt det var att undvika, att de skulle falla i händerna på personer, som skulle kunna missbruka dem; jag meddelade eder då, att jag verkligen hade papper, som jag önskade ej skulle förstöras men ej heller få ett sådant öde; min första tanke var att öfverlämna dem till Uppsala akademi.

såsom Gustaf III hade gjort, men jag befarade, att detta sätt ej skulle vara fullt betryggande; jag tänkte äfven på att anförtro dem åt grefve Brahe att förvaras uti Skoklosters bibliotek men hade svårt att bestämma mig, emedan jag ej hade samma förtroende till hans familj som till honom själf; det var då som ni, grefve Ruuth, gaf mig edra råd, hvilka jag nu ämnar följa och därför anförtror åt eder den ask, hvaruti nycklarna och denna skrifvelse förvaras; jag tillåter likväl, att såväl ni som baron Bonde må kunna meddela eder med grefve Brahe, beroende detta uteslutande på eder själfva och hvad I ansen försiktigast.

I skolen, när I läsen detta depositum, däribland finna min dagbok, alltsedan jag kom till Sverige, och som jag började år 1775, den innehåller mycket, som är af intresse, men också mycket obetydligheter, däri finnas äfven karaktärsskildringar utaf bemärkta personligheter, som lefvat under min tid; edra båda karaktärer äro likaledes skildrade jämte allmänhetens omdöme om eder; jag har nog understundom begått misstag vid bedömandet af tilldragelser och personligheter, men jag har åtminstone alltid bemödat mig att vara sanningsenlig uti mina berättelser. Där finnas äfven åtskilliga papper, afsedda att styrka hvad som anföres, hvilka med tiden blifva till nytta för dem, som komma att skrifva Sveriges historia, som under den tidrymd jag lefvat har varit intressant och i synnerhet utmärkt sig för de allra märkvärdigaste händelser. I finnen här äfven en del utaf min brefväxling med olika personer; jag hade en mycket större samling bref rörande kriget i Finland 1789 och följande år samt om hvad som tilldrog sig i Norrköping under riksdagen 1800 och vid den i Gäfle 1792, men Gustaf Adolfs förfarande vid Bohemans häktning föranledde mig att bränna upp större delen för att ej kompromettera någon. Jag anförtrodde år 1809 vid Gustaf Adolfs afsättning en låda och ett stort paket med bref och bestyrkande handlingar till grefvinnan Piper. Lyckligtvis kunde hon i trots af sin oro vid grefve Axel Fersens mord den 20 juni 1810 gömma lådan, men af fruktan att ej kunna göra detsamma med paketet brände hon upp detta, innan hon flydde från sitt fädernehem, dit hon till följd af den gränslösaste orättvisa och det förfärligaste brott aldrig kom att återvända. Det var liksom genom ett underverk, som hon lyckades rädda lådan, men hennes stora vänskap för mig kom henne att ej glömma det jag hade anförtrott i hennes förvar. Jag saknar mycket paketet, ty det innehöll många bestyrkande handlingar och framför allt anteckningarna i mina almanackor samt

alla de papper, som jag tid efter annan hade samlat. Lyckligtvis blef dock mitt arbete från ett trettiotal år räddadt.

Jag öfverlämnar alltså åt eder, herr grefve Ruuth och herr baron Bonde, detta depositum, såsom ett bevis på min erkänsla för den tillgifvenhet, som I städse visat mig. Jag har fullt förtroende till eder försiktighet, ty om det blefve bekant, att det funnes i edert förvar, skulle det kunna kompromettera ej blott eder själfva utan äfven många andra personer, jag har nämligen aldrig visat dessa papper för någon människa, ej ens för grefvinnan Piper, till hvilken jag dock hade det största förtroende, och därför har jag ingalunda lagt band på mig då jag skref, utan yttrat mig helt och hållet öppenhjärtigt.

Emottagen nu mina önskningar för eder lycka samt såväl den ene som den andre försäkran om den synnerliga högaktning, som jag städse hyst för eder under mitt lif och kommer att bevara ända till min död. Måtte Försynen välsigna eder och göra eder lyckliga, och må vi en dag åter få sammanträffa under den sälla tillvaro, där man ändtligen är frigjord från alla sorger och där jag hoppas att tillsammans med eder och mina öfriga vänner, som gått dit före mig, för alltid få prisa Gud och bringa honom de renaste tackoffer.

Stockholm den 1 november 1817.

H. E. Charlotte.

Till läsaren.

Inledning, åtföljd af mitt porträtt.

De, som komma att läsa dessa bref, torde möjligen vara nyfikna att erfara de skäl, som föranledt mig att nedskrifva desamma. Jag har alltid varit road af läsning, i synnerhet af historiska böcker och hof-memoarer i allmänhet; det har därför synts mig angenämt att själf kunna efterlämna sådana till allmänhetens tjänst efter min död. En person i min samhällsställning får ofta tillfälle att vara ensam för att ej alltid falla sin uppvaktning till besvär, detta har åtminstone händt mig, hvilket gifvit mig en viss smak för ensamheten. »Hvad skall jag taga mig till, när jag är ensam?» sade jag till mig själf en dag. Att alltid sitta och läsa blifver enformigt, man behöfver omväxling och någon bestämd daglig sysselsättning, att sköta sin brefskrifning har sin tid, och att spela på clavecin eller knäppa på gitarr kan ju blott lämna förströelse för ögonblicket. Jag beslöt mig därför att skrifva mina memoarer, hvilket skulle kunna bereda mig en ständig och omväxlande sysselsättning samt blifva af intresse för framtiden.

Mina läsare kunna möjligen förebrå mig att jag, efter att hafva utlofvat memoarer, inskränkt mig till bref, men till mitt försvar vill jag anföra, att jag så gjort af fruktan att annars möjligen till följd af mitt lifliga lynne uteglömma många små äfventyr, som kunna roa en läsare; och att skrifva en dagbok hade säkerligen blifvit så enformigt, att jag ej kunnat stå ut att fortsätta därmed. Jag har därför valt ett sätt, som är mindre anspråksfullt än memoarer men mera underhållande än en dagbok och som förefaller mig angenämare och mindre besvärligt; jag tror mig därigenom lättast komma ifrån kritiken. Det är ju naturligt, att jag,

som endast skrifver för mitt nöje, måste välja det skrifsätt, som jag tycker är lättast. Det har äfven varit ganska lockande, måste jag medgifva, att skrifva i en genre, som, såvidt jag vet, ingen förut har tänkt på, dessutom har den innerliga vänskap, som jag hyser för den vän, till hvilken jag adresserar dessa bref, varit ett skäl som äfven påverkat mig, ty hvad kan väl vara angenämare än att få meddela sig med den man håller utaf, och det är ju naturligt, att när detta till följd af skilsmässan endast kan ske skriftligen, man med nöje omfattar hvarje tillfälle därtill. Jag hoppas, att denna bekännelse till fyllest må förklara mitt handlingssätt. För att man helt och hållet må lära känna min person, bifogar jag mitt porträtt, som jag tecknat i min ungdom och nu, efter att hafva fullbordat de trenne första åren af mina bref, har omarbetat.

Själfporträtt.

Få människor äro lyckliga nog att känna sig själfva, och de äro ej många, som fått lära sig konsten att rannsaka sitt inre. Detta har man dock vid min uppfostran beaktat och lärt mig upptäcka de mest dolda gömslen i mitt hjärta, därför är det möjligt att i dag kunna framställa mitt porträtt för dem, som ej fullständigt känna mina både goda och dåliga sidor. Ej blott mina vänner utan äfven alla, som nu önska lära känna mig, skola nog blifva tacksamma för att jag ej vill bedraga dem, det finnes nämligen många, som tro, att jag nästan inte har några fel, men det är endast därför, att de ej göra sig besvär att noga granska mig, eller också därför, att jag har tillräcklig förmåga att dölja dem.

Jag vill börja med mitt yttre, som just icke är särdeles lysande; jag är af medelstorlek, någorlunda proportionerlig, snarare liten än stor. Mitt ansikte är ingen skönhets, tvärtom har jag själf svårt att fördraga det, och tycker för egen del, äfven om andra vilja påstå motsatsen, att jag har en mycket näsvis uppsyn, hvilken, oafsedt ett visst ibland nyckfullt påkommande godt uttryck, för det mesta tyckes inbjuda till ett par örfilar. Min panna är mycket hög, hvilket jag ganska skickligt söker fördölja genom att låta håret helt vårdslöst falla ner öfver den; mitt hår är ganska vackert cendréfärgadt, mina ögon äro stora och milda och hafva till och med ett ömt uttryck, när jag så vill, de

äro af en ljusblå färg och tolka ganska tydligt min själs känslor, och emedan jag är skälmaktig till min natur, när tillfälle sig därtill yppar, får jag den där näsvisa uppsyn, hvarom jag här ofvan har talat. Min näsa är nästan för stor för att vara välformad, den är en örnnäsa och skulle kunnat vara bättre, om jag icke själf fördärfvat den genom grimaser, som jag brukat göra som barn och ännu gör, när jag icke tänker därpå;* min mun har haft samma öde, mina grimaser hafva alltför mycket dragit ut den på bredden; mina läppar äro ganska vackert röda men något för stora; mina tänder äro ganska väl ställda och någorlunda hvita men för stora för att vara vackra, och när jag småler, visar jag två tänder, som se ut som vildsvinsbetar. Min haka är lång och spetsig, min hy ganska hvit men saknar nästan alldeles färg, och det lilla däraf som funnits, har det smink, som jag använder, fördärfvat; mina öron äro små och välformade, mina ögonbryn ganska fint tecknade. Min hals och min barm äro hvita och välbildade. Min figur är ganska bra och någorlunda väl proportionerad och min växt rak, skulle det ej tyckas så, är det mitt eget fel, ty jag kläder mig slarfvigt, till min skam måste jag bekänna, att jag hatar all »parure», om det också ibland kan falla mig in att vilja vara väl klädd. Jag är mycket renlig och hatar motsatsen. Mina händer äro fula, ty jag har ej velat begagna handskar såsom barn, men de äro små och någorlunda välbildade. Mina ben äro raka samt likasom mina fötter välformade, ja, jag kan nästan påstå, att det är det bästa jag har. Jag för mig illa, när jag inte tänker därpå, och niger afskyvärdt, men kan, om jag vill, vara ganska artig.

Jag är händig och skulle nog rätt bra kunna utföra hvarjehanda fruntimmersarbeten, om jag endast hade håg därför. Jag är ganska vig, i synnerhet när jag dansar och någorlunda äfven när jag rider eller utför andra för fruntimmer passande idrotter; fastän jag ej särskildt tycker om dans, visar jag mig dock gärna på baler, emedan jag vet, att jag dansar bra, och tycker om att få beröm, jag spelar tämligen bra på clavecin och gitarr äfvensom något på harpa, men likväl sällan i takt, hvartill jag till följd af mitt lifliga lynne ej gifver mig tid; jag ritar ganska vackert, men alla dessa sysselsättningar roa mig blott på kort tid, jag kan vara passionerad en eller två dagar för den ena eller den andra, men så går det hastigt öfver. Att skrifva och läsa är hvad som

---

* Jfr Fersens Hist. Skr. III, 194.

ntresserar mig mest. Jag tycker om spel, endast när jag ingenting annat har att göra. Farao och hasardspel äro de enda, för hvilka jag märker jag kunde få mycket smak.

Nu har jag tillräckligt beskrifvit min yttre människa, låtom oss därför komma till den viktigaste delen eller mitt hjärtas beskaffenhet. Jag har mera religion, än folk i allmänhet tror, därför att jag visar föga lust att höra på predikningar, och detta anser man vara bevis på bristande religiositet, min högsta sträfvan blifver alltid att söka uppfylla religionens föreskrifter. Jag är af naturen ganska högfärdig men har under min uppfostran fått lära mig att kufva denna onda böjelse, som dock understundom vill återkomma, dock söker jag att förställa mig, så att ingen skall märka det. Jag vet nog, att det gifves tillfällen, då en viss själfkänsla är nödvändig, men härvid måste man i främsta rummet söka behärska sig. Man skall skaffa sig respekt genom mildhet och sådana egenskaper, som äro värda aktning, men ej genom den samhällsställning man intager. Jag försöker därför att vara så höflig och artig som möjligt mot alla människor, emedan jag begär detsamma tillbaka. Jag umgås gärna förtroligt med mina vänner, ibland till och med till öfverdrift, och har mycket svårt att finna medelvägen.

Mitt hjärta är af naturen godt, ehuru jag själf fördärfvat det med mina dåliga egenskaper; jag har varit mycket nyckfull och är det ännu rätt betydligt men försöker att behärska mig, så att det ej skall märkas. Jag är ganska häftig och kan vara rätt elak, om jag ej lägger band på mig, men det händer ej så ofta, emedan jag har rätt mycket makt öfver mig själf. Jag saknar ej förmåga att dölja mina tankar för allmänheten, när så behöfves, och jag skulle till och med kunna luta åt en viss falskhet, men jag försöker dock, så mycket som möjligt ehuru med svårighet, att bibehålla medelvägen mellan höflighet och falskhet. Jag är road af förtal och att skämta öfver hvad andra göra samt måste mycket anstränga mig, för att ej detta mitt fel må taga öfverhanden. Jag älskar dock det goda, som jag därför skall försöka att bevara i mitt hjärta. Jag hatar smicker men vill gärna hafva rättvist beröm och tycker om att behaga, likväl mera genom mitt hjärtas egenskaper än genom mitt utseende. Jag vill gärna underlätta de fattigas bekymmer och hyser medlidande med alla olyckliga. Till och med hvarje skymt af snålhet är mig förhatlig, och om jag skulle välja mellan snålhet och slöseri, skulle jag gifva företrädet åt det senare. Jag saknar ej begåfning och om-

döme samt söker städse att odla min själ genom såväl allvarlig som roande läsning af hvad som är passande för mitt kön och är äfven intresserad af vetenskaper. Jag kan hafva rätt mycket sinnesnärvaro, när det behöfves, och talar hvarken för mycket eller för litet men tycker om att samspråka med förståndigt folk; äfven småprat roar mig, helst då det är kvickt, och själf skulle jag gärna vilja kunna säga kvickheter, jag skulle nog kunna göra det ibland men tiger hellre, då jag fruktar, att det kunde blifva plattheter. Jag undviker att blanda mig i samtal, som jag ej förstår, hvilket ju vanligen folk brukar göra, som tycker om att prata. Jag är mycket nyfiken till min natur, dock icke för att skada andra, ty jag är oförmögen till någon låg och dålig handling. Ehuru för det mesta glad och vid jämnt lynne, är jag ibland fallen för hyponkondri, den minsta motgång griper mig och gör mig sorgsen, ty mitt sinne är mycket känsligt, äfven om jag har förmåga att dölja det. Jag är mycket rörlig och tycker om att promenera, jag sitter sällan stilla utan sysselsättning samt afskyr lättjan. Jag är ingalunda till öfverdrift begifven på nöjen, som till och med tråka ut mig, när de blifva för många, utan jag föredrager att få lefva i lugn och ro med någon förtrolig och förståndig vän.

Jag älskar och vördar mina föräldrar med den innerligaste ömhet, och jag skall alltid söka att visa mig vara fullt värdig deras tillbaka, af innerlig tacksamhet till dem, som uppfostrat mig och försökt göra mig värdig den samhällsställning, till hvilken Försynen låtit mig födas. Kärleken får icke lätt makt öfver mitt hjärta, men jag är mycket känslig för vänskap, och de, som hafva vunnit min, kunna vara förvissade om dess beständighet. En enda väninna är mig nog, och om hon blott ej själf förändrar sig emot mig, skall mitt hjärta ej svika henne, och endast döden skall kunna bryta det band, som förenar oss. Det enda jag begär som bevis på hennes vänskap är, att hon ej må skona mig utan öppet förehålla mig alla mina fel samt äfven hafva så stort förtroende till mig, att jag är i stånd att trösta henne uti hennes bekymmer och visa mig fullt värdig hennes vänskap. Äfven hoppas jag, att min vän skall vara lika grannlaga, som jag själf är i hög grad; jag skulle nämligen ej anse mig värdig att få umgås med människor, om jag yppade de hemligheter, som gifvits mig i förtroende.

Jag måste bekänna, att jag är litet svartsjuk, och jag tror, att det är omöjligt att undvika detta, om man älskar riktigt. Innan

jag blef gift, lefde jag i den öfvertygelsen, att om jag finge en make, som behagade mig, skulle jag komma att älska honom mycket, om han blott visade mig samma kärlek tillbaka och skänkte mig hela sitt förtroende, men att i annat fall likgiltigheten lätt skulle få välde öfver mig; jag finner, att mina känslor ej förändrats, sedan jag nu befinner mig i detta läge. Om blott en make behandlar sin hustru väl, måste hon hafva öfverseende med hans fel. Männen hafva alltför stora privilegier i äktenskapet för att däraf besväras i sina känslor.

Jag är bestämd uti allt, som jag en gång föresatt mig, och det är ej värdt att motsäga mig, ty jag ändrar ej gärna mening. Se här, hvad jag har att berätta om min karaktär. Till dem, som önska lära känna mig fullständigt, riktar jag den bönen, att de må hafva öfverseende med mina fel och besinna, att det är omöjligt att vara fullkomlig, och försäkrar dem, att jag dagligen, så mycket det står i min förmåga, vill göra hvad jag kan för att bättra mig och öfvervinna mina fel och svagheter. Om den skildring jag gjort af mig själf ej förefaller läsaren tilltalande, har den dock den förtjänsten att vara uppriktig. Min högsta sträfvan skall ständigt vara att blifva älskad, men kan man ej vara alla till behag, är det dock lyckligt, om man kan få åtnjuta allmän aktning, och jag skulle skatta mig lycklig, om åtminstone detta kunde blifva min lott.

BREF

FRÅN

HERTIGINNAN AF SÖDERMANLAND

TILL

HENNES FÖRTROGNA VÄN

GREFVINNAN SOPHIE FERSEN.

I.

Bref för augusti månad 1775
från Ekolsund.

(Innehåll: Inledning, kungens återförening med drottningen, Muncks biträde härvid, kungen meddelar tilldragelsen, ett par hofdamers berättelse.)

Ni begär af mig, min kära vän, en noggrann redogörelse rörande allt, som härstädes tilldrager sig, och jag finner det ganska naturligt att ni under eder frånvaro längtar få veta hvad man företager sig i sällskapslifvet i Stockholm. Jag lofvar att gå edra önskningar till mötes, ty den vänskap jag hyser för eder kan icke förneka sig, och jag skall för hvarje månad tillsända eder ett bref, som skall blifva för eder såsom en tidning, genom hvilken ni får underrättelse om allting, som kan komma till min kunskap; alla slags trakasserier och hofintriger skall jag omtala för eder samt beskrifva alla förekommande festligheter. För egen del väntar jag mig stort nöje af denna brefväxling, då det ju alltid är angenämt att få underhålla sig med sina vänner. Jag begär likväl den fullständigaste hemlighetsfullhet rörande mina bref, en försiktighet som är alldeles nödvändig, för att jag skall kunna yttra mig fullkomligt fritt om allt möjligt.

Jag är i tillfälle att i mitt bref för denna månad meddela eder en stor nyhet; nämligen om den återförening, som i dessa dagar ägt rum mellan kungen och drottningen. Det är eder väl bekant, att dessa makars inbördes förhållande ingalunda utgjort något lämpligt föredöme. De hafva visat hvarandra stor köld och aldrig talat vid hvarandra mera än för att säga god morgon och god natt och aldrig lefvat såsom äkta makar. Det förtroende, som bör härska mellan äkta makar, saknades fullkomligt, och något spår af ömsesidig vänskap kunde aldrig upptäckas i deras hjärtan; så särdeles

förvånande är ej heller detta, emedan drottningens karaktär är alltför inbunden för att kunna passa ihop med kungens. Hvad som således ej kärleken eller vänskapen kunde åstadkomma, måste framkallas af politiska hänsyn. Då mitt hafvandeskap sedan flera månader ansågs ovisst och läkarne voro oeniga härom, vågade kungen ej längre hoppas häruppå utan ansåg nödvändigt att försona sig med drottningen för att om möjligt kunna få en tronarfvinge. Under den resa, som kungen i början af denna månad företog till Loka, rådgjorde han härom med grefve Ekeblad och baron Ehrensvärd, hvilka båda herrar naturligtvis förordade en återförening och gjorde allt för att styrka kungen i denna hans goda föresats, hvilken det ju skulle hafva varit ovärdigt att söka motarbeta. Kungen ville likväl icke taga första steget, emedan båda makarne kunde anses hafva lika stora fel på hvar sin sida, det var därför nödvändigt att någon tjänstgjorde såsom medlare, men härtill ansåg sig ingendera af dessa båda herrar vara lämplig, då de ej stodo nog i gunst hos drottningen. De tyckte ej heller, att det var skäl att lämna detta uppdrag till drottningens särskilda favorit, fröken Uggla. Efter många öfverläggningar om hvem som kunde blifva den lämpligaste medlaren föll valet på stallmästaren hos kungen Munck, hvilken dessa båda herrar ansågo synnerligen passande, emedan han stod mycket väl hos kungen, hvars förtroende han åtnjutit alltsedan barndomen, då han var page hos honom. Munck hade dessutom ett mycket gynnsamt tillfälle att kunna inleda underhandlingar med drottningen genom en af hennes kammarfruar, som hette Ramström och var hans älskarinna.

Kungen anmodade Munck att tjänstgöra såsom medlare och underlätta ett närmande mellan honom och drottningen, hvilket denne gärna åtog sig, och med tillhjälp af den där kammarfrun lyckades han efter några dagars underhandlingar öfvertala drottningen, att hon skulle taga emot ett besök af kungen. Han följde honom dit och var närvarande vid deras sammanträffande, hvarvid de förnyade sina ömsesidiga trohetslöften och erkände sina fel emot hvarandra. Hela denna underhandling hade bedrifvits uti den största tysthet, och det var i den djupaste hemlighet, som kungen, endast åtföljd af Munck, sedan brukade begifva sig till drottningen och tidigt på morgonen återvända. För att meddela sitt hof, att denna återförening ägt rum, valde kungen en dag, då han skulle hålla konselj, till hvilken han infann sig mycket sent samt vid ankomsten tittade på sitt ur och sade: »Jag trodde, att det var god tid, men då jag tillbringat natten hos drottningen, må det ursäktas

mig, om jag inte vet, hvad klockan är.» Ni kan lätt föreställa eder, att denna nyhet blef emottagen med allmänt bifall.

I sammanhang härmed berättas det en rätt egendomlig historia. Ett par damer påstås nämligen, af nyfikenhet att få veta hvart kungen så där hemlighetsfullt gick alla nätter, hafva gömt sig bakom en skärm uti drottningens garderob för att utforska, om besöket gällde drottningen eller någon annan. Vid tretiden hade han kommit in till drottningen, åtföljd af Munck, hvilken tillbringade tiden hos kammarfrun, under det han väntade på kungen, som blott stannade några timmar, innan han återvände till sig. Skulle denna historia vara sann, är den verkligen ett bevis på stor tanklöshet, men jag misstänker, att den är fullkomligt uppdiktad.[1]

II.

Bref för september månad 1775
från Ekolsund.

(Innehåll: Kungens belåtenhet med sin återförening med drottningen, verser med anledning häraf, lefnadssättet på Ekolsund, tillämnad afresa till Gripsholm.)

Kungen förefaller att vara särdeles belåten med sitt beslut att försona sig med drottningen. Hon å sin sida däremot ådagalägger fortfarande samma kallsinnighet, ehuruväl hon understundom kan se glad ut, och det tyckes, som skulle hennes tillbakadragenhet så småningom kunna försvinna. Hennes omgifning gör allt för att söka upplifva henne. Kungen lär till någon af sina förtrogna helt nyligen hafva yttrat:

»Jag är nöjd med det steg jag tagit, ty, oaktadt jag aldrig hyst några ömmare känslor för drottningen och säkerligen aldrig kan komma att göra det, till följd af våra karaktärers olika natur, måste jag dock göra henne den rättvisan, att jag ingenting har att förebrå henne och att hon alltid iakttagit ett utmärkt uppförande, äfven om andra ganska ofta glömt den aktning, de äro skyldiga henne. Jag längtar att träffa min bror Karl[2] för att kunna få försäkra honom, att det ingalunda är för att göra honom något förfång med afseende på tronföljden, som jag försonat mig med drottningen, utan endast för att göra henne rättvisa. Min broder behöfver ju därför ej nödvändigt blifva afstängd från tronen, åtminstone finnes en möjlighet, att hans ättlingar genom förening med mina kunna komma dit.»

Åtskilliga verser hafva blifvit författade med anledning af denna tilldragelse men äro dock i allmänhet icke så utmärkta, att de förtjäna anföras, de som behaga mig mest äro skrifna af drottningens kammarherre grefve Hamilton och hafva följande lydelse:

»*Eloge du mois d'Août...*

Mois d'Août! que je chante
Ta gloire et tes bienfaits.
Leur union charmante
A tes divers attraits
Montre à la nature
Et la main et l'auteur
Mais moins par ta parure
Que par notre bonheur.

Quand je vois l'allégresse
Ailleurs qu'au guéret,
Quand je vois la tendresse
Gagner tous les objets,
Amour, dis-je, à toi-même
Changes-tu de saison?
Oui, dit-il, Gustave aime,
Flore aura la moisson.»

Då det är ondt om goda poeter, är det ju ganska roligt att upptäcka någon sådan, de kunna mycket bidraga att muntra upp sällskapslifvet, ehuru de i allmänhet äro föga villiga att visa sina talanger, och man har riktigt svårt att förmå dem att skrifva en liten vers. Sådant är åtminstone förhållandet med den, som jag här ofvan har omnämnt.

Jag förmodar, att ni är nyfiken att få veta, huru vi tillbringa vår dag. Vår lefnadsordning är mycket enformig; morgonen tillbringar hvar och en för sig själf; vid tvåtiden serveras middagen, men det kan mycket ofta hända, att det dröjer en hel timme, innan kungen sätter sig till bords, om han blifver uppehållen af konseljen eller andra sysselsättningar. Äfven drottningen låter stundom vänta på sig, enär hon först sent börjar sin toalett. Det händer, att man får sitta mycket länge till bords, om kungen kommer in på något samtalsämne, som intresserar honom. Sedan man stigit upp från bordet, samtalar man kotterivis hvar och en i sitt hörn, under det man dricker kaffe, därefter åtskiljes man, damerna stanna kvar i läsrummet med sina arbeten, herrarne slå sig ner vid spelbordet; det kan också hända, att några personer församlas hos någon af damerna, ehuru mera sällan. Vid femtiden återkommer kungen från sina rum, och då börjas läsningen, under hvilken kungen sitter och ritar på planer, som aldrig blifva färdiga. Läsningen rör sig vanligen om franska historien, hvilket ämne mest

intresserar kungen. Drottningen infinner sig vanligtvis icke förrän vid slutet af läsningen. Vid sjutiden komma vagnarna fram för promenadåkning, och man återkommer i allmänhet icke förrän till supéen. De flesta följa med drottningen, andra ledsaga kungen, somliga gå till fots. Jag har aldrig sett exempel på att kungen promenerat med drottningen, han är alltid på ett håll och hon på ett annat, och den återförening, som ägt rum dem emellan, har ej åstadkommit någon förändring härutinnan. Sedan man kommit tillbaka från promenaden, samlas man i våningen, spelar, skämtar och konverserar, ibland till och med om allvarliga ämnen, hvilket fortsättes till supéen, som serveras klockan tio. Tiden efter supéen blifver alltid rätt lång, emedan kungen tycker om nattvak och han just då plägar inleda allvarsamma samtal, eller också söker han att draga ut på tiden med något sällskapsspel, som roar honom mycket, och det är sällsynt, att man lägger sig före klockan ett, ja oftast blir det ännu senare.* Det är meningen, att vi snart skola fara till Gripsholm, där kungen ämnar tillbringa den återstående delen af hösten, han tänker resa dit sjövägen, hvilket kan vara farligt nog vid denna årstid, men som han har tur i allt, hvad han gör, får man väl hoppas, att det skall gå bra.

---

* Jfr Ehrensvärd, Dagboksanteckningar I, 16.

III.

Bref för oktober månad 1775
från Gripsholm.

(Innehåll: Resan till Gripsholm, ankomsten dit, drottningens illamående, konungaparets erkänsla till Munck, presenter med anledning af försoningen, misstankar att Munck är drottningens älskare.)

Kungens resa hit sjövägen var ytterst obehaglig till följd af rådande motvind. Den företogs uti en slup med många roddare, oaktadt färden under godt väder ej borde hafva tagit mera än 6 à 7 timmar, drog den nu ut hela dagen och hela natten ända till klockan elfva påföljande dag. Ni kan nog föreställa eder, min kära vän, vid huru dåligt lynne alla deltagarne i färden skulle vara. De hade föga gladt sig åt att nödgas fara sjövägen, men hoppet att snart få komma i kvarter uppehöll emellertid modet i början; när man sedan märkte, att det blef motvind samt lifsmedlen började taga slut, blef misstämningen allmän, och man fick höra klagovisor på alla håll. Slutligen förlorade äfven kungen själf tålamodet, när vi hade hunnit på ungefär en half mils afstånd från slottet till ett ställe, som heter Kalkudden, och lotsen förklarade, att det möjligen skulle dröja ännu två timmar, innan vi kunde hinna fram. Vi stego därför i land, och kungen och drottningen fingo färdas på bondvagnar till Gripsholm, hvilket gjorde det högtidliga intåget föga lysande.

Denna resa hade dock ännu värre följder, ty det påstås, att drottningen till följd af den besvärliga och tröttsamma färden fått ett missfall några timmar efter framkomsten *, emellertid hålles detta mycket tyst, säkert är likväl, att hon varit sängliggande två eller tre dagar under föregifvande af hufvudvärk. Ett misstänkt

* Jfr E. G. Geijer, Konung Gustaf III:s papper II, 100.

tecken är äfven, att hon är vid förfärligt dåligt lynne och icke säger ett enda vänligt ord till sin omgifning.

Munck står mycket väl hos kungen, därför att han medverkat till återföreningen mellan honom och drottningen, som äfven å sin sida visar honom mycken artighet, och detta förmodligen därför att hon märker, att han åtnjuter hennes gemåls gunst. Till alla, som haft med denna sak att göra, har drottningen gifvit särdeles vackra presenter. Grefve Ekeblad och baron Ehrensvärd hafva erhållit utmärkt vackra juvelringar. Munck har i synnerhet blifvit rikligen belönad, han har af drottningen fått ett briljanteradt ur med hennes porträtt omgifvet af tre rader mycket stora juveler, med tillhörande kedja, synnerligen rikligt utstyrd äfven den, samt dessutom en ring med en solitär. Man påstår, att hon gifvit Munck så betydande presenter på uppmaning af kungen, som velat särskildt belöna sin gunstling. * Den stora allmänheten har dock svårt att fatta detta och finner det förvånande, att drottningen skänkt ett ur med sitt porträtt åt en herre; man vill häraf draga den slutsatsen, att Munck törhända icke bara är makarnes förtrogne utan under sådan förevändning drottningens älskare. För min del finner jag det bra märkvärdigt, att man skall fästa sig vid en dylik småsak, men världen är verkligen bra elak nu för tiden, och man söker draga slutsatser utaf allting samt skonar ingen ifrån den ringaste till den högst uppsatte. Ännu är dock icke denna historia uti allas mun, men den kommer säkerligen att väcka stort uppseende i hela landet.

---

* Friherre Fredrik Sparre skrifver i sin dagbok den 16 okt. 1775: »När vi kommo från konseljen, visade oss kungens förste hofstallmästare herr Munck de presenter, som han fått af drottningen, nämligen en ring med en stor solitär och ett ur med drottningens porträtt omgifvet af juveler, det hela kan värderas till 25- à 30,000 riksdaler. Emellertid anses utaf alla, att denna present, den ståtligaste som någonsin gifvits af den kungliga familjen till någon enskild person i Sverige, ej hade kunnat falla i värdigare händer. Den utgör på samma gång en artighetsbetygelse emot kungen och ett bevis på gifvarinnans kungliga tänkesätt.» (Ericsbergs arkiv.)

IV.

Bref för november månad 1775
från Stockholm.

(Innehåll: Återkomst till Stockholm, kungens vurm att spela teaterpjäser, uppförande af proverb, ryktet angående drottningen och Munck.)

Vi äro sedan en kort tid tillbaka i hufvudstaden men skola i slutet af december månad återvända till Gripsholm, där kungen uti en mindre krets ämnar spela teater, både tragedier och komedier. Detta är kungens vurm för tillfället, och man repeterar redan de stycken, som skola uppföras. För öfrigt använder man kvällarna, de dagar man har ledigt, att spela proverb, hvilket icke är så besvärligt som riktiga teaterpjäser. Det tillgår på det sättet, att man ur en bok utväljer ett eller två ordspråk till uppförande på kvällen och utdelar rollerna, hvarefter hvar och en lär sig innehållet utaf sin och kläder sig i öfverensstämmelse härmed. När man sedermera uppträder på scenen, får man säga, hvad som kan falla en in, blott man i det stora hela iakttager, att man utmärker den persons karaktär, som man skall föreställa.

Dylika proverb kunna bereda oss mycket roliga stunder; i synnerhet då baron Hamilton, som är kavaljer hos mig, dansar en pas de deux, kan man verkligen riktigt dö af skratt. Han har en förmåga att göra de minsta saker roliga, bara hans sätt att kläda sig är riktigt fars-artadt. Tänk eder, min kära vän, en stor och föga vacker karl med pussigt ansikte, små ögon, stora öron och en näsa stor som en knytnäfve samt en mun, som liknar de hundar, som kallas mopsar! Tänk eder en sådan karl utklädd med en fruntimmerskofta och en kjol, som han beständigt håller på att falla omkull på, en liten mössa, som knappast skyler hans stora hufvud, och sedan ofvanpå alltihop en smutsig och flottig

pälskappa. Tänk eder honom i otakt dansande en pas de deux med en annan karl, som på ett lika löjligt sätt är utklädd som Kupido eller något annat dylikt. Jag kan försäkra eder, att det är så, att man skulle kunna riktigt kväfvas af skratt. Jag skulle önska, att min beskrifning kunde vara lika liflig, som jag nu ser det för mig i tankarna, men ni får vara belåten med den sådan den är, och jag kan endast beklaga min bristande förmåga att ej kunna åstadkomma den mera komisk.

Det rykte, som jag uti mitt förra bref omnämnde rörande Munck och drottningen, håller fortfarande i sig och har ytterligare vunnit spridning, så att nu tala alla människor därom, ehuru i största hemlighet. Jag fruktar, att det på ett eller annat sätt kan medföra ledsamma följder. Denna falska föreställning sprides som en löpeld, och då man ju är mera fallen att tro ondt än godt, kommer nog den stora mängden att sätta tro härtill. För min egen del vill jag ännu inte tro härpå utan öfverlämnar åt framtiden att bringa klarhet härutinnan. Hvad som än mä hända, skall jag låta eder få veta det. Denna historia kan få ett visst intresse, i synnerhet om det skulle inträffa, att drottningen kommer i välsignadt tillstånd. Det kan ju emellertid vara utaf tacksamhet för att han åstadkommit försoningen med hennes gemål, som drottningen visar så stort tillmötesgående emot Munck, eller också därför att hon anser det vara klokt att vara nådig emot kungens favorit. Det hela kan ju möjligen vara ganska oskyldigt, jag vill därför ej fälla något omdöme härvidlag, förrän jag fått litet mera klarhet i saken.

V.

Bref för december månad 1775
från Gripsholm.

(Innehåll: Dagliga sysselsättningar, repetitioner af teaterpjäser, historien om en bortröfvad tårta och därmed sammanhängande upptåg, julaftons firande, allmänna missnöjet med kungens vurm att uppträda på teatern.)

Denna gång har jag just ingenting af intresse att berätta, bara galenskaper, men om jag endast lyckas att roa eder, är mitt ändamål vunnet, och detta är allt hvad jag önskar. Denna månad har egentligen varit ganska tråkig, och nästan alla kvällar hafva upptagits af de oändliga repetitionerna för de teaterpjäser, som skulle spelas på Gripsholm. Under tiden har eder stackars vän med eller mot sin vilja varit fastspikad vid spelbordet, det är nu en gång så, att i stora sällskap är spelet ett nödvändigt ondt, och jag har därför fått lof att göra mig en dygd af nödvändigheten.

En enda kväll fick jag verkligen ersättning för allt det tråkiga, och det var dagen före vår afresa till Gripsholm; man kan med skäl kalla den en åt barnsligheter och galenskaper ägnad afton. Jag förstår, att ni är nyfiken och frågar eder själf, hvad som väl har kunnat hända. Har man sysslat med epigrammer, ordlekar eller kvickheter? Ack, min Gud, kära vän, hejda eder, ni förlorar eder uti det sublima! Låt för all del edra tankar sänka sig från sin flykt och stanna vid en stackars bortröfvad tårta! Jag känner på mig, att ni är förvånad, och hör eder utbrista: Huru är det möjligt, att det har kunnat vara så roligt? Jag medgifver gärna, att man måste hafva varit med om det för att kunna fatta det roliga, dock hoppas jag, att, om blott min goda genius vill stå mig bi, kunna genom min berättelse framlocka ett småleende hos eder.

Se här, hvad som hände. När jag med mina damer satt och väntade på hertigen och ännu kände mig riktigt uttråkad efter de föregående kvällarna, föreslog jag Caroline Lewenhaupt, hvilken som ni vet är mycket fallen för upptåg, att hon skulle försöka lifva upp oss och hitta på någon öfverraskning för hertigen. Men hvad skulle man hitta på? Af en lycklig slump fannos just till hands ett par papphufvuden. »Det är hvad vi behöfva», utropade vi alla, »låt oss placera dem omkring ett bord, iklädda lif och kjortlar, så skall han tro, att det är några af oss, som maskerat sig för att bry honom.» Sedan allt var ordnadt efter önskan, hvarvid det tycktes riktigt som en fe med sitt trollspö stått oss bi, sprungo vi vår väg, men då anmärkte någon, att det var ju nödvändigt, att någon af oss stannade för att bevittna verkan af öfverraskningen, ty hertigen skulle nog i annat fall ej vilja erkänna, att han blifvit narrad. Innan vi gingo vår väg, gömde vi därför baron Ramel under mitt toalettbord för att han skulle berätta oss, huru det aflupit, men han utförde mycket illa sitt uppdrag. Vi togo vår tillflykt till min hofmästarinna, friherrinnan Sprengtporten, som har sina rum i närheten på slottet. Baron Ramel hade lofvat, att han skulle ropa på oss, när vi kunde få komma tillbaka. Vi fingo ej vänta mycket länge, innan en page kom med helsningar, att hertigen bad mig komma upp. Vår öfverraskning blef stor, då vi vid vår ankomst fingo se dem alla hoppa, dansa och skutta rundtomkring bordet med papphufvudena samt omringa oss, hvarefter hertigen tog till ordet och yttrade:

»Jag har stannat kvar här för att meddela eder, att vi inte alls blifvit öfverraskade, ty den, som ni hade placerat under bordet, hade stött omkull dem, då han skulle gömma sig, och härigenom blefvo vi genast upplysta om rätta sammanhanget.»

Så fort han sagt detta, skyndade han sig till vår stora förvåning sin väg med alla herrarne, utom en enda.

»Låtom oss ej tappa hufvudet», sade jag till Caroline, »jag är nämligen säker på att de tänka spela oss något spratt för att betala med samma mynt. Vi måste vara beredda på hvad komma skall.»

»Det är bäst att gå och se efter, hvad som kan försiggå uti matsalen», sade hon, »jag befarar något förräderi.»

I matsalen funno vi bordet dukadt, men strax efter vår ankomst kommo åtskilliga maskerade personer och togo plats rundtomkring det och började supera.

»Vi skola väl åtminstone få vara med», sade jag till mina damer, »låtom oss slå oss ner tillsammans med dessa herrar, jag förmodar, att det ej kan vara något dåligt sällskap.»

Så snart de märkte vår afsikt, buro de bort alla fat, kastade omkull bord, stolar och tallrikar, med ett ord allt, som fanns uti rummet. Vi togo tillbaka faten, som återigen blefvo borttagna, och det blef en fullständig batalj. Slutligen fanns det endast en stackars tårta kvar på bordet efter massakern.

»Låtom oss åtminstone bevara ett päron för att släcka törsten», utropade Caroline, »jag tager den här och ber eder följa mig för att till sista andetaget försvara den.»

Hon sprang genom alla rummen, förföljd af de maskerade, som försökte spärra vägen för henne, men utan något vidare missöde lyckades hon undkomma och kom in till friherrinnan Sprengtporten, som till följd af opasslighet måste hålla sig på sina rum. Hon bad henne taga tårtan i förvar och icke utlämna den åt någon, som icke kom å hennes vägnar; emellertid blef tårtan, såsom ni strax skall få höra, till följd af missförstånd eller olyckshändelse utlämnad just åt den, som inte skulle hafva den. Vid vår återkomst till matsalen funno vi därstädes de maskerade, som nu hade återtagit sitt naturliga utseende, och fastän ingen supé fanns på bordet, satte vi oss i alla fall ner vid detsamma. Sedan man disputerat en stund, föreslogs, att man skulle stifta fred, och en vapenhvila ingicks, hvarunder de olika partierna fingo tillfälle att öfverväga hvad som var att göra. Hertigens parti föreslog, att baron Ramel, som varit med om förberedelserna, skulle skickas för att uti mitt namn hämta tårtan och återföra den i triumf, hvarigenom vi skulle tvingas att erkänna oss vara de besegrade. Vi hade också samtidigt fattat liknande beslut, men då vårt ombud var senfärdigare än deras, kom den, som de skickat, triumferande in med tårtan. Sedan Caroline hållit ett liktal öfver tårtan, stiftades allmän fred. Baron Ramel blef dock dagen därpå straffad för sitt förräderi. När han ej godvilligt ville bedja om förlåtelse, stängdes han in och släpptes inte ut, förrän han gjort afbön.[3]

Nu är jag, min kära vän, återigen på Gripsholm, där tiden går mycket långsamt. Man har rätt tråkigt alla de dagar, som ej äro upptagna af teaterföreställningar, ty de som skola uppträda däri äro ständigt sysselsatta med sin toalett och att läsa öfver rollerna. Julafton var dock den roligaste af alla kvällar genom de öfverraskningar man hade för sig, men det roade i alla fall icke kungen lika mycket som att få uppträda på teatern, hvilket för

tillfället är hans vurm, hvaruti man väl får finna sig under förhoppning, att han snart skall tröttna. Det svenska folket tycker inte om en kung, som är skådespelare, hvilket emellertid kan anses som en fördom, ty detta nöje kan ju vara lika oskyldigt som något annat, om han ej försummar sina plikter som regent. Man måste dock taga hänsyn till allmänheten, och jag tror, att kungen därför kommer att besluta sig för att ej mera uppträda på scenen utan öfverlämna detta åt sina yngre hofmän. De rykten, som med afseende härå utspridas bland det lägre folket, äro verkligen mycket kränkande, man har t. ex. påstått, att kungen ombytt religion, därför att han spelat öfverstepräst i »Athalie». [4]

VI.

Bref för januari månad 1776
från Stockholm.

(Innehåll: Anordnandet af divertissementer, firandet af hertig Karls namnsdag, en deputation från Södermanland, nya öfverraskningar, en skomakarverkstad, karakteristik öfver Toll, divertissement föreställande en professors installation, tillställdt för att roa kungen.)

Om någon skulle hafva sagt eder, att den där bortröfvade tårtan skulle komma att gifva upphof till åtskilliga förlustelser och kanhända så småningom till riktiga fester, skulle ni nog ej hafva trott det, min kära vän, men det har verkligen varit händelsen. Hvarje söndag efter vår återkomst från Gripsholm har varit använd till någon förlustelse för att muntra upp den lilla umgängeskrets, som vi bildat oss. Kungen har fått smak för dylika divertissementer i stället för att spela komedi. De äro ganska enkla, men jag befarar, att man snart skall komma att tröttna på deras enkelhet och att det ej kommer att saknas präktiga dekorationer och kostymer.

Jag skall nu för eder söka beskrifva de galenskaper, som sysselsatt oss under denna månad. Jag uppmanade Caroline Lewenhaupt att hitta på någon ny öfverraskning, emedan hertigen var så road af den där tårtaftonen, och hon lät icke bedja sig länge. Hertigens namnsdag erbjöd ett godt tillfälle härtill, och vi beslöto oss för att skicka och lyckönska honom från provinsen Södermanland, hvars hertigtitel han bär, och alla de personer, som höra till vårt vanliga umgänge, åtogo sig beredvilligt att vara med uti deputationen.

Vid sitt inträde hos mig fann hertigen endast en af damerna där inne, hvilket gaf honom anledning att ana någon hemlighet.

Jag sade honom, att alla gått för att supera, hvarför han förklarade, att han ville gå och tillbringa aftonen hos sin bror. Jag lyckades med svårighet öfvertala honom att stanna, och under det vi så sutto som bäst och öfverlade, huru vi skulle bära oss åt, för att icke kvällen skulle blifva för lång och tråkig, kom en kammartjänare in och anmälde, att en deputation begärde att få företräde hos hertigen. I första ögonblicket blef han något häpen och fruktade, att det var något obehagligt, men så snart han till svar på sin fråga hvarifrån den var fått veta, att den var från Södermanland, utropade han:

»Ho! Ho! Jag låter inte längre lura mig, det är säkert en öfverraskning, som hertiginnan vill bereda mig. Låt dem komma in.»

Genast inträdde alla möjliga till ordningsmakten och styrelsen i ett län hörande personer, hvar och en åtföljd af sin äkta hälft. Alla voro lustigt klädda och framförde sina lyckönskningar med anledning af namnsdagen. Hvar och en hade något att anföra, som passade till hans befattning och bildningsgrad. Ni kan lätt föreställa eder, huru lustigt detta skulle taga sig ut. Vi skrattade mycket åt det hela, fast beslutna att hädanefter försöka åstadkomma liknande öfverraskningar, eftersom denna lyckats så bra. 5

Vi bestämde oss därför att redan följande söndag söka bereda hertigen en ny öfverraskning. Jag rådgjorde med Caroline om hvad vi skulle hitta på, och hon föreslog, att vi skulle anordna en skomakarverkstad. Snart var allt i ordning, och sällan har någon öfverraskning lyckats bättre. Öfver rummets väggar hängdes en gammal tapet, hvarpå man sedan placerade taflor, sådana som någorlunda burget bondfolk brukar skaffa sig. I ena hörnet af rummet ställdes en gammal säng, i ett annat en vagga. Framför spiseln voro unga flickor sysselsatta med att tvätta, stryka och laga mat, midt i rummet satt en skomakare vid sitt arbete, grälande på sina gesäller och dessemellan sjungande med hes röst. I rummet fanns det till och med tuppar och kalkoner, som gjorde ett fasligt väsen. Ni kan lätt föreställa eder hertigens oerhörda öfverraskning, då han kom in uti rummet, som han ännu vid middagstiden sett på vanligt sätt möbleradt. Det allra mest skrattretande af alltihop var ändå baron Barnekow, som, utklädd till en gammal gumma, satt på sängen och pratade, som gummor bruka göra. Han talade bland annat om en Lewenhaupt, som hade varit med Karl XII, hvilket nu har blifvit ett talesätt, ty så snart som man frågar,

hvarom det talas, äfven om samtalet är aldrig så allvarsamt, så svarar man, att det är om den där Lewenhaupt, som var med Karl XII. Drottningen, som hade en supé hos sig samma kväll, inbjöds att komma ner och se på anordningarna, hon skrattade mycket och gaf tydligt till känna, att det roade henne, hvarför hon äfven inbjöds att närvara vid ett divertissement, som hertigen gaf nästföljande söndag.

Det föreställde ett skånskt bondbröllop, och många damer hade varit villiga att ikläda sig detta landskaps nationaldräkt, som är ganska vacker. Det hör till seden i denna landsdel, att prästen eller den, som har högsta rangen vid bordet, skall hålla tal till brudparet för att uppmana dem till god sammanlefnad. Här var det en viss herr Toll, som fick hålla detta tal, och han sade de värsta plattheter på ett sådant sätt, att man kunde dö af skratt.

Emedan denne Toll gjort sig ryktbar genom sitt deltagande i revolutionen, torde det icke vara ur vägen, att jag försöker gifva eder en föreställning om honom. Det är en man, som låter sig användas till hvad som helst. Vill ni bruka honom för ett godt ändamål, är han därtill lämplig, men han åtager sig likafullt och kanske med ännu större nöje uppdraget, om det afser ett dåligt, ty jag anser honom sakna hjärta och vara en elak karl, fastän begåfvad och snillrik. I sällskapslifvet är han angenäm och kan samtala rörande hvilket ämne som helst men uttrycker sig gärna tvetydigt, så att man ej skall få reda på hans verkliga mening. En egenskap har han i hög grad, som nog kan vara roande men just icke är så särdeles aktningsvärd, den nämligen att belacka och förtala alla människor.[7]

Kungen hade ännu icke deltagit i våra upptåg, men, sedan han af alla, som sett dem, fått höra, huru roliga de varit, beklagade han sig, att man glömde bort honom och ej brydde sig om att låta honom få vara med, fastän han längtade att få se våra tillställningar. Med anledning häraf beslöt hertigen att inbjuda kungen till en soaré och att då ställa till med ett »divertissement» uti samma stil som de föregående. Under den senaste tiden hade man uti kungens omgifning haft lifliga diskussioner om »ödet», det beslöts därför att göra detta till ämne för en komisk disputation, på samma sätt som det brukar gå till vid professorsinstallationer; genom ett dylikt skämt hoppades man om möjligt få slut på diskussionen om detta ämne, hvilken blifvit alltför

häftig. Det gick verkligen efter önskan, ty efter denna disputation brydde ingen sig om att vidare draga denna fråga under diskussion. Den löjliga vändning, som herr Toll och baron Barnekow gåfvo frågan, gjorde, att den sedermera helt och hållet fick förfalla. [8]

VII.

Bref för februari månad 1776
från Stockholm.

(Innehåll: Divertissement, föreställande »*Marknaden i S:t Germain*», divertissementet »*Det förtrollade slottet*».)

Våra upptåg hafva redan börjat antaga karaktären utaf riktiga småfester. Den första af dessa, som jag nu har att beskrifva för eder, kallades »*Marknaden i S:t Germain*». Som ni torde veta, min kära vän, har denna marknad sitt ursprung från Paris, och detta blef nu en efterhärmning därutaf i smått. Till följd af den mängd olika saker, som därvid förekomma för att underhålla åskådarne, behöfde många personer häruti deltaga. Det var afsedt att blifva en öfverraskning för kungen, som visat sig särdeles road af professors-installationen.

Vi hade inbjudit både kungen och drottningen till supé, men vid sin ankomst funno de blott två eller tre personer församlade inne hos mig, hvaröfver kungen uttryckte sin förvåning och frågade, hvar hertigen var. Jag framförde hans ursäkt, föregifvande att han blifvit illamående i en häftig kolik och nödgats intaga sängen, »dessutom», tillade jag, »har Eders Maj:t kommit så tidigt, att de inbjudna gästerna ej hunnit församlas».

»Jag förmodar», svarade kungen, »att edra gäster snart skola anlända, ty det är verkligen inte så tidigt, och hvad min brors kolik beträffar, så beklagar jag den på det högsta men gissar ändå, att han snart skall framföda en öfverraskning.»

Jag sökte öfvertyga honom om att han misstog sig.

»Åh! det tror jag verkligen inte», sade kungen, »men jag kan gifva eder mitt hedersord på att jag inte alls anar, hvad det är fråga om.»

Under det vi sutto där och samtalade, kommo några damer och herrar, klädda efter engelskt mod, och inbjödo kungen att besöka marknaden i S:t Germain. Han var ej svår att öfvertala utan följde genast med in uti hertigens våning, där allting var ordnadt för ändamålet. Första rummet upptogs af salustånd, uppställda rundtomkring ett torg och fyllda med alla sorters varor, såväl skräp som nyttiga och trefliga saker. Där funnos också försäljare af lemonad och pastejer, samt engelsmän och engelskor, äfvensom en tysk prins, klädd på ett ytterst komiskt sätt, och som i hvar minut ropade på sin löpare för att gifva honom befallningar. I rummet näst intill fanns det en operatör, som högljudt skröt öfver sin skicklighet, ett stall med sällsynta djur, en lanterna magica och alla sådana sorters spel, som savojarder bruka förtjäna några slantar på. En särskild liten teater var därstädes uppförd, på hvilken det spelades små teaterpjäser. Tredje rummet var anordnadt till kaffehus, där studenter sutto och pratade politik och soldater spelade kort och tärning, under det att äfven där på en liten uppbyggd scen utfördes en s. k. »parade». De uppträdande blefvo förargade öfver att det fördes ett sådant väsen i kaffehuset och började därför säga okvädinsord till gästerna; värden fann sig då nödsakad att hämta polisen, men denne lyckades icke sätta sig i respekt utan blef själf utkastad genom fönstret, hvarefter alltihop upplöstes under allmän oordning. I ett annat rum fanns en marionetteater.

Man superade sedermera uti alla de olika rummen, där divertissementet försiggått. Efter supéen föreslog jag kungen att besöka Vauxhall; ett af de angränsande rummen var illumineradt och dekoreradt på samma sätt som det etablissement af samma namn, som finnes i London. Vid vårt inträde var balen redan i full gång, och konungen fann mycket nöje uti denna nya öfverraskning; ehuru han annars aldrig brukar dansa, så dansade han nu för att sätta lif i sällskapet. Alla deltagarne uti denna tillställning hafva försäkrat, att de aldrig haft så roligt, hvilket mycket gladde mig, då det ju är min högsta önskan, att alla, som deltaga i våra galenskaper, må vara belåtna och anse det eftersträfvansvärdt att få vara med. * Jag är säker på, att ni, min kära vän, är

* Friherre Fredrik Sparre beskrifver uti sin dagbok för den 24 febr. 1776 denna festlighet och yttrar till slut: »Supéen serverades vid småbord för 72 personer, efter dess slut öppnades dörrarna till hertigens smårum, hvilka voro dekorerade till Vauxhall, där det var musik, vid hvilken man dansade till kl. 3 på morgonen. Sann munterhet härskade hela tiden och förnekade sig icke ett enda ögonblick. Anordningarna voro beundransvärda.» (Ericsbergs arkiv.)

af samma tanke, ja, min egenkärlek känner sig smickrad, om man har roligt i mitt sällskap. [9]

Det är ännu ett divertissement, som jag hade anordnat för att roa hertigen, hvilket jag måste beskrifva; det kallades för »*Det förtrollade slottet*». Denna lilla festlighet föranleddes af ett skämt. Som jag förut omtalat, brukade man svara, så fort någon frågade hvarom ett samtal rörde sig, att det var om den där Lewenhaupt, som var med Karl XII. Caroline tyckte, att det var retsamt att jämt och ständigt höra detta, och ville därför hitta på någonting, som kunde göra slut härpå. Man beslöt därför att anordna ett divertissement för att öfverraska hertigen och däruti få in det där uttrycket om Lewenhaupt, och detta utfördes på följande sätt.

Sedan man ordnat rummen och alla intagit sina platser, utklädda hvar och en på sitt sätt alltefter den person, som man skulle föreställa, anmodades hertigen att komma ner. Vid inträdet hejdades han genast af en god genius, som tilltalade honom sålunda:

»Lycklige dödlige! Är det din önskan att gå vidare, så måste du noga taga dig till vara för alla de svårigheter, som komma att möta dig på din väg. En väldig jätte håller sedan flera år tillbaka en prinsessa jämte hela hennes hof i fångenskap. De äro samtliga så fullständigt förhäxade, att de ligga uti en beständig dvala. Tilltror du dig hafva nog mod att våga försöka hennes befrielse, så ikläd dig denna rustning samt tag denna ring, och så snart du visar ringen, skola alla hinder vika, och till och med jätten skall då gå ur vägen.»

Efter att hafva förmått hertigen att sålunda beväpna sig, försvann genien, och dörrarna öppnades, hvarvid man såg ingången till en grotta, bevakad af en stor björn, hvilken dock genast vid åsynen af ringen brummande kastade sig på marken och lämnade tillträdet fritt. Där innanför sökte tjutande furier med facklor i händerna att skrämma hertigen, men så snart han visat ringen, nedföllo de som döda till hans fötter. I tredje rummet tycktes dock en ännu värre fara möta, ty där dvaldes jätten själf, som natt och dag bevakade den i rummet innanför inspärrade prinsessan, på det att ingen riddare skulle komma och befria henne. Han sträckte sig bekvämt på sin tron, omgifven af tvenne dvärgar, och uppgaf, så snart han fick se hertigen, högljudda rop, som genljödo i rummet, beredd att med förtviflans mod försvara sitt byte.

Den goda genien skyndade dock till hertigens hjälp och tvingade jätten att gifva vika. Hon förde därefter hertigen uti en char till det rum, där prinsessan var inspärrad tillsammans med åtskilliga andra personer, såsom Don Quixote med sin trogne Sancho, Jeanne d'Arc och den sköne Dunois, Kopernikus, grefvinnan de la Vallière m. fl. Feen lämnade hertigen ett trollspö, med hvilket han uppväckte alla ur deras långvariga dvala, och de omtalade genast vid uppvaknandet hvilka de voro. Den, som sist af alla blef på detta sätt uppväckt, var insvept uti en stor kappa, som helt och hållet dolde hans anletsdrag och hans dräkt. Han befanns, sedan han kastat af sig kappan, vara klädd såsom man var på Karl XII:s tid samt utropade, vänd emot hertigen, med hög röst:

»Jag är den där Lewenhaupt, som var med Karl XII, och om hvilken man på sista tiden talat så mycket. Jag anhåller, att man låter min aska vara i fred, samt att det hädanefter, sedan jag nu i egen person visat mig, ej längre må blifva tal om mig.»

Som ni nog lätt kan inse, min kära vän, gåfvo alla sitt bifall till känna vid denna upplösning, och man beslöt allmänt att upphöra med detta talesätt. Den från förhäxningen befriade prinsessan föreslog, att man skulle anordna en festlig måltid, som feen genast framkallade med sin trollstaf. Under förberedelserna härtill kom en annan fe inridande på en björn, som leddes af en gammal soldat med träben och åtföljdes af en spelman, en sångerska och en skald, hvilka med sina talanger sökte underhålla hertigen.

Sedan vi satt oss till bords, föreslogs, att vi skulle göra om det hela för kungen, när han kom tillbaka från Fredrikshof, där han hade superat. Kungen tyckte, att det var mycket roligt, och skrattade i synnerhet mycket åt skämtet med Lewenhaupt samt var förtjust öfver att det nu möjligen kunde blifva slut på det där tröttsamma talesättet.[10]

VIII.

Bref för mars månad 1776
från Stockholm.

(Innehåll: Divertissementet »*Drottning Kristinas tornerspel*», divertissementet »*De fyra elementen*».)

Nu är det icke längre fråga om några enkla upptåg, de hafva öfvergått till riktigt fulländade små festligheter. Hvem skulle väl hafva trott, att en bortröfvad tårta skulle kunna gifva upphof till sådana präktiga fester, och man kan vara förvissad om att flera komma att följa på de tvenne, som jag nu ämnar beskrifva.

Den första kallades »*drottning Kristinas tornerspel*» och utmärkte sig i synnerhet genom de tidsenliga kostymerna. Man föreställde sig, att konungen och drottningen af Frankrike hade kommit på besök hos drottning Kristina, som med anledning häraf låtit anordna ett tornerspel för att roa dem. När allt var färdigt, begaf sig denna drottnings öfverstemarskalk, åtföljd af några hofmän, för att inbjuda kungen och drottningen att närvara vid den förlustelse, som hon anordnat. I förstugan emottogos de af hela drottning Kristinas hof och fördes till det rum, där drottningen väntade. sittande på sin tron. Hon steg upp och gick de förnäma främlingarne till mötes samt inbjöd dem taga plats vid sin sida under tronhimmeln, hvarefter förfriskningar bjödos samt drottningen framkallade hela sitt hof för att föreställas. Hvar och en hade tagit sig namn efter någon person, som funnits anställd vid drottning Kristinas hof. Så snart öfverstemarskalken anmält, att allt var i ordning för det anbefallda tornerspelet, ledsagade hon konungen och drottningen till ett annat rum, föreställande ett torg; kadriljerna inställde sig, den ena anförd af Bellona och den andra af Mars. Striden hade framkallats af ömse-

sidiga utmaningar, hvartill någon fager dam gifvit anledning. Dessa damer följde kadriljerna uti charer och stannade som åskådare till striden uti en med troféer dekorerad portik. Sedan Mars och Bellona sjungit hvar sin sång för att upplifva sina riddare till seger, började striden, efter hvars slut kadriljernas anförare, åtföljda af riddarne, förde fram damerna att föreställas för drottningen, hvarefter de fingo emottaga de dem tilldelade prisen, hvilka bestodo af kokarder för herrarne och några prydnader för damerna. Det hela afslutades med att Mars och Bellona under utförande af en balett sjöngo en duett för att uppmana alla till ömsesidig vänskap och att göra slut på fiendskapen. Sedan kadriljerna afträdt, anmälde öfverstemarskalken, att supéen var serverad; denna var anordnad uti samma gammaldags stil. Detta divertissement har uppförts tvenne gånger, andra gången såsom en öfverraskning, hvilken kungen ville bereda änkedrottningen, hvarvid deltagarnes antal ytterligare blifvit förökadt för att göra drottning Kristinas hof talrikare.[11]

Det andra divertissementet var anordnadt af hertigen för att öfverraska mig på min födelsedag och kallades för »*De fyra elementen*». Denna lilla festlighet kan med skäl räknas till de allra vackraste, som hittills blifvit anordnade. På kvällen hade jag begifvit mig till kungen och drottningen, som också skulle närvara vid tillställningen, och under det vi sutto där och väntade på underrättelse, att allt var färdigt, ansträngde vi oss förgäfves med gissningar om hvad det kunde vara, som skulle hafva anspelning på min födelsedag, men blefvo snart afbrutna af en riddare i full rustning, som underrättade oss, att fedrottningen önskade, att jag skulle komma till henne i hennes rike och där emottaga hyllning af alla hennes undersåtar.

»I kommen dock», yttrade han, »att under vägen utsättas för åtskilliga frestelser, hvilka till äfventyrs skola kvarhålla eder. Kunnen I endast motstå de anbud, som af de fyra elementens konungar komma att göras eder att taga herraväldet i deras riken, så skolen I få makt att själf föreskrifva dem lagar, men det är just detta de frukta, och därför komma de att visa eder sina rikens alla härligheter för att få eder att svikta, men om I gifven vika för någon af dem, ären I förlorad. I hafven nu att välja! Viljen I blott följa de råd, jag kommer att gifva eder under resan, kunnen I vara förvissad om en god utgång.»

Sedan jag lofvat honom att göra allt hvad han önskade, uppmanade han mig att jämte kungen och drottningen vara honom

följaktig. Det första hindret, som mötte på vår väg, var vid luftens region, ingången dit var väl bevakad utaf vindarna, som sökte förhindra oss att komma in, men så snart riddaren nämnde fedrottningens namn, försvunno vindarna och dörrarna öppnade sig. Konungen i detta rike kom mig till mötes, lyckönskade mig med anledning af min födelsedag och bjöd mig på förfriskningar, under det att sylfer och sylfider sökte förströ mig med sin dans. Han erbjöd mig därefter att intaga plats på hans tron, men riddaren gjorde mig uppmärksam på att detta erbjudande från sylfernas konung blott framkallades af fruktan för den stora makt öfver honom som jag skulle få, när jag framkommit till fedrottningen, jag afböjde därför hans anbud.

Jag fördes sedermera till angränsande rum, där Neptun hade sitt rike och satt på en tron af snäckskal, omgifven af najader och tritoner, hvilka försökte förleda mig genom sin dans, men då jag icke desto mindre tycktes vilja gå vidare, trodde de sig lättare kunna röra mitt hjärta genom sin sång. Två najader sjöngo en lyckönskan med anledning af min födelse, jag lät dock icke fresta mig att svika min riddare, hvars råd jag beslutat följa, och som han ej ens behöfde upprepa, innan jag föreslog, att vi skulle gå vidare. Han förde mig då till Salamandern, men värme har aldrig varit i min smak, så att frestelsen att här kvarstanna var ej stor. Konungen i detta rike, en jättesalamander, erbjöd mig sin tron, som dock uteslutande bestod af eld. Jag sade till min riddare, att jag ej hade lust att blifva stekt utan hoppades att nu vara befriad från alla vidare frestelser, emedan jag längtade att få skåda min beskyddarinna, fedrottningen.

Vi fortsatte vår vandring, och tvenne stora jättar mötte oss. De bevakade ingången till jorden samt vrålade så att dörrarna skakade, de vände sig emot mig och ropade med hes och hotande stämma:

»Hvem är du, dödliga, som vågar försöka att intränga här?»

»Det är en nyfödd», svarade riddaren, »hvilken fedrottningen önskar få se.»

Genast öppnade sig dörrarna under stort buller, och en djup grotta visade sig, hvarest en mängd riddare voro fängslade rundtomkring väggarna, de hade ej haft ståndaktighet att motstå gnomens, den härstädes härskande konungens, förförelser. Denne konung gick mig nu till mötes och framförde en lyckönskan med anledning af min födelsedag samt försökte på alla möjliga sätt förleda mig att stanna för att härska öfver hans undersåtar, jag

var dock nog ståndaktig att motstå frestelsen samt fortsätta min väg. Riddaren fruktade dock gnomens förförelseförmåga och vände sig till mig med följande fråga:

»Hvilket föredragen I, att stanna kvar hos gnomen eller ock att vinna kraft att befria alla dessa fängslade riddare? I skolen känna eder lycklig, om I utväljen det senare, men om edert val stannar vid det första, blifven I dömd att för evigt stanna kvar i denna håla, därifrån gnomen aldrig skall släppa eder utan hålla eder fången såsom alla de andra.»

Jag svarade honom, att mitt beslut redan var fattadt och att jag ingalunda kunde välja detta senare.

»Är detta eder uppriktiga mening», fortsatte riddaren, »så stöt med mitt spjut i marken, och därmed skolen I genast hafva återgifvit åt dem alla deras sinnens fulla bruk.»

Då jag nu följde riddarens uppmaning och stötte med spjutet i marken, blef gnomen förfärad och störtade sig på knä framför mig samt bad om nåd. Alla riddarne blefvo dock genast befriade från sina bojor, och häpna öfver sin återvunna frihet kommo de dansande rundtomkring mig samt tvingade mig att taga plats i en char för att i triumf föras fram till fedrottningens slott. Uti det rum, som skulle föreställa hennes slott, fanns på ena sidan fedrottningens tron, där hon satt, omgifven af alla både goda och onda feer, midtemot satt Soroaster på en annan tron, omgifven af sina mager. Min char stannade framför fedrottningens tron, hon nedsteg och lyckönskade mig till min födelse samt gaf mig förmågan att behaga och vara angenäm i världens ögon samt förmådde mig att taga plats vid hennes sida. Magerna framträdde nu samt förespådde mig mina kommande öden på ett ytterst välvilligt sätt. Alla feer kommo äfven och skänkte mig hvar och en någon liten småsak. De båda onda feerna, som förlorat talförmågan samt all sin makt, kunde blott i tysthet rasa öfver att ej kunna göra mig någon skada. De fyra elementen kommo och hyllade mig såsom sin nya härskarinna samt utförde en dans. Jag öfverraskades sedan likaledes af de fyra årstiderna, hvilka kommo med gåfvor af olika slag. Våren, företrädd af Flora, öfverräckte åt mig en bukett, åtföljd af verser, Sommaren, företrädd af Ceres, gaf mig en hatt med sädeskärfvar, Hösten, företrädd af Backus, bjöd på vin, Vintern, företrädd af Comus, lämnade mig pälsverk.

Sedan alla sålunda aflämnat sina presenter, föreslog Flora, att vi skulle supera hos henne, eftersom jag råkade vara född under hennes årstid. Det rum, där supéen serverades, var smyckadt med

blomstergirlander, omkransande mitt namn. Denna festlighet var mycket lyckad och utmärkte sig i synnerhet genom en rik omväxling, då man öfverallt möttes af nya anordningar och idéer, * hvilket jag fann särdeles underhållande. [12]

* Friherre Fredrik Sparre omtalar i sin dagbok under den 22 mars 1776 denna festlighet samt tillägger: »Den utmärkta smak och den goda endräkt, som utmärka alla nöjen vid prins Karls hof, bidrogo ej litet att förhöja denna festlighets glans, den lofprisas synnerligen af alla, som fingo vara med. Jag för min del var inte inbjuden.» (Ericsbergs arkiv.)

IX.

Bref för april månad 1776
från Ulriksdal.

(Innehåll: Divertissementet »*Rosendrottningen i Salenci*», divertissement på Drottningholm, kalladt »*Cyteres tempel*», inrättandet af kronobrännerier, missnöje härmed.)

Jag börjar befara, att ni snart kan begära af mig, min kära vän, att jag skall upphöra att bara tala om festligheter, och i denna anmärkning har ni i sanning fullkomligt rätt, ty jag underhåller eder verkligen inte med någonting annat. Ni måste i alla fall hafva tålamod ännu i dag, men jag vill hoppas, att de tvenne, som jag i detta mitt bref har att omnämna, skola blifva de sista. Jag måste nämligen själf erkänna, att de hålla på att tråka ut mig, då det ej kan undvikas, att det alltid blifver ett visst återupprepande uti våra festligheter, och alla hafva ett visst tycke af hvarandra.

Den första festen, som jag måste beskrifva, gafs utaf kungen på prinsessans namnsdag; den kallades »*Rosendrottningen i Salenci*» och var i samma enkla stil som våra första upptåg. Ämnet var hämtadt från en fest, hvarom ni nog hört talas och hvilken årligen brukar gifvas i en by i Frankrike, som heter Salenci, och hvarvid en ros öfverlämnas till den dygdigaste flickan i kantonen. Det rum, där divertissementet skulle uppföras, föreställde en med träd omgifven äng; så snart prinsessan tagit plats på en för henne utaf grönt uppförd tron, gaf en marsch till känna »rosièrernas» ankomst, åtföljda af kantonens herdar. Hvarje rosière gick bredvid sin moder, och alla föreföllo oroliga öfver hvilken den lyckliga skulle blifva, som skulle få rosen och kransen. Sedan

prisdomarne sammanträdt, förklarade de den skönaste vara den, som vore värdig emottaga utmärkelsen. När den till henne öfverräcktes, vände hon sig dock genast till prinsessan och yttrade: »Det har varit mig ett så mycket större nöje att fä emottaga rosen och kransen, som jag därigenom kommer i tillfälle att få öfverlämna detta till den, som i alla afseenden är bäst förtjänt däraf. Ni, sköna Rosière, är värd den hyllning, jag bringar eder.»* Hon öfverlämnade nu till prinsessan kransen och rosen, vid hvilken senare var fästad en juvelring, och sjöng därefter en sång samt bringade tillsammans med de öfriga rosièrerna prinsessan sin hyllning. Kantonens bondfolk gaf likaledes sin glädje öfver valet till känna med dans och glädjesånger. Man intog sedan en landtlig måltid uti en löfhydda.[13]

Kort tid härefter gaf kungen på drottningens namnsdag till hennes ära ett litet divertissement i teatersalongen härstädes, hvilket kallades för »*Cyteres tempel*». Själfva scenen föreställde Cyteres tempel, och några trappsteg hade blifvit byggda för att komma dit. När allt var i ordning för drottningens emottagande, skickades Hebe för att underrätta henne, att de fyra årstiderna kommit tillsammans för att bringa henne sin hyllning. Då drottningen intagit sin plats, tände öfversteprästinnan den heliga elden, och en harmonisk musik tillkännagaf vårens ankomst. Flora, i spetsen för en kadrilj af herdar och herdinnor, hyllade drottningen med verser, under det hennes följe utförde en dans, hvarefter de gingo in i Cyteres tempel. Vid tonerna af en landtlig musik framträdde Ceres och ägnade drottningen sommarens hyllning. Hon åtföljdes af herdar, hvilka utförde en dans men snart nödgades lämna plats åt hösten. Backus kom in på en af tigrar dragen vagn, företrädd af Silenus, ridande på en åsna, de framträdde och hyllade drottningen med sång, under det att de åtföljande backantinnorna utförde en dans. Slutligen inträdde Comus, åtföljd af masker, under en bullersam musik samt ägnade drottningen en hyllningssång och inbjöd henne att följa med, hvarefter Hebe ledsagade henne in i templet, där offergudstjänsten tog sin början och öfversteprästinnan yttrade:

»I gudinnans närvaro anmodar jag eder, angenäma och behagliga årstider, att instämma med mig uti en lofsång för vår härskarinna.»

---

* Detta yttrande var på vers och författadt af Johan Gabriel Oxentierna samt intaget i dennes samlade arbeten (1803) I, 271.

Sedan flera sånger sjungits under buller och fanfarer, anmälde Comus, att festen vore i ordning. Detta divertissement var något osammanhängande och ingalunda lika lyckadt som de föregående.[14] *

För att få litet omväxling i mina bref måste jag väl, min kära vän, sysselsätta mig litet med politiken, och därtill har jag i dag ett godt tillfälle med anledning af en sak, som för närvarande gör mycket väsen af sig. En af dessa projektmakare, hvilkas förslag ej alltid äro så väl planlagda, hade inbillat konungen, att det skulle vara fördelaktigt att anlägga kronobrännerier.** Kungen hade förut helt och hållet förbjudit brännvinet, och det skadade därför betydligt hans anseende hos allmänheten, att han nu ändrade sina förordningar. Jag förstår mig inte tillräckligt på sådana där saker, ja, jag begriper dem inte alls, och kan därför ej bedöma, om förslaget är klokt, men man har försäkrat mig, att så ej är förhållandet och att det redan uppväckt ett stort missnöje. Bönderna beklaga sig öfver att det är en ny beskattning, emedan det brännvin, som de nödgas köpa, är mycket dyrare än det, som de bränna själfva. Jag vill ej yttra mig om, huruvida de anmärkningar, som göras härvidlag, äro befogade eller ej, men för att hålla mitt löfte att omtala allt, som jag får höra talas om, meddelar jag detta som en nyhet, hvilken törhända kan blifva af intresse.

* Friherre Fredrik Sparre angifver uti sin dagbok, att denna festlighet gafs den 15 maj, under hvilken dag han beskrifver densamma samt yttrar slutligen: »Allt detta försiggick uti »la salle de Confidence», där teaterns dekorationer föreställde templet. Kammarherren grefve Oxenstierna hade författat de vackra ord, som på utmärkt väl valda melodier sjöngos till drottningens ära. Efter supéen räckte balen ända till ofvan anförda timme (kl. 3). Kungen gick rundtomkring till alla bord och intog icke någon bestämd plats. Denna fest var synnerligen vacker, elegant och angenäm samt var hela tiden mycket underhållande.» (Ericsbergs arkiv.) Orden finnas intagna i J. G. Oxenstiernas samlade arbeten (1803) I, 262—265; där angifves äfvenledes, att festen gafs den 15 maj.

** Generalen frih. Georg Gustaf Wrangel.

X.

Bref för maj månad 1776
från Stockholm.

(Innehåll: Hertig Fredriks resa till Italien, hans kärlek till fröken von Fersen, hennes afslag på hans frieri, karaktärsteckning af hertig Fredrik och fröken von Fersen, missnöjet med kronobrännerierna.)

Hertigen af Östergötland har rest till Italien och kommer möjligen äfven, om tid och tillfälle därtill yppa sig, att göra en tur till England. Han reser under namn af grefven af Öland; det är hans kärlek till fröken von Fersen, som varit anledningen till att han för någon tid aflägsnat sig från sitt fädernesland. Denna kärlekshistoria har så mycket låtit tala om sig här i Stockholm, att jag anser mig härom böra yttra några ord, så mycket mera som mitt nära förhållande till fröken von Fersen gör, att jag bör vara väl underrättad. Jag kan ej yttra mig om, huruvida hon verkligen älskat honom, den hemligheten tillhör icke mig, hvarför jag också förbigår detta i tysthet. Det är alltid hedrande för en ung person att kunna bekämpa sin böjelse, för den händelse förbindelsen ej kan blifva laglig. Hertigen hade sedan tvenne år tillbaka förgäfves gjort henne sin kur. Hon behandlade honom höfligt men tillbakadraget. Slutligen förklarade han, att han ville gifta sig med henne och begära kungens och änkedrottningens samtycke härtill, hvilket han nog trodde sig kunna erhålla, blott han fick hennes eget bifall. Hon förehöll honom, att han måste afstå från dessa tankar i anseende till deras olika samhällsställning. Hertigen bad henne besinna, att han ej var den förste svenske prins, som äktat en undersåtes dotter, Gustaf I hade, oaktadt han var kung, tagit sig en sådan maka, och Gustaf Adolf hade ämnat göra detsamma. I trots af hennes invändningar sökte prinsen

vinna sin moders samtycke, och som hon ej kunde neka sin älsklingsson någonting, var det nära att han erhållit detta, ehuru hon under hand gjorde allt hvad hon kunde för att motarbeta förslaget. Kungen visade sig dock ändå mera motvillig mot detta giftermål. Emellertid var prinsen mycket efterhängsen, hvarför fröken von Fersens fader ansåg sig böra tala med henne härom och förklarade, att om hon verkligen älskade prinsen och trodde sig blifva lycklig med honom, ville han ej motsätta sig det, ehuruväl det var högst ogärna, som han lämnade sitt bifall. Han insåg nämligen med sitt sunda omdöme, att en sådan förening ej skulle kunna annat än bereda hans dotters olycka. Själf förutsåg hon alla de obehag, för hvilka hon skulle komma att blifva utsatt från såväl kungens som änkedrottningens sida, och kände med sig, att hon med sitt känsliga sinne skulle få svårt att uthärda allt detta. Hon beslöt sig därför att tala med prinsen för allra sista gången och bedja honom icke längre tänka på henne, emedan han säkerligen skulle blifva mycket lyckligare, om han gifte sig med någon person af hans egen rang; hon framhöll äfven, att som hon själf lofvat sin hand åt grefve Piper, kunde hon ej taga sitt ord tillbaka. Allt var dock förgäfves. Hertigen gjorde som alla kära, han nästan svor på att han skulle gå och hänga sig. Man lyckades dock att utfinna en medelväg, och hertigen beslöt sig för att företaga en utrikes resa för att förströ sig; härtill försträckte kungen pengar och uppdrog åt en af sina förtrogne, baron Taube, att ledsaga prinsen.[15]

Det är törhända icke olämpligt, att jag här bifogar en teckning af de personer, hvarom här är fråga. Hertigen är af medelstorlek, vacker och väl växt. Ansiktet något långt med blå, milda och ömma ögon, hvari man kan läsa hans hjärtas tankar; näsan välbildad; munnen ganska vacker, med hvita tänder; hakan spetsig och pannan hög, såsom hos de öfriga medlemmarne af den kungliga familjen. Han tager sig ståtlig ut, när han är i full toalett, men är mycket ovårdad uti hvardagslag. Han har ett gladt lynne och skulle vara en behaglig sällskapsmänniska, om han ej vore alltför lättsinnig i sitt tal och gärna sade tvetydigheter, hvilket kommer sig af att han för det mesta varit i herrsällskap och att hans svaghet för det täcka könet alltför mycket fört honom tillsammans med sämre fruntimmer. Han borde kunna hafva mera bildning, än han verkligen har; men bortskämd af änkedrottningen under sina barnaår har han alltid fått göra, hvad han har velat. Han är ej särdeles begåfvad, men han har ett ganska sundt omdöme

och gillar därför inte alltid, hvad kungen företager sig. Änkedrottningen har stor makt öfver honom och får honom lätt att uppföra sig oartigt emot kungen, med hvilken hon själf understundom är på mindre god fot. Han är god, men mycket nyckfull och kan vara ganska högdragen, när han är tillsammans med folk af lägre samhällsställning. Annars är han vänlig och höflig, välgörande emot behöfvande, god emot sin omgifning, och därför i allmänhet mycket afhållen. Ja, detta är ungefär allt, som jag har att meddela eder, min kära vän, rörande hans person, hvarför jag nu öfvergår till en karaktärsskildring, som nog bör intressera eder ännu mer.[16]

Fröken von Fersen är stor till växten, en fullkomlig skönhet, hennes ansikte aflångt, hennes ögon till färgen blå, något stötande i ljusbrunt, med en öm, behaglig och blygsam blick. Hennes näsa är liten och välbildad, hennes läppar röda, hennes småleende behagligt, hennes panna är den vackraste, man kan få se, hennes hy är mycket hvit. Hon är väl växt och för sig värdigt, så att man genast ser, att hon är af förnäm börd. Hon är mild, god och känslig och skänker gärna sin vänskap, på hvilken man sedan tryggt kan lita. Hon är tillbakadragen och blyg i sällskap med personer, som hon ej fullkomligt känner, men uppsluppen och glad med dem, som hon trifves med. Hennes känsliga sinne gör henne ofta sorgsen. Ett fel har jag dock förmärkt hos henne, och det är, att hon är litet nyckfull, men det måste man förlåta henne, ty hvem är inte det? Jag tror, att hon skulle hafva svårt att förlåta en oförrätt, som offentligen blefve henne tillfogad af någon, som ej vore hennes vän, om ej hennes goda hjärta hejdade henne, ty hon är ur stånd att vilja göra någon något ondt. Ehuru ganska begåfvad, visar hon det sällan, till följd af sin stora tillbakadragenhet. Hon vet att skicka sig i stora världen och tycker om ett anständigt umgänge mellan herrar och damer, hon ogillar det oregelbundna lefnadssätt, som de flesta fruntimmer härstädes föra, ty hon värderar dygden, något ytterst ovanligt i vår tid. Hon har vissa talanger och hon sjunger ganska nätt och knäpper bra på gitarr, men uteslutande i en mindre krets af vänner. Lika treflig som hon är då, lika obehaglig kan hon vara i större sällskap, i synnerhet om någon är närvarande, som hon ej fördrager, hon sitter då alldeles tyst och gör sina iakttagelser, som äro rätt intressanta, när hon händelsevis sedan meddelar dem. Ja, detta är ungefär hvad jag funnit mest anmärkningsvärdt hos dessa båda personer.

Fastän jag är den senares vän, tror jag icke, att jag låtit förbinda mig af vänskapen vid teckningen af hennes karaktär, skulle jag hafva underlåtit att nämna något, så är det mig ovetande och ingalunda föranledt af någon partiskhet.

Det allmänna missnöjet, som jag i mitt förra bref omnämnde rörande brännvinsbränningen, fortfar och är ändå större än förut. Smädeskrifter uppspikas alla nätter på gathörnen och på torgen, men ordspråket säger: »När buteljen är uppslagen, får man lof att dricka ur den.»

XI.

Bref för juni månad 1776
från Ulriksdal.

(Innehåll: Installation af Vasa hofrätt, kungens resa till Karlskrona, byggandet af den nya dockan därstädes, vistelsen på Ulriksdal, oenighet mellan drottningen och hertiginnan.)

Jag har nyligen öfvervarit en högtidlighet, som genom sin ovanlighet mycket intresserade mig, det var installationen af den utaf kungen instiftade Vasa hofrätt, som skall hafva sitt säte i staden Vasa i Finland. Kungen tågade i full ceremoni, iklädd krona och mantel, öfver borggården för att begifva sig till drottningens stora sal, som var ordnad för tillfället. Han intog där sin plats på tronen, midtemot hvilken blifvit uppförd en tribun för drottningen och de damer, som hafva tillträde till hofvet. Sedan alla intagit sina platser, höll kungen med stor vältalighet ett tal till dem, som blifvit utsedda till ledamöter af hofrätten och förehöll dem deras plikter samt uppmanade dem att visa sig värdiga detta förtroende; sedan därefter dessa herrar aflagt eden och framträdt för att kyssa kungens hand, upplöstes församlingen. *

Jag har nästan ingenting nytt att berätta; jag är ensam här med drottningen, under det att kungen är i Karlskrona för att se på dockbyggnaden därstädes. Jag har hört mycket olika omdömen om detta företag, somliga påstå, att det är nödvändigt och skall blifva till stort gagn, hvaremot andra säga motsatsen och att förslaget är så vidtomfattande och ej kan blifva fullbordadt på hundra år, då det kanske blifver öfverflödigt. Jag be-

* Friherre Fredrik Sparre omtalar i sin dagbok under den 28 juni 1776 denna ceremoni och tillägger: »Denna förrättning var imponerande, mycket värdig och vacker. Änkedrottningen fick för första gången höra sin höge son yttra sig offentligt. Det är föga troligt, att någon högtidlighet, sådan som den i dag, mera skall förekomma i Sverige, ty antagligen kommer aldrig en femte hofrätt att inrättas i vårt land. En nyhet vid dagens ceremoni var, att endast fyra af regalierna därvid förekommo, nyckeln och äpplet voro ej med, ej heller riksbaneret.» (Ericsbergs arkiv.) Jfr Ehrensvärds dagboksant. I, 58.

griper mig inte alls på sådana byggnadsföretag och vågar därför icke fälla något omdöme.

Vår vistelse här är för resten ganska dräglig; drottningen lämnar endast sina rum för middagar och supéer samt för promenader, som företagas kl. 7. Då hon alltid vill vara ensam, äro alla hos mig, där man ogeneradt får prata och skratta. Jag har lofvat er att omförmäla alla små trakasserier och får därför ej förbigå en händelse, som nästan har brouillerat mig med drottningen. Alltifrån min ankomst till Sverige hade hon alltid visat mig vänlighet, i synnerhet vid tidpunkten för återföreningen, och å min sida försöker jag alltid att muntra upp henne, så att kungen till och med en gång förklarade, att han efter min ankomst till detta land inte längre kände igen drottningen. Nu har hon emellertid helt hastigt fullkomligt brutit med mig, och jag vet inte, om det beror på att min mopsiga uppsyn misshagat henne eller att hon trott, att jag med mitt för skämt och prat anlagda lynne velat drifva med henne. Se här, huru det gick till. Jag hade länge brukat skämta med henne och härma hennes lilla läspning, och det började jag också en kväll vid supéen att som vanligt göra; så snart jag likväl märkte, att hon ej var vid godt lynne, ville jag genast upphöra därmed, men kungen, som var mycket road häraf, gjorde mig tecken att fortsätta, hvilket ännu mera förargade henne. Om jag nu bara genast upphört, hade det nog gått bra, men jag vet inte, hvilken ond ande, som af afundsjuka öfver det sällsynta fenomenet, att två furstinnor kunde vara goda vänner, ingaf mig att fortsätta, och ju mera kungen skrattade och syntes road, desto större blef hennes vrede, slutligen sade hon grofheter och bad mig ej glömma, att hon var drottning. Jag svarade henne, att när hon tog det på sådant sätt, skulle jag aldrig mera tillåta mig något skämt, ty jag hade aldrig velat såra henne och ändå mindre drifva med henne och hoppades, att den aktning, som jag städse under min vistelse i Sverige iakttagit emot henne, borde bevisa detta. »Det är mig likgiltigt», inföll hon, »men jag kan ej fördraga, att man oupphörligt skämtar med mig.» Detta yttrade hon så högt, att alla vid bordet kunde höra det. Jag bibehöll mitt lugn och lofvade henne att, då hon tog det på allvar, aldrig mera tillåta mig något skämt. Det blef slut på samtalet, man steg upp från bordet, och hon vände mig ryggen och sade mig knappast god natt.

Hennes dåliga lynne räckte flera dagar, jag iakttog den allra största artighet emot henne, men det vänliga umgänget var slut.

Flera personer, som märkte detta, bådo mig, att jag skulle göra henne ursäkter och försöka försona mig med henne; hvilket jag förklarade omöjligt, emedan hon behandlat mig som en tjänare och ej som sin svägerska, samt att jag åtminstone hade rätt att fordra höflighet från hennes sida. Man anmärkte, att hon, som vore mycket misstänksam, säkerligen trott, att det var öfverenskommet mellan kungen och mig, att jag skulle drifva med henne, därför att kungen gjorde mig tecken att fortsätta. Man förehöll mig äfven, att det skulle skada mig i allmänhetens ögon, om vår brytning finge fortfara, ty alla skulle kasta hela skulden på mig, om jag ej försökte ställa det till rätta. Jag svarade, att om drottningen betraktade mig såsom sin vän, så måste hon ju inse, att jag ej kunnat vilja drifva med henne och långt mindre framkalla en brytning, men lofvade dock att vid tillfälle tala med drottningen härom, så att det skulle blifva klart, att det var hon, som hade orätt. Tillfället yppade sig snart. Då hon till följd af en lindrig opasslighet var kvarhållen på sina rum, gick jag till henne för att efterhöra hennes hälsotillstånd. Jag fann henne ensam och försökte genom att visa mig tillbakadragen och generad framkalla en förklaring, detta lyckades mig, ty hon frågade genast, hvarför jag uppträdde på detta sätt. Jag svarade henne, att det vore ju naturligt, att jag kände mig generad efter hvad som hade passerat, emedan jag fruktade att genom för mycken munterhet ådraga mig hennes missnöje ännu mera, eftersom hon alltsedan dess visat sig så tvär emot mig.

»Ack, min Gud», sade hon, »jag är icke alls ond längre, jag har glömt bort alltihop, jag måste bekänna, att jag tog det där skämtet litet för häftigt.»

Hon omfamnade mig, och jag försäkrade henne, att min afsikt ingalunda varit att drifva med henne och att jag skulle vara förtjust, om hon fortfarande ville hedra mig med sin vänskap, jag hade bara velat muntra upp henne med mina galenskaper. Hon tycktes tro på mig och talade sedan helt vänligt, hvarför jag hoppades, att allt skulle blifva på samma fot som förut, men därutinnan hade jag grundligt misstagit mig, ty hennes forna vänlighet har försvunnit, och hon visar sig ytterst tillbakadragen. Som jag ej kan veta, huru jag skall taga henne, finner jag det bäst att undvika allt skämt och visa mig så vördnadsfull och höflig som möjligt. Ni måste medgifva, min kära vän, att man skall förstå sig bra litet på hvad vänskap är och hvilket värde den har för att på detta sätt bryta med den, som man en gång utkorat till sin vän.

XII.

Bref för juli månad 1776
från Ekolsund.

(Innehåll: Vistelsen på Svartsjö, änkedrottningens karaktär, prinsessan Sofia Albertinas karaktär och utseende, afresan till Ekolsund, förberedelser till tornerspelet.)

Jag har tillbringat några veckor på Svartsjö, hvilka ingalunda varit såsom jag tänkt mig dem på förhand; jag hade föreställt mig, att där skulle blifva mycket tråkigt, men i stället har jag haft ganska roligt. Änkedrottningen är verkligen så angenäm som möjligt uti sällskapslifvet, men däremot får man utstå mycket, när hon är vid dåligt lynne, ty då är hon missnöjd med allt hvad man gör, och allting är henne emot; om man vågar svara på hennes beskyllningar, så blifver hennes lynne ändå värre. Har man däremot tillräckligt lugn att fördraga allt i tysthet och i det allra minsta söka tillmötesgå hennes önskningar, så återkommer det goda lynnet så småningom.

Det är ej utan anledning som änkedrottningen anklagas att vara mycket häftig, och hon kan ibland uttrycka sig på ett så förolämpande sätt, att till och med den allra frommaste människa måste känna sig sårad. Vid sådana tillfällen få hennes annars vackra, stora och lifliga ögon ett ilsket, högdraget och skarpt uttryck. Hon har en lysande begåfning, som alltifrån hennes ungdom blifvit uppodlad genom grundliga kunskaper af alla slag, hvilket gör hennes konversation bildande och angenäm. Hennes hufvudsakliga sysselsättning består uti läsning och alla slags handarbeten, hvaruti hon är ganska skicklig. Hon saknar stadga i karaktären och begär ofta oförlåtliga inkonsekvenser; hennes hjärta är väl inte i grunden elakt, men hennes goda sidor fördunklas af hennes stora högfärd. Jag har visserligen ingen personlig anled-

ning att beklaga mig öfver henne, emedan hon ifrån det jag kom till Sverige alltid visat mig vänskap, hvilken jag å min sida genom mitt uppförande sökt bevara, och därför har jag också sluppit undan utbrotten af hennes häftiga lynne. Under min vistelse på Svartsjö har jag likväl haft mycket bekymmer för att kunna bilägga alla tvistigheter mellan mor och dotter, hvilket varit ganska svårt utan att stöta sig med någondera, ty om man höll med den ena, blef man genast utsatt för den andras dåliga lynne. Jag redde mig ganska bra, och änkedrottningen, som tyckte, att min karaktär var mildare än prinsessans, framhöll mig alltid såsom en förebild, då den senare ej ville följa hennes råd eller var alltför nyckfull.

Jag vill nu försöka göra en teckning af prinsessan, sådan som jag uppfattat henne. Hon är i grund och botten beskedlig men har blifvit mycket bortskämd af sin moder, som alltid afgudat henne, hvilket gjort henne nyckfull och svårhandterlig. Ej ens änkedrottningen har alltid någon makt öfver henne, hvilket nog kan blifva besvärligt för henne själf, när änkedrottningen tillslutit sina ögon och hon blifver beroende af kungen, som kanske inte alltid blifver lika öfverseende som denna varit. Prinsessan, som alltifrån sin spädaste barndom varit vittne till änkedrottningens dåliga lynne, har fått samma sätt och är ibland alltför häftig samt sparar ej på grofva uttryck och skulle nog icke ens taga någon hänsyn till kungen. Hennes begåfning är icke lysande, men hennes förstånd är rätt uppodladt, och hennes uppfattning mer stadgad, än man kunnat vänta sig af ett bortskämdt barn. Hon tycker mycket om att få roa sig, kanske just därför att hon alltid härvidlag varit tillbakahållen utaf änkedrottningen, samt är barnsligt begifven på grannlåter. Till hennes beröm må det framhållas, att man tryggt kan lita på hennes vänskap och att hon visar medlidande med olyckliga, som hon efter sin förmåga söker bispringa, samt gärna ställer sig på deras sida, som blifva utsatta för änkedrottningens dåliga lynne.

Hennes utseende tycker jag ej är särdeles fördelaktigt; hon är af medellängd men för fetlagd för att kunna anses för välväxt, och till följd af en ovana gå framåtlutad, förefaller hon krokryggig; som barn såg hon troligen bättre ut, hennes ögon äro dock ganska vackra, fastän hon har det felet att vinda litet, när hon ser skarpt på någonting.* Hon har örnnäsa och en liten välbildad mun, men hennes spetsiga haka ger henne redan utseende af en liten gumma, hennes hy och ansiktsfärg äro förstörda, hennes fötter äro små och välformade,

* Jfr Adolf Ludv. Hamiltons Anekdoter sid. 22.

hennes händer små, hvita och välbildade. Jag tycker hon tager sig bäst ut, innan hon är riktigt klädd och kammad, ty då öfverskyler hennes rika hårväxt hvad man kan hafva att anmärka mot hennes anletsdrag.

Jag längtade icke alls, att vistelsen på Svartsjö skulle taga slut, dagarna gingo sin jämna gång, och vi roade oss i stillhet, men då kungen ämnade anordna ett tornerspel här på Ekolsund, hvarifrån jag skrifver detta bref, och dit han äfven inbjudit änkedrottningen, måste vi begifva oss hit. * Olikheten i lefnadssättet är så stor, att det verkligen behöfdes flera dagar, innan jag kunde vänja mig vid kungens bullersamma hof. Vi äro nu upptagna med att brodera standaren med de uti kadriljen deltagande riddarnes vapensköldar, och härmed äro alla sysselsatta, till och med kungen deltager i arbetet. Det ser ut här i rummen, som om man vore hos en brodös snarare än vid svenske konungens hof. Ehuru jag afskyr handarbete, måste jag för det goda exemplets skull vara lika flitig som alla de andra.

---

* Bref från hertiginnan af Södermanland till prinsessan Sofia Albertina:

Ekolsund den 3 augusti 1776.

Min älskade och goda syster!

Jag vill börja mitt bref med att reta eder litet, men som jag älskar eder, så mycket som en öm syster kan göra, har jag inte hjärta att fortsätta på samma sätt; jag skall uträtta det uppdrag ni behagat gifva mig, måndag, tisdag, onsdag, torsdag, fredag, lördag, söndag, måndag, tisdag, onsdag, torsdag, fredag, lördag, söndag, måndag, tisdag, onsdag, torsdag, fredag, lördag, söndag; märk väl, att detta gör tre veckor, och då är det antagligt, att den stora, förfärliga, otroliga och obegripliga dagen skall infalla, på hvilken fjorton irrande eller rättare sagdt kämpande riddare komma att strida om de stora och ståtliga pris, som vid detta tillfälle skola utdelas. Ni vill, som jag minnes, veta, huru man skall vara klädd på denna stora och märkvärdiga dag, gissa själf, antingen i hofdräkt eller sällskapsdräkt eller i hvardagsdräkt eller jaktdräkt eller morgondräkt eller nattröja, men då damer ej bruka visa sig på det sättet, tror jag inte att det blifver så; att komma i morgondräkt skulle vara litet för landtligt, i jaktdräkt skulle man kunna se ut, som man ville stiga till häst och som amazon kämpa emot riddarne; hvardagsdräkter tycker inte kungen om; hofdräkt skulle vara alltför obekvämt, en sällskapsdräkt torde blifva rätta medelvägen, och det hela kommer att räcka i tre dagar. Ni tycker nog, min älskade syster, att jag är bra galen i dag, men huru kan jag vara annat mot en så nära anförvant, som ni är; men det är tid på att jag slutar med att bedja eder om förlåtelse för mina kråkfötter, som jag skrifver, under det att jag koafferas, och därför har jag ej kunnat stilisera det bättre; adjö, håll alltid af mig och glöm ej bort eder ömt tillgifna syster, som städse kommer att med innerlig glädje minnas vistelsen på Svartsjö, där hon hade tillfälle att muntligen försäkra eder om de ömma känslor hon hyser för eder; jag omfamnar eder af allt mitt hjärta tusen gånger i tankarna. H. E. Charlotte.

(Ericsbergs arkiv.)

XIII.

Bref för augusti månad 1776
från Ekolsund.

(Innehåll: Beskrifning öfver tornerspelet, sjukligheten på Ekolsund, förhållandet mellan kungen och drottningen, ryktena om Munck.)

Tornerspelet har för några dagar sedan ägt rum med mycket musik och stora festligheter.* Det räckte i tre dagar; den första dagen användes till löpning mot hufvuden, den andra dagen ringränning och den tredje s. k. quintanlöpning samt tornering till damernas ära. Ni är troligen nyfiken att få veta, hvad quintan betyder, och jag skall därför berätta för eder, hvarifrån detta uttryck leder sitt upphof. Under riddartiden brukade man till stridsöfning använda en på en ställning uppsatt figur uti full rustning, hvilken var så beskaffad, att om man vid anfallet förfelade att bryta lansen emot hans hufvud eller bröst, så gaf han angriparen ett slag på ryggen med en värja, som han hade i handen. Nu var det ordnadt på ungefär samma sätt. Löpningarna började alla dagar strax efter middagen.

Så snart stridsdomarne högtidligt hade intagit sina platser, underrättades drottningarna, att man blott inväntade deras ankomst för att börja tornerspelet. De intogo sina platser på en särskild åskådarläktare, omgifna af sina uppvaktande hofdamer. En krigisk musik tillkännagaf därefter ankomsten af tornermarskalken, hvilken hade att anordna hufvudena och ringarna, mot hvilka löpningen skulle försiggå. Snart intågade de utmanandes kadrilj under konungens ledning, bestående af sex riddare, två och två, framför dem fördes deras standar, och en page bar lansarna. Kungen var om-

* »Ordning, som skal i akt tagas vid tornerspelet på Ekolsund then Augusti 1776», tryckt hos Henr. Fougt. Stockholm 1776.

gifven af sina lifdrabanter och flera adjutanter och lakejer, en officer bar hans standar och en annan kadriljens stora standar. Riddarnes standarer buros af underofficerare. Sedan de intagit sina platser, anlände de utmanade under hertigens ledning, också bestående af sex riddare, med hvar sitt utaf en underofficer buret standar framför sig och åtföljda af pager. Hertigen omgafs af hillebardierer uti hans eget pagelivré och adjutanter. Hans standar bars af en officer, en annan bar kadriljens. Sedan kadriljerna hälsat drottningarna, började löpningarna, men det var först efter de trenne dagarnas slut, som segervinnarne bestämdes. Rikshärolden tillkännagaf med hög röst namnen på dem, som besegrat sina motståndare, den riddare, som hade det högsta pointantalet tillerkändes det stora priset, som utgjordes af en juvelring med kungens porträtt, de öfriga prisen bestodo uti guldmedaljer, hvaruppå syntes en riddare till häst i full rustning med lansen utsträckt till ringränning, på baksidan en lagerkrans omkring följande inskrift: »Virtutis Præmium.» Änkedrottningen hade skänkt ett guldetui, som utgjorde priset uti damernas löpning. [17]*

Det såg ett ögonblick ut, som om hela tornerspelet skulle blifva inställdt, ty den här på trakten härjande feberepidemien skonade ingen, och flera riddare blefvo därutaf förhindrade. Äfven hertigen, som annars har en god hälsa, fick dagen före tornerspelet ett feberanfall. Hela Ekolsund såg ut som ett riktigt lasarett. Orsaken till denna sjuklighet var nog den rådande starka värmen, äfvensom sammanförandet af så mycket människor med så inskränkt utrymme. Konungen beslöt sig också för att genast efter karusellen lämna Ekolsund och fara till Gripsholm, där han ämnar stanna till början af vintern.

* Jfr Ehrensvärds dagboksanteckningar I, 121—139. — Friherre Fredrik Sparre beskrifver tornerspelet i sin dagbok och yttrar slutligen »tornerspelet ägde, såsom ofvan är nämndt, rum torsdagen den 29 augusti, vädret blef denna dag åter vackert, men just när högtidligheten skulle börja, fick prins Karl ett feberanfall. Grefve Adolf Lewenhaupt måste därför intaga hans plats såsom okänd riddare. Skådespelet var lysande, dock voro hästarna ej särdeles vackra, ehuruväl detta borde hafva gifvit det hela den förnämsta glansen. Riddarne utmärkte sig för så stor skicklighet som ovanan vid rustningarna kunde medgifva, de hade nämligen till följd af handtverkarnes försummelse endast en enda gång fått öfva sig uti desamma. Herr Munck vann de förnämsta prisen, som utgjordes af en utmärkt vacker ring med en enda stor diamant af ett värde uppgående åtminstone till 30,000 daler, en vacker gulddosa med blå emalj, prydd med kungens porträtt, samt en ring med en stor 'Chrysolithe' omgifven af briljanter. Det utdelades äfven guld- och silfvermedaljer till de öfriga riddarne. Grefve Fr. Horn vann damernas pris, ett guldetui, skänkt af änkedrottningen. Drottningen och hela hofvet fann stort nöje uti detta tornerspel, som räckte i tre dagar.» (Ericsbergs arkiv.)

Samförståndet mellan kungen och drottningen tyckes fortfara, ehuru man ej kan förmärka någon förändring uti det stela sätt, på hvilket de alltid bemöta hvarandra. De hysa alltjämt förhoppning om en pant på sin förening, hvilket dock hittills varit fåfängt, och man börjar numera att allmänt misströsta. De äreröriga ryktena rörande Munck hålla i sig och tyckas till och med hafva fått ökad fart, man vågar emellertid inte tala högt om denna sak, det endast hviskas.

XIV.

Bref för september månad 1776
från Ulriksdal.

(Innehåll: Anledningen till änkedrottningens vistelse på Ulriksdal, grefvinnan Löwenhielms återkomst till Sverige, hertigens förhållande till henne, hertiginnans resignation).

Jag vet verkligen inte, hvarmed jag i dag skall underhålla eder, ty jag lider fullkomligt brist på ämnen. Fastän jag nu är på Ulriksdal, är jag likväl änkedrottningens gäst, hvilket törhända kommer att förvåna eder, men kungen hade föreslagit henne att tillbringa någon tid härstädes, emedan det om höstarna är mycket osundt vid Svartsjö, och hon gick med nöje in på förslaget. Våra dagar tillbringas lika lugnt och stilla som på Svartsjö, och vår hufvudsakliga sysselsättning utgöres af läsning och promenader.

Vi skulle nog icke kommit att vara hos änkedrottningen, om inte grefvinnan Löwenhielms återkomst gifvit hertigen anledning att hellre vilja vistas på Ulriksdal. Ni har kanske svårt att fatta hvad hennes ankomst kan hafva för inflytande på vårt val af vistelseort. Skälet är dock ganska enkelt. Innan jag kom hit till landet, var hertigen mycket lierad med henne men blef tvungen att för min skull afstå ifrån henne, och för att få honom att glömma bort sin kärlek skickade kungen hennes man som minister till hofvet i Dresden, dit hon följde honom. Nu är hon emellertid återkommen, och det är ej omöjligt, att hennes kärlek till hertigen varit en medverkande anledning härtill. * För den händelse att denna kärleksintrig skulle börjas på nytt, är jag i sanning i behof af allt mitt filosofiska lugn för att hålla god

* Jfr Ehrensvärds dagboksanteckningar I, 88.

min. Jag känner inte alls till hvad hertigen tänker härvidlag och har ännu ej haft tillfälle att göra några iakttagelser och är inte ens nyfiken att få veta någonting härom, emedan jag alltid är mycket försiktig och grannlaga i sådana där saker. Skulle det hända mig detsamma som så många andra kvinnor, får jag bära min olycka med tålamod och hålla god min i elakt spel. Om jag blott har eder tillgifvenhet i behåll, känner jag mig nöjd och skall försöka böja mig för mitt ödes bud. Hvad än må inträffa, kommer jag aldrig att glömma den hänsyn, som jag är skyldig min make, och om han endast behandlar mig med vänskap, anser jag mig tvungen att öfverse med hans svagheter. Ja, till och med om han skulle förgäta sina plikter emot mig, komma mina känslor för honom likväl ej att undergå någon förändring.

— —— —

XV.

Bref för oktober månad 1776
från Stockholm.

(Innehåll: Sammanträffande med grefvinnan Löwenhielm, hertigens resa till Gripsholm, rykten om drottningen och Munck.)

Nu har jag fått se grefvinnan Löwenhielm, som varit föremål för den hertigens böjelse, hvarom jag talat i mitt förra bref. Hon är onekligen förtjusande, hennes ansiktsdrag äro behagliga, hennes utseende tilltalande, och i stor toalett är hon riktigt ståtlig, ehuru hon kanske är litet för fetlagd. Ni skulle hafva sett, hur alla människor tittade på mig, jag försökte därför att se alldeles likgiltig ut, ehuru jag verkligen var mycket nyfiken.

Som man alltid är road att hitta på alla möjliga slags historier, har man naturligtvis gjort det äfven nu. Det är möjligt, att det var en ännu ej utslocknad kärlek, som lockade hertigen att önska få träffa henne första gången utan mitt sällskap, och att det var därför som han for till Gripsholm, dit hon hade anländt under vår vistelse på Ulriksdal, men hans resa kan också hafva varit föranledd af en befallning från kungen för vissa angelägenheters skull. Hertigen reste emellertid, och som det inträffade, att jag just då var illamående, ville man påstå, att detta blott var förställning för att hindra hertigen att fara till Gripsholm, och att jag när detta ej lyckades tvungit honom att lofva, att han skulle komma tillbaka, om jag blefve sämre; man tillade också, att jag gråtit bittert och att jag var mycket svartsjuk. Hela denna osanna historia fick verkligen ett sken af sanning, emedan jag strax efter hertigens afresa blef sämre och fick ett feberanfall, hvarför man, i trots af att jag sökte förhindra det, ansåg nödvändigt att härom underrätta honom, såsom han själf före sin afresa uttryckligen be-

fallt. Jag ville verkligen icke utsätta mig för obehaget att återkalla hertigen från det ställe, där jag visste att grefvinnan Löwenhielm vistades. * Hon kunde då få berättigad anledning att anklaga mig för svartsjuka, och det är något, som man aldrig skall låtsas om; för någon tid kan det nog smickra männen, men de tröttna snart på den som gifver tecken härtill och söka sig om efter andra kvinnor, som ej äro lika svartsjuka, ty männen älska sin frihet. Jag tror likväl inte ännu, att hertigen har för afsikt att återknyta denna kärleksförbindelse, han söker nog med sitt förnuft att bekämpa sina känslor, men skulle hon anstränga sig för att återvinna honom, fruktar jag, att hon skall lyckas. Hvad helst må hända, skall jag ej afvika från den väg jag utstakat för mig.

Ryktena om drottningen och Munck hafva tystnat sedan någon tid. Jag hoppas lifligt, att de ej åter skola uppdyka. Jag fruktar allting härvidlag. Tänk eder huru förfärligt, om vi här skulle få samma historia som i Danmark, det är verkligen intet värdigt föredöme att följa.

---

* Friherre Fredrik Sparre skrifver i sin dagbok under den 13 oktober 1776: »Genom grefvinnan von Rosens afresa till Finland skulle en plats som statsfru blifva ledig, hvilken grefvinnan Löwenhielm ansågs självskrifven att erhålla. Alla funno detta helt naturligt, och framtiden kommer att visa, att gissningarna ej äro ogrundade. En sådan befattning skulle verkligen skänka denna älskvärda kvinna en ställning, som hon för närvarande helt och hållet saknar. Kungen skulle verkligen genom ett sådant val ej endast bereda sig själf ett stort nöje utan äfven ett oändligt stort åt sin broder hertigen af Södermanland. Augusta har alltid ifrån sin barndom varit mycket väl sedd af hela den kungliga familjen, och nu då hon återkommit från sin vistelse vid hofvet i Dresden, hvarifrån ryktet om huru uppburen hon där varit nått hit före henne, äro allas blickar ännu mera fästade på henne. Hon har verkligen i utlandet uppodlat och förädlat sina själsgåfvor och utbildat sina stora talanger uti musik och dans men bibehållit sitt glada lynne och sin förtjusande munterhet. Hennes redbara, öppna och ärliga väsen har långt ifrån att förändras endast blifvit alltmera utpräegladt med åren och erfarenheten. Med ett ord, hon är verkligen den mest älskvärda af alla våra damer, utan att jag därför vill nedsätta någon af de öfriga, som ju hvar och en kan hafva sina förtjänster. Prins Karl kom hit på ett par dagar för att uppvakta kungen och samtidigt bringa den nyanlända sin välkomsthälsning. Prinsen nödgades dock att afresa tjugufyra timmar tidigare, än ämnadt var, med anledning af en med en kurir ankommen underrättelse, att hertiginnan häftigt blifvit angripen af ett feberanfall.» (Ericsbergs arkiv.)

XVI.

Bref för november månad 1776
från Stockholm.

(Innehåll: Änkedrottningens sjukdom, anledningen till hennes oenighet med kungen, tvistigheter om plats på operan, divertissement med anledning af änkedrottningens tillfrisknande, kalladt »*Aesculapii tempel*».)

De första dagarna i månaden voro för oss ganska bekymmersamma på grund af oro för änkedrottningens hälsa. Hon ansågs vara ganska illa däran och till och med nära döden. Man har dock velat påstå, att hon låtit påskina, att sjukdomen varit farligare, än den verkligen var, för att därigenom framkalla en försoning med kungen. Möjligen bidrogo bekymren öfver oenigheten till att göra henne sämre. Det är emellertid sant att läkarne fruktade för hennes lif, och att ett rykte till och med utspriddes, att hon redan var död. Ni är troligen nyfiken, min kära vän, att få veta hvad som kunnat gifva anledning till denna oenighet, det var en riktig obetydlighet. Så här lär det hafva tillgått, efter hvad man berättat mig, visserligen anses jag i allmänhet ej vara nog tystlåten för att få del af alla familjehistorier, men jag har fått veta det på annat håll.

Änkedrottningen önskade få en egen loge på operan, men kungen ville icke bevilja detta utan önskade, att hon skulle sitta i samma loge som drottningen, häröfver blef änkedrottningen missnöjd och sparade inte på grofva ord, kungen förblef likväl, i trots af hennes klagomål, fast i sitt beslut. * För att nu försöka bilägga oenigheten afstod hertigen den loge, som vi hade, men det hjälpte inte, osämjan fortfor, och det var först hennes insjuknande, som gaf anledning till en försoning. Då läkarne en dag för-

* Jfr Fersens Hist. Skr. III, 219.

klarade, att hon var så dålig, att de fruktade för att hon ej skulle lefva till morgondagen, skickade hon efter kungen, och så förmedlade prinsessan försoningen dem emellan. Änkedrottningen hade skrifvit sitt testamente, och jag tror sannerligen ej, att hennes sjukdom var uppdiktad, ty det såg i sanning mycket oroväckande ut.

Sedan det nu emellertid hade lyckats att åvägabringa försoningen, gaf kungen en liten fest med anledning af hennes tillfrisknande, som kallades »*Aesculapii tempel*». Salen i kungens lilla våning anordnades såsom denna gudomlighets tempel, hvartill rummets arkitektur rätt bra lämpade sig. Där var i fonden uppställd en staty af Aesculapius med ett altare framför, på hvilket öfversteprästinnan och andra prästinnor verkställde offer. Vid änkedrottningens inträde började en sakta musik, som afstannade, när prinsessan, såsom änkedrottningens yngsta och oskuldsfullaste barn, framträdde för att verkställa ett offer till hälsans Gud och anropa honom, att han skulle återskänka henne hennes moder. Hon strödde blommor på altaret och uppläste en på vers författad åkallan, som var ganska rörande. Härefter fortsatte öfversteprästinnan offergudstjänsten och tände den heliga elden, hvarunder en kör afsjöngs. Hon besvor oraklet att tala, och detta yttrade då, att änkedrottningen ännu länge skulle lefva för att kunna bereda lycka åt alla, som äro henne hängifna. Sedan sjöng öfversteprästinnan ytterligare en sång och de öfriga prästinnorna flera kupletter. Till bevis på det allmänna deltagandet i glädjen öfver änkedrottningens tillfrisknande framträdde nu ett par till herde och herdinna klädda barn och hemburo till hälsans Gud ett tackoffer för att han till allmän lycka bevarat änkedrottningen och aflämnade sina för ändamålet medförda gåfvor. Under ståtlig musik inträdde nu Parnassens invånare, Apollo med sina gracer, de nio muserna och de förnämsta konsternas representanter samt ett stort följe, hvilka alla begåfvo sig till templet. Apollo vände sig så till änkedrottningen och yttrade, att som han fått höra, att konsternas och vetenskapernas beskyddarinna varit nära att bortryckas från mänskligheten, hade han begifvit sig till Aesculapii tempel för att där, åtföljd af sin omgifning, bedja denna gudomlighet bevara hennes lif, hvaruppå alla hans anhängares lycka vore beroende. Ehuru han under vägen hade erfarit, att Aesculapius redan bönhört mänskligheten, hade han dock infunnit sig för att betyga den stora drottningen sin glädje häröfver och bedja henne nådigt emottaga hans och alla Parnassens invånares

välönskningar, de hoppades, att konster och vetenskaper alltid skulle få åtnjuta hennes beskydd.

Sedan Apollo framfört denna på vers författade monolog, * utförde muserna och gracerna en dans, hvarefter de olika konsternas representanter ägnade änkedrottningen sin hyllning. Målarkonsten frambar ett porträtt af änkedrottningen, bildhuggarkonsten satte detta i en ram, och byggnadskonsten ställde det hela på en piedestal. Musiken ackompanjerade Euterpe, som i en sång uppmanade muser och gracer att bekransa porträttet med blommor, Melpomene prydde detsamma med en lagerkrans, understödd af Kalliope och Klio. Härefter började Melpomene, Euterpe och Talia att tvista om hvilken af dem, som först skulle få förströ änkedrottningen med sin konst. Melpomene fick företrädet och ledsagade så änkedrottningen till ett rum, där en teater var uppförd, dit Apollo med hela sitt följe medföljde. Sedan alla tagit plats, gick ridån upp på ett tecken af Melpomene, man spelade Phèdre och Hypolite; efter pjäsens slut började Talia och Euterpe på nytt att tvista men blefvo afbrutna af Terpsikore, som bad dem vara tysta ett ögonblick och låta henne äfven få bidraga till den förlustelse, som nu bereddes änkedrottningen, hvarefter en henne åtföljande nymf utförde en dans. Slutligen fingo muserna uppföra en komedi med däri inlagda sånger, kallad »En kärleksfest». Efter föreställningens slut inbjöd Comus, åtföljd af herdar och herdinnor, till en festlighet. Det intressantaste i detta divertissement var det offer, som prinsessan gjorde i familjens namn, det var rörande att iakttaga den behagfullhet, hvarmed hon uppläste verserna, som riktades till Aesculapius, man märkte, att hon i sitt hjärta kände hvad hon yttrade, hvilket hänförde alla åhörarne. [18]

* Orden till divertissementet »Le temple d'Esculape» äro författade af Johan Gabriel Oxenstierna samt finnas intagna uti dennes samlade arbeten (1803) I, 275—290, där angifves emellertid, att detta divertissement uppfördes den 22 januari 1777.

XVII.

Bref för december månad 1776
från Gripsholm.

(Innehåll: Kungen afstår från att uppträda på teatern, franska skådespelartruppen, hertigens kärleksförhållande till grefvinnan Löwenhielm, hertiginnans tankar härom.)

Efter att hafva tillbringat en del af månaden under vanliga vinternöjen i Stockholm, hafva vi kommit hit för att vara här öfver julhögtiden. Sedan kungen numera afstått från att spela teaterpjäser, blef det fråga om hvad man skulle sysselsätta sig med under vår vistelse härstädes för att roa sällskapet, ty ett lugnt och enformigt lif är ej i kungens smak. Lyckligtvis hade förra sommaren några franska skådespelare, som ännu åtnjöto pension sedan förra konungens tid, kommit till Sverige, man föreslog därför kungen, att han skulle låta dem få spela på Gripsholm under vår vistelse därstädes, hvartill kungen samtyckte, emedan han funnit dem ganska bra, då de uppträdde vid den sist gifna festligheten.

Detta strider visserligen emot kungens uttalade princip, att han endast ville hafva en svensk teater, men till sin ursäkt kunde han anföra, att detta blott var en enskild teatertrupp. Jag tror likväl, att kungen ångrar sitt beslut att uteslutande hafva en inhemsk teater, i synnerhet sedan han inrättat en opera, som blifver alltför kostsam, om den skall vara utmärkt, och därför också är mycket medelmåttig. Nu är emellertid denna teater det enda roliga vi hafva här på Gripsholm.

Hertigens kärlek, hvarom jag tillförne har berättat, har tagit ny fart, och man märker mycket väl, att den ingalunda är utslocknad, huru mycket han än försöker att dölja det. Jag har ju utlofvat att omförmäla alla slags intriger, och den här är jag viss på måste hafva sitt intresse för eder, då den rör mig själf

så nära. All min försiktighet är verkligen nödvändig i min nuvarande ställning. Efter en märkbar likgiltighet å ömse sidor har hon nu återvunnit hela sitt välde öfver hertigen; huru det tillgått, att de återknutit förbindelsen, vet jag ej och bryr mig inte om att taga reda på det. Då jag såg dem alltid talas vid, så snart de råkades, förstod jag, att de ännu älskade hvarandra, och mina gissningar härvidlag blefvo ytterligare bekräftade efter min ankomst hit. Hertigen undvek mig så mycket som möjligt och tycktes vara generad i mitt sällskap, det föreföll hon också, ehuru hon samtidigt försökte ställa sig in hos mig, möjligen för att insöfva mig i säkerhet och få mig att tro, att hertigen vore henne likgiltig eller också för att på sådant sätt skaffa sig fritt tillträde till min person. Jag inser mycket väl dessa hennes bevekelsegrunder, ehuru jag ej vet, hvilket som varit det mest påverkande. Man tror nog i allmänhet, att jag är mycket enfaldig, ty när man ser oss tillsammans, skulle ingen tro, att hon varit hertigens älskarinna, långt mindre att hon är det fortfarande. Jag har dock mina skäl att vara höflig emot henne, för det första är det mindre besvärande för mig, att folk tror, att jag ingenting vet om deras kärleksintriger, för det andra är det ju möjligt, att hertigen, när han ser, huru jag tager saken, förr kan återvända till mig. Han borde uppskatta mitt ädelmod och skänka mig sin högaktning; ehuru detta visserligen är en ganska otillfredsställande känsla makar emellan, är det dock bättre än fullkomlig likgiltighet, och som från högaktning till vänskap steget icke är stort, kan jag kanske med tiden återvinna äfven denna.

Ehuru jag naturligtvis ej vidare kan tycka om grefvinnan Löwenhielm, måste jag göra henne den rättvisan, att hennes personliga egenskaper till en viss grad tvinga mig att ursäkta hertigens otrohet; hennes goda karaktär ger mig anledning hoppas, att om hon får makt öfver hertigen, så lockar hon honom dock aldrig till något, som vore honom till men. Jag är mycket lugnare att veta honom fästad vid henne än vid mången annan kvinna och hoppas genom mitt uppförande kunna tydligt lägga i dagen min högaktning för henne, så att jag därigenom gör mig förtjänt af hertigens vänskap. Jag fruktar ändå, att likgiltigheten snart får makt öfver mig och befriar mig från mina bekymmer.

XVIII.

Bref för januari månad 1777
från Stockholm.

(Innehåll: Divertissementet »*Ett kinesiskt bröllop*», divertissementet »*Ett läger i Skåne*», änkedrottningen anordnar ett divertissement för att öfverraska drottningen, föreställande »*En skördefest i Skåne*».)

Fester och nöjen äro ämnen, hvarpå det aldrig blifver brist uti mina bref. Min tidning för denna månad har åtminstone mycket att härvidlag förmäla. Sedan vi kommit tillbaka från Gripsholm, väcktes nya förslag om divertissementer, de som anordnats förra året hade mycket roat kungen. Hertigen beslöt sig för att anordna ett divertissement, vid hvilket kungen och drottningarna skulle vara närvarande, det kallades »*Ett kinesiskt bröllop*».

Änkedrottningen och alla de öfriga, som skulle närvara, anmodades att samlas hos kungen och där afvakta underrättelser om när allting var i ordning för deras emottagande. Så snart allt var färdigt, kom en i nationaldräkt klädd ambassad från kejsaren i Kina för att hälsa kungen och drottningarna och inbjuda dem att närvara vid hans sons bröllop med en kinesisk prinsessa. Beskickningen ledsagade kungen och drottningarna genom flera rum med kinesisk vakt och betjäning samt stannade i ett i kinesisk stil utstyrdt rum, där de emottogos af mandariner, hvilka erbjödo dem sin hyllning och begåfvade dem med presenter samt förde dem till kejsaren. Han väntade dem i ett rum, anordnadt såsom en trädgård med en tron för kejsaren och stolar för de framstående främlingarne, midtemot satt likaledes brudparet på en tron under ett af grönt uppfördt tak. Kejsaren gick de ankommande till mötes, uttryckande sin

stora glädje att få se dem och få försäkra dem om sin synnerliga högaktning, han inbjöd dem att taga plats vid sin sida och emottaga hans undersåtars hyllning. Sedan han föreställt för dem sin son och blifvande sonhustru, framkommo kadriljer, bestående af Kinas och Tartariets unga adel. Först anlände den kinesiska kadriljen och uppställde sig, efter att hafva hälsat på kinesiskt sätt, i en halfcirkel, en ung kinesiska kom fram och sjöng å kadriljens vägnar en hyllningssång samt aflämnade te såsom gåfva, hvarefter flera balettnummer med pas de deux à la chinoise följde. På samma sätt uppställde sig äfven den tartariska kadriljen efter vederbörlig hälsning, och en ung tartariska kom fram och sjöng hyllningssången å kadriljens vägnar samt öfverlämnade presenter, bestående af pälsverk. De tartariska kvinnorna visade sin skicklighet uti att skjuta till måls med små pilar emot ett brinnande hjärta, hvarefter balettnummer och pas de deux utfördes.

Kineserna voro missnöjda med att åskådarne syntes mera roade af tartarerna, hvilket framkallade tvister, som dock bilades af kvinnorna. Efter åtskilliga balettummer i de olika nationernas stil beledsagade kadriljerna brudparet till templet, där bröllopsceremonien skulle försiggå. Detta var anordnadt i rummet bredvid, hvilket var dekoreradt som ett litet kapell, hvarest kinesernas afgud med sitt stora hufvud och otaliga armar och ben var uppställd. Öfversteprästen stod i full skrud framför altaret och tände, vid brudparets inträde, den heliga elden. Sedan kungen och drottningarna samt alla öfriga åskådare intagit sina platser, började bröllopsceremonien. Brudparet trädde fram och mottog öfverseprästens välsignelse, hvarvid flera kinesiska bruk följdes, bland andra ett rätt egendomligt, att nämligen brudgummen höll ett tändt ljus i handen, på hvilket af bruden tändes ett ljus, allt under det de lågo på knä och emottogo välsignelsen. Öfverseprästen och brudparet sjöngo flera till ceremonien hörande sånger, och alla kineser instämde med en kör samt utförde till gästernas förnöjelse flera komiska danser, hvarmed divertissementet afslutades.[19]

Det återstår för mig att beskrifva ytterligare tvenne ungefär likartade komiska divertissementer. Det första hade kungen anordnat för att bereda hertigen en öfverraskning på hans namnsdag, det kallades »*Ett läger i Skåne*» men var ganska enkelt och föga snillrikt. Det lilla galleriet i kungens våning var ordnadt som en lägerplats med tält på ömse sidor, där soldater dansade och förlustade sig med lekar samt försökte under allmän munterhet att roa hertigen på bästa sätt. Slutligen framträdde en landsorts-

komediant och frågade sällskapet, om de ville tillåta honom att förströ dem en liten stund, hans teatertrupp hade just anländt och längtade att få visa sig för allmänheten, hvilket möjligen äfven kunde bereda hertigen ett nöje. Till allmän öfverraskning fann man, att det ej var, som man förmodat, en dålig svensk teatertrupp utan samma franska skådespelare, som förut uppträdt på Gripsholm. [20]

Änkedrottningen gaf några dagar senare, för att öfverraska drottningen, ett ungefär liknande divertissement. Till ämne för detsamma hade valts ett uti Skåne allmänt bruk, att folket efter skördetidens slut undfägnas af sitt husbondefolk. Uti ett rum fann man bondfolket, i ett annat soldater sysselsättande sig dels med vapenöfningar, dels med dans; i ett tredje rum voro månglerskor, hvartill några herrar på ett mycket komiskt sätt blifvit utklädda. Drottningen blef vid sin ankomst emottagen af änkedrottningen, som föreställde den grefvinna, som rådde om den egendom, där undfägnaden bjöds. Det hela var nog mycket komiskt men föga planlagdt, så att det är omöjligt att däröfver lämna någon utförligare beskrifning. Hvad som emellertid mest öfverraskade mig var den stora vänlighet, med hvilken änkedrottningen behandlade alla, som däruti deltogo. Hon gick omkring och talade med alla de unga, som under skämt och skratt sutto vid borden och förde ett fasligt väsen, samt då de vid hennes ankomst ville upphöra härmed, uppmanade hon dem att fortsätta. Jag har verkligen aldrig blifvit så förvånad och skulle inte hafva trott det, om någon hade berättat det för mig. Det var något, som man nog inte får upplefva en gång till, och aldrig mera tror jag, att en sådan uppsluppenhet kommer att tillåtas vid änkedrottningens hof.

XIX.

Bref för februari månad 1777
från Stockholm.

(Innehåll: Divertissementet »*En venetiansk fest*», oenighet mellan kungen och prinsessan, fröken von Fersens uteblifvande från repetitionen och därmed sammanhängande händelser, hertiginnans bemedling.)

Är det ännu mera fester, tager då detta aldrig ett slut? utropar ni säkerligen, min kära vän, och jag förvånar mig verkligen icke öfver denna eder anmärkning. Ni skulle törhända mera tycka om mina bref, om de rörde sig om mindre fåfängliga saker, men ni får ej hafva för stora anspråk, allvarliga saker är något, som vi inte känna till, och jag måste utropa: »Lefve galenskaperna!»

Det divertissement, som jag i dag skall beskrifva, kallades »*En venetiansk fest*». Det var en öfverraskning, som kungen beredde änkedrottningen. Så snart allt var i ordning, inbjöds änkedrottningen af särskilda sändebud till de venetianska staterna, dit hon anlände under namn af grefvinnan af Svartsjö. Hon fördes först till en sal, som var dekorerad som Markus-platsen, med Rialtobron i fonden, den borde nog ej hafva haft sin plats där, men då man måste gå öfver den för att komma till angränsande rum, hade den nu blifvit förlagd till torget. Rundtomkring voro läktare uppförda, föreställande gallerier utmed husen. Sedan änkedrottningen en stund promenerat omkring bland maskerna på torget, där bland annat en operatör spred munterhet, åskådade hon från läktaren de kadriljer, som utfördes. Först kom en kadrilj af savojarder i nationaldräkter med lanterna magica och murmeldjur, de dansade och sjöngo. De efterföljdes af zigenare med björnar, som dansade efter deras sång, sedan dansade och sjöngo de själfva på sitt egendomliga sätt. Sedan inkommo från olika håll italienska och kastili-

anska sjömän, hvilka utmanade hvarandra till strid, hvaruti de kastilianska blefvo segrare och därför enligt bruket ville tvinga sina motståndare att kasta sig i hafvet ifrån bron; de medföljande fruntimren stiftade dock slutligen fred mellan dem, hvilket gaf anledning till gemensam dans och sång, hvarvid kupletter till änkedrottningens ära afsjöngos.

Sedan kadriljerna aflägsnat sig, inkom en härold åtföljd af trumpetare och förkunnade, att underjordens gudar utmanat himmelens, Jupiter och Pluto hade råkat i tvist om någon obetydlighet och därför beslutat afgöra saken genom envig, till hvilken de hvar och en utvalt sina kämpar; å Jupiters vägnar infunno sig Bellona, Mars, Kupido och Adonis. Bellona var en till fruntimmer mycket komiskt utklädd karl i harnesk, Mars var klädd som en pjerrot uti harnesk och vida kjortlar. Adonis företräddes af den allra fulaste, äfven han lika komiskt utstyrd, och Kupido var puckelryggig med kärleksgudens vingar, samtliga inkommo ridande på åsnor. För öfrigt utgjordes kadriljen af pjerroter klädda uti harnesk. För att försvara Plutos rättigheter infunno sig, utom han själf åtföljd af Proserpina, Karon, underjordens färjkarl, och Minos, underjordens domare. Pluto var klädd som harlekin uti harnesk, Proserpina var en karl uti kjolar och hängande hår, Karon var klädd som harlekin med roddarens attribut, Minos hade en krona på hufvudet och var lika löjligt utstyrd som de andra, samtliga dessa redo på kor utaf papp. Underjordens gudar åtföljdes af harlekiner och furier med facklor. Den strid, som sedermera utkämpades, var lika löjlig som de uppträdandes hela utstyrsel. Det hela afslutades på ett komiskt sätt med en allmän omfamning.

De sändebud, som åtföljt änkedrottningen, föreslogo henne nu att i ett annat rum intaga förfriskningar; under det att hon satt till bords med öfriga gäster, uppförde ett fruntimmer den där scenen ur »La joueuse», där förbannelsen uttalas öfver spaderknekt, hvarefter hon förtviflad gick sin väg. Nu kom en löjligt utstyrd teaterdirektör och utbjöd under allmänt skratt teaterbiljetter samt förde gästerna till lilla galleriet, där en teater var uppförd och de franska skådespelarne utförde Phèdre och en annan liten pjäs. [21]

Denna fest gafs tvenne gånger, första gången förekom ej savojard-kadriljen, och prinsessan, som anförde denna, deltog då endast som åskådare. [22] Ni är nog förvånad häröfver, men hon hade varit ohöflig mot kungen vid änkedrottningens senaste fest,

och därför ville denne icke anmoda henne att nu deltaga för att bestraffa hennes nyckfullhet. Sedan hon emellertid skriftligen bedt om ursäkt, inbjöd han henne dagen innan festen uppfördes andra gången och föreslog henne att välja sig en kadrilj, att därvid uppföras, och på det sättet tillkom savojard-kadriljen.*

En annan misshällighet hade också uppstått, nämligen emellan kungen och grefvinnan Fersen; den blef så mycket obehagligare för mig, som det var min synnerligen goda vän det rörde. En kammarherre hade glömt bort att sätta upp ett par damer på kallelselistan till repetitionen, af hvilka fröken Fersen var den ena, och ehuru det redan var sent, blefvo de af kungen anmodade att infinna sig. Den andra, som var grefvinnan Lewenhaupt, inställde sig genast, oaktadt hon icke hunnit göra toalett, men fröken Fersens moder förbjöd sin dotter att fara, emedan hon ansåg det opassande att skicka ut en ung flicka midt i natten, och svarade därför den löpare, som kungen skickat, att hon ej var så klädd, att hon kunde visa sig på hofvet. När löparen återkommit med detta svar, skickades han genast tillbaka med en hofvagn för att anmoda henne att komma, huru klädd hon än var, men modern satte sig fortfarande däremot, och yttrade halfhögt: »Min dotter får sannerligen inte fara, hvad än hända må.» Löparen fick det svaret, att hon var illamående, hvilket han äfven framförde, men han berättade likaledes, hvad grefvinnan Fersen halfhögt hade yttrat. Kungen blef mycket förargad häröfver och frågade mig,

* Uti ett egenhändigt bref till prinsessan Sofia Albertina skrifver konung Gustaf III:

»Jag har länge funderat öfver den kadrilj, som ni önskar, min älskade syster, och har ej kunnat hitta på något som bättre skulle passa ihop med de venetianska kostymerna än savojarder, hvilkas hemland ju ej är aflägset från Venedig och hvaraf man brukar påträffa i alla städer uti Italien och Frankrike. I anseende till den korta tiden att anskaffa nödiga dräkter, är detta också det lättaste, emedan ni ju förra året uppträdde i en dylik dräkt. Eder kadrilj kunde utgöras af fru Ribbing, fru Meijerfelt och fröken Sinclair, som är anställd hos eder. Såsom herrar finnas grefve Stenbock, baron Lantingshausen, baron Axel Oxenstierna, baron Sparre vid gardet, baron Macklier, baron Wrangel vid Västmanlands regemente, grefve Schwerin vid gardet. Som det endast behöfves fyra, må ni själf välja bland dessa. Grefve Karl De la Gardie kunde bära lanterna magica, Bellman kunde ju också vara med, och man kunde hafva allt möjligt skämt för sig, som passar ihop med kostymen. Om ni godkänner mitt förslag, så beder jag eder låta mig veta namnen på de herrar, som ni utväljer. Ni torde också beställa kupletter af Des Roches att sjungas af fröken Sinclair, fru Meijerfelt, Stenbock och grefve De la Gardie. Jag skall låta eder få veta om en timme, ifall det skall blifva repetition i afton eller i morgon — onsdag kl. 1/2 10.»

(Ericsbergs arkiv.)

som händelsevis stod bredvid, om jag inte tyckte, att detta var ohöfligt, hvartill jag svarade, att jag var viss på att min stackars vän ej hade någon del däri, och att hon säkerligen gärna skulle hafva kommit, om hon hade fått det. Kungen befallde då grefvinnan Fersens son, som var på vakt som gardeskapten, att genast fara till sin moder och säga henne, att kungen tyckte, att det var mycket ohöfligt af henne att förvägra sin dotter att infinna sig på hofvet, i synnerhet som det föregifna skälet, att hon var illamående, ej kunde godkännas, eftersom han visste, att hon mådde bra. Den unge grefve Fersen utförde detta föga angenäma uppdrag med största noggrannhet men nödgades dock till kungen öfverbringa sin moders förnyade ursäkter, att hennes dotter på grund af sin opasslighet verkligen inte kunde komma samt att grefve Fersen själf följande dag skulle komma och förklara saken för kungen.

Jag blef sedermera på ett mycket oväntadt sätt inblandad i denna obehagliga sak. Oaktadt grefve Fersen nöjaktigt förklarat saken, ville kungen inte, af en för mig obegriplig grannlagenhet emot hennes moder, själf vidare inbjuda dottern utan bad mig, att jag skulle taga henne med mig, så mycket hellre som hon tillhörde min kadrilj. Jag gick gärna in härpå, men hertigen satte sig bestämdt däremot och förklarade, att jag kunde utsätta mig för ett afslag, hvilket skulle vara lika obehagligt för mig som för kungen själf. Kungen sade, att han toge på sitt ansvar, att jag ej skulle få ett afslag och bad mig härom såsom om en vänskapstjänst, hvarför jag också lofvade att skrifva. Hertigen, som alltid är häftig, upptog detta mycket illa och förklarade att, äfven om han inte kunde hindra mig från att skrifva, så skulle jag, om jag gjorde detta, ådraga mig hans stora missnöje. Jag fick alltså lof att hitta på någon medelväg och skickade därför en af mina hoffröknar, fröken Ekeblad, systerdotter till grefvinnan Fersen, för att underhandla och förbereda saken, på det att jag icke skulle utsätta mig för ett afslag. Detta gick så mycket lättare, som redan grefve Fersen själf bedt kungen, att hans dotter skulle få komma med på festen, men kungen, som ännu inte var försonad med grefvinnan, ville likväl inte personligen bjuda henne utan skref till mig och bad mig att jag icke skulle undandraga mig att framföra bjudningen. När hertigen, som ätit middag på Fredrikshof, kom hem, visade jag honom kungens bref; han gjorde fortfarande svårigheter och förklarade, att jag ändå kunde utsätta mig för ett afslag, jag svarade honom, att jag ansåg mig hafva visat honom nog

tillmötesgående, som ej skrifvit utan att meddela mig med honom, men att jag nu vore fast besluten att rätta mig efter kungens önskningar. Då han ändå gjorde svårigheter, sade jag: »Nåväl, det är ej längre i egenskap af eder maka jag kommer att skrifva utan som en af kungens förnämsta undersåtar, hvilken är skyldig att lyda hans befallningar.» »Alltså på kunglig befallning?» »Ja, det är just det jag tänkte mig.» Jag skref, och svaret blef gynnsamt. Som kungen sedermera önskade en fullständig försoning, infann sig grefvinnan Fersen för att göra ursäkter, åtföljd af grefvinnan Sparre, som uppträdde som medlare. *

* Jfr Fersens Hist. Skr. III, 241—243.

XX.

Bref för mars månad 1777
från Stockholm.

(Innehåll: Förberedelser till tornerspel, tvistigheter angående bärandet af damernas färger, Tolls och grefvinnan Löwenhielms andel däri, hertigens missnöje med henne därför samt därpå följande försoning.)

Vi befinna oss nu, min kära vän, midt uti riddartiden. Kungen ämnar anordna ett tornerspel på Adolf Fredriks torg, här i Stockholm, och de som däruti skola deltaga öfva sig dagligen. Emellertid har det gifvit anledning till ett förfärligt bråk. Under riddartiden var det vanligt, att damerna i största hemlighet utdelade sina färger åt de riddare, som de älskade, och att en segrande riddare äfven hembar de pris, han vunnit, åt sitt hjärtas dam. Kungen, som i allt ville följa den gamla riddartidens bruk, önskade också, att de båda uppträdande kadriljerna skulle bära färger. Hertigen sade sig då vilja bära mina, hvaråt kungen gjorde narr och sade, att det var löjligt att bära sin hustrus färger, hvarför hertigen förklarade, att han ej ville taga några andra. Herr Toll, om hvilken jag talat i mina föregående bref och som nu skulle vara med i hertigens kadrilj, ville förmodligen skämta med det ifrågavarande bruket eller kanske också med damerna och begärde därför färger utaf två damer, som också i okunnighet om hans tillvägagående biföllo hans begäran; men sedan de upptäckt detta, gjorde de honom skarpa förebråelser. För att nu draga sig ur spelet bad Toll hertigen, att han skulle förbjuda samtliga deltagarne i hans kadrilj att bära några färger. Som detta ju kunde vara honom ganska likgiltigt, emedan han själf var besluten att inte bära några, biföll hertigen denna framställning och lofvade att redan samma dag

tala härom. Detta gjorde han äfven vid middagen, då alla riddarne voro församlade, och han bad dem ej begära några färger, emedan han uti utmaningsplakatet tänkte införa en punkt af innehåll, att de visserligen hyste den största högaktning för damerna men aldrig ville emottaga något ynnestbevis utaf dem. Konceptet härtill, hvilket Toll hade skrifvit, upplästes. Hertigens kavaljer baron Wachtmeister anmärkte, att han ej utan att begå en ohöflighet kunde uraktlåta att bära de färger han redan begärt af en dam, och huru gärna han än åtlydde hertigens befallningar, så var det honom dock i detta fall omöjligt. Hertigen förklarade, att han tyckte det var mera i sin ordning, att han gjorde hvad hans herre önskade, än att han härvidlag följde en nyck.

»Ja, det är sant», svarade Wachtmeister, »jag bör ju visserligen lyda edra befallningar, men jag kommer att falla i onåd hos denna dam, och det vill jag gärna undvika.»

»Hvilkens onåd är att föredraga, min eller hennes?» inföll nu hertigen med vrede, och samtalet blef lifligt. Baron de Geer, som äfven hade fått en dams färger, ställde sig på Wachtmeisters sida och förklarade sig ej kunna återlämna dessa. Hertigen blef mycket förargad, och fröken Ekeblad anmodades att återfordra sina färger, detta ville hon ej göra, emedan hon ansåg, att det skulle vara ohöfligt, ehuruväl det skulle stå baron de Geer fritt att göra som han ville, bära dem eller ej. Toll trasslade endast ytterligare in saken, och det slutade med att hertigen bad mig enskildt, att jag skulle befalla fröken Ekeblad att återfordra sina färger, men jag förklarade, att, huru gärna jag eljest skulle vilja vara honom till nöjes, kunde jag emellertid icke göra detta, ty det var en sak, som ej anginge hennes tjänst.

»Ni vill alltså ytterligare uppreta mig genom denna eder vägran», inföll han, »det hade jag inte väntat mig.»

»Er häftighet förvillar eder», svarade jag, »då ni anklagar mig, att jag vill sätta mig emot eder, något som ej kan falla mig in, men det är mig omöjligt att härvidlag tillmötesgå eder önskan. Jag tycker, att ni bör tillåta Wachtmeister och de Geer att bära sina färger men förbjuda de öfriga, som ännu icke begärt några.»

»Jag skulle gärna vilja göra det», återtog hertigen, »ty i grund och botten kan det ju vara alldeles likgiltigt, men jag har yttrat mig alltför bestämdt vid bordet, och det är mig därför omöjligt att utan kungens uttryckliga befallning tillåta någon i min kadrilj att bära färger, dessutom har Wachtmeister genom sin vägran

förgått sig emot mig, ty såsom varande i min tjänst är han skyldig mig lydnad.» *

Slutligen blandade sig åtskilliga damer i saken, bland andra äfven grefvinnan Löwenhielm och omtalade detta för kungen, hvilken blef mycket förargad på hertigen samt uppfattade det såsom en förolämpning, att denne ej ville tillåta deltagarne i kadriljen att bära färger, utan motsatte sig hans tydligt uttalade önskan. Han tog särskildt herr Toll i upptuktelse, sedan han fått veta, att han var första upphofvet härtill. Jag bad därefter hertigen försöka lugna sig och ej ställa till en tvist med kungen om en sådan småsak. Lyckligtvis befanns dock min oro för en brytning mellan bröderna onödig, ty sedan kungen talat härom med hertigen, skildes de åt som goda vänner, och den ifrågavarande punkten i utmaningen blef utesluten samt hertigen tillkännagaf påföljande dag, att hvem som ville kunde få bära färger samt att han gaf efter för att göra kungen till viljes.

Ni är säkerligen förvånad, min kära vän, huru grefvinnan Löwenhielm, som, enligt hvad jag i mina föregående bref berättat, står på så god fot med hertigen, kunde vilja ställa till så mycket obehag för honom. Jag har sedermera fått veta, att hon i förargelsen öfver att hertigen af hänsyn till det passande ej ville bära hennes färger förmått några damer att intala kungen, att hertigen, genom sin vägran visat henne en ohöflighet. När hertigen fick kännedom om grefvinnan Löwenhielms beteende, gaf han henne tydligt sitt missnöje till känna, men som hon fann detta synnerligen obehagligt, försökte hon på alla sätt, ehuru till en början förgäfves, att återigen ställa sig in hos honom, detta lyckades henne dock slutligen vid en middag hos kungen på Drottningholm. För att jag skulle slippa få se försoningsscenen, försökte hennes syster, som nog var med om komplotten, att få mig ut ur rummet, men fastän jag talade med henne i en fönstersmyg, märkte jag mycket väl hvad som försiggick. Oaktadt det alltså kommit till en försoning eller rättare sagdt förklaring, synes det mig, som det dock icke vore lika väl dem emellan som förut.

* Jfr Fersens Hist. Skr. III, 245.

XXI.

Bref för april månad 1777
från Stockholm.

(Innehåll: Rykten om förhållandet mellan drottningen och Munck, bränneri-frågan och dess olyckliga följder.)

Under det att våra riddare öfva sig med att taga ringar och sticka hufvud med sina lansar, vill jag sysselsätta mig med skandalhistorier och statsangelägenheter och hoppas därför, att min berättelse i dag i viss mån kan blifva intressant och något omväxlande, sedan jag under nära på ett års tid ej haft annat att tala om än om festligheter och trakasserier, ämnen, som mera passa för käringskvaller än för en tidningsskrifvares penna, hvilken bör sysselsätta sig med alla möjliga saker.

Först och främst kan jag omtala, att skandalhistorierna om Munck och drottningen hålla i sig, ehuru jag tror, att det ligger mycken öfverdrift uti hvad som berättas. Man påstår bland annat, att de gardesgrenadiärer, som stå på post utanför drottningens dörr, ofta sett honom midt i natten gå dit in. Det kan nog ligga någon sanning i detta rykte, alldenstund, som man vet, han har en förbindelse med en af drottningens kammarfruar, och det är ju möjligt, att det är till henne han går, och hvarför skall man inte lika gärna kunna tro detta som att det är till hennes härskarinna — för min del tycker jag det förefaller ganska sannolikt.* Jag skulle gärna hafva velat taga närmare reda på saken, ingalunda för att på något sätt skada drottningen, ty det vill jag verkligen inte, men bara utaf vanlig kvinnlig nyfikenhet, dock har nödig försiktighet härvidlag hindrat mig, och sådan måste man i sanning iakttaga i denna kinkiga sak, emedan man lätt kan utsätta sig för obehagliga följder, om man vill utforska mer än lämpligt är.

* Jfr Adolf Ludv. Hamiltons »Anekdoter» sid. 94.

Brännvinsfrågan är också något, som fortfarande gör lika mycket väsen af sig. Bönderna klaga öfver att de blifva ruinerade, och brännerier brinna upp, hvilket många tro beror på att folk tänder eld på dem. Det är en allmän förvirring, som bara blifver värre, och förgäfves hoppas man på någon förändring. Kungen är visserligen mycket orolig häröfver, men som hela finanssystemet hufvudsakligen lär vara grundadt på brännerierna, torde det ej kunna ändras, ehuru man har anledning befara, att hela nationen härigenom skall blifva ruinerad. För min del hoppas jag, att det inte är så farligt som det låter, man får alltid lof att sätta en viss tilltro till den allmänna opinionen, som nästan alltid har rätt. De, som hittat på förslaget om brännerierna, hafva själfva blifvit rika, under det att hela folket utarmas. I trots af alla upprepade förbud hålla dock bönderna på att bränna, man dömer dem till så höga böter, att de ej förmå betala dem, och när sedermera bönderna icke kunna betala sina skatter, får deras herre också ingenting. Ehuru man kan frukta det värsta, är det dock bäst att slå bort dessa dystra tankar.

XXII.

Bref för maj månad 1777
från Stockholm.

(Innehåll: Tornerspelet på Adolf Fredriks torg, anmärkningar mot att drottningen bortlämnar sina färger, rykten om konungens förestående resa till Ryssland.)

Det af konungen anordnade tornerspelet på Adolf Fredriks torg har i slutet af denna månad ägt rum. Utmaningen till detsamma framfördes på en stor bal, som gafs på slottet åtta dagar förut. Aflägsna trumpetstötar gåfvo först till känna rikshäroldens ankomst, framför honom bars den utmanande kadriljens standar och deltagarnes vapen; efter att hafva gått rundtomkring salen uppläste han utmaningen samt framvisade de deltagandes sköldemärken. Nu framträdde hertigen, åtföljd af alla, som höra till hans kadrilj, de gjorde en djup bugning för drottningen, drogo sina svärd och slogo därmed ett slag på motståndarnes sköldar till tecken, att de antogo utmaningen. Ett par dagar därefter, likaledes på en bal, infann sig härolden med de utmanades svar, han företräddes af kadriljens härolder, pager och standar, och samma ceremonier som vid den förra balen upprepades.

På den för tornerspelet bestämda dagen begaf sig drottningen med stor ståt till den åskådarläktare, som för henne var anordnad, därefter intågade under eskort af ett kompani hästgardister de fyra stridsdomarne, två för de utmanande och två för de utmanade, de gingo en och en, företrädda af standar med broderadt vapen och åtföljda af pager, hvilka buro deras sköldar. Efter att hafva hälsat drottningen, intogo de sina bestämda platser nedanför hennes läktare. Därnäst kom tornermarskalken, omgifven af flera adjutanter och företrädd af ett standar med hans vapen och åtföljd

af en page med hans sköld, före honom gingo äfven åtskilliga ordonnanser, bärande allt som hörde till tornerspelet. Efter att hafva hälsat drottningen och stridsdomarne, gaf han befallning, att allt skulle ordnas för tornerspelet. Då detta var gjordt, intågade under kungens ledning de utmanandes kadrilj; först kommo trumpetare och pukslagare, en officer, som bar standaret, pager, kungens stallmästare och adjutanter, därefter kungen, omgifven af sin lifvakt, närmast före honom gick en subalternofficer, som bar ett broderadt standar med riksvapnet; så kommo riddarne två och två, företrädda af underofficerare, hvilka buro med deras sköldemärken broderade standar och åtföljdes af pager med deras sköldar, lansar och kastspjut, själfva buro de alla stridsklubbor. De hälsade drottningens tribun och lämnade plats åt de utmanade. Först kommo pukslagare och trumpetare i hertigens livré, så en officer med standar och hertigens stallmästare och adjutanter, därefter hertigen själf, omgifven af lakejer i romersk dräkt; framför honom bars utaf en subalternofficer ett standar, broderadt med Södermanlands vapen, och efter honom kommo riddarne i kadriljen två och två. Framför hvar och en bars af en underofficer standar med deras sköldemärken, och efter dem gingo pager med deras sköldar, lansar och kastspjut. Efter att hafva hälsat drottningen togo de plats vid barriären midtemot kungens kadrilj. Båda kadriljerna hade särskilda tält med förfriskningar.

Tornerspelet pågick i fyra dagar, första dagen voro riddarne i full rustning och kämpade med kastspjut, stridsyxa, pistol och sabel, hvilket slutade med allmänt stridstumult. Andra dagen voro de elegant klädda i burgundisk dräkt, hvarje kadrilj i sin färg. Kungens i blått och kapucinfärg. Hertigens i hvitt och eldrödt; det tog sig mycket bra ut, då hvarje kadrilj var alldeles likformigt klädd; denna dag var afseddför löpning mot hufvuden, hvilka skulle fångas med lansar eller kastspjut och på hvilka de äfven sköto med pistol. Efter löpningen utfördes en kadrilj till häst efter spanskt mönster och som kallas »Parécas». Tredje dagen voro riddarne klädda i samma dräkt som den andra, och den användes till ringränning, åtföljd äfven af en kadrilj till häst men något olika än den s. k. Parécas. Fjärde dagen voro riddarne återigen uti full rustning, och denna dag var ägnad åt quintanlöpning samt till damernas ära, till hvilken senare täflan drottningen hade skänkt priser. Efter alla löpningarnas slut uppläste rikshärolden stridsdomarnes utslag om hvilka som vunnit priser samt förklarade tornerspelet afslutadt. Alla tågade därefter i procession

till rikssalen på slottet, där drottningen utdelade prisen, innan man satte sig till bords till supéen, som intogs i samma sal. Drottningens stallmästare, baron Rålamb, eröfrade det stora priset, som bestod uti en guldring. De, som öfvervunnit sina motståndare, erhöllo guldmedaljer med kungens bröstbild på ena sidan, omgifven af hans namn, och på den andra troféer med Sveriges riksvapen i midten och följande latinska inskrift rundtomkring »*Veteres renovavit artes*». Priset i damernas löpning vanns äfven af baron Rålamb, och det bestod af en emaljerad gulddosa. Rikshärolden uppropade allas namn, de framträdde och mottogo prisen af drottningen och fingo äfven äran att kyssa hennes hand. *

Då man nu för tiden vill kritisera allting, har det äfven anförts såsom någonting besynnerligt, att drottningen utdelat sina färger att bäras af en riddare i kungens kadrilj. Under vinterns lopp hade kungen flera gånger anordnat kadriljer i kostym. Vid ett tillfälle voro vi alla klädda i gammaldags dräkter och herrarne till riddare. Drottningen dansade med grefve Stenbock, och som hvarje herre skulle hafva hängande vid sin lans en bandbit, utmärkande den dams färg, med hvilken han dansade, hade grefven utbedt såsom en nåd, att drottningen täcktes tillåta honom att alltid bära hennes färger. När nu tornerspelet skulle äga rum, förnyade grefven sin begäran, och drottningen gaf honom tillstånd att bära hennes färger såväl vid tornerspelet som alltid eljest. Det är nu öfver detta som allmänheten har gjort väsen, och man har tyckt, att det var opassande, att en drottning lämnade sina färger åt en enskild person, när det fanns en prins med i tornerspelet, åt hvilken hon företrädesvis bort lämna dem. Man måste medgifva, att människor äro bra besynnerliga, ty det var väl den oskyldigaste sak i världen. Om hon hade beviljat denna ynnest åt någon, som man kunde misstänka särskildt stod väl hos henne, kunde ju anmärkningarna varit befogade, men som det nu var, finner jag dem verkligen löjliga. [23]

Det talas nu ganska mycket om en resa, som kungen skulle hafva i sinnet att företaga till Ryssland, ännu är det en djup hemlighet, men efter all anledning blifver det nog snart allmänt bekant. Jag skall ej uraktlåta att meddela eder allt, som jag härvidlag kan få veta.

* Jfr Fersens Hist. Skr. III, 245, 246. — Ordning för tornerspelet finnes tryckt under titeln: »Joutes et Tournoi tenus par Le Roi et Son Altesse Royale Monseigneur le Duc de Sudermannie à Stockholm le 29 Mai 1777 — De l' imprimerie Royale —.»

XXIII.

Bref för juni månad 1777
från Stockholm.

(Innehåll: Kungens afresa till Ryssland, hertigen tillförordnad regent, reflexioner öfver vistelsen i Stockholm, umgänget därstädes, hertigen meddelar hertiginnan sitt förtroende rörande förhållandet till grefvinnan Löwenhielm.)

Kungen afreste den 6 i denna månad till Ryssland. Denna resa hade länge varit tillämnad, men hittills hade för mig obekanta politiska skäl varit i vägen. Sedan kungen slutligen bestämt sig för resan, hemlighölls den icke desto mindre, för att ej de utländska ministrarne skulle få kännedom om förslaget. Det var först några få dagar före afresan, som de personer underrättades, hvilka skulle medfölja och som kungen i rådet meddelade sitt beslut samt lät vidtaga anordningar för resan. Han steg ombord på en jakt, hvarå befälet fördes af general Trolle, och ämnade färdas sjövägen ända fram. Sviten var ej särdeles talrik: två riksråd, grefve Ulrik Scheffer, som är premiärminister, och grefve Posse, två kammarherrar, grefvarne Posse och Stenbock, en förste kammarpage, ryttmästare Cederfelt, samt två eller tre pager.*

Kungens återkomst är utsatt till midten af juli, under tiden måste hertigen vara kvar i Stockholm såsom regent, och således är äfven mitt öde att få stanna här. Lyckligtvis brukar jag aldrig hafva tråkigt, annars är det godt tillfälle härtill, då staden är fullkomligt öde om sommaren, men för mig, som är road af läsning och promenader, finnas alltid utvägar att tillbringa tiden på ett angenämt sätt. Ja, i sanning, min kära vän, tror jag, att jag börjar blifva en smula filosof; en filosof vid 18 års ålder, tycker ni kanske är löjligt, och jag måste själf skratta häråt, men hela min tankegång bevisar dock, att det är så. Man kan ju inte alltid förblifva

* Jfr Fersens Hist. Skr. III, 247.

ett barn, ehuru den tidsåldern nog är den lyckligaste. Förnuftet får en gång lof att taga ut sin rätt, hittills har detta föga förmärkts hos mig, men hädanefter skall jag låta leda mig däraf. Det har äfven sitt behag att ibland hafva allvarliga tankar och ej uteslutande sysselsätta sig med obetydliga saker. Det är lyckligt, om man har tillfälle att till goda vänner uppriktigt få meddela sina tankar öfver hvad man ser omkring sig, följa de goda exemplen och taga varning af de dåliga. Ja, detta har förnuftet nu lärt mig, jag bringar förnuftets gudinna mitt tack, att hon tagit mig i sitt hägn, och jag skall alltid söka vara undergifven de lagar hon föreskrifver mig. Det är eder vänskap jag har att tacka för att jag slagit in på den rätta vägen, och edert exempel har härvid varit min ledning; allt detta har gjort eder ännu kärare för mig och lärt mig att högst af allt skatta eder vänskap. Jag märker, att jag nu kommit in på moralpredikningar, som skulle kunna föra mig långt ifrån ämnet och hvad som anstår en tidningsskrifvares yrke, som jag ju hittills ägnat mig åt. Emellertid får ju en brefväxling med en vän lof att röra sig om allt möjligt.

Jag har föga nytt att omtala. Vårt umgänge är ej vidare lysande, alla trefliga människor, som jag annars är mest och helst tillsammans med, hafva tagit sin tillflykt till familjens sköte eller också till sina egna herresäten för att njuta af sommarens sköna dagar, här har jag bara kvar gamla presidenter och folk, som utaf sina olika befattningar kvarhållas uti regeringsdepartementen, samt gamla gummor, som hafva min ålder två gånger om. Det är för det mesta människor, som jag inte talat med tre eller fyra gånger, alltsedan jag kom till Sverige. Ni kan tänka eder, min kära vän, att detta just inte är något trefligt umgänge för en ung människa. Under sådana förhållanden har mitt förnuft kommit mig till hjälp och ledt mig till att taga mitt parti, använda tiden på ett angenämt sätt och att söka bilda mig så mycket som möjligt.

Det är visserligen sant, att jag kunnat skaffa mig umgänge med ett ungt fruntimmer, som nog är mycket behagligt, men som jag verkligen ej känner någon särskild dragning till, huru förtjusande hon än är, det är nämligen grefvinnan Löwenhielm. Jag har nu blifvit hertigens förtrogna, ni skrattar förvisso åt någonting så besynnerligt, och jag tror inte det finnes många i min ställning, jag är nog ensam i mitt slag. Det är ju intet sundt förnuft uti att vara sin mans förtrogna i hvad som rör hans kärleksintriger, men så är det emellertid. Sedan vi först helt likgiltigt talat om henne, bekände hertigen kort och godt, att han hade älskat henne och

hon honom tillbaka. »Ni bör kunna förstå, att denna kärlek helt och hållet har gått öfver», sade han, »då jag på detta sätt kan tala med er härom.» Jag har beslutat mig för att aldrig missbruka detta hans förtroende, och äfven om jag skulle märka, att deras förbindelse börjar på nytt, skall aldrig någon förebråelse komma öfver mina läppar, mitt tålamod och mitt eget goda uppförande skola härvidlag utgöra de enda sådana. Jag har låtit hertigen veta, att jag verkligen beundrar grefvinnan Löwenhielm och har mycket goda tankar om hennes aktningsvärda karaktär.

XXIV.

Bref för juli månad 1777
från Stockholm.

(Innehåll: Kungens återkomst från sin resa till Ryssland, festligheter med anledning däraf, beskrifning öfver det ryska hofvet, godt förhållande mellan kungen och änkedrottningen.)

I midten af denna månad återkom kungen från Ryssland. Vi fingo tillbringa en ganska egendomlig dag, emedan vi från kl. 6 på morgonen voro församlade i min våning för att taga emot honom. Vid midnattstiden hade nämligen underrättelse kommit, att kungen var vid Dalarö, och hertigen, som tänkte att kungen hade för afsikt att komma tidigt på morgonen, lät kl. 4 skjuta ett kanonskott för att gifva till känna, att han inte var långt från staden. Det blef naturligtvis allmän uppståndelse, men vi fingo emellertid vänta ända till klockan 6 på kvällen, alldenstund det lugna vädret hindrade kungens jakt att komma fram till Skeppsbron, och man fick lof att skicka en slup för att afhämta honom. Han landsteg vid Skeppsbron, och en häck var bildad af gardena, de lätta dragonerna och änkedrottningens regemente ända från kajen till den stora trappan, som leder till hans våning. Genast efter ankomsten gaf han kur men drog sig sedan tillbaka. Vid niotiden gaf staden en folkfest på Skeppsbron, hvilken kungen åsåg från ett hus, beläget midtemot den uppresta festdekorationen. Han superade hos oss, och dessförinnan gafs en konsert, där man utförde en kantat med svenska ord, hänsyftande på kungens återkomst. Morgonen därpå sjöngs tedeum i slottskapellet, och därefter var det offentlig spisning samt på kvällen en af Stockholms borgerskap anordnad maskeradbal på börsen.*

Kanhända att det kan roa eder, min kära vän, att få del af den beskrifning öfver ryska hofvet, som kungens följeslagare meddelat mig, jag skall försöka att göra den så utförlig, som det är

* Jfr Fersens Hist. Skr. III, 252.

möjligt, när man inte sett det med egna ögon. Såväl kungen som alla, som varit med honom, berömma ofantligt kejsarinnans* artighet och uppmärksamhet, hon lär vara särskildt älskvärd och angenäm i sällskapslifvet samt mycket framstående på den plats hon intager; hon skulle med rätta förtjäna tillnamnet »den stora», om hon ej låtit förleda sig af sin härsklystnad att på olagligt sätt bemäktiga sig tronen, hvilket alltid utgör ett fult drag i hennes historia. Visserligen påstås det, att hon var tvungen att tillgripa så våldsamma medel för att rädda sitt eget lif och sin frihet, och denna omständighet, att det skedde till självförsvar, kan möjligen ursäkta den annars så orätträdiga handlingen att beröfva sin egen make lifvet.

Kejsarinnan är af medelstorlek, något fetlagd och ser ståtlig och imponerande ut samt har ännu kvar något af sin forna skönhet. Storfursten ** lär vara ganska hygglig och hafva ett sundt och godt omdöme samt kanske till och med bättre hufvud, än man i allmänhet tror, därför att han sällan vågar yttra sin tanke af fruktan för att blifva missförstådd; han har ständigt stått emot alla frestelser och afvisat alla uppmaningar till uppror emot kejsarinnan under förklaring, att hon dock vore hans mor och att han ej ville göra henne något ondt, hvilket ju bevisar, att han har ett godt hjärta. Hans nuvarande gemål lär vara ganska vacker, artig och tillgänglig och är därför mera omtyckt än hans föregående, som hade en ovana att gärna göra narr af alla människor. Om hon fått lefva, hade möjligen en revolution kommit till stånd, ty man fann uti hennes gömmor en fullständig plan härtill. Hofvet lär vara mycket lysande, men umgängestonen dämpad till följd af den där i landet härskande despotismen, som förhindrar all förtrolighet och nödvändiggör den största hemlighetsfullhet. Olyckligt det land, där man måste förneka sig nöjet att få åt en förtrogen vän anförtro sina hemligaste tankar.

Änkedrottningen kom hit från Svartsjö samma dag den ofvannämnda maskeradbalen gafs. Det goda förståndet mellan henne och kungen tyckes ännu fortfara, men som sällan ett sådant skenbart fredstillstånd brukar blifva varaktigt, fruktar jag för huru det skall gå. Det är bra olyckligt, att mor och son ej kunna lefva i endräkt, men deras lynnen äro ej ägnade härtill, och de äro båda alltför högmodiga till sin natur att taga hänsyn till någon annan.

---

* Katarina II.

** Paul Petrowitsch, sedermera kejsar Paul I, förmäld första gången 1773 med Vilhelmina af Hessen-Cassel, död 26 apr. 1776, samt andra gången 18 okt. 1776 med Sofia Dorotea Augusta (Maria Feodorowna) af Würtemberg.

XXV.

Bref för augusti månad 1777
från Drottningholm.

(Innehåll: Kungen öfvertager Drottningholm af änkedrottningen, lefnadssättet på Drottningholm, misshälligheter mellan kungen och änkedrottningen, hertiginnan erhåller bådas förtroenden.)

Det skall nog förvåna eder, min kära vän, att få höra talas om kungens hof, fastän jag är på Drottningholm, som förut tillhört änkedrottningen, men hon har utaf ekonomiska skäl blifvit tvungen att göra sig af därmed. Hon hade försökt att öfvertala kungen att betala hennes skulder, men när han vägrade, under föregifvande att han sedan sin tronbestigning redan betalat dem en gång förut och ej alltid kunde göra detsamma, erbjöd hon honom att öfvertaga Drottningholm men hoppades emellertid att få bo kvar så länge hon ville. Hennes beräkningar slogo så till vida in, att kungen gick in på hennes förslag om Drottningholm, för hvilket han betalade tre tunnor guld, men på samma gång bad han henne bestämma en viss tidpunkt för bortförandet af sina där befintliga tillhörigheter, emedan han ämnade låta verkställa nödiga reparationer för att han skulle kunna bo där en eller två månader om sommaren.*

Vårt lif härstädes är ganska egendomligt, det är ett mellanting mellan stads- och landtlif, som ej är likt något annat, en förening af hofnöjen och landtliga tidsfördrif, utaf etikett och frihet, utaf munterhet och tillbakadragenhet, hvilket gör, att det på det hela är föga angenämt och behagligt. Ett särskildt reglemente för drottningholmsvistelsen har blifvit uppsatt, hvarutaf hvar och en, som kommer dit, finner ett exemplar uti sitt rum; det innehåller olika bestämmelser för vackert och för fult väder;

---

* Jfr Fersens Hist. Skr. III, 235.

om det är vackert väder, äter man middag och vistas hela dagen på Kina, om det är fult väder däremot, stannar man kvar på slottet. När man är på Kina, skall man vara i liten toalett, herrarne i frack eller i kungens landtuniform, för dem som hafva sådan; är vädret åter fult, skall man vara i stadstoalett, såväl herrar som damer. För att man nu skall veta, hvad kungen menar med vackert eller fult väder, så anslås hvarje morgon på dörren till kungens audiensrum ett kort, en hjärter kung för Kina och en spader kung för slottet. Ni kan lätt förstå, min kära vän, huru besvärligt det skall vara med denna ovisshet. Ibland händer det, att kortet bytes om två eller tre gånger under förmiddagens lopp, hvilket förorsakar mycket obehag.

Oaktadt det gifves konserter alla dagar samt kur och teaterföreställningar alla söndagar, måste jag erkänna, att ingen vistelse hos kungen förefaller så ledsam som den här vid Drottningholm. Grannskapet till Svartsjö gör det inte heller trefligt, i synnerhet när kungen och änkedrottningen äro på spänd fot. Kriget dem emellan är nu, min kära vän, ånyo förklaradt med anledning af köpet utaf Drottningholm. När kungen senast gjorde henne ett besök, blef han mycket illa emottagen, emedan hon, såsom jag här ofvan har omnämnt, kände sig sviken i sina beräkningar. Kungen, som likasåväl som änkedrottningen har börjat taga mig till sin förtrogna rörande familjetrasslet, talade med mig härom, när han kom tillbaka från Svartsjö, och frågade mig, om jag inte fann hennes anspråk att få bo kvar på Drottningholm löjliga, och att det var naturligt, att han ville sätta sig i besittning af det slott, som han köpt och betalat.

»Dessutom», tillade han, »är det det enda af mina ställen på landet, som har ett kungligt utseende, och det är väl inte underligt, att jag då vill hafva det för egen räkning.»

Jag anmärkte, att han nog kunde hafva rätt härutinnan, men att man ändock kunde förstå, att det skulle kosta på änkedrottningen att lämna Drottningholm, som hon delvis själf hade byggt, och dessutom var ju Svartsjö mycket osundt.

»Det betyder ingenting», fortsatte han, »Svartsjö var fullkomligt lika osundt, när hon ännu hade Drottningholm, och ändå bodde hon aldrig här utan stannade så länge som möjligt på Svartsjö, hon vill bara trakassera mig och kan aldrig låta mig få vara i fred utan att ställa till gräl, ty hon kan inte lefva utan att bråka.»

Jag trodde, att kungen var uppretad och därför orättvist anklagade henne, men fick dock snart visshet om verkliga förhållan-

det, då jag några dagar därefter gjorde änkedrottningen min uppvaktning på Svartsjö. Hon började med att klandra allt hvad kungen gjorde och beklagade sig öfver att han behandlade henne illa samt att han rent af kört bort henne från Drottningholm utan att gifva henne tid att ens taga med sig sina papper och de möbler, som hon inte ville sälja. Jag svarade henne, att jag fann helt naturligt, att kungen så fort som möjligt ville taga slottet i besittning, själf visste hon ju, att byggnaden var ganska bristfällig, och då han bestämt sig för att där tillbringa en del af sommaren, var det ju klart, att han skulle önska kunna få göra nödiga reparationer för att inte hindras i sina planer.

»Han skulle åtminstone», invände hon, »hafva låtit mig få tid på mig att taga bort mina saker, ty det är verkligen hårdt att blifva bortjagad från ett ställe, som man rår om.»

Jag gjorde henne uppmärksam på att han ju inte jagat bort henne, då han betalat henne det pris, hon begärde. Alla mina föreställningar voro förgäfves, hon sade, att jag inte visste med hvilken hårdhet han alltid behandlat henne och förklarade, att hon ej längre kunde härda ut med alla de bekymmer, som han förorsakade henne, utan hennes tålamod hade tagit slut. I två timmars tid höll hon bara på med detta ämne, och jag minns sannerligen inte allt hvad hon härom yttrade.

Vid min återkomst till Drottningholm lyckönskade kungen mig att hafva blifvit så väl emottagen, hvilket han antog vara förhållandet, emedan jag varit där så länge. Jag sade honom, att jag tillbringat min tid mycket angenämt och att hon varit ytterst artig emot mig och att jag tycktes stå mycket väl hos henne.

»I så fall måste ni», invände kungen, »hafva fått höra sköna saker om mig, och hon har nog inte sparat på gräsligheter i den vägen.»

Jag försäkrade, att vi endast talat om likgiltiga saker och icke nämnt ett ord om drottningholmsaffären, jag kände, huru jag rodnade, då jag sade detta, men försökte hålla god min. Ehuru föga sanningsenligt mitt påstående var, hoppas jag, min kära vän, att ni skall finna, att det var riktigt af mig att svara honom på detta sätt. Alldenstund båda skänka mig sitt förtroende, bör jag naturligtvis aldrig berätta för den ena hvad den andra har sagt, om jag ej får i uppdrag att göra det, jag kan annars endast göra oenigheten dem emellan ännu värre. Genom att handla, som jag gör, kan jag möjligen en vacker dag åstadkomma en försoning dem emellan och vinner möjligen genom min grannlagenhet och tystlåtenhet ännu mer deras förtroende.

XXVI.

Bref för september månad 1777
från Drottningholm.

(Innehåll: Förhållandet mellan drottningen och Munck, skandalhistoria om en hofdam.)

Ehuru vårt egendomliga lefnadssätt borde göra vår vistelse här odräglig, måste jag dock medgifva, att här är mindre tråkigt, än man kunde vänta sig.

Det, som för närvarande gör mycket väsen af sig, är den förmodade kärleksintrigen mellan drottningen och Munck, hvarom alla nyhetsjägare ständigt hafva mycket att berätta. Själf kan jag ej yttra mig bestämdt i denna sak, ty det är alltför svårt att kunna utrannsaka något, och dessutom förenadt med för stor fara att härvidlag låta sin nyfikenhet få öfverhand, jag vill därför hellre förblifva i fullkomlig okunnighet om huru det härmed förhåller sig. Det enda, jag emellertid anser mig kunna berätta är, att hon talar mycket med honom, ja, mera än hon annars brukar med andra herrar; helt nyligen hade de ett långt samtal i en fönstersmyg, jag vet inte hvad det rörde sig om, men det var mycket lifligt å ömse sidor och fördes endast halfhögt. Då nu misstankarna med afseende på dem under senaste tiden tilltagit i styrka, sågo alla, som voro inne i rummet, på hvarandra, liksom ville de säga: hvad skall detta betyda? Själf gick jag ut ur rummet, för att man inte skulle tro, att jag gaf akt på detta samtal. Samtalet var törhända alldeles oskyldigt, men jag tillstår, att det lätt kunde gifva anledning till misstankar; det är nämligen ytterst sällsynt, att drottningen så där hviskande talar med en herre, då hon i stället alltid är afmätt tillbakadragen uti herrsällskap.

För öfrigt är här ingen brist på kärleksintriger, det är ett allmänt mod att hafva älskare, och hvar och en har sin, många afskyvärda historier i den vägen äro i omlopp, utan tvifvel blifva de dock betydligt öfverdrifna utaf elaka tungor. För att gifva eder ett exempel på hurudana saker, som berättas, vill jag anföra en historia, som jag nyligen hört omtalas. En hofdam brukade, för att ej de öfriga damerna, som bodde vid samma korridor, skulle invigas i hemligheten, nattetid uppsöka sin älskare i andra ändan af slottet. Då hon en morgon mycket bittida skulle återvända, tog hon en genväg genom kungens drabantsal men råkade, under det att hon, för att undvika att blifva sedd af de vid kungens dörr liggande vakterna, hastigt skyndade genom rummet, att tappa sin sko, den ena af vakterna rusade upp ur sängen och tog upp densamma samt förklarade, att hon ej skulle få den tillbaka på annat villkor än att hon skänkte honom ett bevis på sin ynnest. Af fruktan att hon skulle blifva upptäckt, om han hade fått behålla skon, ansåg hon sig tvungen att visa sig tillmötesgående. Är nu denna historia uppdiktad, så är det den gräsligaste nedrighet, men skulle den vara sann, måste jag medgifva, att anständigheten föga iakttages i vårt land, och jag tror säkerligen, att till och med i Frankrike under Ludvig XIV:s tid, i trots af allt då härskande galanteri, en större anständighet iakttogs än af våra damer, hvilka i sanning äro föga nogräknade med att hemlighålla sina kärleksäfventyr.

XXVII.

Bref för oktober månad 1777
från Gripsholm.

(Innehåll: Divertissement för att fira hertig Fredriks återkomst, kalladt »*Förtrollningen på Gripsholm*», teaterföreställning.)

Här har gifvits ett litet divertissement i samma stil som de, hvilka förekommit de föregående åren, anordnadt af kungen med anledning af hertigens af Östergötland återkomst från sina resor i Italien och Frankrike. Divertissementet kallades »*Förtrollningen på Gripsholm*». På väg till Gripsholm möttes hertigen ungefär en half fjärdedels mil från slottet utaf furier och spöken, hvilka till honom öfverlämnade en sköld med ungefär följande inskrift: »Stanna, dödlige, hvem du än må vara! Våga dig ej på att försöka det omöjliga! Du får ej tillträde till detta slott, som du ser, förrän du befriat den prinsessa, som trollkarlen Merlin håller uti sitt våld. För att härutinnan lyckas, måste du öfvervinna en mängd hinder, hvilket ej kan ske utan himmelens bistånd. Trotsa därför icke det, som så många riddare fåfängt försökt och hvilket kostat dem alla friheten.» Som hertigen emellertid ej tycktes låta afskräcka sig, försvunno furierna och tillkännagåfvo på slottet hertigens ankomst.

På den yttre borggården emottogs hertigen af en riddare, som sade sig vara sänd af den goda feen för att hjälpa honom och visa honom vägen; en af häxmästarne kom dem till mötes och ville hindra dem från att komma in i slottet, men riddaren dref honom tillbaka till slottsporten, som med stort buller öppnades men åter slogs igen, så fort som häxmästaren kommit in. Riddaren gjorde emellertid ett tecken åt prinsen att följa med utan att låta

skrämma sig af de kanonskott, som skötos ifrån slottet. Efter att hafva fått upp porten lyckades de intränga i det rum, där alla de olyckliga riddarne funnos fängslade. Sedan deras kedjor blifvit lossade, uppmanade prinsen dem att följa med och vara honom behjälpliga att besegra motståndarne, med dragna värjor tågade de uppför trapporna till det rum, där Merlin befann sig, omgifven af sina medbrottslingar. Uti den strid, som nu uppstod mellan riddarne och häxmästarne, var det nära, att riddarne trots sin tapperhet hade dukat under, men den goda feen visade sig i en sky och hejdade striden, hon hälsade prinsen välkommen med en sång samt försäkrade honom, att hon, som städse beskyddat honom från hans födelse, nu kommit för att hjälpa honom undan alla de försåt, som lades i hans väg. Hon vände sig därefter till Merlin och yttrade ungefär:

»Du, som ej ens är värd en blick af denne ädle dödlige och hvars största nöje i alla tider varit att göra andra olyckliga, må du för evigt drabbas af mänsklighetens förakt! Återvänd till det intet, hvarifrån du kommit, jag vill förlåta dig det onda du hittills gjort, men för att för framtiden oskadliggöra dig beröfvas du all din makt; till yttermera straff dömer jag dig att vara ett vittne till deras befrielse, som du under seklernas lopp så orättrådigt förhäxat, och själf nödgas deltaga uti denne ädle dödliges segertåg.»

Hon räckte prinsen handen och förde honom in uti ett rum, där Gustaf Adolfs och Karl X:s generaler voro församlade; med sitt trollspö återkallade hon dem till sina sinnens fulla bruk, och sedan de uppvaknat och fått veta hvem prinsen var, ägnade de honom sin hyllning samt förklarade, att hans utmärkta egenskaper redan upphöjt honom till deras jämlike och att de voro öfvertygade om att han alltid värdigt skulle träda i deras ärorika fotspår.

Uti nästa rum funno de Helena och den sköna Kassandra liggande uti sömnlik dvala. De uppväcktes, och Helena trodde sig i prinsen återfinna sin älskade Paris samt öfverhopade honom med smekningar, hvilket gaf anledning till ett mycket komiskt uppträde, innan det rätta sammanhanget upptäcktes. Feen förde prinsen vidare genom slottets gångar in uti ett rum, där åtskilliga gäster voro församlade till ett bondbröllop, alla förhäxade och intagande olika ställningar, somliga dansande, somliga med glaset i hand. Sedan de blifvit väckta till lif, uttryckte de sin tacksamhet för hertigen samt kysste hans händer och inbjödo honom att åskåda deras landtliga danser.

Det därpå följande rummet var inrättadt till ett kaffehus, där åtskilliga engelsmän sutto, läsande tidningar. Så snart hertigen återgifvit dem deras sinnens fulla bruk, började de en liflig diskussion om politiska händelser i sextonde århundradet samt anropade hertigen att vara skiljedomare i deras tvist. I nästa rum väntade de förhäxade prinsessorna på sin befrielse. Där funnos Brynhilda, Madame de Montpensier, kung Håkans trolofvade, prinsessan Hedvig af Holstein, samt åtskilliga andra från skilda länder och tider, omgifna af sina hof. Vid prinsens inträde hördes en ljuflig musik, han gick omkring och vidrörde alla med feens trollstaf, och genast omringades han af alla prinsessorna, hvilka i honom tyckte sig igenkänna en saknad make eller älskare; deras lifliga tvist om hvem han skulle tillhöra upphörde ej, förrän feen upplyste dem om hvem han var, då ägnade de honom alla sin hyllning och förärade honom till tecken af sin vänskap skärp, väfda uti deras färger, samt inbjödo honom att bevista en teaterföreställning, hvarvid en komedi uppfördes, som spelades utaf kungens pager och var författad af en utaf dessa.[24] *

* Jfr Fersens Hist. Skr. 254.

XXVII.

Bref för november månad 1777
från Stockholm.

(Innehåll: Karusell vid Gripsholm, förhållandet mellan kungen och änkedrottningen, försoning, lefnadssättet och förströelser i Stockholm.)

Före vår afresa från Gripsholm fingo vi åskåda en liten karusell, som gafs för att roa prins Fredrik, hvilken inte hade fått se de föregående, som förekommit under hans frånvaro på resor, och nu fick han själf deltaga däruti. Hertigen hade från staden till kungen afsändt en så lydande utmaning:

Djingis Kans utmaning till Don Pelagius.

»Det lysande ryktet om edra märkliga bedrifter, ädla riddare, som under ledning af göternas konung utmärka eder för tapperhet, har trängt ända fram till oss, som bo uti Tartariets hålor, ödemarker och stora skogar. Vi skyter, som från barndomen varit vana vid strid och faror, hafva gjort oss världsberyktade genom våra eröfringar i Asien och våra ärofulla segrar. Vi hafva därför, drifna af afund öfver ryktet om eder stridsära, kommit för att bekämpa och besegra eder samt därigenom ådagalägga, att vi äro oöfvervinneliga och att intet kan motstå vår styrka. Vi sända eder alltså denna utmaning att möta oss till strid och envig med de vapen, som I själfva behagaden välja och hvarom vi afvakta underrättelse. Vi äro beredda att med våra bedrifter bevisa, att den, som med kroppens äfven förenar hjärtats och själens styrka, kan motstå alla ödets slag. Oaktadt våra hjärtan äro för stolta att kunna låta hängifva sig åt kärleken, ägna vi dock det täcka könet vår hyllning och önska därför, att den skönaste och värdigaste dam, som finnes hos eder, må blifva domare öfver oss.»

Undertecknadt: »Djingis Kan, Octave, Sozame.»

Kungen skickade genast med samma bud, som medfört Djingis Kans utmaning, följande svar:

»*Don Pelagii svar till Djingis Kan.*

Vana som vi äro att kämpa mot de ryktbaraste riddare, att krossa häxmästare och kufva jättar, hafva vi ej blifvit öfverraskade af eder utmaning, ehuruväl ryktet om edra bedrifter trängt fram ända hit till detta slott, där trollkarlen Merlin, mera genom ödets makt än genom kraften af sina konster, så länge har hållit oss förhäxade. Vi anse det som ett godt förebud, att vår första bedrift, nu sedan vi blifvit befriade ur denna vår fångenskap, skall blifva att få öfvervinna så tappra motståndare, som I ären. Vi vilja visa eder, att don Pelagius, konung öfver de sista goterna i konungariket Spanien, ännu är lika tapper som när han en gång underkufvade morerna och samlade spillrorna af sitt rike, att Amadis af Gaula, ehuru skild från sin sköna Oriana, ännu kan kämpa med samma kraft, som då han utmanade den grymme Ardanus, att Amadis från Grekland, ehuru beröfvad sitt fruktansvärda svärd, ännu är lika modig, som då han injagade skräck hos jättarne och Greklands riddare. Vi antaga därför med tillförsikt eder utmaning, förvissade om att segerrikt kunna upprätthålla vårt gamla anseende, och ehuru I påstån, att den, som med kroppens förenar hjärtas och själens styrka, kan trotsa ödets makt, så skola vi, som äro födda under luftstreck, där konster och vetenskaper hafva sin hemvist, visa eder huru, enligt vår öfvertygelse, det sanna modet, när det understödes af skickligheten, kan öfvervinna den råa kroppsstyrkan. Vi vänta eder i morgon klockan tolf på fältet utanför vårt slott och antaga hvarje strid I viljen erbjuda oss. Alldenstund äran är vårt högsta mål, önska vi som belöning en lagerkrans från hennes händer, för hvilken vi kämpa och hvars namn förhärligar morgondagen.» — Undertecknadt: »Don Pelagius, Amadis af Gaula, Amadis från Grekland.»

Alla deltagarne i denna karusell voro klädda såsom de personer, hvilka de skulle föreställa. Flera okända riddare infunno sig och utmanade än Djingis Kan, än Don Pelagius, än någon annan riddare. Som det var min namnsdag, önskade kungen, att jag skulle vara stridsdomare och utdela prisen, som utgjordes af lagerkransar. [25]

Jag har i mina föregående bref omtalat änkedrottningens beteende emot kungen; fred tyckes likväl nu vara sluten, dock lär försoningen hafva föregåtts af en mycket häftig förklaring. Jag

hoppas uppriktigt, att denna fred måtte fortfara, men den brukar sällan eller aldrig blifva varaktig.

Som festligheterna numera blifvit alltför kostsamma för att kunna ofta upprepas och man ej finner något nöje i enkla förlustelser, är vårt lefnadssätt ganska enformigt, men våra sysselsättningar under veckans olika dagar äro dock ganska regelbundet ordnade; om söndagarna är det assemblée eller bal på börsen, där affärsmän och ståndspersoner komma tillsammans, till och med kungen och prinsarne deltaga däri, men vi stackars prinsessor hafva hittills inte fått vara med; nu har likväl änkedrottningen för att göra prinsessan till viljes medgifvit, att vi undantagsvis kunna få komma dit, om vi ikläda oss en venetiansk kappa, som betraktas som en förklädnad, ehuru den är föga märkbar. Efter börsen gifves vid niotiden supé på Fredrikshof, dit kungen brukar komma. Måndagarna är det opera och därefter stor supé hos kungen. Tisdagarna kur och offentlig supé. Onsdagarna är det antingen supé, åtföljd af en bal hos änkedrottningen på Fredrikshof, dit den unga drottningen och hela familjen äro inbjudna, eller också franskt spektakel hos kungen jämte stor supé för änkedrottningen, det senare inträffar dock oftare än det förra. Torsdagarna är det operaföreställning, åtföljd antingen af stor supé hos kungen eller också supé hos någon af statsfruarna för ett mindre sällskap, hvarvid kungen och drottningen bruka vara närvarande. Fredagarna maskeradbal, före hvilken det alltid är supé hos någon statsfru. Lördagarna superar kungen hos oss. Detta regelbundna lefnadssätt är rätt angenämt, det enda förargliga är, att man ibland ej på förhand får veta, hvilka som skola blifva inbjudna, och att det därför ofta händer, att andra supéer blifva fullkomligt störda därigenom, att kungen tar bort nästan alla gäster. *

---

* Jfr Fersens Hist. Skr. III, 255.

XXIX.

Bref för december månad 1777
från Gripsholm.

(Innehåll: Sysselsättningar vid Gripsholm, förhållandet mellan drottningen och Munck, fruktan för hvad som kan inträffa, om drottningen råkar i välsignadt tillstånd, charader.)

Vårt förnämsta nöje härstädes utgöres af de franska teaterföreställningarna, och ehuru jag visserligen ej har anledning att beklaga mig öfver att här är särskildt tråkigt, kan jag dock icke påstå, att det är vidare roligt. För närvarande är det modernt att göra anagram på namn på personer och ställen eller också att sätta ihop behagliga och kvicka charader, i synnerhet det sista, och man talar nästan inte om annat. Det där kan ju visserligen vara roligt för en stund men blifver tröttsamt i längden. Som jag är road af att gifva akt på människorna och försöker lära känna alla personer, som äro anställda vid kungens hof eller utgöra hans omgifning, så har jag för min egen del inte tråkigt. Ännu känner jag dem inte tillräckligt för att våga fälla ett omdöme om dem men förbehåller mig att framdeles få nöjet berätta hvad jag tänker om dem.

Man följer fortfarande med den största uppmärksamhet allt hvad drottningen gör, i synnerhet hennes förhållande till Munck. Det pratas mycket härom, och det är många, som i smyg söka noga gifva akt på allt hvad hon gör. När hon talar med Munck, kan man vara säker på att allas ögon äro riktade på henne; jag tycker, att detta borde vara fasligt besvärligt för henne, men troligen märker hon det inte, annars skulle hon nog vara försiktigare och undvika att, som hon nu gör, jämt och ständigt tala med honom. Jag är emellertid orolig för följderna af allt detta; om drott-

ningen skulle blifva i välsignadt tillstånd, kommer detta säkerligen att gifva anledning till mycket väsen. Kanhända är min oro öfverflödig, men i sådant fall befarar jag verkligen det värsta, ty huru lyckligt det än skulle vara för vårt land att erhålla en tronarfvinge, hvilket skulle stärka tronens ställning och afvärja de många faror, som en icke betryggad tronföljd visat sig medföra, så vore det dock olycksdigert, om dennes äkta börd kan sättas i fråga. Jag hoppas emellertid, att vi ej här i landet skola blifva utsatta för sådana bedröfliga händelser som i Danmark, och vill därför förjaga dessa dystra tankar. För egen del, vill jag för närvarande, min kära vän, endast fröjda mig åt vår ömsesidiga och uppriktiga vänskap, som jag skattar som min högsta lycka.

För att gifva eder ett exempel på de charader, hvarmed vi roa oss, bifogar jag en, som är författad på vers af en utaf damerna. Den visar af huru älskvärda damer kungens omgifning består.[26] Jag vet dock inte, till hvem charaden var ägnad:

Mon premier n'est point un être imaginaire.
Celui qui le possède est d'une rare beauté,
Mon second en toi, semble fait pour plaire,
C'est le naïf image de la vraie gaité.
Si ton sexe permit le troisième
La bienfaisance sans doute sera ajoutée.
Le tout je veux l'être, Oh! mon ami suprême,
Pour chanter ta vertu, et tes rares qualités.
Mot: Corifée.[27]

XXX.

Bref för januari månad 1778
från Stockholm.

(Innehåll: Festligheter på kungens födelsedag, rykte om att drottningen är i välsignadt tillstånd, kungen ämnar införa en ny klädedräkt, beskrifning på densamma.)

Drottningen hade anordnat en fest på kungens födelsedag, på förmiddagen gafs kur och därefter offentlig spisning. Sedermera voro de, som bruka vara på hofvet, herrarne dock endast till och med en viss rang, men af de gifta damerna nästan alla, inbjudna till middag, som intogs vid olika bord. Kl. 6 begaf man sig till operan, där som vid stora högtidligheter kungen och den kungliga familjen jämte hofvet hade sin plats på parkett. Man gaf Amfion, en ny opera, hvartill musiken komponerats af en herr Naumann, kapellmästare hos kurfursten af Saxen, och som för närvarande vistas här. Efter operaföreställningen begaf man sig hem för att kostymera sig till maskeradbalen, som gafs uti stora våningen på slottet och började kl. 11. Som man ej behöfde uppvisa några biljetter och tillträdet var fritt, blef trängseln förfärlig, och man höll på att klämmas ihjäl samt kväfvas af värmen. Den starka kyla, som rådde under dagens lopp och nu efterträddes af den förfärliga värmen på balen, gaf anledning till det kvicka infallet, att kungens dag, oaktadt den inföll midt på vintern, ändock velat låta oss få en försmak af sommaren.

Jag har två stora nyheter att i dag omförmäla i min tidning; den första är, att kungen ämnar utbyta vår franska klädedräkt mot en nationaldräkt, och den andra, att man påstår, att drottningen är i välsignadt tillstånd, den senare nyheten är väl inte ännu alldeles säker, men frågan om klädedräkten lär vara fullkomligt afgjord. Man har redan börjat förfärdiga kläder på prof för att se, huru dräkten kommer att taga sig ut. Det påstås, att denna för-

ändring är framkallad utaf sparsamhetsskäl, men om det berättigade häruti äro åsikterna delade; somliga tro, att det törhända kan medföra besparing för fruntimren men ej för herrarne, då däremot andra påstå motsatsen. För egen del anser jag mig ej kunna fälla något omdöme härom, förrän jag fått bära dräkten under ett års tid, men skulle dock verkligen vilja tro, att besparingen blifver större för fruntimren än för herrarne.

Klädedräkten lär blifva särdeles enkel för båda könen. Damernas kommer nog att passa bra för välväxta personer men vara i hög grad missklädande för fetlagda. Herrarnes blifver säkerligen missklädande äfven för välväxta och således ännu mer för dem, som ej hafva vacker figur. Våra unga damer äro förtviflade att ej kunna få bära så mycket grannlåter, som de i sin flärdfullhet skulle önska; de mera förståndiga tycka dock, att det kan blifva lika bra, om det också inte är så grant. Af herrarne torde alla, utom de inställsamma hofmännen, föredraga den gamla klädedräkten och äro förtviflade öfver den nya s. k. nationaldräkten.

Jag skall försöka, så godt jag kan, att lämna en beskrifning öfver den nya dräkten, så att ni därom må kunna bilda er en föreställning. Damerna skola alltid bära svart klänning, tyget få de välja efter egen smak, bara de hålla sig till den bestämda färgen. Den består af en kjol på små så kallade »pocher», ett lif som snöres i ryggen, en lång »tunique», som utan något veck på ryggen faller jämnt efter lifvet, ärmarna äro utaf hvit gas uti bubblor, med sex remsor af samma tyg som klänningen, hopfästade på midten af armen med veck af samma tyg, som således afskiljer remsorna i två delar, dessa slags ärmar äro dock blott för på hofvet presenterade damer; öfriga damer bära helt svarta, veckade ärmar; släpet, som hänger långt ned på marken, är på båda sidor uppfästadt med en knut af samma slags tyg. Hela klänningen och kjolen äro mycket enkelt garnerade med några veck af samma slags tyg. Till klänningen hör en hög krage, som går ner till midten af bröstet, där den fästes med en bandrosett, som ser ut att samtidigt hålla upp klänningen, den är af samma färg som garneringen; på ärmarna äro vid handleden blonder eller spetsar samt veckade band af samma färg. Slutligen hör till dräkten äfven ett skärp af samma färg som garneringen, med flera vårdslöst nedhängande ändar. Vår hårklädsel förblifver fortfarande efter det franska modet, som med sin oändliga mängd plymer passar bra ihop med klänningarnas antika snitt. När damerna äro i gala-

dräkt, bäres en hvit kjol och ett hvitt lif, garneringen och den öfriga klänningen äro då eldröda. Hos kungen på landet begagnas däremot enfärgade gråa kläder. Denna klädedräkt har den förtjänsten att vara mycket bekväm, och vi slippa dessa stora »paniers», som gjorde oss lika breda som långa.

Herrarnes svarta och eldröda dräkt är i sanning föga klädsam, den består af en mycket kort eldröd väst, som dock sällan är synlig, emedan jackan för det mesta är igenknäppt; denna jacka är svart med eldröda band uti alla sömmar och fodrad med samma färg, den är inte längre än att, då man sträcker ner armen, den räcker till handleden. Ofvanför ärmen finnes i tungor utklippt uppslag, som är det betecknande för dräkten; de, som ej äro adelsmän eller hafva kunglig fullmakt, hafva detta uppslag oklippt. Kortbyxorna äro också svarta, med en eldröd bandrosett vid knäet i stället för spänne, en likadan rosett bäres också på skorna. Öfver den igenknäppta jackan bäres ett eldrödt skärp; om den däremot är oknäppt, bäres skärpet öfver västen. Till dräkten hör äfven en kappa, som är så lång, att den räcker till knävecken, och så vid, att man kan svepa den om sig, den draperas genom att den fästas i skärpet vid vänstra sidan. Hatten är rund med ena sidan uppfästad med ett spänne och flera plymer. Herrarnes galadräkt är hvit, kantad och fodrad med eldrödt, väst och skärp också eldröda likasom kappan, som är fodrad med hvitt. De, som ej hafva ekolsundsuniformen, bära hos kungen på landet en grå klädedräkt.

Detta är nu, min kära vän, en noggrann beskrifning på den klädedräkt, som kungen ämnar införa och som för närvarande gör så mycket väsen af sig, ej allenast i Sverige utan äfven i hela Europa. En förändring kan nog vara af behofvet påkallad hvad damerna beträffar, ty lyxen i kläder hade nått en sådan höjd, att man skulle ruinera sig, om det finge fortfara på det sättet. Den 28 april skall nationaldräkten bäras för första gången. Kungen har till allmänhetens upplysande författat några »reflektioner» om nationaldräkten,* som äro utmärkt väl skrifna, men det är ovisst, om de komma att bekräftas af erfarenheten. Skulle kungen härvidlag hafva misstagit sig, kan det i alla fall inte ändras, och vi blifva tvungna att gå klädda som vildar samt väcka uppseende och

* »Reflexions sur les moyens de detruire entièrement le luxe dans l'habillement» 1778. Manuskript skrifvet med J. G. Oxenstiernas stil och försedt med ofvanstående titel samt talrika ändringar och tillägg af Gustaf III:s hand (Ericsbergs arkiv.)

blifva omtalade uti hela Europa. Emellertid kan det nog vara af en viss effekt, att alla blifva lika klädda, emedan det endast är tillåtet för furstliga personer att bära kulörta och dyrbara kläder.*

---

* General Carl Gideon Sinclair skrifver, rörande införandet af den nationella dräkten, uti sina efterlämnade »Notes et Anecdotes intéressantes sur la vie, les traits de caractère et les hauts faits de Gustave III» följande:

»Uppfyllandet af den spådom, som blifvit gjord vid Gustafs födelse inträffade tidigare, än det varit föresagdt. (Förut har Sinclair anfört en förutsägelse af Rosenstein med anledning af Gustaf III:s missbildade hufvud, att detta naturfel gaf honom anledning »förutse sorgliga följder, hvilka skulle blifva mer och mer märkbara allteftersom han hunnit öfverskrida trettio års ålder, nämligen en rubbning af hjärnan i detta vanskapliga hufvud».) Han hade knappt fyllt 32 år, förrän han gjorde sig bemärkt genom att kläda ut hela nationen i en dräkt, olika den som brukades i hela det öfriga Europa, och som endast passade för honom själf genom sin egenskap att dölja missbildningen af hans egen figur, och hvars teatereffekt och egendomlighet ej heller kunde behaga någon annan än honom. Denna löjliga klädedräkt, som ingalunda passade för ett strängt klimat, kallades nationaldräkt, och hela nationen underkastade sig tålmodigt denna riksmaskerad, så förslafvad hade den redan blifvit, att den gick in på allt, och den fick ej ens tid på sig att komma underfund med den oerhörda kostnad, som detta skulle förorsaka hvarje enskild person, att inom loppet af två månader helt och hållet förändra sin egen och sitt husfolks garderob. Den 28 april var redan hela svenska nationen utklädd till »Crispiner» och arméen till »polichineller», den senare blef från denna stund genom sin klädedräkt, som äfven genom sin organisation och den därinom rådande andan en skamfläck för hela Europa. Det var endast präster och bönder, som fingo behålla sina gamla kläder.

Denna nationalmaskrad demaskerade fullkomligt Gustaf i nationens ögon, den tjusning, som hittills förslafvat densamma, försvann, hvilket monarken själf tydligt märkte, och från denna stund var det slut på all måtta, för hvarje år visade sig alltmer och mer hans oregelbundenhet, lastbarhet och besynnerliga egenheter—.»

(Ericsbergs arkiv.)

Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 5—10, G. J. Ehrensvärds dagboksantekn. II, 337—352.

XXXI.

Bref för februari månad 1778
från Stockholm.

(Innehåll: Drottningens grossess bekräftas, änkedrottningen meddelar sina misstankar.)

Kungen har haft för afsikt att gifva en fest till änkedrottningens ära, hvilken jag dock fruktar ej kan blifva utaf med anledning af det trassel, som hon har ställt till. Jag vill närmare förklara för eder hvad som gifver mig anledning att tro detta. I mitt förra bref berättade jag, att man trodde, att drottningen befann sig i välsignadt tillstånd, hvilket nu bekräftat sig och lätteligen kan föranleda förfärliga obehag, om inte änkedrottningen vill förhålla sig lugn. Häromdagen infann sig änkedrottningen till repetitionen af en balett, hvaruti prinsessan skall deltaga, och för att icke störa, tog hon mig afsides i ett annat rum. Hon frågade mig, om det verkligen var sant, att drottningen var i välsignadt tillstånd, hvaruppå jag svarade, att ryktet bekräftat sig och att kungen själf för några dagar sedan meddelat mig detta i förtroende.

»Var på er vakt», sade hon, »jag fruktar nämligen, att detta barn icke är kungens. Ni känner väl till alla rykten, som äro i omlopp bland allmänheten rörande Munck? Skulle det nu verkligen vara förhållandet, att hon är i välsignadt tillstånd, kommer detta att vara såväl eder själf som eder gemål till förfång, hertigen måste därför varnas, på det att icke hans rättigheter må blifva inkräktade af en bastard.»

Jag svarade henne, att jag ingalunda ville tro, att drottningen hade en sådan kärleksintrig för sig, äfven om allmänheten be-

skyllde henne härför, och att jag ej heller vågade tala härom med hertigen, af fruktan att han ej skulle kunna taga saken med lugn; för öfrigt visste man ju ingenting med säkerhet, och om det nu vore en osanning, kunde jag lätt, ifall hertigen ställde till något väsen, föranleda en brytning mellan kungen och honom.

»Ni är ett barn», invände hon, »och ni talar emot edert eget intresse. Jag tror, för min del, att kungen är med om saken och att det är han, som lockat drottningen till denna intrig, eftersom han mycket väl vet, att han inte på annat sätt kan få några barn.»

Detta yttrande af änkedrottningen gjorde i sanning ett djupt intryck på mig, och jag kände mig mycket orolig öfver hvad som kunde hända, om någon finge reda på detta vårt samtal. Jag svarade henne, att jag ansåg det vara omöjligt, att kungen kunde göra sig skyldig till en så nedrig handling som den, för hvilken hon anklagade honom, och att det, äfven om det nu till äfventyrs förhölle sig så, säkerligen ej skulle tjäna till något, att jag talade härom med hertigen, emedan kungen i så fall helt säkert skulle komma att erkänna barnet som sitt. Jag betviflade för öfrigt, att hertigen skulle vilja tala med kungen i detta ämne, och kunde själf utsätta mig för misstankar att vilja stifta oenighet mellan honom och hans bror.

»Jag bönfaller helt ödmjukt», fortsatte jag, »att min älskade moder ej mera må tala härom utan låta det vara som det är, ty annars kunna följderna blifva föga behagliga.»

»Om ni inte vill tala med hertigen», svarade hon, »så skall jag göra det, för att varna honom, ty det måste naturligtvis vara mig motbjudande att se den plats, som bör tillkomma mina egna barn, om hvilkas äkta börd ej finnes något tvifvel, intagas af en simpel adelsmans oäkta afföda.»

Jag visste verkligen inte, hvad jag skulle svara, men jag besvor henne ännu en gång att tiga och ej ens till hertigen yttra något härom. Detta var dock förgäfves, och jag har sedermera hört, att hon skickat efter hertigen, som därefter haft ett hemligt samtal med Munck, kungen lär äfven varit hos hertigen och därifrån farit till Fredrikshof samt haft ett långvarigt och mycket häftigt samtal med änkedrottningen. Man talar visserligen inte om något för mig, men jag försöker taga reda på hvad som sker under hand. Jag är i sanning i en dödlig ångest, och jag skall låta eder få del af hvad som än må hända, jag förlitar mig städse på eder vänskap, som jag väl kan komma att behöfva, ifall nu denna sak skall medföra bekymmer för mig.

XXXII.

Bref för mars månad 1778
från Stockholm.

(Innehåll: Divertissementet »*Karavanseraljen*», oenigheten mellan kungen och änkedrottningen, kungens besök på Fredrikshof, hertigens underhandlingar, han talar med Munck, änkedrottningen anklagar hertiginnan, kungen besöker hertiginnan, gissningar om hvarifrån ryktet kommer, hertiginnan meddelar sig med hertigen, änkedrottningens afresa till Stralsund ifrågasättes.)

I trots af allt trassel och den fullständiga brytningen mellan kungen och änkedrottningen har dock den tillämnade festen blifvit utaf för att för allmänheten fördölja det verkliga förhållandet. Divertissementet kallades »*Karavanseraljen*», men det hade kunnat kallas för en »rapsodie», ty detta liknade det mest. Ämnet var, att en elak genius ådömt en viss prins och prinsessa vid Persiska viken att nödgas utöfva gästfrihet emot alla karavaner, som kommo förbi deras slott. Karavanerna framställdes af sex olika kadriljer, hvilka kommo för att ägna änkedrottningen sin hyllning. Vid sin ankomst emottogs änkedrottningen af prinsen och prinsessan med en hälsning på vers och med sång samt inbjöds att taga plats på en för ändamålet uppförd tron, hvarefter de anhöllo om hennes tillstånd att få släppa in de resande, som kunde komma till deras port. Första kadriljen bestod af herdar, som utförde åtskilliga danser och öfverräckte en blombukett åt änkedrottningen jämte artiga verser, samt sjöngo hyllningssånger till hennes ära. Den andra kadriljen utgjordes af parter, som efter att hafva sjungit och dansat framräckte en lagerkrans. Den tredje kadriljen bestod af turkar, högtidligen anförda af en tartarisk prins och hans älskarinna, de höllo länge på att både sjunga och dansa för att roa änkedrottningen och ägna henne sin hyllning. Den fjärde bestod

af basker, som öfverlämnade en bukett till änkedrottningen och dansade flera muntra danser under barnslig sång. Den femte kadriljen föreställde en romersk kejsares triumftåg samt efterföljdes af grekiska slafvar, hvilka bildade den sjätte kadriljen, det hela med mycken ståt och storartade anordningar, de utförde märkvärdiga danser och slutligen öfverlämnades de grekiska slafvarne såsom gåfva till änkedrottningen. Såväl kostymerna som sången och den eleganta dansen gjorde en lysande effekt. Den baskiska kadriljen var dock den vackraste och deras dans ledigare och bättre utförd än de andras;* de som utförde den voro små till växten, hvilket passade bra till den barnsliga dansen.

Sedan samtliga deltagarne i kadriljen tagit plats på de framsatta bänkarna, upplystes rummet af ett sken, som bebådade den goda geniens ankomst, hvilken vände sig till prinsen och prinsessan vid Persiska viken och underrättade dem, att ändtligen den onda genien blifvit öfvermannad och fjättrad, samt befriade dem från att längre utöfva gästfrihetens tvång och återgaf dem full frihet och deras ägodelar tillbaka.

När allt var slut, superades det, och de olika kadriljerna sutto vid hvar sitt bord, änkedrottningens i midten. Orsaken till den fullkomliga bristen på sammanhang uti festligheten var den, att kungen, för att själf bereda sig en öfverraskning, låtit kadriljerna repetera hvar för sig och, utan att veta om hvarandra, själfva få välja ämnen och kostymer. Därför inträffade också, att man fick se turkar och romare tillsammans, hvilket ur historisk synpunkt var föga lämpligt och till och med kunde förefalla något löjligt. Jag har alltsedan jag kom till Stockholm varit med om alla divertissementer, som blifvit gifna, men jag har verkligen aldrig förr sett något så besynnerligt hopsatt som detta.[28] *

Jag har förut berättat, att kungen varit vid Fredrikshof och haft ett häftigt samtal med änkedrottningen, hvilket jag, ehuru man ej ville berätta mig hvad som förekommit dem emellan, dock kunde förstå varit föga angenämt, emedan alla voro vid dåligt lynne, i synnerhet kungen och de båda drottningarna. Det förvånade mig mycket, att änkedrottningen genom prinsessan lät tillsäga mig, att hon önskade, att jag ej skulle tala med henne; sedermera gissade jag, att det var för att man ej skulle tro, att jag var

* Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 10. Där yttras bland annat:

»Denna fest, som kostade mycket penningar och för intet visst ändamål var af mycken effekt men osammanhängande och sysselsatte kungen och hofvet hela februari och större hälften af mars månad. Den gafs nämligen den 20 mars.»

i samförstånd med henne. Kungen lär hafva varit betänkt på att inställa hela festen men ansåg dock klokast att gifva den, på det att ej allmänheten genast skulle få kännedom om brytningen. Under hela denna kväll var jag mycket orolig för något häftigt utbrott, så mycket mera som de båda drottningarna inte ens hälsade på hvarandra, och kungen nästan inte talade vid sin moder. Slutligen drog sig den unga drottningen, föregifvande hufvudvärk, tillbaka utan att säga god natt till änkedrottningen och afvisade till och med hennes besök, innan hon gick till sängs, under uppgift att hon kände sig för illamående. * Ehuru man inte talade om något för mig, märkte jag med oro de olika budskickningarna men fick dock lugna mig till morgondagen; då fick jag emellertid fullkomligt reda på allt, som inträffat.

Som jag förut omtalat, hade hertigen på kallelse af änkedrottningen varit hos henne, och vid detta tillfälle hade hon uppmanat honom att vara på sin vakt, att icke drottningens blifvande barn skulle komma att kränka hans rätt, emedan hon trodde, att icke kungen utan Munck vore far därtill. Hon bad honom därför tala med kungen för att genom ett kraftigt ingripande tvinga honom att bekänna sanningen. Hertigen ansåg dock, att detta ej skulle tjäna till något, emedan denne helt säkert skulle komma att erkänna barnet såsom sitt, och besvor därför änkedrottningen att ej med någon människa tala härom och inte ens göra något försök att utforska saken. Denna varning var så mycket nödvändigare, som änkedrottningen redan hade invigt flera personer i hemligheten. För att emellertid undvika ett uppträde gick hertigen in på änkedrottningens begäran, att han skulle tala med Munck. Det hade nog varit klokare att dessförinnan hafva väntat någon tid och afvaktat änkedrottningens vidare åtgöranden, men det var helt säkert för att förekomma obehagliga följder och visa kungen, att han ej ställde sig på änkedrottningens sida, som hertigen bestämde sig härför. Han skickade efter Munck och berättade för honom hvad änkedrottningen hade sagt men försäkrade, att han själf inte alls trodde därpå. Munck svarade, att han nog kunnat förutse, att han skulle blifva beskylld för att vara drottningens älskare, alldenstund det var han, som åstadkommit försoningen mellan kungen och drottningen. Han skyndade genast till kungen och omtalade hvad som tilldragit sig; denne ville ej tro honom och höll till och

* Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 14. Där yttras bland annat: »Den regerande drottningen var den enda, som hvarken märkte hennes närvaro eller ens hälsade på henne, till stor förvåning för alla närvarande, som fyllde slottets salar.»

med, såsom han själf sedermera berättat mig, på att arrestera Munck, men vid närmare eftertanke uppsökte han i stället genast hertigen, och de hade ett par timmars rådplägning tillsammans. Kungen ville genast fara till Fredrikshof, hvilket dock hertigen förhindrade, emedan han fruktade, att kungen för ögonblicket ej hade nog sinneslugn att kunna tala med sin moder utan att förgå sig. Det öfverenskoms därför, att han först dagen därpå, som var dagen före det ofvannämnda divertissementet, skulle fara dit. Samtalet mellan honom och änkedrottningen lär hafva varit både långvarigt och häftigt. Hon anklagade honom, att det var han, som vore upphofvet till det hela, ty drottningen skulle säkert icke tagit Munck till sin älskare, om ej kungen själf öfvertalat henne, och när kungen häröfver blef ytterst uppretad, samt hon således fann allt förgäfves, beskyllde hon mig för att hafva öfvertalat henne att ställa till detta bråk. Allt detta fick jag först veta dagen efter festen, ty kungen, som fruktade, att jag ej skulle kunna hålla god min, hade förbjudit hertigen att berätta något för mig. Följande dag kom kungen själf till mig, och jag blef verkligen, okunnig som jag var om hvad som tilldragit sig, litet häpen öfver hans besök, i synnerhet då han frågade mig, om jag var ensam, emedan han önskade ett hemligt samtal med mig. När vi kommit in i mitt innersta rum, stängde han alla dörrar oeh frågade mig, om det vore säkert, att ingen kunde höra oss. Sedan jag helt förskräckt svarat honom, att detta var omöjligt, yttrade han ungefär följande:

»Ni vet alltför väl, min bästa svägerska, att jag alltid varit eder vän, och jag hyser den förhoppningen, att äfven ni städse betraktat mig såsom sådan.»

Jag inföll, att jag å min sida kände mig mycket smickrad öfver denna hans vänskap, men denna högtidliga inledning ökade min oro.

»Jag anser mig tvungen», fortsatte han, »att söka rättfärdiga mig med afseende på den afskyvärda anklagelse, som riktats emot mig. Ni känner troligen till de rykten, som berättas rörande drottningen och Munck, och jag kan därför bespara mig obehaget att behöfva upprepa desamma, och vill därför endast söka rentvå mig uti edra ögon, änkedrottningen anklagar mig nämligen att hafva varit med om och gynnat denna kärleksintrig, hvilket ju skulle vara orätt handladt emot min broder, som är den rätte tronarfvingen, när jag ej har någon son, en nedrighet, hvartill jag ej skulle kunna göra mig skyldig, och själfva tanken härpå upprör mig. Men ej nog härmed, änkedrottningen anklagar äfven eder för en

handling, som, om det vore sant, ingalunda skulle göra eder heder.»

På min fråga, hvaruti denna anklagelse kunde bestå, svarade kungen, att han skulle säga mig det, om jag blott på förhand ville lofva honom att vara öfvertygad om att han ej vore ond på mig utan gärna skulle förlåta mig, om det vore sant, och ville betrakta det som en ungdomlig öfverilning, han önskade likväl endast i så fall få veta, hvem som kunnat förleda mig härtill. Detta lofvade jag med nöje, emedan jag hade fullkomligt godt samvete.

»Änkedrottningen anklagar eder», fortsatte han, »att det är ni, som uppmanat henne att ställa till väsen rörande förhållandet mellan drottningen och Munck, hvarom ni ofta lär hafva talat med henne, samt att ni till och med bedt henne öfvertala hertigen att ställa till bråk, emedan ni ej ansett eder själf hafva nog inflytande öfver honom. Jag tror emellertid ingenting af allt detta och försäkrade äfven änkedrottningen, att jag kände eder för väl för att kunna misstänka, att ni skulle vilja ställa till obehag för mig. Försvara eder nu, min bästa svägerska, och jag hoppas blifva fullkomligt öfverbevisad om eder oskuld. Skulle ni däremot vara skyldig, så ber jag eder uppriktigt erkänna det och lofvar, att ingen skall få veta det.»

Mitt svar lydde ungefär sålunda: »Huru skall jag kunna rättfärdiga mig mot en så afskyvärd beskyllning, det är endast den brottslige, som behöfver hitta på ursäkter, men oskulden kan ej gifva sig uttryck uti ord utan bekräftas endast af ett godt samvete, och detta är förhållandet med mig. Jag skulle i sanning vara den otacksammaste varelse, om jag vore i stånd till en sådan nedrighet emot eders majestät, som alltifrån min ankomst till Sverige öfverhopat mig med sin godhet.» Jag var så uppskakad öfver den orättvisa anklagelsen, att jag föll i gråt, hvilket lätt händer mig, när jag blifver uppretad.

Han bad mig försöka att vara lugn, och sedan jag något hämtat mig, fortsatte jag: »Jag hoppas, sire, att mina tårar skola rättfärdiga mig i edra ögon, var öfvertygad, att de äro den sanna oskuldens. Hade jag varit skyldig, skulle jag hafva erkänt det, ty jag står alltid fast vid mina ord, men befinner mig nu tyvärr i den hårda belägenheten att vara tvungen gifva eder moder orätt.»

»Ack», svarade han med ett uttryck af den djupaste smärta, »hon är visserligen min moder, men som hon tyckes hafva förgätit, att hon är det, kan jag hädanefter ej betrakta henne såsom sådan och har därför fattat det beslutet att skicka bort henne.»

»För Guds skull, sire», inföll jag, »tänk på hvad ni gör, hon är dock eder moder.»

»Jag försäkrar eder», sade han, »att jag sedan några dagar befinner mig uti en förfärlig belägenhet, och till råga på olyckan har drottningen reda på allt.» På min fråga, huru det var möjligt och hvem som kunnat tala om det för henne, svarade han: »Jag vet ej, på hvilken väg hon fått veta det, men antager, att det är garderobsvägen. För mig är detta ett ytterligare bekymmer, ty jag har lika stora skyldigheter emot min hustru som emot min moder. Min ängslan är obeskriflig, och jag vet inte hvad jag skall taga mig till. Jag tror mig kunna gissa mig till hvem som varit upphofvet till detta rykte, det är säkerligen riksrådinnan grefvinnan Ribbing [29],* som hela vintern varit synnerligen väl anskrifven hos änkedrottningen. Hon hade lyckats uppsnappa, när jag gick till drottningen, då försoningen ägde rum på Ekolsund, och inbillade sig troligen, att Munck med mitt medgifvande var drottningens älskare, emedan hon ej såg honom komma ut; han stannade nämligen och väntade på mig i garderoben, under det att jag tillbringade en del af natten hos drottningen.»

Jag hemställde, om man inte möjligen gjorde grefvinnan Ribbing orätt, och sökte försvara henne samt försäkrade kungen, att jag för min del aldrig hade hört grefvinnan Ribbing säga någonting om drottningen, ehuru hon visserligen i allmänhet och äfven i min närvaro vore mycket frispråkig rörande såväl kungen som andra personer, hvilka kunde råka ut för hennes dåliga lynne, men jag kunde ej få kungen på andra tankar. Innan han lämnade mig, försäkrade han mig emellertid, att han ej trodde mig vara upphofvet till trasslet. För att än mera rättfärdiga mig själf hade jag ansett mig tvungen att gifva honom del af mitt förut här ofvan omnämnda samtal med änkedrottningen, dock så hänsynsfullt som möjligt för att ej göra missförståndet dem emellan ändå värre. **

Som hertigen var illamående, fick jag ej tillfälle att tala med honom härom förrän på kvällen samma dag som kungen talat med mig, han delgaf mig de samtal han haft med änkedrottningen och äfvenledes med kungen, hvilket allt öfverensstämde med de samtal, som jag haft med dem. Jag frågade honom, hvarför han ej underrättat mig om hvad som försiggick och hvad det egentligen var, som änkedrottningen anklagade mig för.

* Se sid. 15. Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 26.

** Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 23.

»Jag fruktade, att ni ej skulle kunna hålla god min på festen, dessutom hade kungen strängeligen förbjudit mig att tala härom, emedan han ville göra det själf.»

»Men hvarför omtalade ni», sade jag, »genast för kungen hvad änkedrottningen tänkte om förhållandet mellan drottningen och Munck, förlåt mig, men jag tycker, att det hade varit klokare att vänta och se hvad hon ämnade taga sig till, ty jag tycker, att det är förfärligt att anklaga sin egen mor.»

»Jag hade visserligen kunnat tiga ännu en liten tid», sade han, »men jag känner änkedrottningen, hon skulle aldrig hållit ord utan hade säkert ställt till något bråk och hade redan berättat det för alltför många, dessutom måste mina plikter emot mitt land sättas i främsta rummet. För öfrigt behöfver man ej oroa sig, ty jag är säker på att om fyra veckor skola de vara lika goda vänner igen. Jag har ofta sett dem lika oeniga, men det har ändå alltid snart gått öfver.»

»Förlåt mig», inföll jag, »men denna gång tror jag ej försoningen blifver lika lätt, ty kungen är alltför förbittrad på sin mor.»

Jag är i sanning mycket orolig öfver den nuvarande ställningen, som oaktadt allt göres för att stifta fred dock är ytterst betänklig. Kungen har sina spioner öfverallt, bland alla samhällsklasser i staden, för att uppsnappa hvad som säges, och jag är säker på att argusögonens antal hos oss är tredubbladt. Olyckligtvis börjar nu också brytningen att blifva allmänt bekant. Underhandlingar pågå att få änkedrottningen att resa till Stralsund, där kungen vill att hon skall stanna för sina återstående dagar men likväl erhålla en ganska hedersam ställning, ty hon skulle få sig anförtrodd regeringen uti denna landsdel; förmodligen skulle i alla fall någon pålitlig person få i uppdrag att öfvervaka hennes uppförande under förevändning att vara henne till hjälp. Emellertid besöker kungen icke änkedrottningen, och det är föga troligt, att han säger henne farväl före hennes afresa, om hon därför kan besluta sig. *

* Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 11—19.

XXXIII.

Bref för april månad 1778
från Stockholm.

(Innehåll: Underhandlingar mellan kungen och änkedrottningen, statsfruarna få befallning att ej fara till Fredrikshof.)

Underhandlingarna pågå fortfarande. Helt nyligen var jag hos änkedrottningen, som föreföll orolig och säkerligen inser, att hon begått ett misstag genom att drifva saken alltför långt; ehuru hon länge underhöll sig med mig härom, lät jag henne inte förstå, att jag hade reda på de anklagelser, som han riktat emot mig, emedan kungen begärt mitt hedersord att jag icke skulle låtsas om för henne, att han berättat mig detta. Mina svar på alla hennes frågor voro därför mycket sväfvande och så beskaffade, att hvem som helst hade kunnat få höra dem, ty jag ville inte gifva henne tillfälle att ännu en gång pådikta mig dylika saker. Hon frågade mig, om jag visste, hvad kungen gjorde, och uttryckte sin förvåning och sorg öfver att han inte varit hos henne på så länge och ej ens brytt sig om att efterfråga hennes hälsa, oaktadt hon varit illamående de senaste dagarna, och hon sade sig hellre vilja resa sin väg än fortfarande vara utsatt för dylika bekymmer. Jag svarade henne, att kungen vistades helt allena på Ulriksdal, emedan drottningen till följd af sin grossess ej vågade utsätta sig för vagnens skakningar och därför varit tvungen att stanna kvar i staden.

»Ni skulle göra mig ett nöje», tillade hon, »om ni ville säga kungen, att ni funnit mig förändrad, kanhända skulle det kunna förmå honom att hälsa på mig och behandla mig litet bättre, än han gör.»

Jag lofvade att söka framföra hennes hälsning och fick äfven häromdagen tillfälle att göra detta. Kungen svarade mig, att han fann det helt naturligt, att det skulle plåga henne att inse, att hon haft orätt. Han ansåg det i alla händelser för lugnets återställande nödvändigt att de skildes åt, emedan han ej trodde en försoning vara tänkbar. Hertigen har förgäfves försökt öfvertala kungen att hälsa på sin moder, och många andra hafva också sökt inverka på honom till hennes förmån, men den unga drottningen, som anser sig så svårt förolämpad, lämnar ej kungen någon ro och tyckes för tillfället hafva ett stort inflytande öfver honom. Gud vete hvad slutet skall blifva på allt det här, och jag är säker på att många människor följa tilldragelserna med uppmärksamhet för att för egen del på ett eller annat sätt därutaf draga fördel.

Statsfruarna hafva fått befallning att ej fara till Fredrikshof för att göra sin uppvaktning och att ej heller antaga några bjudningar dit. Man påstår, att öfverhofmästarinnan grefvinnan Sparre utaf öfverdrifvet tjänstenit frågat kungen, huru de i sådan händelse skulle förhålla sig, och däruppå fått det svaret, att de skulle göra honom ett nöje, om de undveke att fara dit. Det är inte hedrande för henne, om det skulle vara hon, som framkallat detta förbud, och jag förstår inte, hvad detta familjetrassel angår statsfruarna. Somliga vilja göra troligt, att kungen i samråd med drottningen sålunda velat förhindra, att någon besökte änkedrottningen; emellertid påstår kungen, att han först af damerna själfva fått höra talas därom. *

* Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 22.

XXXIV.

Bref för maj månad 1778
från Stockholm.

(Innehåll: Samtal mellan kungen, hertigarne, hertiginnan och prinsessan rörande oenigheten med änkedrottningen, underhandling med drottningen, fest hos ryske ministern, kungen besöker Fredrikshof.)

Jag har varit med om ett mycket häftigt och uppskakande uppträde, som jag nu skall beskrifva för eder, min kära vän. Vid en supé hos mig en af de första dagarna i månaden, det var den 2 maj, föreslogo prins Fredrik och prinsessan hertigen och mig, att vi tillsammans skulle försöka förmå kungen till försoning med sin moder och därför alla fyra begifva oss till honom och bedja honom besöka sin moder samt förlåta henne hvad hon brutit emot honom.

»Gärna skulle jag vilja göra det», sade hertigen, »men jag försäkrar eder, att kungen aldrig går in härpå, så uppretad som han är emot henne.»

»Vi äro dock skyldiga vår moder att försöka åstadkomma en försoning», invände prins Fredrik, »och i främsta rummet ni, min broder, som på sätt och vis kan anses hafva gifvit anledning till det hela.»

Hertigen förklarade, att han gärna ville vara med om det för att ådagalägga sina goda afsikter. Jag instämde och försäkrade dem, att jag gärna skulle följa med men att jag endast såsom ett vänskapsbevis fordrade af prinsessan och hertigarne, att de skulle lägga band på sin häftighet för att ej åstadkomma mer ondt än godt. Sedan de lofvat mig detta, öfverenskommo vi att följande dag på eftermiddagen alla fyra tillsammans göra ett besök hos kungen. Jag skall försöka återgifva vårt samtal vid detta

tillfälle med så stor noggrannhet, som mitt minne tillåter mig. Som vi talade turvis, uppsätter jag det i form af en dialog.

Hertigen, såsom varande äldst, yttrade sig först. »Vi komma för att bedja eders majestät försona sig med vår moder och förlåta henne de orättvisa misstankar, som hon hyst om drottningen samt ej längre vara förtörnad på henne.»

Prinsessan tog därefter ordet och sade: »Jag har ansett som min skyldighet att söka medla för min moder, jag besvär eders maj:t att försona sig med henne och göra henne ett besök.»

Kungen: »Det är beklagligt för mig, att jag nödgas gifva eder ett afslag, men jag har blifvit för djupt förolämpad. Jag hyser visst inte något agg till henne, Gud bevare mig därifrån, men jag har vissa plikter att iakttaga emot en maka, som aldrig glömt hvad hon är mig skyldig.»

Prinsessan blef häftig och höll på att förgå sig emot kungen, men vi hindrade henne från att fortsätta, för att han ej skulle blifva ännu mera uppretad; hon frågade kungen, om det verkligen var hans mening att skicka bort änkedrottningen till Stralsund. Då kungen bekräftade detta, kastade hon sig förtviflad om halsen på honom och kunde för sina tårars skull ej utropa annat, än att det skulle kosta deras moder lifvet, hon höll på att förlora sansen, och som hon har fallenhet att få konvulsioner, måste man gifva henne någonting, för att hon skulle repa sig.

Prins Fredrik tog nu till ordet och talade länge, men mitt minne tillåter mig endast att återgifva en liten del däraf: »Jag vågar i största ödmjukhet anhålla om nåden att få förklara mig utan att blifva afbruten. Hvad är det, som under de oroliga riksdagarna bevarat vår familj från undergång? Jo! den enighet, som alltid rådde mellan den aflidne kungen och änkedrottningen. Skall då ej denna enighet kunna få fortfara att förefinnas mellan de efterlefvande? Tro mig, sire, om kedjan en gång blifver bruten, är det slut på vår lugna tillvaro, och det blifver ingalunda lätt att åter hopfoga densamma. Eders maj:t kommer ej att få ett lugnt ögonblick efter detta, I skolen ej för edra samvetskvals skull våga vara allena i edert rum, eder ställning kommer att likna Cromwells, ej för att I hafven begått sådana gräsligheter som han men därför att I förföljt en moder, som aldrig visat eder annat än den största ömhet. Ja, min broder, min syster och jag, vi kunna intyga, att ingen af oss alla åtnjutit så många bevis på ömhet som eders maj:t. Hon har lärt eder allt, hvad I veten, hon har förskaffat eder alla edra kunskaper genom den upp-

fostran hon låtit eder få, och oaktadt allt detta viljen I belöna henne genom att förvisa henne ur riket! I hafven genomfört en revolution, sire, utan att bestraffa någon undersåte, och I hafven förlåtit edra bittraste fiender, under hela eder regering hafven I icke gjort någon människa för när, och nu tänken I börja med att förfölja eder egen moder! I Guds namn, sire, betänken väl hvad I gören. Visa oss den nåden att följa med till Fredrikshof för att försona eder med eder moder, som älskar eder lika högt nu som alltid.»

Kungen: »Jag antager, att ni nu har slutat att tala, min broder, och ber därför om tillåtelse att få försvara mig. Enigheten oss emellan kommer att blifva mycket stadigare, när änkedrottningen är borta, ty under hela sin vistelse i Stockholm har hon ej gjort annat än stiftat tvedräkt. Jag förföljer henne visst inte, Gud bevare mig därifrån, och anser ej det för förföljelse, om jag anvisar henne en boningsort, där hon kan på ett värdigt sätt få vistas. Det är sant, att jag ej bestraffade någon vid revolutionen, men nu är förhållandet olika; min och drottningens heder har blifvit angripen, änkedrottningen har påstått, att det varit jag, som förmått drottningen att inleda förbindelsen med Munck; om en moder glömmer bort, att hon är mor, får därför icke en kung förgäta, att han är konung, ty hans och rikets heder äro gemensamma.»

Prins Fredrik: »Men huru vet eders majestät, att änkedrottningen sagt något sådant, hon har ju ej talat härom med någon annan än sina egna söner, jag för min del har icke öppnat munnen, alltså måste det vara min bror, som förrådt henne.»

Hertigen: »Spara edra uttryck, min broder, jag är ingen förrädare, och jag finner det högst oförskämdt af eder att på detta sätt skylla på mig.»

Prins Fredrik: »Hvad behagas? Anser ni mig oförskämd? Det återstår mig då blott att begära upprättelse.»

Hertigen: »Jag står nu inför kungen och skall därför svara eder en annan gång.»

Kungen: »För Guds skull! Tänker ni att ställa till ytterligare olyckor, hafva vi då inte redan nog däraf.» Han hviskade därefter något till prins Fredrik, som jag inte hörde men hvaruppå genast följde en uppgörelse mellan de båda bröderna [30], och fortsatte: »Såsom bevis på att hertigen härvidlag ej velat vara förrädare, kan jag nämna, att jag ej kunnat förmå honom att omtala, att ni varit med om förtroendet, hvilket jag likväl antagit. För öfrigt har änkedrottningen sagt till mig själf, att hon misstänkte mig för att hafva förmått drottningen att taga Munck till älskare.»

Hertigen: »Då så hårda anklagelser utslungas emot mig, anhåller jag, att eders majestät täcktes tillåta mig att rättfärdiga mig, och vill därför berätta allt som tilldragit sig. Änkedrottningen skickade efter mig en lördag och anmodade mig att göra efterforskningar rörande förhållandet mellan Munck och drottningen och bad mig äfven att tala med eders majestät härom; oaktadt detta var mig motbjudande, ansåg jag mig dock tvungen att göra det, eftersom hon redan meddelat sig med flera personer; dagen därpå skickade jag därför efter Munck och berättade för honom hvad det var fråga om, hvilket han genast meddelade eder. Jag tror mig hafva uppfyllt min plikt genom att låta det komma till eders majestäts kännedom. Omedelbart efter det Munck talat med eders maj:t, fick jag mottaga edert besök. Af fruktan för följderna i betraktande af edert upprörda tillstånd förmådde jag eder att afstå från edert beslut att genast fara till änkedrottningen och att uppskjuta detta till morgondagen samt uppmanade eder att vara så lugn som möjligt.»

Kungen: »Jag var sedermera hos henne, och vårt samtal blef både häftigt och långvarigt, jag var mycket uppretad, ty, min broder, det är en nedrighet att anklagas för att man förmått sin hustru att taga en älskare. Om hon blott kränkt min hustrus heder, hade detta visserligen sårat mig men likväl ej i så hög grad som nu, när det äfven gällde min egen. När allt kommer omkring, hänger verkligen i vårt århundrade fruntimmernas heder på bra litet, och många aktningsvärda män blifva bedragna, så däröfver skulle jag icke beklaga mig, men den beskyllningen, att det är med min egen vilja, kan jag icke förlåta.»

Prins Fredrik: »Men, sire, det är inte änkedrottningen, som hittat på detta, hela staden talar härom, och det tros allmänt, att I ej ären helt och hållet karl, samt att det är af denna anledning som I hafven lockat drottningen härtill för att kunna få en arfvinge till riket.»

Kungen: »Om ni vill följa med mig in i rummet bredvid, skall jag visa eder, att man misstager sig. För öfrigt är det inte sundt förnuft i ett sådant påstående, min broder Karl kan ju ännu få barn, själf är ni visserligen ogift men kunde, om ni vore gift, efter all anledning äfven få det. Hvad skulle jag väl då hafva för orsak att vilja uppsätta en oäkta ättling på tronen? Skulle det vara för att kränka min broder Karls rättigheter? Han, som aldrig i något afseende brustit emot mig utan städse behandlat mig vördnadsfullt, detta skulle ju vara ett bevis på den största

otacksamhet. Det är således den gemenaste elakhet att kunna hitta på en sådan lögn.»

Prins Fredrik: »Men eftersom änkedrottningen själf erkänner, att hon haft orätt, borden I väl kunna förlåta henne?»

Alla fyra bönföllo vi, att kungen skulle besöka änkedrottningen, han lofvade äfven att gå våra önskningar till mötes, försäkrande, att det ej varit för att visa henne vanvördnad, som han velat undvika detta, men för att bespara henne att utaf hans egen mun få höra, att hon måste resa; »ty detta är nödvändigt», tillade han, »huru skulle i annat fall den unga drottningen bära sig åt, det är ju alldeles omöjligt, att umgänget dem emellan kan blifva som förut, så förolämpad som hon blifvit.»

Jag tog därefter till ordet och yttrade: »Jag är ju i samma ställning som hon, ej på så sätt, att jag skulle vara förolämpad, men jag är likasåväl som drottningen hennes sonhustru, och skulle det hända, att hon utslungade misstankar emot mig, skulle jag dock förlåta henne, det vore min skyldighet emot min makes moder; mitt eget uppförande skall alltid betrygga mig för allmänhetens omdöme.»

Kungen: »Edra skäl kunna nog, min bästa svägerska, vara fullt riktiga, men drottningen har bestämdt förklarat, att hon aldrig vill sammanträffa med henne och att hon fruktar för ett missfall, om så skulle hända. Huru skulle jag väl under sådana omständigheter kunna vedervåga ett sammanträffande? Jag är skyldig mitt fosterland att skona det barn, som hon bär i sitt sköte.»

Hertigen: »Men, sire, jag är förvissad om att hvarje maka, som älskar sin man, ej skall kunna motstå hans böner, när det gäller att försona sig med hans moder, och drottningen kommer säkerligen att förlåta henne, om blott eders maj:t uppmanar henne därtill, därigenom skulle endräkten inom hela familjen återvinnas.»

Prinsessan, *prins Fredrik* och *jag* förenade oss uti hertigens begäran, och alla besvuro vi konungen att förlåta sin moder och uppmana den unga drottningen att göra detsamma.

Dock, allt var förgäfves, *kungen* svarade endast: »Ni fordrar af mig, att jag skall besöka änkedrottningen, jag skall också göra det, såsom jag lofvat eder, ehuru det kostar på mig och jag endast kommer att göra henne bedröfvad, ty jag kan ingenting göra för henne, hon har glömt, att hon är min mor, jag måste därför också glömma, att jag är hennes son.»

Prins Fredrik utropade, att detta vore ohyggliga tankar och att han, när han fått höra något sådant, genast ville gå sin väg

och ej längre bevittna en sådan otacksamhet emot en moder; vi hindrade honom dock att aflägsna sig.

Prinsessan anhöll att få följa med sin moder till Stralsund, eftersom hon fann kungens beslut härvidlag vara oryggligt, kungen gaf sitt bifall till hennes begäran, och detta föranledde ett mycket rörande uppträde mellan bror och syster. Prins Fredrik gjorde samma framställning, men härtill svarade kungen nej.

Vårt samtal räckte ännu en god stund, det var i synnerhet prins Fredrik, som talade mycket och länge och inblandade allt möjligt såväl rörande politiken som kungens ynnestbevis emot en del ungt folk, som ej däraf vore förtjänta. Han yttrade äfven, att det ej uti denna sak vore kungens eget hjärta, som talade, utan förrädare, som ville förmå kungen att förskjuta sin egen mor. Han talade alltför mycket och om saker, som ej alls hörde till ämnet; jag anser därför öfverflödigt, min kära vän, att söka återgifva hans yttrande, så mycket mer som det var så långt, att jag ej kan minnas det.

Efter en och en half timmes samtal lyckades vi ändtligen förmå kungen att gå upp till drottningen för att bedja henne förlåta änkedrottningen, vi hade alla fyra, sedan hertigen föregått med sitt exempel, kastat oss på knä för att beveka honom, detta gjorde också önskad verkan, så att kungen blef rörd till tårar. Någon skulle följa med honom, man föreslog mig, och jag svarade, att jag vore förtjust, om jag på något sätt kunde bidraga till försoningen och att jag gärna ville visa dem min goda afsikt, ehuru det var något motbjudande i betraktande af den vänskap, som jag alltid åtnjutit från drottningens sida.

Hertigen tog mig afsides och sade till mig: »Det är likgiltigt, huru ni för öfrigt bär er åt för att öfvertala drottningen, men låt icke kungen gå in allena och förbereda henne.»

Jag lofvade att göra mitt bästa och följde ensam med kungen, i trappan bad jag honom, att han skulle göra allt hvad han kunde för att förmå drottningen att förlåta hans moder.

»Ja», svarade han, »jag skall göra det, eftersom man fordrar det af mig. Men kom ihåg hvad jag redan sagt till min syster och mina bröder, hon kommer inte att gå in härpå, ty hon är alltför förbittrad på änkedrottningen och detta med rätta, dessutom har hon i vissa saker sin egen vilja, öfver hvilken jag ingenting förmår. Men följ mig först ett ögonblick in i detta rum, jag vill säga eder något i förtroende, innan ni talar med henne.» Sedan vi kommit in i kabinettet, fortsatte kungen: »Ehuru det

plågar mig, min bästa svägerska, att behöfva framkomma med beskyllningar emot änkedrottningen, anser jag mig tvungen att säga eder mina tankar, eftersom ni nu fått i uppdrag att söka åvägabringa försoningen mellan henne och den unga drottningen. Tro mig den unga drottningen skall aldrig förlåta mina bröder, och inte er själf en gång, därför att I viljen försona henne med hennes bittraste fiende, ja, änkedrottningen har aldrig låtit min maka vara i fred. Änkedrottningen å sin sida kommer aldrig att förlåta min bror Karl, att han gjort sin skyldighet och underrättat mig om hvilka ränker hon smidde. Om han ej hade gjort det, skulle hon hafva fortsatt därmed och försökt ställa till en sammansvärjning för att tvinga mig att förskjuta min gemål, ja, kanhända skulle hon hafva ställt till en sådan emot min egen person, och vi skulle här hafva fått upplefva detsamma som i Danmark. När jag en gång ej längre finnes till, kommer hon att förorsaka min broder Karl stora bekymmer. Ni känner henne ej så väl som jag, hon är förfärligt elak och kommer förvisso att ställa till ändå större olyckor, om hon får stanna kvar i landet.»

Jag svarade, att för ögonblicket behöfde vi inte tänka på framtiden, och tillade: »Edert anseende, sire, lider utaf att I förskjuten eder moder, det nedsätter eder alltför mycket i allmänhetens ögon, därför är det nödvändigt, att I försonen eder med henne och äfven öfvertalar drottningen därtill. Jag får ej svika eder familj, som haft förtroende till mig och trott, att jag skulle hafva förmåga nog att öfvertala drottningen, och ber eder därför vara så nådig och följa mig in till henne.»

Jag gjorde tecken af att vilja gå till dörren men förekoms af kungen. »Låtom oss alltså gå, eftersom ni fordrar det, min bästa svägerska, men tänk på mig i sinom tid, att det kommer att gå, som jag förespått.» Då jag sade honom, att jag ej vore orolig, fortsatte han: »Jag vill gå in ensam först för att förbereda drottningen på edert besök, ty annars kunde hon blifva uppskrämd.»

Det var omöjligt för mig att afhålla honom härifrån, oaktadt jag gjorde hvad jag kunde. Han var inne några minuter före mig, under hvilken tid jag var nog djärf att försöka lyssna vid dörren men kunde inte höra deras samtal; man kan hinna säga mycket på några minuter, men låtom oss lämna det åsido, min kära vän, jag bryr mig inte ens om att veta, hvad de kunna hafva sagt hvarandra. Jag föresatte mig emellertid att icke tala om vare sig för hertigen eller för prinsessan, att jag ej fått lof att komma in genast, ty det tjänade ju till ingenting. Länge behöfde jag ej stå

på lur, ty kungen släppte snart in mig, och som han anmodade mig att tala, yttrade jag ungefär följande:

»Ni känner säkerligen, min fru, de olyckliga historier, som framkallat oenighet mellan kungen och hans moder och hvartill ni är en oskyldig anledning. Ehuru jag är den första att klandra änkedrottningens beteende, att ett enda ögonblick hafva kunnat misstänka eder, får det ej förvåna eder, att jag nu för hennes talan, jag anser mig nämligen skyldig att åstadkomma endräkt mellan en svärmoder, som endast visat mig godhet, och en familj, som öfverhopat mig med sin vänskap. Ni har blifvit förolämpad, svårt förolämpad, men, min fru, det är skönt att kunna säga till sig själf: jag har förlåtit. Det är af hjärtat jag talar, jag kan icke förställa mig utan säger rätt och slätt hvad jag tänker, därför måste jag tillstå, att jag anser det rent af ärofullt för eder att förlåta.»

Drottningen svarade mig, att det var omöjligt för henne att förlåta och att hon bedt kungen slippa träffa änkedrottningen, emedan hon kände sig oförmögen att stå ut med ett sådant sammanträffande. På allt hvad jag försökte säga för att öfvertala henne, fick jag ej annat svar, hon omfamnade endast kungen och besvor honom härom. Jag måste medgifva, att denna början inte var uppmuntrande, och jag förutsåg genast, att jag skulle misslyckas i mitt uppdrag. Jag ansåg mig likväl böra försöka alla medel för att inverka på hennes hämndgiriga och högmodiga karaktär och låtsades därför falla på knä och bad henne vara nådig och bifalla min bön. Kungen bad mig för Guds skull ej fortsätta, ty han fruktade, att hon skulle falla i vanmakt och möjligen få ett missfall. Jag sade honom, att drottningen ej såg så klen ut att det vore något i den vägen att befara, men han förde mig ut i andra rummet och uppmanade mig att följa honom tillbaka till hertigarne och prinsessan samt frågade mig, om jag ej fått höra nog.

»Nej», svarade jag, »ingalunda, jag har ju knappt fått tid att tala med drottningen, jag hade ju bara hunnit säga några få ord, innan jag måste lämna rummet, hvad viljen I, att jag skall svara eder familj, som haft förtroende till mig och trott mig om att kunna öfvertala drottningen, I hafven ej velat gifva mig tid att göra detta, oaktadt eders maj:t lofvade där nere att äfven själf uppmana drottningen till tillgift, men detta hafven I fullkomligt uraktlåtit.»

Efter ett ytterligare meningsutbyte om detta ämne, sade kungen: »Jag tror mig veta, hvarför hon ej vill förlåta min moder,

det är möjligen af rädsla, jag har nämligen i den första häftigheten råkat säga, att jag aldrig skulle tillgifva henne det och att jag till med skulle tro henne brottslig, om hon kunde förlåta änkedrottningens förolämpning. Hon är för öfrigt högmodig och hämndlysten och anser sig vara af lika god börd som änkedrottningen, och noga räknadt så voro kungarne i Danmark kungar, när de uti Preussen ännu endast voro kurfurstar.»

»Sire», svarade jag, »nu förstår jag mycket väl, att det är denna eder hotelse, som hindrar drottningen att förlåta eder moder, men jag anser, att det vore ädelmodigt handladt af eder att taga tillbaka hvad I hafven yttrat och sålunda lämna henne fritt val.» Då han sade sig ej vilja göra detta, fortsatte jag. »Är det så svårt att taga tillbaka ett yttrande, när man därigenom skulle kunna försona sig med sin moder? För Guds skull och för alla deras, som äro eder kära, besvär jag eder försöka kufva eder egenkärlek. Edert lugn och hela eder familjs lugn beror kanhända därpå. Jag är säker, att drottningen är alltför god och rättrådig att ej vilja förlåta, om det står henne fritt. Önsken I, sire, att jag på knä besvär eder om denna enda nåd, så gör jag det ögonblickligen med nöje.»

Jag låtsade göra detta, men kungen hindrade mig och sade: »Hvad tänker ni göra? För att visa eder, att jag gör allt i världen för att behaga eder, skall jag taga tillbaka hvad jag yttrat. Edra skäl hafva öfvertygat mig. Följ med mig.»

Jag tackade honom, och vi gingo åter in till drottningen, och han tog till ordet: »Min svägerska önskar ännu en gång tala med eder, jag lofvar eder, att det skall blifva för sista gången. Jag har berättat henne hvad jag råkat att säga under ett utbrott af häftighet, och hon har fordrat, att jag skall taga tillbaka mina ord; jag återtager därför hvad jag sagt, att jag nämligen ej skulle tillgifva eder, om ni förläte min moder, och att jag till och med i så fall skulle tro eder skyldig; jag medgifver, att jag därigenom gifvit eder vapen i händerna emot en försoning med min moder och ber eder anse, att jag ingenting har sagt. Nu besvär jag eder tvärtom att försona eder med min moder, ehuru jag misstror mig att kunna öfvertala eder, så djupt förolämpad som ni blifvit.»

Drottningen besvarade detta med en omfamning och bad kungen upprepade gånger att slippa detta.

»Men tillåt mig, min fru», inföll jag, »att göra eder en fråga. När ni födt till världen den lifsfrukt, som ni nu bär i edert sköte, skulle ni ej då kanhända vilja förlåta och gå in på att råka henne,

ifall det är fruktan för att själsskakningen skulle kunna föranleda ett missfall, som hindrar eder att nu göra det?»

Hon försäkrade emellertid, att hon ej ville återse henne vare sig före eller efter sin förlossning, och att hon aldrig kunde förlåta, att både hon och hennes gemål blifvit vanhedrade.

»Tillåt mig», fortsatte jag, »att upprepa, att det skulle lända eder till heder att hafva åvägabringat försoning mellan eder make och hans moder vida mera än att förfölja eder svärmoder.»

En ny omfamning var hennes enda svar. Jag ansåg, att ingenting var att göra med en människa, som var döf för alla skäl, att det var bäst att vara försiktig med en så hämndlysten natur, jag bad henne således ej vara ond på mig därför att jag försökt medla för änkedrottningen; detta lofvade hon mig, hvarefter vi under omfamning ganska vänskapligt åtskildes.

Då vi gingo utför trappan, sade kungen till mig: »Hvem hade rätt, ni eller jag? Jag visste alltför väl, att hon har sin egen vilja uti vissa saker.»

Vi återfunno hertigarne och prinsessan oroligt afvaktande vår återkomst, jag berättade, huru min underhandling misslyckats, men gjorde kungen den rättvisan, att han bedt drottningen förlåta och till och med, ehuru förgäfves, tagit tillbaka några ord, som han i häftigheten råkat att fälla. Kungen förnyade sitt löfte att besöka änkedrottningen men ville inte säga hvilken dag för att icke finna oss alla därstädes församlade. Han vände sig därefter till prins Fredrik och yttrade med ett uttryck af den djupaste smärta:

»Det gör mig i sanning ondt, min broder, att ni ej tyckes hysa någon kärlek till mig, ehuru jag däremot å min sida af allt hjärta älskar eder.»

Dessa ord föranledde ett rörande uppträde mellan de båda bröderna, hvilka efter ömsesidiga förklaringar lofvade hvarandra fortfarande vänskap. Sedan vi återkommit från kungen, stannade hertigarne och prinsessan en stund hos mig för att ytterligare öfverlägga om denna sak, men som vi verkligen voro uttröttade efter de många sinnesrörelserna, drog sig hvar och en snart tillbaka till sig. *

Oaktadt allt detta voro vi ändå tvungna att bevista en fest, som ryske ministern, herr Simolin, gaf med anledning af den unge storfurstens födelse; denna fest var för öfrigt ganska tarflig. Det var en maskeradbal på börsen, men salen var hvarken prydd

* Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 29—32.

med någon dekoration eller någon devis, som hänsyftade på anledningen till festen. Som endast de personer, som hafva rätt att närvara vid kungens supéer, hade fått biljetter, var där litet folk, hvilket gjorde det ännu tråkigare. Jag tror äfven, att alla de, som hade reda på eftermiddagens samtal, inte heller hade lust att roa sig, hvarför festen snart var slut.

Kungen begaf sig dagen efter ofvan beskrifna samtal till Fredrikshof. Följden af detta besök har blifvit, att det får bero på änkedrottningen själf att bestämma, om hon skall resa eller ej, och hon har förbundit sig afgifva en förklaring, genom hvilken hon erkänner drottningens barn för äkta, samt bekänner, att hon haft orätt i sina påståenden härvidlag. Hon har också lofvat att försöka undvika så mycket som möjligt att sammanträffa med drottningen. Kungen har skickat baron Taube, som är en af sin herres förtrogne och känner hans hemligaste tankar, såsom kurir. Man trodde först, att det var till Stralsund för att ordna en passande bostad åt änkedrottningen, men jag har nu fått veta, att hans bestämmelseort var Berlin; han hade i uppdrag att meddela kungen i Preussen hvad som inträffat och underrätta honom om alla hans systers åtgöranden för att få det barn, som drottningen bär, förklaradt för oäkta. Baron Taube befann sig under hela här ofvan beskrifna samtal uti rummet bredvid för att kunna höra det.

XXXV.

Bref för juni månad 1778
från Ulriksdal.

(Innehåll: Änkedrottningen undertecknar förklaringen rörande det blifvande barnets börd, förhållandet till änkedrottningen, vistelse på Ulriksdal, samtal med fru Ehrengranat, prins Fredriks sjukdom, kungen reser till Skåne och Danmark.)

För några dagar sedan voro vi vid Fredrikshof för att underteckna den förklaring, hvarigenom änkedrottningen erkänner det barn, som drottningen väntar, för att vara kungens; de båda hertigarne, prinsessan och jag fingo äfven teckna våra namn under änkedrottningens; sex riksråd, som för närvarande hafva säte och stämma i rådet, kontrasignerade[31].* Handlingen deponerades därefter i riddarhusarkivet. Jag tycker för min del, att det hade varit bra mycket bättre, om en dylik förklaring aldrig hade blifvit afgifven, hvilken hela världen måste anse löjlig; det hade säkerligen varit klokare att försöka nedtysta alla rykten rörande denna sak än att på detta sätt gifva dem ny fart. Nu äro alla tidningar uppfyllda med artiklar angående brytningen. Ni kan lätt föreställa eder, min kära vän, hvilket uppseende det skall väcka bland allmänheten, när kungen i stor ceremoni far till Fredrikshof, åtföljd af sex riksråd; särskildt måste det förvåna härvarande ministrar från utländska hof. Man vågar emellertid för närvarande ej ens yttra sin tanke härom, ty om man det gör, tror kungen genast, att man vill ställa sig på änkedrottningens sida, han är så misstänksam och misstrogen, att om jag eller någon annan en längre stund skulle samtala med en och samma person, så är han genast färdig att tro, att man håller med änkedrottningen och vill ställa till någon kabal. Om jag far till Fredrikshof för att uppvakta

* Jfr Geijer, Gust. papperen II, 174, Fersens Hist. Skr. IV, 34—36.

änkedrottningen, måste jag därför alltid berätta för honom hvad vi talat om och är ofta tvungen att narras för att ej onödigtvis göra dem mera oense än de äro. Detta är inte så lätt, och det lyckas mig ej heller alltid att hålla god min, ty kungen är mycket slipad.

För närvarande vistas jag på Ulriksdal hos den unga drottningen och har ganska tråkigt. Drottningen är som vanligt vid dåligt lynne. Vår tid upptages utaf spel, promenader och någon gång, dock ej ofta, utaf läsning.

Det kan törhända intressera eder att få del af ett samtal, som jag har haft med drottningens favorit, fru Ehrengranat, eller förutvarande fröken Uggla. Som jag var nästan säker på att fru Ehrengranats tankar och åsikter fullkomligt öfverensstämde med drottningens, hade jag länge önskat att få tala med henne rörande brytningen. Detta lyckades mig äfven, och efter att hafva gått från det ena ämnet till det andra, kommo vi slutligen till brytningshistorien. Jag frågade henne rörande ett och annat, som härmed hade sammanhang, men jag märkte dock, att hon var tveksam i sina svar, hvarför jag försökte med en viss framgång att genom ett halft förtroende locka ur henne hennes mening.

»Jag hade verkligen medlidande med drottningen», sade jag, »då hon nödgades mottaga mitt besök i och för medlingen, jag hoppas, att drottningen ej är förargad på mig därför, men jag trodde verkligen, att det var min skyldighet att om möjligt försöka åvägabringa sämja inom en familj, där jag på alla håll åtnjutit så stor vänskap. Jag anser det mycket klandervärdt af änkedrottningen att ens hafva kunnat misstänka drottningen, och ändå värre är att, som hon gjort, tala därom. Hon borde hafva insett, att drottningen i alla fall skulle få rätt, äfven om hon, hvilket jag dock för min del ingalunda tror, hade varit skyldig, hon skulle alltid hafva kunnat finna på något sätt att rättfärdiga sig inför sin gemål, och om dessutom, såsom änkedrottningen velat påstå, kungen varit medveten om eller till och med understödt intrigen, har han ju ännu mera skäl att uppträda till hennes försvar.»

Hon gaf mig fullkomligt rätt och uppmanade mig att fortfarande tänka så; hon försäkrade mig, att drottningen hade mycket beklagat mig den där dagen och att hon verkligen mycket höll utaf mig. »I alla fall», tillade hon, »om vi för ett ögonblick skulle antaga, att barnet verkligen vore oäkta, hvad skulle det väl göra kungen? Han kommer ändå alltid att betrakta det som sitt eget barn. Och

saken kan ju också vara likgiltig, om bara Sverige får en tronarfvinge. Det enda obehagliga vore, att eders kungl. höghet därigenom skulle blifva förorättad, och det kan jag försäkra, att drottningen aldrig skulle vilja.»

»Jag försäkrar eder», svarade jag, »att för min del tror jag inte därpå; jag är dessutom så filosofiskt anlagd, att äfven om det funnes bevis emot drottningen, skulle det vara mig alldeles likgiltigt, och jag skulle aldrig hafva öppnat min mun.»

Jag erkänner, min kära vän, att jag känner mig mycket lyckligare på den plats försynen beskärt mig, än om jag vore drottning öfver alla jordens riken. Kungar och drottningar hafva det mycket besvärligare än vi öfriga prinsar och prinsessor och äro äfven mindre älskade.

Prins Fredrik har nästan legat för döden i en svår lunginflammation och vi hafva varit mycket oroliga för hans skull, i synnerhet som han bodde på ett honom tillhörigt litet ställe i närheten af Tullgarn, där det ej fanns någon läkare. Hans omgifning skickade efter Acrel, en af Stockholms skickligaste läkare, och denne har vid sin återkomst gifvit oss förhoppning om hans tillfrisknande. Hans bekymmer öfver oenigheten mellan kungen och änkedrottningen hafva nog bidragit till hans sjukdom.

Kungen har efter lägrets slut rest till Skåne, och man trodde, att han hade för afsikt att därifrån fara öfver till Danmark för att se på de danska truppernas läger; han återväntas i dessa dagar, och drottningen kommer i början af nästa månad att fara till Drottningholm för att där invänta honom. Jag kommer också att fara dit tillsammans med hertigen, som återkommit från Skåne, där han har sitt regemente. Vi komma att tillbringa återstoden af sommaren hos kungen.

XXXVI.

Bref för juli månad 1778
från Drottningholm.

(Innehåll: Hertig Fredriks sjukdom och tillfrisknande, konungens beskrifning på det danska hofvet, besök hos änkedrottningen på Svartsjö, samtal med kungen härom, festlighet och operaföreställning.)

Prins Fredrik börjar att repa sig; oaktadt han haft tvenne återfall hoppas man dock på ett snart tillfrisknande. Änkedrottningen, som afgudar denne sin son, har varit hos honom, då han var som sämst, och detta har nog påskyndat hans återställande; före moderns ankomst ville han ej intaga några medikamenter, och hon fick till och med anlita sin moderliga myndighet för att förmå honom härtill. Läkemedlen återgaf honom så mycket krafter, att han kunde föras till sin gård Tullgarn, där han nu dricker brunn.

Kungen har återkommit från Skåne samt har varit två dagar i Danmark för att se på truppernas läger. Hans hemresa, som företogs sjövägen på ett litet fartyg, visserligen utmärkt för resor på Mälaren och dess vikar men icke för en lång resa på öppna sjön, har varit mycket besvärlig. Kungen har gifvit oss en högst egendomlig beskrifning på den danska kungafamiljen, i synnerhet på den nuvarande konungen Kristian VII. Som jag just ej har något bättre att skrifva om i dag, kan det kanske intressera eder att få del däraf, i synnerhet som den danska kungafamiljen har samma härledning som vår egen.

Som ni väl vet, min kära vän, har denne konung alltsedan historien med drottning Matilda varit sinnesslö, och är nu värre än någonsin. Hans galenskap anses härleda sig af för mycket bruk af opium, som hans omgifning gifvit honom för att få härska i hans ställe.

När kungen af Sverige kom till Danmark, tog han in hos sin minister, och hofvet ville så snart detta blef bekant gifva honom vederbörliga ärebetygelser, hvilket han emellertid undanbad sig men antog likväl en inbjudning till middag på ett lustslott. Först ville kung Kristian ej erkänna honom för sin svåger utan trodde, att man klädt ut någon, som man utgaf för att vara kungen af Sverige, men efter att noga hafva betraktat honom, lät han dock slutligen öfvertyga sig. När han sedermera under trupprevyn mötte sin svåger, som var inkognito till häst, ville han ej besvara hans hälsning, och änkedrottningen, som satt bredvid honom i den öppna vagnen, blef tvungen att taga hatten af hans hufvud. Härutaf kan man bedöma, huru sinnesslö denne konung är, hvilket för hans undersåtar är särdeles olyckligt. Landet regeras af änkedrottningen, som, ehuru elak till sin natur, dock lär föra regeringstyglarna någorlunda bra, hon är nästan alldeles enväldig och har till rådgifvare och förste minister en mycket obetydlig och föga ansedd person.

Hennes son prins Fredrik är liten och puckelryggig samt äfven han mycket elak. Fastän han är gift, har han ännu en guvernör, som får svara för honom, när han talar med främlingar. Hans gemål lär vara ganska älskvärd, men hon får knappt tala med någon människa, dels emedan han själf är mycket svartsjuk, dels ock därför att man af politisk beräkning vill undvika, att nationen mera fäster sig vid henne än vid honom.

Kronprinsen, son till den olyckliga drottning Matilda, är ännu för ung för att kunna bedömas, men han kommer helt visst att erhålla en så ovårdad uppfostran, att han blifver lika enfaldig som fadern, för att därigenom må beredas väg till tronen eller åtminstone till styret för den af änkedrottningen särskildt gynnade prins Fredrik, hvilken aldrig skulle komma till makten, om ej kronprinsen kan förklaras ovärdig att föra regeringen; det är dock lyckligt, att prins Fredrik ej har några barn, ty i annat fall skulle man nog ej spara på ett »successionspulver». Kronprinsen lider af en ganska osmaklig åkomma, han har nämligen något slags utslag bakom öronen, som ständigt är rinnande och som antagligen endast blifver värre med tiden.

Den mest älskvärda inom hela familjen är kronprinsens syster,* hvars uppfostran blifvit mycket vårdad, hon får ej ofta visa sig för allmänheten, för att hon ej må vinna alltför stora sympatier,

* Prinsessan Lovisa Augusta, f. 1771.

men om hon någon gång får emottaga uppvaktningar, visar hon sig särdeles artig och underhåller sig med alla på ett sådant sätt att man, fastän hon bara är sju år gammal, skulle kunna tro henne vara en fullvuxen person.

Till familjen hör äfven en gammal faster till kungen *, som dock aldrig visar sig; hon är så gammal, att hon liksom blifvit barn på nytt, hela hennes hof består af med henne jämnåriga herrar och damer, hvilka alla liksom hon själf bära svarta peruker, hvarför det också kallas »de svarta perukernas hof».

Ett vid det danska hofvet förekommande bruk förvånade ganska mycket kungen. Man bar nämligen in tallrikarna med maten för hvar och en från ett annat rum. Detta är ett ganska bekvämt sätt, om man vill hastigt göra sig af med någon besvärlig person, i synnerhet som det alltid torde blifva omöjligt att anklaga någon särskild för ett sådant mord.

Jag har gjort ett besök på Svartsjö hos änkedrottningen. Ehuru man skulle kunna tro, att hon vore försonad med kungen, sedan hon gått in på allt som han fordrat, är missförståndet dem emellan fortfarande detsamma. Man börjar numera att allmänt uttala sitt klander öfver kungens uppförande och hafva medlidande med änkedrottningen. Kungen har nog några särskilda skäl, hvarför han ej vill fullständigt försona sig med henne, ty annars vore det ofattligt, huru man på detta sätt kan lefva i oenighet med sin egen moder. På mina anmärkningar, att hans uppförande ogillas af allmänheten, som vet att hon gjort allt för att söka återvinna hans vänskap, vet han ej hvad han skall svara, men han tycker inte om, att man gör för täta besök hos änkedrottningen. Jag anser dock för min skyldighet att emellanåt fara till henne. Jag var hos henne helt nyligen, hon talade då om allt möjligt och ville främst af allt veta hvad kungen sade om henne. För att nu inte springa med skvaller från den ena till den andra svarade jag så undvikande som möjligt häruppå.

Som jag olyckligtvis har bådas förtroende, ger man mig å ömse sidor hälsningar att framföra, men såväl dessa som svaren äro vanligtvis så affattade, att jag ej kan återgifva dem, hvarför jag försöker att framföra det så höfligt som möjligt. Nu senast hade kungen gifvit mig i uppdrag att säga, att han fann det besynnerligt, att inte prinsessan fick komma till Drottningholm, i synnerhet till den fest som kungen gaf för drottningen på hennes namnsdag.

---

* Prinsessan Charlotta Amalie, f. 1706.

(Jag kommer att längre fram beskrifva denna fest för att inte nu göra afbrott i min berättelse.) Jag fick ett mycket ovänligt svar på min framställning, och hon anklagade hertigen att vara den enda anledningen till hennes olycka, hon sade, att hon af aktning för min person ej ville säga mig allt hvad hon tänkte om honom, men hon misstänkte honom att vara egentliga upphofvet till hela trasslet. Jag kände mig obehagligt berörd af detta yttrande, som afsåg att bibringa mig nedsättande misstankar om honom, och sökte därför att afbryta samtalet och begifva mig därifrån. Jag vet, att hon gör allt hvad hon kan för att ingifva kungen misstankar rörande hertigen och störta honom i hans ögon. Man måste vara gement elak för att kunna bära sig åt, som hon gör. Om han nu också möjligen felat emot henne, borde hon hafva funnit utaf hans uppträdande den dag, då vi voro hos kungen för att medla för henne, att han gjorde allt för att godtgöra detta. Änkedrottningen klandrar allt hvad kungen gör, och när jag berättade, att han på Drottningholm tänkte ställa till med ett litet divertissement i samma stil som de föregående, anmärkte hon, att han ej frågade efter annat än lapprisaker.

När jag kom tillbaka till Drottningholm, ville kungen veta hvad vi talat om, och jag tillgrep mitt vanliga medel eller osanningar. — »Jag förstår», sade han, »att ni inte berättar för mig alla de gräsligheter, som hon sagt.» Han sade sig uppskatta min grannlagenhet, och ehuru jag försäkrade honom, att jag omtalat allting, tillade han: »Var öfvertygad om att jag inte låter lura mig, jag vet alltför väl hvad hon vill, hon vill ställa till oenighet mellan mig och min broder Karl och försona sig med mig på hans bekostnad, därför talar hon med alla, som hon vet äro mig tillgifna, för att jag skall få veta allt det rysliga, som hon säger om min bror, min bestämda föresats är därför att aldrig försona mig med henne, det är det enda möjliga sättet för mig att hindra hennes onda afsikt. Tro mig, min bästa svägerska, hon upphör ej, förrän hon störtar någon i olycka.»

Jag skall nu beskrifva den fest, som kungen gaf för att fira drottningens namnsdag. Klockan 5 på eftermiddagen gafs kur, efter hvars slut vi begåfvo oss till operan, där kungen lät uppföra en ny opera-comique, kallad »*Zemire och Azor*», som föregicks af en prolog, hänsyftande på kungörandet af drottningens välsignade tillstånd, hvilket utfärdats samma dag; på aftonen gafs offentlig supé och illumination. Kungens fartyg var illumineradt

och det gjorde en utmärkt effekt. Pjäsen, som gjorde mycken lycka, är komponerad af en af de förnämsta kompositörerna i Paris.* För öfrigt är vår vistelse här ganska tråkig, man gäspar och längtar efter nöjen utan att bönhöras, ty glädjen tyckes ej vilja nalkas detta slott.

* Grétry, orden af Marmontel, öfversatta af A. M. Malmstedt.

XXXVII.

Bref för augusti månad 1778
från Drottningholm.

(Innehåll: Divertissementet »*Dianas fest*», skandalhistorier, förhållandet mellan kungen och prins Fredrik, teaterföreställningar.)

De otaliga repetitionerna till det divertissement, som kungen gifvit till drottningens ära och hvaruti jag varit tvungen att deltaga, hafva så upptagit min tid, att jag haft stor svårighet att hinna nedskrifva detta. Divertissementet var ganska lysande och erbjöd rätt mycken omväxling, men de däruti inlagda verserna voro föga anmärkningsvärda, författade som de voro af en herr Bourdonnier, språklärare i Uppsala, hvilken aldrig förut kunnat skrifva några bra sådana och ej heller lyckades bättre denna gång.

Jag måste nu försöka, min kära vän, att lämna eder en beskrifning öfver detta divertissement, som kallades »*Dianas fest*».

I närheten af det s. k. Kina i Drottningholmsparken hade kungen låtit inhägna en plats för löpningarna. På en kulle där bredvid var uppsatt en dekoration, föreställande Dianas tempel, nedanför hvilken en bild af gudinnan var uppställd uti ett slags naturlig af de omgifvande träden bildad salong, på en annan höjd midtemot fanns ett tält inrymmande amfiteatraliskt anordnade platser för Diana och hennes nymfer, på de båda sidorna voro tribuner för åskådarne och orkestern. När allt var i ordning och alla intagit sina platser, skickade Diana en af sina jägare att inbjuda drottningen till de förlustelser, som hon ämnade anordna uti den skog, där hon hade sin hemvist. Vid drottningens ankomst började en mild och harmonisk musik, och gudinnan gick henne

till mötes, hälsade henne välkommen samt förde henne till den för henne bestämda åskådarplatsen.

Först utfördes af Dianas nymfer under sång åtskilliga danser, hvarefter jägarskaran, anförd af den ryktbare Meleager, åtföljd af den sköna Atalanta, intågade under krigisk musik. Meleager öfverlämnade åt gudinnan hufvudet af ett nyss fångadt vildsvin, hvilket af henne dock genast erbjöds drottningen. Meleager och Atalanta blefvo sedan uppmanade att gifva prof på sin skicklighet. Atalanta började själf täflingarna för att genom sitt exempel upplifva de öfriga af sitt följe, samt sjöng äfven en sång för att uppmuntra dem att söka vinna det pris, som Diana utfästat. Alla gjorde sitt bästa, men Meleager blef segrare och mottog ur Dianas hand en lagerkrans, vid hvilken var fästad en juvelring, som han dock genast förärade Atalanta. Härefter infunno sig några herdar för att anropa Dianas och jägarnes bistånd emot ett vildt djur, som angripit deras hjord och dödat flera får. Sedan jägarne på Dianas uppmaning begifvit sig af för att förfölja det vilda djuret, serverades förfriskningar samt ägnades drottningen en hyllning af herdar och herdinnor.

Under bullrande musik intågade nu en kadrilj af fauner anförda af Nessus; de förklarade för Diana, att de brunno af kärlek till hennes nymfer och önskade få dem till hustrur, samt att de voro beredda att göra sig värdiga en sådan ära genom att ådagalägga sin skicklighet i täflingsstrider; såsom pris i dessa utlofvades en lagerkrans, hvilken sedermera Nessus såsom segrare fick emottaga af gudinnans egen hand jämte en juvelring. Ej nöjda med detta, förnyade faunerna sin framställning, att såväl gudinnan som hennes nymfer hvar och en ibland dem skulle utvälja den, som behagade dem mest, samt förklarade att om de ej godvilligt ginge in pa deras förslag, ämnade de bruka våld. Föraktande faunernas kärlek, gaf Diana ett värdigt men afböjande svar, hvilket föranledde Nessus att uppmana sitt följe att sätta sin hotelse i verket. Diana lät blåsa larm och återkallade sålunda Meleager och hans män, hvilka efter en häftig strid till häst besegrade sina motståndare; faunerna kastade sig då af hästarna men blefvo likaledes öfvermannade i den kamp, som därefter följde till fots, samt fängslade förda till drottningens fötter, på hvars uppmaning Diana dock atergaf dem friheten men befallde dem att ägna Meleager sin hyllning för hans framstående dygder. Efter en försoningssång, afsjungen utaf en af nymferna, utförde dessa tillsammans med jägarne några danser, som afslutades med en

pantomimlik pas de deux mellan Nessus och Atalanta, äfven faunerna uppträdde i en balett, och en af Meleagers jägare öfverlämnade till drottningen en bukett, sammansatt af fjädrar och pälsverk. Meleager förklarade likväl för drottningen, att han ej var tillfredsställd med att faunerna blifvit försatta i frihet utan fordrade, att de skulle tvingas bringa segraren sin hyllning genom deltagande i en krigsdans till hans ära. Denna dans, som sedermera utfördes, var densamma af mig förut omtalade »Parécas».

När allt var afslutadt, anlände Backus på en rikt utsmyckad char och inbjöd drottningen till en festmåltid i en illuminerad lund uti parken, dit alla begåfvo sig, företrädda af Diana och Backus, hvardera på sin char. Före supéen uppfördes af de franska skådespelarne en féeripjäs kallad *»Zéphérine»*, på en af kungen härför särskildt anordnad teater.

Det, som vid denna fest i synnerhet ådrog sig uppmärksamheten, var att få skåda ett fruntimmer till häst deltaga uti täflingarna och likt en amason kämpa såsom en karl [32].

Skandalhistorierna äro värre än någonsin; det är i synnerhet tre af de härvarande damerna, hvilkas uppförande liknar sämre fruntimmers och som lära taga emot nattliga besök. Detta har gifvit anledning till ett spratt, som man spelat en af dem; man misstänkte nämligen, att det var genom ett fönster, som låg så nära marken, att man med lätthet kunde krypa in därigenom, som hon mottog sina besökare, därför passade en upptågsmakare på att sent en kväll, sedan alla gått till hvila, med en vält utjämna sanden utanför fönstret. Skandalkrönikan förmäler nu, att man tidigt på morgonen uti sanden upptäckte en mängd olika fotspår, ledande såväl dit som därifrån. Denna historia är just ej vidare hedrande för damen i fråga, men när man ej vet att taga vara på sin värdighet, måste man utsätta sig för att förlora andras aktning.

Prins Fredrik, som nu är fullkomligt återställd från sin sjukdom, har endast varit här en enda gång. Tyvärr är ej förhållandet mellan de båda bröderna så godt, som man kunde hoppas, efter de eder, som de, enligt hvad jag förut berättat, svurit hvarandra om ömsesidig vänskap. Prins Fredriks uppförande mot kungen är ingalunda, som det borde vara; efter sitt tillfrisknande kom han ej hit, oaktadt han flera gånger varit i Stockholm och till och med på Svartsjö. Sedan han emellertid vistats en längre tid på Svartsjö, beslöt prinsen sig ändtligen för att fara till Drottningholm en dag, då det gafs kur, men han kom dock först efter dess slut till den offentliga spisningen. Häröfver blef kungen för-

argad, så mycket mer som han, i stället för att godtgöra sin försummelse genom att stanna kvar den öfriga delen af kvällen, gaf sig utaf, sedan kungen blott hunnit rikta ett par ord till honom, och i trots af alla föreställningar, som gjordes honom, lyckades man ej öfvertala honom att frångå sitt förut fattade beslut, vid hvilket han envist fasthöll.

Till en liten omväxling uti nöjena samt för att i någon mån skingra kungens bekymmer med anledning af brytningen ställde vi till med ett fransyskt spektakel, hvaruti de flesta af kungens omgifning uppträdde. Det företedde en blandning af olika beståndsdelar, såväl komiska som tragiska, och dramer saknades ej heller. Det började med en tragedi i en akt, »*Radamiste et Zenobie*», så en komedi i en akt, »*La jeune indienne*», därefter en opera-comique, »*Le marin généreux*», hvartill musiken är komponerad af den ryktbare Piccini, det hela afslutades med en balett, en pantomin framställande Harlekins och Colombines kärleksäfventyr. Denna teaterföreställning roade kungen särdeles mycket, hvarför han uttryckte sin önskan, att det skulle återupprepas ytterligare en gång [33].

Det är meningen, att vi inom kort skola fara härifrån för drottningens skull, emedan tiden för hennes nedkomst närmar sig, och då bör hon naturligtvis ej vara borta från Stockholm. Som emellertid tiden härför ej är beräknad förrän i slutet af nästa månad, har kungen för afsikt att själf tillbringa en eller annan vecka dessförinnan på Strömsholm, dit vi antagligen komma att följa med.

XXXVIII.

Bref för september månad 1778
från Stockholm.

(Innehåll: Resa till Strömsholm, vistelsen därstädes, besök i Uppsala, baron Münsters uppträdande, grefve Brahes ställning vid den kommande riksdagen.)

Sedan jag senast skref, har jag varit på resor. Efter att hafva följt drottningen till Stockholm, for kungen sjövägen till Strömsholm, dit jag äfven några dagar senare begaf mig och där jag fick tillbringa åtta dagar, som voro så tråkiga, att de föreföllo mig som åtta år. Efter alla festligheter och nöjen på Drottningholm funno vi ensligheten odräglig, och det dåliga vädret omöjliggjorde att genom promenader vinna någon omväxling, dessutom var det fåtaliga sällskapet sammansatt af personer, som ej passade ihop. Kungen visade sig endast till middagen, för öfrigt var han upptagen af förberedelser till den kommande riksdagen, hvilken enligt hvad det påstås uteslutande är sammankallad för att de fyra riksstånden skola stå fadder åt den blifvande prinsen eller prinsessan och sålunda se sig tvungna att gifva kungen en present. Man anser för öfrigt denna riksdag såsom ett lekverk eller en komedi samt skämtar mycket häröfver. För min del hoppas jag endast, att den skall aflöpa lugnt, ty jag är fiende till allt bråk, i synnerhet allt, som på något sätt kan störa det allmänna lugnet.

På återväg från Strömsholm gjorde jag ett kort besök i Uppsala, hvilken stad jag länge önskat att få se och dit rikets förnämsta universitetet är förlagdt, och hvilken stad för öfrigt äfven är ryktbar såsom kröningsort för Sveriges forna konungar. Som det är tolf mil dit från Strömsholm, kom jag ej fram förrän sent på kvällen. Påföljande dag användes att bese märkvärdigheterna, först och främst domkyrkan, som säges vara byggd af

samme arkitekt som Notre dame i Paris, jag såg där Gustaf I:s graf, där han hvilar mellan sina båda gemåler, jag var till och med nere i grafhvalfvet för att se lämningarna af den store konungen, men man kunde ej urskilja någonting. Därefter begaf jag mig till den Gustavianska akademien, hvars bibliotek är särdeles rikhaltigt, bland annat förvaras därstädes ett på grund af sin ålder särdeles dyrbart manuskript på gammal gotiska; bokstäfverna äro dock så utplånade, att man knappast kan urskilja dem. Slutligen besökte jag en professor vid namn Bergman, mycket skicklig kemist, som visade mig åtskilliga fysiska och kemiska experiment, hvilket var både lärorikt och roande.

Jag har på senaste tiden varit utsatt för en högst obehaglig enträgenhet från en westfalisk adelsmans* sida, han har nämligen envisats att vilja erhålla en anställning hos mig. Hela hans uppträdande härstädes har varit så besynnerligt, att det verkligen förtjänar omtalas. Han är en fullkomlig äfventyrare utan vidare uppfostran men torde ej sakna begåfning och äger en viss yttre hyfsning. Ehuru törhända ej heller i grund och botten elak, är han en förfärlig pratmakare, som gärna springer med skvaller. Anledningen till hans hitkomst var följande: En grefvinna Vasaborg, ättling af Gustaf Adolfs naturlige son och lefvande i största fattigdom uti Westfalen, hade flera gånger förgäfves hos kungen gjort framställning om något understöd; den ifrågavarande ädlingen åtog sig därför hennes sak och tillskref kungen ett mycket rörande bref, hvilket rönte så stor framgång, att kungen bevektes och beviljade grefvinnan ett underhåll. Kungen inbjöd honom samtidigt att komma till Sverige, hvarom han ej länge lät bedja sig, och han blef härstädes särdeles väl emottagen. Kungen föreföll road af hans svada och skvaller, och denna framgång ingaf honom mod att slutligen begära anställning vid hofvet såsom kammarherre hos kungen. Han hyste förmodligen förhoppning, att han genom att komma in vid hofvet skulle få tillfälle ordna sina dåliga affärer, han hade nämligen genom vansinnigt slöseri gjort af

* Baron von Münster, hvilken tyckes hafva kommit till Sverige på hösten 1777, att döma af ett bref från Gustaf III till Sofia Albertina, dateradt Gripsholm den 7 dec. 1777, hvaruti han bland annat yttrar: » . . . jag vet icke, om ni ännu har sett herr Monstre (som han kallas härstädes) eller herr Munster, som han bör benämnas, jag har endast sett honom ett ögonblick, han föreföll mig att vara en stor, tjock, ståtlig tysk om han nu är begåfvad, så mycket bättre för honom själf: ty i annat fall är jag rädd för att han kommer att få tråkigt här. Ni har lättare att bedöma detta än jag, som blott sett honom som hastigast . . . Gustave.»

(Ericsbergs arkiv.)

med hela sin förmögenhet tillsammans med en hustru, som han sedermera förskjutit under förevändning af att hon led utaf fallandesot. Hans framställning blef emellertid afslagen, men han stod fortfarande mycket väl hos kungen och tjänstgjorde såsom spion åt honom. Ehuru han gjort sig fullkomligt löjlig genom en mängd galenskaper, hvartill hans kärlek till ett fruntimmer här i Stockholm förledde honom, och föreföll alldeles vriden, erbjöd likväl kungen honom att få blifva kammarherre hos drottningen, men han förklarade, att han hellre skulle vilja hafva den lediga befattningen såsom stallmästare hos mig. Jag satte mig bestämdt häremot och anhöll som en nåd att få slippa honom, ty jag hade ingalunda lust att få en sådan skvallrande pratmakare på halsen, men som han hade fått kungens löfte om platsen och att på samma gång göras till svensk baron, hade jag mycket svårt att undgå honom. Till all lycka blef han dock under tiden nödsakad att helt plötsligt rymma för att undvika att blifva arresterad för skulder, som han gärna lämnade efter sig obetalade, och jag blef således fri från hans efterhängsenhet.

Någon, som troligen kommer att spela en viss roll vid den stundande riksdagen, är den unge grefve Brahe, son till den ryktbare grefve Brahe, som blef halshuggen under riksdagen år femtiosex. Såsom rikets förste grefve tillkommer det honom att föra landtmarskalksstafven, när landtmarskalken är förhindrad, och som kungen ämnar till denna befattning utnämna generalen baron von Saltza, som är mycket sjuklig, torde grefve Brahe sannolikt för det mesta få bekläda platsen.

XXXIX.

Bref för oktober månad 1778

från Stockholm.

(Innehåll: Drottningens nedkomst, brefväxling vid detta tillfälle mellan kungen och änkedrottningen, häraf föranledt uppträde på slottet, tedeum och allmän glädje öfver kronprinsens födelse, ytterligare brefväxling mellan kungen och änkedrottningen, prinsessans och hertig Fredriks bemedling, allmänhetens omdöme om brytningen.)

Jag har tusen ursäkter att göra för min försummelse att låta eder så länge vänta på brefvet för denna månad, men mitt dröjsmål har varit förorsakadt däraf, att jag hoppats kunna få lämna eder underrättelse om drottningens nära förestående nedkomst.

Det var på natten mellan lördagen och söndagen eller den 1 november kl. 7 på morgonen, som drottningen blef lyckligt förlöst med en prins. Den följande dagen fick jag bevittna högst märkvärdiga uppträden, omväxlande utbrott af glädje och sorg samt af den häftigaste vrede. Efter att hela natten hafva sväfvat i oro för drottningens plågor, blef glädjen stor öfver en frisk och sund prins' födelse, hvilket äfven ingaf förhoppning om en försoning mellan kungen och änkedrottningen. På hertigens böner och knäfall * lofvade kungen att skicka en page till Fredrikshof med ett bref samt förklarade, att hans handlingssätt helt och hållet skulle blifva beroende af moderns svar. Detta bref hade följande lydelse:

Kungens bref till änkedrottningen den 1 november, skrifvet strax efter drottningens nedkomst.

»*Min älskade gemål har i detta ögonblick blifvit förlöst och har skänkt mig en son. Jag skyndar att därom underrätta eders*

* Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 71.

maj:t. Denna tilldragelse, som rågar mina önskningar, skulle ej vara blandad med bitterhet, om jag ej alltför mycket kände, att just detta barn, så efterlängtadt af mig och mitt folk, har beröfvat mig min moder och att hans födelse är upphofvet till mitt lifs olycka. Jag känner, att all min filosofi är otillräcklig att uppehålla mig mot dessa föreställningar. Lycklig som konung, lycklig genom allt som timat under min regeringstid, har det dock varit mig förbehållet att pröfva på bekymmer, för hvilka den ringaste af mina undersåtar är fritagen. Jag inser mer än väl, att dessa tankar ingalunda äro på sin plats och att jag borde utplåna dem, men jag har ej ansett mig böra dröja längre med att underrätta eders maj:t om mitt barns födelse, på det att eders maj:t ej därom först må få kännedom genom ryktet. Jag har den äran att med djupaste vördnad vara

eders maj:ts väl affektionerade

G.» *.

Hertigen af Östergötland sökte äfven att medla för sin moder och understöddes härvidlag af flera utaf de närvarande, till alla svarade dock kungen detsamma som förut till hertigen, och vi måste därför i lugn söka afbida pagens återkomst. Emellertid var glädjen allmän, och rummen fylldes snart af alla dem, som kommo för att lyckönska kungen till prinsens födelse. Dock, huru förfärligt blef ej i hast all denna glädje förbytt till fasa och förskräckelse, jag ryser vid bara tanken härpå! Så snart pagen återkommit med änkedrottningens svar, skyndade kungen sig in uti ett annat rum för att öppna detsamma. Jag uppsände till himmelen mina varmaste böner, att det ankomna svaret måtte vara gynnsamt och kunna gifva anledning till en försoning. Till allas häpenhet återkom kungen efter ett ögonblick, blek och uppskakad, samt räckte brefvet till hertigen, utropande: »Här kan ni få se hvem det är, som ni lagt eder ut för.» Brefvet hade följande lydelse:

---

* Jfr Geijer »Gust. papperen» II, 177, »Hemliga handl. om Gustaf III:s regering» I, 1, och Fersens Hist. Skr. IV, bil. XV. — Hertiginnans afskrift öfverensstämmer fullkomligt med det i Fersens Hist. Skr. efter originalet återgifna brefvet. Uti »Gust. papperen» är däremot brefvet återgifvet efter Gustaf III:s koncept, och där är slutet något olika. Där står »joie publique» i stället för »voix publique», hvilket senare äfven öfverensstämmer med uppgiften i »Heml. Handl.», och kungen har således antagligen vid utskrifningen funnit det senare uttrycket lämpligare.

Änkedrottningens svar ögonblickligen afgifvet:

»Min herr son. Jag är moder, och denna heliga egenskap kan ej utplånas ur mitt hjärta. Den skall alltid komma mig att taga en uppriktig del uti eders maj:ts lycka. Jag hoppas af tiden, att det täckelse, som skymmer edra ögon, skall söndérslitas. Det är då, som I skolen göra mig rättvisa och ångra den hårdhet, hvarmed I hafven behandlat en moder, som aldrig skall upphöra att vara

eder väl affektionerade moder

L. U.» * 34

Hertigen bleknade vid läsningen af brefvet och var nära att dåna, prins Fredrik ryckte brefvet ifrån honom och hade knappast hunnit läsa det, innan han förlorade medvetandet, fick konvulsioner, som han har mycket lätt att få, och störtade i kungens armar samt drog honom med sig, så att de båda föllo omkull. Man skyndade till och hjälpte upp kungen samt tog hand om prinsen. Kungen yttrade, sedan han lyckats komma upp:

»Min broder är nu fullkomligt rättfärdigad.»

Han hade nämligen hyst misstankar, att prinsen tagit parti för modern, framkallade af dennes ifriga försvar för henne. Jag hade under tiden förmått hertigen att gå ut ur rummet för att undvika, att äfven han skulle få konvulsioner, hvilket ganska ofta plär hända honom. Jag försökte lugna honom och hindra honom att åter gå in uti rummet, till hvilket hans broderskärlek dref honom tillbaka. Alla, som bevittnade detta uppträde, kunde ej fatta hvad som inträffat, de fingo dock veta, att det var ett bref från änkedrottningen, som härtill gifvit anledning, och som brefvets innehåll endast var bekant för kungen och hans närmaste, gjorde man sig ännu mer öfverdrifna föreställningar därom och utfor utan skonsamhet emot henne, hvilket tvingade kungen bedja alla betänka, att hon i alla fall vore hans moder. Bland annat hörde jag med egna öron sådana hotelser, som att hon förtjänade ett dolkstyng, om hon vågade visa sig. Allt detta blef snart utspridt ej blott bland betjäningen utan kom äfven till allmänhetens kännedom.

Så snart sinnena hunnit lugna sig något och prins Fredrik återfått medvetandet, tågade man till fots till Storkyrkan för att sjunga tedeum, och hela staden genljöd af glädjerop. Vid åter-

* Jfr Geijer »Gust. papperen» II, 178; Heml. Handl. I, 2 och Fersens Hist. Skr. IV, bil. XVI.

komsten från kyrkan väntade oss ytterligare ett lika pinsamt uppträde, hvartill emellertid endast jag blef vittne. Kungen hade fått veta, att änkedrottningen ämnade besöka honom, men befarade, att hon skulle blifva utsatt för förolämpningar från befolkningens sida, emedan det som inträffat redan blifvit allmänt bekant; han hade äfven hört berättas, huru man i kyrkan hört någon säga: »Hvad vore det för ondt, om man kastade en sten i hufvudet på den elaka gumman?»* Allt detta förmådde kungen, som för öfrigt ej särskildt längtade att råka sin moder, att skicka änkedrottningens öfverstemarskalk grefve Schwerin med hälsningar, att hon skulle stanna hemma hos sig. Olyckligtvis blef änkedrottningen häraf ytterligare uppretad, så mycket mera som hon redan var på väg och förmåddes af grefve Schwerin att vända om, hvilket hon måste betrakta såsom en djup förolämpning. Sedan hon emellertid blifvit underrättad om den verkan hennes bref framkallat och fått kännedom om kungens afsikt att åstadkomma en försoning, för den händelse svaret varit gynnsamt, försäkrade hon under tårar, att hennes uttryck blifvit missuppfattadt och att hon ingalunda haft någon som helst ond mening därmed. Hon skickade därför prinsessan till slottet med ett bref, hvaruti hon sökte försona sig, och uppdrog åt prinsessan att försöka medla för henne. Detta bref hade följande lydelse:

Bref från änkedrottningen till kungen, skrifvet den 1 nov. kl. 10 på morgonen:

»Min herr son. I den oro, hvaruti min öfverstemarskalk vid sin ankomst försatt mig genom de meddelanden, han medförde från eders maj:t, känner jag mig ur stånd att i detta ögonblick för eders maj:t afslöja min själs tankar. Det täckelse, hvarom jag uti mitt bref i morse talade, hade på intet sätt afseende på drottningens person. Jag tänkte därvid endast på det olyckliga intryck, som I hafven fattat rörande mig. Jag besvär eders maj:t att ej gifva detta ord någon annan uttydning, och min enda önskan är att kunna få så godt jag kan försäkra eder om de ömma känslor, med hvilka jag förblifver

min herr sons
eder väl affektionerade mor
*L. U.»***

---

* Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 91—98.

** Jfr Geijer »Gustavianska papperen», II, 179, »Heml. Handl.», I, 3. På det förstnämnda stället äro dock orden »de mon mieux» utbytta mot »de vive voix», hvaremot det i »Heml. Handl.» återgifna brefvet öfverensstämmer med hertiginnans afskrift.

Prinsessan uppsökte först mig för att bedja mig följa med till kungen och hjälpa henne att mäkla fred mellan honom och hans moder.

»Tyvärr fruktar jag, min kära syster», sade jag, »att det nu är för sent. Kungen är säkerligen alltför uppretad mot henne för att kunna vilja råka henne. Jag skall dock gärna tillmötesgå eder önskan att få mig med.»

Hon fick äfven de båda hertigarne med sig, och de gingo alla tre i förväg, emedan jag ej ännu var färdigklädd. Jag beslöt emellertid att ej på något sätt försöka lägga mig ut för änkedrottningen, inseende det fruktlösa däruti, utan endast göra hvad jag kunde för att lugna sinnena. Sedan jag i hast slutat min toalett, skyndade jag mig efter de öfriga, prinsessan hade ensam blifvit insläppt till kungen, och man ville äfven hindra mig att få komma in i hans kabinett. Jag förklarade dock, att jag bestämdt ville vara närvarande vid deras samtal, emedan jag alltför väl visste, huru häftig prinsessan kan blifva, när hon är upprörd, och dessutom var fullt öfvertygad om att kungen ingenting skulle hafva däremot. Utan att låta anmäla mig öppnade jag dörren och möttes genast af prinsessan med följande utrop:

»I Guds namn, min älskade syster, hjälp mig att öfvertala kungen!»

Innan jag hann svara, vände sig kungen till mig och yttrade med stränghet:

»Kommer ni också hit för att plåga mig? Jag trodde mig hafva anledning hoppas, att ni åtminstone skulle låta mig vara i fred af tacksamhet för all den vänskap, som jag städse visat eder. Jag besvär eder att icke tala med mig om denna sak.»

»Jag skall aldrig, sire», svarade jag, »göra mig förtjänt af några förebråelser från eder sida för bristande tacksamhet, ty sådan kommer jag alltid att hysa för all den godhet, hvarmed ni öfverhopat mig. Jag har endast ansett det som min plikt att tillmötesgå prinsessans önskan, att jag skulle följa med henne.»

Vändande mig till prinsessan fortsatte jag:

»För öfrigt är det mig omöjligt att kunna uträtta något för änkedrottningen, och som jag ej är bunden af några löften, vill jag hvarken tala för eller emot.»

Det uppträde, som därefter följde, var upprörande, samtalet blef ytterst häftigt, prinsessan var alldeles utom sig, väsnades, grälade och talade bevekande om hvartannat, hon försökte att

på alla upptänkbara sätt inverka på kungen samt kunde i sitt uppretade tillstånd omöjligt lägga band på sina känslor.

Efter att en god stund hafva åhört hennes utgjutelser förlorade kungen slutligen tålamodet och afbröt henne:

»Ni tager i sanning lifvet af mig, min syster, jag är verkligen så upprörd för ögonblicket, min mor har för mig förgiftat den skönaste dagen i mitt lif.»

Under samtalets gång måste kungen för att lugna sig upprepade gånger dricka vatten och bjöd äfven sin syster att dricka, kungens sista ord uppskakade henne likväl så mycket, att hon var nära att falla i konvulsioner, jag sökte bispringa henne och kungen ville gifva henne ett lugnande pulver, hvilket hon dock afvisade, under förklaring att det var henne likgiltigt att lefva, när kungen dödade hennes mor. Min ställning var ytterst obehaglig, som ni väl kan inse, min kära vän, det var förfärligt att å ena sidan höra kungen, uppskakad och blossande af vrede, utfara i hårda ord mot sin syster och å den andra den stackars prinsessan under konvulsivisk gråt möta hårdt mot hårdt samt själf oförmögen att kunna lugna dem endast bevittna, huru oenigheten inom familjen vore större än någonsin. Sedan detta häftiga samtal pågått nära en timme, blef slutligen prinsessan mera stillsam och bönföll med djupt bedröfvad stämma kungen att åtminstone gifva henne ett något lugnande svar på änkedrottningens bref.

»Så upprörd som jag nu är», sade kungen, »kan jag i sanning ej lugna någon annan.»

Han vägrade alldeles bestämdt att skrifva och vände ryggen åt sin syster, hvarför jag helt beslutsamt gick fram till honom där han stod och stödde sig mot väggen, och ehuru han ej riktat ett enda ord till mig efter den vackra välkomsthälsning, som mötte mig vid mitt inträde, sade jag till honom:

»Jag ber eder, Sire, försök att något lugna eder, ty ni är förfärligt upprörd.»

»Huru kan ni tänka eder», afbröt han mig, »att det skall vara möjligt för mig att vara lugn, så länge min syster är här?»

»Om ni blott vill besluta eder att skrifva ett par ord», fortsatte jag, »kommer hon att genast gå sin väg, men på andra villkor rör hon sig säkerligen icke ur fläcken. Under det att ni skrifver, skall jag taga prinsessan med mig ut i andra rummet, för att lämna eder ostörd.»

Han lofvade mig, att om jag blott kunde få ut prinsessan, så skulle han skrifva, hvilket jag genast meddelade henne, och hon följde mig villigt ur rummet. Kungen ropade mig tillbaka och sade till mig:

»Jag tackar eder, min kära svägerska, för den väntjänst ni nu visat mig, jag var i sanning uti behof att få litet lugn och hvila. Ni måste förlåta mig, att jag så ovänligt tog emot eder vid eder ankomst, men jag var i det ögonblicket så uppretad af min syster, att jag verkligen inte visste hvad jag sade. Som jag befarade äfven edra böner, ville jag genom att påminna eder om eder tacksamhetsskuld till mig söka förhindra eder att tala för änkedrottningen. Jag inser, att detta var en förolämpning mot eder och ber eder förlåta mig.»

Jag försäkrade honom, att jag aldrig haft för afsikt att vilja inverka på honom till änkedrottningens förmån utan uteslutande följt med prinsessan för att om möjligt hindra henne från att förgå sig. Jag gick sedan ut till prinsessan, och vi fingo vänta ganska länge på kungens utlofvade svar; slutligen kallade han in oss och öfverlämnade sitt bref, för hvars innehåll han redogjorde. Jag meddelar härmed en afskrift af detta bref:

»Kungens bref till änkedrottningen, skrifvet under det att prinsessan väntade därpå:

Man uttyder aldrig orden i den mening, som man ej tror. Jag har ej heller uppfattat eders maj:ts i den mening, som man har velat framställa för eder. Jag har trott, att denna tanke, lika brottslig emot staten som emot min familjs säkerhet, vore fullkomligt utplånad eller åtminstone dold i edert innersta, men att här fortfarande hänsyftades på min bror hertigen af Södermanland, hvilket jag känner lika smärtsamt, som om det vore riktadt emot mig själf. Det är i denna mening, som jag uppfattat edert bref, min fru! Jag har ej heller kunnat undgå att lägga märke till den ringa ömheten emot mig. Detta har icke öfverraskat mig, men det har smärtat mig. I hafven redan länge vant mig vid denna olycka, men jag bekänner, att jag blifvit häpen och djupt gripen af den ringa ömhet och glädje, som I betygen mig med anledning af tillökningen i eder familj och för ett barns födelse, som undanröjer farhågan att se densamma utslocknad. Jag hade hoppats, att vid åsynen af en farmoders glädje ur mitt hjärta kunna få utplåna det, som sårat detsamma, men jag har endast funnit den alldagliga lyck-

önskan, som krönta hufvuden vid sådana tillfällen rikta till hvarandra. Jag borde åtminstone kunna tro, att I skullen taga del i den allmänna glädjen öfver denna tilldragelse, den lyckligaste för ett rike, hvars drottning I varit och af hvilket I åtnjuten edert underhåll. Dessa tankar hafva uppväckt de gamla misstankarna i mitt hjärta, men jag har där velat innesluta dem. Om äfven det häftiga och plötsliga intryck, som läsningen af edert bref gjorde på min bror Fredrik, helt och hållet rättfärdigade hans hjärtelag i mina ögon, så rättfärdigar detta hastigt påkomna uppträde likväl ej eder själf! Det är detta uppträde som gifvit mig anledning att frukta eder ankomst. Jag vet icke hvad herr von Schwerin kan hafva sagt eder, jag vet icke hvad jag sagt honom själf, jag var för upprörd för att kunna minnas det. Hvad jag vet är, att jag befarade ett nytt uppträde, som jag ej hade styrka nog att uthärda. Jag har dock ej besparat mig detta, min syster har förskaffat mig det i edert ställe. I hafven förgiftat den skönaste dagen i mitt lif, njuten af eder hämnd men i Guds namn utsätten eder icke för allmänhetens! Stanna hemma och blottställen mig icke för att få se min moder förolämpad af mitt folk för den kärleks skull, som det hyser för mig.

*Eder tillgifne son G.»**

Oaktadt kungen, då han gaf prinsessan brefvet, bad henne ej vidare vidröra detta ämne, kunde hon dock ej återhålla sitt häftiga lynne, hvarför en ytterligare ordväxling följde, som gaf kungen anledning att yttra:

»Eftersom det är omöjligt för mig att i godo kunna få eder att tiga, befaller jag eder nu i min egenskap af konung att ej mer tala om detta trassel.»

Hon svarade honom i vredesmod, att han ej kunde förbjuda henne detta och att hon ingalunda ville afgifva något löfte, hvar-

---

* Jfr Geijer »Gust. papperen» II, 179—181. »Heml. Handl.» I, samt Fersens Hist. Skr. IV, bil. XVII.

Uti de »Gust. papperen» är öfversättningen, som är gjord efter kungens koncept, något olika; den i Fersens Hist. skrifter meddelade afskriften af brefvet öfverensstämmer med hvad hertiginnan anför, utom det att där likasom i de Gust. papperen står »la sûrete de toutes les familles» i stället för hertiginnans mera begripliga »de ma famille», hvilket senare äfven till andemeningen är detsamma som i »Heml. Handl.», där det står »de toute la famille royale».

Det i »Heml. Handl.» anförda uttrycket »mon frère le Duc d' O***» är naturligtvis oriktigt; på öfriga här angifna ställen öfverensstämmer det härvidlag med hertiginnans afskrift »le duc de Sudermannie».

efter hon lämnade rummet. Förtviflad öfver hennes svar vände sig kungen till mig och sade:

»Jag märker alltför tydligt, att änkedrottningen ej slutar, förrän hon äfven åstadkommit en brytning mellan mig och min syster, men, om hon ej vill förhålla sig lugn, kommer jag att stänga in henne på Gripsholms slott, ty så uppretad som jag blifvit, är jag i sanning ej längre herre öfver mig själf.»

»Jag anhåller i Guds namn» inföll jag, »att det må vara mig tillåtet att såsom hennes vän få omtala hvad I nu yttrat för prinsessan, på det att hon må blifva i tillfälle att varna sin moder mot att företaga sig något, som hon kan få ångra och sedan förgäfves vill godtgöra, såsom förhållandet var med hennes bref i morse. Det blifver törhända för sent att afhjälpa det, sedan I en gång hunnit besluta eder att vidtaga våldsamma åtgärder.»

Härtill gaf kungen sitt medgifvande, och jag lyckades före hennes afresa hinna upp prinsessan och bedja henne stiga in till mig, där äfven de båda hertigarne befunno sig. Sedan jag redogjort för hvad kungen yttrat, gjorde vi allt vi kunde för att förmå prinsessan att öfvertala änkedrottningen att söka vara lugn och ej med någon människa tala om hvad som tilldragit sig, i förhoppning att kungens häftiga vrede så småningom skulle lägga sig.

Änkedrottningen är förtviflad öfver allt detta; i synnerhet smärtar det henne att höra, att allmänheten är uppretad emot henne. Prins Fredrik sade mig häromdagen, då han kom från Fredrikshof, att han rent af fruktade för hennes förstånd, hon säger rysliga saker om kungen, faller ständigt i gråt och talar osammanhängande, hon hvarken sofver eller äter och får understundom konvulsiviska anfall. Man säger till och med, att hon varit nära att beröfva sig själf lifvet, om hon ej därifrån händelsevis blifvit hindrad. Hvad som förefaller ganska förvånande och äfven synes bevisa, att hon ingalunda hade någon dålig mening med sitt bref till kungen, är att hon genast efter detsammas afsändande lär hafva skickat till en juvelerare för att köpa en dyrbar ring åt den nyfödde.

Så snart kungen fått kännedom om hennes tillstånd och de förhållanden jag nu omtalat, skickade han prins Fredrik till henne med ett lugnande bref. Hon ville dock ej besvara detsamma, under förklaring att kungen så djupt hade kränkt henne och hon å sin sida ej ville nedlåta sig att bedja om förlåtelse. Med knäfall lyckades dock prinsen öfvertala henne och torde äfven, fastän han ej vill erkänna det, hafva dikterat det svar hon afgaf. Mina

lifligaste önskningar äro, att detta förfärliga trassel måtte få ett slut, men det ser tyvärr ej så ut, det tyckes tvärtom blifva värre, så förbittrade som de äro å ömse sidor. Glädjande är det dock, att ett godt förhållande åter inträdt mellan kungen och hans broder samt att denne stackars furste fått tillfälle att rättfärdiga sig. Kungens hårdhet emot modern, hvaraf det af mig härofvan anförda sista brefvet är ett uttryck, har likväl hos allmänheten framkallat ett visst medlidande med änkedrottningen. Om man också ej kan neka till att änkedrottningens första bref kunde vara tvetydigt, finner man kungens skrifvelse uteslutande hårdhjärtad, och allmänheten skänker gärna sitt öfverseende och medlidande åt den, som befinnes blifva alltför hårdt behandlad.

XL.

Bref för november månad 1778
från Stockholm.

(Innehåll: Kronprinsens dop, ständerna stå fadder, förhållandet mellan kungen och änkedrottningen, hertiginnan besöker änkedrottningen, uppträde vid riksdagen, kungen och grefve Fersen, österrikiske ministerns fru vill ej underkasta sig etiketten, åtgärder med anledning häraf, ministern begär att blifva rappellerad.)

Kronprinsens dop ägde rum den tionde i denna månad, som faddrar närvoro deputerade för de fyra riksstånden. För ridderskapet och adeln utaf första klassen tre grefvar och tre friherrar, af andra klassen sex riddare och af tredje klassen sex adelsmän. För prästerskapet fyra biskopar och fem vanliga präster, för borgarståndet nio deputerade och lika många för bondeståndet. Jag bar kronprinsen under stor ceremoni till kyrkan; när han skulle döpas, tog kungen honom och öfverlämnade honom till grefve Brahe att af denne hållas öfver dopfunten.

Festerna med anledning af denna tilldragelse komma ej att äga rum, förrän drottningen kommit upp från sin barnsäng, för närvarande blifver det blott tvenne teaterföreställningar efter samma program, nämligen »*Procris och Cephal*»*, uppsatt på nytt och föregången af en prolog**, hänsyftande på prinsens födelse, en galabal på rikssalen och en maskerad på börsen, hvarjämte staden samma dag kommer att vara illuminerad.

Till all lycka håller sig änkedrottningen lugn, och det ser nästan ut, som om man kunde hoppas, att detta trakasseri ändtligen skulle få ett slut. Änkedrottningen hade ämnat åka ut och

* Opera i två akter efter Marmontel, imit. af C. G. Adlerbeth, musik af L. S. Lalin och H. F. Johnsson. Jfr Dahlgren, Stockholms teatrar sid. 819.

** Prolog uppförd vid tillfälle af Hans kungl. höghet kronprinsens födelse den 11 november 1778, Stockholm, tryckt hos Wennberg och Comp. 1778.

se på illuminationen, men kungen lyckades afstyra det genom prins Fredriks bemedling, hvilken är den ende, som har någon makt öfver henne. Visserligen torde man ej få vänta sig någon fullständig försoning, och brytningen dem emellan kommer nog att fortfara, men man får vara belåten, om endast det förblifver någorlunda lugnt. Till det goda förhållandets återställande har just ej bidragit, att änkedrottningen genom prins Fredrik låtit hälsa till kungen, att hon ej önskade råka honom, såvida han ej ville gifva henne full upprättelse för hvad som timade vid kronprinsens födelse och förbjöd honom såsom moder att komma till Fredrikshof. Hvaruti denna upprättelse skulle bestå ville hon dock ej säga utan förklarade, att det vore kungens sak att finna på, emedan det var han, som förolämpat henne. På denna hälsning svarade kungen, att han med nöje ville rätta sig efter hennes önskan, så mycket mera som han ingalunda hade för afsikt att besöka henne. Tycker ni ej, min kära vän, att en sådan framställning är högst förvånande, i synnerhet när den kommer från en person med så godt hufvud som änkedrottningen? Det måste vara smärtan öfver att se sig genom eget förvållande öfvergifven af alla de sina, som gör henne så besynnerlig, att man ej längre kan känna igen henne. Hon har till och med emot prins Fredrik utslungat den beskyllningen, att han sålt henne, därför att han af kungen fått emottaga en gåfva af några tusen riksdaler. Hon tål ej någon, som ej obetingadt ställer sig på hennes sida, hvilket jag själf personligen har fått erfara. Jag har med henne nyligen haft ett samtal, som verkligen till följd af dess egendomlighet förtjänar omtalas.

På hennes fråga om min tanke rörande det sätt, hvarpå kungen behandlade henne, svarade jag, att jag fann det högst beklagligt, att hon skrifvit det olycksdigra brefvet, i synnerhet att hon däruti inflikat en mening, som kunde tydas på tvenne sätt.

»Ni vill således påstå, att felet är på min sida», utropade hon. »Jag tycker verkligen, att jag i mitt andra bref tillräckligt tydligt förklarade hvad jag menade, och borde väl kunna fordra att blifva trodd på mina ord.»

»Jag vill gärna tro», svarade jag, »att min älskade moder ingalunda hade någon ond mening med dessa ord, men viljen I tillåta mig att säga min tanke om saken och lofva mig att ej blifva förargad på mig?» På hennes uppmaning att tala fullkomligt öppenhjärtigt med henne fortsatte jag: »I så fall vill jag förklara, att jag är öfvertygad om att det varit lyckligare, om min älskade

moder vid detta tillfälle undvikit ett så tvetydigt uttryck, ty kungen var fast besluten att söka åstadkomma en försoning med eder, om svaret på hans bref hade varit gynnsamt.»

I trots af sitt gifna löfte att ej blifva ond på mig frågade hon mig i vredesmod, om jag hade kommit till henne för att förolämpa henne, samt försäkrade mig, att hon ej behöfde några råd eller förmaningar från min sida och att hon mycket väl kunde förstå, att jag också var emot henne, tilläggande dessutom:

»Kungens bref var en snara afsiktligt utlagd för att framkalla ett svar, som skulle kunna misstydas, han behandlade mig nämligen ej däruti, som om jag vore hans moder, för öfrigt är det omöjligt att tolka mitt svar på mer än ett sätt, och att göra annorlunda är ovärdigt handladt.»

»Huru skall jag i så fall kunna förklara eder mest afhållne sons afsvimning, han som alltid obetingadt ställt sig på eder sida?»

Denna invändning, som onekligen mest af allt talade emot henne, uppretade henne ännu mer, och hon öfverföll mig med de gräsligaste tillmälen, hvilka jag dock med största sinneslugn mottog. Hon ville äfven aftvinga mig en bekännelse, att det var på min uppmaning, som hon talat med hertigen om drottningens grossess, och uppmanade mig att nu mellan fyra ögon tillstå detta, ehuru hon kunde förstå, att jag förnekat detta inför kungen.

»Jag har i sanning ingenting att bekänna», svarade jag, »men ehuru jag är fullkomligt oskyldig, skulle jag mycket gärna taga det på mig, om jag trodde, att jag därigenom skulle kunna göra eder en tjänst. Jag ber eder ödmjukligen ihågkomma vårt första samtal om denna sak, huru jag då, af fruktan för de vådliga följderna vid allt, som vore eder kärt, besvor eder att ej med någon människa tala härom.»

Ännu mera uppretad af detta mitt yttrande bad hon mig gå min väg, emedan jag genom mina ord blott satte hennes blod i svallning. Alltsedan detta uppträde behandlar hon mig mycket afmätt och talade knappast med mig, när jag senast besökte henne.

För att rättfärdiga sig har hon till de främmande ministrarne lämnat afskrifter af de fyra bref, hvilka jag här ofvan har återgifvit. Den danske ministern Gyldencrone har visat dem för kungen. Jag vill ej gärna tro, att det är sant, som det påstås, att hon skulle uti dessa afskrifter förändrat uttrycken i sitt första bref på ett för henne gynnsammare sätt. Flera utländska hof hafva försökt att uppträda såsom medlare, det preussiska i främsta rummet, men alldenstund dess ministeriella framställningar

voro något för häftiga, fann sig kungen nödsakad att svara, att han ställde änkedrottningen till ansvar för följderna, om en brytning skulle framkallas mellan hofven i Stockholm och i Berlin. På de framställningar, som blifvit gjorda af hofven i Frankrike och i andra länder och hvaruti kungens uppförande klandrats, har han svarat, att han hoppades, att hvar och en skulle få vara herre i sitt eget hus och att, eftersom han å sin sida ej brydde sig om att lägga sig i deras husliga angelägenheter, så fordrade han samma opartiskhet utaf dem. Allt detta har kungen själf berättat mig, och jag tror, att de numera hafva upphört med sina erinringar, sedan de funnit, att de ej tjänade till någonting.

Förhoppningarna, att riksdagen skulle aflöpa lugnt, hafva visat sig vara förhastade, helt nyligen har ett mycket häftigt uppträde ägt rum. Det lär hafva varit fråga om en instruktion för banken, men, okunnig som jag är i dylika saker, kan jag ej förklara för eder anledningen till missnöjet. Den föreslagna instruktionen var författad af grefve Fersen och hade i allt hufvudsakligt blifvit godkänd af riddarhuset, men som kungen fann vissa delar däraf stridande emot sina grundsatser och därför ej ville gilla den i dess helhet, anmodade han landtmarskalken att påföljande dag återupptaga frågan.

Motståndet på riddarhuset blef mycket häftigt, och man ansåg, att instruktionen såsom en gång redan antagen ej kunde ändras. Under den lifliga diskussionen utslungades till och med mot grefve Fersen beskyllningar för majestätsbrott, och ehuru han naturligtvis tog detta mycket illa vid sig, lyckades han dock draga sig ur spelet med all upptänklig fintlighet.[35] Resultatet blef dock till slut, att de af kungen önskade ändringarna blefvo genomförda.

Kungen blef mycket förargad på grefve Fersen och hade med honom ett häftigt samtal, som varade i flera timmar. Man anklagar grefve Fersen för vissa planer att under hand söka bilda sig ett parti, jag är emellertid säker på att detta rykte saknar all grund och endast blifvit utspridt af hans fiender i afsikt att störta honom. I trots af det stora missnöje med grefve Fersens uppträdande, som kungen lagt i dagen, behandlar han honom likväl åter med samma vänlighet som tillförne. * Fastän ovädret för denna gången gick lyckligt öfver, kan jag ej neka till att jag hoppas, att riksdagen snart må taga slut, så att vi kunna få litet lugn i sällskapslifvet. Denna riksdag har verkligen skadat kungens anseende och ådragit honom folkets hat.

* Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 91—98.

Det ser nästan ut, som om vi för en längre tid skulle komma att härstädes sakna en minister från hofvet i Wien med anledning af de obehag, som den nuvarande ministerns hustru har blifvit utsatt för. Fru von Kageneck hade nämligen icke velat underkasta sig det här för såväl landets som de utländska damerna gällande bruket att kyssa drottningens hand, hon sade sig hafva blifvit förbjuden att göra detta af det stolta hofvet i Wien, där sådant icke lär förekomma. Med anledning häraf lät kungen tillsäga henne, att han till sin stora ledsnad ej kunde lämna henne tillträde till hofvet eller till sådana platser, där drottningen vore tillstädes, dock med undantag för teatern och de tillfällen, där hofvet uppträder inkognito. Antingen hade hon nu missuppfattat tillsägelsen, eller också hade ceremonimästaren, som ägde att framföra kungens befallning, illa uttryckt sig, ty det inträffade häromdagen, att hon infann sig på börsen. Förargad häröfver uppdrog kungen åt ceremonimästaren att anmoda henne att aflägsna sig, denne sökte att på så grannlaga sätt som möjligt fullgöra detta, så att det skulle se ut, som om hon frivilligt aflägsnat sig.* Högst

---

* Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 122. — General Carl Gideon Sinclair skrifver uti sina »Notes et Anecdotes» rörande denna tilldragelse följande: »Ingen monark har varit så mycket utsatt som Gustaf för förödmjukelser från främmande hof, hvilka han själf framkallade genom sin opålitlighet uti underhandlingar och trolöshet med afseende å fördrag, äfvensom genom sina ständiga och tarfliga trakasserier med de hos honom ackrediterade främmande ministrarne och tillfälliga sändebuden från andra hof, rörande etikettfrågor och ceremonieler, hvaruti det aldrig fanns någon stabilitet, utan hvilka han jämt och ständigt ändrade efter sina egna nycker. Ej ens ministrarnes fruar gingo fria för hans löjliga anspråk, och härvidlag vill jag anföra ett enastående exempel på hans egendomlighet, hvilket jag med egna ögon bevittnat och delvis genom mitt ingripande lyckades afvärja. Kejsarens minister önskade kort efter sin ankomst till Stockholm, att hans fru, som var en prinsessa af det romerska riket, skulle blifva presenterad vid hofvet. Man lät honom veta, att för att detta skulle kunna ske, måste hon underkasta sig att uppträda i hofdräkt samt hälsa såväl drottningen som de kungliga prinsessorna med handkyssning. Ministern, som blef öfverraskad af dessa anspråk, svarade, att han ej kunde taga på sitt ansvar att låta sin hustru underkasta sig detta ceremoniel utan att först därtill hafva blifvit bemyndigad af sitt hof, för hvilket ändamål han ämnade afsända en kurir och afvakta dennes återkomst, innan han fattade något beslut, samt att således presentationen till dess måste uppskjutas.

Ännu föreföll saken ej vidare invecklad. Grefvinnan von Kageneck fick endast undvika att besöka sådana ställen, där den kungl. familjen var närvarande, utom teatern, där hon hade sin egen loge. Nu fanns det i Stockholm något, som kallades för börsen, där det brukade dansas, spelas och konverseras och dit hvem som helst hade tillstånd att mot betalning komma och roa sig, endast man var tillbörligt klädd. För att göra dessa assembléer mera lysande och draga dit den fina världen försummade sällan kungen, drottningen och prinsessorna att komma dit.

missbelåten med en sådan behandling begärde herr von Kageneck oförtöfvadt att blifva rappellerad. [36]

Som nu detta var ett offentligt ställe likaväl som teatern, dit man hade tillträde för betalning, trodde grefvinnan von Kageneck, som var ung och tyckte om att roa sig, att hon lika gärna kunde få gå dit som på teatern, hvarför hon äfven begaf sig dit en dag, då där var assemblée. Hela hofvet var därstädes församladt, men kungen kom först något senare och upptäckte genast vid sin ankomst denna ännu ej presenterade grefvinna i en toalett, värdig en gudinna. Han blef häröfver så förargad, att han genast utfärdade befallning till sin gardeskapten att köra ut denna ministerfru, en utländsk dam af framstående namn och samhällsställning, från en offentlig assemblée, där hon betalt sitt inträde med samma rätt som hvarje vanlig hederlig borgarhustru, som kunde kosta på sig detta och uppträda anständigt klädd. Kungens löjeväckande befallning hade otvifvelaktigt gått i verkställighet, om ej några sansade och förståndiga män hade lyckats uti trängseln uppehålla gardeskaptenen, innan han fick ordern, så att fru von Kageneck under tiden på ett hyggligt sätt kunde hinna lämna balen.

Några dagar därefter återkom kuriren från Wien med kejsarens svar till ministern, hvaruti han förbjöd honom att underkasta sig det svenska hofvets formaliteter, och sex månader senare blef grefve von Kageneck återkallad, hvarefter det dröjde sex år, innan någon annan kejserlig minister hitkom, och under tiden fanns här endast en chargé d'affaires, oaktadt kungen höll en minister af andra graden i Wien.

Jag har ansett mig böra omtala denna tilldragelse för dess egendomlighets skull, det skulle nog kunna finnas tusen andra exempel att anföra på sådant etikett-trassel, men detta har synts mig vara det mest karakteristiska af dem alla.

(Ericsbergs arkiv.)

XLI.

Bref för december månad 1778
från Stockholm.

(Innehåll: Festligheter och tedeum med anledning af drottningens tillfrisknande, olyckshändelse vid detta tillfälle, grefve Schwerins död, vidskepliga uppfattningar af alla olyckstecken vid kronprinsens födelse, änkedrottningens sjukdom förhållandet mellan henne och kungen, hennes försoning med hertiginnan.)

Detta år har fått ett sorgligt slut, ni måste förlåta mig, att detta bref blifver uppfylldt af klagovisor, men det är ej lätt att vara glad, när man endast hör talas om gräsliga händelser, och det är med de olyckshändelser, som inträffade under festligheterna, som jag nu måste sysselsätta mig.

Drottningen fick hålla sig tre veckor längre på sina rum, än det annars är vanligt efter en barnsäng, men kungen hade hoppats att dessförinnan kunna blifva af med ständerna; som det emellertid ej lyckades, måste han slutligen förmå sig att släppa sin fågel ur buren. Jag förstår ej hvad kungen kunde hafva för skäl till detta uppskof.

Första dagen, som hon kommit ut, fick hon i stor procession begifva sig till Storkyrkan, där tedeum afsjöngs, följande dag emottog hon lyckönskningar af ständerna, ordnarna, kollegier, hofvet och arméen, på aftonen var det en teaterföreställning, hvarvid en ny opera uppfördes, kallad »*Iphigenie uti Aulis*», öfversatt från franskan med musik af herr Gluck, kapellmästare vid hofvet i Wien, den föregicks af en för tillfället afpassad prolog.* Dessa båda dagar förflöto lugnt och stilla, men det är med fasa som jag tänker på huru den tredje dagen aflöpte. För att roa kungen,

* Prolog i anledning af H. K. M. drottningens kyrkotagning, uppförd på kungl. teatern d. 28 dec. 1778. Orden äro författade af hr J. H. Kellgren. Musiken af kungl. hofkapellmästaren Franz Uttini.

som älskar festligheter, hade borgerskapet på Norrmalmstorg låtit uppföra en byggnad utaf trä, illuminerad och rikt dekorerad på alla sidor med emblemer och deviser, det var meningen att folket där skulle få roa sig med dans. Man kan lätt tänka sig, huru farligt det skulle vara att så där inom fyra väggar tränga ihop en folkmassa, som har svårt att lägga band på sig och sina passioner. Det visade sig äfven, ty ett hundra fyra personer omkommo till följd af trängseln och värmen, somliga af dem blefvo ihjältrampade. Tilldragelsen beskrifves på många olika sätt, och man får nog aldrig riktigt veta sanningen, ty polisen gör allt hvad den kan för att hemlighålla den. Somliga påstå, att folkmassan af otålighet, när portarna skulle öppnas, sprängt en af dessa och att därvid flera personer fallit omkull och blifvit nedtrampade, andra berätta, att en läktare störtat ner och krossat många i sitt fall. En annan tolkning är äfven, att panik uppstått vid rop att elden var lös, samt att under den med anledning häraf uppkomna trängseln en mängd människor blifvit ihjälklämda. Det tyckes vara svårt att utreda hvad som egentligen framkallat olyckan, men hvad som är säkert är, att det bevisade stort oförstånd att släppa in bortåt 4,000 personer i en byggnad, som knappast kunde rymma 2,000. De dödas kroppar äro nu utställda för att igenkännas af anhöriga och vänner; ehuru enligt polisens uppgift antalet döda blott skulle vara 64, lära redan 104 vara identifierade, och antalet torde nog vara ännu större, men man vill lugna allmänheten genom att försöka framhålla olyckans omfattning mindre, än den i verkligheten är. Den allmänna bedröfvelsen är förfärlig, det har varit hemskt att de senaste dagarna passera Norrmalmstorg, som genljudit af rop efter saknade barn, makar och föräldrar. Änkedrottningen har ställt en större summa penningar till polisens förfogande för att utdelas till de mest nödlidande, och den unga drottningen har, när hon fick veta detta, skänkt en ännu större, många andra hafva följt exemplet och lämnat bidrag.

Ett stort ansvar drabbar den, som varit upphofvet till denna fest och därigenom gifvit anledning till så många människors död; enligt hvad det berättas, lär det först hafva varit meningen att använda det belopp, som denna olyckliga tillställning kostade, för uppresande af ett offentligt minnesmärke, hvilket onekligen varit mera hedrande för borgerskapet. Öfverståthållaren får uppbära befogadt klander för bristande förtänksamhet, emedan han tillåtit att i en så liten byggnad släppa in en stor stads nästan hela befolkning. Man måste hvarje morgon rifva bort smädeskrifter, som

nattetid blifvit uppspikade på gathörnen, och i dessa angripas kungen och alla de, som haft något med festligheten att göra, den förbittrade allmänheten har gifvit byggnaden namnet »råttfällan». En af dessa smädeskrifter hade till öfverskrift: »Borgerskapets af öfverståthållaren anbefallda och af kungen gillade dårskaper.»*

Man borde hafva väntat sig, att alla öfriga festligheter efter en så förfärlig olyckshändelse skulle hafva blifvit inställda, men kungen lät icke desto mindre strax därefter rikt utstyrda »charer» köra omkring på gatorna. På den första af dessa satt »Lyckans gudinna» och utdelade silfvermedaljer af en riksdalers värde med kungens bröstbild och däromkring »*Gustaf III, Sv. G. o. W. konung*», på frånsidan en »Vase» med underskrift »*fortplantad 1778*», omskrift »*Gläder än ett tidehvarf*». På den andra charen satt en Backus, som utdelade fulla vinbuteljer. Från den tredje utdelade Ceres kött, bröd och smör, inlagdt uti paket. Dessa charer körde först på morgonen omkring uti de södra stadsdelarna samt på kvällen, vid fackelsken, på norr. Öfriga festligheter har man uppskjutit till efter det nu förestående årsskiftet, och dessa komma således att beskrifvas i mitt nästa bref. **

Kronprinsen har i sanning, det måste ni medgifva, min kära vän, gjort sitt inträde i världen under bra olyckliga auspicier: utom det att han varit en oskyldig anledning till oenigheter mellan sin fader och sin farmoder, hafva de med anledning af födelsen anordnade festligheterna spridt sorg och bedröfvelse ibland många. För öfrigt är det bara sorgliga saker man för närvarande hör talas om. Dödsfall, eldsvådor och penningförluster höra till ordningen för dagen. Bland dödsfallen vill jag omnämna grefve Schwerins, hvilket medförde en stor förlust för änkedrottningen; han var hennes öfverstemarskalk och henne varmt tillgifven samt den ende, som ibland kunde lyckas mäkla fred mellan henne och kungen. Den allmänna vidskepelsen vill uti den olycksdigra tid, som utmärker kronprinsens födelse, se dåliga förebud för hans framtid, i synnerhet får man höra detta hos det lägre folket, det anföres bland annat, att liknande tecken förmärktes, när Kristian Tyrann föddes. Förnuftiga människor fästa sig naturligtvis ej vid detta, och man får hoppas, att tiden skall skingra dylika bedröfliga föreställningar.

* Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 118—120. A. L. Hamilton, »Anekdoter» sid. 100—101.

** Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 121—122.

Änkedrottningen har insjuknat. Det tyckes vara en början till en lunginflammation, som nog kan blifva farlig och hota hennes lif. Kungen har varit uppmärksam nog emot henne att skicka och fråga om hennes välbefinnande. Kungen har gifvit till känna, att han ej kommer att fästa något afseende vid hennes yttersta vilja, han befarar nämligen, att hon möjligen vill gynna något af sina barn på de andras bekostnad och att detta skall kunna framkalla ytterligare oenighet inom familjen, hans afsikt är därför att ej öppna hennes testamente förrän efter arfskiftet, hvars förrättande han ämnar uppdraga åt en lagkarl. För min del tycker jag, att detta är orätt handladt, man borde väl finna lika mycken tillfredsställelse i att se någon af sina syskon gynnad, som om han finge det själf.

Ehuru jag ej egentligen vet huru det gått till, har jag lyckats vinna hennes förlåtelse. Vid mitt senaste besök var hon särdeles vänlig emot mig, hon har nog kommit underfund med huru orätt det var af henne att vilja aftvinga mig en bekännelse om något, som aldrig kunnat falla mig in och som var så fullkomligt stridande emot mina principer.

Under min oro och mina bekymmer öfver allt det sorgliga jag denna gång haft att omtala, utgör dock eder vänskap, min kära vän, min enda tröst, och jag hoppas att få behålla densamma oförändrad intill mitt sista andetag.

XLII.

Bref för januari månad 1779
från Stockholm.

(Innehåll: Nyårshälsningar, nyårsdagens firande, fortsatta festligheter, tillbud till olyckshändelse vid förberedelserna till fyrverkeriet, bal hos prins Fredrik, riksdagens hemförlofvande, det allmänna missnöjet med brännerifrågan.)

Det är i sanning öfverflödigt, min kära vän, att jag till eder framför några nyårshälsningar; ni känner mig tillräckligt för att veta, att mina känslor för eder ständigt äro desamma och att jag icke behöfver begagna mig af årsskiftet för att upprepa mitt hjärtas alltid oförändrade önskningar för eder sällhet. Må andra gärna begagna sig af årets första dag för att gifva uttryck åt sina känslor, för min del vill jag helst undvika att blifva sammanblandad med den stora hopen så kallade vänner och föredrager därför att tiga, för att ej min innerliga vänskap till eder på något sätt må blifva profanerad. Ni tycker kanhända, att jag nu är alltför romanesk, men jag har min särskilda uppfattning af den sanna vänskapens natur och ägnar vänskapsgudinnan min dyrkan, det förvånar mig, att de gamla ej åt henne rest ett altare, men må vi i vår tid icke desto mindre bringa henne våra offer. Man tycker möjligen, att jag öfverdrifver och lämnar min fantasi alltför fria tyglar, jag fäster mig dock ej vid hvad andra härom tänka, min sträfvan är blott att lyckas vinna edert erkännande. Men nog härom, jag får ej glömma det, som är dessa brefs hufvudsakliga uppgift, nämligen att skildra hvad som sker, och återtager därför tråden i mina berättelser.

Nyårsdagen firades med stor högtidlighet, hvilket ej skett på flera år, emedan kungen den dagen annars brukar vara på landet. Enligt gammalt bruk afskötos tidigt på morgonen 100

kanonskott och flera muskötsalfvor af den paraderande garnisonen. Vid tolftiden gafs kur och offentlig spisning; sedan därefter alla dessa den gamla goda tidens ceremonier blifvit undanstökade, begaf man sig till börsbalen, hvilken såsom vanligt slutade kl. 9. Den 3 januari fortsattes festligheterna med anledning af drottningens tillfrisknande efter sin barnsäng. Först gafs en högtidlig bal på rikssalen med långa tråkiga menuetter och ledsamma kontradanser, som räckte till klockan fyra på morgonen och där alla människor gäspade. Ehuru jag är mycket road af dans, kunna sådana där högtidliga baler nästan gifva mig afsmak därför. Drottningen var ej håller vidare belåten med sin afton. Hon är alltid mycket generad, när det gäller att representera, och nu råkade hon dessutom ut för ett ganska egendomligt missöde, just då kungen räckte henne handen för att föra henne till den första menuetten, halkade hon vid nedstigandet för de trappsteg, som leda från den upphöjda plats, där de kungliga fåtöljerna äro placerade, och hon föll till allmän förskräckelse omkull. Sedan den första häpenheten gått öfver, kunde man dock ej låta bli att, som det ju är ganska vanligt vid dylika små olyckshändelser, småle åt det hela. Detta märkte hon visst, ty hon var sedan vid dåligt lynne under hela festen.

Två dagar därefter uppfördes för andra gången den i mitt förra bref omtalade operan jämte den för tillfället författade prologen. Sedan gåfvo vi en festlig supé, dit alla, som hafva tillträde till hofvet såväl herrar som damer, voro inbjudna jämte ständernas deputerade. Samma dag hade artilleriofficerarne anordnat ett fyrverkeri, som afbrändes midt emot våra fönster och som antändes af drottningen personligen. Vid detta tillfälle var det nära, att en stor olycka kunnat inträffa; natten förut hade en af dem, som arbetade på fyrverkeriet, råkat att insomna, och det ljus han hade bredvid sig föll omkull, så att elden fattade i några raketer. Det hade lätt kunnat hända, att det i rummet bredvid förvarade krutförrådet sprungit i luften, hvilket kunde hafva förorsakat stor förödelse i staden. Nu stannade det hela vid blotta skrämseln, och faran afvärjdes, hufvudsakligen genom öfverståthållaren R. R. friherre Carl Sparres utmärkta anordningar. En god sak hade dock detta med sig, fyrverkeriet blef nämligen litet mindre långvarigt, emedan en del af de därtill afsedda pjäserna blifvit förstörda. Härmed var jag för min del ganska belåten, ty jag tycker, att sådana där nöjen alltid äro odrägliga. Hvad kan det vara för roligt att se en hop små eldstjärnor flyga omkring i

luften eller några eldhjul, som genast äro förtärda? Jag tror också, att de flesta delade min mening och att dylika förlustelser ej äro uti vår nations smak.

De två sista festerna, som blefvo gifna, voro en bal hos prins Fredrik och en maskerad i kungens stora våning. Balen hos prins Fredrik gaf anledning till ett litet trakasseri. Prinsen, som har mindre antal rum än vi, hade därför ej kunnat bjuda lika många människor, särskildt visade gardesofficerarne genom att uteblifva sitt missnöje öfver att de inbjudits att infinna sig först till dansen efter supéen. När kungen fick kännedom om detta deras ohöfliga beteende, fingo de befallning att genast uppvakta prinsen och framföra sina ursäkter. De blefvo af honom ganska höfligt men, såsom de väl förtjänade, afmätt mottagna.

Sedan alla festligheter voro öfverstökade, skyndade kungen sig att genast till allmän belåtenhet hemförlofva riksdagen, som började blifva stormig. Kungen är i synnerhet mycket nöjd med att slippa hafva dessa herrar ständigt i hälarna på sig. Man tror allmänt, att ständerna aldrig mera komma att sammankallas, och det är verkligen min hemliga öfvertygelse, att kungen ej kommer att göra det annat än i yttersta nödfall. Missnöjda voro ständerna när de kommo tillsammans, och lika missnöjda voro de, då de lämnade hufvudstaden. Händelserna under riksdagen hafva mycket skadat kungens anseende bland allmänheten, härtill har framför allt brännerifrågan bidragit. Man hade hoppats, att kungen skulle återgifva folket rättigheten att självfva få bränna, men den framställning, som gjordes i detta syfte, lyckades ej vinna kungens bifall. Jag hoppas lifligt, att ej denna riksdags följder må blifva vådliga för landet, ty, ehuru visserligen det svenska folket i grund och botten är mycket fogligt, har det dock, när det blifver uppretadt, visat sig vara ganska svårhandterligt.

XLIII.

Bref för februari månad 1779
från Stockholm.

(Innehåll: Hoflifvet, karaktärsskildringar af drottningen och kungen.)

Till följd af fullkomlig brist på ämnen har jag hållit på att försumma mitt löfte att skrifva ett bref hvarje månad. Hoflifvet är för närvarande utan intresse och kungen för ett mycket tillbakadraget lif, om kvällarna samlas man i ett litet utvaldt sällskap antingen hos honom eller hos någon af statsfruarna, där man spelar, pratar, äter och ger sig utaf; så går det till alla dagar. Ett litet afbrott i enformigheten göres så där en gång i veckan genom att en liten improviserad bal anordnas efter supéen. De franska och svenska spektaklen, som förekomma tre gånger i veckan, bereda oss äfven någon omväxling.

Jag satt och funderade på hvad jag skulle hitta på för ämne till mitt bref och sade till mig själf. »Hvad skall jag berätta henne? Några hofintriger hafva ej förekommit, som kunna förtjäna uppmärksamhet, och inte lönar det mödan att beskrifva min senaste resa till Rosersberg för att bese omgifningarna och det numera iordningställda förut obeboeliga slottet, ty omgifningarna äro föga tilltalande eller värdiga en beskrifning.» Bäst jag satt och funderade, hviskade någon mig i örat, hvem det nu var, min skyddsande, genius, salamander eller hvad ni nu vill kalla honom: »Företag dig att författa porträtt.» »Af hvem då?» »Jo, tag till exempel för ditt bref i dag kungens och drottningens personer.» Jag anropade honom att stå mig bi, men han ville ej höra därpå, och jag var fast besluten att ej bry mig om hvad denne min onde genius hade ingifvit mig, men det var liksom en hemlig kraft, som dref mig att utföra hans befallning.

Jag skall nu således blifva karaktärsskildrare! Ni måste medgifva, att det är ett stort och vågsamt företag att vid tjugu års ålder tilltro sig att kunna känna människorna. Det är alltid ett ytterst vanskligt försök och ändå mera, när man har så litet erfarenhet som jag vid min ålder kan hafva. Emellertid vill jag försöka att så godt jag kan draga mig ur spelet och om möjligt med några belysande exempel bevisa riktigheten af min uppfattning. Jag sysselsätter mig mycket med att studera min omgifning och vill gärna, innan jag drager några slutsatser eller fäller någon dom hafva tillfälle att sammanställa de erfarenheter, som jag gjort beträffande personernas olika uppträdande. Min uppgift är dock understundom ganska svår, när det gäller sådana, som äro omöjliga att genomskåda och som så väl försöka dölja sina innersta tankar, att de ej ens känna sig själfva och därför hela lifvet gå okända genom världen. I sådana fall har man, huru skarpsinnig man än är, svårt att bilda sig något bestämdt omdöme, och detta är just förhållandet med drottningens outrannsakliga karaktär; icke desto mindre vill jag nu göra ett försök att skildra den.

Drottningens förnämsta sträfvan är att förställa sig, och de, som tro sig kunna förstå sig på henne, bedraga sig storligen. Hon yppar aldrig sina tankar, och af fruktan att blifva genomskådad talar hon alltid så lågt, att man är tvungen att fråga om, därvid det ofta händer, att hon genast ändrar sig och trasslar in sig på ett obegripligt sätt. Hennes lågmälthet beror möjligen på hennes naturliga oerhörda blyghet och obeslutsamhet, hvaraf äfven följer, att man aldrig kan få ett bestämdt besked af henne, kungen har därför tagit sitt parti och frågar henne numera aldrig om någonting. Hennes inbundna natur torde äfven göra det omöjligt för henne att skaffa sig några uppriktiga vänner, ty därtill fordras ömsesidigt förtroende, och om det än kan tyckas, att en och annan verkligen åtnjutit hennes vänskap, är detta troligen ej beroende på några hjärtats känslor utan snarare af behofvet att ändock se någon omkring sig, som hon mer oförbehållsamt kan umgås med. Den, som hon sålunda framför andra tyckes hafva skänkt sitt förtroende och hvars råd hon understundom följer, är hennes förra hoffröken numera hofmästarinnan hos kronprinsen fru Ehrengranat, ehuru äfven hon ej saknar anledning att beklaga sig öfver drottningens förställningskonst. Äfven fru Manderström, som före sitt giftermål var anställd hos henne, tyckes hon omfatta med välvilja, men det är nog hufvudsakligen för att

genom henne kunna få reda på hvad som händer i sällskapslifvet och i staden, och jag tror ej, att hon för henne hyser något särskildt förtroende.

Jag är oviss, om jag skall anse henne hafva ett godt hjärta, ehuru hon visar deltagande för olyckliga och är välgörande emot fattiga, i synnerhet när man ber henne därom; omkring fjärdedelen af hennes inkomster användas till understöd åt änkor och faderlösa. Hon har svårt att förlåta förolämpningar och visar långsinthet; ett exempel på detta är den oenighet, som rådt oss emellan och hvars anledning jag i ett föregående bref omtalat. Härvidlag kan man möjligen beskylla mig för partiskhet, och jag vill därför äfven åberopa den andel, som hon haft uti trasslet mellan kungen och änkedrottningen; det hade uteslutande berott på henne att få denna oenighet bilagd, hon hade haft tillfälle därtill, när jag tillsammans med kungen besökte henne för att förmå henne att förlåta sin svärmoder, men hennes bestämda förklaring att aldrig vilja återse änkedrottningen och hennes ovilja mot att kungen skulle besöka henne bevisa, att hennes förklaring, att hon i sitt hjärta ville förlåta henne, ej var uppriktigt menad. Skulle hennes hjärta vara mäktigt af några innerliga känslor, förställer hon sig dock så väl, att det aldrig kommer i dagen. Egentligen elak är hon väl ej, och man kan ej beskylla henne att vilja nedsätta någon i kungens ögon. Ehuru understundom häftig, hör man henne sällan säga ett hårdt ord till sina hofdamer.

Hennes tystlåtenhet gör det rätt vanskligt att bedöma hennes begåfning; ibland skulle man kunna tro, att hon hade ett godt hufvud, ibland åter förefaller hon mycket enfaldig. Lika skickligt döljer hon sina kunskaper, om hon har några, ganska skarpsinniga personer hafva dock sagt mig, att hon i vissa saker har ett rätt sundt omdöme och kan ådagalägga en ganska redig uppfattning, om hon händelsevis gör sig besvär att vilja inleda ett samtal. Jag har ibland försökt att leta ut hennes tankar i olika ämnen och därvid i början funnit hennes konversation utmärkt af godt omdöme och förstånd, men efter en liten stund har det visat sig omöjligt att kunna återknyta samtalet, jag har ej kunnat få ett enda ord ur hennes mun, och hon har satt mitt tålamod hårdt på prof. Jag är oviss, om jag skall tillskrifva detta en särskild illvilja eller endast hennes inbundna natur och malplacerade blyghet. En och annan gång har hon dock visat sig hafva rätt mycket begrepp om det passande och förstått att lyckligt reda sig uti ganska kinkiga förhållanden.

Man säger, att hon understundom sysselsätter sig med läsning och till och med har lärt sig engelska, men vidare road af allvarligare läsning torde hon ej vara, jag har aldrig i hennes rum sett annat än tidningar och tidskrifter vårdslöst slängda i ett hörn. Tanken på hennes kläder upptager alltför mycket hennes tid, och hennes förnämsta nöje är att titta sig i spegeln; det kan hända henne att, äfven om hon är alldeles ensam, byta om toalett två eller tre gånger på en eftermiddag och för öfrigt undersöka sin garderob, i stället för att hitta på något, som bättre kunde tjäna till att odla hennes själ[37]. Alla sina penningar, som ej åtgå till de understöd hon gifver, använder hon att kläda sig på och köper aldrig några prydnadssaker för sina rum; taflor, samlingar och böcker äro ej alls i hennes smak, lika litet bryr hon sig om att använda något till byggnadsändamål och låter sitt änkesäte Strömsholm, som är ett förtjusande ställe, falla i ruiner. Den rättvisan måste man dock göra henne, att om hon någon gång ger några presenter, så gör hon det kungligt och frikostigt.

Som yngre var drottningen onekligen mycket vacker, men hennes skönhet börjar nu efter fyllda trettio år att något försvinna. Hennes förut klara hy har förlorat sin friskhet efter hennes barnsäng, och därtill har nog äfven bidragit ett föga verksamt skönhetsmedel, hvarmed hon brukat tvätta sig. Hon har en vacker romersk näsa och behaglig mun, men hennes tänder äro förstörda af ett otjänligt konserveringsmedel, hennes anletsdrag skämmas äfven något däraf, att hon är skelögd. Hon har en stor och ståtlig figur men möjligen alltför fyllig barm, vackra och hvita armar och händer, de senare kanske något för stora, fötterna äro fula, hennes gång osäker med tårna inåt. Oaktadt sin ståtliga figur gör hon kanske icke ett lika behagligt och tilltalande intryck som mången annan mindre skön kvinna, men detta beror förvisso på hennes liflöshet och automatiska rörelser. Omöjligt som det är att riktigt komma underfund med en så ogenomtränglig och inbunden natur, kan jag icke af alla mina iakttagelser få någon bestämd ledning för mitt omdöme vare sig till beröm eller till klander och vill därför ej längre sysselsätta mig med henne.*

Jag öfvergår således till kungen, om hvilken jag har betydligt mera att säga. Denne furste är långtifrån en vacker karl, missbildad som han är både till figur och anletsdrag, med en på

---

* Jfr A. L. Hamiltons anekdoter sid. 26, 27.

ena sidan inklämd panna. Han har likväl vackra och genomträngande ögon och en skarp blick, som lätt kan bringa en försagd människa att förlora fattningen. Mun och näsa äro hvarken vackra eller fula. Han är af medelstorlek med små fötter och fula ben. Äfven det ståtligaste utseende skulle för öfrigt skämmas bort af hans förfärliga osnygghet, hvilken också gör, att hans tänder äro orena och fula och hans andedräkt illaluktande. Han är begifven på allt slags grannlåt, i synnerhet juveler, och denna hans svaghet har nog bidragit till att han har infört den nya klädedräkten, som medgifver användande af åtskilliga prydnader och spetsar på ett omväxlande sätt, och dessutom har den vida kappan den förtjänsten att helt och hållet dölja hans missbildade figur. Han kläder sig likväl ytterst slarfvigt, och det kan ibland hända, att hans knäbyxor sitta så illa, att det nakna knäet sticker fram; han afskyr allt, som är åtsittande, och därför liksom hänga kläderna på hans kropp.

Han är den artigaste mannen vid hela hofvet, ja som man gärna kan tänka sig, i synnerhet emot damer; han kan vara ganska vänlig men är mycket högdragen och ceremoniös. Hans misstrogna karaktär gör, att han saknar förtrogna vänner, och om han händelsevis skänker någon sin vänskap, är det nog uteslutande för att på så sätt tillfredsställa sin nyfikenhet och kunna få reda på hvad som tilldrager sig. Som han ej tål motsägelser och aldrig vill höra sanningen eller taga emot goda råd, är det smickrare, som lättast vinna hans gehör. Han är oförmögen att hysa några varmare känslor, och den kärlek, han tyckes hafva lagt i dagen för somliga damer, har nog endast varit en tillfällig nyck. Ett tydligt bevis på sin känslolöshet lämnade han genom att visa sig föga berörd af den förfärliga olyckshändelsen på Norrmalmstorg vid festligheterna med anledning af kronprinsens födelse. Hans ifrån ungdomen instuderade förställningskonst har mycket skadat honom i folkets ögon, som älskar rättframhet och öppenhet, hvilka äro nationaldygder. Denna hans håg för förställning i förening med hans misstänksamhet gör honom opålitlig, och man anser sig aldrig kunna lita på hans löften, ehuru en konungs ord alltid borde vara heligt. En dylik brist på stadga i karaktären skulle möjligen kunna ursäktas hos en yngling men ej hos en man vid mogen ålder; de orättvisor, som härutaf framkallas i synnerhet inom arméen, väcka allmänt ogillande.

Ehuru sprittande liflig till sin natur, visar han dock sällan någon häftighet emot sin omgifning, och om han understundom

gör några förebråelser, äro dessa vanligen framkallade af sårad fåfänga eller befarad vanvördnad och gälla oftast uraktlåtelser beträffande ceremonielet, hvarmed han är ytterst noga; vid sådana tillfällen begagnar han likväl aldrig hårda ord, och det är mera hans ögon än hans mun, som gifver hans missnöje till känna. Han brukar sällan vilja följa sina rådsherrars och främsta regeringsmedlemmars råd och har vanligen, innan han inhämtar dylika, på förhand fattat sitt beslut; detta är nog beroende på hans inbilskhet och misstänksamhet samt därmed sammanhängande fruktan att blifva vilseledd. Han förlåter lätt sina ovänner och vill ej göra någon för när; skulle detta inträffa, sker det säkerligen emot hans vilja och till följd af omständigheternas makt. Särskildt vid 72 års revolution lade han stor mildhet i dagen och bestraffade ingen. Kanhända handlade han så för att vinna popularitet och blifva ansedd för human. Det kan också vara möjligt, att allt annat är honom likgiltigt utom det, som smickrar hans fåfänga.

Kungen är onekligen begåfvad och har mycket goda och omfattande kunskaper, hans konversation är alltid angenäm och lysande, han är särdeles road af läsning, hvaråt flera timmar om dagen vanligen blifva ägnade uti hans sällskap, under tiden sitter han själf och ritar. Han söker gärna umgänge med kvicka och litterärt bildade personer. Han tycker ej om att vara i stillhet och vill alltid se sig omgifven af mycket folk och hafva rörelse omkring sig, han är begifven på alla slags nöjen och försummar för deras skull ej sällan viktigare saker men vill ständigt hafva omväxling. Han har i synnerhet varit passionerad för teater och skådespel och till och med själf uppträdt på scenen men har numera upphört därmed, på grund af det missnöje detta uppväckt. Lyckligtvis har han insett, att det är mera passande för en kung att hålla skådespelare än att vara det själf. För närvarande tyckes han mest ifra för tornerspel och ridderliga fester och hade säkerligen gärna velat vara en riddare och lefvat under riddartiden. Han är helt visst mycket ärelysten och önskar nog göra sig ett namn i historien, ehuru jag betviflar, att det skall lyckas honom, ty blind som han är för sina egna intressen väljer han ej rätta vägen härtill, hvilket torde bero på hans ehuru framstående dock falska karaktär.

Han är föga road af allt arbete och ägnar därför ej tillräcklig tid åt statsangelägenheter, hvarför han alltför ofta begår misstag, som sedan ej kunna afhjälpas. Ett exempel härvidlag är bränneri-frågan, som han nog gärna skulle vilja komma ifrån, ifall omstän-

digheterna det medgåfve, det har jag hört honom själf säga, men han försöker hålla god min och beklagar sig endast i tysthet. Denna hans försumlighet, när det gäller allmänna angelägenheter, är uteslutande beroende på hans lättja; kan han endast öfvervinna denna, är han i stånd att vara ganska arbetsam, detta visade han före den sista riksdagen, då han hela dagarna satt och skref i sitt rum och själf författade allt, som skulle föreläggas riksdagen, hvilket han gjorde med den snillrikhet, som städse utmärker honom. I alla sina åtgöranden har han varit gynnad af lyckan och kan därför ej skylla på motgång, om han ej uträttar någonting stort. Jag befarar, att han med alltför mycket lättsinne fäster sig vid de små sakerna för att kunna utföra de stora. Han är föga tystlåten, och alla regeringshandlingar blifva genast allmänt bekanta åtminstone för dem, som äro i hans garderob, han lämnar ofta de hemligaste papper på sitt bord, och dessa försvinna också understundom till följd af hans bristande ordningssinne.

I synnerhet på sista tiden har kungens naturliga oro mycket tilltagit, törhända på grund af oenigheten med modern, men äfven torde ej så litet hafva bidragit härtill, att han till sin sorg måste se sig ej längre vara lika afhållen af sina undersåtar. En sådan där oro och ängslan brukar ofta vara ett tecken på ett stort missnöje med sig själf. Måtte hans sunda omdöme i tid öppna hans ögon. Huru sorgligt är det ej, när en monark ej kan eller vill befordra sitt folks bästa, och i synnerhet om det ej är beroende på bristande förmåga utan uteslutande på en förvillande tanklöshet. Såsom honom uppriktigt tillgifven är min lifligaste önskan, att han, som ännu är ung, en gång och detta ganska snart måtte komma till insikt om sina egna verkliga intressen.

För att ej däraf besväras uti sin ständiga jakt efter nöjen har han sällan sin tid ordentligt indelad. Visserligen är här i staden konseljtiden någorlunda regelbunden, men så är det ej på landet; där kan det äfven hända, att om vädret är vackert, middagen blifver uppskjuten ända till klockan fyra. Hans misstänksamma lynne är nog orsak till att han aldrig vill, att man skall veta från den ena dagen till den andra, hvad han ämnar företaga sig, och det har inträffat, att personer, som skulle följa honom på någon resa, ej fått veta det förrän en timme, innan man skulle sätta sig i vagnen.

Han är ej utrustad med några vidare så kallade sällskapstalanger men är någorlunda skicklig i ritkonsten. Intet slags kroppsrörelse roar honom utom möjligen ridning, men han rider

ganska illa, för dans har han aldrig haft lust, och om det ibland faller honom in att dansa, gör han det smaklöst och i otakt. Han förstår sig inte det ringaste på musik och tycker endast om mycket bullrande melodier men bryr sig inte om milda och känslofulla. Det är därför ganska förvånande, att han byggt sig en ny opera, och detta har han troligen endast gjort för att utmärka sig framför öfriga furstar i Europa, och törhända är det samma nationalfåfänga, som föranledt honom att införa en ny klädedräkt.

Hade han fått en mera älskvärd gemål och som bättre passat ihop med hans lynne, är det ej omöjligt, att hon genom att vinna hans kärlek och med mildhet och förstånd inverka på hans natur skulle hafva kunnat förhindra många af de galenskaper, som han gjort, och sålunda äfven befriat honom från alla de obehag, han fått röna af sina undersåtars missnöje. Nu däremot, har han, förenad med en kvinna, som endast kan behaga genom sitt yttre och som till följd af sin blyghet blott svarar honom med enstafviga ord, varit hänvisad till de personer, som omgifva honom och hvilkas enda sträfvan är att genom smicker göra sig angenäma. Alla roliga tillställningar försiggå i allmänhet utan drottningens närvaro, och det händer till och med ej sällan, att hon under sommarvistelsen på lustslotten kan få sitta och vänta på middagen, därför att kungen haft någon frukosttillställning tillsammans med öfriga herrar och damer af deras omgifning.*

---

* Uti general Carl Gideon Sinclairs »Notes et anecdotes etc.» förekommer följande »*Originalporträtt af Gustaf III*»: Gustafs yttre var föga imponerande, men han försökte att i sitt uppträdande inlägga en viss högdragenhet och ett storartadt sätt. Hans uppfattning var ganska snabb, när det rörde somliga saker, men rätt trög i fråga om annat, i synnerhet allt som fordrade ordningssinne, beräkning eller sundt omdöme. Han hade en rik fantasi och en mera liflig än redig tankegång. Han var veklig och svag, fri från våldsamma passioner, öfverdrifvet fåfäng, road af att ställa till trassel, smidig, rörlig, listig och skicklig i att kunna förställa sig och sökte ständigt att vinna sitt mål på tusen slingrande krokvägar. Hans höflighet var förfinad och inställsam, och han var frikostig på smicker för att själf vinna beundran. Han älskade prål och ståt samt satte alltid skenet framför verkligheten. Han hade en afgjord smak för fester och teaterföreställningar, uti hvilka han mindre sökte tillfredsställelse för själen än sinnenas berusning, öfverraskning och förströelse.

Hans oroliga själ och hans egendomliga sinnesförfattning lockade honom till tusen infall, kastade honom uti företag men hindrade honom att fullfölja något af dem, utom när det gällde intrigspel, hvilkas trådar han aldrig släppte. Han bedårades af storhetstankar och sträfvade med ifver efter allt slags ryktbarhet till och med inom krigarens yrke, ehuru han fullkomligt saknade fallenhet härför och en sådans nödvändiga dygder. Härvidlag kan på honom tillämpas det omdöme,

Jag har nu försökt att skildra de båda personer, hvilka varit ämnet för mitt bref i dag. Visserligen voro de eder förut välbekanta, men jag har dock ansett det lämpligt att här söka lämna en noggrann skildring af dessa två personer, som för alla svenska män och kvinnor måste hafva ett visst intresse, så mycket mera som jag bättre än de flesta varit i tillfälle att lära känna dem. Jag uppmanar eder, min kära vän, att själf noga gifva akt på deras framtida uppförande och jämföra detta med deras föregående, och i dessa bref har ni tillfälle att taga kännedom om den roll

---

som fälldes om Ludvig XIV, att han var en teaterkonung, när det gällde att representera och en schack-konung (»roi d'échec») när det gällde att strida; härtill kan man hafva så mycket större befogenhet, som denne franske monark var hans förebild i allt, som rörde hans hofhållning och etikettväsendet.

Ehuru Gustaf hade en slösares vanliga girighet, kunde han aldrig tillfredsställa sin bottenlösa frikostighet, och de favoriter, som utgjorde hans förtroligaste umgänge, drogo häraf fördel och blefvo hans medbrottslingar, samt bidrogo att fördärfva hans hjärta oeh hans själ. Men låtom oss kasta en slöja öfver de dystra hemligheterna uti hans enskilda lif och öfver alla de intriger, som han dref inom sin egen familj och inom sitt hof, det är nämligen endast den offentlige mannen, som det här är meningen att skildra för eftervärlden.

Liknande den i sagorna omtalade guden med det dubbla ansiktet var Gustaf på samma gång feg som djärf, blyg och företagsam, verksam och håglös, medgörlig och fordrande, nedlåtande utan att vara folklig, vidskeplig utan religion, till öfverdrift grann i sin yttre utstyrsel och osmakligt snuskig till sin egen person; detta så märkliga moraliska fenomen, som gaf anledning att tro honom sammansatt af tvenne skilda naturer, dessa egendomliga motsägelser i hans karaktär, utgjorde endast yttringar af hans klent utrustade hufvud och förvillade hjärna, det var liksom det hade funnits två mäktiga driffjädrar i hans själ, en gränslös fåfänga och en ytterlig vekhet, hvilka kastade honom än hit och än dit. Han var ärelysten men lyckades endast vinna en fåfänglig ära, ty han saknade fullkomligt sann hederskänsla och all uppfattning om dygd och redbarhet. Såväl till sina grundsatser som till sin smak lastbar, betraktade han det endast såsom ett skämt eller en yttring af kvickhet och rolighet att, för att vinna sina usla politiska mål, utså tvedräkt, väcka hat, utsprida förtal och falska beskyllningar, att smida de nedrigaste ränker, att kompromettera de hederligaste människor och göra dem till offer för sina listiga intriger samt att kränka predikningarnas helgd.

Genast efter sitt tillträde till regeringen väckte denna hans fördömliga politik hos honom till lif lusten att hos vissa af den gamla betitlade adeln eller så kallade magnater framkalla fåfänga samt ogrundade och oförskämda anspråk genom att skänka dem orättvisa företrädesrättigheter, hvilket var förolämpande ej blott för den gamla obetitlade adeln utan äfven för de nyadlade och ofrälse samt hos dem framkallade afund och hat. Genom att på detta sätt uppreta dem emot hvarandra kunde han så mycket lättare få dem alla sig underdåniga och sålunda själf utan vidare motstånd få tillfälle att tillfredsställa sin omättliga egennytta och sin ärelystnad, hvars enda mål var *en österländsk despotism.* (Ericsbergs arkiv.)

Jfr A. L. Hamilton, »Anecdotes», sid. 18—20.

de spelat och hädanefter komma att intaga samt sålunda själf bedöma, huruvida jag misstagit mig eller ej. Om ni till äfventyrs skulle anse min skildring på något sätt felaktig, så ber jag eder dock vara förvissad, att detta ej beror på bristande sanningskärlek utan uteslutande på för ringa iakttagelseförmåga, ty min högsta sträfvan kommer alltid att blifva att vara en sanningsälskande och samvetsgrann åskådare af hvad som tilldrager sig uti sällskapslifvet.

XLIV.

Bref för mars månad 1779
från Stockholm.

(Innehåll: Tonen i sällskapslifvet, vistelsen på Ulriksdal, karakteristiker öfver drottningens öfverhofmästarinna och statsfruar samt några herrar och damer, som tillhöra de kungligas omgifning, förhållandet mellan kungen och änkedrottningen.)

Hvad som utgör föremålet för min dagliga förvåning är den ton, som för närvarande är den förhärskande inom sällskapslifvet. Allt förtroende är försvunnet, och det tyckes, som om alla människor fruktade hvarandra, ja, som om man till och med vore rädd för sin egen skugga. Hvar och en lefver blott för sig själf och tänker blott på sig själf samt aldrig på andra eller att göra lifvet angenämt genom vänskapligt umgänge.

Ingenting af intresse händer, och mitt lif är häpnadsväckande enformigt, i synnerhet på Ulriksdal, dit kungen begaf sig efter karnevalstidens slut för att stanna till ordensdagen den 28 i nästa månad. Han kommer troligen att därefter återvända dit och stanna där en del af den vackra årstiden under gardesregementenas lägertid, innan drottningsholmssejouren tager sin början, hvilket nog ej blifver förrän i juli månad. För att sätta eder i tillfälle att bedöma, om vår vistelse på Ulriksdal kan vara vidare angenäm, vill jag lämna eder en beskrifning på det därstädes församlade umgänget. Detta möter nog många svårigheter, men jag vill främst af allt försöka att vara så sanningsenlig som möjligt. Det, som mest af allt tyckes karakterisera denna societet, är, att inom den knappast finnas två personer, som passa ihop, hvar och en har sina intressen och frågar ej efter de öfriga.

Först och främst vill jag yttra mig om drottningens förnämsta hofdam eller rättare sagdt hennes öfverhofmästarinna, grefvinnan Carl Fersen, som vid kronprinsens dop benådades med riks-

rådinnevärdighet. Hon är den märkvärdigaste kvinna man gärna kan tänka sig. Ehuru redan hunnen till den ålder, då en förgången skönhet endast kan spåras — hon närmar sig nämligen redan sextiotalet — förefaller hon dock ganska »fraiche» och har lifliga, nästan gnistrande ögon. I trots af sin höga ålder och korpulens, som något hindrar hennes rörlighet, kan hon ännu rätt bra stå ut med »fatiguer» men har sina egna vanor. Ömtålig och veklig lämnar hon ej ofta sina rum, och det kan hända, att man ej får se henne på tre eller fyra dagar, men så händer det rätt som det är, att hon, när alla andra äro färdiga att gå sin väg, uppenbarar sig elegant klädd och utstyrd och därefter försvinner kanhända för ytterligare åtta dagar. När hon så vill, kan hon vara en särdeles behaglig sällskapsmänniska och föra en angenäm konversation; hon är en beskedlig »mamma», som ej gör någon för när och aldrig blandar sig i något trassel, hon har alltid varit drottningen synnerligen tillgifven, men förhållandet dem emellan förefaller numera ganska kallt, hvilket helt visst beror på drottningens inbundna natur, som omöjliggör alla vänskapsförbindelser.*

Hennes man är visserligen ej för närvarande på Ulriksdal, men som han hör till kungens intimare umgänge, anser jag mig äfven böra beskrifva honom. Han är en hedersman, särdeles älskvärd i sällskapslifvet men ytterst lättsinnig till sin natur, och en yngling på sexton år kan ej gärna vara det mera än denne sextioårige grefve. Ehuru mycket rik, har han sällan några penningar, och hans yngre broder måste vara som ett slags förmyndare för honom och sköta hans affärer för att han ej fullkomligt skall blifva ruinerad. Han har hufvudsakligen två passioner, nämligen för jakt och teater, den senare är dock den starkaste och hindrar honom att tänka på någonting annat, i synnerhet när han själf vill uppträda på scenen. Det var han, som förledde kungen att förr på Gripsholm så ofta vilja visa sig på teatern, och han kan därför ej vara vidare belåten med att denne numera lyckligtvis förlorat smaken härför, han har likväl fått en viss skadeersättning genom att af kungen utnämnas till direktör för operan, en befattning som han med ifver och nöje ägnar sig åt och sköter på allra bästa sätt.*

Grefvens lättsinniga natur och hans makas lättjefulla väsen hafva nog tillsammans bidragit till den uppfostran deras döttrar hafva erhållit och som föga öfverensstämmer med hvad man borde kunna vänta sig af bättre fruntimmer. Jag skall nu lämna eder en beskrifning på dessa döttrar, hvilka båda såsom statsfruar

* Jfr L. von Engeström, Minnen och Anteckningar, sid. 61.

tillhöra hofvet. Grefvinnan von Höpken är den äldsta, och hennes karaktär är verkligen den märkvärdigaste man kan tänka sig. Hon är mycket vacker, men hennes forna fraicheur har börjat försvinna, hvilket nog är beroende på hennes högst oregelbundna lefnadsätt; hon beskylles för att hafva många älskare, och skandalkrönikan förmäler, att hon skänker sin gunst åt hvem som erbjuder sig.[38] Ett sådant lefnadssätt måste naturligtvis menligt inverka på hennes utseende, och fastän knappast trettio år gammal skulle man kunna tro henne vara fyrtio eller femtio år. Gift såsom helt ung och i saknad af en vårdad uppfostran kastade hon sig genast uti en mängd äfventyr. Alla herrar voro roade af hennes muntra och kvicka konversation, men hennes man, som var svartsjuk och brutal, grälade på henne, så snart hon talade med någon, och nöjde sig slutligen ej med hårda ord utan började misshandla henne. Själf vistades han på värdshus och brukade supa sig full samt spela höga spel, hvarvid han för det mesta förlorade, och det beklagansvärda tillstånd, hvaruti han således lämnade sin hustru, har säkerligen bidragit till hennes nuvarande lefnadssätt, ty sedan hon på sätt och vis lefver skild från sin man, har hon riktigt slagit sig lös. Man måste hafva öfverseende med dessa hennes fel, som ju mest skada henne själf, men hvad som är svårare att förlåta är allt det myckna bråk, som hon ständigt ställer till. Som hon lyckats innästla sig uti kungens gunst, tål hon icke, att han visar uppmärksamhet emot någon annan, och hon vill gärna gå och gälla för att vara favoritsultaninna, ehuru ej alltid med vidare framgång. Hennes natur företer en egendomlig blandning af förstånd och lättsinne, och det är ej utan, att hon är litet elak. Jag skulle ej vilja vara hennes förtrogna vän, ty hon är ej särdeles grannlaga och skulle utan tvekan sätta den heligaste vänskapsförbindelse på spel, endast för nöjet att få säga en kvickhet, lika ogärna skulle jag vilja vara på spänd fot med henne, ty sina ovänner behandlar hon skoningslöst och skyr ej att utsprida allt möjligt förtal. Hennes ganska lysande själsgåfvor äro föga uppodlade, och hon är ej vidare road af läsning och saknar fullständigt allt begrepp om det passande, det är något, som hon ej ens känner till namnet. Hon är mycket behaglig och ser verkligen särdeles bra ut och liknade, åtminstone då hon ännu hade hela sin fraicheur i behåll, fullkomligt en Hebe, hvarför kungen också lät den namnkunnige bildhuggaren Sergel sätta hennes hufvud och anletsdrag på en venusbild.*

* Jfr L. von Engeström, Minnen och Anteckningar, sid. 62.

Hennes syster grefvinnan Löwenhielm är i flera afseenden hennes fullkomliga motsats. Jag har visserligen redan i mina föregående bref talat om henne men vill nu tillägga litet mera, sedan jag bättre lärt känna henne. Gift vid mycket unga år med en man, som hon ej älskade, såg hon sig om efter andra förbindelser för att söka glömma bort sin lättsinnige och utsväfvande man (»godelureau»). Fältet var sålunda öppet för alla dem, som kunde sträfva efter att få behaga henne, och det blef hertigen, som därvidlag fick företrädet. När sedermera denna förbindelse upphörde, höllo sig många unga herrar framme, men jag tror knappast, att det var någon, som lyckades vinna företrädet. Efter att sålunda länge visat sig obeslutsam fäste hon sig vid en stallmästare hos kungen, baron von Essen, och härvidlag kan man med allt skäl säga, att kärleken var blind, ty äfven om han ser ganska bra ut, är han högst enfaldig och alldeles oförmögen att kunna roa en så kvick och begåfvad kvinna som grefvinnan Löwenhielm, men icke desto mindre är hon alldeles galen i honom, och man ser dem ständigt tillsammans. Hon har dock haft ett gynnsamt inflytande på honom, och han säger numera ej så mycket dumheter, som innan han blef bekant med henne. Som hennes man ej vistas i Sverige utan tjänstgör inom diplomatien, kan hon alldeles ostörd få hängifva sig åt sin kärlek, och det gör hon också ibland på ett nästan opassande sätt. Hon är emellertid en snäll liten människa, som afskyr allt bråk och är ej så elak som sin syster, men lika kvick och mera bildad. Den, som en gång lyckats vinna hennes vänskap, kan vara säker på uppriktigheten af hennes känslor, och jag har aldrig hört henne säga ett ondt ord om någon människa. Det är blott hennes ömma hjärta, som förvillat henne, och om hon haft lyckan att få en man efter sin egen smak, hade hon helt visst kunnat blifva en trogen maka. Hon sprider glädje och trefnad öfverallt i umgänget med sin muntra och angenäma konversation. Hennes yttre har jag redan i ett föregående bref beskrifvit.* Förhållandet mellan de båda systrarna är ej särdeles godt, och detta beror nog på, att kungen egentligen tycker mera om grefvinnan Löwenhielm, därför att hon är mindre bråkig. Om det till äfventyrs skulle hända henne att ställa till något trassel, så är det aldrig hon själf, som därtill gifvit anledning, utan hennes goda vän grefvinnan Meijerfelt, en mycket slipad kvinna, som narrar henne därtill, och hon ångrar sig alltid genast.**

---

* Se brefvet n:r XIV för okt. månad 1776 sid. 58.

** Jfr L. von Engeström, Minnen och Anteckningar, sid. 63.

Grefvinnan Meijerfelt, som blifvit utnämnd till statsfru för ett år sedan, är mycket kvick och bildad men ganska elak och endast rolig, när hon får drifva med någon, hvilket hon sällan underlåter, och detta gör henne opålitlig och hjärtlös. Hon anses vara rätt mycket begifven på kärleksäfventyr, ehuru hon har stor förmåga att hålla sina förbindelser hemliga, för närvarande lyckas det henne dock icke, därför att hennes älskare har samma håg som hon för att skämta, och denna deras gemensamma svaghet har röjt dem. Skandalhungriga människor vilja också påstå, att det ej så mycket är hjärtats böjelse, som plägar fästa henne vid hennes älskare, utan fastmer deras frikostighet med presenter. Jag erkänner dock, att jag ej vill tro på en så nedrig beskyllning, och i allmänhet tror jag ej gärna mera än hälften af hvad folk säger, ty nuförtiden äro alla människor här i Stockholm förfärligt elaka. Den, som för närvarande åtnjuter grefvinnan Meijerfelts gunst, är en öfverstelöjtnant baron Ehrensvärd, som är särdeles kvick men ganska elak, han har stått synnerligen väl hos kungen men har fallit i onåd efter den senaste riksdagen, där han visade sig vara alltför frispråkig.

För omväxlings skull vill jag nu äfven beskrifva en s. k. »pryd» dam. Efter att hafva skildrat trenne behagsjuka damer, synes det mig lämpligt att taga en, som är i något olika stil, och drottningens alla nio statsfruar kunna ju ej vara utaf samma skaplynne. Fru Örnskiöld måste i sanning räknas till de prydas antal, det är i synnerhet i fruntimmers sällskap, som hon lägger i dagen denna sin egenskap och visar sig sårad af det minsta ord, som ej öfverensstämmer med den allra strängaste moral, hon döljer då sitt ansikte och rodnar. Hon är ett rätt besynnerligt fruntimmer, mycket kinkig och grälsjuk och ställer gärna till bråk för ingenting, hvarför hon ej har några personliga vänner. Hon saknar kunskaper men är ganska begåfvad och mycket slipad samt kan konsten att ställa sig in hos folk och aflocka dem hemligheter, hvaraf hon sedan drager nytta. Rätt mycket i gunst hos kungen, är hon afundsjuk på alla, som han möjligen kan tyckas visa större uppmärksamhet. Tillsammans med herrar är hon långt ifrån pryd, hon sträfvar endast efter att locka dem riktigt in i sina nät, och hon har haft fullt upp lika många älskare som någon annan och kanske till och med varit mera ombytlig än de flesta, men numera, sedan hon börjar blifva äldre, är det henne inte så lätt att få tag i någon, som vill göra henne sin kur, i synnerhet som hon är

för stolt att öfverlämna sig till hvem som helst, hon är därför ganska ofta vid dåligt lynne, och jag har själf sett henne gråta bittra tårar, uteslutande framkallade af den brist på älskare, hvarför hon är utsatt. Den stackars baron Taube, som är kammarherre hos kungen, är emellertid nödsakad att vara henne trogen, ehuru han i tysthet jämrar sig häröfver, men tacksamheten tvingar honom härtill. Han var en fattig gosse utaf god familj, för hvilkens vackra utseende fru Örnskiöld med sitt ömma och välgörande hjärta fattade tycke, hon födde och klädde honom samt förskaffade honom kungens ynnest, hvilket gjorde hans lycka, och han är numera en af dem, som kungen sätter mest värde på.

Baron Taube är för närvarande öfverste vid Lätta lifdragonerna och en af kungens äldsta kammarherrar, han är kanske den ende, som vågar säga honom sanningen, utan att det illa upptages, men tyvärr ej tillräckligt inne uti statsangelägenheter för att ofta vara i tillfälle att gifva kungen goda råd; han har ganska godt hufvud och saknar ej bildning samt har rest rätt mycket och är en angenäm sällskapsmänniska. Man kan ej beskylla honom att vara smickrare, tvärtom har jag ibland hört honom säga kungen sådana saker, som uppväckt min förvåning.

Det återstår för denna gång blott två statsfruar att beskrifva, de öfriga äro ej för tillfället på Ulriksdal, och därför sparar jag dem till ett annat tillfälle. Dessa tvenne äro grefvinnorna Wrangel och Klinckowström. Den förstnämnda är redan hunnen till en viss ålder, rätt angenäm, med godt hufvud och goda kunskaper men mycket nogräknad med att man ägnar henne vederbörliga hedersbetygelser, och hon förlåter aldrig någon uraktlåtelse härvidlag, i synnerhet från herrarnes sida. Hon är en liten nippertippa (»petite maitresse»), hvilket nog kunde passa henne bra, när hon var ung och vacker, men nu förefalla hennes söta och behagsjuka miner högst egendomliga. Jag förlåter henne gärna denna lilla svaghet på grund af hennes för öfrigt aktningsvärda uppförande och åsikter. Hennes man har så mycket låtit tala om sig, att jag ej kan få förbigå honom i tysthet, jag känner honom dock ej tillräckligt för att själf kunna bedöma hans karaktär utan rättar mig endast efter hvad jag hört andra säga. Han måtte hafva en märkvärdig begåfning och har efter hvartannat varit militär, landthushållare och civil ämbetsman, han tyckes vara mycket obeständig och inkonsekvent i sitt uppträdande, han är en stor projektmakare men ger sig aldrig tid att noga utarbeta sina förslag utan rusar åstad med sin entusiasm utan att hafva klart för sig, om det är

bra eller ej. Det var han, som ingaf kungen den för landet så olyckliga tanken att inrätta kronobrännerier, hvaraf han är den ende, som dragit någon fördel personligen; så snart han märkte, att det gick på tok, drog han sig tillbaka och belönades med ett landshöfdingedöme. Kungen kunde ej handla annorlunda, ehuru han i grund och botten hatar Wrangel såsom varande den första anledningen till det kyliga förhållandet mellan kung och folk. Jag har själf hört kungen beklaga sig öfver att han låtit narra sig att följa denna människas råd, men sedan olyckan en gång skett, var han tvungen att låta det hafva sin gång. Ryktet vill påstå, att Wrangel har förtjänat mycket penningar på denna sak, och jag måste tillstå, min kära vän, att jag finner ingenting mera motbjudande, än när en medborgare bereder sig vinning på de öfrigas bekostnad.

Jag vill ej längre uppehålla mig vid en karl, som så litet är värd min uppmärksamhet, utan vill hellre öfvergå till att tala om ett fruntimmer, som åtnjutit min synnerliga vänskap. Grefvinnan Klinckowström är älskvärd, glad och treflig, begåfvad och bildad, med en pålitlig karaktär och vän till sina vänner. Hon är för öfrigt obekymrad om den öfriga världen och åser dess galenskaper med själslugn, i synnerhet allt som sker vid hofvet, hennes uppfattning af tilldragelserna är emellertid något satirisk, men hon är ytterst försiktig och meddelar sina iakttagelser endast åt dem, som hon har fullt förtroende till. Det var med motvilja, som hon lät anställa sig såsom statsfru hos drottningen, samt uteslutande för att göra sin man till viljes, han trodde nämligen, att det skulle kunna vara fördelaktigt, och han är särdeles ekonomisk af sig och nästan snål. Hon är säkerligen föga road af en befattning, som besvärar henne, som ej kan finna nöje uti att kläda sig grant och fint, hon är till och med härvidlag understundom något för vårdslös. Oaktadt hon är min verkliga vän, kan jag ej uraktlåta att utan förutfattad mening säga sanningen rörande henne.

Kronprinsens öfverhofmästarinna, grefvinnan von Rosen, tillhör visserligen ej för närvarande kungens närmaste omgifning, men den framskjutna plats hon innehar gifver mig dock anledning att äfven yttra mig något rörande henne. Hon har förut varit anställd som statsfru hos drottningen, och kungen har säkerligen ej kunnat göra ett bättre val, när det gällde att få någon samvetsgrann och pålitlig person att taga vara på kronprinsen under dennes barndom, hvartill hon, som själf haft många barn, synes synnerligen lämplig.

Hon är en utmärkt kvinna med sunda principer, samt begåfvad och ganska bildad.

Som jag mycket sällan har tillfälle att se de öfriga damerna, som äro anställda hos kronprinsen, anser jag mig ej böra yttra mig rörande dem men vill dock göra ett undantag med fru Ehrengranat, emedan hon är drottningens särskilda favorit och åtnjuter dennas förtroende. Hon är begåfvad och saknar ej bildning; ehuru hon såsom drottningens hoffröken länge varit anställd vid hofvet, är hon ingalunda bråkig, men har ett lifligt lynne och kan ibland vara litet häftig samt spar vid sådana tillfällen ej på sina uttryck, hvarför jag alltid varit liksom litet rädd för henne.

Till vårt umgänge härstädes höra äfven ett par damer, som ej hafva någon särskild anställning vid hofvet, nämligen grefvinnorna Lewenhaupt och Hamilton. Den förstnämnda, som är hustru till kungens öfverhofstallmästare, är en snäll liten människa fastän ej vidare kvick eller rolig, men hon har ett godt sätt att vara och är oförvitlig i sitt uppförande. Genom dessa sina egenskaper har hon så småningom lyckats tillvinna sig sin mans aktning och tillgifvenhet, till en början uppförde han sig icke emot henne som sig borde, visserligen misshandlade han henne ej, men han gjorde sig föga samvete af att vara henne otrogen och behandlade henne såsom ett barn, på grund af hennes bristande begåfning. Han hade varit gift en gång förut med en förtjusande kvinna, som dock redan var död vid min ankomst till Sverige, och det var nog den jämförelse, som han ej kunde undgå att göra dem emellan, som gaf anledning till att han försummade sin andra maka. Grefve Lewenhaupt är en rätt egendomlig människa, som för det mesta sysselsätter sig med jakt och hästar och blott tänker på sin egen bekvämlighet, man kan förstå, att han, som är kvick och road af en angenäm konversation, på annat håll ville uppsöka hvad han ej kunde finna hos sin hustru.

Grefvinnan Hamilton har så nyligen kommit ut i stora världen, att jag har föga att säga om henne; jag tror mig dock hafva funnit, att hon är särdeles angenäm, kvick och begåfvad samt har ett skämtsamt lynne och liflig inbillning, ingenting undgår hennes uppmärksamhet, och hon är alltid färdig med sitt omdöme. Hon är dotter till en köpman och har troligen gift sig endast för att blifva grefvinna, ty det förefaller mig föga troligt, att hon kan hysa någon vidare kärlek till sin man, som är den fulaste karl man gärna kan tänka sig. Hans ansikte är koppärrigt och ser

därför alltid smutsigt ut, han har ett drumligt utseende, och jag har åtminstone för min del alltid funnit honom högst obehaglig, ehuru man påstår, att han är begåfvad. Det är möjligt, att han kan säga en och annan kvickhet, men det är dock ej sådana, som passa i bättre sällskap, ty han är mycket road af tvetydigheter.

Det återstår mig nu att äfven säga några ord om de unga herrar, som ständigt äro i kungens följe och med på alla fester samt hvilkas sällskap tyckes vara honom alldeles oundgängligt. Först och främst är det baron Strömfelt, en pratmakare och skräflare, som har reda på allt, som händer, och som springer från den ene till den andre med hvad han vet och är lika road af att få tag i nyheter som att sedan sprida dem; han känner och är god vän med alla människor men med ingen särskild. För öfrigt är han ganska oförarglig, och som han är spelare och kungen numera fått smak för höga spel, är han med uti dennes parti och drager därutaf fördel, emedan han i allmänhet har tur i spel.

Jag måste äfven säga några ord om kungens stora favorit, baron Cederström[39], en smickrare och örontasslare, som spionerar öfverallt och lyckas med sina gräsliga öron få reda på mera, än man kan tro; han är enfaldig men elak och tyder allt till det värsta. Han har emellertid den förtjänsten att vara kungen varmt tillgifven och är alltid färdig att göra hvad som helst för att vara honom till behag.

Ehuru jag redan i mitt förra bref omtalat den framstående roll, som herr Munck har spelat, vill jag ändå tillägga litet om honom, som står synnerligen väl hos kungen. Han är beskedlig och enfaldig och vill säkerligen ej någon människa något ondt, men han är så inskränkt, att man aldrig kan få höra honom hafva sin egen mening om någonting, och man kan få honom att tro hvad som helst, till och med att svart är hvitt. Det är förvånande, att kungen kan hysa så stor vänskap för en person, som aldrig är i stånd att uppehålla ett samtal med honom.

Nu har jag alltså försökt afgifva en sanningsenlig beskrifning öfver de personer, som för närvarande utgöra kungens sällskap; dessa äro de enda, som återstå för oss om somrarna af den annars lysande samling, som man får se om vintrarna. För drottningholmsvistelsen tillkomma möjligen ytterligare några damer, dock endast af dem, som tillhöra hofvet och som skola byta om vakt, såsom t. ex. drottningens underhofmästarinna, som för när-

varande har fyra månaders ledighet och alltså ej nu är där, hvarför jag också ej har ansett mig behöfva särskildt omnämna henne.

Visserligen finnes det äfven på Ulriksdal ytterligare några unga herrar, men de förtjäna verkligen ej att man ägnar dem någon uppmärksamhet, de kunna knappast räknas till sällskapet, så sedeslösa, ohöfliga och lättsinniga som de äro.

Af den beskrifning jag nu har lämnat eder, må ni själf kunna bedöma om vistelsen på Ulriksdal kan vara vidare angenäm, så mycket mera som, utom dessa få undantag, alla de öfriga, som äro där, ej ens förtjäna att omnämnas. Uppriktigt sagdt tycker jag, att där är mycket tråkigt, och jag är därför särdeles belåten att ej vara tvungen att vistas där, jag far blott dit en och annan gång för att göra min uppvaktning och göra mig påmint hos kungen, som annars möjligen kunde helt och hållet glömma bort mitt utseende och min person.

Förhållandet mellan kungen och änkedrottningen är fortfarande oförändradt. Han undviker under sina promenader sorgfälligt alla tillfällen, som skulle kunna yppa sig att sammanträffa med henne. Häromdagen var det nära, att de hade mötts uti Karlbergsparken, men kungen lyckades komma undan genom att helt hastigt vända om. Hon å sin sida gör allt hvad hon kan för att sammanträffa med honom och hoppas troligen på möjligheten af en försoning, om hon händelsevis kunde taga honom med öfverraskning. När jag häromdagen talade med kungen härom, sade jag honom uppriktigt, att jag gillade alla dessa änkedrottningens försök att kunna åstadkomma en försoning, ty det förhållande, som råder mellan dem, är i sanning intet värdigt föredöme för landet.

Ehuru han ej kunde förneka detta, invände han: »Äfven om en förlikning oss emellan vore tänkbar, blefve den säkerligen ej varaktig, ty jag är öfvertygad om att hon med det första skulle komma att hitta på någonting nytt att tvista om. Jag vill verkligen slippa från alla vidare bekymmer och tycker, att det lugn, som nu råder, är särdeles behagligt, och hoppas, att det så må förblifva, samt önskar därför ingalunda någon förändring.»

Det är helt visst omöjligt att finna på någon bot för denna brytning, och för min del har jag öfvergifvit all tanke därpå. Den, som till äfventyrs skulle vilja försöka något sådant, beklagar jag, ty den kommer helt säkert att, som det heter, få betala kalaset.

Emellertid får man hoppas, att tiden möjligen skall göra sitt till; om det skulle inträffa, att drottningen komme att aflida före änkedrottningen, vore kanhända en förlikning tänkbar. Det är dock bäst att ej grubbla vidare öfver den saken, det är kanske bara ett inbillningsfoster hos mig.

XLV.

Bref för april månad 1779
från Stockholm.

(Innehåll: Det allmänna missnöjet med kronobrännerierna, åtgärder för lugnets återställande, Haldins artiklar i Stockholmsposten, rättegången mot Haldin, rykten om drottningens förhållande till Munck, flottan utrustas för att skydda handeln, yttrande af lord North.)

Redan i ett föregående bref* har jag berättat för eder om det allmänna missnöjet i landet, som framkallats af kronobränneriernas inrättande; detta tyckes nu hafva nått sin höjdpunkt, och hela landet är i jäsning. Under den senaste riksdagen hade bondeståndet flera gånger gjort framställning till kungen, att dess medlemmar skulle få tillstånd att bränna själfva, men kungen kunde ej gå in därpå och således öppet erkänna sitt misstag, för öfrigt vore nog detta alldeles omöjligt, emedan hela finanssystemet på sätt och vis är beroende däraf. Detta bestämda afslag ökade ytterligare missnöjet, och de återvändande riksdagsmännen fingo vid sin hemkomst uppbära skarpa förebråelser för att de ingenting uträttat utan låtit muta sig till tystnad. Särskildt var detta förhållandet i Dalarne, där upphetsningen blef så häftig, att flera af riksdagsmännen blefvo ihjälslagna, hvilket gaf anledning befara ett dalkarlsuppror liksom under salig kung Fredriks dagar. För att om möjligt afstyra oroligheterna skickade kungen dit öfverste Beck-Friis, hvars regemente är förlagdt till detta landskap och som för öfrigt därstädes är känd och aktad. Han lyckades märkvärdigt nog också att snart fullkomligt återställa lugnet.**

---

* Se brefvet n:r XVIII för april månad 1777 sid. 77.

** Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 144.

Allt föreföll nu tyst och stilla under några månader, till dess en viss Haldin började skrifva emot brännerierna uti en i Stockholm utkommande daglig tidning, som heter »Posten».* Hans afsikt var törhända ej att uppväcka nya oroligheter utan endast att fästa kungens uppmärksamhet på det allmänna missnöjet. Han framkastade beskyllningar emot de styrande för trolöst handlingssätt men förklarade samtidigt, att han vore öfvertygad, att detta skedde emot kungens vilja, samt beklagade honom, att han så illa valde sina rådgifvare, att han endast vore omgifven af okunniga personer, som tänkte på sitt eget bästa och försummade det allmänna. Kungen, som blifvit uppskrämd af oroligheterna i Dalarne, upptog detta mycket illa och lät genast polisen förbjuda tidningens spridande, men detta ökade endast efterfrågan samt sporrade nyfikenheten, så att man redan dagen därpå villigt betalade 2 à 3 skilling endast för att få läsa tidningen några minuter, hvarigenom mången, som lyckats komma öfver något af de redan utlämnade exemplaren, beredde sig god förtjänst. Författaren blef arresterad och anklagad för majestätsbrott. Den advokat, som han fick tillstånd använda till sitt försvar, utförde uppdraget med stor skicklighet, och redan efter första förhöret tycktes det vara klart, att misstankarna för majestätsbrott voro ogrundade. Man påstår, att hofrätten förbjudit denne advokat att fortsätta och velat tvinga Haldin att välja sig en annan, mindre ifrig försvarare. Det låter dock fullkomligt otroligt, att man kunnat göra sig skyldig till en sådan oförklarlig och orättvis våldsbragd. I trots af Haldins försäkran, att han af egen ingifvelse velat rikta kungens uppmärksamhet på verkliga förhållandet, blef han dock anklagad för att hafva låtit förleda sig af kungens uppenbara fiender och dömdes till en månads vatten och bröd, hvilket straff kungen emellertid lär hafva funnit för lindrigt och önskat få ytterligare skärpt.

Denna rättegång har emellertid endast ännu mera ökat missnöjet, och allmänheten tager parti för denne man och försummar inga tillfällen att lägga i dagen sin ovilja mot brännerierna. För några dagar sedan fann man namnen på fyra personer uppspikade på skampålen, nämligen Wrangels, som är upphofvet till bränneriförslaget, Lilliecrantz, som sköter finanserna, R. R. Karl Scheffers, som gillar och låter hänföra sig af allt, som kungen gör, samt slutligen äfven kungens. Kort därefter fann man en annan smä-

---

* Artiklarna undertecknade »Publicola» äro införda i »Stockholmsposten» n:r 76 och 77, den 14 och 15 april 1779. Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 147, 148.

deskrift uppspikad på samma plats; den lär hafva varit riktad mot kungen men blef af polisen undanskaffad, innan någon människa hunnit läsa den. Af allt detta kan man finna, huru allmänt missnöjet är med regeringen, hvilket oroar kungen och gör honom allvarsam; det måtte också vara bra obehagligt för en monark att se sig nästan hatad af sitt folk. Måtte man kunna hitta på något sätt att hämma denna våldsamma jäsning, som redan hunnit sprida sig till alla samhällsklasser.

Man borde haft anledning hoppas, att de åtgärder, som vidtagits för att bekräfta kronprinsens äkta börd, skulle fullkomligt nedtystat alla de kränkande ryktena. Så är dock ej förhållandet, och en nyligen timad händelse har gifvit dem ny spridning. En af drottningens kammarfruar*, som antagligen tröttnat på sin hoftjänst, begärde afsked, men man ville påstå, att detta ingalunda skedde frivilligt, hvilket gaf anledning till åtskilliga gissningar, emedan det var samma person, hvarom jag förut talat i sammanhang med återföreningen mellan kungen och drottningen, och hvilken gällde för att vara Muncks älskarinna. Det illvilliga ryktet förmälde, att hon funnit sig tvungen att lämna sin plats, till följd af den hårda behandling, för hvilken hon varit utsatt från drottningens sida och som framkallats af svartsjuka; man försäkrade äfven, att hon fått sig tillerkänd en årlig pension, under villkor att hon skulle hemlighålla drottningens och Muncks förhållande.**

Hvad som törhända kommer att framdeles blifva af intresse är den på kungens befallning nu pågående utrustningen af en flotta. Denna åtgärd har framkallats utaf köpmännens allmänna klagomål öfver det sätt, hvarpå engelsmännen under sista året genom sjöröfveri och besättningars uppbringande stört deras handel. Visserligen är det endast till handelns försvar, som denna lilla eskader utrustas, men man kan aldrig veta hvad följderna kunna blifva, det kan ju hända, att detta framdeles kan indraga Sverige i ett krig, hvilket vore högst olyckligt för ett fattigt och utarmadt land, som ingalunda har den maktställning dess läge borde betinga. Man får därför ej förvåna sig öfver den något hånande

---

* Mamsell Ramström.

** Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 152, där yttras bland annat:

»Kanske rågades måttet af drottningens afsky för denna kammarfru af någon rivalitet beträffande baron Munck. Konungen och Munck bemödade sig på allt sätt för att ställa denna sak till rätta men fåfängt. Drottningen blef oböjlig och mamsell Ramström afskedad med en passande pension.»

fråga, som lord North ställde till den svenske ministern, som underrättade honom, att kungen funnit sig nödsakad att för att skydda sina undersåtars handel utrusta en eskader, han yttrade nämligen: »Men hvem skall i så fall konvojera edra fregatter?»*

* Jfr A. L. Hamilton, Anekdoter, sid. 103.

XLVI.

Bref för maj månad 1779
från Ulriksdal.

(Innehåll: Fest på ryska kejsarinnans födelsedag, förhållandet mellan kungen och änkedrottningen, Haldins process, kungens besök i Karlskrona, tillsättandet af en hoffröken hos hertiginnan.)

Kungen har firat ryska kejsarinnans födelsedag med en fest, troligen för att visa en herr Stroganoff, som af kejsarinnan varit hitsänd med lyckönskningar till kronprinsens födelse, huru man här i landet förstår sig på att anordna festligheter. Festen, som gafs på Ulriksdal, bestod i franskt spektakel och en bal i domino. Vi superade sedan på själfva teatern, och midt emot det kungliga bordet såg man en illuminerad festdekoration, med kejsarinnans namn uppburet af genier och omgifvet af åtskilliga attributer; bakom denna dekoration spelade en osynlig orkester. Ehuru ej särdeles storartad, imponerade dock denna fest genom det stora antalet inbjudna gäster.*

Det måste allt förefalla besynnerligt för utlänningarne, liksom för alla, som ej känna anledningen, att vid ett sådant tillfälle, när hela den öfriga kungliga familjen är församlad, kungens egen moder ej är med, oaktadt hon ej har något sjukdomsförhinder. Det hände häromdagen ett ganska besvärligt äfventyr, när jag var ute och åkte med kungen: rätt som det var, stannade vagnen, och den ridande stallmästaren underrättade kungen, att änkedrottningens vagn syntes alldeles nedanför den backe, där vi för tillfället befunno oss, hvarför han önskade inhämta kungens befallning om hvad som var att göra. Kungen tillsade honom, att man hastigt

* Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 152, 153.

skulle köra förbi henne utan att stanna; men som vägen var mycket smal, ansåg kusken detta omöjligt utan fara att köra ihop, kungen befallde därför att genast vända för att ej utsätta sig för ett sammanträffande i det fria. Med den hastiga fart, som kungen alltid åker, tog det sig fullkomligt ut som en flykt, och inom ett ögonblick voro vi ur synhåll, hvaröfver vi skämtade, men efter hvad jag sedermera hört, smärtade detta änkedrottningen, som längtade efter ett tillfälle att händelsevis under någon af sina promenader kunna få en förklaring med kungen. Hennes felslagna förhoppningar påskyndade hennes afresa till Svartsjö. Bra beklagligt är det, att denna oenighet mellan moder och son ständigt skall fortfara och att ingen förändring i detta afseende tyckes möjlig.

Den förut af mig omtalade rättegången emot Haldin har nu nått sitt slut. Som jag nämnt, fann kungen det honom af hofrätten ådömda vatten och brödstraffet alltför lindrigt, hvarför rådet för att behaga kungen skärpte straffet och dömde honom till döden. Själf känner jag ej lagens bestämmelse, men efter hvad jag hört andra säga, anses denna åtgärd olaglig och att en stor rättskränkning blifvit begången. Det synes mig oförklarligt, huru ämbetsmän på sådant sätt kunna låta förvilla sig att bryta mot hederns bud och handla emot bättre öfvertygelse endast för att göra sig behagliga hos den härskande, men dock ser man ständigt här i lifvet exempel på dylik nådeshunger, fastän den kungliga nåden, som liksom vinden den ena dagen blåser åt ett håll och den andra åt ett annat, sannerligen ej borde kunna på sådant sätt förvrida hufvudet på folk.*

Kungen har varit i Karlskrona för att inspektera den under hertigens befäl stående konvoj-eskadern. Denna resa var mycket hastig och upptog endast fyra dagar.

Efter kungens återkomst till Stockholm har jag från hans sida varit utsatt för rätt stora obehag i sammanhang med tillsättandet af en hofdam; ehuru saken i sig själf ej är vidare intressant, torde jag dock kunna hoppas på något deltagande från eder sida, emedan den rör mig personligen. Genom en af mina hoffröknars giftermål hade under förra månaden en sådan befattning blifvit ledig hos mig, men som jag redan har en surnumerär, afvisade jag alla de fröknar, som anmälde sig som sökande. Bland dessa var äfven

* Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 150, 151. — Elis Schröderheims skrifter (1892), sid. 89—98.

en fröken Cederström, syster till den i ett föregående bref* af mig beskrifna kungens favorit, hon hade fått kungens löfte om platsen, men som hennes bror är mycket begifven på skvaller, ansåg jag det föga angenämt att få henne i min tjänst. För att slippa ifrån henne var jag tvungen att använda list och således frångå min egen natur. Baron Cederström vände sig nämligen till mig och sade mig, att det uteslutande berodde på mig, emedan kungen redan gifvit sitt bifall och hertigen hänskjutit saken till mitt afgörande. Jag svarade honom dock, att jag själf personligen först måste inhämta kungens och hertigens åsikt. Jag vände mig först till hertigen och sedan jag af honom fått veta, att det var honom likgiltigt, förklarade jag, att ehuru jag onekligen stod i stor tacksamhetsskuld till kungen för all hans välvilja emot mig, ville jag på inga villkor taga i min tjänst en spion, som helt säkert skulle inrapportera allt, som rörde mitt enskilda lif och tyda allt till det värsta, hvilket hennes broder åtminstone var känd för att göra, jag ville ingalunda så att säga nära en orm vid min egen barm. Några dagar senare, när jag märkte, att kungen var vid godt lynne, berättade jag för honom, att baron Cederström hos mig anhållit om den lediga befattningen för sin systers räkning, samt tillade, att jag naturligtvis ej kunde hafva någonting att häremot invända, för så vidt detta vore kungens önskan och befallning.

»Men, Sire», sade jag, »egentligen finnes det ingen ledig plats, ty den surnumerär, som jag redan har, kommer att få uppbära lönen, och fröken Cederström skulle således ej kunna få någon sådan; det är naturligtvis ganska motbjudande för mig, att en fattig flicka på det sättet skulle få tjänstgöra utan någon lön, och mycket belåten med det anslag, som eders majestät redan lämnar mig, vill jag på inga villkor ifrågasätta, att det skulle höjas. Om eders majestät ej illa upptager det, vill jag därför helst afvisa den gjorda framställningen.»

Kungen tycktes förargad öfver hvad jag yttrat och svarade mig, att hennes föregifna fattigdom ingalunda kunde utgöra någon orsak för mitt afslag, emedan hennes far mycket väl hade råd att gifva henne erforderligt underhåll, samt frågade mig, hvarför jag inte tyckte om henne. Jag försäkrade honom, att jag kände henne så litet, att jag verkligen ej kunde hafva något emot henne personligen, och om jag också ej fann något särskildt nöje i att se mig omgifven af obekanta, insåg jag mycket väl, att detta

* Jfr n:r XLIV för mars månad 1779 sid. 181.

aldrig kunde undvikas, hvem som än blef antagen, det vore uteslutande för att icke behöfva öka min hofstat, som jag hade gjort denna invändning.

Med en ton, som alltför tydligt tillkännagaf kungens önskan, att jag skulle gifva platsen åt fröken Cederström, äfven om han ej därtill ville tvinga mig, sade han endast:

»Eder uttalade önskan är i så fall en befallning för mig.»

Jag låtsades ej förstå honom utan bad honom förklara sig tydligare, han förklarade då, att jag finge göra som jag själf ville, men tillade:

»Jag hoppas likväl, att ni åtminstone vill lofva att gifva fröken Cederström företräde framför alla andra, så snart någon ny ledighet inträffar.»

Detta gjorde jag gärna för att nu blifva befriad från henne, och samma dag gaf jag hennes bror i artiga ordalag besked, att det vore mig omöjligt antaga hans syster, emedan jag ej ytterligare ville öka den hofstat, som kungen gifvit mig, men att hon jämlikt kungens önskan skulle få företräde till nästa lediga befattning. Jag brydde mig ej om alla hans invändningar, att detta kunde dröja mycket länge, och min bestämdhet uppväckte säkerligen ej så litet hans förvåning.

Kanhända voro mina misstankar ogrundade, men jag ville bra ogärna hafva i min tjänst en person, som jag trodde skulle bevaka allt hvad jag gjorde och genast inrapportera det. Emellertid hoppas jag för alltid blifva befriad från henne, emedan en af de hos kronprinsen anställda hoffröknarna snart skall gifta sig och hon nog kommer att söka den platsen samt äfven utan svårighet erhålla densamma.

XLVII.

Bref för juni månad 1779
från Ulriksdal.

(Innehåll: Vistelsen på Ulriksdal, ridturer och öfverraskningar på Ladugårdsgärdet, anledningen till kungens besök i Karlskrona och utrustningen af eskadern, hertigens besök i Köpenhamn, utflyttning till Drottningholm.)

För närvarande vistas jag på Ulriksdal ensam med drottningen och några hofdamer, hvilket ej är särdeles roligt. Drottningen vill helst lefva i lugn och ro samt är föga begifven på nöjen eller omväxling, hon gör någon gång en åktur till Karlberg och tycker om att få lägga sig tidigt. Den enda förströelse jag har är att göra utflykter i omgifningarna till häst eller i vagn, hvartill det rådande vackra vädret gifver godt tillfälle. Ett sådant här enformigt lefnadssätt är ej i min smak, ung och gladlynt som jag är, ej heller kan jag finna något vidare nöje i umgänget med drottningens damer, hvilka ehuru ganska respektabla dock just icke äro af min ålder.

Sedan kungen numera efter sin återkomst från Karlskrona vistas vid gardeslägret på Ladugårdsgärdet, har det blifvit litet lifligare, jag är där ganska ofta, ibland rider jag dit om mornarna och blifver af kungen kvarbjuden till frukost, andra dagar är jag i sällskap med drottningen ditbjuden till supéen. Häromdagen hade kungen utlofvat att bereda oss en öfverraskning och kom därför en kväll till Ulriksdal för att, som han uttryckte sig, samla ihop sin damskvadron till en nattlig attack. Alla damer följde med och fingo på vederbörligt afstånd från trupperna åse striden, ända till klockan sex på morgonen, hvilket var ganska underhållande, så att jag åtminstone för min del ej längtade tillbaka till min säng. En annan gång ville drottningen öfverraska kungen

med att vi alla, utklädda till bondkvinnor och pigor, skulle ställa oss och titta på kungen under supéen, såsom folk ifrån staden brukade göra, men det kunde ej blifva af den gången, emedan kungen just den dagen gaf kur. Det utfördes därför först ett par dagar därefter, och jag fick uppläsa ganska bra verser, som voro författade af drottningens kammarherre grefve Hamilton, som, själf utklädd till en gammal gumma, till kungen öfverlämnade en komiskt författad böneskrift om tillstånd att få gifta sig för att kunna blifva stammoder till ammor i framtiden för kronprinsens blifvande ättlingar. Kungen var mycket road af detta lyckade skämt och vid särdeles godt lynne under hela supéen.*

Det var verkligen lyckligt, att vi på detta sätt fingo det litet trefligare efter kungens återkomst från Karlskrona, ty om samma enformiga lif som förut länge fått fortfara, fruktar jag, att jag rent af skulle hafva förfallit till hypokondri.

Jag bör kanske meddela eder något om anledningen till det uti mitt föregående bref omnämnda besöket, som kungen gjorde i Karlskrona. Kungen håller nämligen på att utrusta en eskader för att tjäna till konvoj åt de svenska handelsfartygen, emedan engelsmännen i trots af Sveriges neutralitetsförklaring ej synas vilja respektera vår flagga under det krig, som pågår mellan England och Frankrike. Det är meningen, att eskadern, sedan den i sin helhet visat sig utanför Helsingörs redd, skall kryssa i Östersjön för att öfva befälet, innan en del därutaf utgår för att konvojera handelsfartygen. Hertigen, som för det högsta befälet öfver flottan, kommer dock endast att följa med genom Öresund och landstiga i Göteborg för att därifrån landvägen återvända till Stockholm.** För närvarande är han i Köpenhamn och kan således ej vara tillbaka här förrän emot slutet af nästa månad. Det torde vara öfverflödigt att nämna någonting vidare rörande hans vistelse därstädes eller om den danska kungliga familjen, emedan jag redan i ett af mina föregående bref*** anfört den beskrifning, som kungen afgaf öfver sitt besök i den danska hufvudstaden 1778. Allting lär vara på samma sätt som då, kungen om ej mera så åtminstone lika galen. Vid hertigens audiens yttrade han sig i början någorlunda förnuftigt men blef efter en liten stund så oredig, att änkedrottningen och prins Fredrik funno sig nödsakade att afbryta honom och leda samtalet på andra

* Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 153, 154.

** Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 146, 147.

*** Se brefvet n:r XXXVI för juli månad 1778 sid. 129.

ämnen. Sedan sade han ej ett enda ord, förrän hertigen tog afsked, hvarvid han mumlade några obegripliga ord, hvilka hertigen gissade skulle vara en hälsning till kungen. En bland yttringarna af hans galenskap är, att han, när kaffet bjudes, vill servera det själf och går omkring och slår uti så länge det finnes något kvar i kannan, och om det är någon han särskildt vill utmärka och visa sin välvilja, så ger han honom de flesta kopparna; under tiden skrattar han på ett idiotiskt sätt, som måste uppväcka medlidande.

Sedan lägret nu är afslutadt, torde vi snart komma att flytta ut till Drottningholm, där kungen ämnar tillbringa juli och augusti månader. Vi få troligen därstädes en fest på drottningens namnsdag och sedan möjligen ytterligare en ungefär liknande den, som gafs förra året, men ehuru kungen genom dylika fester försöker muntra upp sällskapet, lyckas detta föga, åtminstone tycker jag, att vistelsen på Drottningholm det oaktadt alltid blifver den tråkigaste af all den tid kungen tillbringar på sina lustslott.

XLVIII.

Bref för juli månad 1779
från Drottningholm.

(Innehåll: Vistelsen på Drottningholm, karakteristik öfver därvarande personer, fest på drottningens namnsdag, förberedelser till ett divertissement, besök hos änkedrottningen på Svartsjö, hertigens besök därsammastädes, samtal med kungen om förhållandet till änkedrottningen och om stämningen i landet.)

Vår vistelse härstädes är af föga intresse, och den noggranna etiketten tråkar ut alla människor. Man har ej heller mycket tillfälle till promenader, och här blåser ständigt, så att man kunde tro sig vara till sjöss och under segel, dörrar och fönster äro ofta nära att skakas sönder. Jag skulle lätt kunna förfalla till melankoli, om ej de emellanåt förekommande festerna gåfve oss litet omväxling, man får ej heller vara tillräckligt i fred för att kunna ägna sig åt några studier, och den här församlade societeten är hvarken utvald eller treflig. Förutom de redan af mig i ett föregående bref beskrifna personer, finnas här ytterligare tre damer, som ej voro med vid Ulriksdal.

För det första är det drottningens statsfru, grefvinnan Piper, som är ganska vacker men så förfärligt enfaldig, att hon ej kan uppehålla någon konversation och därtill elak och bråkig; hennes man, som är öfverkammarherre hos drottningen, är däremot, ehuru ej särdeles bildad, mycket kvick och den skälmaktigaste lilla filur man gärna kan tänka sig, ingenting löjligt undgår honom, och olycklig den, som råkar ut för hans skarpa tunga, man kan verkligen ej med den bästa vilja i världen låta bli att skratta åt hans anmärkningar. Till utseende liknar han med sin missbildade figur den kände filosofen Esopus uti antiken, ehuru han ej har dennes märkvärdigt vridna ben.

Vidare finnes här fru Stierncrona, som är en förtjusande varelse, mild, liflig, glad och angenäm, hon väcker hvar hon kommer den lifligaste sympati genom sina goda kunskaper och sina framstående talanger. Hon är född i Livland, där hennes fader var bankir, men hennes föräldrar flyttade sedermera af några affärs- eller familjeskäl till Paris, där hon blef gift med herr Stierncrona. Jag känner honom alltför litet för att kunna fälla något bestämdt omdöme om honom men tror, att han är rätt obetydlig och beskedlig, han är ganska ung samt kammarherre hos drottningen, det var verkligen stor tur för honom att lyckas få en så förtjusande maka.

Den tredje damen, fru Aminoff, är mycket enfaldig och ouppfostrad och har föga begrepp om att skicka sig i sällskapslifvet samt säger ganska besynnerliga saker, hvilket naturligtvis utsätter henne för de unga herrarnes drift. Hennes man, som plågas af hennes många dumheter, försökte till en början, ehuru förgäfves, att förbättra henne, men när detta ej lyckats honom, uppför han sig mindre väl mot henne, och man vill till och med påstå, att han ibland använder käppen. Kungen sätter ganska stort värde på honom, ehuru han verkligen är en rätt obetydlig ung man och ej har, som man brukar säga, funnit upp krutet.

Drottningens namnsdag firades med en festlig tillställning. Efter högtidlig kur kl. 5 voro vi på teatern, där det gafs en ifrån franska till svenska öfversatt pjäs, märkvärdigt nog en opera-comique, hvilket kungen annars ej brukar tycka om, men genom däruti inlagda balettnummer tog det sig nästan ut som en opera och skulle hafva varit det fullständigt, om däri förekommande monologer förändrats till recitativ. Efter spektaklets slut gafs det supé och illumination, under hvilken i synnerhet kungens utmärkt vackra fartyg »Amfion» visade sig i all sin glans; detta fartyg är dock en så dålig seglare, att kungen knappast vågar företaga någon resa på detsamma. Efter att tillräckligt hafva beundrat »Herr Amfions» alla behag, drogo vi oss alla tillbaka, ganska uttröttade af dagens ansträngningar.

Här förberedes nu ytterligare en festlighet liknande den, som gafs förra året. Ämnet därtill är hämtadt från en gammal roman, som heter »*Amadis af Gaula*»; förberedelserna därtill komma nog att blifva ganska ansträngande, de deltagandes antal är så stort, att åskådarne troligen blott komma att bestå af dagdrifvare från staden. Som det gifves i fria luften, är tillträdet fritt för hvem som helst. Ämnet är mycket inveckladt, och fastän jag hört

programmet föreläsas två gånger, har jag ej ännu riktigt kunnat uppfatta det hela, jag fruktar därför, att detta storartade divertissement kommer att blifva mindre underhållande.

Jag har helt nyligen gjort ett besök hos änkedrottningen på Svartsjö. Emot förmodan emottog hon mig särdeles nådigt, hon har annars alltsedan kronprinsens födelse behandlat mig ganska likgiltigt. Det föreföll mig nästan, som om hon nu ville gifva mig upprättelse härför. Efter att en stund hafva samtalat om åtskilliga alldagliga ämnen, yttrade hon bland annat:

»Min kära Lotta (så har hon alltid brukat kalla mig), den tillbakadragenhet, som jag under någon tid iakttagit emot eder, har varit framkallad af en viss farhåga, att jag förlorat eder vänskap, men jag vill bedyra eder, att jag för min del, alltsedan eder ankomst till Sverige, hyst uppriktig tillgifvenhet för eder, hvilket jag ock tror mig hafva visat eder; jag kan likväl ej underlåta att anmärka, att jag verkligen tycker, att ni under hela den gångna vintern på ett märkbart sätt försummat mig.»

Öfverraskad af detta hennes uttalande fick jag dock under hennes rätt långa anförande tid att öfvertänka mitt svar; jag försäkrade henne, att det skulle vara grof otacksamhet å min sida att ej hålla af henne, som alltid visat mig så mycken godhet, samt att jag ansåg hennes misstankar, att jag på något sätt ville försumma henne, för ytterst orättvisa, tilläggande:

»Om jag möjligen ej tillräckligt ofta haft lyckan att få upp-uppvakta min älskade moder, har det endast varit af grannlagenhet, emedan jag trott mig hafva orsak befara, att ni helst ville slippa råka mig.»

Hon var sedermera så ytterst vänlig och artig emot mig, att jag i sanning måste känna mig särdeles belåten med detta mitt besök.

Med stor svårighet lyckades jag sedermera efter hertigens återkomst från Danmark öfvertala honom att följa med mig till änkedrottningen på hennes födelsedag. Han ville högst ogärna göra det, emedan han sade sig befara, att hon skulle visa sig ohöflig emot honom och kanske ej ens vilja tala med honom. Dessa hans misstankar visade sig tyvärr alltför väl grundade: hon hälsade knappast på honom och frågade ej efter all den uppmärksamhet, som han visade henne. Hennes ohöfliga sätt emot min gemål tvingade mig att enligt hans önskan afslå hennes inbjudning till oss att stanna kvar till supéen, och jag fick

därför ej heller vara med om ett barnspektakel, som prinsessan anordnat för att fira sin moder.

Efter vår återkomst till Drottningholm måste jag för kungen redogöra för hvad som tilldragit sig. Han sade sig ej förstå, hvarför änkedrottningen ej kunde förlåta hertigen; för sin egen del tyckte han dock, att huru ledsamt det än vore, att ej någon försoning mellan honom själf och modern kunde komma till stånd, detta i alla fall vore det lugnaste; för öfrigt trodde han, att allmänheten numera glömt bort alltihop och att ingen mera talade därom.

»Förlåt mig, Sire», svarade jag, »varen öfvertygad om att äfven om man försöker glömma bort det, sörjer allt hederligt folk öfver den oenighet, som råder emellan eder och eder moder, den stora allmänheten kan ej fatta, huru det är möjligt, att en son kan lefva på detta sätt med sin egen moder, och jag är viss på att försoningen allmänt efterlängtas, äfven om det möjligen kan finnas personer, som utaf eget intresse göra allt för att underblåsa oenigheten. Jag vågar därför vara nog djärf att bedja eder åtminstone söka bevara det yttre skenet.»

Kungen förklarade, att jag helt och hållet missuppfattat ställningen, han framdrog som exempel en uppmaning till ständerna, som man funnit uppspikad på gathörnen under sista riksdagen, att frälsa riket från en elak trollpackas förföljelselusta, eftersom kungen i sin egenskap af son var oförmögen att göra det. Han omtalade äfven, hurusom i en annan dylik skrift ständerna anmodats skipa rättvisa mellan de båda drottningarna och befordra den skyldiga till välförtjänt straff för sin elakhet eller brottslighet. Han ville uti allt detta se bevis på att änkedrottningen ej hade allmänhetens sympatier och att det ej vore själfva brytningen dem emellan, som väckte missnöje.

»Förlåt mig, Sire», invände jag, »jag tycker verkligen ej, att det anförda på något sätt bevisar, att det är mot änkedrottningen, som allmänheten är uppretad, den sistnämnda skriften ställer sig ju ej på någonderas sida utan fordrar ju blott rättvisas skipande mellan de båda drottningarna. Dylika anslag betyda dessutom bra litet, man har ju alltid rifvit bort dem tidigt om morgnarna, innan någon hunnit läsa dem, och ingen vet heller, hvarifrån de leda sitt upphof, kanske får man söka författaren till och med uti eders maj:ts närmaste omgifning. I alla händelser får man ej bedöma allmänhetens tänkesätt efter en sådan där på ett gathörn uppspikad smädeskrift.»

På denna min anmärkning svarade han ej ett ord utan öfvergick genast till andra ämnen. Det är möjligt, att han ej tyckte om den uppriktighet, hvarmed jag yttrade mig, men jag ansåg mig skyldig att utan omsvep säga min tanke, när han själf, som det tycktes, helt öppenhjärtigt frågat mig därom.

XLIX.

Bref för augusti månad 1779
från Drottningholm.

(Innehåll: Divertissement »*La fête de la roche Galtare*», grefvinnan Löwenhielms uppträdande vid andra föreställningen däraf, impromptu af grefve Oxenstierna, afundsjuka mellan systrarna Löwenhielm och Höpken, samtal rörande hertigens kärleksförhållande till en hofdam, hertiginnans uppfattning häraf.)

Det divertissement, om hvars förberedande jag nämnt i mitt förra bref, har nu under namn af »*La fête de la roche Galtare*» tvenne gånger blifvit uppfördt. Till allas belåtenhet hindrade väderleken dess framställande för tredje gången, vi voro nämligen fullkomligt utråkade af det oändliga repeterandet, som tagit en tid af tre veckor, under hvilka vi ständigt fingo öfva oss uti utförandet af baletter och sånger samt åse, huru riddarne förberedde sig till sina löpningar. Ehuru onekligen mycket ståtligt anordnad, fann jag denna fest mindre smakfull och alltför mycket hoprörd af allt möjligt; där förekommo lysande och majestätiska element men äfven hemska och frånstötande. Man fick däruti se troll, prinsar och prinsessor från skilda länder, djäflar och till och med krokodiler. Den beskrifning, jag nu går att lämna af det hela, kan därom gifva eder en föreställning.

I närheten af Kina i Drottningholmsparken hade kungen låtit uppföra en dekoration, föreställande en fästning, som kallades »*La roche Galtare*», detta namn, likasom ämnet för det hela, var hämtadt ur en välkänd roman från den gamla goda tiden, benämnd »*Amadis af Gaula*». Den framställda händelsen är följande. *Briolanie*, drottning af *Sobradicien*, hade blifvit afsatt af sin onkel *Abiscos;* hon irrade länge omkring från land till land och sökte sig slutligen en fristad hos *Lisuart*, konung i Britannien. Där hade hon hoppats att finna *Amadis*, på hvars understöd hon litade,

men sviken i denna sin förhoppning begaf hon sig vidare åt annat håll. Den olyckliga drottningen, som åtföljdes af *Erguinde*, grefvinna af Flandern, samt åtskilliga riddare, blef därefter öfverfallen af kung *Abiscos* män, hvilka öfvermannade hennes försvarare, och hon själf blef på konungens befallning instängd uti fästet på Galtares klippa under bevakning af den ryktbare trollkarlen *Arcalaus*, som hade den märkliga förmågan att beröfva de riddare, som vågade angripa borgen, all deras kraft, huru hjältemodiga de än voro. Riddarne vid *Lisuarts* hof beslöto sig dock för att trotsa honom och våga ett angrepp; uppskrämd härutaf lofvade *Abiscos*, att han skulle frigifva *Briolanie* och återgifva henne hennes rike, ifall det funnes en riddare, som kunde besegra hans söner *Darrison* och *Dramis* samt förjaga trollkarlen *Arcalaus*.

Vid denna punkt i berättelsen är det, som själfva divertissementet börjar. *Erguinde* hade ensam, när *Briolanie* tillfångatogs, lyckats komma undan och sökte i sin förtviflan en tillflykt vid *Lisuarts* hof, i förhoppning att kunna förmå honom att hämnas. Hon hade på vägen dit mött *Brisene*, drottning i ett grannrike, åtföljd af *Amadis*, hvilken hon besvor att söka befria den olyckliga furstinnan, hvars sorgliga öde hon delgaf dem. *Amadis* lofvade henne sitt bistånd och höll just på att utfundera, huru han skulle bära sig åt för att befria *Briolanie* utan att själf råka i den förfärlige trollkarlens våld, då den okända *Urgande*, som vakade öfver hans öden, uppenbarade sig ridande på en hvit gångare; hon lofvade honom sitt beskydd och sjöng en sång för att ingifva honom mod och segervisshet.

Amadis begaf sig genast i sällskap med *Brisene* till den fruktansvärda borgen, där de togo plats på en särskild tribun, hvarifrån de kunde åse de strider, som utkämpades med *Darrison* och *Dramis* af de riddare, som kommo för att befria *Briolanie*. *Abiscos*, som af *Urgande* blifvit vilseledd, trodde sig i honom igenkänna sin egen broder *Ardan Camillus*, hvars ankomst för att tjänstgöra såsom stridsdomare han afvaktade. Han skickade därför under trumpetstötar från tornens tinnar till honom en af de fångna kvinnorna för att uppmana honom att åtaga sig detta värf. *Amadis* åtog sig uppdraget och återskänkte åt kvinnan hennes frihet; till tacksamhet härför prisade hon, som var *Leonorine*, dotter till grekiske kejsaren, uti en särdeles behaglig sång hans ädelmod samt skyndade sig att själf genast uppsöka sin egen riddare. Under fanfarer infunno sig nu Abiscos söner *Darrison*

och *Dramis*, hälsade på stridsdomaren och togo plats vid slottets hufvudingång, beredda att möta enhvar, som vågade sig på försöket att befria *Briolanic*. På trenne sköldar, som af deras väpnare uppspikades på ett träd, angåfvos de stridssätt, som voro föreskrifna för dem, som ville bereda sig inträde i borgen. På den första skölden, som var af guld, föreskrefs lopp emot hufvuden, på den andra, som var af silfver, ringloppet, och på den tredje, som var färgad blodröd, anlopp emot en af trollkarlen förhäxad beväpnad bild af en människa.

Under krigisk musik anlände snart den förste riddaren, som var den romerske kejsaren *Pater*, åtföljd af *Sadamire*, drottning af Sardinien. Sedan hans väpnare slagit ett slag på skölden, fick han tillträde till rännarbanan och gick in på att underkasta sig de bestämda stridsprofven. Till villkoren hörde, att de besegrade skulle af *Darrison* och *Dramis* fängslade föras in i borgen, hvaremot segraren af *Adamis* skulle få emottaga segerpriset för att öfverlämna det åt sin dam samt därefter i triumf intåga i borgen, där han dock genast blef af *Arcalai* häxmästare beröfvad sin stridskraft och tillfångatagen. Ytterligare trenne riddare underkastade sig stridsprofven, nämligen *Esplandiant*, son till Amadis af Gaula, åtföljd af den här ofvan omtalade *Leonorine*, dotter till kejsaren af Grekland, *Agraïs*, son till konungen af Skottland, hvars ledsagarinna var den sköna och älskvärda *Olivia*, dotter till *Vanain*, konung i Norge, och slutligen *Mandanillus*, son till hertigen af Burgund, åtföljd af *Erguinde*, grefvinna af Flandern. Alla riddarne, som underkastade sig stridsprofven, drabbades dock af samma olyckliga öde.

Som ingen mera riddare tycktes vilja anmäla sig, ämnade just *Darrison* och *Dramis* såsom segrare återvända till borgen, men i detsamma uppenbarade sig *Urgande*, medförande en ståtlig springare, som hon jämte erforderliga stridsvapen öfverlämnade åt *Amadis*, som stolt öfver detta ynnestbevis genast anmälde sig till utförande af stridsprofven, och han blef den ende, hvilken som segrare utgick därur. Hans motståndare, slagna af blygsel att ej kunna besegra honom, sedan de öfvervunnit alla andra riddare, togo sin tillflykt till borgen, men därur trädde då *Arcalaus*, och vredgad öfver nederlaget inlät han sig själf i kamp med *Amadis*. Efter en långvarig och till en början oviss kamp visade det sig dock, att intet kunde motstå *Urgandes* förhäxade vapen, och *Arcalaus* fann sig nödsakad att besegrad återvända till borgen. Emellertid lockade han *Amadis* med sig, i förhopp-

ning att genom sina vanliga konstgrepp kunna tillintetgöra hans kraft. Där inne möttes han först af herdar och herdinnor, som genom vällustig dans och sång försökte förföra honom; det var nära, att *Amadis* dukat under för de vekliga tankar, som alltid hafva så stort inflytande öfver dödligas hjärtan, men *Urgande* uppenbarade sig och förjagade herdarne och herdinnorna, som endast voro onda andar. Därefter fick han se de med blomsterkedjor fängslade riddarne utföra en veklig dans på samma teater, där de förklädda demonerna nyss visat sig, men sedan *Amadis* förehållit dem, huru de förglömde all sin värdighet, återkallades de till besinning och sönderrefvo själfva de band, som fastkedjade dem vid vekligheten. Upptända af stridsifver följde riddarne *Amadis* för att understödja honom i hans försök att befria *Briolanie*. Innan de framkommo till det rum, där hon af trollkarlen hölls fången, mötte dem ännu flera af honom framkallade hinder. Ingenting kunde dock motstå *Amadis*, som genom feens beskydd var oöfvervinnelig, hvarken bevingade drakar och hemska krokodiler eller rasande furier, alla jagades på flykten, och snart hade han inträngt i det rum, där drottningen af *Sobradicien* befann sig, omgifven af alla de damer, som varit riddarnes ledsagarinnor, de voro alla försänkta i dvala men uppväcktes af *Amadis*. Häruppå följde åtskilliga under sång utförda dansnummer, i hvilka *Amadis* och *Briolanie* samt alla därvarande riddare och damer deltogo. Det afslutades med den s. k. *Parécas*, den där stridsdansen, som jag förut har omtalat, den utfördes af fyra kadriljer, *Amadis* anförde den ena, *Esplandiant* den andra, *Agraïs* den tredje och *Leonorine* den fjärde. *

Efter krigsdansens slut fingo vi på en i samma rum, där *Briolanie* suttit fängslad, uppförd teater åskåda en teaterpjäs »*Les trois sultanes*» jämte en turkisk balett. De uppträdande voro ur societeten och det hela var föga lyckadt. Skådespelarne voro ganska medelmåttiga, i synnerhet den, som föreställde storherrens förtrogne, han gjorde sig riktig löjlig genom sina försök att spela väl.[40] **

När divertissementet uppfördes för andra gången, bereddes man en öfverraskning, hvarom ingen hade någon aning på för-

* Jfr Lars von Engeström, Minnen och Anteckningar I, 29, 30. — Fersens Hist. Skr. IV, bil. XXV, sid. 334—338. — »Sujet du divertissement du 30 Août 1779» (Stockholm, imprimerie royale), sångerna voro tagna i 2:a akten af operan »Armide», författad af Quinault, med musik af Gluck; se Dahlgren, »Anteckningar om Stockholms teatrar», sid. 133.

** Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 155, bil. XXXV, sid. 338, 339.

hand. Vid utdelningen af rollerna hade grefvinnan Löwenhielm varit frånvarande, hon vistades nämligen för tillfället uti Medevi, kungen valde därför hennes syster till sin dam och emottog äfven af henne en kokard att fästa vid sin lans. Efter sin återkomst gjorde grefvinnan Löwenhielm kungen förebråelser för det han sålunda öfvergifvit hennes färger, som han hade burit vid tornerspelet i maj månad 1777. Detta framkallade åtskilligt skämt, som dock ej tycktes vidare behaga kungen. Grefvinnan Löwenhielm beslöt sig därför för att offentligt uppträda och återfordra sin riddare, såsom det är brukligt i riddarromaner. Efter löpningarnas slut anmälde sig en svartklädd väpnare och anhöll med tre slag på sin sköld att få uppläsa ett utmaningsbref. Uti detta bref framhölls, att den unga *Mélécie*, i förtviflan öfver att fåfängt hafva sökt återfinna sin förlorade riddare, anropat en okänd riddare om bistånd och försvar, och som denne antog, att den försvunne möjligen fanns bland dem, som voro fängslade uti borgen på Galtares klippa, anhöll han att nu få utföra de prof, som varit förelagda dem, som kämpat för *Briolanies* befrielse, samt begärde såsom sin enda segerlön, att *Arcalaus* skulle tvingas utlämna *Mélécies* älskade riddare, emedan han ville antaga, att det var denne trollkarls konster, som höll honom fjättrad, och ingalunda några andra band. Efter skriftens uppläsande anmodades väpnaren att underrätta *Mélécie*, att tillträdet var fritt. Kort därefter anlände en från hufvud till fot beväpnad riddare, med neddraget visir och gyllene rustning med svarta ränder (baron Cederström), han åtföljdes af en sorgklädd och beslöjad dam, som tycktes bedröfvad öfver att se sig öfvergifven, men hennes hållning uppenbarade dock stolthet och harm. Så snart de bestämda profven lyckligt blifvit fullgjorda, intågade riddaren åtföljd af *Mélécie* uti borgen, där hon bland de fängslade riddarne återfann den hon saknade och lät honom uppbära häftiga men med en viss mildhet framförda förebråelser, för att han öfvergifvit henne. Oförberedd på en sådan öfverraskning blef kungen ganska generad och lyckades ej finna några ord för att uttrycka sin tacksamhet för denna artiga uppmärksamhet. Efter föreställningens slut, gaf han emellertid uttryck åt sina känslor genom att till grefvinnan Löwenhielm öfverlämna en bukett med en vidfästad juvelring samt följande verser:

Mélécie et Léonorine,
Vous portez les mêmes couleurs,
Et chacune de vous également domine

Sur les esprits et sur les cœurs,
Les amours volant sur vos traces.
Il n'est point entre vous de rivalité.
Choisir serait témérité,
Quand on choisit entre les graces.

Detta lilla impromptu var författadt af grefve Oxenstierna, det var särdeles skickligt uttänkt för att gifva ett uttryck åt kungens förlägenhet, och han drog sig på detta sätt lyckligt ur spelet.* Emellertid gaf detta skämt anledning till en häftig svartsjuka mellan de båda systrarna, hvilken dock så småningom tyckes hafva lagt sig. Grefvinnan Höpken gaf till känna sitt missnöje, att hon fått emottaga en mindre dyrbar ring än systern, hon ansåg sig hafva haft mycket mera besvär, i synnerhet som hon äfven uppträdt uti »Parécas». Under teaterföreställningen samma afton blef hon illamående, det kunde ju vara föranledt af dagens ansträngningar och värmen, men elaka tungor ville påstå, att det uteslutande berodde på hennes svartsjuka och uppretade tillstånd. Detta vill jag emellertid ogärna tro, ty hon borde väl ej vara så småsint, att hon kunde blifva sjuk af bara förargelse öfver att en annan dam, och därtill hennes egen syster, blifvit mera gynnad än hon själf, men hon anses dock alltid illa upptaga, om något företräde visas systern.

Det händer mig understundom att råka ut för högst märkvärdiga äfventyr, och jag skall nu för eder, min kära vän, omtala något, som helt nyligen inträffat. Det rör sig om ett samtal, som jag haft med en af de härvarande damerna, hvilken på senaste tiden gjort de största ansträngningar för att ställa sig in hos mig. Sedan vi kommit in på att tala om kärlek och vänskap i allmänhet, förklarade hon helt öppet, att hennes högsta önskan vore att blifva värdig mitt hela förtroende och att jag vore den, hvars vänskap hon skulle värdera högst af allt. Jag svarade henne, att jag för min del visserligen fann henne särdeles älskvärd men att det dock öfverraskade mig, att hon, som blott för några månader sedan gjort min bekantskap, så hastigt kunnat fatta en sådan tillgifvenhet för mig. För öfrigt sade jag henne helt uppriktigt, att jag ej

* Detta impromptu har i allmänhet oriktigt tillskrifvits Gustaf III själf (se Crusenstolpe, Morianen [1880], sid. 134, 135). Likaså har uppgifvits, att det skulle hafva varit ryska kejsarinnans färger, som han vid detta tillfälle burit. Denna uppgift är hämtad ur en handskrifven, af friherre Cederhielm författad parodisk smädeskrift, kallad »Riddarespelet 1779», hvarom vidare längre fram, se sid. 217.

gärna skänkte mitt förtroende åt andra än dem, som jag fullkomligt hade lärt känna på förhand, samt för öfrigt ej trodde, att man kunde hafva mera än en enda riktigt förtrolig vän, och jag hade redan en sådan väninna, som jag ansåg fullt värdig de känslor jag hyste för henne. Härvid kan ni lätt förstå, min kära vän, att det var på eder jag tänkte. Om jag därför ej ville invagga henne i några falska förhoppningar att kunna erhålla mitt fulla förtroende, försäkrade jag henne dock, att det gladde mig, om hon fortfarande ville betrakta mig såsom sin vän. Mitt svar tycktes ej tillfredsställa henne, ty hon afbröt genast vårt samtal.

Den egentliga anledningen till detta hennes inställsamma sätt blef snart klar för mig, hon sträfvade tydligen endast att kunna aflocka mig mina hemligheter och få kännedom om mina innersta tankar. Jag upptäckte detta vid ett annat tillfälle, då hon efter flera förut gjorda fåfänga försök åter lyckades upptaga samma ämne, och sedan vi en stund ganska likgiltigt samtalat om kärlek och svartsjuka, beskyllde hon mig för att vara mycket svartsjuk på hertigen.

»Härutinnan misstager ni eder, min fru», svarade jag. »Jag kan ej förstå, huru något sådant skulle falla mig in, ty därtill har jag verkligen ingen orsak.»

»Detta är lätt att säga, min fru», återtog hon, »och det bevisar blott, att ni antingen måtte vara alldeles blind, eller också låtsas ni vara det för att förställa eder för mig. Ni har väl ej kunnat undgå att märka, huru hertigen gör sin kur för den yngsta af edra hoffröknar.»*

»Jag skulle sannerligen göra mig bra mycket onödiga bekymmer», inföll jag skämtsamt, »om jag skulle fästa något afseende vid att han till äfventyrs talar litet mera vid den ena än den andra. Däruti ser jag intet ondt. Hvartill tjänar det att oroa sig i onödan?»

»Men hela världen kan ju alltför tydligt se, att han hyser kärlek för denna unga dam, och den allmänna meningen är också den, att detta framkallat eder svartsjuka.»

»De, som tänka och tala på detta sätt, misstaga sig grundligt.»

»Om jag således får antaga, att jag denna gång misstagit mig, måste ni dock erkänna, att ni ej alltid tagit sådana saker lika lugnt, törhända har ni också förr haft ändå större anledningar till svartsjuka?»

»Något sådant har aldrig fallit mig in, och jag tror ej heller, att jag därtill haft mera anledning förr än nu.»

* Fröken Maria Sofia Rosenstierna.

»Det är alldeles tydligt, att ni nu endast vill förställa eder gentemot mig.»

»Ingalunda, betrakta mig, ser jag ej ut, som jag vore uppriktig?»

»Jag måste medgifva, att ni verkligen ser uppriktig ut, och om det är förställning, är den så fullständig, att den kan bedraga hvem som helst.»

Hennes svar lugnade mig, ty jag var mycket orolig, att jag skulle förråda mig, plågad som jag verkligen var af den häftigaste svartsjuka, därför att hertigen onekligen skarpt kurtiserade den ifrågavarande unga damen. Min sträfvan är dock att inför allmänheten dölja dylika känslor, ty jag anser, att man aldrig bör visa, att man fallit ett offer för denna svaghet. Numera tror jag, att hertigens kärlek, om den verkligen förefunnits, något afsvalnat, hvilket gläder mig särskildt därför, att det smärtade mig att se honom helt och hållet förstöra den unga och hyggliga flickans reputation, hvilket så lätt inträffar, när en furste gör sin kur för en ung dam, i synnerhet om han därtill själf är gift.

Hela detta samtal var mig särdeles obehagligt, ty jag vill verkligen ej, att någon skall kunna läsa mina innersta tankar, allra minst vill jag yppa dem för en person, som jag ej tillräckligt känner och hvars afsikter med sin nyfikenhet äro mig obekanta.

L.

Bref för september månad 1779
från Gripsholm.

(Innehåll: Färden till Gripsholm, vistelsen därstädes, äfventyr vid ett besök hos grefvinnan Löwenhielm, samtal rörande orsaken till brytningen mellan kungen och änkedrottningen, samt om dagboksanteckningar.)

Sedan början af denna månad äro vi nu här på Gripsholm, dit kungen färdades sjövägen, men drottningen jämte den lille prinsen och det öfriga hofvet foro landvägen. Jag hoppas, att kungen för framtiden undviker detta verkligen farliga och obehagliga sätt att färdas, ty det kan lätt en vacker dag hända någon olycka, så osäkert som hans fartyg Amfion är i synnerhet vid vissa vindar. Denna gång fick kungen, oaktadt vinden var någorlunda god, använda hela fyra dagar på vägen, under det att resan annars brukar kunna gå för sig, äfven om det är motvind, på 36 eller 48 timmar.*

Den här församlade societeten är densamma som den på Ulriksdal och Drottningholm, utom det, att här äro några damer mindre och några herrar tillkomna. De senare äro dock blott några unga karlar, som ej säga ett ord, och om de händelsevis yttra något, saknar det allt intresse, de förtjäna därför ej ens att omnämnas. Vårt sällskapslif är för öfrigt ganska tynande, här finnes ingen, som sätter lif i det, hvar och en lefver för sig själf utan att fråga efter de öfriga, hvilket gör dagarna särdeles enformiga. Somliga hafva husliga bekymmer och äro därför vid dåligt lynne, och andra äro helt och hållet upptagna af sina kärleksaffärer, alla föredraga att tillbringa tiden på sina egna rum hellre än att vara

---

* Jfr Fersens Hist. Skr. IV, bil. XXXV, sid. 343—345.

tillsammans med de öfriga och hafva tråkigt. Härutaf kan ni förstå, att här ej är särdeles angenämt, herrarnes enda sysselsättning är att spela kort hela dagen. Hvad som dock bereder oss någon förströelse i enformigheten äro de hvarannan dag omväxlande teaterföreställningarna och konserterna. Så länge vädret är vackert och man kan göra promenader, går det dock någorlunda an, sedan blifver det nog ändå värre.*

Enligt min föresats att ej för eder, min kära vän, hemlighålla någonting, vill jag nu äfven omtala en tanklöshet, som jag låtit komma mig till last. En morgon roade jag mig med att gå omkring och titta in hos de damer, som vistas här på slottet. Jag fann några af dem sysselsatta med skrifning, läsning eller handarbeten, de flesta voro dock upptagna vid sin toalett. När jag kom in till grefvinnan Löwenhielm, fann jag henne ensam med baron von Essen. Jag aflägsnade mig genast för att ej störa dem och var oförsiktig nog att påpeka, att jag gjorde det af grannlagenhet och vänskap för henne, men så snart jag märkte, att detta mitt yttrande tycktes såra henne, ångrade jag mig och ville öfverskyla detsamma, hvarvid jag likväl i stället kom att göra förolämpningen ännu värre genom att försäkra, att jag ej skulle hafva gått in till henne, om jag kunnat ana, att hon ej var ensam, och ingalunda ville afbryta hennes tête-à-tête. Förargad häröfver utropade hon:

»Har ni verkligen aldrig förr sett herrar vara närvarande vid damernas toalett?»

Ledsen öfver att hon skulle taga det så allvarligt, försökte jag att vända det hela till skämt, och som hon har ett ganska godt hufvud, lyckades detta för mig. Ni får ej göra mig några förebråelser för denna min tanklöshet, jag ångrade mig genast, så mycket mera som grefvinnan Löwenhielm är bland dem, som jag minst af alla vill förorsaka några obehag. Hon tyckes verkligen vara mycket fästad vid denne unge man och visar sig vara beständig i sina känslor, i motsats till hvad som är förhållandet med de flesta andra unga damer, som uteslutande för sitt nöjes skull skänka sin kärlek än till den ene och än till den andre.

Det händer mig ej sällan att hafva ganska allvarliga samtal med åtskilliga personer; jag försöker därunder att lära känna deras tänkesätt och sålunda komma underfund med min omgifning, i synnerhet dem, som särskildt tyckas åtnjuta kungens ynnest. Mest roar det mig att få tala med sådana personer, som hafva

* Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 162.

ett skarpt omdöme och kunna meddela mig intressanta saker. Jag vill nu meddela eder ett sådant samtal, som jag haft med en man, som i allmänhet har mycket väl reda på förhållandena, nämligen grefve Ekeblad, hvilken på sin tid äfven var med om återföreningen mellan de kungliga makarne. Efter att först hafva talat om likgiltiga ämnen, lyckades jag få in honom på det jag ville veta, nämligen hans tankar om brytningen mellan kungen och änkedrottningen. Vi återkallade i minnet de olycksdigra tilldragelserna vid kronprinsens födelse, och han förklarade, att om man utan förutfattad mening lugnt genomläste änkedrottningens första bref, så skulle man finna, att det ej vore så farligt och att kungen därför varit väl hastig i sina slutsatser. Ehuru kungen själf sedermera insett detta, hade han dock sagt sig icke ångra hvad han gjort, emedan han ansåg, att brefvet* i alla fall bevisade änkedrottningens oförändrade tänkesätt och att det därför var lika så bra, att brytningen kommit till sin höjdpunkt.

»Detta är också min mening», tillade han, »men som alla sanningar ej äro lämpade att uttala, behåller jag mina tankar för mig själf, samt oviss om hvad som är det rätta, finner jag det klokast att tiga.»

Ehuru efter ytterligare genomläsande af brefvet det också var min uppfattning, att kungen alltför hastigt dragit sina slutsatser, lät jag honom ej förstå detta för att få honom att fortsätta med det för mig högst intressanta ämnet.

Under samtalets gång vet jag ej, huru det gick till, att vi kommo in på frågan, huru man skall skrifva en dagbok, han sade att han trodde, att jag sysselsatte mig därmed, och tittade skarpt på mig för att utforska sanningen. Naturligtvis ville jag ej tillstå det och blef något förlägen samt är rädd för att jag rodnade, men som jag hade mig bekant, att han också hade börjat skrifva en dagbok, anmärkte jag, att han hade ett rikt fält för sina iakttagelser.

»Jag har ansett mig tvungen att sluta upp med detta arbete», svarade han, »det är verkligen alltför farligt för en enskild person, ty man kan aldrig veta hvad som kan hända, helt olika är det för E. K. H., och jag är i sanning öfvertygad om att ni har något sådant för eder, det märkes tydligt på den uppmärksamhet, hvarmed ni iakttager allt, som händer, så det tjänar ingenting till att vilja förneka det.»

För att icke förråda mig afbröt jag helt hastigt vårt samtal. Jag är verkligen understundom ytterst orolig, att någon skall upp-

* Se brefvet XXXVIII för okt. 1778 sid. 142.

täcka, att jag skrifver dessa bref. Jag fruktar verkligen, att om nagon visste det, kunde jag blifva betraktad såsom en spion. Skulle kungen få kännedom om saken, är jag säker pa att han skulle vilja få se hvad jag skrifvit, och det är mig naturligtvis omöjligt att visa det för honom, så oförbehållsamt som jag har upptecknat mina tankar. Jag skulle säkerligen ej ett enda ögonblick få vara i fred, och min mening är ju att uteslutande åt eder en dag anförtro detta mitt arbete. Lyckligtvis tror jag, att kungen ännu ej har någon aning härom, men det kan nog hända, att en och annan i min omgifning, som så ofta ser mig sysselsatt att skrifva, hyser sina misstankar. Jag skall försöka iakttaga den största försiktighet för framtiden för att bevara min dyrbara hemlighet.

LI.

Bref för oktober månad 1779
från Gripsholm.

(Innehåll: Vistelsen på Gripsholm, sällskapsspektakel, hertiginnan beslutar sig för att ej mera uppträda på scenen, hofdamernas intriger, grefvinnan von Höpken förtalar sin syster grefvinnan Löwenhielm, etikettsfråga vid grefve von Nostitz. afskedsaudiens, anledningen till kungens förlängda vistelse på Gripsholm.)

Vår vistelse härstädes är ganska enformig och tråkig, man räknar därför timmar och minuter, till dess vi skola blifva lyckliga nog att få återse Stockholms kyrktorn.

För att erhålla någon förströelse har man uppfört en liten fransysk teaterpjäs*, uti hvilken jag fick lof att deltaga, ehuru det nästan var emot min egen vilja, emedan jag fruktar, att jag skall blifva utsatt för samma klander, som drabbade kungen, då han brukade uppträda på scenen, och jag har därför med tanke på hvad folket säger föresatt mig att om möjligt hädanefter undvika detta. För denna gång ville jag visa mig tillmötesgående och måste bekänna, att det nog också till stor del var af egen smak.

Det ser verkligen ut, som om vi ännu ganska länge skulle få stanna kvar härstädes; när man för någon tid sedan begärde kungens befallningar med afseende på afresan, svarade han, att han ville gifva närmare besked härom efter åtta dagar, och när sedermera dessa voro till ända och man förnyade framställningen, gaf han samma svar. Man börjar därför misstänka, att det är kungens afsikt att stanna kvar här öfver julen.

* Jfr G. J. Ehrensvärds dagboksanteckningar, I, 355; där uppgifves teaterpjäsen ha varit »Le dépit amoreux» af Molière och ha uppförts den 5 och 7 oktober.

Hvad som skänker mig litet omväxling uti vår enformiga tillvaro är att gifva akt på alla här förekommande intriger. Detta bereder mig många roliga stunder, men tyvärr är jag tvungen att behålla alla mina iakttagelser för mig själf, emedan försiktigheten bjuder mig att ej meddela mina tankar åt någon annan. Den, som verkligen roar mig mest af alla, är friherrinnan Örnsköld, hon är ständigt färdig med sitt klander öfver allt hvad andra taga sig för; så snart hon upptäcker, att någon af de andra statsfruarna har någon herre, som uppvaktar henne, ställer hon genast till ett fasligt väsen, fastän hon verkligen själf uti sin ungdom ingalunda ansågs vara obeveklig, och det påstås till och med, att det ännu händer henne, ehuru hon är både gammal och ful, att understundom hafva två eller tre älskare samtidigt. Hon vill förmodligen genom att uppträda såsom »pryd» få folk att tro på hennes egen oskuld, men hon lyckas likväl icke att därigenom lura någon.

Det är verkligen förvånande, att den elakhet, som råder fruntimmer emellan, kan gå så långt, att ej ens de närmaste anhöriga skona hvarandra, hvaruppå jag helt nyligen sett ett exempel med tvenne systrar. Det hände nämligen häromdagen, att grefvinnan Löwenhielm kom något för sent till middagen, sedan vi redan suttit mer än en kvarts timme till bords, och att olyckligtvis baron von Essen kom in samtidigt. Detta sammanträffande föreföll oss alla, som kände till den förbindelse, som är dem emellan, ganska komiskt, och somliga kunde ej afhålla sig från ett småleende. För min del låtsade jag af grannlagenhet ej märka något, emedan jag satt bredvid hennes syster grefvinnan Höpken, men denna vände sig genast till mig och sade:

»Tänk, om någonting sådant skulle hafva händt en annan stackare, hvilka sköna förebråelser man då skulle fått höra, men min syster är alltid ursäktad, och det betraktas bara som ett bevis på hennes uppriktiga natur och hennes rättframhet, att hon inför hela världen lägger i dagen sitt kärleksförhållande till den där släte figuren Essen.»

»Visserligen är hon ej försiktigare än andra», svarade jag, »men mild och god till sin natur försöker hon att vara vän med alla och lägger sig inte i hvad andra göra, därför är hon också mindre utsatt för obehag än de flesta.»

Det är ett märkvärdigt tidens tecken, att den ena systern så där kan vilja förtala den andra inför en person, som hon ej är vidare intim med. När inte ens blodsbandet anses heligt, huru skall man då kunna hafva förtroende till något vänskapsband?

Jag tycker, att om man också inte har något godt att säga om sina anhöriga bör man ändå låta bli att förtala dem, ty det är hvarken vackert eller passande.

Här har nyligen förekommit en etikettsaffär, som gjort mycket väsen af sig och hvars förlopp jag därför vill beskrifva. Det har alltid varit brukligt här i landet, att när de främmande ministrarne hafva sina ankomst- eller afskedsaudienser under kungens vistelse på landet, det hålles ett särskildt bord för dem och att några personer af kungens omgifning inbjudas till middagen efter en vanligtvis af kungen själf eller grefve Scheffer uppgjord lista. När senast herr von Kageneck, minister för hofvet i Wien, hade sin afskedsaudiens, blef han förargad öfver att en förste kammarpage fick äta vid hans bord, och gaf till känna, att han ansåg det som en förolämpning emot sig, att någon, äfven om han vore adelsman, som ej hade tillträde till konungens eget bord, satt till bords med honom, som på en sådan dag representerade sin monarks person, hvarför han ville protestera emot ett sådant missbruk, på det att ej detsamma måtte hända hans efterträdare inom den diplomatiska kåren.* Saken blef vid detta tillfälle bilagd men kom ånyo upp, då grefve von Nostitz, preussiska hofvets härvarande minister, skulle hafva sin afskedsaudiens, han anhöll nämligen att själf få inbjuda de personer, som skulle äta med honom, och när detta förvägrades honom, förklarade han, att han ej ville infinna sig till middagen. Man lyckades dock uppgöra saken i godo, och grefve von Nostitz afreste belåten härifrån; likväl torde det för framtiden ej vidare förekomma något särskildt bord för ministrarne, utan de komma att inbjudas till grefve Scheffer, och efter hvad jag hört, lära icke kungens första kammarpager hädanefter få vara med.**

Icke tyckes anledningen till vår fördröjda härvaro vara att söka däruti, att kungen finner det särskildt roligt, det förefaller snarare, som det vore tvärtom, han vill nämligen, att man ständigt och jämt skall hitta på nya förströelser, och har på sista tiden velat sätta i gång sällskapslekar. Som emellertid denna kungens långa vistelse på landet framkallar stort missnöje bland allmänheten, i synnerhet i Stockholm, hafva alla, som äro här, föresatt sig att

---

* Denna tilldragelse finnes beskrifven uti en af dåvarande kabinettssekreteraren sedermera utrikesministern grefve Ludv. Manderström år 1842 uti 20 ex. utgifven skrift med titel »Affaire d'étiquette du Comte de Kageneck à la cour de Suède», innehållande samtliga med anledning häraf växlade bref och noter.

** Jfr G. J. Ehrensvärds dagboksanteckningar I, 376, 377.

om möjligt afstyra alla de nöjen, som kungen kan hitta på för att draga ut på tiden och sålunda befria sig själfva från beskyllningen att hindra kungen från att återvända till hufvudstaden. Jag tror bestämdt, att det egentliga skälet, hvarför kungen dröjer kvar på landet, är hans fruktan för det ansträngande arbetet med allmänna angelägenheter, som ständigt upptager honom i Stockholm, där han aldrig själf får vara herre öfver sin tid, under det att han på landet uteslutande kan få sköta sina nöjen och idka sällskapslif hela dagen. En konungs skyldigheter äro nog också ganska besvärliga, och jag har ofta hört kungen beklaga sig öfver att arbetet tråkar ut honom. Ehuru det är ganska naturligt, att en konung lika väl som andra människor emellanåt kan vilja njuta af sin frihet, får detta dock ej ske alltför ofta, ty hela folkets välfärd är ju beroende på honom, och af en konung bör man kunna fordra, att han skall vara den arbetsammaste mannen i hela riket.

LII.

Bref för november månad 1779
från Gripsholm.

(Innehåll: Gissningar om anledningen till den förlängda vistelsen på Gripsholm, rykten härom bland allmänheten, smädeskrifter.)

Det är nu afgjordt, att kungen skall stanna kvar här ända till på nyåret, och det blifver jag således också tvungen att göra. Emellertid ämnar jag i dessa dagar för att förströ mig litet göra en resa till Stockholm, men min vistelse i hufvudstaden kommer endast att vara två eller tre dagar, sedan får jag lof att återvända hit och med otålighet afvakta det lyckliga ögonblick. när jag får återse min egen husliga härd.

Man har tusen olika gissningar till anledningen, hvarför vår vistelse på landet på detta sätt förlänges. Somliga vilja påstå. att drottningen är i grossess och att det är därför, som kungen ej vill låta henne färdas på de dåliga vägarna utan afvaktar nyåret, vid hvilken årstid man i allmänhet brukar kunna räkna på att få slädföre. Andra hålla före, att det är för att undvika ett sammanträffande med änkedrottningen och att han helst ville slippa ifrån att vara i samma stad som modern. Det finnes också de, som vilja påstå, att kungen umgås med några stora planer, och som det verkligen understundom händer, att han hela eftermiddagen är sysselsatt på sina rum och först sent visar sig uti sällskapet, har detta rykte fått ökad fart. Hvad mig beträffar, så vidhåller jag den uppfattning, som jag redan uti mitt senaste bref har framhållit, och särskildt tror jag, att han vill slippa ifrån att tala med herr Lilliencrantz, som sköter finanserna, hvilka lära vara uti ganska oordnadt skick, hvarför det säkerligen ej kan vara särdeles angenämt att få se bokslutet vid årsskiftet.

Ni kan verkligen inte föreställa eder, min kära vän, hvilka historier som utspridas både i Stockholm och i landsorten rörande anledningen till vår härvaro, de äro lika kränkande för kungen som för alla de öfriga, som äro här med honom. Så har det bland annat påståtts, att alla damerna äro i grossess, gifta eller ogifta och änkor, alla äro föremål för samma beskyllning; för att kunna ådagalägga sin oskuld hafva därför några af damerna velat fara in och visa sig i Stockholm. Det påstås, att det är för att hålla allmänheten i okunnighet om det lättfärdiga lif, som föres på Gripsholm, som kungen vill utsträcka tiden för vistelsen här, tills de flesta af damerna uti största hemlighet hunnit nedkomma.*

Ett för kungens egen person ännu mera kränkande rykte, som vunnit tilltro bland landtbefolkningen, är att kungen blifvit galen och därför af inflytelserika personer i hans omgifning kvarhålles på Gripsholm, där man genom allahanda förströelser försöker få honom klok igen. Det är i sanning otroligt, huru sådana på allt sundt förnuft blottade lögner kunna utspridas om konungens heliga person, men sådan är tidsandan, och smädeskrifter höra till ordningen för dagen, och alla dagar blifva dylika skrifter uppspikade på gathörnen i Stockholm. Ibland dessa skrifter lär det i synnerhet vara en, som öfverståthållaren söker fördölja, därför att den är full af förolämpningar emot kungen och alla framskjutna personer samt så beskaffad, att den omöjligen kan visas för någon människa. Polisen har daglig sysselsättning med att undanskaffa dylika smädeskrifter och försöka upptäcka deras författare.

Jag har läst en enda af dem, hvars författare man aldrig med säkerhet lyckats få reda på. Den är författad efter mönster af divertissementet »La roche Galtare»;** alla, som deltagit däruti, äro mindre fördelaktigt omnämnda i denna smädeskrift, som i trots af sin bitterhet, dock är mycket kvickt skrifven, så att det verkligen roade mig att läsa den, ehuru jag ej kunde låta bli att förarga mig däröfver. Kungen är i synnerhet mycket misshandlad i denna skrift.

Man har haft sina misstankar rörande författaren men icke kunnat vinna full visshet i detta afseende, och därför har också kungen, som ju är mycket godhjärtad till sin natur, icke velat, att

---

* Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 169. — G. J. Ehrensvärds dagboksanteckningar I. 397.

** Denna skrift kallad »Riddarespel hållet den 13 aug. 1779», skrifven på svenska, med noter på franska, anses vara författad af friherre Josias Cederhielm (samtidig handskrift finnes uti Ericsbergs arkiv).

man skulle utsätta sig för att möjligen låta straffet drabba en oskyldig i stället för den verklige brottslingen. Detta var säkerligen det klokaste, ty man måste alltid undvika att vara alltför hastig med sin dom. Sådana där smädeskrifter förekomma i alla länder och göra endast väsen af sig för ögonblicket samt blifva, sedan man en liten tid talat därom, fullkomligt bortglömda och dö bort af sig själfva, utan att man behöfver göra sig besvär att förbjuda dem. Om jag vore kung, så tror jag, att jag skulle följa konungens af Preussen, Fredrik II:s exempel, han låter nämligen till sig öfverlämna alla smädeskrifter, som författas om honom; äro de illa skrifna, ägnar han dem ingen uppmärksamhet, men det roar honom att läsa sådana, som äro kvicka och skickligt gjorda, och i stället för att blifva förargad skrattar han däråt samt brukar till och med låta dem af sin omgifning, som han anser kunna uppfatta hvad som är kvickt och snillrikt, äfven få taga del däraf.

LIII.

Bref för december månad 1779
från Gripsholm.

(Innehåll: Samtal med kungen angående misshälligheterna inom den kungliga familjen samt rörande drottningens karaktär, julaftons firande.)

Jag har helt nyligen haft ett ganska egendomligt samtal med kungen rörande alla de misshälligheter, som alltsedan jag kom till Sverige förekommit inom den kungliga familjen, och särskildt angående brytningen mellan honom och hans moder. Sedan vi en god stund utbytt meningar i detta ämne, yttrade kungen slutligen:

»Jag måste i sanning bekänna, min bästa svägerska, att det verkligen plågar mig att lefva på en sådan fot med min moder och att detta är det hufvudsakligaste skälet, hvarför jag stannar så länge kvar på landet.»

Som jag märkte, att kungen var vid godt lynne, fann jag tillfället lämpligt att uppriktigt säga honom min mening och låta honom få kännedom om allmänhetens missnöje med den långa vistelsen på Gripsholm och de stora olägenheter, som den medförde för hela den omkringliggande trakten, jag svarade alltså:

»Det beror väl uteslutande på eders maj:t att åstadkomma en försoning med eder moder och få ställningen att blifva annorlunda, så att jag förstår ej, hvarför detta skall föranleda eder att stanna kvar här på landet.»

»Det är därför, att jag finner det svårt», inföll kungen, »att återse min moder men på samma gång obehagligt att vistas uti staden utan att råka henne.»

»Jag kan inte finna», fortsatte jag, »att eders maj:t behöfver alls vara besvärad af änkedrottningen, äfven om I befinnen eder uti staden, det visade sig ju tydligt nog under eder långa därvaro förra året, att I kunnen vara där utan att råka henne.»

»Min kära svägerska, förhållandet var ganska olika den tiden, då var jag ännu uppretad, men de sonliga känslorna taga alltid ut sin rätt, så att det ej är omöjligt, att jag äfven mot min vilja skulle kunna komma att återse henne, om jag återvände till staden före nyåret, något som min hederskänsla och den hänsyn jag är skyldig min gemål förbjuder mig. För öfrigt känner jag min moder alltför väl för att icke veta, att, äfven om jag skulle försona mig med henne och vi möjligen under åtta dagars tid kunde förblifva goda vänner, hon helt säkert efter den tiden åter skulle börja att förorsaka mig nya bekymmer, ja, därom kan ni vara alldeles öfvertygad.»

»Men, Sire, denna eder oenighet med eder moder gör ingalunda något godt intryck på allmänheten. Vore det ej bra mycket bättre att försöka ett närmande än att för hela edert lif på detta sätt förblifva skilda från hvarandra?»

»Huru kan ni tänka eder något sådant, som att drottningen skulle kunna vilja råka sin svärmoder? Så djupt som hon har blifvit förolämpad, är detta alldeles omöjligt.»

»Onekligen har eders majestät rätt härutinnan; förolämpningen har varit svår, och man kan säkerligen aldrig förlåta något, som så gifvit anledning till ett berättigadt missnöje. Vore det dock icke möjligt att kunna hitta på någon medelväg för att åtminstone bevara skenet, eftersom denna brytning har gjort ett så dåligt intryck på allmänheten? Därigenom kunde man äfven få något litet lugn inom familjen, hvilket jag i sanning tycker att eders majestät själf borde längta efter.»

»Det är alldeles omöjligt, ty någon sådan medelväg kan ej finnas», afbröt mig kungen med ett synbarligen mycket uppretadt tonfall.

»Eders majestät får ej illa upptaga, att jag vågar framkasta en fråga. Hvad skulle eders majestät gjort, om änkedrottningen, i stället för att skrifva det där brefvet vid kronprinsens födelse, själf hade infunnit sig för att framföra sina lyckönskningar med anledning af den glada tilldragelsen? I sådant fall hade det väl ej kunnat undvikas, att drottningen hade fått lof att råka sin svärmoder?»

»Jag skulle då hafva försökt förmå henne att återvända utan att se sin sonhustru, under förevändning att jag ej vågade äfventyra ett sådant sammanträffande, af fruktan för att uppskakningen skulle kunna varit alltför farlig för henne så där omedelbart efter förlossningen.»

»Tillåt mig att förutsätta ett annat fall och fråga hvad eders majestät skulle hafva gjort, om änkedrottningen i stället uti ett bref uppfylldt af de vänligaste känslor såväl för eder själf som för eder son och för drottningen hade framställt en begäran om ett sammanträffande, och t. ex. tillagt följande ord: jag står nu i begrepp att sätta mig i vagnen för att personligen få försäkra eder om de känslor, som uppfylla mitt hjärta?»

»Jag skulle i så fall handlat på samma sätt, och om jag kunnat hinna med det, skulle jag genast själf farit till Fredrikshof för att afstyra detta. Hvad som under alla förhållanden är säkert, det är, att hon aldrig skulle hafva fått råka drottningen.»

»Det förefaller således, som om någon försoning aldrig kan komma till stånd, såvida ej eders majestät vill ändra tänkesätt, men jag vågar ännu en gång påminna eder om det dåliga intryck, som denna brytning gör på allmänheten.»

Vårt samtal kom sedermera att röra sig om den handling, som var afsedd att tjäna såsom ett intyg rörande kronprinsens äkta börd. Jag yttrade helt öppet min mening härom och förklarade, att jag ingalunda tyckte om den där handlingen, som blifvit deponerad i riddarhusets arkiv, och ej kunde förstå, hvartill den skulle tjäna; enligt min tanke hade det varit bra mycket klokare att aldrig ens sätta en sådan sak i fråga, ty en dylik åtgärds vidtagande kunde snarare framkalla tvifvel med afseende på kronprinsens börd.

»Hvad menar ni med detta?» inföll kungen, »var god och förklara eder.»

»Det skall jag mycket gärna göra, ty jag måste erkänna, att mitt yttrande möjligen kan förefalla något besynnerligt, ehuru jag är alldeles öfvertygad om att jag har rätt. Jag tänker nämligen så här: funnes icke denna legitimationshandling, skulle helt säkert hela denna olycksdigra historia med tiden falla i glömska, men såsom nu är förhållandet, Sire, hvad skola edra efterkommande tänka, när de få läsa denna handling? Kunna de icke till äfventyrs misstänka, att densamma endast blifvit upprättad för att tjäna till bevis för en äkta börd, som annars svårligen kunnat styrkas.

och därför äfven tro, att man hittat på denna utväg, emedan man tyckte, att, när inga andra manliga ättlingar funnes, det dock vore att föredraga, att kronan komme att tillfalla denne prins, oaktadt han var en bastard, än att den skulle öfvergå till någon främmande furste?»

»Ni vill förmodligen härmed påstå, att den, som bevisar för mycket, bevisar därigenom ingenting?» afbröt mig kungen.

»Jag nekar ingalunda härtill, Sire, och jag skulle i sanning önska, att man kunde bränna upp ej endast originalhandlingen utan äfven alla de afskrifter, som till äfventyrs kunna finnas af densamma.»

»Jag medgifver, att det helt visst hade varit klokare att aldrig sätta upp den där handlingen, och om jag endast litet nogare hade tänkt på saken, hade jag säkerligen icke låtit förleda mig härtill af grefve Scheffer[41], det var också han, som rådde mig att låta denna handling förvaras uti riddarhusets arkiv. När den nu emellertid en gång finnes där, är det ju omöjligt att få den tillbaka, det kan kanske också vara lika så bra, ty om den också inte kan gagna, så tror jag för min del bestämdt, att den inte heller kan vara till skada. Det var för öfrigt, min kära svägerska, drottningen, som begärde såsom ett vänskapsbevis utaf mig, att den där handlingen skulle uppsättas, för att hon skulle känna sig tryggad, ifall det inträffat, att jag inom närmaste tiden hade aflidit. Men fruntimmer, ni måste förlåta mig, att jag säger det, förstå sig bra litet på sådana saker.»

Detta hans sista yttrande var troligen ämnadt att vara en pik åt mig, åtminstone uppfattade jag det sålunda, hvarför jag ej brydde mig om att besvara det. Det var mig dock med bästa vilja omöjligt att helt och hållet afbryta samtalet, och jag frågade därför kungen, hvarför han efter sin återkomst till staden kort före kronprinsens födelse, i trots af sitt förut därom gifna löfte, icke hade besökt änkedrottningen, sedan hon hade undertecknat intyget. Kungen ursäktade sig med att han under sin vistelse på landet hade fått kännedom om att ganska många personer tagit änkedrottningens parti och ansågo henne vara fullkomligt oskyldig samt hela felet uteslutande på kungens sida. En sådan opinion hade han funnit mycket utbredd särskildt uti Södermanland. Nu förhåller det sig verkligen så, att änkedrottningen under sommarens lopp företagit en resa uti detta landskap för att hälsa på prins Fredrik, som var lifsfarligt sjuk, törhända

har hon vid detta tillfälle samtalat med dem hon råkat om brytningen, hvilket jag dock icke känner, det är också möjligt, att det hela var ett påhitt af kungen för att kunna få en giltig orsak att icke hålla sitt gifna löfte att besöka sin moder. Jag ansåg mig därför böra invända, att äfven om det vore ganska naturligt, att änkedrottningen försökte urskulda sitt handlingssätt inför allmänheten, så trodde jag icke, att hon vore i stånd att för att fria sig själf vilja utslunga några beskyllningar emot kungen och uppreta ett helt landskap emot honom, allra helst så där kort före riksdagens början, hvilket ju hade varit en fullkomlig kabal; jag förklarade därför, att jag för min del vore öfvertygad, att kungen härutinnan blifvit vilseledd.

Vårt samtal fortsattes ännu ganska länge, och grefvinnan Klinckowström, som därvid varit närvarande, blandade sig däri, och under det att jag på alla sätt försökte öfvertala kungen till försoning, uppträdde hon däremot. Som hon är ganska fyndig och talar ledigt samt åtnjuter kungens förtroende, var det naturligt, att han mera lyssnade till hennes skäl än till mina. När kungen sedermera hade lämnat oss, frågade jag henne hvad hennes mening var med detta obegripliga uppträdande, hittills hade jag alltid trott henne inte vara så där inställsam som hoffolk i allmänhet, men nu började jag verkligen att misstänka motsatsen. Hon svarade mig:

»För närvarande härskar lugn och fred inom den kungliga familjen, men ni kan vara öfvertygad om, att ifall kungen skulle försona sig med sin moder, skola vi få se på sköna saker, ty då kommer för visso oenighet och trassel att genast börjas på nytt, det är nämligen alldeles omöjligt för någon af dem att hålla sig stilla. För en enda gång bör väl kungen visa någon karaktärsfasthet i sina beslut. Hela Europa har sina ögon fästade på hvad han härvidlag gör och beslutar, det skulle alldeles säkert göra honom en obotlig skada inför utlandet, om han ändrar sig och frångår sitt beslut att ej sammanträffa med änkedrottningen, han skulle i så fall blifva beskylld för feghet och bristande själsstyrka. Detta är anledningen till att jag yttrat mig på detta sätt, ehuru jag gärna medgifver, att det hade varit lyckligast, om hela saken ifrån början blifvit nedtystad och alla strängeligen förbjudna att tala därom, men då så tyvärr icke skett utan allt kommit till allmänhetens kännedom, så kan kungen numera ej handla annorlunda.»

Under ett samtal, som jag och grefvinnan Klinckowström vid ett senare tillfälle hade med kungen, erkände han, att det endast

var fruktan för allmänhetens missnöje, som afhållit honom från att besöka änkedrottningen och låta de naturliga känslorna taga ut sin rätt; hade han endast varit en enskild person, skulle han aldrig tvekat att taga första steget till en försoning, men såsom konung kände han sig tvungen att handla annorlunda. Han yttrade emellertid den förhoppningen, att hans son möjligen en gång, när han hunnit mogen ålder, skulle kunna förmedla en försoning mellan sin fader och sin farmoder.

»Måtte eders majestät alltid behålla samma tänkesätt», inföll jag, »ty i så fall är jag förvissad om att den dag skall en gång komma, då allt det gamla öfverlämnas åt glömskan, och umgänget mellan eders majestät och eder moder blifver såsom det varit tillförne och försoningen eder emellan fullständig.»

Grefvinnan Klinckowström anförde däremot, att hon ingalunda ansåg försoningen eftersträfvansvärd utan tvärtom tyckte att det vore bättre, att ställningen förblef oförändrad samt att kungen för sin del ingenting borde göra för att framkalla en försoning men likväl behandla sin moder väl för att visa allmänheten, att han på intet sätt ville tillfoga henne någon oförrätt. Dessutom trodde hon en fullständig försoning dem emellan vara alldeles omöjlig, så förbittrade som de voro emot hvarandra.

Vårt samtal kom efter en stund att röra sig om den unga drottningen, hvars karaktär kungen förklarade vara så besynnerlig, att han under de tretton år, som de varit gifta, ej lyckats komma underfund med henne. Hennes inbundna natur gjorde det fullkomligt omöjligt att någonsin utröna hennes verkliga tänkesätt: hon lägger städse i dagen samma köld, ej blott när hon uppträder uti sällskapslifvet utan till och med i de ögonblick, när annars en maka borde gifva sin make bevis på sin ömhet, hon vore alltid oföränderligen densamma.

»Jag har verkligen understundom trott», fortsatte kungen, »att hon vore enfaldig, men det är hon ingalunda, ehuru hennes karaktär ej passar ihop med min. Jag vill på intet sätt visa mig ouppmärksam emot henne, därtill har jag ingen anledning, ty hon har alltid uppfört sig fullkomligt oklanderligt emot mig. En annan skulle i hennes ställe säkerligen gjort många svårigheter, när jag framkom med förslaget om återföreningen, men ehuru jag måste erkänna, att jag dessförinnan behandlat henne föga skonsamt, visade hon sig genast välvillig och tillmötesgående. Jag är skyldig henne all min aktning, ty i trots af allt,

som jag kan hafva att förebrå mig, har hon aldrig upphört att visa sig undfallande.»

Grefvinnan Klinckowström sade sig hafva alldeles samma uppfattning om drottningen och hade förgäfves försökt att utgrunda hennes karaktär, mest af allt förvånade det dock henne, att drottningen ej hade någon enda förtrogen vän.

»Ja, det är sant», inföll kungen, »om man undantager hennes danska kammarfru och fru Ehrengranat, vet jag verkligen ingen, åt hvilken hon skänkt sitt förtroende. För öfrigt tror jag, att den senare ej saknar skäl att beklaga sig öfver hennes beteende. Drottningen tyckes ej hafva behof att meddela sina tankar åt någon, till och med med sina egna föräldrar har hon föga beröring; om det någon gång, hvilket dock är ytterst sällan, händer, att hon skrifver dem till, så är det blott tomma artighetsbetygelser.»

Det föreföll mig verkligen att döma efter detta kungens yttrande, som om han, ehuru han högaktade drottningen, likväl vore fullkomligt utledsen på henne. Under samtalets gång ville jag försöka utleta, om kungen hade någon aning om denna brefväxling, som jag underhåller med eder, min kära vän, jag framkastade därför, att dessa de senare årens familjetvister en dag skulle komma att blifva af stort intresse för den historieskrifvare, som ville sysselsätta sig med författande af memoarer från hans regeringstid. Härtill svarade han, att han ej trodde, att någon framdeles skulle kunna lyckas få reda på den verkliga sanningen och att man därför troligen blott skulle komma att yttra sig i sväfvande ordalag, emedan han vore säker på att ingen under närvarande tid skulle våga sig på att uppteckna alla enskildheter. Jag vet ej, om han yttrade sig sålunda för att afskräcka mig från att fortsätta, ifall han misstänkte att jag sysselsatte mig därmed, eller om det var hans uppriktiga öfvertygelse. Af fruktan att genom min rodnad förråda mig gjorde jag naturligtvis ingen invändning häremot.

Vi tillbringade julafton ganska angenämt. Som ni vet, brukar man den dagen gifva hvarandra presenter. Bland julklapparna förekommo flera roliga öfverraskningar, försedda med ganska kvicka påskrifter.* Det lär vara meningen, att vi skola

* Jfr Fersens Hist. Skr. IV, bil. XXXIII, bref från hertiginnan af Södermanland till grefvinnan Sophie Piper, född von Fersen. — G. J. Ehrensvärds dagboksanteckningar I, 451 o. f.

vara tillbaka uti Stockholm i midten af januari, ehuru ännu icke någon befallning härom blifvit utfärdad. Om icke ekonomiska skäl tvingade kungen att resa härifrån, är jag öfvertygad om att han gärna skulle förlänga vistelsen härstädes ännu mera.

LIV.

Bref för januari månad 1780
från Stockholm.

(Innehåll: Återkomsten till Stockholm, missbelåtenheten därstädes med den långa frånvaron, möjlighet till en försoning mellan kungen och änkedrottningen, hertigens förhållande till henne, änkedrottningens sjukdom och missnöje, tonen inom sällskapslifvet, tidningen »*Sanning och nöje*».)

Ändtligen äro vi till allmän belåtenhet återkomna hit, alla som varit med på Gripsholm började verkligen att finna den långa vistelsen därstädes mycket tråkig. Jag själf, som annars brukar kunna med jämnmod finna mig uti att hafva tråkigt, började verkligen att längta tillbaka hit till staden. Uti sällskapslifvet i Stockholm har man dock, efter hvad jag tror, tagit vår frånvaro ganska lugnt, de enskilda samkvämen hafva varit mera ostörda, och man har varit mera herre öfver sin tid, då där endast fanns ett hof, nämligen änkedrottningens. Hon har gifvit baler och supéer i hvar vecka samt hade nog för sin del kunnat finna sig uti att vår frånvaro blifvit än mera fördröjd. Bland medelklassen i hufvudstaden har dock kungens långvariga vistelse på landet uppväckt missnöje, och handlandena hafva beklagat sig öfver den därutaf föranledda bristande afsättningen af deras varor, de sågo därför alla med glädje hofvets återkomst.

Jag tror mig på förhand kunna utlofva, att mina bref under denna vinter böra kunna få ett visst intresse, det ser åtminstone så ut i betraktande af sakernas nuvarande läge. Ett närmande mellan kungen och änkedrottningen förefaller ej alldeles omöjligt, om jag skall döma efter det samtal med honom, hvars innehåll jag i mitt förra bref delgifvit eder. Kanhända misstager jag mig, men jag har föresatt mig att med största uppmärksamhet följa allt,

som sker. Hvad som styrker mig i min uppfattning är äfven, att kungen numera ganska ofta samtalar med hertigen och till och med för honom lär hafva gifvit till känna sin önskan att få råka sin moder. Under de sista dagarna på Gripsholm hade de ett långt samtal tillsammans, hvars innehåll sporrade min nyfikenhet. För att kunna få reda härpå sökte jag, genast efter sedan kungen skilts från hertigen, att inleda ett samtal med min gemål och begagnade såsom förevändning ett svar, som jag just då hade fått från änkedrottningen på mina nyårsönskningar; jag frågade honom därför, om han också hade fått svar på sitt bref. Han bad att få läsa mitt bref och återlämnade det därefter med följande ord:

»Ni har varit lyckligare än jag. Mig har hon icke behagat hedra med ett enda ord. Jag måste dock tillstå, att jag numera tager det ganska lugnt, huru hon än behandlar mig, fastän jag i början fann det mycket plågsamt, eftersom jag själf å min sida ingalunda har velat försumma henne. Man vänjer sig emellertid vid allting, och jag har nu tagit mitt parti att ej fästa mig vid huru hon uppför sig mot mig mellan fyra ögon, men för att undvika, att hon offentligt skall visa sin ohöflighet emot mig, kommer jag att så mycket som möjligt undvika att sammanträffa med henne.»

»Jag har mina skäl att tro», svarade jag, »att kungen önskar, att en försoning skulle komma till stånd, och jag undrar, om detta ej kommer att inträffa omedelbart efter hans återkomst till staden. Så har jag åtminstone uppfattat hans mening, och det kan ju vara bra att vara förberedd härpå.»

»Om något sådant kommer att inträffa, kan ni vara alldeles öfvertygad om att det blifver jag, som får betala kalaset», återtog hertigen. »Jag kommer säkerligen, ifall änkedrottningen försonar sig med kungen, att blifva utsatt för alla möjliga chikaner, och hon kommer att inbilla kungen så mycket, att hon nog till slut skall lyckas åstadkomma en brytning mellan mig och min bror. Som jag helst önskar få vara i fred, kommer jag att ingenting göra för att framkalla en försoning, hvars följder högeligen oroa mig. När jag en gång gjorde ett fruktlöst försök i den vägen, visade det sig, att det åtminstone ej bidrog till att förskaffa mig hennes vänskap. Numera frågar jag ej vidare efter, huru det kommer att gå.»

»Jag har verkligen inte heller lust att blanda mig uti denna försoning», tillade jag. »Jag är förvissad, att hvem som helst, som gör något försök i den vägen, kommer att blifva mycket att beklaga och få uppbära skulden, ifall det ej går, som man hoppats.

Icke desto mindre är en försoning önskvärd, om den kan ske, utan att någon annan får sitta emellan, ty det är i sanning bedröfligt att se sådant förhållande mellan en mor och en son som detta.»

Efter vår återkomst till staden har änkedrottningen varit ganska illa sjuk, hon har varit plågad af en svår hosta och en hemorrojdal-kolik. Hvarken hertigen eller jag hade reda på att hon insjuknat och kunde därför icke skicka och fråga efter hennes hälsotillstånd. Först efter tre eller fyra dagar fick jag kännedom härom, och ögonblickligen skickade vi två utaf våra herrar till Fredrikshof för att inhämta underrättelser om huru det stod till. Stött öfver att ingen ifrån oss förr hade frågat efter henne, lät änkedrottningen svara oss, att det antagligen vore oss alldeles likgiltigt, huru hon mådde, eftersom vi ej hade behagat höra efter det förr och hon efter sitt insjuknande mycket väl hade kunnat sväfva mellan lif och död, utan att vi det ringaste frågat därefter.

Det var verkligen högst obehagligt att få ett sådant svar, och jag föreslog därför genast, att hertigen själf skulle fara till henne, men som han trodde, att jag, som alltid stått mycket väl hos henne, lättare skulle kunna stilla hennes vrede, föregaf han ett illamående och uppdrog åt mig att försöka mäkla fred. Alltså for jag klockan nio på aftonen till Fredrikshof, ganska orolig öfver det emottagande, som där skulle möta mig. Änkedrottningen visade sig först öfverraskad öfver att få se mig, och hälsade mycket afmätt och främmande på mig, ehuru jag kunde märka, att hon nog var belåten med den uppmärksamhet, som jag visade henne. Jag framförde genast våra ursäkter under förklaring, att vi ej hade fått kännedom om hennes illamående förrän några ögonblick, innan vi skickat för att fråga efter hennes hälsotillstånd. Hennes hälsning hade mycket smärtat oss, och vi hade därför genast önskat att kunna få komma båda tillsammans för att framföra våra ursäkter och utbedja oss hennes förlåtelse, men som hertigen tyvärr var illamående, hade han gifvit mig i uppdrag att äfven tolka hans känslor.

Till svar fick jag de skarpaste förebråelser men lät ovädret helt lugnt gå öfver och afbröt henne ej, förrän hon slutat, och försökte då att rättfärdiga både mig och hertigen samt lyckades genom att väl lägga mina ord för egen räkning utverka mig hennes förlåtelse; hon ville likväl ej tro på min makes oskuld, uppretad som hon är emot honom, utan skyllde på att det var hans fel, att vi de föregående dagarna ej frågat efter henne. Jag gjorde dock allt hvad jag kunde för att lugna henne.

Efter min återkomst redogjorde jag för hertigen, huru min underhandling hade aflupit. Sedan han åhört min berättelse, yttrade han:

»Det blifver nog föga angenämt i morgon, men det må gå huru som helst, mitt beslut är fattadt.»

När hertigen sedermera besökte henne, var hon ganska nådig emot honom, och så snart han framfört sina ursäkter, riktade hon skarpa förebråelser till dem, som voro närvarande af hennes hof, för att de försummat underrätta hertigen om hennes hälsotillstånd. Hon bad honom därefter utan att vidare gräla på honom glömma allt det förflutna och hade ett långt samtal med honom, under hvilket helt säkert allt det gamla trasslet blef föremål för behandling. Sedan samtalet var slut, följde hon honom själf ut och tillkännagaf för sin uti det yttre rummet befintliga uppvaktning, att allt det förflutna nu var glömdt samt yttrade sin lifliga förhoppning, att de för framtiden städse skulle förblifva goda vänner.*

Det har väckt allmän förvåning, att kungen alla dagar under änkedrottningens sjukdom har skickat och frågat efter hennes tillstånd, under det att han, när hon var sjuk förra året, aldrig brydde sig om att inhämta några underrättelser om hennes befinnande. Häraf har man velat sluta sig till att en försoning dem emellan skulle vara förestående. Jag tror icke, att kungen med synnerligt välbehag upptagit närmandet, som ägt rum mellan hertigen och änkedrottningen, ehuru jag å andra sidan hört påstås, att han skulle vara mycket nöjd härmed och betrakta det såsom ett första steg till sin egen försoning med modern. Som jag ej var närvarande vid det ifrågavarande samtalet mellan hertigen och hans moder, har jag ej reda på dess innehåll och kan därför ej af detsamma draga några bestämda slutsatser, lika litet vet jag, om detta närmande dem emellan öfverensstämt med kungens önskningar eller ej, eftersom jag tyvärr icke åtnjuter min gemåls fulla förtroende, emellertid är jag fullkomligt öfvertygad om att det ej skett på kungens bekostnad. Det var nog för att ej heller allmänheten skulle tro något sådant, som hertigen ansåg klokast att ej alltför snart återvända till Fredrikshof.

Under ett samtal, som vi en dag hade om denna sak, yttrade jag:

»Tycker ni dock ej, att ni uppför eder bedrägligt emot eder moder genom ett sådant handlingssätt? Hon har helt säkert hyst den förhoppningen, att ni efter denna försoning skulle komma

---

* Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 188.

att lefva på en fullkomligt vänskaplig fot med henne och måste känna sig besviken, när ni ej vidare far till Fredrikshof. Jag ber eder därför undvika att på något sätt försumma henne, jag tycker, att ni är skyldig henne detta, då hon visat eder så stort förtroende.»

Han svarade mig, att hans hederskänsla tvingade honom att göra allt för undvika misstankarna, att denna försoning skett på hans broders bekostnad, och därför hade han föresatt sig att endast besöka sin moder hvar fjortonde dag.*

Änkedrottningen påstår, att hertigen bedt henne om förlåtelse för hvad han kunnat fela emot henne, och hon lär äfven genast hafva tillskrifvit prins Fredrik, som vistades på landet, samt bedt honom komma in till staden, för att hon skulle kunna få delgifva honom hvad som tilldragit sig mellan henne och hennes son Karl. Ehuru det var föga angenämt för hertigen, att änkedrottningen så mycket talade om denna sak, kunde han såsom hederlig karl ej förneka sanningsenligheten däraf, och ångrade ej heller hvad han gjort, emellertid torde nog också denna omständighet bidraga till att han undviker fara till Fredrikshof. När jag nyligen var hos änkedrottningen, märkte jag tydligt, att hon var missnöjd med hertigens uppförande emot henne, och jag vet verkligen ej, huru allt detta kommer att aflöpa. För min del tycker jag, att det är orätt af henne att för alla omtala det enskilda samtal, som hon haft med hertigen, om jag också kan förstå, att hon velat meddela prins Fredrik denna glädjande nyhet.

Hvad som ofta väcker min förvåning är den stora falskhet, som öfverallt behärskar vårt umgängeslif, och huru det är möjligt, att personer, som ej tåla hvarandra, kunna umgås och samtala med hvarandra, ej blott på ett höfligt utan till och med på ett vänskapligt sätt. Jag bevittnade ett sådant samtal häromdagen mellan ett par personer, som annars ej fördraga hvarandra; nu skulle man hafva trott, att de voro de allra bästa vänner i världen. Själf skulle jag aldrig kunna förställa mig på ett sådant sätt.

Jag måste väl äfven berätta för eder, hvad som för närvarande gör mycket väsen af sig uti det politiska lifvet här i Stockholm, det är nämligen en tidning, som heter »*Sanning och nöje*», den utgifves af ett sällskap, hvars medlemmar äro ganska oförsiktiga och lätteligen en vacker dag, om de ej taga sig till vara, kunna utsätta sig för samma öde som Haldin. Uti denna tidning underkastas kungens regeringsåtgärder en sträng kritik, fastän det göres

* Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 191.

på ett figurligt språk, där talas nämligen om vissa riken i Österlandet men på ett sådant sätt, att man utan svårighet kan känna igen de personer, som åsyftas. Sådana tidningar kunna onekligen vara ganska nyttiga, om de endast äro skrifna med förstånd och urskillning, samt tjäna till att öppna konungarnes ögon på de misstag, som af dem begås, ty såsom endast vanliga dödliga människor äro de ej ofelbara. Dock måste alltid härvidlag sans och måtta iakttagas samt konungens majestät ej angripas likasom framför allt självsvåld noga undvikas, de böra vara författade på ett lättfattligt men på samma gång oskadligt sätt och tjäna till att rikta sådana personers uppmärksamhet på egna fel och svagheter, som annars ej få kännedom därom, därför att ingen af fruktan att misshaga dem annars vågar säga dem sanningen.*

* Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 182. G. J. Ehrensvärds dagboksanteckningar I, 440, 446, 455.

LV.

Bref för februari månad 1780
från Stockholm.

(Innehåll: Samtal med kungen angående förhållandet mellan hertigen och änkedrottningen, anledning till allmänhetens missnöje med kungen, besök af prins Ludvig af Holstein, etikettsfrågor.)

Mina misstankar, att det uteslutande är beroende på kungen, att hertigen så sällan vill fara till Fredrikshof, hafva nu vunnit bekräftelse; jag lyckades nämligen under ett samtal, som jag helt nyligen haft med kungen, att vinna fullkomlig visshet i denna sak. Det var under ett besök, som denne gjorde mig en eftermiddag, som jag lagade så, att vårt samtal kom att röra sig om hertigens försoning med sin moder. Det tillgjorda sätt, på hvilket han lyckönskade mig till denna tilldragelse, gaf mig genast anledning misstänka, att den tillfredsställelse han uttalade ej var allvarligt menad. Då jag endast besvarade hans lyckönskan med ett småleende, fortsatte kungen med en högtidlig uppsyn:

»Allvarsamt taladt, för min broders egen skull, önskar jag, att han ej alltför ofta måtte besöka sin moder, jag är till min natur mycket misstänksam, och därigenom skulle han ganska lätt kunna utsätta sig för mina misstankar.»

»Det skulle i sanning vara bra orätt handladt af eder, Sire», svarade jag. »Jag ber eder ej illa upptaga, att jag helt öppet säger eder min mening om denna sak. Så mycket borden I väl känna hertigen, att I kunnen inse, att han långt hellre ställer sig på eder sida än på sin moders, detta har ju hans uppförande tydligt ådagalagt alltsedan den första stunden af denna brytning mellan eder och henne, och varen förvissad om att han härvidlag ej kommer att förändra sig. Tillåten honom endast att bevara skenet inför

allmänheten, som högeligen ogillar, att han undviker att besöka sin moder. Förhållandet är ju helt olika med eders majestät, som pa grund af den djupa förolämpningen fullkomligt afbrutit allt umgänge med sin moder, men hertigen däremot har, oaktadt allt trassel, alltid fortfarit att besöka henne, det förefaller mig därför obegripligt, hvarför eders majestät just nu skall hysa sådana ogrundade misstankar.»

»Det må vara härmed huru som helst, min önskan är i alla fall, att han måtte undvika att alltför ofta besöka henne, det kan nämligen ej annat än oroa mig.»

»Det är nog icke heller hans afsikt, Sire, men det är ju omöjligt för honom, att efter den fullkomliga försoningen med änkedrottningen och sedan hon uttryckt sin förhoppning, att allt det gamla, som varit dem emellan, skall vara glömdt, svika det förtroende hon visat honom och försumma henne; genom ett sådant handlingssätt skulle han tvifvelsutan utsätta sig för allmänhetens klander.»

»Ni talar beständigt om allmänheten», afbröt mig kungen med häftighet. »Hvad menar ni därmed? Allmänheten är bara ett tomt begrepp, som inte existerar. Man kan ej tala om någon allmän opinion, när icke ständerna äro församlade, och till och med dessa kan man ju utan alltför stor svårighet leda dit man vill. Jag känner inte till någon allmänhet, det där ordet betyder ingenting alls. Om man också någon gång får höra uttalas ett visst missnöje med hvad man gör, så kommer sådant uteslutande från ett fåtal klandersjuka personer, låter man dem bara hållas utan att fråga därefter, upphör sådant där tomt prat af sig själf. Man skulle i sanning få ett drygt arbete, min bästa svägerska, om man skulle fästa afseende vid alla de infall, som kunna påkomma Stockholms invånare.»

»I så fall, Sire, har jag ingenting mera att tillägga. Hitintills har jag lefvat i den öfvertygelsen, att vår högsta sträfvan borde vara att få åtnjuta allmänhetens aktning och tillgifvenhet samt däruti se det förnämsta rättesnöret för alla våra handlingar. När nu emellertid eders majestät ej vill erkänna Stockholms invånare såsom varande allmänheten eller ens någon del af Sveriges allmänhet, är jag fullkomligt nedtystad.»

Den åsikt, som kungen sålunda uttalade, kan förvisso tjäna som förklaring till det beklagliga förhållandet, att kungen är så föga älskad af sitt folk. Han frågar nämligen sällan eller aldrig efter hvad allmänheten tänker, åtminstone vill han aldrig öppet

erkänna det. Understundom blifver han dock mot sin vilja tvungen att handla annorlunda och till och med återkalla påbjudna förordningar, som mötas af alltför stort och allmänt ogillande. Om ett sådant fall, som helt nyligen inträffat, har man just berättat mig. Man hade förestållt kungen, att han genom en förändring uti tiondesättningen lätteligen skulle kunna upptaga ökade skatter, och han utfärdade genast befallningar till landshöfdingarne att sätta detta i verket. När han emellertid utaf dessa ämbetsmän fick underrättelse om att befolkningen gifvit sitt missnöje till känna och tog närmare reda på saken, insåg han troligen det orättvisa uti förslaget och fann sig föranlåten att helt och hållet öfvergifva detsamma. Den gången blef han alltså nödsakad att lyssna till den allmänna opinionen.*

Vi hafva sedan ett par veckor besök härstädes utaf en utländsk prins, något ganska ovanligt här i landet. För mig har det sitt särskilda intresse, emedan han är min köttsliga kusin och vi blifvit uppfostrade tillsammans.[42] Han är son till prins Georg af Holstein, en broder till min far och salig kungen, i sin spädaste barndom förlorade han sina båda föräldrar, och ryska kejsarinnan blef hans förmyndare, hon drog försorg om hans uppfostran och anförtrodde honom och hans broder åt min far, hos hvilken de stannade, tills de voro 10 à 12 år gamla, hvarefter de fortsatte sina studier uti Bern i Schweitz. Hans broder afled för ett par år sedan ombord på en fregatt, som var på väg till Arkipelagen. Han förefaller att vara en stadgad ung man och en angenäm sällskapsmänniska med goda kunskaper, som han förvärfvat under vidsträckta resor i åtskilliga länder. Som han är föga road af allt hvad etikett heter, har allt, som uti den vägen mött honom här, gjort hans vistelse i Sverige mindre angenäm, och han ämnar visst därför också snart resa sin väg. Redan vid sin ankomst möttes han vid stadsporten af en ceremonimästare och tvingades under det kalla och obehagliga vädret stiga ur sin egen vagn och taga plats uti en galavagn från kungliga stallet; han lär då skämtsamt hafva yttrat, att han var brydd af den stora heder, som kungen bevisade honom och helst hade sett, att han kunnat slippa ifrån den.

Det är verkligen förvånande, att kungen kunnat lämna detta uppdrag att såsom ceremonimästare tjänstgöra vid detta tillfälle åt en så enfaldig person som herr Fredenheim; han saknar all

* Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 191—194.

världsvana och begick därför en mängd dumheter. En af dessa är verkligen så egendomlig, att den kan förtjäna att blifva särskildt omtalad.

När prinsen uttryckte sin önskan att bese några af de offentliga byggnaderna, kilade herr Fredenheim i stället för att besvara framställningen bort i en fönstersmyg och började till min kusins stora förvåning att ögna igenom ett papper. På dennes fråga hvad det var som han med sådan ifver studerade, svarade han, att han måste uti sin instruktion söka reda på hvad besked han skulle afgifva. Min kusin blef nyfiken och förklarade, att det skulle vara ganska nöjsamt att få se, huru den där instruktionen såg ut. Herr Fredenheim sade honom att detta ej kunde låta sig göra, emedan den innehöll hemligheter, som prinsen ej kunde få se. Detta svar gaf naturligtvis anledning till mycket skämt och roade prinsen ofantligt, så att han ännu skrattade däråt, när han för mig berättade tilldragelsen.*

Frågan om hvem som skulle göra den första visiten, prinsen eller riksråden, har framkallat många tvistigheter, och som man å ingendera sidan ville gifva efter, blef det heller inga visiter utaf. Alla dessa svårigheter hade helt säkert undvikits, om kungen endast behandlat min kusin såsom en enskild person, men det var ju naturligt, att den stora uppmärksamhet, som kungen ägnade honom, lätteligen skulle uppegga det inom vårt stånd alltför vanliga högmodet. Hvad som särskildt misshagat kungen är, att prinsen bestämdt vägrat att närvara vid den offentliga spisningen utan att fästa något afseende vid kungens häröfver tydligt uttalade missnöje.

---

* Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 200, 201. — Jfr G. J. Ehrensvärds dagboksanteckningar II, 90.

LVI.

Bref för mars månad 1780
från Stockholm.

(Innehåll: Studerandet af människors olika karaktär, samtal med öfverståthållaren friherre Sparre rörande dagboksanteckningar samt om drottningen, det härskande misstroendet inom sällskapslifvet, polisspioner, anonyma bref till hofvets damer, Mälarens öfversvämning.)

Vid mindre samkväm hemma hos mig söker jag ganska ofta att leda samtalet in på moraliska ämnen och finner detta vara ett ganska godt sätt att lära känna dem, som man är tvungen att lefva tillsammans med; ifall man sedan jämför deras yttranden med deras lefnadssätt, kan man ofta finna dessa stå uti uppenbar strid mot hvarandra men får ej genast däraf draga den slutsatsen, att detta beror på falskhet.

En sådan person, som fått namn om sig att vara falsk och opålitlig, är öfverståthållaren frih. Sparre och han har en ovanlig förmåga att följdriktigt och vältaligt yttra sig öfver dylika moraliska ämnen. Han är mycket framstående på den plats han bekläder och utmärker sig i synnerhet genom sin skicklighet att på ett omärkligt sätt kunna utforska personers innersta tankar och locka ur dem sanningen. Stockholms poliskår är också för närvarande så väl organiserad, att öfverståthållaren har reda på allt hvad man företager sig i hemmen, det kungl. slottet ej ens härvidlag undantaget. Han visste därför troligen äfven, att jag mycket brukade sysselsätta mig med att skrifva, och under ett samtal, som först hade rört sig om åtskilliga allvarliga ämnen, försökte han att locka ur mig, om jag skref en dagbok. Efter att hafva fört samtalet på hofmemoarer och dagböcker i allmänhet, omtalade han, att han själf hvarje afton brukade uppteckna hvad som händt under dagens lopp. Jag insåg mycket väl hans

afsikt att få mig att förråda mig, men det lyckades icke, utan jag svarade honom, att jag tyckte, att det skulle vara bra besvärligt att hvar afton, när man kom hem, uppteckna dagens händelser.

»Jag försäkrar eder», fortsatte riksrådet Sparre, »att ett dylikt arbete med tiden kan blifva ganska nöjsamt och att det är med stort intresse, som man efter några år genomläser en dylik dagbok.»

»Huru kan ni våga», yttrade jag, »så här inför människor, på hvilkas tystlåtenhet ni ej kan lita, omtala en sådan hemlighet? Jag tycker, att ni borde befara, att alla efter denna upplysning skola blifva rädda för eder, själf erkänner jag, att jag hädanefter kommer att iakttaga den allra största försiktighet uti hvad jag yttrar, ty det är föga behagligt att tro sig åberopad uti en dagbok, som kommer att gå till eftervärlden. Visserligen kan jag nog icke undvika att en gång blifva omtalad i historien, men det blifver säkerligen endast mera ytligt. För öfrigt förstår jag ej, huru ni kan hafva tålamod med ett sådant arbete, för min del skulle jag verkligen inte kunna fortsätta därmed i åtta dagar.»

Härmed var samtalet rörande detta ämne afslutadt, han märkte kanske, att jag ogärna ville vidare tala därom, och vårt samtal kom genast in på andra frågor.

Bland annat kommo vi äfven att tala om drottningen, och riksrådet Sparres sätt att därvid uttrycka sig ådagalade tydligt hans stora fintlighet, till en början berömde han henne men slutade med att förtala henne, det senare förmodligen för att behaga prinsessan, som var närvarande och ej kan tåla drottningen. Sedan också prinsessan afgifvit sitt omdöme, att hon tyckte, att drottningen var obegriplig och obehaglig, ville man äfven få mig att yttra mina tankar om henne. Jag sade, att jag trodde, att hennes stora blyghet säkerligen var anledningen till hennes besynnerliga sätt och föränderliga lynne; ty ena dagen kunde hon vara ganska älskvärd och den andra i högsta grad tråkig, och det var nog detta, som prinsessan menade med att säga, att hon var obegriplig. Jag uttryckte mig så försiktigt som möjligt, ty jag var säker på, att riksrådet Sparre ej skulle tiga med hvad han fått höra, och som ej alla sanningar tåla vid att uttalas, sade jag ej något, som jag skulle behöfva ångra eller oroa mig öfver. Öfverståthållaren yttrade slutligen, att han trodde, att drottningen ej numera vore lika uppburen af allmänheten som på den tid, då hon lefde i oenighet med kungen. Medlidandet hade framkallat

sympatier för henne, nu tyckte man bara, att hon var lika tråkig som i forna tider.

Sedan några år tillbaka härskar en märkvärdig oro och misstrogenhet uti sällskapslifvet, ingen vågar öppet uttala sin mening, och det ser nästan ut, som om man fruktade hvarandra ömsesidigt, detta är efter hvad man påstår beroende därpå, att allt som yttras uti enskilda hus genom polisens försorg blifver inberättadt ej blott till öfverståthållaren utan till och med till kungen. Olyckligtvis äro dessa berättelser ej alltid sanningsenliga, utan allt uttydes till det värsta, och alltför hastiga slutsatser dragas därutaf, hvilket föranleder ofta fullkomligt orättvisa misstankar. Dessutom finnas många andra personer, som sysselsätta sig med att inberätta hvad som sker, och man stöter på sådana öfverallt. Då dessa förhållanden häromdagen blefvo föremål för diskussion, yttrade jag, att jag nog kunde förstå, att dessa besoldade polisspioner kunde framkalla ett berättigadt misstroende inom sällskapslifvet, men att det ej vore så farligt med vanliga bakdantare, hvilka man i allmänhet kände till och därför kunde taga sig till vara för, därför borde ej detta behöfva fördystra hela vårt sällskapslif. Man svarade mig då, att det nog ej vore så farligt, om dessa bakdantare endast ville hålla sig till sanningen, men de hafva en otrolig förmåga att vanställa allting, dessutom finnes det tyvärr många, som springa med skvaller, utan att man anar det, det vore därför beklagligt, att kungen skulle vara så ytterst begifven på sådant och beskydda dessa bakdantare, som vore sällskapslifvets värsta pestsmitta.

»En konung är väl tvungen», sade jag, »att begagna sig af sådana medel för att få reda på hvad folket säger och tänker om honom, huru skulle detta annars kunna vara honom möjligt?»

»En konung måste», svarade man mig, »genom att ofta och om allt möjligt samtala med de personer han sammanträffar med försöka lära känna dem själf och bilda sin egen uppfattning om dem. Ni kan vara fullkomligt öfvertygad, min fru, att den konung, som regerar med rättvisa, mildhet och godhet, kan vara säker på sitt folks kärlek och behöfver ingalunda genom skvaller skaffa sig underrättelser om hvad som försiggår omkring honom.»

Detta samtal ådagalägger tydligt, huru mycket denna kungens otroliga nyfikenhet, som framkallat detta skvallersystem, skadat hans anseende. Nog tror jag, att samma samhällsonda förefinnes äfven i andra länder och städer, men här, där den förnäma världen är mindre talrik, göra sådana historier naturligtvis ännu mera

väsen af sig. Stockholm är för närvarande fullkomligt förpestadt af detta skvaller och förtal, som ställer till oenighet mellan släktingar, vänner och äkta makar.

Man har ej lyckats upptäcka hvem som författat vissa, till åtskilliga damer adresserade anonyma bref, hvilkas innehåll har varit högst oförsynt och till och med så opassande, att de ej ens kunna visas. Detta hade fortfarit en längre tid, och dessa damer längtade förgäfves, att upphofsmannen skulle kunna drabbas af deras hämnd. Slutligen inträffade, att bjudningsbref utfärdades uti statsfrun grefvinnan Höpkens namn dels till riksrådinnan Ribbing dels ock till en sångare vid operan, som är en god aktör med fördelaktigt utseende. En ryss, som vistas härstädes, herr Romanzow, fick äfven en billetdoux af samma handstil undertecknad med grefvinnan Höpkens namn och hvaruti hon bad honom om ett möte. Den var skrifven på ett så fritt språk, att han trodde, att det var några utaf hans vänner, som velat skämta med honom. Såväl detta möte som inbjudningen var till samma tid. Grefvinnan Höpken, hvars namn på detta sätt blifvit missbrukadt, var naturligtvis mycket angelägen att få veta, hvarifrån dessa bref kunde förskrifva sig, och anmälde saken för polisen. Jag undrar, om inte öfverståthållaren har fått kännedom om författaren, men han har ej velat berätta det för mig utan svarade mig endast på min fråga härom:

»Man är ibland tvungen att nedtysta vissa brottsliga handlingar, ej så mycket för den skyldiges egen skull som för hans anhörigas.»

Jag misstänker, att författaren är en mycket bekant person och att öfverståthållaren utaf grannlagenhet funnit sig föranlåten att undvika skandal. Jag vill hoppas, att vi för framtiden må blifva befriade från sådana där anonyma skrifvelser; om också icke vanlig hederskänsla afhåller folk från att skrifva sådana, brukar det hjälpa att endast skänka dem sitt förakt.

Den stora snömassa, som vi haft i vinter och som nu börjat smälta, har kommit Mälaren att öfversvämma, hvilket nog kommer att menligt inverka på årets gröda, slussarna här i staden hafva äfven därutaf lidit betydlig skada.

LVII.

Bref för april månad 1780
från Stockholm.

(Innehåll: Grefvinnan Sprengtportens frånfälle, tillsättandet af en ny hofdam, nya tvistigheter mellan kungen och änkedrottningen, underhandlingar genom öfverhofpredikanten Wingård, utnämningen af statsfru hos änkedrottningen, samtal med änkedrottningen, kungens opålitliga karaktär.)

Jag har nyligen gjort en smärtsam förlust, som ej torde blifva så lätt att ersätta, min hofmästarinna, grefvinnan Sprengtporten, har nämligen aflidit.* Hon var gift med ministern vid danska hofvet samt var ett begåfvadt fruntimmer och mig mycket tillgifven. För att ersätta henne kom såväl hertigen som jag att tänka på en af drottningens statsfruar, grefvinnan Cederhielm. Vi beslöto alltså att tala med kungen härom under förhoppning, att han ej skulle göra några svårigheter, så mycket mera som vi visste, att han gärna önskade kunna placera en annan dam hos drottningen och sedan någon tid ej tycktes mycket fråga efter grefvinnan Cederhielm. Såsom vi väntat oss, förklarade kungen, att han för sin del ingenting hade att invända däremot, om endast hon själf ville gå in därpå, hvarom jag var öfvertygad, emedan hon alltid visat mig stor vänskap. Emellertid begärde hon betänketid, därför att hon, huru gärna hon skulle vilja antaga anbudet för att gifva mig ett bevis på sin uppriktiga tillgifvenhet, dock tyckte, att det var svårt att öfvergifva drottningen, som alltid utmärkt henne framför de öfriga statsfruarna. Efter några dagar underrättade hon mig, att om också hennes högsta önskan vore att få inträda i min tjänst, hon dock ansåg det vara ohöfligt att lämna sin befattning hos drottningen, såvida det icke skedde på

* Hon afled den 5 mars. Jfr G. J. Ehrensvärds dagboksanteckningar II, 96.

kungens uppmaning. Som jag fullkomligt gillade hennes tankegång, lofvade jag att tala med kungen härom, på förhand öfvertygad om hans bifall. Detta var likväl ett misstag, ty kungen invände, att han tyckte, att det skulle se högst ovänligt ut emot henne, om han uppmanade henne att lämna sin befattning hos drottningen, i synnerhet som hon såsom statsfru hade högre rang än en hofmästarinna hos en prinsessa, och möjligen skulle kunna tro, att han önskade blifva af med henne. Han lofvade emellertid att tala med henne om saken, men gjorde det på ett sådant sätt, att det var omöjligt för henne att antaga förslaget utan att synas brista uti grannlagenhet. Det kan tyckas, som om denna händelse ej är af något vidare intresse, men jag har ansett mig böra anföra densamma, emedan den kännetecknar kungens karaktär och bevisar, huru litet man kan lita på hans ord, om man ej har det skriftligt; det händer alltför ofta, att han vid närmare eftertanke tager tillbaka hvad han lofvat. Till hofmästarinna hos mig har nu en grefvinna Gyldenstolpe blifvit utnämnd; hon är mycket behaglig och artig, men jag fruktar, att hon ej är så bestämd och energisk som grefvinnan Cederhielm. Jag gör dock möjligen orätt uti att alltför hastigt bedöma henne, innan jag haft tillfälle att fullkomligt lära känna henne. [43] *

De förhoppningar, som man hyst om en försoning mellan kungen och änkedrottningen, tyckas åter blifva gäckade, ty nya tvistigheter hafva uppstått dem emellan. Emot hertigen är dock änkedrottningen fortfarande mycket vänlig, troligen därför att hon antager, att han haft någon del uti de goda afsikter, som förmärkts hos kungen. Då kungen i början af förra månaden ämnade gå till skrift, kände han vissa samvetsförebråelser öfver sin oenighet med modern, och för att söka förskaffa sig kännedom om hennes tänkesätt rörande ett möjligt sammanträffande, skickade han efter hennes hofpredikant och skriftfader Wingård, en mycket begåfvad man, som åtnjuter änkedrottningens fulla förtroende. Han anmodade denne att meddela änkedrottningen, huru orolig han var att få erfara, om hon fortfarande hyste agg till honom, samt försäkra henne, att han å sin sida omfattade henne med samma vänskapliga känslor, som på den tiden förhållandet ännu var godt dem emellan, hvarför han lifligt hoppades, att äfven hon ännu i sitt hjärta kunde känna någon ömhet för honom. Wingård uträttade uppdraget samt återförde till kungen

* Jfr G. J. Ehrensvärds dagboksanteckningar II, 143, 147.

det svaret, att änkedrottningen uttryckt sin stora glädje öfver att hafva återvunnit sin sons hjärta samt försäkrat, att hon för sin del oförändradt vore samma ömma moder som fordom och längtade efter att få återse honom samt skulle, när helst han ville komma, kärleksfullt taga emot honom under förhoppning, att han ville glömma det förflutna, jämte allt, som framkallat oenigheten. *

Lugnad af detta svar gick kungen till skrift men gjorde sedermera ingenting vidare åt saken. Olyckligtvis stannade det ej härvid, utan nya anledningar till misshällighet yppade sig. Förhållandet var det, att änkedrottningen, som på senare tiden förlorat två af sina hoffröknar, ej hade velat återbesätta deras platser för att på så sätt kunna spara ihop medel till lön åt en statsfru. Hon var nämligen öfvertygad om att kungen efter brytningen ej skulle bevilja henne den annars härtill nödiga tillökningen i staten, och hon har alltid sträfvat efter att kunna få hafva samma hofstat som drottningen och således äfven se sig omgifven af statsfruar. För att utforska kungens tanke härom uppdrog hon åt sin öfverstemarskalk riksrådet Ribbing att liksom af sig själf fråga kungen, om han vore villig att underteckna fullmakten åt den nya statsfru, som änkedrottningen ämnade utse, eller om han hellre önskade, att han skulle afråda henne härifrån. Kungen svarade på denna framställning, att det vore honom fullkomligt likgiltigt, om änkedrottningen ville hafva statsfruar eller ej, och att han därför ej ämnade motsätta sig detta, ehuru han ej kunde undgå att finna det något löjligt, emedan han genom att underteckna en sådan fullmakt ju på samma gång skulle komma att utfärda ett förbud för den utnämnda att få tillträde till hans hof, eftersom änkedrottningen ej tillät sina hofdamer att uppvakta kungen. Anseende sig efter detta svar fullkomligt säker på kungens bifall utvalde änkedrottningen till denna befattning en grefvinna Cronhielm, en mycket hygglig och bra människa, som med största nöje antog anbudet, hvilket förskaffade henne, som var i små omständigheter, en betryggad ställning. När kungen blef underrättad om detta val, vägrade han dock att underteckna hennes fullmakt, oaktadt riksrådet Ribbing erinrade honom om hans afgifna löfte. Jag var olyckligtvis närvarande på Fredrikshof, när riksrådet Ribbing framförde detta kungens afböjande svar, hvilket han, som med alla sina goda egenskaper dock ej är

* Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 210. Jfr G. J. Ehrensvärds dagboksanteckningar II, 121.

särdeles begåfvad, gjorde i mindre väl valda ordalag. I förargelsen häröfver utfor änkedrottningen mycket häftigt emot kungen och beskyllde honom för att sakna heder och samvete samt trotsa lag och rätt. Hon sade sig visserligen förstå, att olika åsikter kunna framkalla oenighet, men ej huru det vore möjligt att behandla sin moder, såsom han gjorde. Hon insåg nu, att det förslag till försoning, som han låtit Wingård framställa, ej var allvarligt menadt utan endast framkalladt af skenhelighet. Alla dessa bekymmer hade gjort henne trött vid lifvet, så att hon hoppades, att döden snart skulle befria henne därifrån. Hon uppmanade mig att för kungen omtala detta och å hennes vägnar säga honom skarpa sanningar, hvilket jag naturligtvis undanbad mig. Förargad häröfver bad hon mig säga min mening om saken, men ehuru jag verkligen fann kungens handlingsätt klandervärdt, vågade jag inte låta henne märka detta af fruktan att därigenom ännu mera uppreta henne. På hennes upprepade framställningar blef jag slutligen tvungen att lofva henne, att om tillfälle yppade sig, berätta för kungen, huru djupt hans afslag gripit henne, samt tillade:

»Emellertid passar det sig föga för mig att göra kungen några förebråelser, ty han kan med skäl anmärka, att den här saken icke angår mig. För öfrigt kan jag omöjligt tänka mig, att kungen lämnat detta nekande svar för att vara ovänlig emot min älskade moder, utan det har säkerligen uteslutande varit med tanke på det förhållandet, att han genom en sådan fullmakt i själfva verket skulle förvisa denna dam från sitt eget hof.»*

Hon lugnade sig så småningom, och vårt samtal fortsattes ännu en god stund.

Hvad det är beklagligt, min kära vän, att kungen skall vara så opålitlig, detta hans karaktärsfel fördunklar alla hans öfriga goda egenskaper. Jag tänker verkligen, om jag kan få tillfälle därtill, tala med kungen om detta. Jag anser det som en hederssak att säga honom min tanke härom, ehuru jag hyser mina farhågor, att det blifver fruktlöst och att han ej skall bry sig om att lyssna till mina erinringar.

Man berättar nu, att kungen lär hafva för afsikt att företaga en utrikes resa.

---

* Jfr G. J. Ehrensvärds dagboksanteckningar II, 169—171.

LVIII.

Bref för maj månad 1780
från Stockholm.

(Innehåll: Samtal med kungen om änkedrottningen, gissningar rörande kungens planer att företaga en utrikes resa, kungen omtalar denna sin afsikt, samtal mellan kungen och hertigen rörande flottan, herr Trolles utnämning till generalamiral för flottan.)

Jag fick ganska snart tillfälle att uppfylla det löfte, som jag hade gifvit änkedrottningen att tala med kungen om hennes angelägenheter. Jag berättade honom, huru illa hon hade upptagit hans vägran att underteckna fullmakten för hennes statsfru, hvarom hon ansett sig på förhand hafva erhållit ett halft löfte.

»Jag har aldrig lofvat henne detta», afbröt mig kungen ytterst uppbragt, »huru skulle jag kunna hafva gjort det, när jag finner det alldeles befängdt att underteckna en fullmakt, som samtidigt skulle innebära en förvisning från mitt hof. Därtill kommer, att jag ingalunda gillar hennes val. Min moder får härvidlag nu göra som hon vill, men min underskrift får hon aldrig.»

»Änkedrottningens afsikt är att stå fast vid sitt en gång till grefvinnan Cronhielm gifna löfte», svarade jag, »hon kommer att låta henne göra vakt hos sig, när det behöfves, dock hvarken i egenskap af statsfru eller sällskapsdam, men hon ämnar likväl tillerkänna henne alla de med en sådan befattning förenade fördelar.»

»Änkedrottningen kan naturligtvis uti sitt eget hus göra, som hon vill», fortsatte kungen, »men jag beklagar grefvinnan Cronhielms öde i händelse af änkedrottningens död, hon kommer nämligen då att förlora alla de fördelar, som änkedrottningen beviljat henne. Dessutom vill jag förklara, att om det

någonsin skulle hända, att en försoning mellan mig och min moder kommer till stånd, ämnar jag genast fordra grefvinnan Cronhielms afskedande.»

Änkedrottningen försäkrade vid mitt senaste besök, att hon ansåg kungens handlingssätt uteslutande afsedt för att skaffa henne förargelse, och att han helt visst första gången gifvit sitt halfva löfte, i tanke att ingen skulle vilja antaga platsen, och därför äfven med tillfredsställelse sett, att hon fått afböjande svar från flera unga damer, som blifvit tillfrågade, men så snart hon lyckats få någon, som visade sig villig, hade han i förtreten tagit sitt ord tillbaka. Äfven om det ligger någon öfverdrift i detta påstående och kungen först efteråt kommit underfund med att hans löfte var förhastadt, anser jag mig ingalunda kunna urskulda hans trolösa handlingssätt.

Det i mitt senaste bref omnämnda ryktet, att kungen skulle hafva för afsikt att företaga en utrikes resa, har fått ökad fart och tyckes vinna bekräftelse. Man har tusende gissningar rörande målet för denna resa; somliga tro, att han ämnar fara till Moïlow, där ryska kejsarinnan lär hafva för afsikt att sammanträffa med tyske kejsaren. Denna förmodan har föranledts däraf, att kungen nyligen skickade en af sina pager, som det sades, till Skåne med förseglade order, som först skulle få öppnas, då han kommit två mil från Stockholm, och hvilka befunnos innehålla en befallning att genast i största hemlighet nattetid återvända till Stockholm för att fara till Ryssland; i trots af alla vidtagna försiktighetsmått blef dock saken bekant. Andra påstå, att kungen ämnar fara till England. Jag tror emellertid, att de hafva gissat rätt, som försäkra, att målet för hans resa skulle vara Spa eller möjligen Paris.

När änkedrottningen frågade mig, hvad jag trodde om denna hemlighetsfulla resa, roade jag mig att skämta litet med henne och förklarade, att ehuru man endast föregaf, att kungen ämnade sig till Moïlow eller Spa, kunde det nog hända, att han hade mera vidtsväfvande planer och möjligen tänkte besöka både Frankrike och England.

»Kanhända har han några funderingar på detta sistnämnda rike», tillade jag, »parlamentet lär därstädes vara i jäsning och missnöje råda med regeringen. Hvem vet, om ej hans afsikt kan vara att draga fördel af dessa tvistigheter. Visserligen förstår jag mig inte tillräckligt på politiken för att inse hvad nytta han skulle hafva af detta, men jag anser det dock ej vara omöjligt.»

»Ack, det kan jag försäkra eder», inföll änkedrottningen, »att något sådant tänker han visst inte på. Om han företager en resa, så är det förvisso endast för sitt nöjes skull, ty några allvarliga saker frågar han aldrig efter.»

»Det var också bara skämt från min sida», fortsatte jag, »jag tror nämligen alldeles säkert, att det är till Spa, som han ämnar sig, ehuru den otroliga hemlighetsfullhet, hvarmed resplanerna omgifvas, kunde gifva anledning misstänka någon längre resa. Hvem vet hvad som kan inträffa, möjligen väntar oss ett krig?»

Jag fick några dagar därefter full visshet om att resan gällde Spa, kungen berättade det själf för mig. Jag lyckades dock ej locka ur honom, om han ämnade sig längre, antingen till Frankrike eller möjligen till Italien, hvilket land jag vet att han mycket längtar efter att få besöka, kanhända var han ännu ej själf fullt bestämd härvidlag.

Mitt samtal med kungen blef afbrutet utaf ankomsten af hertigen, som började tala om flottan och arméens utrustning. För att visa mig grannlaga låtsades jag läsa uti en bok men ägnade i verkligheten föga uppmärksamhet däråt utan försökte uppsnappa deras samtal, ehuru de talade med låg röst. Jag fann ingenting orätt däruti, eftersom jag aldrig missbrukar de hemligheter, som jag kan få reda på utan endast använder dem att därmed uppfylla min dagbok för månaden. Kungen försäkrade också att, som han kände min tystlåtenhet, kunde de gärna tala uti min närvaro och, under det att jag ifrigt tycktes sysselsatt med min läsning, talade de helt oförbehållsamt med hvarandra. Det var frågan om de amiraler, som för närvarande tjänstgöra vid flottan, och kungen beklagade sig öfver att han ej hade någon, åt hvilken han kunde anförtro befälet öfver den eskader, som han ansåg sig tvungen att utrusta för att skydda handeln emot engelsmännens pirater, som ständigt oroa densamma. Han namngaf flera amiraler men hade någon anmärkning att göra emot dem alla och ansåg dem olämpliga; det var endast en enda, som kungen fann möjlig, nämligen den (om jag hörde rätt), som numera erhållit högsta befälet.

»När det är så ställdt», tillade kungen, »vore det i sanning högst beklagligt, om jag en vacker dag skulle råka ut för ett krig och vara tvungen att skicka ut hela min flotta: jag skulle då hvarken hafva fartyg eller amiraler; hvad fartygen beträffar, skall jag nog söka afhjälpa denna brist, men svårare blifver det att finna officerare.»

Sedan ingick kungen på ekonomiska frågor, men, som jag ej rätt uppfattade hvad som sades, kan jag ej yttra mig däröfver.

Kungen har nu utnämnt en general-amiral öfver hela flottan, det är en herr Trolle, som har anseende för att vara en mycket framstående karl, ehuru ej vidare omtyckt inom flottan. Man får hoppas, att han genom sitt uppförande dock skall tillvinna sig förtroende; det är nog afunden, som härvidlag mycket inverkar, emedan han är ganska ung och flera äldre amiraler måste tjäna under honom. Han lär hafva föresatt sig att inom 7 à 8 år fullkomligt omskapa hela flottan, och om detta lyckas honom, förtjänar han att få ett namn i fäderneslandets historia. Kungen har stort förtroende för herr Trolle, och dennes utmärkta egenskaper tyckas göra honom väl förtjänt däraf.*

* Jfr G. J. Ehrensvärds dagboksanteckningar II, 135—136, 213.

LIX.

Bref för juni månad 1780
från Stockholm.

(Innehåll: Kungens resa till Spa, regeringens ordnande under hans frånvaro, kungens bref till änkedrottningen och hennes svar, samtal med änkedrottningen härom.)

Kungens afresa till Spa utsattes till samma dag som gardesregementenas återkomst från lägret. Dagen förut infann sig kungen uti rådet för att härom underrätta samt meddela sina befallningar rörande regeringens förande under hans frånvaro. Rådet skulle erhålla beslutanderätt uti vissa frågor och hertigen öfvertaga befälet öfver trupperna och själfva hufvudstaden samt i viss mån äfven få sig anförtrodd vården om kronprinsen, som dock fortfarande skulle förblifva hos drottningen på Ulriksdal. Före afresan hade kungen upprättat sitt testamente.

Den svit, som skall åtfölja kungen, är föga talrik, den består utaf kaptenen vid lifdrabantkåren generalen baron Mörner, öfverhofstallmästaren grefve Lewenhaupt, en förste kammarpage* och en läkare,** förutom kammartjänare och öfrig betjäning. Under sina föregående resor har kungen brukat kalla sig grefve af Gottland, men nu har han i stället antagit namnet grefve af Haga. Samma hemlighetsfullhet, som omgifvit förberedelserna till denna resa, iakttages äfven rörande hemkomsten, hvarom kungen ej ville gifva något bestämdt besked utan endast sade, att det möjligen kunde blifva i september eller i oktober.

Man har naturligtvis många funderingar om den egentliga anledningen till kungens resa. Somliga vilja tillmäta den en viss

* Ryttmästaren G. J. Wright. — Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 236.

** Lifmedikus Dalberg.

politisk betydelse, andra däremot tro, att den uteslutande sker för nöjes skull. Jag skulle gärna önska, att dess ändamål vore kungen fullt värdigt, men hvad jag än kan tänka därom, uppskjuter jag tills vidare mitt omdöme.

Det ser ut, som om man kunde hoppas på en försoning mellan kungen och änkedrottningen efter hans återkomst, han har nämligen skickat grefve Gyldenstolpe med ett synnerligen ömt skrifvet bref för att underrätta henne om sin afresa. Jag har skaffat mig en afskrift af såväl detta bref som af änkedrottningens svar, ehuru hon själf ej ville lämna mig en sådan. De följa härmed:

Kungens bref till änkedrottningen, skrifvet dagen före hans afresa till Spa:

»Min fru, i beredskap att lämna mitt fädernesland, kan jag likväl ej besluta mig för att afresa utan att taga farväl af eders majestät. Jag går att under ett annat luftstreck söka skingra de sorger, hvilka lika mycket undergräfva min hälsa som de förkrossa mitt hjärta. Om äfven de olyckliga förhållanden, som åtskilja tvenne personer, hvilka allt borde förena, beröfva mig lyckan att personligen få taga afsked af min moder, kan jag likväl ej afstå från den tröstеn att för henne vid min afresa upprepa hvad biskopen i Göteborg i våras hade i uppdrag att säga eder, min fru, å mina vägnar, och jag ber eder vara öfvertygad om att jag alltid kommer att anse, liksom jag nu gör och städse tillförne har gjort, edra känslor för mig såsom väsentliga för mitt hjärtas lycka och att ingenting finnes, som oroar den och under hela mitt lif kommer att oroa den mera, än när jag trott mig förmärka någon förändring i edert hjärtelag. Det är med dessa känslor och med den djupaste vördnad som jag är, min fru,*

Eders majestäts väl affektionerade
son och tjänare
G.»

A. P. *»Mitt hjärta, som i detta ögonblick är sönderslitet af så olika känslor, kan ej förneka sig att tala med eder om ett barn, som, ehuru orsak till alla våra sorger, dock, min fru, är*

* Öfverhofpredikanten Wingård, som blifvit utnämnd till biskop i Göteborg.

*bra oskyldigt. Jag vågar bedja eder, min fru, betrakta honom med någon ömhet. Han är den ende ättlingen af edert blod och sonson till en fader, hvilken vi båda älska och hvars minne vi vörda.»**

Änkedrottningen besvarade brefvet med första afgående post uti följande ordalag:

Änkedrottningens svar afsändt första postdag efter kungens afresa:

»Min herr son, grefve Gyldenstolpe har lämnat mig edert bref. Han har varit vittne till den lifliga rörelse, som det framkallade hos mig. I försäkren mig, min käre son, att I ansen mina känslor för eder såsom väsentliga för edert lifs lycka. Hvem uti hela världen kan vara lyckligare än I, om det blott beror på dessa känslor? Ack! huru föga I kännen en öm moders hjärta! Det kan bekymras, förorättas, men vid minsta tecken till hopp återtager naturen sin rätt. Sådant är mitt, min innerligt älskade son, kanhända alltför känsligt men dock städse ömt. Detta kan icke vara obekant för mina barn. Påminn eder, min käre son, att jag kom för att omfamna eder son, då I afvisaden mig från honom. Måtte vid eder återkomst detta barn, hvilket I hafven ryckt ur mina armar, blifva det band, som förenar oss alla. En sådan återförening kommer att göra eder moders lycka, hon som aldrig skall upphöra att med de ömmaste känslor, min innerligt älskade son, förblifva eders majestäts synnerligen goda och ömma moder

*L. U.»***

---

* Jfr Geijer »De Gustavianska papperen II, 199» där äfven en öfversättning af detta bref meddelas och dess postskriptum angifves såsom ett särskildt bref, detta anför äfven B. v. Beskow i sin afhandling »Om Gustaf den tredje såsom konung och människa», Sv. Ak. Handl. XXXV, 398. Uti Fersens Hist. Skr. IV, bil. XLIII återgifves brefvet efter originalet bland änkedrottning Lovisa Ulrikas efterlämnade papper, och detta öfverensstämmer nästan fullständigt med den afskrift, som af hertiginnan meddelas.

** Jfr Geijer, »De Gustavianska papperen», II, 201 samt B. v. Beskow, »Om Gustaf den tredje såsom konung och människa», Sv. Ak. Handl. XXXIV, 400. Den därstädes meddelade öfversättningen öfverensstämmer i det närmaste, där saknas likväl stycket »Sådant är mitt . . . . . mina barn». Uti Fersens Hist. Skr. IV, bil. XLIV samt G. J. Ehrensvärds dagboksanteckningar II, 239 återgifves brefvet efter änkedrottningens eget koncept, och detta öfverensstämmer med hertiginnans afskrift.

Efter emottagandet af kungens bref* skickade hon mycket ofta för att fråga efter, huru kronprinsen mådde, dock ej direkt utan hos hans läkare. Hon har äfven hos rådet gjort framställning om att blifva delgifven alla underrättelser, som komma från kungen. Ställningen förefaller alltså mycket förändrad, och allt tyder på att en försoning är att hoppas efter kungens återkomst, ifall allt då förblifver som det nu tyckes vara. Änkedrottningen uttryckte sin glädje öfver detta uppslag, när jag dagen efter kungens afresa besökte henne, hon visade mig de båda bref, som jag härofvan har återgifvit. Det var dock ett uttryck uti kungens bref, som hon något hade stött sig på nämligen detta: »*att omständigheterna beröfvade honom lyckan att personligen taga afsked af sin moder*», hvilket hon förklarade endast vara en inbillning hos kungen, emedan han ju hade haft tillfälle att få besöka henne, så mycket han ville. General Zöge, svensk minister i Berlin, som befann sig närvarande vid detta vårt samtal, lyckönskade änkedrottningen till den påbörjade försoningen och uppmanade henne att fortfarande under kungens vistelse i Spa underhålla brefväxling med honom.

»Allt beror på huru han kommer att bete sig», inföll änkedrottningen. »Jag har nu gjort min plikt, och det blifver ej mitt fel, om han vill fortfara på samma sätt som förut. Jag vill endast hoppas, att mitt bref ej må anses såsom ett uttryck af feghet. Mitt uppförande kommer uteslutande att vara beroende på hans eget.»

Häruppå svarade jag henne, att jag fann hennes bref vara utmärkt, likasom äfven kungens, och att jag tyckte, att det skulle vara ytterst illa handladt utaf denne, om han på något sätt afveke från de tänkesätt, hvaråt han gifvit uttryck, hvarefter jag tillade:

»I största ödmjukhet besvär jag min älskade moder och är färdig, att om hon det önskar, göra det på mina knän, att, om det nu verkligen är eder önskan att åstadkomma en försoning, det för Guds skull aldrig hädanefter må blifva fråga om det förflutna, ty detta är förvisso ett oeftergifligt villkor för att en återförening mellan edra hjärtan må kunna blifva varaktig.»

---

* Brefvet fick enligt kungens befallning ej öfverlämnas förrän efter hans afresa. Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 229. — G. J. Ehrensvärds dagboksanteckningar II, 235, 239.

»Detta är en sak, som vi få se då», svarade hon mig med djupaste allvar och vände mig ryggen.

Jag hyser i sanning, min kära vän, stora farhågor, att, i trots af alla goda utsikter för närvarande, ställningen ej kommer att förändras utan allt förblifva vid det gamla.

LX.

Bref för juli månad 1780
från Rosersberg.

(Innehåll: Kungens insjuknande i Damgarten, oro med anledning häraf, rykte om ett besök af tyske kejsaren, hertiginnan gör bekantskap med Schröderheim, missnöje inom arméen.)

De oroande underrättelser, som ankommit rörande kungens hälsotillstånd, hafva gjort ett plötsligt afbrott i mitt annars så ensliga lif härstädes. Redan när han lämnade Stockholm, var han något opasslig men ville dock icke uppskjuta sin resa, hvarät han mycket gladde sig. Vid framkomsten till Ystad, efter att hafva rest dag och natt uti värmen, kände han sig fortfarande mindre väl men gick icke desto mindre ombord på fartyget för att fortsätta till Lybeck. Till följd af motvind blef han tvungen att landstiga i Stralsund. Hans illamående hade tilltagit under resan och blef ännu värre på vägen mellan Stralsund och Damgarten, en liten by uti Pommern, där han, huru obekvämt det än var, fick lof att stanna.

Hans lifmedikus Dalberg, en skicklig men något öfverspänd herre, som vanligen ej brukar så lätt oroa sig, fann dock nödvändigt att hemsända underrättelser härom. Dessa voro af ganska oroande beskaffenhet: han inberättade nämligen, att kungen blifvit angripen af en häftig feber, som till och med kunde blifva lifsfarlig, om den ej inom de närmaste dagarna upphörde, samt att han möjligen befarade en lunginflammation, emedan kungen hade en ganska svår hosta.*

* Jfr G. J. Ehrensvärds dagboksanteckningar II, 247. — Fersens Hist. Skr. IV, 231.

Dessa meddelanden uppväckte naturligtvis i Stockholm den största oro och uppståndelse, nära på lika stor, som om kungen redan varit död. När drottningen fick kännedom härom, afsände hon genast sin stallmästare baron Rålamb för att skaffa sig närmare underrättelser om sjukdomens beskaffenhet, dock med befallning att afbryta resan, ifall han under vägen finge veta, att kungen redan lämnat Damgarten och vore utom all fara. Änkedrottningen skickade visserligen ingen, men hon lät vidtaga nödiga förberedelser för att själf kunna, om ej bättre underrättelser ankomme, begifva sig till Stralsund, och hoppades genom att resa dag och natt ännu kunna hinna träffa kungen vid lif.*

Inom rådet öfverlades om hvad som vore att göra samt om hvilka af dess medlemmar, som borde resa för att närmare taga reda på kungens hälsotillstånd, samt beslöts, att en officer genast skulle afsändas som kurir, ifall nästa post medförde lika oroande tidningar.[44] Lyckligtvis blefvo alla dessa påtänkta åtgärder öfverflödiga, ty redan med första post fick man den underrättelsen, att kungen nu vore utom all fara och att han, ehuru visserligen ännu något klen, hade för afsikt att inom de närmaste dagarna fortsätta sin resa.** Man berättar, att öfverståthållaren, baron Sparre, tillrådt grefvinnan von Rosen att genast vid första underrättelse om kungens död föra in kronprinsen till staden, där han ansåg honom vara i större säkerhet för änkedrottningens ränker än vid Ulriksdal. Detta öfverståthållarens råd är ganska förvånande, men grefvinnan von Rosen hade mycket väl kunnat vidtaga en sådan själfständig åtgärd, emedan hon vid kungens afresa erhållit oinskränkt fullmakt i allt, som rörde kronprinsens uppfostran. Äfven har jag hört sägas, att Munck, som för tillfället vistades i Köpenhamn, så snart han fick underrättelse om kungens insjuknande, skrifvit till de affärsmän, hos hvilka han hade sina penningar placerade, att genast sända honom dem. Han kan ej hafva haft något annat skäl till en sådan försiktighetsåtgärd än fruktan att blifva utsatt för änkedrottningens hämnd, ifall hon möjligen skulle hafva fått något att göra med regeringsangelägenheterna.

Baron Rålamb har redan återkommit efter att hafva vändt i Stralsund för att skynda sig hem till drottningen med den goda underrättelsen han där erhöll, att nämligen kungen fullkomligt

* Jfr G. J. Ehrensvärds dagboksanteckningar II, 249.

** Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 232.

återställd afrest från Damgarten och troligen redan hade hunnit fram till Spa.

Ett rykte har härstädes varit i omlopp, att vi skulle hafva att vänta ett besök af kejsaren; jag har förut omtalat, att han skulle sammanträffa med ryska kejsarinnan i Moïlow*, nu trodde man att han möjligen ämnade taga återvägen öfver Sverige, men detta blef dock icke af. Han lär emellertid hafva yttrat till den svenske ministern vid ryska hofvet, att han ej skulle hafva underlåtit att besöka kungen, om denne hade varit hemma, men att han, nu finge uppskjuta till en annan gång att få lära känna hans land. Man gissar, att möjligen kungen och kejsaren kunna komma att sammanträffa i Holland, dit kungen lär ämna sig på återväg från Spa, dock vet man ännu ingenting med säkerhet härom.

Jag har helt nyligen haft nöjet att göra närmare bekantskap med herr Schröderheim.[45] Han förefaller att vara en mycket framstående personlighet, som nog snarare gifver kungen goda råd än dåliga, men jag befarar dock, att han ej har nog mod att alltid säga kungen sanningen, något som väl vore behöfligt, ty han är ju ej annat än en människa och kan därför understundom misstaga sig. Under det samtal, som jag hade med honom, kommo vi in på brännerifrågan, och han uttalade sitt stora ogillande af denna sak. Vi kommo också att tala om Haldins rättegång och benådning. Herr Schröderheim försäkrade mig, att denne säkerligen ej så lätt skulle hafva lyckats vinna nåd, om ej han hade haft en vacker hustru, ty det var hennes böner, som hade lyckats beveka kungen, och tillade:

»Aldrig skulle jag hafva trott, att kungen för en vacker kvinnas skull skulle kunna förmås att bevilja någon människa nåd, men detta har dock verkligen inträffat.»

Inom arméen råder, enligt hvad en officer nyligen berättat mig, mycket missnöje med kungen, på grund af alla de orättvisor, som begås. Det händer ej sällan, att helt unga människor, som hafva råd att betala de dryga ackordsummorna, blifva befordrade till öfverstelöjtnanter och öfverstar, under det att gamla militärer, som varit med i krig, blifva förbigångna. Alla, som möjligen på annat sätt kunna finna sin utkomst, draga sig därför tillbaka för att icke blifva utsatta för sådana orättvisor, hvaraf följden torde blifva, att det snart endast kommer att finnas helt unga oerfarna

---

* Se brefvet n:r LVIII för maj månad 1780 sid. 246.

officerare, ty för närvarande äro nästan alla löjtnanter, fänrikar och kornetter endast barn på 8, 10 och 12 år, och de allra äldsta 15 eller 16 år. Om vi skulle blifva utsatta för ett krig, är jag öfvertygad om att svenskarne, som förr varit kända för sin tapperhet, skola blifva slagna, detta är äfven alla framstående militärers åsikt, och är lätt att inse för alla, som hafva den ringaste eftertanke.

LXI.

Bref för augusti månad 1780
från Rosersberg.

(Innehåll: Den beväpnade neutraliteten och möjligheten af ett krig, den politiska ställningen i Europa, samtal med Schröderheim om nödvändigheten af kungens snara återkomst.)

För det mesta här uti min enslighet sysselsatt med funderingar öfver filosofiska och moraliska frågor, vill jag dock i dag uteslutande fästa min uppmärksamhet vid den politiska ställningen uti andra Europas länder, emedan hos oss just ingenting har timat, som är af intresse.

Kungen har helt nyligen med ryska kejsarinnan och konungen i Danmark slutit ett fördrag om beväpnad neutralitet.[46] Ehuru hans afsikt helt säkert är att undvika något sådant, kan han dock härigenom möjligen blifva indragen i ett krig, hvilket för ett så fattigt land som Sverige, där den allmänna bristen och fattigdomen för hvarje dag blifver allt större, rent af skulle blifva ruinerande.

För att ådagalägga, huruvida någon grund kan förefinnas för dessa mina farhågor, vill jag i korthet söka redogöra för den nuvarande politiska ställningen i Europa. Först och främst finna vi, huru uti Frankrike en vis och upplyst konung, som endast sträfvar för sina undersåtars lycka, har kastat sig in uti ett krig med sitt grannland England för att förskaffa sitt eget land politiska fördelar, men jag är viss om att han numera bittert måste ångra detta, när han betänker alla de olyckor, som han härigenom ådragit sitt folk.

Under tiden sönderslites England af inre stridigheter mellan konung och folk. Genom en ärelysten ministers, lord Norths, förvållande har England förlorat ett af sina skönaste länder och till

följd däraf äfven nedsjunkit från sin forna maktställning. Till Englands lycka gifver dock Spaniens tröghet och senfärdighet detsamma någon tid att återhämta sina krafter, men om detta land en gång uppvaknar ur sin dvala, kan England törhända få hela huset Bourbon att bekämpa; för närvarande förlamas dock Frankrikes operationer genom denna Spaniens overksamhet. Troligen bidrager äfven Portugal att undanskjuta frågan om en neutralitetsallians och vill nog helst ställa sig på Englands sida, hvars fartyg erhålla en fristad i dess hamnar. Ehuru drottningen därstädes* af sin bigottism ledes att uteslutande lyssna till sin biktfader och sysselsätta sig med autodaféer, nödgas hon väl en gång att rikta sin uppmärksamhet på den politiska ställningen och fatta något beslut i alliansfrågan.

Oroligheterna uti andra delar af Europa tyckas ej störa lugnet i Italien. Till följd af vidskepelsens undanträngande har påfvedömets makt blifvit förringad, och den kommer törhända att återgå till sin ursprungliga obetydlighet, så att påfven, ehuru med bibehållande af sin titel, framdeles endast blifver biskop i Rom.

Inom Tyskland finna vi först och främst en åldrig ärekrönt monark,** som med rätta erhållit namnet »den store», ehuru han dock ej vunnit alla sina lagrar på ett fullt rättrådigt sätt; af sin egennytta har han drifvits att åt alla håll utvidga sitt rike, men numera använder han endast för detta ändamål fredliga underhandlingar för att ej sätta sin gamla krigarära på spel. Den unge och liflige kejsaren,*** som säkerligen längtar efter ett tillfälle att utmärka sig och vinna ära, måste ingifva honom en viss oro, ty ehuru denne endast tyckes tänka på sina nöjen samt ständigt är på resor, har han nog allvarliga planer.

Uti norra Europa finna vi på den ena sidan om oss, huru ett rike under en kvinnas spira† lyckats vinna en maktställning, som måste ingifva oro hos hela den öfriga världsdelen. På andra sidan däremot ett rike, hvars konung till följd af sinnesslöhet är urståndsatt att själf regera†† och som därför har så litet att säga, att ingen frågar därefter. Emellan dessa båda riken befinner sig vårt eget land, styrdt af en konung, som säkerligen har de bästa afsikter men som för sina nöjens skull försummar viktigare plikter. Vore

* Marie Francisca Isabella, systerdotter till konung Karl III i Spanien.
** Fredrik II.
*** Josef II.
† Katarina II.
†† Kristian VII.

han härskare uti ett rikt och mäktigt rike, skulle han möjligen kunna uträtta mycket, men här har han händerna bundna. Slutligen hafva vi också en republik, nämligen Holland, som man utan alltför stora svårigheter torde kunna vinna för hvilkendera sidan som helst.

Hvad kan man väl nu af hvad jag anfört draga för slutsatser? Jag vill meddela eder mina funderingar härvidlag. För det första befarar jag, att kriget, om det kommer att fortsättas, lätt kan blifva allmänt, men däremot tror jag, att om det snart afslutas, alla fördelar komma att blifva för Frankrike på Englands bekostnad samt att Amerika blifver oberoende.

Vi kunna ganska lätt blifva invecklade i det nu pågående kriget, därigenom att vi dels på grund af neutralitetsförklaringen äro i förbund med Ryssland och dels sedan gammalt äro Frankrikes allierade samt dessa båda länder säkerligen aldrig kunna blifva vänner. Visserligen förstår jag mig föga på politik, men det förefaller mig, som om mina gissningar ej vore ogrundade.

Kungen har skickat en kurir till Ryssland med den af honom undertecknade neutralitetstraktaten, och det torde nog en gång i framtiden förefalla ganska märkvärdigt, att en sådan handling af kungen blifvit undertecknad i Spa, en badort där man annars ägnar föga tid åt allvarliga ämnen.*

Det torde vara ganska ovisst, om kungen återkommer till hösten; jag har från säkert håll hört sägas, att han lär ämna tillbringa vintern i Paris och till och med förfrågat sig hos kungen af Frankrike, huruvida denne skulle vilja taga emot honom. Jag talade nyligen härom med herr Schröderheim, om hvilken jag tillförne yttrat mig, och han förklarade, att det vore omöjligt för kungen att vara borta så länge, emedan statsangelägenheterna nödvändigt fordrade hans närvaro här under vintern och han svårligen skulle uti Spa kunna ordna och underteckna allt, som rörde finansväsendet, om hvars ställning man först på hösten kunde göra sig ett begrepp, sedan kronans inkomster influtit och man hunnit taga kännedom om räkenskaperna för årets sista månader. Jag är öfvertygad, att han uppriktigt menade hvad han sade, ty han är kungens verklige vän samt en rättskaffens man, som blott har det allmänna bästa för ögonen.

---

* Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 237.

LXII.

Bref för september månad 1780
från Rosersberg.

(Innehåll: Ovissheten om kungens återkomst, hans tillämnade besök i Frankrike afvisadt, underrättelser om kungens återkomst, kungens äfventyr i Spa, lefnadssättet på Rosersberg.)

Man sväfvar fortfarande uti en ganska bekymmersam ovisshet rörande tidpunkten för kungens återkomst. Hans tillämnade resa till Paris, som ansågs alldeles afgjord, torde dock ej blifva utaf, emedan kungen af Frankrike lär hafva undanbedt sig hans besök. Det är mig obekant, hvad förevändning som gifvits härför, men jag har hört sägas, att M. de Vergennes tvenne särskilda gånger har fått framföra sin konungs ursäkter. Troligen kommer kungen att ifrån Spa resa till Bryssel och sedan företaga en tur genom Holland samt fara hem sjövägen. Han har beordrat en fregatt att resa till mötes vid någon hamn uti Holland, antagligen Amsterdam, för att därifrån föra honom hem till sitt land igen. Mig förefaller en dylik resa vara synnerligen vågsam under en så sen årstid, men man får väl hoppas, att han med sin vanliga tur äfven denna gång gynnas af lyckan.

Nyligen samtalade jag med riksrådet Karl Scheffer rörande kungens resa och uttryckte min belåtenhet med att hans besök i Paris blifvit uppgifvet, emedan det helt visst skulle framkallat missbelåtenhet hos allmänheten, som skulle hafva ansett det vara uteslutande för hans nöjes skull och ingalunda för några statsangelägenheter.

»Jag försäkrar eder, min fru», svarade grefve Scheffer, »att detta besök i Paris ingalunda ingick i kungens planer vid afresan; jag förmodar, att det är de franska damerna, som öfvertalat honom.*

* Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 238.

Visserligen tror jag, att kungen ganska gärna skulle hafva velat sammanträffa med kungen af Frankrike, men ur fullkomligt säker källa har jag mig bekant, att hans afsikt aldrig varit att stanna vid det franska hofvet mera än högst tio à tolf dagar och detta uteslutande i Versailles för att tydligt visa, att det ej vore för sitt nöjes skull, som han företagit denna resa.»

Så mycket känner jag dock kungen, min kära vän, att jag i trots af grefve Scheffers försäkringar är öfvertygad om att han nog kommit att stanna där betydligt längre tid, än han uppgifvit. Den franska hufvudstadens alla spektakler och nöjen skulle för visso hafva lockat honom kvar där halfva vintern, ja, troligen ända fram till våren, ty, såsom det gamla ordspråket säger, »aptiten kommer, under det att man äter».

Genom baron Cederström, som häromdagen återkom från Spa, hafva vi fått veta, att kungen redan i midten af nästa månad torde vara att återförvänta. Baron Cederström afreste härifrån kort efter kungen för att i Tyskland ordna några arfsangelägenheter för sin faders räkning, och sedan han fullgjort detta, uppsökte han kungen i Spa. Möjligen var arfsfrågan blott en förevändning för resan och det egentliga skälet, att kungen önskade hafva honom i sin närhet, emedan han i hög grad åtnjuter dennes gunst. Hans hemkomst före kungen var beroende på att han väntade sin hustrus nedkomst.

Enligt hvad baron Cederström berättat, har kungens lif uti Spa sväfvat uti nästan lika stor fara som uti Damgarten, föranledt af ett fall från hästen, som enligt beskrifningen måtte hafva varit ytterst vådligt och hvarvid han lätt skulle kunna hafva brutit nacken af sig. Huru skulle väl ett sådant slut tagit sig ut i vår historia vid sidan af Gustaf I och Gustaf Adolf, som uteslutande skördade lagrar? Det är olyckligt, att kungen skall hafva en sådan vurm för resor, som på intet sätt äro hans rike till gagn. Det vore väl, om detta nu kunde gifva honom afsmak därför, men tyvärr fruktar jag, att hans reslust till följd af hans oroliga natur blott kommer att tilltaga med åren.

För min egen del har jag ingen anledning att beklaga mig öfver kungens frånvaro, detta stillsamma lif behagar mig mycket; förutom en och annan utflykt i grannskapet lefver jag för det mesta som en eremit. I allmänhet äro blott några få personer här församlade, men en och annan gång beredes oss litet omväxling därigenom, att flera komma hit; allt detta gör min vistelse härstädes angenäm och tiden går ganska fort.

———

LXIII.

Bref för oktober månad 1780
från Gripsholm.

(Innehåll: Kungens återkomst, teaterföreställning för firandet häraf, öfverraskningar vid Rosersberg, missnöje inom flottan med amiral Trolles utnämning, gissningar rörande försoningen mellan kungen och änkedrottningen, samtal med baron Strömfelt härom.)

Ändtligen har nu kungen återkommit. Med posten anlände i början af denna månad underrättelsen, att han till följd af den framskridna årstiden funnit sig tvungen öfvergifva tanken att taga vägen öfver Holland och att därifrån sjöledes återvända hem. Själf hade han anträdt hemfärden samtidigt med den kurir, som skulle till drottningen öfverbringa underrättelsen härom, hvarför denne endast kom fram fyra dagar före kungen, som reste dag och natt. Till följd af denna hans hastiga hemkomst hade ingen hunnit komma honom till mötes, när han kom fram till Gripsholm. Han visade sig först ganska missbelåten öfver att drottningen ej, i enlighet med hans uttalade önskan, mötte honom där, men han emottog henne dock vid hennes ankomst påföljande dag mycket vänligt och gjorde henne inga förebråelser för dröjsmålet. Hon kunde nog vara ursäktad, ty man hade först väntat kungen flera dagar senare, och det drog en viss tid att kunna få ihop den mängd hästar, som behöfdes för att ditföra hela hofvet. Visserligen kan det anmärkas, att drottningen, som kvällen före kungens ankomst fick kännedom därom, skulle hafva kunnat resa ensam för att vara honom till mötes. Detta skulle helt visst hvarje annan maka, som längtade att få återse sin man, hafva gjort, men drottningen är ej vidare rask i sina beslut, och förhållandet mellan makarne är ej heller sådant, att de särdeles mycket

längta efter hvarandra. Den teaterföreställning, som drottningen anordnat för att fira kungens hemkomst, bidrog nog äfven att stämma honom något blidare emot henne.*

De teaterpjäser, som uppfördes, voro först en tragedi kallad »*Regulus*» och därefter en liten för tillfället hopskrifven pjäs kallad »*La veillée de village*», författad af kungens kammarherre grefve Oxenstierna och en fransk ambassadkavaljer Chevalier de Saint-Croix. Däruti funnos utmärkta verser, som hade afseende på dagens betydelse, i slutet af pjäsen var inlagdt ett divertissement, afsedt att särskildt bereda kungen en angenäm öfverraskning och hvarunder till honom öfverlämnades en byst af kronprinsen, som under kungens frånvaro på drottningens befallning blifvit utförd af Sergel, som är vår tids mest framstående bildhuggare och väl tål att jämföras med dem, som funnos i det gamla Grekland. Bysten blef af bondfolk utaf båda könen bekransad med blommor.**

I sammanhang med denna teaterföreställning vill jag äfven omnämna ett par små öfverraskningar, som förekommit under vår vistelse på Rosersberg. Den första var en af hertigen anordnad teaterföreställning utförd af de svenska skådespelarne, och den andra hade jag tillställt för att fira hertigens födelsedag. Rummet var iordningställdt som en vanlig bondstuga, där en hederlig bondfamilj önskade till hertigen få framföra sina lyckönskningar. En gammal farmor spådde hertigen och förutsade honom hans blifvande öden; naturligtvis inneburo hennes profetior endast angenäma och välvilliga saker. Denna tillställning, som började på morgonen, åtföljdes af frukost, och hela dagen blef synnerligen treflig.

Inom flottan har amiral Trolles utnämning till dess högste chef näst efter storamiralen framkallat mycket missnöje. Jag har redan i ett föregående bref omtalat denna utnämning, som gjordes för tre månader sedan, några dagar innan kungen reste till Spa. Som han är ganska ung och endast var kapten, när de amiraler, som nu blifvit ställda under hans befäl, redan innehade sin nuvarande grad, äro dessa senare ej vidare belåtna med att vara tvungna att lyda honom. Man får dock hoppas, att herr Trolle, som anses för att vara särdeles framstående, skall vinna sina vedersakare på sin sida, i synnerhet om han verkligen lyckas i sin föresats att på sju års tid fullkomligt omskapa hela flottan för ett visst årligt anslag, som med hänsyn till ändamålet lär vara ganska

* Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 240.

** Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 240.

blygsamt. I så fall blifver han förvisso en ryktbar man. Den ende, hvars missnöje kan synas något berättigadt, är amiral Wrangel, som, hunnen till en viss ålder, har en förtjänstfull tjänstetid bakom sig och äfven anses för en framstående sjöman.

Man undrar mycket, huru det skall blifva med försoningen mellan kungen och änkedrottningen. Somliga anse den trolig, andra däremot betvifla den, och till dessa senare räknar jag mig. Jag anser det bref, som kungen före sin afresa skref till änkedrottningen, endast vara ett uttryck af vanlig höflighet, möjligtvis hade han äfven en politisk beräkning med detsamma och hoppades, genom att på detta sätt i hennes välvilja anbefalla sin son, kunna förmå henne att hålla sig lugn, om olyckan inträffat, att han under resan aflidit.

Jag hade för några dagar sedan ett samtal i detta ämne med baron Strömfelt, som är kavaljer hos hertigen; han är en rättskaffens man och sörjer mycket öfver denna oenighet mellan kungen och änkedrotthingen. På hans fråga, om jag ansåg en försoning tänkbar efter kungens återkomst, svarade jag, att jag befarade, att det nog skulle komma att förblifva oförändradt som förut, emedan alltför många personer blifvit inblandade i saken, och om nu äfven kungen verkligen själf skulle vara böjd därför, stod dock detta hindrande i vägen. Enligt min tanke, sade jag honom, vore det lika illa, huru det än gick, ty å ena sidan gjorde den fortfarande oenigheten ett dåligt intryck på allmänheten, hvilket måste förorsaka kungen bekymmer, men å andra sidan fruktade jag, att om försoningen komme till stånd, hertigen skulle få sitta emellan, emedan det dock i alla fall vore han, som i grund och botten framkallat brytningen.

»Ni torde erinra eder», fortsatte jag, »att han själf en gång har talat med oss härom samt att han då förklarade, att om en försoning skulle komma till stånd mellan kungen och änkedrottningen och han därvid skulle på något sätt förmärka, att detta inverkade på kungens sätt emot honom själf, så skulle han ej längre stanna kvar i Sverige utan genast begifva sig till främmande land och uppehålla sig på resor, så långt hans tillgångar kunde det medgifva.»

»Jag minnes detta alltför väl», svarade baron Strömfelt, »och för min del tror jag säkert, att hertigen kommer att handla så, som han sagt. Sanningen att säga, var det allt tanklöst af hertigen att så där i otid för kungen omtala hvad änkedrottningen tänkte och sade. Jag tror nog, att han därvid handlade af väl-

mening, men denna hans oförsiktighet har förorsakat mycket ondt. Hon hade ju ännu ej företagit sig något, som nödvändiggjorde, att han omtalade detta. Sedan nu olyckan en gång skett, återstår för hertigen blott att taga saken lugnt, vare sig försoningen kommer till stånd eller ej. Den en gång gjorda dumheten är ohjälplig, men lyckligt hade varit, om han ej hade gifvit upphofvet till allt detta trassel.»

Jag måste gifva baron Strömfelt rätt uti hvad han sålunda yttrade. Jag har själf förebrått hertigen det okloka i hans handlingssätt, under erinran att han åtminstone under någon tid borde hafva hemlighållit änkedrottningens misstankar, samt att det var ovärdigt handladt, att på sätt han gjorde genast förråda sin egen moder.

LXIV.

Bref för november månad 1780
från Stockholm.

(Innehåll: Vistelsen på Gripsholm, kungens äfventyr under den utrikes resan, traktatens afslutande med Ryssland, presenter med anledning häraf, bekymmer rörande dagboken, änkedrottningen besöker teatern i den kungl. logen och emottages med hyllning, kungens förargelse häröfver, förbud för skådespelarne att uppträda, anledningen till demonstrationen, riksr. Höpkens afsked.)

Vistelsen på Gripsholm har såsom vanligt varit mycket enformig, lyckligtvis blef den dock snart afbruten, men vi torde komma att få återvända dit till julen. Våra enda nöjen hafva varit spektakler och konserter.

Det allmänna samtalsämnet har varit kungens resa till Spa, och det har varit ganska intressant att få höra beskrifningar öfver alla de äfventyr, som han haft under resan. Ett par af dessa äro rätt egendomliga och kunna kanske förtjäna att omtalas.

Det ena hände uti Hamburg. Kungen hade åtföljd af grefve Lewenhaupt till fots gått i förväg, under det att man väntade på hästar vid en gästgifvargård, men vagnarna dröjde så länge, att de hunno ända fram till staden och ämnade utanför stadsporten afvakta de öfrigas ankomst. Emellertid tvingades de af ett häftigt påkommande regn att gå in i staden för att uti närmaste värdshus söka sin tillflykt. Slarfvigt klädda och utan något utmärkelsetecken kunde ingen ana, hvilka de voro, ty man kunde ej gissa sig till att kungen af Sverige skulle komma så där till fots utan något följe. Som de voro genomvåta, ville de skicka och köpa sig andra kläder, men hvarken kungen eller hans följeslagare hade några pengar, de fingo därför lugna sig, tills den svenske ministern hunnit efterskickas, och dennes förvåning blef stor att finna sin konung uti en så föga med hans

värdighet öfverensstämmande kostym. Sedan var det ej svårt för dem att få pengar, som genast efterskickades hos en bankir.

Ett annat äfventyr hade kungen i Amsterdam. Han brukade för sitt nöjes skull i de städer han besökte, endast åtföljd af en person, ströfva omkring för att se sig om; detta gjorde han äfven därstädes och gick in på ett slags kaffehus, där han slog sig ner för att lyssna till de innevarandes samtal. En tjock köpman, som satt där med sin pipa i munnen, pratade politik, och samtalet kom att röra sig om den beväpnade neutraliteten, som han helt hånfullt förklarade vara en löjlighet; han yttrade sig så fritt härom, att kungen fann sig föranlåten att aflägsna sig för att undvika att genom något infall kunna förråda sig. Denna händelse föreföll honom så mycket mera komisk, som det blott var fjorton dagar förut, som han afskickat ratifikationen utaf traktaten till Ryssland.

Det var en ung man vid namn Peyron, som skickades såsom kurir med denna traktat; han har nyligen återkommit och medförde ganska vackra presenter till alla dem, som haft något att göra med denna sak. Den vackraste af dessa, nämligen en dyrbar ring, var naturligtvis till riksrådet Scheffer uti hans egenskap af premiärminister. Riksrådet Falkenberg och hofkanslern Sparre, äfvensom de första expeditionssekreterarne, hafva erhållit dosor; somliga af dessa äro prydda med juveler, andra äro endast af emalj.

Kungen har gjort denne Peyron, som är son till en köpman, till adelsman, och han lär äfven inom kort blifva utnämnd till förste kammarpage.

Under de senaste dagarna har mitt dagboksarbete förorsakat mig ganska stora bekymmer. Man hade nämligen kommit att föreläsa en på svenska författad redogörelse för 38 års riksdag, hvilken såsom mycket illa skrifven förlöjligades och kritiserades. Detta ingaf mig oro för mina brefs framtida öde, att det kanhända kunde gå på samma sätt med dem. Jag höll nästan på att förstöra hvad jag hittills skrifvit men hölls dock därvid tillbaka af mitt en gång gifna löfte, som jag ansåg vara heligt. Jag hyser dock den förhoppningen, att mina läsare ej skola finna mina anteckningar lika tråkiga som den ifrågavarande berättelsen, men jag är dock ej blind för mina egna brister och fruktar, att jag ej har nog förmåga att skrifva underhållande. Jag tänker därför med oro på att detta mitt arbete tilläfventyrs en gång skulle kunna råka i ovärdiga händer.

Efter sin återkomst från Spa har kungen ingalunda visat den minsta längtan efter att få återse sin moder, och de förhoppningar, som man på grund af det bref han skref till henne före afresan, hade hyst, att ställningen skulle blifva förändrad, hafva ännu ej blifvit uppfyllda. Tvärtom har nyligen en mycket ledsam händelse inträffat, och det är tyvärr onekligt, att kungen därvidlag haft orätt.

En teatertrupp, som uppför buffaoperor, hade sedan någon tid tillbaka fått tillstånd att uppträda på teatern. Under kungens och drottningens frånvaro trodde änkedrottningen, att hon skulle kunna få disponera den kungliga logen och begärde därför densamma af truppens direktör. Vid hennes inträde i densamma gaf publiken, som ej på länge hade sett henne, sin glädje tillkänna med lifliga applåder. När kungen fick veta detta, blef han förargad och misstänkte, att dessa applåder berodde på en planlagd komplott för att förödmjuka honom, samt förbjöd därför dessa skådespelare att vidare uppträda. Oaktadt man försökte dölja för änkedrottningen detta uttryck af kungens missnöje, fick hon dock snart reda på det, och detta ökade naturligtvis ännu mera hennes förbittring emot honom.

Under ett samtal, som jag häromdagen hade med kungen, förklarade han för mig, att det i synnerhet var dessa applåder, som förargat honom, emedan han misstänkte, att det var änkedrottningen, som själf ställt till detta för att trotsa honom. För att undvika att genom någon motsägelse ännu mera uppreta honom svarade jag honom blott, att jag ej ville tro, att änkedrottningen själf gifvit anledning till applåderna, och afbröt samtalet, så fort jag kunde, för att rädda mig ur min förlägenhet.

Sedan vi återkommit till staden, återupptog han detta ämne och sade sig då visserligen ej vilja tro, att det var på trots emot honom, som änkedrottningen tagit plats i den stora logen, men att han icke desto mindre för allmänhetens skull ansåg sig tvungen att gifva till känna sitt missnöje.

»Jag tror ingalunda», svarade jag, »att allmänheten bryr sig om att blanda sig uti tvistigheterna mellan eders maj:t och eder moder och att den helst vill undvika att synas ställa sig på den enas eller på den andras sida.»

»Det är sant, att den ej borde göra det», inföll kungen, »men den gör det ändå. Det förargar mig visserligen redan, att änkedrottningen utan att på förhand därom underrätta mig tagit plats i den stora logen, men det grämer mig ändå mera, att hon

på detta sätt blef emottagen med applåder, hvilket jag måste betrakta såsom en personlig skymf emot mig. Det kunde verkligen se ut, som jag ville underkasta mig att allmänheten på detta sätt skulle få bedöma mitt handlingssätt, om jag ej tydligt gäfve mitt missnöje till känna. Jag har mycket väl reda på huru det hela har tillgått: det var änkedrottningens kammarfru, fru d'Ivry, som med tillhjälp af ett par officerare vid änkedrottningens regemente tog upp handklappningarna.»

Jag tror emellertid, att kungen härvidlag misstager sig, ty jag har all anledning misstänka, att det var riksrådet Sparre, som jämte några andra gaf tecken till applåderna af artighet för änkedrottningen, som ej på så lång tid visat sig offentligt, hvilket han helt visst icke gjort, om han kunnat ana, att kungen så illa skulle upptaga detta. Jag försökte öfvertyga kungen, att änkedrottningen säkerligen ej skulle hafva gått på teatern, om hon kunnat misstänka, att kungen skulle ogilla det, och omtalade för honom, att det djupt gripit henne, när hon fått kännedom om de hårda yttranden han fällt härom. Emellertid har kungen icke skickat och frågat efter änkedrottningens befinnande, och han kommer helt säkert ej heller att göra det, förrän han verkligen får veta, att hon är riktigt sjuk.

Det var ett olyckligt infall af änkedrottningen att den gången gå på teatern, och det grämer henne verkligen själf, att hon därigenom framkallat nya anledningar till tvister. Man vill påstå, att riksrådet Höpken skulle hafva rådt henne härtill eller att han åtminstone ingenting haft att erinra, när hon härom tillfrågade honom. Man beskyller till och med detta riksråd att hafva gjort det för att förarga kungen och att det skulle vara han, som framkallat handklappningarna. Detta tror jag dock blott är hugskott, om hvars berättigande det är svårt att yttra sig. Möjligen äro dessa misstankar framkallade däraf, att riksrådet Höpken räknas till de missnöjda samt ofta brukat öppet uttala sitt ogillande utaf åtskilliga saker; han har numera begärt sitt afsked, emedan han förmärkt, att detta ej behagat kungen och att denne tycktes vilja blifva af med honom. Han har äfven utan svårighet fått sin afskedsansökan beviljad. *

Tre riksrådsplatser äro för närvarande lediga, och de komma troligen alla att samtidigt tillsättas, det finnes nämligen många, som kungen gärna skulle vilja utmärka med denna värdighet.

* Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 248.

LXV.

Bref för december månad 1780
från Stockholm.

(Innehåll: Besök på Gripsholm, julaftons firande, nöjen, förslag att instifta en fruntimmersorden, upptagandet i statskalendern af en statsfru hos änkedrottningen dementeras, förgiftningsförsök mot generalamiral Trolle.)

Vi äro nyligen återkomna från ett kort besök, som kungen gjort på Gripsholm, där vi alla roade oss utmärkt. Julafton firades på ett lysande sätt. och kungen utdelade storartade presenter till alla, i främsta rummet till medlemmarne af sin familj. För damerna var ett präktigt lotteri anordnadt på åtskilliga saker, som kungen under sin resa till Spa hade inköpt. För öfrigt hafva våra nöjen varit ganska omväxlande, och det härliga vädret har möjliggjort flera slädpartier. Om kvällarna hafva vi haft franskt spektakel samt danstillställningar. Det allra märkvärdigaste under hela denna tid har dock varit, att vi ej hafva haft några trakasserier, och detta är i sanning något högst sällsynt inom hofkretsarna.

Ett litet ovädersmoln, som dock helt hastigt gick öfver, framkallades emellertid utaf ett förslag, som kungen en dag inför några damer framkastade att instifta en fruntimmersorden. De närvarande damernas åsikter rörande lämpligheten häraf voro mycket delade, somliga yttrade farhågor, att en sådan inrättning lätt skulle kunna gifva anledning till afundsjuka och trassel, hvaremot andra på allt sätt försökte styrka kungen uti hans afsikt. Sedan den häftiga diskussionen, hvarunder det ej sparades på grofva tillmälen, hade fortgått ungefär en half timme, gjorde kungen slut därpå genom att resa sig upp från bordet. Denna diskussion utgjorde ett tydligt bevis. att deras åsikt var fullt

befogad, som afstyrkt förslaget, ty när blotta tanken därpå kunde framkalla ett sådant oväsen, har man säkerligen all anledning förmoda, att det skulle blifva ännu värre, om förslaget blifvit verklighet. Jag tror, att kungen numera helt och hållet öfvergifvit tanken härpå.

Under det att vi på Gripsholm uti kungens hof roade oss på bästa sätt, hade änkedrottningen å sin sida endast bekymmer. Jag har redan förut berättat,* att änkedrottningen i ledigheten efter ett par hoffröknar hade velat tillsätta en statsfru, hvartill hon ansåg sig hafva fått ett halft löfte af kungen, men då hon sedermera därtill föreslog grefvinnan Cronhielm, nekade han att underteckna fullmakten; såsom jag äfven redan omtalat, tog änkedrottningen henne icke desto mindre till sitt hof. Uti den nyligen utkomna hofkalendern för nästa år hade grefvinnan Cronhielm blifvit införd såsom statsfru hos änkedrottningen. Detta förargade kungen, som är ytterst nogräknad med sådana saker, och han lät därför i de offentliga tidningarna** införa ett tillkännagifvande, att hofexpeditionen ej hade sig bekant med hvad rätt grefvinnan Cronhielm innehade en dylik befattning. Detta beriktigande måste naturligtvis djupt såra änkedrottningen, och jag tycker för min del, att det ingalunda var på sin plats att på detta sätt offentligen skymfa henne. Kungens beteende ogillas äfven mycket af allmänheten.

Jag har helt nyligen hört talas om en ganska märkvärdig tilldragelse, det berättas nämligen, att generalamiralen Trolle skulle hafva varit utsatt för ett förgiftningsförsök vid en middag i Karlskrona. Han lär på förhand genom en anonym skrifvelse hafva blifvit varnad och äfven erhållit en sådan vid sin hemkomst från middagen med uppmaning att genast vidtaga sådana försiktighetsmått, som kunde förtaga verkan af giftet. Det skall verkligen vara sant, att han efter den ifrågavarande middagen häftigt insjuknat, men han blef dock ganska snart återställd. Visserligen är det en känd sak, att hans utnämning framkallat stor afundsjuka inom hela flottan, men det förefaller ändå otroligt, att hatet skulle hafva kunnat gå så långt. Det var lyckligt, att de onda anslagen denna gång misslyckades och att kungen sålunde besparades förlusten af denne onekligen mycket framstående man.

---

* Se brefvet n:r LVII, april månad 1780, sid. 243.

** Se Inrikes tidningar n:r 101 för 1780.

LXVI.

Bref för januari månad 1781
från Stockholm.

(Innehåll: Divertissementet »*Sibyllans grotta*», corps diplomatique inbjudes att se det uppföras för andra gången, oro öfver grefvinnan Pipers sjukdom, yttrande af kungen.)

Genast efter vår återkomst till staden blefvo vi fullt upptagna af förberedelserna till ett divertissement, som skulle uppföras hos oss för att fira kungens födelsedag den 24 i denna månad. Såsom alltid är fallet, var det i början ganska kinkigt att sammanjämka de olika stridiga åsikterna rörande planläggningen däraf; det först framställda förslaget befanns för dyrbart för hertigens tillgångar och blef därför omarbetadt och betydligt förenkladt.

Divertissementet kallades »*Sibyllans grotta*» och utfördes på följande sätt. När allt var i ordning, skickades hertigens kammarherre baron Maclean att härom underrätta kungen. Kungen infördes först uti min matsal, dekorerad såsom en af en lampa upplyst grotta, där sibyllan, Sveriges beskyddarinna, satt med hufvudet lutadt mot sin ena hand och med en trollstaf i den andra; framför sig hade hon en trefot och en brinnande eld. Vid kungens ankomst tycktes hon liksom uppvakna ur sina drömmar och gaf till känna sitt missnöje öfver att blifva störd uti sitt arbete att ställa Sveriges horoskop under den nu regerande konungens tid. Hon låtsades ej igenkänna kungen utan förklarade, att denne vore den ende, som kunde få närvara vid hennes besvärjelser och invigas uti hennes hemligheter. Emellertid upptäckte hon uti elden, innan hon aflägsnade sig, att den nyanlände just var kungen själf, och hon hälsade honom välkommen.

Sedan kungen förklarat sin önskan att lära känna Sveriges öden under hans regeringstid, började sibyllan sina besvärjelser, allt under det hon med sin trollstaf beskref alla möjliga cirklar, halfcirklar och trianglar och omväxlande vidrörde trefoten, elden och den mystiska lampan. Tillkallade af henne infunno sig spåmän och trollkarlar, hvilka ägnade kungen en hyllningssång. Därefter började offret, hvartill en tiger användes. Sibyllan anropade *Saturnus* eller *Tiden* om bistånd, under åskdån öppnade sig grottans järndörrar liksom af en osynlig kraft, och *Tiden* infann sig samt frågade hvad hon önskade.

»Uttala dig», sade hon till honom, »rörande kungens blifvande öden och låt honom få läsa i den bok, hvaruti de finnas beskrifna.»

Härtill svarade *Tiden*, att det för ingen dödlig vore medgifvet att få blicka in uti sin framtid och att därför ej ens för kungen något undantag kunde göras; det enda han för honom kunde uppenbara vore, att hans dagar skulle blifva så många, som det för en dödlig står att upplefva, samt att han under en lång följd af år skulle få tillfälle att verka för sitt folks lycka. Han uppmanade henne att följa honom in uti odödlighetens tempel, där hon, om hon det önskade, af Historien skulle kunna få erfara mera härom. Sibyllan förde därför kungen in i angränsande rum, som föreställde minnets tempel, vid hvars ingång *Klio* satt och upptecknade hvad *Tiden* för henne dikterade. Uti templet såg man på en upphöjning fem troner, af hvilka fyra voro intagna af Sveriges mest framstående regenter, *Gustaf I*, *Gustaf Adolf*, *Karl Gustaf* och *Karl XII*, hvaremot den femte var ledig och stod längst ner för att utvisa, att den vore afsedd för kungen. Historien uttryckte sin glädje öfver hans ankomst och förklarade, att hon för hvarje dag hade tillfälle att uppteckna bedrifter värdiga en ädel furste och Gustafvernas efterträdare, hon pekade på den lediga tronen bredvid de andra kungarne och försäkrade honom, att om han blott fortsatte, som han börjat, skulle han förvisso en dag befinnas värdig att intaga sin plats vid sidan af dessa. Hon uppmanade honom att närma sig och emottaga de stora konungarnes gåfvor.

Gustaf I förärade kungen sin sköld med följande ord:

»Se här den sköld, hvars värn mitt bröst
mot utländskt våld och inhemsk afund njutit,
då kallad utaf ärans röst
jag tyranniets ok och vantrons fjättrar brutit,
han tillhör dig, som åt ditt fosterland

förnyadt ljus och frihet gifvit;
han tillhör dig, som ledd af segerns hand,
af segerns vapen värdig blifvit.»

Gustaf Adolf skänkte honom en hjälm sägande:

»*Kom, pryd dig med den hjälm, som fått min hjässa pryda,*
ett lika tänkesätt ock lika tecknas må,
när agg och hat de lagrar skåda få,
som snillet därvid fäst, att sina segrar tyda
skall hatet fly och agget lyda.»

Karl Gustaf lämnade honom sitt skärp med följande ord:

»*Tag mot utaf min hand det bälte,*
med hvilket krigets gud belönade mitt mod,
med dubbel rätt det bäres af en hjälte,
som vunnit segrar utan blod.»

Till slut gaf *Karl XII* honom sin värja, sägande:

»*Jag dig det tappra svärd förärar,*
som Sveriges skydd och världens fasa var,
dess hugkomst än i dag sarmatens bröst förfärar,
och då dess bruk du endast spar
till ärans hägn och till ditt folks försvar,
skall med dess blotta skymt du jaga tio härar.» *

Historien visade därefter kungen den femte tronen och förklarade, att densamma vore honom förbehållen, men först sedan han under en lång följd af år haft tillfälle att bereda sitt folks sanna lycka, detta folk som innerligt älskade honom och ej på länge ville förlora honom. För att få skåda tydliga bevis häruppå, uppmanade hon honom att följa Tiden in uti angränsande rum, där skulle han få se, huru hans folk fröjdades på denna glädjedag.

Det rum, hvaruti kungen därefter infördes, föreställde ett torg med hans byst i midten, omgifven af en mängd folk af alla stånd, som hälsade honom med glädjerop under utförande af åtskilliga danser. Den första kadriljen utgjordes af adelsfolk, den andra af sjöfolk och den tredje af bondfolk. Därefter intågade en lapp-

* Jfr »Divertissement gifvet hans kungl. maj:t konungen, af deras kungl. högheter hertigen och hertiginnan af Södermanland den 24 januari 1781», Stockholm tryckt i Kungliga Tryckeriet; därur äro ofvanstående verser tagna, de äro af hertiginnan i öfversättning återgifna på franska. Jfr Fersens Hist. Skr. V, 11, 12.

gubbe, åtföljd af några lappar, som utförde några danser. Gubben anhöll, att kungen skulle tillåta honom att få framvisa den, som på hans ålderdom skulle blifva hans glädje samt i en framtid hans värdige efterträdare, han bultade därefter med sin staf på porten till ett af de hus, som omgäfvo torget, och *Hebe* utträdde, åtföljd af »*Nöjen och Ungdom*», bärande kronprinsens byst. Hebe sjöng en aria och uppmanade de åtföljande att pryda bysten med blomster och ställa den vid kungens fötter. Slutligen inbjöd hon kungen till en festlighet samt ledsagade honom högtidligt till supéen, som serverades i hertigens rum. [46]

Detta divertissement var verkligen ett af de bäst lyckade och ståtligaste, som någonsin förekommit; jag skulle önskat, att ni kunnat få vara med därom, min kära vän, men jag har försökt att så godt jag kan beskrifva detsamma. Kungen var särdeles belåten med anordningarna och uttryckte sin önskan, att divertissementet skulle uppföras en gång till samt att corps diplomatique, som nu ej fått vara med, då skulle inbjudas.

Jag var emellertid under hela denna festlighet ytterst nedstämd till lynnet af oro för eder, min kära vän, som jag visste sväfva i lifsfara. Jag fick ej för anständighetens skull visa mina bekymmer, men jag led förfärliga kval. Ni, som känner mitt lifliga och känsliga sinne, kan säkerligen förstå detta. Nu känner jag mig åter lycklig, sedan jag fått veta, att ni är bättre; för mig skulle det hafva varit en förkrossande olycka, om jag förlorat min enda verkliga vän.

Med anledning af denna festlighet fällde kungen ett yttrande, som förtjänar att återgifvas. Uttalande sin beundran öfver de lyckade anordningarna tillade han:

»Det enda jag ändock måste beklaga är, att jag tyvärr måste skämmas öfver att hafva blifvit satt i jämbredd med fyra så ryktbara konungar, jag som ännu ingenting uträttat för att göra mig något sådant värdig.»

LXVII.

Bref för februari månad 1781
från Stockholm.

(Innehåll: Oro öfver grefvinnan Pipers sjukdom, festligheter i stora världen, prins Fredriks kärlek till fröken Wrangel, upptåg på maskeradbalen, utdelande af anonyma skrifvelser, teaterföreställningar, mamsell Stadings uppträdande, den politiska ställningen i Europa, fara för krig.)

Min oro för eder, min kära vän, är ännu ej fullkomligt öfver, jag kan ej känna mig lugn, så länge ni ej är utom all fara. Tanken på möjligheten att kunna förlora eder är förfärlig, ty den sällsporda vänskap, som förenar oss, är hela mitt lifs lycka. Jag vill dock ej plåga eder med mina egna oroliga tankar utan i stället öfvergå till beskrifningen af våra sysselsättningar, men denna gång kan det ej blifva vidare vidlyftigt, ty min oro för eder har hindrat mig att deltaga i sällskapslifvet mera än som varit oundgängligen nödvändigt. För det mesta har jag suttit på mina rum och tänkt på edra lidanden.

Karnevalstiden har varit särdeles lysande med alla de vanliga förströelserna, spektakler, maskerader och baler i mängd, i synnerhet har kungen gifvit ståtliga fester, och, ehuru i vanliga fall nöjena bruka vara slut fettisdagen, tyckes det, som om de i år skulle komma att fortgå ändå till midfastan.

Den, som ådragit sig den största uppmärksamheten, är en ung fröken Wrangel, som äfven var med i det i förra brefvet beskrifna divertissementet. Vid detta tillfälle liksom på öfriga baler hos kungen har hon väckt mycket uppseende genom sin utmärkta dans, och prins Fredrik, hvars ömma hjärtelag ni alltför väl känner, blef kär i henne samt uppvaktade henne beständigt. Man talar ej om annat än denna prinsens nya kärlek, och det påstås, att han ämnar gifta sig med henne.*

* Jfr Fersens Hist. Skr. V, 12.

Våra maskeradbaler hafva varit lifligare än vanligt; på den, som gafs fettisdagen, tilldrog sig något ganska egendomligt. Midt uti trängseln såg man ett litet rörligt hus, omgifvet af bondfolk, som tycktes liksom skjuta fram detsamma. I ett fönster syntes två maskerade personer titta fram, hvilka, sedan de lämnat sin bur, utdelade verser till andra masker. Kungen och de flesta medlemmarne af den kungliga familjen fingo äfven sådana, som voro särdeles artigt affattade.

Idéen var ny och ganska rolig, men bland de verser, som utdelades, funnos det äfven sådana, som voro ganska elaka och näsvisa. Baron Cederström, som är kungens särskilde favorit, fick ett rätt skarpt epigram, hänsyftande på hans hårklädsel; det är nämligen modernt att hafva densamma ledigt gjord, så att till och med pudret flyger omkring, han uppmanades därför att ändra sin hårklädsel för att ej tvinga kungen att pålägga riket en ny skatt. Grefvinnan von Lantingshausen, en af mina närmare vänner, fick äfven ganska förolämpande verser; som jag just då gick med henne, hade jag möjligen låtit arrestera masken, om han ej genast försvunnit.

Man har aldrig lyckats upptäcka, hvilka dessa masker voro; det påstås, att det var en skådespelare vid operan, som jämte ett fruntimmer hade ställt till dessa upptåg. Ehuru saken i början väckte rätt mycket uppseende, blef den dock snart nedtystad, hvilket gifvit anledning till misstanken, att äfven någon annan varit inblandad däri.

Teaterföreställningarna hafva äfven i vinter varit ganska talrika, och ej heller utan intriger. En ung skådespelerska, mamsell Stading, som för några år sedan kom hit från Berlin men hvars talang först på allra sista tiden kommit till utveckling, har med stor framgång uppträdt på teatern och nästan öfverträffat en af våra förnämsta aktriser, fru Marcadet. Som de uppträdde i samma roll uti »*Iphigenie i Aulis*» såsom en ung och intagande prinsessa, vann naturligtvis Stading, som har ett särdeles behagligt utseende, större framgång än den andra, som med sin talang och teatervana dock är ganska ful. Publiken var delad i två partier, som kallade sig efter de båda rivalerna, hvilket framkallade rätt mycket skämt. Det hela slutade emellertid med att full rättvisa gjordes dem båda.

Efter att nu tillräckligt hafva sysselsatt mig med obetydligheter, vill jag öfvergå till något allvarligare ämnen och tala om den politiska ställningen men lofvar att blifva så kortfattad som möjligt.

En brytning mellan engelsmän och holländare har framkallats däraf, att de förra förolämpat de senares flagga. Den ryska kejsarinnan har med anledning häraf förklarat, att som holländarne äro med om den beväpnade neutraliteten, hafva engelsmännen genom sitt uppträdande förolämpat alla de stater, som därom öfverenskommit, och uppmanade därför sin minister i London att fordra upprättelse och att, om den ej beviljades, genast afresa utan att begära någon audiens. Ehuru ryktet om att ministern redan rest sin väg visat sig vara förhastadt, anses dock ett krig förestående, och det är ej omöjligt, att Sverige genom omständigheternas makt däruti kan blifva inblandadt. För vårt arma land vore detta en stor olycka, i synnerhet som vi äfven varit utsatta för svår missväxt. Knappt hade Sverige hunnit repa sig efter Karl XII:s krig, förrän ett nytt krig och inhemska riksdagsstrider ännu mera utarmade landet, nu hade man all anledning hoppas, att det efter 72 års revolution skulle kunna återvinna sin förra maktställning, men om vi invecklas i ett krig, kan detta ej blifva annat än olyckligt och kostsamt.

Kungen vill säkerligen undvika krig och utsätter sig nog icke därför, om han ej tvingas af omständigheterna. Vårt lands högsta sträfvan måste vara att få lefva i lugn och ro, i synnerhet som hvarken vår armé eller våra finanser för närvarande äro i vidare godt skick.

LXVIII.

Bref för mars månad 1781
från Stockholm.

(Innehåll: Samtal mellan kungen och grefve Axel von Fersen rörande ekonomiska frågor, prins Fredriks hemliga förlofning med fröken Wrangel, förhållandet mellan kungen och änkedrottningen, samtal med änkedrottningen om kronprinsens börd.)

Jag anser mig böra omförmäla ett samtal mellan kungen och grefve Axel Fersen, hvartill jag varit vittne men hvars innehåll jag likväl ej fullkomligt begriper. Samtalet rörde sig om järnexporten och marknaden i Karlstad, som är inrättad för att befordra densamma; exporten hade i år varit mindre än vanligt, beroende på skiljaktiga meningar hos tillverkarne. Grefve Fersen framhöll, hurusom denna oenighet vore synnerligen olycklig för det allmänna bästa och att hela landet blefve lidande därpå. Kungen ville ej förneka detta men trodde dock ej, att ett enda år skulle kunna hafva så stort inflytande på det hela. Enligt hvad han hade hört af grefve Stockenström hade ett liknande förhållande inträffat 1718, men redan påföljande år hade exporten blifvit större än någonsin och därigenom de olyckliga följderna undanröjda. Grefve Fersen invände, att ehuru hans lifligaste önskan vore, att så skulle ske, befarade han dock motsatsen.* Som jag ej det ringaste förstår mig på detta, kan jag ej fälla något omdöme om hvilken af dem som har rätt och öfvergår därför till andra ämnen, som mera ligga inom min uppfattningsförmåga.

Redan i mitt förra bref omtalade jag, att prins Fredriks ömma hjärta blifvit upptändt af kärlek till fröken Wrangel; han har visat sig ytterst enträgen och till och med friat till henne

---

* Jfr Fersens Hist. Skr. IV, 235.

samt begärt kungens samtycke till deras giftermål; kungen har gifvit honom det försiktiga svaret, att om prinsen efter ett år hyste samma tänkesätt, skulle han lämna sitt bifall och ville under tiden närmare taga reda på hennes börd och om hon kunde vara prinsen värdig. Prinsen blef förtjust öfver detta svar, och det påstås, att förlofningen redan ägt rum med kungens tysta medgifvande samt att riksrådet Ribbing därvid varit närvarande å dennes vägnar. Min enskilda tro är dock, att det är utan kungens vetskap, som prinsen öfvertalat honom att vara närvarande som vittne. Han lär äfven hafva gifvit henne åtskilliga presenter, men jag tror ändå inte, att det blifver något giftermål utaf, ty ett år härefter har prinsen nog redan ett annat tycke, så att det i sanning var klokt af kungen att uppskjuta afgörandet på bestämd tid.*

Kungen har helt nyligen talat med mig om denna sak, hvarvid han förklarade, att han aldrig ämnade gifva sitt samtycke, ty han ansåg familjen redan talrik nog och att riket ej kunde underhålla flera kungliga personer.

»Om den unga damen vore rik», tillade han, »och det således kunde vara fördelaktigt för min broder, skulle jag ej sätta mig däremot, men som det nu uteslutande är fråga om ett giftermål af kärlek, är jag öfvertygad om att min broder med sitt flyktiga och ombytliga sinne om ett år skall hafva ändrat åsikt. Jag vill dock icke säga honom hvad jag tänker, af fruktan för att han skulle kunna begå någon galenskap. Jag har verkligen så mycket mera skäl för min förmodan, att hans böjelse skall vara öfvergående, som fröken Wrangel är föga begåfvad och endast har ett vackert ansikte. För öfrigt erfordras också änkedrottningens samtycke, och det kommer hon säkerligen aldrig att gifva honom.»

Om kungen mot förmodan kommer att gifva sitt samtycke till detta giftermål, vore det nog uteslutande för att framkalla oenighet mellan prinsen och hans moder, ty han är föga belåten med att se dem hålla ihop.

Emellertid torde nu de båda älskande snart blifva skilda åt, fröken Wrangels förmyndare har nämligen uppmanat hennes moder att resa till Skåne för att stanna där ett eller annat år, tills dess denna galenskap har gått öfver. Modern har nog sin skull till det hela, ty hon har alltför mycket förlitat sig på prinsens försäkringar, ehuru han ju ingenting kunnat lofva.

---

* Jfr Fersens Hist. Skr. V, 18, 19.

Änkedrottningen har äfven varit mycket orolig för denna kärlekshistoria och är på det bestämdaste emot ett sådant giftermål. Hennes bekymmer öfver oenigheten med kungen öfvergå dock allt annat, och det ser ingalunda ut att i detta afseende blifva någon förändring; de förhoppningar, som till äfventyrs ett ögonblick kunna yppa sig, försvinna lika hastigt. Ehuru jag omöjligt kan förneka, att änkedrottningen haft orätt, måste jag dock beklaga henne, ty hon behandlas understundom alltför hårdt. Denna brytning mellan moder och son uppväcker verkligen fullkomlig skandal. Visserligen säger hon, att hon förlåtit honom, men det gör hon förvisso inte uti sitt hjärtas innersta. Fastän ej vidskeplig, måste jag erkänna, att jag anser en moders förbannelse förfärlig för hennes barn.

Helt nyligen hade jag ett samtal i detta ämne med änkedrottningen. Hon vill fortfarande omöjligt tro, att kronprinsen är kungens son, och kan ej bringas på andra tankar. För öfrigt förefaller hon mycket förvirrad och inkonsekvent och är föga nogräknad med hvad hon säger; detta gör ju mindre, när hon är tillsammans med grannlaga och henne tillgifna personer, men hon uppför sig på samma sätt inför sådana, hvilkas största nöje är att skvallra och förtala henne. Härigenom göres ovänskapen ännu värre. För mig är det understundom rätt obehagligt och besvärligt att åtnjuta förtroende å ömse sidor.

LXIX.

Bref för april månad 1781
från Stockholm.

(Innehåll: Tidningsskrifveri, kungen möter änkedrottningen under en promenad, hertigens uppförande emot sin gemål, hans våldsamma lynne och opassande beteende, hertiginnans likgiltighet för honom och bekymmer, tillämnad vistelse på Ulriksdal.)

Man sysselsätter sig för närvarande i Stockholm mycket med vissa där utkommande tidningar, hvilka anfalla kungen på ett högst illasinnadt sätt. Han jämföres däruti med forntidens furstar, i synnerhet Kaligula och Nero; som den senare just icke är känd för att hafva varit en särdeles öm son, är beröringspunkten gifven. Jag tror verkligen ej, att sådana där tidningar äro så farliga, de kunna liknas vid gläfsande hundar, men polisen tager saken allvarsamt, och därigenom att försäljningen förbjudes, riktas uppmärksamheten däruppå, och enhvar blifver nyfiken och skaffar sig under hand de förbjudna tidningsnumren.

Hvarje konung borde vara beredd på dylika nedrigheter, som bra litet betyda, och ej därvid fästa vidare afseende, men kungen har tagit det mycket illa vid sig. Under de senaste dagarna har han till och med varit sjuk, som man tror af bara förargelse öfver dessa tidningar, men han tyckes hafva blifvit bättre, sedan han under det nu rådande vackra vädret kunnat förströ sig med promenader, och snart kommer han att flytta ut till Ulriksdal.

Det inträffade häromdagen, när han var ute och åkte samt hade kronprinsen med sig, att han mötte änkedrottningen, hvilket för öfrigt ej är något ovanligt; han befallde kusken att köra långsammare och lyfte upp kronprinsen liksom för att visa honom för änkedrottningen, detta förargade henne, och hon drog sig så

långt tillbaka in uti vagnen som möjligt. Hon berättade mig själf denna händelse, när jag kort därefter besökte henne, och gaf sitt stora missnöje till känna; hon ansåg det opassande att på ett sådant sätt vilja visa sin son för dennes farmoder; om det vore hans önskan, att hon skulle få se honom, kunde han ju föra honom hem till henne. För att ej vidare utsätta sig att möta honom ämnade hon hädanefter undvika att göra några åkturer och så fort som möjligt begifva sig till Svartsjö, ty där kunde hon åtminstone få vara i fred.

För min egen del kommer jag att följa med kungen till Ulriksdal; ehuru detta just ej är vidare lockande, hoppas jag att där få litet mera lugn, än jag har här uti staden. Detta mitt uttryck förvånar eder törhända, men jag längtar verkligen efter hvila och skall närmare förklara för eder hvarför, ehuru jag helst skulle vilja jaga bort alla dessa dystra tankar; jag vill yttra mig med fullkomlig uppriktighet i förlitande på det varma intresse, som ni hyser för allt, som angår mig.

Den fullkomliga likgiltighet, som råder mellan mig och hertigen, har på senare tiden betydligt tilltagit; i trots af all otrohet sedan vårt giftermål har han dock hittills sökt att bevara skenet och egentligen icke på något sätt försummat mig. Jag är förståndig nog att ej vilja vara honom till besvär och förvånar mig ej alls öfver att han har sina mätresser och vill aldrig plåga honom med någon svartsjuka, om endast jag själf får vara i fred. Därför har jag ej haft någon särskild anledning att beklaga mig öfver honom under de sex år, som vi varit gifta; visserligen har han en och annan gång behandlat mig med häftighet, men det har hastigt gått öfver och uteslutande berott på hans lifliga natur. Så länge han hade sina älskarinnor, var det mycket bättre, men sedan den sista blef landsförvisad för att hon tillåtit sig nedrigheter emot kungen och han ej skaffat sig någon ny, har hans lynne blifvit ännu värre, och jag har dagligen varit utsatt för häftiga utbrott däraf, hvilket till och med inträffat inför betjäningen. Denna hans häftighet har under den gängna vintern så tilltagit, att mitt tålamod är slut, och därför har jag kanske ej heller å min sida varit så lugn, som jag bort, hvilket gjort oenigheten oss emellan värre för hvarje dag, som gått.

Därför gläder jag mig åt den annars ej vidare muntra ulriksdalsvistelsen; jag hoppas där få något lugn och att möjligen en tids skilsmässa skall åstadkomma någon förändring i de odrägliga förhållandena. Ehuru jag har öfvergifvit allt hopp att någonsin

kunna återvinna hans förtroende, är min önskan att få vara i fred samt att vi ej, innan åren därtill tvinga, må blifva alldeles utledsna på hvarandra. Skulle det ännu ett år fortfara oförändradt på samma sätt, fruktar jag, att sorg och bekymmer helt och hållet skola undergräfva min hälsa och att jag i en annan värld får söka den lycka, som jag ej funnit uti hela mitt endast af ständiga tärande bekymmer uppfyllda lif.

LXX.

Bref för maj månad 1781
från Ulriksdal.

(Innehåll: Vistelsen på Ulriksdal, samtal med kungen och grefvinnan Brahe om prins Fredriks giftermål med fröken Wrangel, grefvinnan Brahes karaktär, yttrande af kungen rörande drottningen, förklaring mellan hertigen och hertiginnan, hertigen erkänner sina fel, kungen möter änkedrottningen.)

Ehuru vår vistelse härstädes just icke är vidare nöjsam, kan man dock inte säga, att här egentligen är tråkigt, man roar sig så godt man kan vid denna årstid, hufvudsakligen med promenader af alla slag. Kungens lynne är i trots af alla hans bekymmer dock någorlunda godt. Troligen komma våra nöjen att snart taga slut, ty kungen ämnar företaga en resa till Karlskrona och därefter begifva sig till gardeslägret, och ensamheten här tillsammans med drottningen blir nog som vanligt ganska dyster.

Kungen tillbringar gärna sina aftnar under förtroligt samspråk med en eller två personer, och häromdagen hade han ett längre samtal med mig och grefvinnan Brahe rörande prins Fredriks kärleksförhållande till fröken Wrangel, hvilket för närvarande utgör det allmänna samtalsämnet. Innan jag närmare beskrifver detta samtal, vill jag nämna några ord om grefvinnan Brahe, som därunder fullkomligt lade hela sin karaktär i dagen. Jag tror mig verkligen om att med en viss kännedom kunna bedöma henne, emedan hon före sitt giftermål var anställd hos mig.

Något trög till sin natur bryr hon sig föga om att sprida glädje inom sällskapslifvet, om ej det konvenerar henne, och föga begåfvad har hon svårt att underhålla en konversation utan att göra sig skyldig till ständiga motsägelser; detta kan möjligen

vara beroende på en mindre vårdad uppfostran lika mycket som på dumhet, ty god och mild till karaktären vill hon helt visst ej göra någon människa för när, men såsom ofta är fallet med mindre begåfvade personer förstår hon ej att lägga band på sig utan gör sig lätt löjlig genom sin högfärd. Hennes man är mycket beskedlig och vågar aldrig företaga sig något utan hennes samtycke. Sedan jag sålunda lämnat eder en beskrifning öfver hennes person, torde ni lättare kunna förstå det ifrågavarande samtalet.

Kungen sade sig högst ogärna se denna prinsens böjelse och endast i yttersta nödfall vilja gifva sitt samtycke till giftermålet, tilläggande:

»Min familj är redan tillräckligt talrik för ett fattigt land, och den skulle lätt kunna blifva detsamma till besvär, om den utvidgades. Om jag själf ej hade några barn, kunde det möjligen finnas skäl för mig att gifta bort min broder, men när jag nu har en son, är detta onödigt. Dock måste jag bekänna, att jag icke tycker, att skillnaden uti börd mellan en prins och en dotter till en adelsman af förnäm släkt är vidare stor, och man har ju sett, att till och med konungar här i Sverige äktat undersåtars döttrar. Jag har emellertid lofvat min bror att lämna mitt bifall, om han ett år härefter hyser oförändrade afsikter, men med den kännedom, som jag har om hans flyktiga natur, är jag alldeles säker på att hela denna fantasi gått öfver inom ett halft år. Skulle han emot förmodan efter den bestämda tiden stå fast vid sin föresats, ämnar jag utan vidare ceremonier låta viga dem uti kapellet; dock kommer jag att på alla sätt söka förströ honom under tiden, så att han må glömma sin kärlek.»

Grefvinnan Brahe frågade, huru det skulle ställa sig med hennes blifvande rang och om man skulle vara tvungen att kyssa handen på henne, som kort förut endast varit en fröken Wrangel.

»Naturligtvis», återtog kungen, »och det kan jag försäkra eder, att om jag en gång gifvit mitt samtycke till giftermålet, så kommer jag också att hålla på hennes värdighet samt använda all min kungliga makt och myndighet för att upprätthålla den vördnad, som man är skyldig min svägerska.»

»Till min ledsnad måste jag bekänna», svarade grefvinnan Brahe, »att om så skulle blifva, kommer jag ej att underkasta mig handkyssningen utan afstår hellre från att visa mig på hofvet. Jag undrar, hurudan prinsessans ställning skall blifva? Nog vore

det hårdt för henne att nödgas träda tillbaka för en enskild person.»

»Hon är ju icke längre en fröken Wrangel», inföll kungen, »sedan hon väl är gift, utan tillhör därefter den kungliga familjen. För öfrigt är det ej att befara, att många komma att följa edert exempel, ty ganska få äro i den ställning, att de kunna draga sig tillbaka från hofvet, dit somliga lockas för att vinna vissa fördelar men de allra flesta utaf alla de nöjen, som därstädes bjudes på; de, som endast genom sina mäns ställning kunna få komma till hofvet, dit de förut till följd af sin börd ej haft tillträde, känna sig stolta däröfver. Hvad tjänar det i alla fall till, att vi så här oroa oss i onödan, ty så obeständig som min broder alltid visat sig, blifver det helt säkert ingenting utaf med detta giftermål. Jag undrar mycket, om det kan vara sant, att riksrådet Ribbing bevittnat deras äktenskapskontrakt?»

»Efter hvad jag hört», sade jag, »lär det verkligen vara så, ryktet påstår äfven, att prins Fredrik vid detta tillfälle skänkt fröken Wrangel en ring och en klocka med infattning utaf pärlor.»

»Är detta förhållandet», fortsatte kungen, »har riksrådet Ribbing spelat ett vågadt spel, och jag skulle kunna, ifall jag ville vara sträng, åtala honom för majestätsbrott, ty hvad han gjort strider emot regeringsformen, som förbjuder riksråden att utan kungens bemyndigande företaga sådana viktiga handlingar.»

Vårt samtal fortgick ännu en god stund, och grefvinnan Brahe kunde ej smälta den förödmjukelse, som hon möjligen kunde blifva utsatt för genom att blifva tvungen att kyssa på handen den, som kort förut endast varit en vanlig riksrådsdotter.

Vi kommo äfven att tala om brytningen mellan kungen och änkedrottningen. Det förefaller nästan, som om konungen önskade en försoning, ifall ej omständigheterna gjorde det omöjligt, ty naturens röst måste göra sig gällande, och det kan ej annat än kännas tomt att lefva skild från sin egen moder. Min enskilda tanke är, att kungen ej ogärna skulle se, om denna försoning kunde åvägabringas liksom genom en teaterkupp eller med en viss »éclat».

Slutligen kommo vi äfven att tala om drottningen, och kungen förklarade, att om det också vore omöjligt för dem att hysa några ömmare känslor för hvarandra, måste han dock göra henne den rättvisan, att hon alltid varit honom undergifven. I sammanhang härmed var han nog artig att säga mig, att jag skulle hafva passat honom bra mycket bättre. Häruppå kunde jag naturligtvis ingen-

ting svara, jag hade blott att tiga och rodna; jag vet inte, om jag rodnade, men säkert är, att jag teg och jag höll nästan på att brista ut i skratt.

Jag känner mig i sanning bra mycket lyckligare, än om jag vore drottning, i synnerhet numera sedan hertigen förändrat sitt sätt emot mig. Som jag förut omtalat den oenighet, som varit oss emellan, anser jag mig äfven skyldig berätta, huru det därefter utvecklat sig. Sedan alla mina försök att förbättra hans lynne visat sig omöjliga, beslöt jag mig för att så fort tillfälle därtill kunde yppa sig söka framkalla en förklaring. Detta lyckades mig ganska snart, och jag har all anledning att vara belåten med det sätt, hvarpå han tog det. Han bad mig förlåta honom, om han varit häftig emot mig, emedan detta ingalunda berodde på att han upphört att älska mig utan uteslutande på hans alltför lifliga lynne, som gjorde, att han understundom emot sin egen vilja i första hastigheten förifrade sig.

Alltsedan dess har han behandlat mig med all möjlig vänlighet, och jag hoppas verkligen, att detta måtte vara för sista gången, som jag får orsak att beklaga mig öfver honom. I trots af alla hans fel älskar jag honom ännu och kommer alltid, så länge jag lefver, att göra det, mer än han i sanning förtjänar, och huru förolämpad och bekymrad jag än må känna mig öfver hans beteende emot mig, kan jag ej låta bli att ändock värdera honom för alla hans onekligen goda egenskaper.

Innan jag afslutar detta bref, måste jag omtala ett ganska egendomligt sammanträffande, som ägt rum mellan kungen och änkedrottningen. Som jag här ofvan omnämnt, skulle kungen med sin förkärlek för teatereffekter troligen ingenting hafva emot, om försoningen kunde åvägabringas på något effektfullt sätt, och därför har han också försökt att möta henne på landsvägen.

När änkedrottningen skulle fara till Svartsjö, måste hon åka förbi i närheten af Ulriksdal, där kungen för tillfället vistades. Så snart han fick kännedom om hennes afresa, föreslog han mig att, såsom vi ofta brukade, företaga en ridtur och valde därvid just den väg, där han visste att änkedrottningen skulle komma. Ej långt från tullen fick jag på afstånd se hennes vagnar och frågade därför kungen, hvad han ämnade göra.

»Låt oss taga denna afväg», svarade kungen. Vi voro nämligen just framme vid Haga grindar.

»Är det således ej eders majestäts mening att möta änkedrottningen?» inföll jag, »eftersom vi på detta sättet skola undvika henne?»

Som han ingenting svarade och vagnarna nu hunnit nära intill oss, bad jag om tillstånd att få rida fram och hälsa på änkedrottningen och sedan komma efter honom. Härtill gaf han sitt bifall, men till min förvåning och oro fick jag se, att han själf följde med strax efter mig. Jag ropade åt kusken att stanna, men hon frågade mig förargad, hvad det var som jag ville. Ehuru något häpen öfver hennes häftighet förlorade jag ändå ej fattningen utan svarade, att jag endast ville hälsa på henne och fråga henne, huru hon mådde.

»Jag mår mycket bra», svarade hon liksom förnärmad, »men jag anhåller, att ni behagade låta mig fortsätta, ty jag har verkligen ingen lust att stanna. Farväl.»

Hon befallde kusken att köra så fort han kunde, och i samma ögonblick som det bar af, hade kungen hunnit fram till vagnen; han frågade mig hvad hon hade sagt, och jag omtalade det för honom.

»Men, Sire», tillade jag, »hvad var väl egentligen eder afsikt?»

»Jag ämnade bara komma fram och hälsa», svarade han, »och därefter genast vända om, och det är verkligen ej mitt fel, att detta misslyckades.»

»Det hade nog varit ett gynnsamt tillfälle», fortsatte jag, »men jag befarar, att änkedrottningen kunnat få slag, aldrig har jag sett henne så upprörd och darrande, som när hon märkte, att eders majestät närmade sig.»

LXXI.

Bref för juni månad 1781
från Stockholm.

(Innehåll: Änkedrottningens sjukdom, hertiginnans bemedling på uppdrag af kungen, bref till kungen härom, kungens resa till Karlskrona, besök på operan, brefväxling mellan hertigen och hertiginnan om försoningen, samtal med grefve Axel Fersen om brytningen mellan kungen och änkedrottningen, samtal med baron Liewen om dennes dagboksanteckningar, baron Sparre blifver kronprinsens guvernör, presenter åt de förutvarande uppvaktande damerna.)

Änkedrottningen har nyligen varit så illa sjuk, att hennes lif ansågs sväfva i fara, hvaröfver kungen blef mycket orolig och anmodade mig att fara till Svartsjö och skaffa honom underrättelser om hennes tillstånd. Detta åtog jag mig gärna, så mycket mera som jag ändå hade bestämt mig att så snart som möjligt fara dit. Kungen, som påföljande dag ämnade resa till Karlskrona och innan dess tillbringa natten på Drottningholm, föreslog mig att följa med honom dit för att hålla honom sällskap om aftonen, hvilket jag äfven gjorde. Innan han sade mig god natt, tog han mig afsides och bad mig hälsa till änkedrottningen, att han var djupt gripen af hennes sjukdom, samt tillade:

»Jag vill bedja eder, min bästa svägerska, att säga henne såsom af eder själf, att ni anser det troligt, att jag efter min återkomst från Karlskrona möjligen kommer till Svartsjö, i synnerhet om hon då ännu är sjuk, samt att ni tror, att jag, om det hade varit tänkbart, gärna skulle hafva uppskjutit min resa, tills jag erhållit full visshet om att änkedrottningen vore utom all fara. Ni kan gärna säga henne, att ni funnit mig ytterst obeslutsam, om jag skulle resa eller ej.»

Kungen uppmanade mig att söka utforska änkedrottningens tankar om honom, äfvensom prinsessans åsikt om hans tillämnade besök på Svartsjö, och bad mig genast på kvällen efter min återkomst till Ulriksdal skrifva och berätta honom, huru mitt besök aflupit, samt lämna brefvet till hofkanslern baron Sparre att genast afsändas med extra post. Han uttryckte äfven sin önskan att jag genast skulle skicka en kurir till honom, ifall änkedrottningen skulle blifva sämre.

Tidigt påföljande morgon for jag till Svartsjö men kunde ej genast få komma in till änkedrottningen, som hade haft ett feberanfall under natten och just nu inslumrat. Af läkarne fick jag dock veta, att de åtminstone ej ännu ansågo sjukdomen vara farlig, hvarför jag ej fann nödvändigt att genast skicka någon kurir till kungen utan beslöt mig för att stanna kvar där. Jag begagnade nu tillfället att samtala med prinsessan för att söka få reda på hennes tankar rörande ett möjligt besök af kungen på Svartsjö. Hon bad mig för all del söka afstyra detsamma, ty hon fruktade, att om kungen kom dit, skulle änkedrottningen rent af kunna få ett slaganfall utaf bara förskräckelse; om blott hans namn nämnes, blifver hon uppskakad, och under sina feberanfall har hon uti yrseln tyckt sig se honom stå bredvid sängen samt bedt de närvarande damerna hindra honom att komma närmare, emedan han ämnade stänga in henne; en mängd sådana galenskaper hade under hennes orediga ögonblick flugit igenom hennes hufvud. Därefter frågade jag prinsessan, huru hon trodde, att änkedrottningen efter sitt tillfrisknande skulle kunna upptaga hans besök.

»Om han bara vill undvika att komma hit under hennes sjukdom», svarade hon, »så må han sedermera göra som han vill, jag tror till och med, att han längre fram skulle blifva mycket välkommen.»

Emellertid underrättade man oss, att änkedrottningen uppvaknat och gärna ville råka mig. Jag gick in till henne och fram till sängen samt frågade, huru det var med henne. Hon tycktes hafva svårt för att tala och försäkrade, att hon ännu kände sig ganska dålig. Jag beslöt mig för att begagna tillfället och framföra kungens hälsningar samt sade henne, att han anmodat mig att säga, att han lifligt tog del uti hennes sjukdom.

»Det är mig alldeles likgiltigt», svarade hon, »om han hyser deltagande eller ej. Jag vill hvarken höra talas om honom eller om hans bastard. Jag gifver dem båda min förbannelse och för-

bjuder eder,* madame, att någonsin tala med mig om dem, ty jag vill försöka glömma bort deras tillvaro.»

Jag kunde tydligt märka, att hon var synnerligen uppretad, emedan hon, som annars brukar tilltala mig ytterst vänskapsfullt, nu kallade mig »madame». Hon tillade ytterligare:

»Jag kan ingalunda tro, att han det ringaste frågar efter min sjukdom, det är endast mina juveler, som fresta honom och som han vill åt efter min död. Nu inbillar han sig förmodligen, att jag är så illa sjuk, att jag skall dö, och han är troligen orolig, att jag skall skänka bort dem till någon annan.»

Oaktadt således mina underhandlingar åtminstone till en början ej tycktes krönas med framgång, ansåg jag mig dock böra göra ytterligare ett försök och försäkrade henne därför, att hon fullkomligt misstog sig beträffande kungens tänkesätt, ty han vore verkligen mycket oroad af hennes sjukdom. Jag omtalade äfven, att han anmodat mig att genast efter min hemkomst tillskrifva honom med extrapost, som redan på natten skulle afgå, samt att, för den händelse jag hade funnit henne sämre, ofördröjligen till honom afsända en kurir, lyckligtvis fann jag emellertid detta öfverflödigt. Såsom bevis på hans uppriktiga känslor anförde jag äfven, att han yttrat sin önskan att kunna få stanna kvar på Drottningholm för att vara i närheten och lättare kunna få underrättelser om henne, men att han tyvärr ej kunde uppskjuta sin resa, emedan angelägna ärenden nödvändigt påkallade hans närvaro i Karlskrona.

»Allt hvad ni säger mig härom är mig alldeles likgiltigt», svarade hon, »och jag förbjuder eder att någonsin mera tala med mig om honom.»

Jag ansåg det vara klokast att tiga men var fullt öfvertygad om att hon själf inom några minuter åter skulle taga upp samma samtalsämne. Vi öfvergingo att tala om andra saker, och som hon kände sig bättre, var hon nyfiken att få veta litet om hvad som tilldrog sig ute i världen. Jag gjorde mitt bästa att muntra upp henne, och bäst som det var, började hon själf

---

* Jfr Fersens Hist. Skr. V, 31, 32, där detta kungens uppdrag till hertiginnan omförmäles och besöket på Svartsjö beskrifves. Fersen berättar, att hertiginnan anförtrott honom hvad änkedrottningen yttrat och anför bland annat orden: »Säg honom, att om jag dör, så ger jag honom och hans 'bâtard' till son min *välsignelse.*» Själf har emellertid hertiginnan i sin dagbok återgifvit hennes ord sålunda: »Je ne veux entendre parler, ni de lui ni de son bâtard, leur donnant à tous les deux ma *malédiction.*»

att fråga mig rörande kungen; först låtsade jag ej höra det och undvek att svara, i förhoppning att hon ändå ifrigare skulle ansätta mig; min beräkning slog in, och hon blef till och med ond öfver att jag icke svarade henne.

»Min älskade moder har ju förbjudit mig att tala om kungen», sade jag, »och jag har ansett mig skyldig rätta mig efter edra befallningar, men som ni nu tyckes önska, att jag skall yttra mig om honom, så anhåller jag först och främst att få veta hvad jag skall svara kungen.»

»Säg honom endast», inföll hon med uppretadt tonfall, »att jag icke har velat höra talas om honom och att han är mig lika likgiltig som hans bastard.»

Efter att hafva fått detta svar, bytte jag åter genast om samtalsämne, under förhoppning att sedan änkedrottningen hunnit lugna sig, jag omärkligt skulle lyckas komma dit jag ville. Sedan vi hållit på att samtala ungefär en kvart, kom hon återigen in på samma ämne och beklagade sig bittert öfver kungen samt försäkrade, att äfven om hon själf verkligen kunde önska en försoning, skulle det ej tjäna till någonting, emedan kungen vore så opålitlig, att han, så snart han märkte hennes önskan i den vägen, själf skulle ändra åsikt.

»När kungen kom hem från Spa», fortsatte hon, »hoppades jag verkligen, att han skulle besöka mig och att vi åter skulle blifva goda vänner, och själf gjorde jag allt hvad jag kunde för att öfvertyga honom om uppriktigheten af mina känslor, men i trots häraf fortsatte han endast att vilja förorsaka mig bekymmer och förarga mig uti de obetydligaste småsaker. Så gaf han mig först löfte att få anställa en hofdam, men det var blott för att sedermera få taga det tillbaka och bereda sig nöjet att få afslå min begäran.* Han lämnar intet enda tillfälle obegagnadt för att chikanera mig.»

»Jag kan ej förneka sanningen af detta», svarade jag, »men kungen har förmodligen haft några för mig obekanta skäl för sitt handlingssätt, hvilka möjligen kunna lända honom till ursäkt. Emellertid måste min älskade moder inse, att jag omöjligen kan till kungen öfverbringa den hälsning, som ni befallt mig att framföra. När han lagt i dagen ett så stort intresse för eder person, bör jag väl åtminstone kunna få ett höfligt svar till honom och ej ett sådant, som ej kan återgifvas; med den bitterhet, som råder

---

* Se brefvet för april månad 1780 sid. 244.

å ömse sidor, skulle ju en sådan hälsning göra det ännu värre. Jag ber eder, min älskade moder, befria mig från obehaget att vara tvungen att narras, ty detta måste ju annars blifva min enda utväg.»

»Häruti kan ni möjligen hafva rätt, men det försäkrar jag, att jag aldrig kommer att vilja höra talas om någon försoning på annat villkor, än att han underkastar sig att komma till mig och i vittnens närvaro bedja mig om förlåtelse.»

»Det är tydligt, att ingendera af eder vill taga det första steget. Ni å eder sida vill ej taga emot honom, såvida han ej i vittnens närvaro ber eder om förlåtelse, och detta kommer han å sin sida ej att vilja underkasta sig, huru lifligt han än skulle önska att blifva emottagen af eder. Den enda möjlighet, som synes mig finnas att öfvervinna alla dessa svårigheter, torde vara att välja en medelväg och åstadkomma ett sammanträffande på ett tredje ställe.»

»Något sådant kan aldrig komma i fråga, han måste underkasta sig mina villkor, eller också komma vi att aldrig mera råkas.»

»Jag anser mig icke böra fördölja för min älskade moder, att kungen verkligen har de allra bästa afsikter i världen och att han lifligt önskar att få råka eder. Visserligen har jag intet bestämdt uppdrag att framföra i detta afseende, men som jag förut har nämnt, har han befallt mig att genast sända honom en kurir, ifall min älskade moder skulle blifva sämre.»

Detta mitt sista yttrande tycktes stämma henne något mildare, och hon fortsatte:

»Ni behöfver ju blott säga honom, att jag omöjligen kunnat tro, att han nu skulle taga så liflig del uti min sjukdom, sedan han tillförne behandlat mig med så stor likgiltighet.»

»Får jag icke tillägga, att det dock skulle glädja eder, om så vore förhållandet?»

»Nej, det tillåter jag ej på några villkor utan ber eder blott framföra hvad jag nu har yttrat.»

I trots af detta hennes förbud tillade jag dock uti mitt bref till kungen detta, som jag trodde kunde vara till nytta och åtminstone icke skada saken. Efter att först hafva yttrat mig rörande änkedrottningens hälsotillstånd, skref jag följande:

»*Jag har med noggrannhet utfört det uppdrag, som eders maj:t gifvit mig. Änkedrottningen ville ej tro, att jag hade ett sådant uppdrag, utan försäkrade, att som eders maj:t under en*

så lång tid städse behandlat henne med så mycken likgiltighet, kunde hon ej föreställa sig, att det jag sade vore sant, men att det likväl skulle glädja henne, om det så vore. Hon befallde mig att lämna eder detta svar i det bref, som jag skulle skrifva, ty jag ansåg mig ej behöfva hemlighålla den befallning jag i den vägen erhållit. Jag har äfven uträttat det uppdrag, som eders maj:t lämnade mig till prinsessan; hon svarade mig, att hon trodde, att eders maj:t skulle vara välkommen till Svartsjö efter änkedrottningens tillfrisknande, men att hon fruktade, att ett sådant besök under hennes sjukdom alltför mycket skulle kunna uppskaka henne och möjligen förvärra hennes tillstånd.»

Jag afskickade detta bref samma afton men kunde ej hinna få något svar därå, emedan kungens resa, som företogs med en otrolig skyndsamhet, blott räckte i fyra dagar.

I sammanhang med denna resa anser jag mig böra omtala en tilldragelse, som därunder inträffat, enligt hvad man sedermera har berättat för mig. Landshöfdingen i Blekinge, Rappe, * hade ådragit sig befolkningens stora missnöje genom åtskilliga okloka åtgärder, i synnerhet voro bönderna uppretade däröfver, att flera bland dem blifvit arresterade för olaglig brännvinsbränning. För att rannsaka härom hade kungen skickat sin justitiekansler grefve Wachtmeister att hålla ett extrating, och nu inträffade det, att kungen just samma dag kom att fara förbi den gästgifvargård, där detta skulle hållas och hvarest med anledning däraf en stor mängd folk församlats. Man vill påstå, att herr Pechlin, som alltid varit en motståndare till kungen, uppviglat sina underhafvande och ställde sig på deras sida, framhållande det orättvisa uti att kungen ville göra brännvinsbrännandet till en kronans ensak i stället för att, såsom han ansåg att det borde vara, låta denna rättighet tillkomma hvarje undersåte.

Man hade på förhand uppmanat kungen att vara på sin vakt, när han kom till denna gästgifvargård, därför att Pechlin troligen ville antasta honom och tala med honom. Det var till och med frågan om att han skulle fara en annan väg, men som han redan hade beställt hästar, afböjde han detta för att man ej skulle beskylla honom för feghet. Före kungens ankomst försökte Pechlin på alla sätt att uppvigla och uppreta den högljudda menigheten, under det att grefve Wachtmeister gjorde

* Skall vara landshöfdingen i Kalmar län, generallöjtnant baron Karl Rappe.

hvad han kunde för att lugna folket. Det gick slutligen så långt, att Pechlin själf mot sin vilja fann sig nödsakad att anmana bönderna att draga sig tillbaka och ej stå i vägen för kungens vagn, under förklaring att han själf ämnade tala med kungen.

Så snart kungen anlände, gick Pechlin fram till vagnen, men kungen, uppretad häröfver, ropade till honom att han ej ville honom någonting. Som folkmassan emellertid eggade Pechlin att tala, yttrade han på svenska:

»Jag har blott tvenne ord att säga eders maj:t, men den tillgifvenhet och kärlek, som ej blott jag utan alla här församlade hysa för eder person, tvingar mig att för eder egen säkerhets skull säga eder, att om I viljen fortfarande vara älskad, så skolen I ej tillåta landshöfdingen i detta län att, såsom han gör, kränka edra undersåtars rättigheter.»

Hans yttrande var ganska försiktigt och han undvek att, såsom bönderna hade önskat, nämna ett ord om brännvinet eller om något, som kunde såra kungen. Kungen svarade endast, att han skulle taga reda på förhållandet, och befallde kusken att köra vidare. Denna händelse bevisar, hvilken bråkmakare denne Pechlin är.*

Efter att hafva rest dag och natt både på dit- och återvägen återkom kungen i ett mycket lämpligt ögonblick; som det var en torsdag och således representation på operan, stannade han vid operahuset, där man spelade »*Le Deserteur*». Däruti förekommer som bekant en sång, hvaruti kungens ankomst till lägret hälsas med ropet »lefve konungen». Det var just i detta ögonblick, som kungen inträdde i sin loge, hvarvid publiken började applådera, och sången fick sjungas på nytt, åtföljd af förnyade applåder, till uttryck af den allmänna glädjen öfver kungens återkomst.**

Under denna resa har kungen varit utsatt för en ganska allvarsam fara; det inträffade nämligen, när han uti Karlskrona hade begifvit sig ut för att inspektera den till afsegling färdiga eskadern, att elden under saluten kom lös på ett utaf fartygen, hvarför genast alla de öfriga lättade ankar för att rädda sig, men kungen, som ej ville, att man skulle kunna beskylla honom för feghet den första gången som han visade sig inför sin församlade flotta, stannade kvar med sin slup i närheten af det brinnande

* Jfr Fersens Hist. Skr. V, 28, 29.
** Jfr Fersens Hist. Skr. V, 32.

skeppet för att om möjligt vara besättningen till hjälp, och det var med stor möda, som man kunde få honom därifrån. Lyckligtvis blef elden snart släckt, så att kungen välbehållen åter kunde få landstiga.*

Dagen efter sin återkomst gjorde kungen mig tusen frågor rörande änkedrottningen. Jag berättade honom förloppet af mitt besök men besparade honom att få höra om hennes första häftiga utbrott. Jag sökte i synnerhet att framhålla, huru djupt berörd hon kände sig utaf hans likgiltighet samt huru mycket det hade smärtat henne att finna sig besviken i sina förhoppningar att få återse honom efter hans återkomst från Spa.

»Det var verkligen min afsikt», svarade kungen, »att efter min återkomst från Spa besöka henne, men den där olyckliga händelsen med logen på operan tvingade mig att frångå mitt beslut.»

»Tillåt mig emellertid att anmärka», inföll jag, »att det var orätt af eder att misstänka änkedrottningen för att vid detta tillfälle hafva velat förolämpa eder. Jag vet tvärtom alldeles bestämdt, att denna eder misstanke djupt smärtat henne, samt att hon för sin del ingalunda önskat de applåder, som ägnades henne.»

»Jag har verkligen sedermera fått veta, att så var förhållandet, men då var det för sent för mig att ändra mig. Jag medgifver, att jag ibland tager saker litet för häftigt, och det var kanske därvidlag fallet. Det är emellertid en annan sak, som alltid kommer att stå hindrande i vägen för en försoning oss emellan. Så länge nämligen som hon behåller grefvinnan Cronhielm hos sig, kan jag ej sluta någon fred. Det var verkligen ett alltför stort trots emot mig att utan mitt samtycke taga henne till sitt hof; i intet land har man väl hört talas om att befattningar vid hofvet utan konungens vetskap och bifall utdelas; alltså antingen måste hon bort, eller också kommer jag aldrig att återse änkedrottningen. Detta hinder borde dock kunna undanröjas, ty grefvinnan Cronhielm måste naturligtvis för att ej omöjliggöra försoningen begära sitt afsked, detta vore för öfrigt klokt handladt af henne, om hon vill hafva någon pension, det kommer jag nämligen aldrig,

* Jfr Fersens Hist. Skr. V. 30—31, där händelsen dock något annorlunda beskrifves, så yttras bland annat: »Man öfvertalade konungen att sätta sig i en slup, när man visste, att all fara var förbi, för att besöka det räddade fartyget, på det att man sedan skulle kunna säga, att kungens mod och sinnesnärvaro gjort underverk. Konungen uppfattade strax denna kurtis af generalamiral Trolle och gillade den.»

försäkrar jag eder, att i annat fall bevilja henne, i händelse af änkedrottningens död, emedan jag ej anser henne tillhöra hofvet.»

Under detta vårt samtal anmäldes en kammarherre, som änkedrottningen skickat för att efterfråga huru kungen befann sig efter resan, en artighet till svar på att kungen genast för henne låtit anmäla sin återkomst samt gjort sig underrättad om hennes befinnande. Sedan denne lämnat oss, blef det ej vidare tal om saken; min öfvertygelse är emellertid, att man nog får öfvergifva alla ljufva förhoppningar om en försoning.

Före sin afresa till regementet hade hertigen anförtrott mig sina misstankar, att en försoning mellan kungen och änkedrottningen vore i görningen. Jag tyckte därför, att jag borde meddela honom hvad som förekommit och skref därför ett bref, hvaruti jag beskref de härom omtalade underhandlingarna och slutade med följande ord:

»*Jag tror verkligen icke, att änkedrottningen är synnerligen hågad för en försoning, törhända önskar kungen det mera än hon. Jag vet sannerligen inte själf hvad jag i detta afseende tycker vara önskligast. Vore jag blott öfvertygad om att freden dem emellan kunde blifva varaktig, skulle jag ej vara tveksam, ty det är onekligen bedröfligt att se en sådan oenighet härska mellan moder och son, men ovisst som det är huru länge den kan komma att räcka, vet jag ej hvad jag skall önska, understundom tycker jag, att det vore bäst, att det finge förblifva som det är.*»

Det svar, som jag å detta bref erhöll från hertigen, lydde ordagrant:

»*Det gläder mig, att änkedrottningens sjukdom tagit en god vändning, men jag skulle vara ännu gladare, om den försoning, hvarom ni talat, hade kommit till stånd. Jag har för min del de allra bästa förhoppningar, att om endast änkedrottningen vill möta på halfva vägen, det nog snart skulle vara gjordt. Måtte himmeln blott sedermera undanröja alla stötestenar och tvistigheter, men tyvärr fruktar jag mest af allt, att vi efter tre eller fyra månaders godt förhållande åter skola befinna oss på samma punkt där vi nu så länge hafva varit.*»

Några dagar efter dessa så lofvande underhandlingar bragte jag saken på tal med grefve Axel Fersen, som är fullkomligt

inne uti allt, som inträffat sedan första stunden af brytningen. Jag ansåg därför lämpligt att äfven låta honom få veta hvad som nu blifvit åtgjordt och bad honom säga mig hvad han tänkte därom.

»Jag är visserligen särdeles glad öfver att det kommit till denna punkt», svarade han, »men tro mig, min fru, det kommer ej att räcka länge. Tvenne så härsklystna personer kunna omöjligen vara sams eller hålla sig lugna. Änkedrottningen, som väl egentligen borde vara den, som skulle gifva efter för öfvermakten, kommer aldrig att göra det. Det fägnar mig, att inledandet af dessa fredsunderhandlingar blifvit anförtrodt åt eders höghet, som säkerligen är försiktig nog att ej gå längre än nödigt för att vinna ändamålet. Ni förstår er bättre än alla andra, som blandat sig i denna försoning, på att rätta er efter de båda olika naturerna. Därför är det min öfvertygelse, att om någon möjlighet till en försoning förefinnes, så är det uteslutande genom eder, som den kan åvägabringas.»

Jag kände, att jag rodnade öfver denna artighet, och hade svårt att finna några ord till svar. För att emellertid ej förefalla alltför egenkär svarade jag:

»Jag fruktar, herr grefve, att ni vill drifva med mig; jag är ingalunda lämpad att mäkla denna fred och är ej på något sätt i besittning af den förmåga, som ni behagar tillskrifva mig, men jag är besjälad af den bästa vilja och har försökt så godt jag kan uträtta det uppdrag, som man anförtrott åt mig. Så snart jag märker, att saken kommit i gång, ämnar jag för att undvika alla obehag genast draga mig tillbaka.»

»Hå! Hä!» afbröt han mig med en elak min, »det blifver nog omöjligt för eder, mot eder egen vilja kommer ni helt säkert att dragas med så långt, att ni ej längre kan träda tillbaka.»

»Jag hoppas, att det ej skall blifva händelsen, men äfven om så kommer att ske och om jag bara kan få slippa betala kalaset, skulle det glädja mig ofantligt att hafva på något sätt bidragit till deras försoning. Så fästad som jag är vid dem båda, äfven om jag måste ogilla deras fel, vill jag med nöje stå dem till tjänst, och jag gör det med gladt hjärta, väl inseende att ingen är ofelbar och att vi alla äro människor, i hvilken hög samhällsställning vi än må befinna oss.»

Vårt samtal räckte ganska länge, och under detsamma meddelade grefve Fersen mig åtskilliga saker, som jag ej förut hade reda på. Han omtalade bland annat, att en af orsakerna till det

mindre goda förhållandet mellan kungen och drottningen vore att söka däri, att änkedrottningen, som aldrig kunnat fördraga den unga drottningen och på den tiden åtnjöt sin sons odelade förtroende, velat öfvertala denne att förskjuta sin gemål, för hvilken han för öfrigt aldrig hyst någon ömmare böjelse. Grefve Fersen yttrade vidare:

»Törhända är jag orsak till att denna skandal ej blef utaf, ty kungen var redan alldeles bestämd att rätta sig efter sin moders önskningar. Han anförtrodde mig detta en dag och försäkrade, att detta så mycket lättare kunde låta sig göra, som deras äktenskap just med tanke härpå ej ännu blifvit fullbordadt, hvilket sedermera ej skedde förrän vid försoningen år 75. Jag försökte afråda honom från ett sådant steg och framhöll, huru orätt det skulle vara att förskjuta en furstinna, som på intet sätt gjort sig förtjänt af en så sträng behandling. För öfrigt kunde hon mycket väl ännu få barn, och att han fann henne tråkig var kanhända hans eget fel. Jag gjorde sålunda allt hvad jag kunde för att öfvertyga kungen, och jag lyckades få honom att ändra mening, men tyvärr förlorade änkedrottningen från den stunden hans förtroende, hvilket naturligtvis misshagade henne, och det är helt visst förargelsen häröfver, som bidrager att omöjliggöra en varaktig försoning dem emellan.»

För min del anser jag det lyckligt, att kungen lät öfvertala sig att öfvergifva tanken på att förskjuta sin drottning, ty detta hade ej blott varit en skandal utan en förfärlig galenskap. Om hon också inte är så vidare rolig, så kan hon ju i alla fall skaffa barn åt riket, det har hon visat oss, för öfrigt är hon både vacker och väl växt samt saknar ingalunda sundt förnuft och takt. Det är onekligen mycket bättre, att hon är lugn och stillsam, än om hon vore af ett alltför lifligt lynne och ville blanda sig i statsangelägenheter.*

Jag har upptäckt, att jag icke är ensam om att göra anteckningar rörande dagens händelser, utan att det äfven finnes andra, som använda sina lediga stunder på samma sätt. Det gör t. ex. baron Liewen, som förr varit kammarherre hos änkedrottningen och således på nära håll haft tillfälle få reda på tilldragelserna, när brytningen mellan kungen och änkedrottningen började, han var nämligen då på vakt hos henne. Sedermera har han också ur bästa källa förskaffat sig kännedom om allt, som tilldragit sig,

* Jfr Fersens Hist. Skr. III, 151—152, där man finner, att Fersens här ofvan omtalade samtal med kungen angående skilsmässan med drottningen ägde rum i december 1772.

så att jag är öfvertygad om att hans dagbok bör blifva särdeles intressant.

Nyligen talade han med mig om brytningen, och därvid yttrade han bland annat, att det fanns en viss person, hvilken han dock ej ville namngifva, som varit första upphofvet till änkedrottningens uppseendeväckande beteende, och att han var fullkomligt förvissad om att oenigheten mellan kungen och henne aldrig skulle hafva uppstått, om ej denne person så väl lyckats i sina öfvertalningar. Jag gjorde flera försök att gissa, hvem den ifrågavarande personen kunde vara, men han nekade alldeles bestämdt att lämna mig några vidare upplysningar, hvarför jag fick öfvergifva att anstränga mig förgäfves, huru intressant det än skulle vara att veta, hvem det var han menade. Kanske man ändå inte får fästa sig alltför mycket vid detta, ty baron Liewen är visserligen mycket kvick, men han har också sina egna fantasier, hvilka göra honom partisk och få honom att ej sällan se saker och ting annorlunda, än de i verkligheten äro.

Sedan åtta dagar tillbaka hafva stora förändringar blifvit vidtagna inom hofvet. Kungen har nämligen bestämt sig för att öfverlämna kronprinsen uti manliga händer och gifva honom en guvernör, fastän han ännu ej är mera än 2½ år gammal. Hofkansleren baron Sparre har blifvit utnämnd till prinsens guvernör och samtidigt till riksråd. Grefve Stackelberg och baron Wachtmeister hafva blifvit underguvernörer, och ytterligare tvenne herrar hafva varit föreslagna, den ene är en mycket begåfvad ung man, baron Armfelt, och den andre baron Bonde. 47*

Man vill påstå, att beslutet att taga kronprinsen från fruntimren blifvit fattadt på förslag af kungens lifmedikus, en herr Dalberg, som är mycket intrigant och vill blanda sig uti allting; han har nog inbillat sig, att han, sedan kronprinsen blifvit öfverlämnad uti manlig vård, själf skulle blifva en oundgänglig person. Dock befarar jag, att han härvid missräknat sig, ty det förefaller redan, som om dessa herrar ej skulle tycka om att han blandar sig uti någonting annat än hvad som rör skötandet af prinsens hälsa.

De damer, som förut varit anställda hos kronprinsen, hafva erhållit passande belöningar för sina tjänster. Grefvinnan von Rosen, hans öfverhofmästarinna, har utom sin pension erhållit kungens porträtt, omgifvet af diamanter, underhofmästarinnan och

---

* Jfr Fersens Hist. Skr. V, 37—38.

de tvenne hoffröknarna hafva fått pensioner samt prinsens porträtt i briljanterade medaljonger. En befogad anmärkning kan man emellertid göra emot det sätt, hvarpå dessa damer blefvo afskedade: de fingo nämligen endast två dagar förut veta, att kungen beslutat sig för att öfverlämna prinsen uti baron Sparres vård.

LXXII.

Bref för juli månad 1781
från Drottningholm.

(Innehåll: Underhandlingar å kungens vägnar för att förmå prinsessan att komma till Drottningholm, brefväxling härom, samtal med grefve Gyldenstolpe och besök på Svartsjö, samtal med kungen, prinsessan gör ursäkter, hertigens yttrande härom.)

Återigen har kungen gifvit mig ett uppdrag, som förorsakat mig mycket bekymmer och obehag. Jag har därför fattat ett beslut att aldrig mera blanda mig uti någonting, som angår kungen och änkedrottningen. Visserligen skulle jag hälsa deras försoning med glädje, men jag kommer ingenting att därvidlag åtgöra, sedan alla föregående försök visat sig fruktlösa, ty de äro fullkomligt omedgörliga å ömse sidor och vilja ej gifva efter uti den minsta småsak. Jag vill nu för eder berätta sakens förlopp, hvarutaf ni lätt kan bedöma, hvilka obehag jag varit utsatt för, och medgifver gärna, att det till en del kan hafva berott på min egen tanklöshet.

Under det att jag i början af vår vistelse härstädes några dagar var illamående, kom kungen till mig för att hålla mig sällskap en stund. Efter att hafva samtalat om åtskilligt annat, kommo vi in på ämnet om Svartsjö.

»Jag undrar mycket», sade kungen, »om min syster ämnar komma hit till drottningens namnsdag? Jag ämnar att fira den som vanligt med uppvaktning, spektakel och illumination på kvällen. Det skulle verkligen förvåna mig, ifall hon inte kommer, de föregående åren har hon ursäktat sig med att det varit för besvärligt för henne att åka så långt i full toalett. Hon kan ej gärna skylla på det nu, ty för två år sedan kunde hon komma hit, när divertissementet »*La Roche Galtare*» blef gifvet, och det

skulle se märkvärdigt ut, om hon ej behagade komma, när det är hennes skyldighet, då hon kunde göra det för sitt nöjes skull. Tycker ni inte, min bästa svägerska, att jag har rätt härutinnan?»

»Onekligen har eders majestät rätt», svarade jag, »men, som vi väl veta, beror prinsessan ej uteslutande på sin egen vilja utan är tvungen att rätta sig efter änkedrottningens önskningar. Jag skall emellertid mycket gärna, om eders majestät så befaller, låta prinsessan veta, att eders majestät hoppas få se henne här den dagen.»

»Därmed skulle ni göra mig en stor tjänst», fortsatte kungen, »men jag ber eder ej omnämna, att ni gör det med min vetskap, ty jag vill undvika att blifva inblandad häruti. Ni kan ju skrifva till henne, som om det vore af eder egen ingifvelse.»

Jag gjorde inga vidare svårigheter och tog till förevändning för mitt bref, att jag hört kungen omnämna, att han mycket gärna skulle vilja låta prinsessan få se en ny teaterpjäs, som skulle uppföras under de närmaste dagarna utaf en fransk skådespelare, men att han ej ansåg sig kunna inbjuda henne därtill, såvida hon ej dessförinnan hade kommit och uppvaktat drottningen. Jag meddelar härmed en afskrift af mitt bref i hvad det rör detta uppdrag, med uteslutande af öfrigt småprat och skvaller samt ursäkter att jag efter min ankomst till Drottningholm af illamående varit hindrad att fullgöra mina skyldigheter emot änkedrottningen:

Bref till prinsessan, skrifvet den 18 juli 1781.

»Om söndag kommer drottningens namnsdag att firas med uppförande af den nya operan Roland; det blifver äfven »cercle» och illumination; jag tror, att kungen mycket gärna skulle vilja se eder här vid detta tillfälle, han talade nyligen med mig därom och yttrade, att han hade för afsikt att inbjuda eder till en fransk teaterföreställning men ej ansåg sig kunna göra det, om ni ej dessförinnan kommit på drottningens namnsdag. Jag har ansett mig böra meddela eder detta, emedan jag vet, att det franska spektaklet särskildt roar eder och jag gärna skulle se, att detta nöje kunde beredas eder.»

Samma dag på eftermiddagen emottog jag följande föga tillfredsställande svar:

Min älskade syster!

Jag framförde genast till änkedrottningen edra ursäkter för att ni ej ännu varit i tillfälle att komma hit och uppvakta

henne. Hon befallde mig att för eder uttrycka hennes stora ledsnad öfver den anledning, som under dessa dagar hindrat eder att komma, men hon hoppas likväl, att detta edert illamående ej må beröfva henne nöjet att få se eder här nästa tisdag (änkedrottningens födelsedag).

Hvad mig själf beträffar, hoppas jag, att ni ej betviflar min stora ledsnad att till följd af en högst otreflig kolik hafva varit urståndsatt att få besöka eder och på samma gång bereda eder en liten öfverraskning, som jag är säker på skall göra eder nöje. (Öfverraskningen bestod i hennes porträtt, som hon låtit måla och hvarom jag länge sedan bedt henne.) *Dock hoppas jag, att detta uppskof endast må blifva för några dagar och att ni frisk och sund kommer till oss om tisdag. Rörande den andra saken, som ni skrifver om, torde det ej förvåna eder, ifall jag icke infinner mig om söndag på drottningens namnsdag, eftersom hon å sin sida förklarat, att hon ej vill råka drottningen, min moder. Det är mig därför pinsamt hvarje gång jag är tillsammans med henne, och jag undviker det också så mycket som möjligt. Hvad åter angår kungen, kommer jag aldrig att underlåta att infinna mig, så ofta han gör mig den äran att inbjuda mig, och det är mig alltid ett nöje att kunna få visa honom all den erkänsla, som jag är honom skyldig. Adjö! Jag omfamnar eder af hela mitt hjärta.*»

På brefvets andra sida hade hon skrifvit ett postskriptum med en hälsning från en af damerna samt på baksidan tillagt följande ord:

»*Jag har skrifvit detta för att få eder att vända om bladet, emedan jag gärna önskar, att ni skall visa kungen brefvet, i hvad det angår honom. Som ni kan finna, har jag försökt att uttrycka mig så skonsamt som möjligt. När vi härnäst råkas, hoppas jag få tillfälle att ytterligare för eder förklara alla mina bekymmer. Detta må vara oss emellan.*»

Detta hennes svar satte mig uti en ganska stor förlägenhet, och jag visste ej, om jag borde visa det för kungen eller ej. Jag insåg mer än väl, att om han fick läsa det, skulle han blifva förargad, men begrep äfven, att änkedrottningen skulle blifva missnöjd, om jag ej gjorde det, emedan jag af det tillagda postskriptum kunde förstå, att det var hon, som hade dikterat brefvet. Det hade nog varit klokast att härvidlag hafva trotsat änkedrott-

ningens vrede, men tyvärr kom jag till min olycka att välja hvad som var minst lämpligt. Öfvertygad om att kungen i alla fall skulle fråga mig efter svaret, som han säkerligen visste att jag emottagit, gick jag fram till honom och omtalade, att budet återkommit; han tog mig afsides för att ostörd få tala om saken, och frågade mig ifrigt, om hans syster skulle komma till Drottningholm. Jag gaf honom del af brefvets afböjande innehåll men försökte vid uppläsandet att något mildra uttrycken. Till min förskräckelse såg jag kungen ändra uppsyn och märkte på hans vredgade blick, att jag tyvärr hade begått en dumhet. Efter att en stund tankfull hafva fixerat mig, som om han ville utforska mina tankar, yttrade han:

»Hvad är det, som ni har skrifvit i edert bref?»

Jag meddelade honom innehållet af mitt bref, som var fullkomligt i öfverensstämmelse med hans egen uttalade önskan.

»Detta är godt och väl», fortsatte han, »men ni kan väl tydligen märka, att min systers bref är dikteradt af änkedrottningen?»

»Jag undrar, om ej eders maj:t ändå härvidlag misstager sig.»

»Nej, jag känner alltför väl igen hennes tänkesätt, som ingalunda äro min systers. Det är endast afsedt att förolämpa mig.»

»Jag tror för min del ej, att man vill förolämpa eder. Svaret är nog endast affattadt på detta sätt för att hon skall slippa ifrån att komma hit.»

»Ni kan vara alldeles förvissad om att jag ej misstager mig, jag känner alltför väl hennes finter. Huru skall en försoning vara tänkbar med en människa, som bär sig åt på ett sådant sätt? Hon vill ju ej taga det ringaste steg för att behaga mig utan försöker tvärtom att på alla tänkbara sätt förarga mig. Det är för öfrigt min systers ovillkorliga skyldighet såsom undersåte att uppvakta drottningen. Om min gemål hörde till dem, som fästa afseende vid dylika försummelser, vore min syster att beklaga, i synnerhet när hon framdeles en gång efter änkedrottningens död blifver tvungen att städse vara i hennes följe.»

»Det vore dock i sanning en stor orättvisa att låta prinsessan få umgälla detta. Hela världen vet ju, att hon ej själf får bestämma öfver hvad hon gör och att hon ej får taga ett enda steg utan änkedrottningens samtycke.»

»Vore jag i hennes ställe, skulle jag frigöra mig från ett sådant förmynderskap och låta änkedrottningen förstå, att detta vore nödvändigt för mitt lugn en gång efter hennes död. För öfrigt känna vi båda två tillräckligt min syster för att veta, att om hon

bestämdt vill någonting, så vill änkedrottningen det med; hon kan hålla på så länge och så ifrigt att disputera, att hon rent af tvingar sin moder att tiga och gifva med sig.»

»Eders majestät måste ursäkta mig, men jag tror verkligen inte, att prinsessan alltid så lätt kan drifva sin vilja igenom. Jag anser ej heller, att det vore vidare grannlaga att tala om framtiden eller med sin egen mor om hennes blifvande frånfälle.»

»Jag skall bemöda mig att taga saken så lugnt som möjligt och ej ställa till något bråk, innan man försökt alla utvägar. Jag ber eder skrifva ännu en gång till min syster och förehålla henne, att de skäl, hon anför, ej hafva någon betydelse. I Stockholm besöker hon ju drottningen i trots af dennas förklaring att ej vilja råka min moder, och denna förevändning har länge förefunnits men ej förrän nu blifvit anförd. Fäst äfven hennes uppmärksamhet på hurudan hennes ställning skulle komma att gestalta sig, om änkedrottningen snart aflider och hon blifver tvungen att alltid vara tillsammans med drottningen, ifall hon ej förut har behandlat denna med undseende. Hon kan omöjligen skylla på väglängden, ty den var densamma, när jag härstädes gaf divertissementet »*La Roche Galtare*». Hon har ju för öfrigt sin egen kammarherre på Svartsjö och hon måste tvingas att komma, om hon ej är sjuk.

Hennes svar har så uppretat mig, att hon kommer att bittert få ångra sig, om hon ej är klok nog att rätta sig efter mina befallningar. Jag vill, att det en gång skall blifva slut på alla dessa ohöfligheter emot drottningen, och min syster får ej glömma, att hon är undersåte. Jag ber eder äfven tillägga, att ni med kännedom om mitt lifliga sätt ansett klokheten bjuda att ej visa mig hennes bref.»

Han befallde mig ännu en gång att ej på något sätt inblanda honom själf i saken, emedan han helt och hållet ville stå utanför underhandlingarna, samt tillade:

»Skulle det visa sig alldeles omöjligt att få dem att taga reson, återstår den enda möjliga utvägen, att min syster skickar hit sin kammarherre med ursäkter, att hon genom sjukdom blifvit förhindrad komma själf. Det vill jag försäkra eder, att jag kommer att blifva ond på allvar, om hon ej ändrar sina tänkesätt, och i så fall skall hon få sig en hälsning, som skall blifva henne allt annat än angenäm.»

Detta hans sista yttrande gjorde mig mycket orolig, jag insåg nu, att jag begått en stor dumhet genom att utaf hjärtegodhet

blanda mig i saken, ty hade jag ej självmant erbjudit mig att skrifva, är det möjligt, att han aldrig hade föreslagit mig det. Nu var det för sent att kunna draga sig ur spelet, och jag bad därför kungen att anförtro saken åt mig samt förklarade honom, att jag nog hoppades, att allt skulle gå bra, jag uttalade äfven min beundran öfver det lugn, som han ådagalade i trots af sin synbara häftiga vrede.

Han förklarade, att allt hans lugn dock skulle tjäna till föga, ifall han utaf dem blefve drifven till det yttersta, och uppmanade mig ännu en gång att ej nämna honom och endast redogöra för ställningen på det sätt jag själf kunde finna för godt.

Sedan jag åter kommit in till mig, blefvo följderna af min dumhet ännu tydligare för mig. Jag skulle nu vara nödsakad att liksom af mig själf skrifva obehagliga saker till prinsessan och ej på något sätt låta henne förmärka, att kungen hade reda på förhållandet. Det skulle ju lätt kunna hända, att jag härigenom kunde framkalla en brytning mellan bror och syster. Jag höll verkligen på att nästan förlora modet men insåg, att det var omöjligt för mig att komma ifrån att skrifva. Efter moget öfvervägande sammanskref jag ett bref, däruti jag, för att utan att kompromettera mig själf dock gifva henne del af kungens tänkesätt, omtalade ett samtal, som jag haft med kungen och som föranledt mig att icke visa honom brefvet. Härigenom gick jag hans önskningar till mötes att ej låta henne få veta, att han fått del af detsamma.

Mitt bref hade följande lydelse:

Bref till prinsessan, skrifvet den 21 juli 1781.

»Min älskade syster!

Förlåt mig, min älskade syster, att jag ännu en gång måste falla eder besvärlig med mina kråkfötter; vid närmare öfvervägande af eder framställda begäran, att jag skulle visa kungen edert svar, fann jag det dock klokast att ej göra detta, i synnerhet på grund af ett samtal, som jag haft med honom om denna sak. Jag märkte nämligen, att han blef ytterst förargad, när jag yttrade mina tvifvel om att ni skulle komma hit, han förklarade till och med, att han skulle betrakta det som en ouppmärksamhet emot drottningen, om ni ej bevistade den fest, som skall gifvas för hennes ära. Hans tankegång var ungefär följande: 'Hon är ju inte sjuk? Hon har ju sin egen kammarherre? Vägländgen kan omöjligen utgöra något hinder, ty hon kunde

ju komma hit, när festen »La Roche Galtare» gafs för två år sedan. Jag skulle verkligen betrakta det som en ohöflighet lika mycket emot mig själf som mot drottningen, om hon ej vill bevista den fest, som jag kommer att gifva på drottningens namnsdag.'

För min egen del smickrar jag mig med att ni är mig uppriktigt tillgifven, och i förlitande på denna eder vänskap vågar jag helt öppet säga eder min tanke: jag anser verkligen ej det skäl, som ni anfört, vara fullt giltigt, ty när ni vistas i staden, brukar ni ju vara tillsammans med drottningen och göra henne besök samt skickar för att efterhöra hennes hälsotillstånd, då hon är sjuk, och den olycksdigra brytningen samt den däraf framkallade förklaringen har i intet afseende medfört någon förändring uti den uppmärksamhet, som ni ständigt har visat henne, hvarför skall ni just nu för nästa söndag framkomma med en sådan förevändning? Jag ber eder, min älskade syster, hafva förtroende till en vän, som är eder innerligt tillgifven, samt vara förvissad om att för den händelse jag skulle hafva visat kungen edert bref, så hade det endast tjänat till att göra brytningen mellan kungen och änkedrottningen ännu värre. Det är min tillgifvenhet för eder, som förestafvar hvad jag här yttrat, jag försäkrar eder, att jag hyser ett alltför stort intresse för eder för att kunna vara lugn nästa söndag, ifall jag ej får se eder här.

Kom därför, om det finnes någon möjlighet! Hvad måste man ej understundom underkasta sig för obehag för att få lugn och fred? Det är omöjligt att förutse hvad ni utsätter eder för genom att ej infinna eder här. Huru ofta måste man ej rätta sig efter omständigheterna för att ej förstöra hvad som är på god väg? Ingen vet, hvilka följder det kan medföra, om ni ej för denna gång rättar eder efter kungens önskan. Skulle det emellertid vara alldeles omöjligt för eder att komma, så ber jag eder åtminstone föregifva ett illamående och skicka hit eder kammarherre för att framföra edra ursäkter, ty jag försäkrar eder, att i annat fall blifver kungen ytterst förargad. Jag förblifver etc.»

Jag ansåg öfverflödigt att enligt kungens önskan nämna någonting om prinsessans blifvande ställning efter änkedrottningens död och fruktade att, om jag det gjort, hon skulle misstänka, att kungen dikterat brefvet, ty hon skulle nog förstå, att det aldrig

kunde falla mig in att på det sättet påminna någon om det ögonblick, då man skall skiljas från detta lifvet, som är kärt för oss alla dödliga.

Det var under den största oro, som jag afvaktade svaret på mitt bref. Min page, som fått befallning att skynda sig, återkom strax efter middagen, under det att jag promenerade i parken, där han genast uppsökte mig. Lyckligtvis var ej kungen närvarande, annars hade jag gjort en slät figur i min häpenhet att ej blott finna ett bref från prinsessan utan äfven ett från änkedrottningen. Jag meddelar här båda brefven.

Bref från änkedrottningen, skrifvet den 20 juli på eftermiddagen:

»Min älskade fru dotter!

Med glädje har jag ur det bref, som min dotter visat mig, erfarit, att ni nu är fullkomligt återställd, och vill härmed delgifva eder mina tankar om detta brefs innehåll. Min dotter kommer ej att infinna sig på drottningens namnsdag, såvida ej kungen därtill särskildt inbjuder henne. Redan långt innan allt detta trassel började, det vill säga för omkring tio år sedan, hade jag med kungen öfverenskommit att aldrig låta min dotter eller någon af mitt hof bevista festerna på Drottningholm, därför har ej heller min dotter varit där förrän härom året, och det var på kungens särskilda inbjudning. Jag anser det vara för mycket begärdt, min fru, att jag skall tvinga min dotter att ägna sin hyllning åt min sonhustru, som själf, glömsk af både gudomlig och mänsklig lag, vägrar besöka sin svärmoder. Om nu min dotter besöker hofvet i Stockholm, är det därför, att vi då befinna oss på samma ort och jag ej tycker, att jag bör beröfva henne tillfället att få råka kungen, sin broder. Anledningen till den öfverenskommelse vi träffade för tio år sedan var hufvudsakligen den, att det för mig måste vara mycket ledsamt att beröfvas min dotters sällskap, hvilket för hvarje dag som går blifver alltmera oundgängligt för min lycka, emedan den enda tröst, som ännu återstår mig, är att få lefva tillsammans med en dotter, hvars hjärtas utmärkta egenskaper förskaffat henne min kärlek och min aktning.

Jag fruktar ingalunda, att kungen skall kunna vilja hämnas på henne, eftersom han alltför väl vet, att min dotter är för väl uppfostrad att vilja lämna mitt hus utan mitt samtycke och hon således för sin del är fullkomligt oskyldig, hvarför hvarje

hämnd på henne vore högst orättvis. Det återstår mig blott att härmed för eder förnya min försäkran om den ömma vänskap, hvarmed jag alltid förblifver, min fru dotter,

eder goda moder L. U.»

Bref, som jag samtidigt mottog från prinsessan:

»Jag skulle ingalunda hafva försummat att genast efter emottagandet af edert bref hafva skickat edert bud tillbaka, om jag ej mottagit edert bref just i samma ögonblick, som jag gick ner för att sätta mig till bords, men skyndar mig att nu besvara detsamma. Jag tackar eder uppriktigt för den lifliga del, som ni tyckes taga uti allt, som angår mig, men hoppas att ni, min älskade syster, dock ej måtte misstycka, att jag ej till alla delar kan följa edra råd. Jag ber att få påminna eder om att jag aldrig förr brukat komma till Drottningholm på någon af drottningens dagar, ej ens före den olyckliga brytningens början. Samma år, som kungen gjorde sin resa till Ryssland, var han ganska ofta här men utan att någonsin tänka på att inbjuda mig; detta lär emellertid hafva berott på en särskild öfverenskommelse med änkedrottningen, att jag skulle vara befriad från alla uppvaktningar. Hvad det beträffar, att ni påminner mig om att jag för två år sedan bevistade festen »La Roche Galtare», så hade jag då ej heller kommit, om det ej varit på en särskild inbjudning, som till mig å kungens vägnar framfördes af min broder Fredrik, och härtill vill jag foga, att åtta dagar förut hade samma högtidlighet som om söndag firats, utan att jag därvid infann mig eller ens skickade min kammarherre, fastän han var här.

Hvad den sista punkten i edert bref beträffar, så vet jag verkligen ej, huru det skulle gå till, eftersom jag hvarken har någon vagn eller några hästar till mitt förfogande att skicka min kammarherre med, alltså måste ni, min älskade syster, finna, att detta är ogörligt. Edra misstankar att kungen skulle blifva förargad på mig anser jag ogrundade, ty jag vet, att han därtill är alltför god och rättvis och väl måste inse, att det ej är beroende på mig själf, som hvarken kan eller vill lämna detta hus utan drottningens samtycke, och utaf det bref, som jag bifogar, är det ej svårt för eder att bedöma, huruvida jag har min frihet att göra det, äfven om jag skulle vilja det. Jag vill dock ännu en gång upprepa hvad jag i mitt föregående bref nämnde,

nämligen att om kungen skulle göra mig den äran att särskildt inbjuda mig, skall jag ej uraktlåta att infinna mig.

Jag anhåller, min bästa vän, att ni behagade förlåta mig, därför att jag icke uti allt kan tillmötesgå edra önskningar. Skulle ni nödgas lämna kungen ett svar, så behöfver ni blott för honom anföra hvad jag nämnt om förhållandet under de föregående åren. Jag vet verkligen inte, hvarför jag skulle göra något undantag i år mera än tillförne, ty jag har ingalunda förmärkt, att drottningen under den sista vintern visat mig mera vänskap än förut, hon har aldrig besökt mig eller skickat och frågat efter mitt befinnande, när jag varit illamående, jag vill minnas, att vi ofta hafva talat härom, så att ni därvidlag måste gifva mig rätt.

Hvad nu slutligen beträffar den fred, som ni säger eder eftersträfva. Ack! hvem längtar väl därefter lifligare än jag? Jag vet dock verkligen ej, hvad jag skall göra för den saken, och ni känner alltför väl min fullkomliga oförmåga i detta afseende

Adjö, min älskade syster! Låt mig få ett svar på detta, ty jag är förvissad om att kungen, som vet, att ni skrifvit, skall fråga eder ännu en gång, om jag kommer, och som ni väl i alla fall är tvungen att besvara drottningens bref, behöfver ni ju ej besvära eder med att skicka ett särskildt bud.

Jag omfamnar eder af allt mitt hjärta och ber eder, min älskade syster, vara försäkrad om den vänskap, hvarmed jag städse förblifver eder trogna vän och syster

S. A.»

Dessa bref förorsakade mig stort bryderi om hvad jag under sådana förhållanden skulle göra. Det förvånade mig, huru prinsessan kunde hafva reda på att kungen kände till vår brefväxling, men som hennes bref tydligen ådagalade, att så var förhållandet, kunde jag ej visa honom det och ändå mindre änkedrottningens, hvilket endast än ytterligare skulle hafva uppretat honom. Dessutom gjorde det yttrande, som förekom i prinsessans bref rörande drottningen, detta ännu omöjligare för mig. Hvad skulle jag väl göra? Hvad skulle jag väl fatta för beslut? Att skrifva ännu en gång och narras inför kungen var betänkligt, ty han kunde mycket väl hafva reda på att jag redan hade fått svar med min page. Det hade också tagit alltför lång tid att skrifva ännu en gång, och det var också svårt att skriftligen kunna förklara allting.

Ej heller kunde jag gärna låta det vara som det var, ty med den allra största skicklighet skulle jag ej kunna undvika att framkalla oenighet mellan bror och syster och utsätta den senare för stora obehag. Jag visste sannerligen ej hvad jag skulle taga mig till eller hvem som jag skulle rådfråga i mina bekymmer: hittills hade jag endast litat på mig själf men också begått många misstag. Jag kände behof att få tala med någon förståndig människa och kom därvid att tänka på grefve Gyldenstolpe, hvilken, som ni vet, är vän i huset och kanske den ende, som vågar säga både kungen och änkedrottningen sanningen, utan att det illa upptages. Som han just hade kommit till Drottningholm, vände jag mig till honom och bad honom om ett råd.

»Ni är lika mycket min vän», sade jag till honom, »som kungens och änkedrottningens. Jag ber eder i Guds namn hjälpa mig ur min förlägenhet.»

Jag satte honom in uti förhållandena, och sedan han hade läst alla brefven yttrade han:

»Jag har endast ett råd att gifva eder, visa för all del ej dessa bref för kungen, det skulle bara göra saken ännu värre. Ni kan ju berätta för honom, att ni fått ett ytterligare svar, och påminna honom om den där öfverenskommelsen, som står omtalad i brefven, och försök att ej förråda eder. Skulle ni ej på det sättet kunna lugna honom och han ovillkorligen fordrar att få se sin systers bref, så visa honom båda brefven, för att han må erhålla kännedom om alla edra åtgöranden, det är det enda sättet för eder att draga eder ur spelet och möjligen slippa blifva den, som får betala kalaset.»

»Men om jag skulle blifva tvungen att skrifva ännu en gång, hvad skall jag då säga?»

»Begär endast kungens befallning och skrif hvad han önskar, det är bäst, att han själf får diktera edert bref. Jag ber eder dock uti främsta rummet att söka behärska edra känslor och på intet sätt förråda eder.»

Uppmuntrad af hans råd, vågade jag mig därefter fram till kungen och omtalade, att jag hade fått ett nytt bref från prinsessan om att hon ej hade någon annan förevändning för sin vägran att komma än en öfverenskommelse, som redan för flera år sedan skulle vara träffad mellan kungen och änkedrottningen, att prinsessan när hon var på Svartsjö skulle vara fritagen från att fara både till Stockholm och till Drottningholm för att göra sin uppvaktning.

»Tiderna hafva betydligt ändrats sedan dess», inföll han, »och den där öfverenskommelsen har upphört att gälla, sedan oenigheten började.»

»Detta är något, hvarom jag ej kan yttra mig. Jag har endast fullgjort det uppdrag, som blifvit mig gifvet, och anhåller, att eders majestät täcktes befalla mig hvad jag nu har att göra.»

I samma ögonblick anmäldes, att supéen var serverad, hvarför kungen förklarade, att han ville tänka på saken och anmodade mig att taga plats bredvid honom. Under supéen blef samtalet allmänt, och som jag hela tiden var uti ständig oro, att kungen skulle begära att få se brefvet, kände jag mig belåten med att sålunda få tid på mig att beväpna mig med större oförskräckthet. Jag fruktar emellertid, att om någon hade gifvit akt på mig, så skulle nog min förlägenhet varit märkbar, huru mycket jag än bemödade mig att icke rodna. Man steg dock slutligen upp från bordet, utan att det hade blifvit fråga om något, och jag såg ögonblicket, då kungen ämnade draga sig tillbaka, och ännu hade jag ej fått någon befallning. Jag kunde tydligen märka, att kungen själf var i förlägenhet och helst skulle vilja låta mig handla på egen hand, för att jag skulle få hela skulden för hvad som kunde inträffa. Som detta ingalunda öfverensstämde med mina önskningar, vände jag mig till honom för att påminna honom om att det ej var någon tid att förlora.

»Vi hafva i dag fredag», sade jag, »och jag är tvungen att skrifva svaret redan i afton för att i morgon bittida kunna afsända detsamma med en kurir till Svartsjö, om prinsessan skall få tid på sig att fatta ett beslut. Jag vågar därför anhålla, att eders majestät behagade meddela mig sin befallning.»

Han tittade forskande på mig och frågade:

»Har ni kunnat förmärka, om min systers bref blifvit dikteradt af änkedrottningen eller om hon har skrifvit det själf?»

Ehuru denna fråga gjorde mig förlägen, svarade jag, att jag trodde, att prinsessan hade skrifvit det själf. I så fall uppmanade han mig att skrifva ännu en gång.

»Ni skall säga henne, att efter brytningen hafva alla slags öfverenskommelser upphört att gälla samt att man numera måste fordra mycket mera uppmärksamhet än förut. Gif henne det allra sista rådet att föregifva illamående och skicka sin kammarherre att framföra hennes ursäkter till drottningen, men jag ber eder ej inblanda mig däruti, när ni gifver henne ett sådant råd, ty jag vill ställa mig fullkomligt neutral och ej synas veta om

någonting. Till eder kan jag dock nämna hvad jag ämnar göra, om min syster ej gifver med sig, jag tänker tala med Ribbing (han är änkedrottningens öfverstemarskalk) och bedja honom hälsa till änkedrottningen ifrån mig, att jag är mycket förvånad öfver att hon ej vill tillåta min syster att komma och göra drottningen sin uppvaktning, hvilket jag betraktar ej blott såsom en försummelse mot henne utan äfven emot mig själf, och fordrar därför, att hon första kurdag kommer hit för att framföra sina ursäkter. Skulle min moder icke vilja tillåta min syster att komma, så svär jag heligt, att jag skall förbjuda henne tillträde till hofvet samt att visa sig på sådana ställen, där hon kan sammanträffa med drottningen. Jag begär endast, att man visar mig en smula tillmötesgående.»

Detta hans yttrande verkade såsom ett åskslag på mig, och jag kunde ej svara honom annat än jag fann det mycket hårdt att på sådant sätt vilja bestraffa prinsessan, som på intet sätt hade någon skuld i afslaget.

»Det bryr jag mig verkligen inte om», fortsatte han, »det är alldeles nödvändigt, att jag en gång visar dem, att det är jag, som befaller, ty alla dessa ständiga afslag och ohöfligheter börja i sanning att blifva alltför odrägliga.»

Kungen höll länge på att tala, så att det blef sent, innan jag kom in till mig. Ehuru klockan var närmare två, var det dock alldeles nödvändigt för mig att redan samma kväll få ett godt råd för att kunna fatta ett klokt beslut för morgondagen. Jag skickade därför, fastän det var så sent, efter grefve Gyldenstolpe, som utaf vänskap till mig genast kom, emedan han väl kunde förstå, att det var frågan om något angeläget. Jag meddelade honom hvad kungen hade sagt och besvor honom att rädda mig ur min förlägenhet och gifva mig ett godt råd.

»Det skulle helt visst mycket skada kungen, om han förbjuder sin syster att komma till hofvet», sade han, »något sådant vore i högsta grad betänkligt och måste därför genast afstyras.»

»Jag tycker, att det skulle vara bra vänligt af eder», sade jag, »om ni ville åtaga eder saken och resa till Svartsjö. Ni har ett visst välde öfver änkedrottningen. Gör ett försök att öfvertala henne att tillåta prinsessan att åtminstone skicka sin kammarherre för att framföra hennes ursäkter. Jag tror, att kungen skulle blifva till freds, om endast detta skedde.»

»Nej, det undanbeder jag mig på det bestämdaste. Jag vill på inga villkor blanda mig uti saken. Jag hyser stort medlidande

med eder, som onekligen har begått en tanklöshet, men nu är ni alldeles tvungen att också själf söka ställa det till rätta. Att ännu en gång skrifva vill jag dock ej tillråda eder, det är alltid farligt, och för öfrigt är det ganska svårt att uti ett bref kunna fullt tydligt uttrycka sig. Det finnes därför endast ett sätt, och det är att ni i morgon reser till Svartsjö och försöker få en förklaring med änkedrottningen. Framför allt måste ni vara bestämd i eder fordran, att man åtminstone skickar hit en kammarherre, och försök att vara här tillbaka före middagen. Ni kan gärna tala om, att ni har talat med mig, och framföra min vördnad för änkedrottningen samt hälsa henne äfven från mig, att hon bör skicka en kammarherre för att lugna kungen, som annars torde blifva ytterst missnöjd, så att hon möjligen får ångra, om hon ej nu vill följa detta råd.»

Jag lofvade, innan vi skildes åt, grefve Gyldenstolpe att göra som han önskade, ehuru jag måste medgifva, att denna resa ingalunda lockade mig. Efter en under stor oro tillbringad natt afreste jag tidigt påföljande morgon och sökte ingifva mig de bästa förhoppningar om en god utgång. Jag insåg, att jag hade min egen tanklöshet att tacka för det hela, ty hade jag ej läst upp prinsessans första bref för kungen, hade han nog ej tagit det så häftigt. Emellertid tröstade det mig något, att jag lyckats bevara den sista hemligheten och att kungen ej visste, att äfven änkedrottningen hade skrifvit. Jag förstod, att det nu endast gällde att vara fräck och att ej draga sig för att narras såväl inför änkedrottningen som sedermera efter min återkomst inför kungen.

Efter framkomsten till Svartsjö gick jag först in till prinsessan för att af henne förskaffa mig en del upplysningar, som jag ansåg nödvändiga, innan jag talade med änkedrottningen. Prinsessan blef förvånad öfver att se mig, och jag sade till henne:

»Jag kommer för att personligen besvara det bref, som jag i går emottog. Men först af allt måste jag hafva reda på hvad änkedrottningens mening är.»

»Hennes mening är», svarade prinsessan, »att jag på inga villkor får fara till Drottningholm.»

»Tror ni, att det är alldeles omöjligt att få henne att ändra åsikt?»

»Ja, det är alldeles otänkbart, hon tillåter det aldrig.»

»Lofva mig åtminstone edert understöd, när jag föreslår henne att skicka en kammarherre för att framföra edra ursäkter, så att

vi kunna förmå henne att gå in därpå, ty ni kan vara förvissad om, att det är ni, som annars får betala kalaset. Det är mig omöjligt att säga eder, hvad som i annat fall kan komma att inträffa, men ni kan vara säker på att mitt råd är välbetänkt och uteslutande framkalladt af min uppriktiga vänskap för eder.»

»Jag hoppas visserligen, att ni härutinnan måtte lyckas, men jag förmår i denna sak ingenting öfver henne.»

Allt under fortsatt samtal gingo vi ner i trädgården, där änkedrottningen promenerade. För att vi skulle få vara ostörda, skickade hon bort alla andra och började själf med att säga:

»Jag kan förstå, att ni kommer hit med obehagliga underrättelser. Om det är eder afsikt att döda mig, må ni tala med mig om kungen. Jag håller på att dricka brunn och jag känner, att jag icke ens kan höra hans namn nämnas utan att råka i raseri.»

»På inga villkor skulle jag vilja förarga min älskade moder», svarade jag, »och det är inte alls därför, som jag kommit hit, utan blott emedan jag fruktade, att ni skulle kunna vara ond på mig och jag önskade få tillfälle att muntligen förklara hvad jag har menat med de råd, som jag gifvit prinsessan. Jag har nämligen uti det bref, som min älskade moder behagat tillskrifva mig, trott mig förmärka ett visst missnöje med mig, och min önskan har därför varit att söka få försvara mig och äfven om möjligt bespara prinsessan alla vidare obehag. Men om min älskade moder ej skulle vilja åhöra mina skäl, förstår jag mer än väl, att jag måste tiga.»

»Ingalunda, jag inser fullkomligt, att edra afsikter äro de allra bästa, och jag afsåg ej heller att på något sätt genom mitt bref göra eder ledsen, på eder är jag inte alls ond, det är endast kungen, som retar mig.»

Sedan hon föreslagit, att vi för att få vara ostörda skulle slå oss ner uti en berså, fortsatte hon att på ett förfärligt sätt utfara emot kungen, som hon beskyllde för att fullkomligt sätta sig öfver både lag och heder samt hafva glömt bort deras öfverenskommelse, att såväl prinsessan som hela hennes hof befriats från att göra några uppvaktningar vid Drottningholm och att han för öfrigt aldrig brukade hålla några löften utan endast söka att på alla upptänkliga sätt förorsaka henne förargelse. Hon sade sig ej förstå, huru han kunde begära, att hon skulle sitta alldeles ensam på Svartsjö, hvilket ju skulle inträffa, om hela hennes hof reste för att uppvakta kungen.

»Jag är nämligen alldeles säker på», yttrade hon, »att för den händelse min dotter reser till Drottningholm om söndag, så kommer kungen att fordra, att hela mitt hof skall komma dit på uppvaktning. Jag tycker verkligen, att jag är tillräckligt tillmötesgående, som uti staden, när min dotter besöker spektaklet eller bevistar en kurdag, nöjer mig att sitta ensam hemma med en kammarfru, som får läsa för mig till kl. 10 på aftonen och utgöra mitt enda sällskap.»

»Jag förstår ej, hvarför min älskade moder vid sådana tillfällen ej kan hafva någon annan hos sig eller befalla någon af de vakthafvande att hålla sig sällskap. Vill min älskade moder tillåta mig att få tala helt uppriktigt och yttra min tanke uti den föreliggande frågan?»

Sedan hon uppmanat mig att tala, försökte jag beväpna mig med all tänkbar själsstyrka och fann mig tvungen, för att ej förråda mig och om möjligt vinna mitt mål, att taga min tillflykt till en osanning; jag yttrade ungefär följande:

»Det var på grund däraf, att jag hört kungen uttala sin önskan att få se prinsessan hos sig om söndag, som jag trodde det vara nödvändigt att härom underrätta henne. Öfvertygad om att det svar jag på mitt bref erhållit skulle i ännu högre grad uppreta honom, ansåg jag klokast att ej visa honom det, så mycket mera, som han ej visste om, att jag skrifvit till prinsessan. Jag föredrog att skrifva ännu ett bref till henne för att omtala hvad kungen till mig yttrat, hvilket helt visst ej var oafsiktligt utan framkalladt af den tanken, att jag, som är så lierad med prinsessan, nog skulle gifva henne del af allt, som för henne kunde vara nyttigt att veta.

Jag torde kanske böra för min älskade moder återupprepa hvad det var, som kungen yttrade. Han förklarade nämligen, att han gärna skulle vilja se sin syster om söndag, för hvilket inga hinder borde möta, emedan hon ju har sin egen kammarherre, och hvad vagnen beträffar, kunde han åtaga sig att skjutsa henne från färjan, om hon blott förskaffade sig dit. Min älskade moder kan häraf finna, att kungen bestämdt räknar på att prinsessan skall komma, och helt visst kommer att anse sjukdom som den enda giltiga anledningen till hennes uteblifvande.

Jag vill upprepa, att det är kungen ovetande, som jag har skrifvit, och att jag endast handlat af vänskap för prinsessan och med tanke på hennes bästa samt för att om möjligt bespara henne obehag. Därför har jag icke heller kunnat uppfylla min

älskade moders uttalade önskan, att jag skulle visa kungen hennes bref.»

»Det hade emellertid varit bra, om ni hade visat kungen mitt bref», återtog änkedrottningen, »det var verkligen skrifvet i den afsikten.»

»Jag anhåller såsom om en nåd, att jag ej måtte åläggas något sådant som att framvisa bref, hvilka på något sätt kunna bidraga att öka oenigheten, ty om jag också icke kan göra någon nytta härvidlag, vill jag åtminstone ej hafva på mitt samvete att hafva förvärrat ställningen, jag plågas redan tillräckligt af att förmärka, hvilka känslor som ni hyser för hvarandra.»

Genom att sedan prata en stund med henne försökte jag att få henne vid godt lynne för att därigenom möjligen till slut kunna leda henne dit jag ville. Till en början lyckades det mig ganska bra, jag fick henne till att skratta, och hon omfamnade mig under försäkran, att jag var en liten toka, som hon dock hjärtligt höll utaf. Nu tyckte jag ögonblicket vara inne att våga komma fram med hvad kungen tänkte om den där öfverenskommelsen och sade därför:

»Jag anser mig böra omnämna för min älskade moder, att jag själf, redan innan jag emottog brefvet, hade kommit att tänka på den där öfverenskommelsen, som däruti åberopas, och därför äfven påmint kungen därom men fick då utaf honom till svar, att tiderna blifvit förändrade, så att numera hade ej en sådan öfverenskommelse gällande kraft, samt att han efter brytningen fann nödvändigt att fordra betydligt större uppmärksamhet än tillförne, hvarför han äfven skulle blifva mycket förargad, ifall ej prinsessan komme till Drottningholm. För min del finner jag det mycket tråkigt, om prinsessan skall blifva utsatt för obehag, hvilket utan tvifvel blifver följden, om min älskade moder förbjuder henne att komma till Drottningholm om söndag.»

»Tycker ni verkligen inte, att det rent af är afskyvärdt handladt af kungen, att han aldrig vill ihågkomma sina gifna löften? I alla händelser kommer min dotter icke till Drottningholm. Jag förstår ej, hvad han kan göra henne för ondt.»

»Det är ej godt att veta, men han kan möjligen komma att sända henne en mindre angenäm hälsning af sådan beskaffenhet, att min älskade moder sedermera får ångra sig, ifall hon ej behagar följa mina råd. Jag vågar därför ännu en gång anhålla, att prinsessan åtminstone får skicka dit sin kammarherre med

ursäkter för att slippa oskyldigt utsättas för obehag. Visserligen har jag ej reda på kungens afsikter, men jag tror mig dock hafva mina giltiga skäl att enträget bedja min älskade moder ej göra vidare motstånd.»

Prinsessan föll nu in uti samtalet och yttrade:

»Jag befinner mig verkligen uti en föga angenäm belägenhet, ty jag märker alltför väl, att min syster vet mera, än hon vill omtala. Vore det kanske ej klokast att gifva efter? Kungen har förvisso någon särskild mening med sin stora enträgenhet, törhända är han å sin sida böjd för att göra andra eftergifter, som skulle kunna medföra en försoning.»

»Det bryr jag mig ej om», sade änkedrottningen. »Jag vill på inga villkor råka honom, bara jag tänker på honom blir jag ond, huru skulle det väl blifva, om jag sammanträffade med honom? Min dotter kommer hvarken att få fara till Drottningholm eller att göra några ursäkter. Jag är verkligen nyfiken att få se, hvad det är som han ämnar göra; dessa ständiga trakasserier trötta ut mig och måste någon gång taga slut.»

»Slutet kommer helt säkert att blifva», återtog jag, »att det är prinsessan, som får sitta emellan. Grefve Gyldenstolpe, som är den ende, med hvilken jag talat om denna sak, har gifvit mig i uppdrag, att jag skulle lägga honom för min älskade moders fötter samt hälsa från honom, att han förenar sina böner med mina, emedan han fruktar, att kungen denna gång kommer att riktigt på allvar blifva uppretad.»

»Hvarför har inte grefve Gyldenstolpe kommit hit själf?» fortsatte änkedrottningen. »Jag hade i så fall kunnat få förklara saken för honom. Jag anser det vara fegt att gifva efter och skicka dit en kammarherre, och därför medgifver jag det aldrig.»

»Någonting fegt kan jag inte finna däruti, och för öfrigt finge det ju stå för prinsessans räkning. Man skulle dock möjligen kunna hitta på någon medelväg, ifall min älskade moder däraf kunde vilja begagna sig.»

»Nå, hvad kunde det väl vara?» frågade hon mig med häftighet.

»Jo! det skulle vara, att hon skref till kungen, att hon, som genom mig fått kännedom om hans önskan, med nöje skulle infunnit sig, om hon ej blifvit hindrad af ett påkommet illamående. Härigenom skulle säkerligen allt kunna blifva afhjälpt. Hvad skall det väl tjäna till att min älskade moder förbjuder prinsessan att ens få skicka en hälsning? Det kommer endast att förorsaka

henne obehag, och något fegt kan jag ej finna däruti, i trots af hvad min älskade moder vill påstå.»

»Jag är öfvertygad om att han inte blifver nöjd ändå, han hittar nog på andra historier för att få oenigheten att fortfara.»

»Jag lofvar eder, att om endast ursäkter på något sätt blifva framförda, så vill jag åtaga mig allt det öfriga.»

»Min dotter skall få skrifva, dock på det villkor, att jag får diktera brefvet, så att det blifver affattadt i lämpliga ordalag.»

»Jag ber som om en nåd att få skrifva själf», inföll prinsessan, »jag känner alltför väl till mammas skrifsätt och vet huru lätt bref kunna uppfattas på ett tvetydigt sätt.»

»I så fall», tillade änkedrottningen, »vidhåller jag mitt nej, och det blifver ingenting utaf.»

Just när jag nu tyckte, att allting var på så god väg, kom denna hennes förklaring såsom ett åskslag, och jag fann mig åter lika långt ifrån målet som någonsin. Jag förutsåg de ledsamma följderna, ifall kungen ej fick sin vilja igenom, och huru min stackars svägerska skulle blifva utsatt för obehag och jag själf råka uti en brydsam ställning. En lång stunds tystnad följde, som jag slutligen afbröt med upprepande af mitt beklagande, att änkedrottningen ej ville låta prinsessan få skicka sin kammarherre.

»Jag befinner mig i sanning i en högst ledsam belägenhet», yttrade prinsessan med tårar i ögonen, »å ena sidan blifver det synnerligen pinsamt att få emottaga ohöfliga hälsningar från kungen, men å den andra kan jag ju ej heller sätta mig upp emot min älskade moders vilja.»

Sedan jag ännu en gång upprepat min framställning och kysst änkedrottningens händer, gaf hon ändtligen efter en stunds fundering med sig och yttrade:

»Om Sophie vill skicka dit sin kammarherre, så må det vara hennes ensak.»

Prinsessan anmärkte nu, att denne tyvärr hade rest till staden och kanske ej vore att återförvänta i så god tid, att han skulle kunna hinna fara. Jag hviskade till henne att för all del ej på något sätt motsäga änkedrottningen och tillade högt:

»Man kan ju skicka någon efter honom med befallning att direkt från staden begifva sig till Drottningholm.»

»Det kan möjligen gå för sig», inföll änkedrottningen, »men jag vill dock göra det bestämda förbehållet, att han ej får framföra några lyckönskningar till drottningen utan endast hälsa kungen från eder, att ni, som genom hertiginnan fått kännedom

om hans önskan att få se eder, nödgas på detta sätt framföra edra ursäkter för edert uteblifvande.»

Ehuru jag alltför väl insåg, att kungen ej skulle blifva belåten härmed utan helt visst äfven fordra, att särskilda hälsningar framfördes till drottningen, ansåg jag klokast att ej vidare återupptaga saken, af fruktan att änkedrottningen ännu en gång skulle kunna ändra sig. Jag kysste henne på handen och tackade henne för att hon sålunda gifvit med sig samt tillade, att jag vid min återkomst till Drottningholm skulle berätta, att jag funnit prinsessan illamående.

»Men säg mig», afbröt mig änkedrottningen, »huru skall ni kunna förklara anledningen till edert besök härstädes?»

»Jag ämnar endast säga, att jag varit inbjuden på frukost af prinsessan.»

Samtalet fortsattes ännu en god stund, och änkedrottningen fällde många ytterst ofördelaktiga yttranden om kungen samt beklagade sig öfver den rådande oenigheten.

»Jag måste tillstå», sade hon, »att jag hela nätter legat och gråtit häröfver, men numera tager jag lyckligtvis saken med något mera lugn.»

Rörd af att se tårar i hennes ögon yttrade jag:

»Jag märker dock, att detta ej är så lätt för min älskade moder. Vi få hoppas, att tiden, som ändrar allting, äfven i detta fall må medföra en lycklig ändring. I trots af edra försäkringar är jag öfvertygad, att ni längtar efter en försoning.»

»Jag vet sannerligen icke hvad jag helst önskar», svarade hon, »ibland händer det nog, att jag längtar därefter, men ibland åter bryr jag mig ej det ringaste därom.»

Sedan vi ätit frukost, afreste jag och förmanade, innan jag satte mig i vagnen, prinsessan att stå fast vid sitt beslut. Under hemfärden öfvervägde jag dagens händelser samt hvad af allt detta som jag efter min hemkomst skulle våga omtala för kungen. Tyvärr insåg jag, att jag nog icke kunde undgå att fortfarande få taga min tillflykt till osanningar.

Sedan jag efter min återkomst i hast gjort toalett, råkade jag kungen, som skrattande sade till mig:

»Ni är i sanning rask i vändningarna. Jag blef ej litet förvånad, när jag fick höra, att ni rest ut så där tidigt på morgonen.»

»Jag trodde, att det skulle vara bättre att fara själf än att skrifva, det är alltid lättare att förklara saken muntligen.»

»Däruti vill jag gifva eder rätt. Jag hoppas emellertid, att ni ej på något sätt har inblandat mig i saken.»

»Det har jag naturligtvis undvikit, men mina bemödanden hafva dock på ett glädjande sätt lyckats, och jag fick änkedrottningen att inse, hurusom hon genom sitt motstånd utsatte prinsessan för stora obehag.»

»Var det mycket svårt för eder att utverka hennes samtycke?»

»Nej, det gick lätt nog att öfvertala henne; tyvärr hindrades emellertid prinsessan af en ganska besvärlig magåkomma att fara hit, huru gärna hon än kunde hafva önskat det.»

»Hade man mycket ovett att säga om mig?»

»Visst inte, så snart jag hade uträttat mitt egentliga ärende, talade vi endast om teatern samt nöjen och nyheter från Drottningholm. För öfrigt fick jag ju lof att skynda mig därifrån för att hinna hit tillbaka till middagen. Jag är verkligen mycket belåten med utgången af mitt besök. Det var grefve Gyldenstolpe, som gaf mig det goda rådet att fara själf för att förekomma de stränga åtgärder, som eders majestät sagt sig vilja vidtaga och hvilka han ansåg skulle mycket hafva skadat eders majestät i allmänhetens ögon.»

På sådant sätt afslutades alltså denna min underhandling, som gifvit mig den nyttiga lärdomen att aldrig vidare blanda mig uti något, som rör denna brytning, eller att göra några försök att åstadkomma en försoning.

Dagen därpå infann sig grefve Rudenskiöld för att framföra prinsessans ursäkter. Kungen frågade honom, om han ej också hade i uppdrag att framföra sådana till drottningen, hvilket han sade sig icke hafva, men kungen befallde honom att icke desto mindre göra detta, framhållande att det måste bero på missförstånd eller glömska å hans sida, samt att han i annat fall helt visst skulle ådraga sig tillvitelser utaf änkedrottningen.

När kungen berättade mig detta, anmärkte han, att mina underhandlingar icke helt och hållet lyckats, samt frågade mig, om jag på förhand haft reda på hvilka befallningar som blifvit gifna åt prinsessans kammarherre. Jag låtsades vara fullkomligt okunnig härom och försäkrade, att hans försummelse helt visst uteslutande berodde på glömska.

»Nej, det tror jag icke», sade kungen, »änkedrottningen har oförmärkt velat slingra sig undan för att slippa gifva med sig, allt detta utgör blott ett tydligt bevis på hennes verkliga afsikter. Nu

får det emellertid vara nog för i år, men vi få helt visst samma historia nästa år.»

»För min del anhåller jag bestämdt, Sire, att slippa vidare hafva något att göra därmed, jag har i sanning haft mer än nog utaf det i år.»

När jag sedermera för hertigen berättade hvad som tilldragit sig, yttrade han:

»Härutaf kan ni lära eder, min bästa vän, att aldrig för framtiden blanda eder uti någonting, som rör kungen och änkedrottningen, ty det kommer alltid att blifva ni, som blifver lidande därpå. Det var emellertid lyckligt, att det gick som det gick, emedan det med säkerhet skulle hafva mycket skadat kungen, om han låtit förleda sig till några ytterlighetsåtgärder.»

Häruti hade hertigen onekligen rätt, och jag är fast besluten att följa hans välvisa råd och ej vidare blanda mig uti dessa saker. Jag har tröttnat på att så där kastas från den ena till den andra utan att någonsin kunna uträtta något eller få se ett slut på denna oenighet, som enligt min öfvertygelse allt framgent kommer att förblifva oförändrad.

LXXIII.

Bref för augusti månad 1781
från Drottningholm.

(Innehåll: Kungen antager en ny fransk teatertrupp, uppträde mellan kungen och hertigen med anledning af kungens afsikt att fråntaga hästgardet dess rang och företräde, statssekreteraren Carlssons dåliga karaktär, skandalhistorier om grefvinnan von Höpken, hertiginnan inblandas, uppgörelse, förberedelser och tvister med anledning af tornerspelet, hertiginnan vägrar att lämna sina färger åt baron Cederström.)

Kungen har antagit en helt och hållet ny fransk teatertrupp, som han ämnar hafva med sig hvarhelst han vistas; det kunde nog behöfvas, ty den, som han hade förut, var verkligen mycket dålig. Emellertid torde dock detta uppväcka ett visst missnöje bland allmänheten, emedan det strider emot hans bestämdt uttalade föresats att endast hafva en nationalscen. Tyvärr är icke detta det enda, som bidrager att göra honom hatad af sina undersåtar.

Själf har jag under de senaste dagarna haft tillfälle att få bevittna, huru han varit på väg att begå en stor orättvisa, som lätteligen hade kunnat framkalla oenighet mellan honom och hertigen. Hertigen hade nämligen fått utbyta det kavalleriregemente, som han förut haft uti Skåne, emot hästgardesregementet, hvilket såsom belöning för det sätt, hvarpå det utmärkte sig under Karl XII:s tid, åtnjutit en förnämligare rang än öfriga regementen, ett företräde som det delar med lifdrabantkåren och gardesregementet och som kungen sedermera äfven förlänat det lätta kavalleriregemente, som blef uppsatt kort före 72 års revolution. På grund häraf hafva dess officerare försteg framför dem vid andra regementen på så sätt, att den, som här är kornett, är löjtnant i arméen och så vidare genom alla grader. Om därför en kornett

förflyttas till ett annat regemente och befordras, så kommer han genast i kaptensgraden.

Det är denna företrädesrättighet, som kungen har velat afskaffa i sammanhang med en transport, som baron Oxenstierna hade begärt och fått sig beviljad. Ackordet med den andre officeren var uppgjordt, men när kungen skulle lämna sin underskrift, förklarade han, att han ej för framtiden ville medgifva en sådan företrädesrättighet och att således det vore nödvändigt, att baron Oxenstierna först skulle hinna avancera till löjtnant, innan han kunde blifva utnämnd till kapten. Baron Oxenstierna, som är anställd hos mig, beklagade sig häröfver, men som jag aldrig vill lägga mig uti saker, som ej angå mig, fäste jag ej vidare uppmärksamhet därvid. Emellertid blef jag sedermera på ett ganska oväntadt sätt inblandad häruti. Påföljande dag kom nämligen hertigen in till mig och föreföll att vara vid mycket dåligt lynne.

»Hvad är det, som fattas eder?» sade jag, »ni förefaller mig så tankfull och bekymrad.»

»Jag har varit utsatt för stora obehag», svarade han, »och jag befarar ett trakasseri med kungen, och som ni väl vet, är detta något som jag afskyr, det är framkalladt af den där fördömda rangen vid hästgardesregementet, som kungen ej längre vill medgifva officerarne; däremot vill han gifva de lätta dragonerna, som är ett alldeles nytt regemente, försteget framför alla de andra, hvilket är så mycket orättvisare, som hästgardet alltid utmärkt sig för sin tapperhet. För mig återstår ingenting annat, om kungen ej vill gifva med sig, än att taga afsked, ty såsom chef för regementet kan jag icke fördraga, att en sådan orättvisa blifver begången. Det är dock rätt förargligt att blifva tvungen därtill, emedan den inkomst, som jag har af regementet, utgör ett afsevärdt tillskott till min enskilda kassa, och för öfrigt är jag road af denna militära sysselsättning. Visserligen kan det vara mig personligen likgiltigt, om officerarne vid regementet hafva högre rang än andra eller ej, men för mitt anseendes skull måste jag hålla på de rättigheter, som sedan gammalt tillkommit dem. Huru jag nu än må göra, blifver det obehagligt, ty om jag stannar kvar, ådrager jag mig allmänt klander, och om jag afgår, utsätter jag mig för att blifva oense med kungen.»

»Framför allt måste ni söka undvika att blifva brouillerad med kungen», inföll jag, »det är väl ändå möjligt, att han kan gifva med sig, ifall ni lugnt och besinningsfullt talar med honom om saken.»

»Om ni inbillar eder något sådant, bevisar det blott, att ni känner honom bra litet, jag är däremot säker på motsatsen.»

Som jag tydligen märkte, att han var mycket förbittrad, tillrådde jag honom att uppskjuta sitt samtal med kungen till morgondagen samt att försöka vara så lugn som möjligt. Han lofvade mig detta men försäkrade, att han ej hyste vidare förhoppningar om framgång i sina underhandlingar.

Visserligen gaf kungen för tillfället med sig, men man befarar, att det ej kommer att räcka länge utan att hans afsikt verkligen är att öfverflytta rangen från hästgardet till de lätta dragonerna. Det är beklagligt, att kungen genom dylika åtgärder och de ständiga orättvisor, som begås, måste förlora den kärlek, hvarmed arméen förut har omfattat honom, och utsätter sig för beskyllningen att från den ena dagen till den andra glömma bort sina gifna löften, på hvilka mångens lycka kan vara beroende.

Jag råkade händelsevis att få höra en del af det samtal, som hertigen hade med kungen om denna sak; ehuru han, såsom han lofvat mig, försökte vara så lugn som möjligt, sade han honom ganska bittra sanningar. När jag sedermera tackade honom för att han hörsammat mitt råd, sade han sig emellertid ej hafva mycket förtroende till kungens ordhållighet, tilläggande:

»För öfrigt vet jag alltför väl, att om endast hästgardets officerare ville betala därför, så kunde de nog lika väl som vid andra regementen få statssekreterarens beskydd, men som de ej göra detta, äro de utsatta för hans förföljelser. Det är dock bäst, att han tager sig till vara, denne herre, han lär redan en gång hafva fått stryk, och det kan nog hända honom en gång till.»

Det förefaller mig dock otroligt, att kungen skulle hafva kunnat uppdraga ett af statens främsta ämbeten åt en så äreförgäten man. Men denna hertigens misstanke öfverensstämmer med hvad baron Oxenstierna förut sagt mig, nämligen att allt detta endast berodde på statssekreteraren Carlsson, som är en elak och egennyttig människa och som blott behandlar de regementen väl, som betala honom därför.*

Tonen uti kungens omgifning har numera blifvit sådan, att man för att ingifva respekt och undvika obehag får lof att visa sig sträng och butter. Som bevis härpå vill jag omtala ett trakasseri, hvaruti grefvinnan von Höpken var hufvudpersonen och som framkallades af några unga herrars tanklöshet, hvilka roat

---

* Jfr Fersens Hist. Skr. V, 50.

sig med att öfver hennes uppvaktande kavaljerer göra en något för grof karikatyr, hvars beskaffenhet min blygsamhet förbjuder mig att närmare beskrifva.

Grefvinnan von Höpken hade nämligen för tillfället tre tillbedjare, hvilka alla ansågos vara af henne lika gynnade och därför hade fått öknamnet de tre »Lisimons» efter en teaterpjäs, som heter »*Les trois frères rivaux*». Jag hade blifvit invigd i hemligheten men låtsade naturligtvis ändå ingenting förstå, när man talade därom, ty jag ansåg ej passande, att jag deltog uti deras lättsinniga och mindre anständiga prat. Här finnes något, som kallas »Vauxhall»,* hvilket jag visst ej förut omtalat; det är ett rum bredvid teatern, där herrarne turvis för hvarje dag anordna frukostar och dit alla damer en gång för alla äro inbjudna. När grefvinnan Höpken en morgon kom dit efter en ridtur i sällskap med en af de tre s. k. »Lisimons», började genast de unga herrarne att göra sina anmärkningar och uttryckte sin förmodan, att denne grefve ledsagat henne för att därför vinna sin belöning, hvilken de, att döma af hans uppsyn, ej heller trodde hafva uteblifvit. Detta var ju en skamlig tanke, och om det också kunde ligga någon sanning däruti, var det dock opassande att så där öppet tala om saken.

För min del var jag alldeles utanför detta nedriga skämt, men som en af de unga herrarne skrattande samspråkat med mig, misstänkte grefvinnan von Höpken, att jag också varit med därom, hvarför jag af henne fick uppbära förebråelser några dagar därefter, men fullkomligt okunnig om hvad det var frågan om, kunde jag ej förstå anledningen till hennes förargelse. Jag vände mig till baron Oxenstierna, som berättat för mig historien om de tre »Lisimons», och frågade honom, om han kunde förstå, hvarför grefvinnan von Höpken så hastigt förändrat sitt sätt emot mig. Han förklarade, att det troligen var därför, att hon misstänkte, att jag var invigd i hemligheten beträffande den där karikatyren samt skämtet om grefvens förmodade framgångar; han uppmanade mig att bedja hertigen om närmare upplysningar, emedan han själf endast ytligt kunde vidröra detta ämne. Hertigen berättade för mig den härofvan beskrifna tilldragelsen, och det förargade mig att misstänkas kunna vara med om något sådant, som jag ej annat kunde än på det högsta ogilla. Emellertid kom det till en ytterligare något oväntad förklaring med grefvinnan von Höpken. När jag näm-

* Jfr Fersens Hist. Skr. V, 48.

ligen påföljande dag föreslog henne att vara med om en liten förlustelse, som jag ämnade anordna för att muntra upp kungen och det öfriga sällskapet, svarade hon mig:

»Jag bryr mig verkligen inte om, min fru, att hädanefter göra någonting för att roa andra, ty hvad man än må företaga sig, utsättes man endast för förtal i stället för att få något erkännande för sitt tillmötesgående.»

»Jag ber eder säga mig», sade jag, »hvad det, är som så mycket förargat eder.»

»Det måste eders höghet veta bättre än jag, eftersom ni är med om hemligheten.»

»Jag förstår ingalunda hvad det är, som ni menar.»

»Jag har fullkomligt reda på alla de nedriga beskyllningar, som såväl ni som de unga herrarne utslungat emot mig, särskildt med anledning af den där ridturen härom dagen, och jag märkte mycket väl, att eders höghet skrattade däråt tillsammans med herrarne.»

Hon beskyllde mig till och med för att om ej precist hafva hittat på hela historien dock däruti hafva min stora andel.

»Det är obegripligt», svarade jag henne, »att ni så litet känner min karaktär. Jag brukar sannerligen aldrig blanda mig uti några slags intriger och ännu mindre hitta på några nedrigheter, hvilket vore under min värdighet. Huru kan ni inbilla eder, att jag skulle kunna skratta åt något sådant tillsammans med några unga herrar, som i grund och botten endast äro slynglar?»

»Det förvånade mig också, att ni så där kunde vara med om att nedgöra mig, som aldrig brustit i min vördnad emot eder, men det tyckes emellertid vara alldeles likgiltigt, huru man uppför sig, man råkar i alla fall ut för klander. Hitintills har jag trott, att det vore klokast att hemlighålla sitt hjärtas känslor, men det ser nästan ut, som om det vore bättre att ej göra det för att slippa blifva föremål för åtlöje.»

Vårt samtal fortsattes en god stund, hon blef mycket häftig, och det blef äfven jag i förargelsen öfver de orättvisa anklagelserna. Jag försäkrade henne ännu en gång, att det aldrig kunde falla mig in att säga någonting ondt om henne, och bad henne, eftersom hon så där uppriktigt talat med mig om saken, uppgifva, hvem som beskyllt mig för en sådan nedrighet. När hon trots min enträgenhet ej ville yppa detta, tillade jag:

»Jag hoppas att själf framdeles kunna upptäcka detta för att få tillfälle tillrättavisa den, som vågat uppdikta sådana lögner, och

det återstår mig blott att bedja eder försäkra den ifrågavarande personen om mitt djupaste förakt och att han gjort sig förtjänt af en spark i stj . . . . Förlåt detta uttryck, men det är i sanning välförtjänt.»

I häftigheten afvägde jag törhända ej mina ord så, som sig borde. Visserligen har jag ännu ej upptäckt hvem som hittat på denna historia om mig, men jag har nu lugnat mig och bryr mig ej om att göra några vidare efterforskningar utan skänker hela påhittet mitt förakt.

Det tornerspel, som förberedes, kommer att taga sin början någon af de första dagarna i nästa månad. Som emellertid aldrig några förlustelser kunna ifrågakomma utan att framkalla meningsutbyten, så har det också varit nu, och denna gång var det emellan de båda hertigarne. Hertig Fredrik, som hade fått för sig, att han skulle vara ensam om sin kadrilj, hade vidtagit vissa anordningar i öfverensstämmelse härmed och blef därför mycket förargad, när han under repetitionerna fick veta, att kadriljen skulle vara gemensam för dem båda, hvilket framkallade oenighet dem emellan under fem à sex dagar. I detta fall hade de nog orätt båda två, men som det är sällsynt, att de någonsin äro oense, och som det inte heller, om det inträffar, brukar räcka länge, gick det snart öfver, och nu äro de återigen de bästa vänner i världen.

I sammanhang med detta tornerspel har jag varit i rätt stor förlägenhet rörande mina färger. Baron Cederström hade begärt att få bära dem, hvilket jag ogärna ville, i synnerhet som han född före äktenskapet först sedermera blifvit legitimerad och hans familj för öfrigt just ej hör till de förnämsta; det var dock svårt att gifva honom ett direkt afslag, emedan han står mycket väl hos kungen, som på alla sätt önskar hjälpa upp hans ställning, så mycket mera som flera af riddarne velat utesluta honom från tornerspelet för hans börds skull.* Jag räddade mig ur min förlägenhet genom att förklara, att jag ej ämnade gifva mina färger åt någon. I mitt nästa bref skall jag redogöra för prisen och pristagarne. De riddare, som denna gång deltogo, voro färre till antalet än 1777.

* Jfr Fersens Hist. Skr. V, 44, 45.

LXXIV.

Bref för september månad 1781
från Drottningholm.

(Innehåll: Tornerspelet på Drottningholm, tvist mellan grefvinnan Brahe och grefvinnan von Höpken, byggnadsarbeten vid Gripsholm hindra ditresan, sysselsättningar på Drottningholm, tvenne statsfångar transporteras till Varberg.)

Vid det tornerspel, som nu har ägt rum, utdelades sju mindre pris, ett större pris och ett damernas pris. De små prisen utgjordes af blåa och gula skärp med vidfästade urkedjor. Det stora priset var en juvelring och damernas pris en urkedja med pärlor. Löpningarna räckte i tre dagar, och den sista dagen utdelade drottningen personligen prisen på själfva täflingsplatsen. Pristagarne voro: hertigen, som besegrade kungen, grefve Sten Lewenhaupt mot grefve Sparre, baron Liewen mot baron Oxenstierna och baron Cederström mot baron Stierneld. Vidare besegrade kungen hertigen af Östergötland, baron Oxenstierna grefve Stackelberg, baron Rålamb baron von Essen och baron Lantingshausen baron De Geer. Baron Cederström tilldelades stora priset och grefve Stackelberg damernas pris, hvilket han enligt vanligt bruk öfverlämnade till sin dam, som var grefvinnan Meyerfelt.[49]

Jag anser mig böra omtala ett förfärligt trakasseri, som förekom inom societeten under de sista dagarna af tornerspelet, ehuru det verkligen ej är så lätt att riktigt förstå, huru det hängde ihop. Grefvinnan Brahe är en ung, mycket vacker och älskvärd dam, men som, uppfostrad på landet utaf fattiga föräldrar, saknar världsvana och är ganska snarstucken och litet oförsiktig i sina yttranden samt ej nog begåfvad att kunna reda sig uti hofvets alla intriger. Hon hade kommit hit för att öfvervara tornerspelet, och

ryktet ville berätta, att hon hade en kärleksintrig med baron Oxenstierna. En annan hade nog inte fäst sig vid detta, men som hon är ytterst finkänslig i sådana saker, ville hon nödvändigt söka utforska, hvem som hittat på denna osanning. Man lät henne förstå, att det var grefvinnan von Höpken, och genast ville hon i förargelsen fordra räkenskap för detta af henne men afråddes härifrån af grefvinnan Hamilton, som är mera begåfvad och som insåg, att grefvinnan von Höpken alltid skulle lyckas hitta på några ursäkter.

Ehuru hon alltså fann klokast att tiga, råkade hon dock af en oförlåtlig inkonsekvens att en morgon låta undfalla sig några ord härom, under det att baron Strömfelt var inne hos henne. Denne, som är en beskedlig men något pratsam människa, ansåg sig troligen af grannlagenhet böra underrätta grefvinnan von Höpken om hvad han hört om henne. Hon tog detta mycket illa vid sig, och i medvetande om sin oskuld beklagade hon sig hos grefvinnan Brahe öfver de orättvisa misstankarna. Detta framkallade ett häftigt meningsutbyte dem emellan, och som grefvinnan Brahe ej kunde förmås uppgifva hvem som angifvit grefvinnan von Höpken såsom upphofvet till ryktet, anförde denna klagomål hos kungen öfver att man på alla sätt sökte nedsätta henne uti hans ögon. Förargad häröfver anmanade kungen under hot af sin onåd grefvinnan Brahe att uppgifva hvem som framkommit med beskyllningen mot grefvinnan von Höpken, emedan han för att göra slut på dessa ständiga intriger vid hofvet och söka få lugn inom den societé, som tillbringar sommarmånaderna med honom på landet, önskade bestraffa den skyldige eller också få bevis för, att det verkligen varit grefvinnan von Höpken, som utspridt ryktet. Grefvinnan Brahe förklarade dock, att äfven om hon skulle utsätta sig för kungens onåd, vore det henne omöjligt att kunna namngifva någon särskild, emedan grefvinnan von Höpken utaf alla människor ansågs vara den, som funnit på denna osanning.

Oaktadt kungen länge talade med de båda damerna, kunde han ej få någon klarhet i saken, och det blef ett fasligt väsen inom hela societeten härom, och alla lade sig däri och ansågo sig skyldiga säga sin mening, så att tvisterna mellan dem, som ställde sig på de olika sidorna, blefvo nästan häftigare än mellan dem det egentligen rörde. Ehuru jag i det längsta undvek att säga min tanke, blef jag slutligen tvungen att uttala mig och yttrade då så högt, att alla skulle kunna höra det, att jag förstod grefvinnan Brahes

grannlagenhet att ej utan dennes medgifvande vilja yppa sin sagesman, som dock, om han hade godt samvete, borde våga stå för sina ord. Jag sade mig äfven beklaga grefvinnan von Höpken, ifall det vore förhållandet, att hon blifvit oskyldigt anklagad.

Lyckligtvis bilades tvisten redan påföljande dag, därigenom att grefvinnan Brahe bad grefvinnan von Höpken glömma bort det hela samt försäkrade sig vilja tro på hennes fullkomliga oskuld. Kungen frågade sedan ej vidare därefter, oaktadt han i början så häftigt ingripit; han fann nog, att det bara var ett vanligt fruntimmersgräl.

Vi komma troligen att stanna här längre än vanligt, emedan vi ej kunna fara till Gripsholm på grund af pågående byggnadsarbeten för den nya teatern, som kungen därstädes låter anordna.

I trots af alla förekommande trakasserier har vår vistelse härstädes varit ganska angenäm. Om förmiddagarna har man den s. k. Vauxhall, hvarest alla församlas för att äta frukost och där det i allmänhet är någon konsert och understundom till och med dans. Eftermiddagarna blifva lätt litet långa, emedan kungen sällan har läsning och tillfället till promenader vid Drottningholm är ganska inskränkt samt konserterna ej bruka börja förrän klockan nio på kvällen. Spektakelkvällarna förkorta emellertid dagen ganska bra, eftersom föreställningarna börja redan klockan sex. Sällskapet har dock ej vidare passat ihop, det har varit för litet för att tillåta bildandet af kotterier och för stort för att egentligen vara trefligt, så att jag ej ogärna ser att för någon tid få komma härifrån och njuta af min frihet på Rosersberg, där jag nog uti min enslighet under nästa månad måste hitta på sagor för att få ämnen till mitt nästa bref.

Man har berättat mig, att tvenne statsfångar under loppet af denna månad blifvit förda från Stockholm för att på en fästning tillbringa sina återstående dagar samt att de eskorterats till Varberg af sex underofficerare, som ej visste, hvilka de voro, som de ledsagade. Man sväfvar i okunnighet om hvilka dessa brottslingar kunna vara, och man har sagt mig, att de utaf hofrätten blifvit dömda inför slutna dörrar. Gissningarna härvidlag äro ganska olika; somliga tro, att det endast var obemärkta personer, hvaremot andra påstå, att det skulle vara sådana uti mera framskjuten ställning. Det förefaller mig likväl, som den först anförda gissningen vore den riktigaste, emedan inga bekanta personer hafva försvunnit.

LXXV.

Bref för oktober månad 1781
från Rosersberg.

(Innehåll: Kungens missnöje med hertigparets afresa till Rosersberg, baron Oxenstiernas beteende och tillrättavisning, hertigen gör ett besök på Drottningholm, teaterföreställning därstädes på prinsessans födelsedag.)

Jag misstog mig grundligt, när jag trodde, att jag ej skulle få något att skrifva om under denna månad, förhållandet har blifvit alldeles motsatt, ehuru ämnet just ej är vidare angenämt, det är nämligen om ett »brouillerie», som uppstått mellan kungen och hertigen med anledning af vår afresa från Drottningholm.

Så snart kungen fick kännedom om hertigens afsikt att resa. försökte han att öfvertala honom att afstå därifrån, och förargad öfver dennes häftiga svar, vände han sig, sedan min gemål lämnat rummet, emot mig. Jag sökte att försvara mig så godt jag kunde men ville ingalunda öfvertala hertigen att stanna, emedan jag själf ifrigt längtade efter att få tillbringa en liten tid i mitt eget hem på landet. Efteråt har jag fått höra, huru man i Stockholm, där man riktigt frossar på osanningar, utspridt det ryktet, att kungen skulle hafva så skarpt tagit mig i upptuktelse, att jag upprörd däröfver rent af gråtit af ilska. Vi reste emellertid vår väg och kunde ej ana, att detta skulle kunna framkalla så allvarliga följder.*

Baron Oxenstierna, som var på vakt hos mig och högst ogärna fann sig nödsakad att följa med, anhöll, när vi varit åtta dagar på Rosersberg och hans vakttid var slut, att få resa, hvilket man naturligtvis ej kunde förvägra honom, ehuru det var föga

* Jfr Fersens Hist. Skr. V, 48.

uppmärksamt å hans sida, eftersom vårt enda sällskap för öfrigt utgjordes af de vakthafvande. Hertigen bad honom därför komma tillbaka, så snart han hunnit ordna de affärer, hvilka han föregifvit såsom skäl för sin afresa.

När hertigen några dagar därefter händelsevis var i Stockholm, fick han höra, att baron Oxenstierna beklagat sig öfver det enformiga och ledsamma lifvet på Rosersberg och på allt sätt sökte utverka kungens befallning, att han skulle stanna kvar på Drottningholm. Förargad häröfver skickade hertigen efter baron Oxenstierna för att förehålla honom det opassande i hans handlingssätt men fick till svar, att denne ej återväntades från Drottningholm förrän efter några dagar. Efter tvenne dagar, kom han ändtligen men förklarade sig ej kunna återvända till Rosersberg, emedan kungen befallt honom att stanna på Drottningholm. Uppretad utaf hans mycket högdragna svar invände hertigen, att han ej kunde föreställa sig, att kungen ville beröfva oss vårt vanliga umgänge, i synnerhet som detta för närvarande ej utgjordes af andra än dem, som tillhörde vårt hof. Oxenstierna blef äfven häftig och bad hertigen ihågkomma, att han ej längre var på vakt.

»Naturligtvis står det eder fritt att göra, som ni själf vill», fortsatte hertigen, »men genom ett sådant handlingssätt ådagalägger ni, att ni ej vidare bryr eder om att tillhöra mitt hof, och ni behagade därför vara god ingifva eder afskedsansökan, emedan jag verkligen ej vill se mig omgifven af andra än sådana, som äro välvilligt stämda emot mig och rätta sig efter mina önskningar.»

Oxenstierna, som nu insåg det orätta i sitt handlingssätt, bad hertigen om förlåtelse samt lofvade infinna sig på Rosersberg två dagar därefter. Emellertid beklagade han sig hos kungen, som lofvade honom sitt beskydd men uppmanade honom dock att för tillfället rätta sig efter hertigens önskan. Detta fick jag sedermera veta af en ganska hygglig ung man, som heter Borgenstierna, om hvars uppfostran hertigen dragit försorg och som är mycket fästad vid båda bröderna. Han berättade för mig, huru förargad kungen blifvit ej blott öfver vår afresa utan äfven därför, att Oxenstierna blifvit förbjuden att stanna kvar. Han sade sig till och med befara, att kungen till äfventyrs kunde komma att tillgripa någon våldsåtgärd, om ej hertigen vore försiktig, emedan han helt och hållet ställt sig på Oxenstiernas sida, hvars adelsmannaära han ansåg kränkt.

»För öfrigt», tillade han, »fick jag, när jag omtalade, att jag ämnade mig till Rosersberg, utaf kungen ett ganska besynnerligt uppdrag; han anmodade mig nämligen att hälsa till hertigen, att om det vore dennes önskan att hålla sig ifrån hofvet, skulle han gifva honom en order att begifva sig till Karlskrona.»

»Någonting sådant vore ju rent af löjligt», invände jag, »en dylik order vore ju detsamma som en förvisning, så mycket mera oberättigad som hertigen i sanning aldrig gjort sig förtjänt af ett så strängt straff. Hvad ämnar ni nu göra? Jag anser, att ni verkligen är alldeles tvungen att delgifva hertigen detta, så att han må få reda på såväl kungens tänkesätt som Oxenstiernas beteende.»

»Jag tror ej, att jag bör göra det», svarade Borgenstierna, »åtminstone för närvarande. Oxenstierna tjänstgör nämligen såsom spion åt kungen och inberättar helt visst allt, som härstädes tilldrager sig, hvarför jag fruktar, att den slyngeln möjligen ytterligare kommer att beklaga sig, ifall hertigen i häftigheten skulle råka att säga honom några hårda ord, hvilket kungen kunde taga till förevändning att ställa till något bråk, och min lifligaste önskan är tvärtom, att det spända förhållandet mellan de båda bröderna måtte undanröjas.»

»Det är dock nödvändigt att fatta ett beslut», invände jag, »ty hertigen ämnar fara till Drottningholm om ett par dagar, och dessförinnan måste han veta, huru landet ligger. Jag tycker därför, att det vore bäst, om ni ville tala med honom och försöka lugna honom.»

Borgenstierna ville emellertid på inga villkor göra detta; jag blef därför tvungen att försöka på lämpligt sätt underrätta hertigen härom. Hertigen blef högst öfverraskad och ville ej tro Oxenstierna om en sådan nedrighet som att spionera, ehuru jag försäkrade honom, att jag hade det från säker källa, fastän jag ej kunde uppgifva min sagesman. Han lofvade mig emellertid försöka behärska sig, huru uppretad han än var.

»Jag anser det alldeles nödvändigt», sade jag, »att ni försöker komma till en förklaring med kungen för att därigenom rifva upp det onda med roten.»

»Jag för min del finner det klokare», invände hertigen, »att före min afresa uti allas närvaro gifva Oxenstierna en tillrättavisning och förbjuda honom tillträdet till mitt hof.»

»Ett sådant handlingssätt tycker jag ej vore ädelmodigt; törhända är det bara tanklöshet å hans sida, hvarför jag tillråder eder att helt lugnt endast i närvaro af någon utaf eder upp-

vaktning förhöra honom och därefter lofva att förlåta honom för denna gång. Genom att ställa till ett uppträde kan ni lätt skada eder själf.»

Hertigen lofvade att följa mitt råd och tillade:

»Innan jag reser, skall jag tala med honom, och fastän jag är mycket häftig till min natur, vill jag försöka lägga band på mig, och jag skall låta Höpken och Cronstedt (båda anställda hos hertigen) vara närvarande för att bevittna, att jag håller mitt löfte.»

»Jag tackar eder för detta vänskapsbevis och försäkrar eder, att mitt råd endast är framkalladt af min varma tillgifvenhet för eder.»

»Det förvånar mig, att kungen tagit så illa vid sig med anledning af min afresa; detta beror nog på hans vanliga misstänksamhet, som kommer honom att vädra en revolution, om man ej oafbrutet håller sig vid hans sida och smickrar honom. Han vill nog, att det skall vara som i Frankrike, där kungens bröder aldrig få aflägsna sig, men något sådant kan jag ej underkasta mig. Hvarje land har sina bruk, och det är onödigt att införa några nya sådana hos oss; man måste verkligen ibland hålla sig borta ifrån hofvet, annars kunde det blifva besvärligt nog, i synnerhet när kronprinsen växer till, emedan det nya hofvets vanor troligen ej komma att passa ihop med min ålder, därför är bäst att börja i tid. Min afsikt var verkligen icke ifrån början att stanna så länge här på Rosersberg, men nu ämnar jag göra det för att visa, att jag ej underkastar mig något tvång och låter förmå mig att för ro skull ändra mina planer. Hvarför är det också bara jag, som på detta sätt ej får göra hvad jag vill? Min broder Fredrik kommer och far, utan att någon anmärkning göres däremot. Jag vill hoppas, att kungens häftiga uppbrusning snart går öfver, och jag skall göra allt hvad jag kan för att få ett slut på det här.»

Hertigen talade påföljande dag med Oxenstierna, och de, som därvid voro närvarande, hafva försäkrat mig, att de aldrig förr sett honom så lugn. Han förebrådde honom hans otacksamhet och försäkrade honom, att han väntat sig större erkänsla för all visad välvilja; han hade ju ej blott gifvit honom en anställning hos mig utan äfven med ifver försvarat hans rättigheter, när det gällde det ackord, som han för en månad sedan lyckats erhålla. Hertigen lofvade dock att förlåta honom men önskade endast få veta hvad som kunnat föranleda honom att på detta sätt vilja framkalla oenighet mellan honom och hans broder, ett försök som vore fruktlöst, ty han ämnade själf fara till Drottningholm för att få en

förklaring samt af kungen utbedja sig den enda nåden att befrias från att vid sitt hof hafva en person, som så där sökte ställa till oenighet dem emellan. Oxenstierna lär hafva blifvit mycket generad och skamflat.

Hertigen reste verkligen till Drottningholm, och kungen bad honom för denna gång förlåta Oxenstierna hans tanklöshet; ännu har denne ej fått sitt afsked. Efter sin återkomst beslöt sig hertigen för att flytta in till staden, för att jag skulle kunna vara med om den sista kurdagen, som hålles på Drottningholm, där kungen visserligen lär ämna stanna ännu någon tid men till följd af det dåliga höstvädret ej hafva någon senare kurdag.

Under vår frånvaro har kungen på prinsessans födelsedag gifvit en fest, som bestod uti en teaterföreställning, hvarvid uppfördes »*Semiramis*», tragedi af herr Voltaire, och ett litet feeri kalladt »*Zéphérine*». Emellan båda pjäserna uppfördes af operans förnämsta skådespelare ett »intermêde» hänsyftande på dagens betydelse, däruti var äfven en balett inlagd. Den lilla teaterpjäsen afslutades likaledes med särskilda kupletter för dagen. Efter teaterföreställningens slut gafs en »bal paré». Det hela lär hafva varit mycket lyckadt och teaterföreställningen utmärkt, hvarför jag beklagar, att jag ej fick vara med.

LXXVI.

Bref för november månad 1781
från Stockholm.

(Innehåll: Besök på Drottningholm, sammanträffande på operan med kungen, kungen kommer ej på supé hos hertiginnan, samtal med baron Ruuth angående förhållandet till kungen, han tillråder hertigparet att draga sig tillbaka till Rosersberg, sammanstötande bjudningar, giftermålet mellan prins Fredrik och fröken Wrangel går om intet, gardeskaptenernas missnöje att ej blifva inbjudna till änkedrottningens bord.)

Såsom jag i mitt senaste bref nämnde att det var min afsikt, infann jag mig den sista kurdagen på Drottningholm, och, ehuru kungen mycket afmätt och högtidligt emottog mig, låtsades jag dock ej märka hans egendomliga sätt utan uttryckte endast min glädje öfver att de försök, som af vissa personer gjorts att söka framkalla missförstånd, hade misslyckats. Han svarade mig mycket tvärt, att det hade varit ändå bättre att ej gifva sådana illasinnade personer tillfälle att begagna sig af ens frånvaro, samt vände mig synbarligen missnöjd genast ryggen. Han hade helt visst ej trott, att jag skulle återkomma till Drottningholm, emedan mina rum redan voro upplåtna åt andra, och han uttryckte ej heller någon önskan, att jag skulle komma tillbaka.

Nyligen gaf jag en bal, hvilket äfven ökade kungens missnöje, emedan han ej tyckes vilja, att vi roa oss just nu. Dagen efter denna bal kom kungen in till operaföreställningen, som äfven jag bevistade uti min loge; emot sin vana kom han ej och gjorde mig något besök där utan skickade endast sin förste hofstallmästare Munck för att fråga, huru jag befann mig efter balen. Jag svarade, att jag ej vore det minsta trött, och visade min uppmärksamhet mot kungen genom en djup nigning; efter föreställningens slut gick jag in uti prinsessans tomma loge, som är nästintill kungens, och

lutade mig öfver rampen samt framställde med hög röst en fråga om hans maj:ts befinnande. Kungen blef först häpen öfver min oförmodade ankomst men bad mig sedan skrattande komma in till honom, för att ej hela publiken skulle höra vårt samtal. Han förebrådde mig, att jag ej varit vid Drottningholm sedan den sista kurdagen, och sade sig hafva hoppats få se mig där på det franska spektaklet. Jag svarade honom att det skulle hafva varit min högsta önskan att få uppvakta honom men att jag ej vågat göra det af fruktan att falla honom till besvär. Han å sin sida förklarade, att han ej ansett sig kunna inbjuda mig efter alla föregående återbud. I förhoppning att således vara välkommen for jag dit till det franska spektaklet dagen därpå, hvilket mycket tycktes behaga kungen, som visade mig förekommande artighet. För att han emellertid ej skulle tro, att det uteslutande var för teaterföreställningen, som jag kommit, reste jag äfven dit ett par dagar senare, då det ej var någon sådan. Ehuru jag endast ämnat stanna kvar till middagen, öfvertalade kungen mig att stanna hela dagen. Som jag var bjuden på supé hos änkedrottningen, skref jag till prinsessan för att bedja henne framföra mina ursäkter, hvilka dock ej lära hafva blifvit särdeles väl upptagna.

För att bereda kungen ett nöje inbjöd hertigen honom att supera hos oss, när han kom till staden för att besöka operan, men fick återbud tvenne gånger, första gången föregafs, att han redan antagit en inbjudning till friherrinnan De Geer, hos hvilken han ibland brukar supera om vintrarna; jag har dock alldeles säkert hört, att han först underrättade henne, att han skulle komma, sedan han lämnat oss återbud; den andra gången hade han lofvat komma men skickade sedan sin page med underrättelse, att han ej kunde infinna sig, därför att operaföreställningen på grund af ett sjukdomsfall blifvit inställd, hvilket dock var ett föga giltigt skäl för hans uteblifvande.

Helt nyligen samtalade jag med baron Ruuth, som sköter vår hofhållning, angående dessa förhållanden, och han uttryckte sina farhågor för den stundande vintern samt befarade trassel från kungens sida.

»Om det skulle inträffa», tillade han, »att kungen försonar sig med sin moder genom att uppoffra eder, anser jag det vara klokast, att ni flyttar ut till Rosersberg och stannar där någon tid, under hvilken ni dessutom genom nödiga indragningar i eder hofhållning skulle kunna lyckas få alla edra skulder betalade. Visserligen fordras det en viss karaktärsstyrka för att stanna så där en två

eller tre år på landet, men det kan jag försäkra eder, att om deras högheter vilja följa mitt råd, så skola ni tillvinna eder hela nationens aktning och kärlek. För öfrigt komma ni helt visst att blifva utsatta för en mängd obehag, ifall ni under sådana förhållanden bo kvar på samma slott. Genom att sålunda aflägsna eder skola ni slutligen tvinga kungen att ändra sitt sätt emot eder.»

»Jag delar fullkomligt eder åsikt och går för min del gärna in på förslaget, men jag befarar, att hertigen aldrig vill underkasta sig detta.»

»Jag åtager mig att öfvertala honom, men framför allt måste man härvidlag gå försiktigt till väga.»

»Som sagdt, mitt samtycke har ni på förhand, jag kommer ej att göra några svårigheter, i synnerhet om hertigen fortfarande vill behandla mig lika vänligt, som han på sista tiden har gjort. Förstår man sig endast på att taga mig på rätta sättet, kan man få mig till hvilka uppoffringar som helst. Det är dock helt visst nödvändigt att ej förhasta sig, på det att ej kungen må tro, att vi endast vilja trotsa honom och visa humör. Dessutom vill jag såsom villkor fordra, att detta vårt tillbakaträdande först må börja nästa sommar.»

Skulle det verkligen inträffa, att försoningen kommer till stånd på vår bekostnad, hvilket man dock ej ännu har någon grundad anledning att misstänka, ämnar jag verkligen söka bringa denna plan till verkställighet.

På de sista dagarna har en händelse inträffat, som utan min försiktighet kunnat framkalla en tvist mellan oss och kungen. Efter sin inflyttning till staden brukar kungen vissa dagar i veckan supera i enskilda hus, bland annat hos grefvinnan Axel Fersen och friherrinnan De Geer; som dessa dagar äro på förhand bestämda, visste jag, att jag utan att blifva störd då kunde bjuda främmande, men olyckligtvis råkade jag en gång att inbjuda samma personer, som skulle supera hos friherrinnan De Geer. Ehuru de visserligen ansågo sig böra gifva mig företrädet, fruktade de å andra sidan att utsätta kungen för att befinna sig allena hos friherrinnan De Geer; de beslöto sig därför i sin förlägenhet att hänskjuta frågan till kungen själf, som gaf dem det beskedet, att om friherrinnan De Geer bjudit dem i sitt eget namn måste de naturligtvis hörsamma min bjudning, men han tillade, att han vore öfvertygad om att jag gärna skulle afstå från mina gäster hellre än att utsätta honom att blifva nästan ensam hos friherrinnan De Geer. Så snart jag fick veta detta, återstod mig

naturligtvis ingenting annat än att gifva efter. Emellertid har kungen helt och hållet förändrat sitt sätt emot mig och är numera mycket artig, så att vi ej torde behöfva tänka på att draga oss tillbaka.

Prins Fredrik har nu till kungen framställt sin formliga anhållan att få gifta sig med fröken Wrangel. Dock torde detta vara mera för att ej bryta sitt till henne gifna löfte än utaf verklig böjelse, ty han har troligen redan alldeles glömt bort henne, så att det ej var svårt för kungen att öfvertala sin broder att afstå från dessa giftermålsplaner; den stackars flickan är så mycket mera att beklaga som hon för prins Fredriks skull afslagit flera giftermålsanbud, men så snart hon reste sin väg till Skåne, kunde man ej vänta sig annat än att hennes förhoppningar att därifrån återkomma som hertiginna skulle blifva gäckade, oaktadt hon verkligen var i hemlighet förlofvad. Denna kärlekshistoria har varit och är fortfarande allmänna samtalsämnet.

Som gardeskaptenerna af missnöje att ej vara inbjudna till änkedrottningens bord, dit endast personer med en viss rang brukade få tillträde, ej ville äta vid hofmarskalkens bord, lät änkedrottningen vid den senaste balen sin med kungl. fullmakt försedda statsfru fru Sten Piper inbjuda dem till sitt bord. Ej heller belåtna därmed aflägsnade de sig. Troligen gjorde de detta för att ställa sig in hos kungen men fingo tvärtom af honom en uppsträckning för sin ohöflighet samt erinrades, att det var änkedrottningens fullkomliga rättighet att till sitt bord inbjuda, hvilka hon ville. Han lät det äfven komma till änkedrottningens kännedom, att dessa herrar härvidlag handlat honom fullkomligt ovetande, samt framförde själf, i egenskap af chef för gardet, till fru Piper sina ursäkter för kaptenernas ohöfliga beteende mot henne. Änkedrottningen lär emellertid, för att för framtiden undvika dylika obehagliga uppträden, beslutat sig för att ej mera inbjuda dessa herrar. Kungens ingripande uti denna sak, som väckt rätt mycket uppseende, har gifvit ökad tilltro till dennes försoningsplaner.

LXXVII.

Bref för december månad 1781
från Stockholm.

(Innehåll: Hertiginnans bekymmer med anledning af hertigens beteende emot henne, samtal med baron Ruuth, julaftons firande, ett sammanträffande, som höll på att äga rum mellan kungen och änkedrottningen.)

Skulle jag låta mina känslor i dag taga öfverhand, blefve detta mitt bref ytterst bedröfligt, ty jag är vid ett mycket melankoliskt lynne. Såsom jag i det föregående omtalat, har hertigens sätt emot mig på senaste tiden och i synnerhet under den gångna sommaren varit mera vänligt och förtroendefullt än förr, men nu har han tyvärr återigen blifvit alldeles förändrad, och hans lynne är värre än någonsin, och han behandlar mig kärft och häftigt. Alla mina bemödanden att med mildhet återvinna hans vänskap hafva visat sig vara förgäfves, och nu har den fullkomligaste likgiltighet efterträdt de vänliga känslor jag fordom hyst för honom. När han en dag, förglömmande vanlig höflighet, till och med inför tjänstfolket lät förleda sig af sitt förfärliga lynne att förgå sig emot mig, kunde jag ej längre tiga utan sade honom öppet min mening, hvilket framkallade en sådan ordväxling, att den uppväckte alla de närvarandes häpnad och förskräckelse. Efter middagen talade baron Ruuth, som städse bemödat sig att upprätthålla jämvikten, med mig härom.

»Jag erkänner villigt», svarade jag honom, »att mitt tålamod är slut och att det är mig omöjligt att längre fördraga hertigens ohöfliga sätt. Jag hade ju börjat hysa förhoppningar, att det skulle blifva bättre, och därför plågar det mig ännu mera att se dessa fullkomligt gäckade. Ni har själf varit i tillfälle att bedöma, hurusom han är värre än någonsin. Ni må ej föreställa

eder, att jag säger detta af svartsjuka, ty jag frågar ej det minsta efter, om han har sina älskarinnor, och vill på intet sätt vara honom till besvär, om han endast å sin sida visar mig någon välvilja och skonsamhet.»

»Ni måste tillåta mig att göra en anmärkning», inföll baron Ruuth, »jag har alltför tydligt förmärkt, att ni ej längre svarar hertigen lika lugnt som förr utan ofta visar eder ytterst häftig emot honom.»

»Det kan jag ej förneka, men jag är ej mera än en vanlig dödlig, och med hans ständiga chikaner skulle till och med en ängels tålamod kunna taga slut. Detta är ej sagdt för att urskulda mig, och jag vill göra allt hvad jag kan för att lägga band på mig, huru svårt det än må vara.»

Ägna mig, min kära vän, edra förböner, att det må blifva någon förändring uti min sorgliga belägenhet, som verkligen börjar blifva outhärdlig. Under det att jag blott tänker på mina egna sorger och bekymmer, glömmer jag ju bort att lämna eder några nyheter från hufvudstaden. Vårt lefnadssätt är lika enformigt och regelbundet som förra året, en gång i veckan brukar kungen supera hos grefvinnan Axel Fersen och en gång hos friherrinnan De Geer, och teaterföreställningarna gå sin jämna gång. Den vanliga gripsholmsresan under julen blef inställd, emedan kungen ej ville förorsaka bönderna några omkostnader för missväxtens skull. Julafton tillbringade vi dock på ett ganska angenämt sätt, jag hade några få inbjudna hos mig, och vi hade det rätt muntert. Kungen hade anordnat ett lotteri endast för statsfruarna, kammarherrarne och några få andra herrar.

Det har varit nära, att kungen kommit att sammanträffa med änkedrottningen, hvilket man till och med vill tro att han ej ogärna skulle hafva sett. Detta inträffade hos grefvinnan Axel Fersen, hvarest änkedrottningen var väntad samtidigt som kungen kom dit. Grefve Fersen underrättade därför genast kungen, att änkedrottningen väntades, men detta tycktes ej alls oroa honom, utan han stannade icke desto mindre ganska länge kvar. Slutligen tog han upp sin klocka och sade, att hans moder troligen ändrat sig, emedan det började blifva sent, hvarefter han for, och ögonblicket därefter anlände änkedrottningen, som med flit valt operatiden för att vara säker på att slippa möta sin son. Denna händelse har gifvit anledning till många gissningar. Somliga tro, att det var ett planlagdt möte och att kungen farit dit i akt och mening att få råka sin moder. Andra åter förmoda,

att kungen endast velat förarga änkedrottningen genom att hindra henne att få träffa grefvinnan Fersen, under antagande att hon, när hon fick se hans vagnar vid porten, ej skulle stiga ur.

Det är svårt att säga, hvilken gissning som är den rätta, men jag är alldeles säker på att änkedrottningen ej på något villkor skulle hafva gått upp till grefvinnan Fersen, så länge som kungen var där, utan genast återvändt till Fredrikshof, hvilket hon för öfrigt försäkrade mig själf, när jag senast var hos henne. Det var nog lyckligt, att hon ej hann komma förrän efter kungens afresa, ty annars hade det kunnat gifva anledning till ett i synnerhet för värdinnan på stället mindre behagligt uppträde.

LXXVIII.

Bref för januari månad 1782 från Stockholm.

(Innehåll: Nöjen i hufvudstaden, veckans indelning, slädpartier, franske ambassadören grefve d'Ussons död, kungens förhållande till de nya religionssekterna, desammas uppträdande och däraf föranledda oroligheter, missväxt i landet, samtal med änkedrottningen om hvita frun på slottet i Berlin och hennes aning om sin snart förestående död, änkedrottningens hälsotillstånd.)

Som ändamålet med dessa bref är att lämna eder underrättelse om hvad som tilldrager sig vid hofvet och i staden, anser jag öfverflödigt att vidare uppehålla mig med någon längre inledning på grund af årsskiftet, så mycket mera som dylika tomma artighetsbetygelser endast tjäna till att uppväcka misstroende samt lika mycket måste utträka läsaren som den, som skrifver. Jag inskränker mig därför att upprepa hvad jag många gånger tillförne har sagt, att jag skattar det som min högsta lycka att få försäkra mina verkliga vänner om min uppriktiga vänskap och tillgifvenhet.

Lusten att roa sig inom vår »societé» tyckes nästan i år vara större än någonsin förut. Veckodagarna äro indelade på följande sätt: om söndagarna är det assemblé på börsen, där det dansas, måndagar och torsdagar operaföreställning, onsdagar och torsdagar franskt spektakel, tisdagar »cercle» och om lördagarna slädparti. Dessa slädpartier äro turvis anordnade af prins Fredrik och oss, och därvid tillgår så, att omkring tjugu damer och ett trettiotal herrar vid tolftiden församlas hemma hos mig, hvarefter man tillsammans, hvar herre körande för sin dam, åker till Ulriksdal, där man äter middag och stannar till klockan fyra. Är vädret vackert, gör man sedan en promenadtur och slutar med

att dricka te hos grefvinnan Ribbing, innan man återvänder hem till sig för att göra toalett till balen, som börjar klockan åtta eller nio och som understundom kan räcka ända till klockan tre på morgonen. Dessa slädpartier äro mycket omtyckta, ehuru det dåliga vädret ibland betager dem en del af deras behag; för öfrigt är det ganska sjukligt i år och flera sjukdomsfall med olycklig utgång hafva inträffat.

Kungen har gjort en stor förlust uti den franske ambassadören grefve d'Usson, som var honom särdeles tillgifven och mycket bidrog att sprida trefnad under vistelsen på landet, ty han var ständigt med på kungens alla resor och lyckades vanligen med sitt glada och skämtsamma sätt muntra upp kungens ej alltid lika goda lynne. Han är äfven allmänt saknad ibland societeten.*

Det har ej undgått att väcka min förvåning, huru litet kungen, som annars är så misstänksam, låtit oroa sig af den mängd sekterister, som för närvarande öfversvämma staden, så mycket mera som dessa fanatiska människor förefalla mig ganska farliga. Dessa sekterister kalla sig »Vännerna» eller »Collinister» efter sin ledare, en gesäll vid namn Collin, som är mera begåfvad, än sådana människor i allmänhet bruka vara. Antingen det nu endast är för att få framträda, eller om han verkligen drifves utaf inre öfvertygelse, har han hemma hos sig inrättat en skola för folk af de lägre samhällsklasserna, som han undervisar uti sin lära, öfver hvilken han utarbetat ett slags katekes, möjligen med någon gammal sekterisk bok till förebild. Hans anhängare, som i honom se sin ledare eller som benämna honom sin pastor, äro uti ständig tillväxt; enligt deras grundpriciper behöfva de ej lyda någon, som ej tillhör sekten, och ej heller arbeta för att lefva, emedan Gud, som ej vill någon människas död, nog ändå gifver hvar och en sitt bröd. De äro beredda på alla uppoffringar och sky ingenting för att försvara sig mot sina motståndare.

Utom tron på en Gud torde de sakna alla öfriga religionsbegrepp; i deras första skrifter var ingenting särskildt nämndt om deras ställning till konungamakten, men sedermera har, antagligen af fruktan att i annat fall ej få vara ostörda, den satsen blifvit tillagd, att de dock ej få försumma sina plikter såsom undersåtar. Genom att hålla sina sammanträden nattetid åstadkomma de stor rubbning i den allmänna ordningen, i synnerhet som tjänstfolket vare sig af svärmeri eller af öfvertygelse lockas att däruti del-

* Jfr Fersens Hist. Skr. V, 69.

taga. Vid dessa sammankomster äro fruntimmerna uti ett rum och karlarne i ett annat, och tiden upptages hufvudsakligen af psalmsång och böner, hvilka blott afbrytas, när någon, det må nu vara en gesäll eller en gammal gumma, får en ingifvelse att yttra något, som i allmänhet fullkomligt saknar sundt förnuft. Förtalet vill äfven påstå, att sedan den för deras andakt bestämda tiden är slut, så släckas ljusen, och män och kvinnor slå sig tillsammans, hvarefter det öfvergår till en riktigt backanalisk fest. Tillslutningen i synnerhet af det lägre folket lär vara mycket stor, för kvinnorna utgör det en stor lockelse att sålunda kunna draga sig undan allt arbete.

Häromnatten hade en mängd folk, som ej tillhörde sekten, församlat sig utanför det hus på söder, där de bruka hålla sina sammankomster, och ställde till ett förfärligt oväsen för att hindra de innevarande att fortsätta med sången; det slutades med ett allmänt slagsmål, hvarunder flera personer sårades och några till och med lära blifvit dödade, polisen fick lof att ingripa, och efter denna tilldragelse äro de underkastade en noggrannare uppsikt.*

Jag är som sagdt verkligen förvånad öfver det lugn, hvarmed kungen tager saken och hvarpå jag särskildt häromdagen på en supé hos honom fick ett tydligt bevis. Grefvinnan Klinckowström, som är ett mycket begåfvadt fruntimmer och som står på den foten med kungen, att hon, utan att han illa upptager det, vågar säga honom sin mening rent ut, varnade kungen för denna rörelse och försäkrade honom, att om han ej lät vidtaga några försiktighetsmått mot dessa fanatiska människor, så kunde ingen människa längre känna sig säker; tilläggande:

»Eders majestäts stora undfallenhet kan helt visst medföra stora vådor genom att gifva dem alltför stort inflytande, och hvem vet, om ej många slutit sig till dem af ondt uppsåt; deras samhällsvådliga grundsats att ej behöfva lyda andra än dem, som tillhöra deras egen sekt, kan lätt beröfva mig herraväldet öfver mina egna tjänare, och i så fall, Sire, är jag ej längre säker i mitt eget hus utan utsätter mig för, om jag behåller sådana tjänare, att de försumma sina plikter, och å andra sidan, om jag kör bort dem, att blifva mördad. Jag försäkrar eder, Sire, att denna rörelse med tiden kan blifva ganska farlig.»

Efter att lugnt hafva åhört hennes erinringar, hvilka voro mycket omständligare, än hvad jag nu anfört, yttrade kungen:

---

* Jfr Fersens Hist. Skr. V, 69—73.

»Jag är säker på att dessa upprorsmakare endast skulle blifva ändå fräckare, ifall de märkte, att man fäster något afseende vid dem; jag är visst icke likgiltig för denna rörelse utan har tvärtom befallt polisen att hålla noggrann uppsikt öfver dem. Jag anser mig dock ej kunna förhindra deras sammankomster, emedan jag ju har utlofvat allmän religionsfrihet. Om man bara låter dem vara i fred, göra de säkerligen intet ondt, men om de blifva utsatta för förföljelse, kan det föranleda mycket bråk.»

Grefvinnan Klinckowström anmärkte, att den religionsfrihet, som kungen utlofvat, endast kunde hafva afseende på vanliga religionsläror och ingalunda på några enskilda föreningars fanatiska påhitt.

»Som jag tillerkänt mina undersåtar full samvetsfrihet», fortsatte kungen, »vill jag ej förhindra deras sammankomster. Om man endast låter bli att fråga efter dem, kommer man helt visst snart att slippa höra talas om dem. Jag vill påminna eder om hvad som skedde under oroligheterna i Frans I:s tid: flera damer vände sig då till honom på samma sätt som ni nu gör till mig, han följde deras råd, men hvad inträffade? Jo, det blef en allmän sammansvärjning, som kostade honom själf lifvet. Jag försäkrar eder, att jag ingalunda har lust att utsätta mig för detsamma, därför ämnar jag vara försiktig och behandla dessa upprorsmakare med mildhet. De äro för öfrigt alldeles oskyldiga, dessa stackars sekterister, det var folkmassan, som antastade dem och gaf anledning till hela oväsendet.»

Möjligen är kungens tankegång riktig, men allmänheten känner sig ganska orolig. Törhända är hans försiktighet beroende på rädsla, ty han har i alla tider hyst en häpnadsväckande fruktan för sammansvärjningar, ehuru vårt i grund och botten ganska beskedliga folk är mindre begifvet på dylika än många andra. Det allmänna missnöjet i landet tilltager dock ständigt, hvartill äfven den rådande missväxten har bidragit. För att afhjälpa nöden inrättas kronomagasiner, men de kunna ej komma till något gagn förrän ett annat år.

För några dagar sedan hade jag ett längre samtal med änkedrottningen, som förefaller mycket dyster och tyckes inbilla sig, att hon skall dö under årets lopp; det är förvånande, att en så begåfvad furstinna kan vara så vidskeplig, som det framgår af följande. Inom brandenburgska huset går den sägen, att så snart en medlem af familjen skall dö, visar sig en hvit skepnad på slottet i Berlin eller i närheten däraf. Änkedrottningen hade fått veta,

att denna skepnad, som kallas för hvita frun, helt nyligen uppenbarat sig, och ungefär samtidigt hade en af kungens uppvaktande herrar uti ett af slottsrummen härstädes i halfmörkret trott sig se en hvit skepnad, som man antog vara samma spöke. Med en blandning af skämt och allvar omtalade änkedrottningen detta under förklaring, att detta helt visst betydde, att hon före årets slut skulle dö. Jag låtsades uppfatta det såsom ett skämt men ville dock begagna tillfället för att söka utforska hennes stämning gentemot kungen, hvarför jag frågade henne, om hon ej under sådan förutsättning ville besluta sig för att taga emot kungen.

»Nej, det kan under inga omständigheter hända mig», afbröt hon mig häftigt, »och jag betraktar hvar och en, som ens kan framkomma med ett sådant förslag, såsom min fiende.»

Hon sökte äfven förmå mig att lofva att aldrig tala med henne härom, ifall hon skulle blifva illa sjuk. Detta gjorde jag naturligtvis icke och tycker, att det vore förfärligt, om hon ej före sin död skulle återse sin son, hvilket jag åtminstone ej genom något löfte vill vara bunden att förhindra. Ehuru synnerligen missnöjd med min motsträfvighet, fortsatte hon dock samtalet samt berättade, att hon just var sysselsatt med att läsa en bok om döden för att göra sig förtrogen med densamma, ty vid hennes ålder insåg hon mer än väl, att hon ej kunde hafva lång tid kvar. I trots af mina böner, att hon skulle bortslå dylika dystra tankar, ville hon ej upphöra att tala om samma ämne.

Jag har verkligen, min kära vän, börjat befara, att hennes aningar kanske ej äro ogrundade, ty oafsedt den ofvan omtalade vidskepliga föreställningen är hon ju ganska gammal och förefaller sjuklig samt är besvärad af att gå och har svårt att andas; dessutom lider hon af en viss sjukdom i underlifvet, sådan som annars brukar vara en följd af barnsängar. Hennes död kommer, när den inträffar, att djupt gripa mig, ty hon har alltid behandlat mig med välvilja. För prinsessan blifver förlusten ytterst kännbar, men för henne själf vore det nog det lyckligaste, eftersom någon försoning med kungen synes otänkbar, och äfven om den skulle komma till stånd, blefve den förvisso endast till det yttre och ingalunda framkallad af något hjärtats behof.

LXXIX.

Bref för februari månad 1782
från Stockholm.

(Innehåll: Uppslagningen af prins Fredriks och fröken Wrangels förlofning, prinsessan Sofia Albertinas sjukdom, änkedrottningens resplaner med anledning häraf.)

Jag har fått ytterligare bekräftelse på hvad jag redan i ett föregående bref nämnt rörande det ifrågasatta giftermålet mellan prins Fredrik och fröken Wrangel. Med kännedom om prinsens ombytliga lynne och hurusom han lika fort glömmer bort sin kärlek, som han därutaf lätt upptändes, kunde man ej vänta annat än att han efter det bestämda årets förlopp utan svårighet skulle låta öfvertala sig att afstå från dessa giftermålsplaner. Den stackars flickan är mycket att beklaga; när hon af sin moder fördes ner till Skåne, hyste hon förhoppning att därifrån få återvända som hertiginna, och man påstår, att hon blifvit så gripen af kungens motstånd, som framhållits såsom orsak till brytningen, att hon illa insjuknat.*

Änkedrottningen har under hela denna månad sväfvat i oro med anledning af prinsessans sjuklighet, som för öfrigt varat hela vintern och ofta hindrat henne att på balerna få deltaga i dansen. I början af denna månad blef hon sämre och har fått lof att intaga sängen. Läkarne tyckas ej förstå sig på hvad det är, somliga af dem, som tillkallats till konsultation, förklara, att det är gikt, andra däremot att det är en lefversjukdom; efter mycken öfverläggning enades de slutligen att tillråda begagnandet af vattnet i Spa eller Medevi. Detta förslag tilltalade mycket änkedrott-

* Jfr Fersens Hist. Skr. V. 75, 83.

ningen, som naturligtvis vill följa sin dotter på resan och fördenskull tyckes helt och hållet hafva glömt bort sina dödstankar. Jag är emellertid oviss, om kungen härtill kommer att lämna sitt bifall, men förvånar mig ej öfver att änkedrottningen är angelägen att få följa med sin dotter, som hon så innerligt älskar och alltid framhåller såsom det enda af hennes barn, som skänkt henne glädje och tröst under hennes stora bekymmer och hvars sjukdom därför förorsakat henne stor oro; för öfrigt längtar hon nog äfven efter litet omväxling i sitt enformiga lif på Fredrikshof, där hon sällan får råka någon människa och oftast nödgas sitta alldeles ensam.*

Man får hoppas, att prinsessan, som ännu är ung, skall komma sig; möjligen är hennes sjukdom endast framkallad af sorg öfver oenigheten mellan kungen och hennes moder, och kanske har äfven det ledsamma lif hon nödgas föra därtill bidragit, ty det måste kännas svårt för en ung människa, som tycker om att roa sig, att som hon vara tvungen att för det mesta hålla änkedrottningen sällskap och därför försaka teater och andra nöjen.

---

* Jfr Fersens Hist. Skr. V. 79—81.

LXXX.

Bref för mars månad 1782
från Stockholm.

(Innehåll: Rättegången med Plommenfelt, sekteristerna, utspridande af skandalhistorier, förhållandet mellan kungen och änkedrottningen.)

Ehuru personen i fråga ej förtjänar vidare uppmärksamhet, anser jag mig dock böra omtala en rättegång, som i dagarna afslutats rörande förste ceremonimästaren Plommenfelt, hvilken har spelat en ganska märkvärdig roll. Hans far, som blef adlad, hade varit köpman i Stockholm och samlat en stor förmögenhet på järngrufvor och kanongjuteri; vid faderns död öfvertog modern affärerna. Sonen, som då endast var ett barn, fick en vårdad uppfostran, men oaktadt han under resor i Frankrike, England och Italien lyckats förskaffa sig en del ytliga kunskaper, blef han en odugling och gjorde en mängd galenskaper samt använde sina pengar på fruntimmer, kläder och hasardspel. Som hans dåliga lefnadssätt var allmänt bekant, ville ingen höra talas om honom, när han återkom till sitt fädernesland. Han blef nu emellertid frimurare.

Ni har förmodligen hört talas om denna öfver hela Europa utbredda orden, hvars hemligheter äro ogenomträngliga. Äfven om man möjligen kan gissa sig till hvad de hafva för sig, möter det stora svårigheter att få reda på någonting, hufvudsakligen af det skälet, att de allra flesta medlemmarne ingenting veta utan det endast är några få, som blifvit invigda i deras hemligheter.

Inom detta sällskap lyckades Plommenfelt vinna inträde och uppnå de allra högsta graderna samt företog, för att göra sig så mycket mera gällande, en särskild resa till de olika och ryktbaraste logerna i Europa. Han medförde därifrån viktiga skrifvelser,

ställda till de svenska logerna, men i stället för att aflämna dem behöll han dem och läste dem själf för att för sina svenska ordensbröder kunna lysa med sina stora kunskaper, som han endast så småningom yppade. Såväl hertigen, i egenskap af stormästare för frimurarne, som kungen, hvilken är inne uti alla hemligheterna, gjorde stor affär af honom och bemötte honom synnerligen väl. Tyvärr kunde han under denna sin lysande bana, ehuru han försökte att låtsas föra ett exemplariskt lefnadssätt, ej tygla sin i grund och botten dåliga karaktär. Moderns affärer började gå illa, och slutligen förlorade hon helt och hållet sin kredit genom att utaf några holländska köpmän uppbära betalning för järn, som hon aldrig afsände. Hon måste göra konkurs, som ansågs vara bedräglig, hvilket föranledde en rättegång. Plommenfelt utkräfde sitt fädernearf och gick ed på att han ingenting utfått, ehuru det var allmänt bekant, att han redan uppburit en stor del däraf. Ehuru han ej kunde öfverbevisas om att hafva svurit falskt, skadade detta hans anseende, men hans frimurarbröder, som fruktade hans stora inflytande, behandlade honom icke desto mindre med en viss skonsamhet och ville ej tro på de framkastade beskyllningarna, allra helst som ju kungen också var frimurare. Kungen och hertigen började dock att undvika hans sällskap så mycket som möjligt, och snart ville ingen människa umgås med honom; lämnad åt sig själf förföll han så småningom samt söp och spelade både dagar och nätter, i trots af sin svåger grefve Horns alla förmaningar.

Så hände det en dag, att han efter flera dagars lättsinnigt lif fick det infallet att på ett värdshus utan att fråga efter värdens varningar skrifva några ord på en fönsterruta. När värden, sedan Plommenfelt aflägsnat sig, ville förstöra rutan, fick han dessförinnan till sin förfäran se, att det skrifna var riktadt emot kungen, som beskylldes för att genom sin dåliga regering störta det arma fosterlandet i fördärf. Värden underrättade genast öfverståthållaren härom, och Plommenfelt blef arresterad samt dömd att mista lif och gods. Kungen ville emellertid, af hänsyn till de stora tjänster hans svåger grefve Horn gjort honom, ej behandla honom med lagens hela stränghet och ansåg sig för öfrigt berättigad till öfverseende, emedan den brottsliga handlingen endast var riktad mot kungens person och ej mot fäderneslandet; han erkände villigt, att han såväl som andra människor kunde begå misstag och därför äfven utsätta sig för olika bedömande. Plommenfelt fick sålunda nåd, men hans egendom konfiskerades till

förmån för hans arfvingar, och hans namn blef utstruket på riddarhuset.*

Ni är törhända nyfiken att få veta, huruvida sekteristerna fortfarande göra lika mycket väsen af sig, och jag kan därför berätta eder, att man numera knappast hör talas om dem, och allt förefaller lugnt. Erfarenheten har sålunda visat, att kungen ej hade så orätt uti sitt antagande, att denna rörelse skulle dö bort af sig själf. Deras sammankomster äro fortfarande öfvervakade af polisen, men allt försiggår lugnt och stilla.

Allmänhetens uppmärksamhet är ej längre riktad på dessa sekterister men sysselsätter sig i stället med en hop nedriga skandalhistorier om åtskilliga damer, hvilka några unga herrar roat sig med att hitta på och sprida omkring i staden; om också någon sanning kan ligga till grund för dem, är det mesta fullkomligt uppdiktadt. Det tyckes rent af höra till ordningen för dagen, att ungherrarne skola hitta på sådant för att störta ansedda damer; med få undantag äro de alla hemfallna åt denna dåliga smak.

Förhållandet till änkedrottningen är fortfarande oförändradt. Hon anstränger sig helt visst förgäfves för att erhålla kungens bifall till den ifrågasatta resan, som äfven numera, sedan prinsessan blifvit bättre, synes öfverflödig. Det förefaller emellertid, som om kungen ej ogärna skulle vilja råka sin moder; jag har redan berättat, huru ett sammanträffande höll på att ske hos grefvinnan Fersen; det är ej omöjligt, att det en annan gång kommer till stånd. Änkedrottningen längtar att få lämna staden, där hon ej ens vågar företaga annars för hennes hälsa välbehöfliga promenader af fruktan att stöta ihop med kungen. För några dagar sedan gaf hon uttryck åt sin otålighet och förtrytelse och yttrade bland annat:

»Är det kungens önskan att få träffa mig, kan han ju komma hem till mig, ty jag har ingalunda lust att sammanträffa med honom annorstädes. Jag längtar i sanning efter den vackra årstiden för att kunna fara ut till Svartsjö, där jag kan våga mig ut utan att befara att möta honom. Här är jag orolig för hvarje steg jag tager och skulle helt säkert kunna få slag, om jag oförmodadt mötte honom och han började tilltala mig.»

---

* Jfr Fersens Hist. Skr. V, 84—88. — E. Schröderheims Skrifter (1892), sid. 87—89.

LXXXI.

Bref för april månad 1782
från Stockholm.

(Innehåll: Kungörandet af drottningens välsignade tillstånd, cirkulärbref till den kungliga familjen och riksråden, prins Fredrik skämtar häröfver, ett nytt sällskapsspel misstänkes såsom brottsligt.)

Jag har glömt att omtala de misstankar man hyst rörande drottningens välsignade tillstånd. Nu har detta emellertid blifvit offentligen tillkännagifvet, och jag har i sammanhang härmed råkat i en ganska brydsam belägenhet. Änkedrottningen hade bedt mig meddela henne, så snart jag fått reda på det offentliga tillkännagifvandet, på det att hon på förhand skulle vara förberedd, ifall kungen skickade för att underrätta henne därom och således undvika något missförstånd. Oaktadt jag vidtagit mina mått och steg att i tid få kännedom härom, fick jag ej förrän på lördagskvällen bestämdt veta, att förbönerna skulle börja dagen därpå; visserligen hade jag hört talas därom förut men ville ej säga något, förrän jag fått full visshet, för att ej blifva beskylld att i otid springa med underrättelser och därigenom utsätta mig för att ej blifva trodd. Som det var ganska sent på kvällen, fruktade jag, att det skulle förefalla något mystiskt att då skicka ett bud till Fredrikshof, men för att i alla fall i tid låta änkedrottningen få veta detta, skref jag ett bref till prinsessan att framlämnas tidigt påföljande morgon, hvaruti jag meddelade henne, att förbönerna dagen därpå skulle taga sin början, men nämnde tillika, att jag ej visste, om kungen hade för afsikt att särskildt härom underrätta änkedrottningen. Oaktadt prinsessan, som läste brefvet, så snart hon vaknade, genast delgaf änkedrottningen dess innehåll, var det redan för sent, emedan kungen gifvit riksrådet Ribbing order att in-

ställa sig på Fredrikshof vid änkedrottningens uppvaknande. Lyckligtvis är Ribbing, som är änkedrottningens öfverstemarskalk, mycket tillgifven båda partierna, och därför kunde man vara lugn för att han aldrig skulle hafva missbrukat det, äfven om änkedrottningen händelsevis hade fällt något yttrande, som kunde missförstås.

Samma dag afsände kungen äfven cirkulärbref till hertigen och mig samt till de sex riksråd och sex riksrådinnor, som skulle vara närvarande vid förlossningen.[50] Dessa cirkulär hafva framkallat mycket åtlöje från deras sida, som alltid äro färdiga med sina anmärkningar. Prins Fredrik, som gärna vill klandra alla kungens åtgöranden, skämtade helt öppet häröfver och framställde hånfullt till mig den kitsliga frågan, huruvida man skulle besvara brefvet skriftligen eller muntligen. Jag tyckte mig förstå, att han af någon särskild orsak var förargad på kungen, men han ville ej besvara den fråga jag gjorde härom utan yttrade endast:

»Hvad tycker ni väl, att jag skall kunna hafva för tankar om en människa, som först lämnar mig ett uppdrag och sedan en tid därefter förnekar detta och säger sig icke ens hafva haft en tanke ditåt samt fordrar få se skriftligt på det?»

Jag måste bedja prinsen vara försiktig, ty han blef alltför högljudd, och som detta nu var under pågående »cercle», var kungen ej långtifrån oss. Jag sade därför:

»För all del var försiktig, min bäste broder, ni måste lägga band på eder, ty om kungen finge höra er, kunde det gifva anledning till nya trakasserier. Betänk, att allt hvad ni säger kommer att sättas på änkedrottningens räkning och att hon helt säkert blifver beskylld att vilja framkalla en brytning mellan eder och eder broder, hvilket man ej anser eder i annat fall kunna tänka på. Både för hennes och för eder egen skull är det därför nödvändigt, att ni är försiktig.»

Visserligen lofvade han att följa mitt råd, men det anser jag ej vara mycket att lita på, ty han har svårt att behärska sina känslor.

Det är förvånande, huru somliga människor ständigt och jämt vilja uttyda de minsta småsaker på ett illvilligt sätt. Detta har jag personligen fått röna på sista tiden med anledning af ett litet skämt, och om man ej så väl kände min karaktär, hade det kunnat förorsaka mig mycket obehag. Man hade en afton hos mig, när man ej visste hvad man skulle taga sig för, hittat på ett nytt egendomligt sällskapsspel, som kallades för »*Kvinnans vilja*» och hvar-

uti alla möjliga skämtsamma uttryck om kvinnorna förekommo. För att tillfredsställa kungens önskan beslöt jag mig för att låta trycka spelreglerna och skickade konceptet till en boktryckare. En person, hvars namn är mig obekant, hade händelsevis därstädes fått se dem och lät, helt säkert för att göra sig viktig, förbjuda tryckningen samt anmälde saken för öfverståthållaren under uppgift, att det hela innefattade ett emot drottningen riktadt »epigram». Så snart öfverståthållaren fått läsa spelreglerna, lugnade han den misstänksamme mannen med att ingen orsak förefanns att förbjuda tryckningen, eftersom den skedde på min befallning och jag helt visst ej vore i stånd att skrifva något emot drottningen. För att ytterligare lugna honom upplyste han honom om att kungen själf likasåväl som han var invigd i hemligheten och alla kvällar brukade deltaga i spelet, som blott var ett sällskapsskämt utan någon som helst underförstådd mening. Denne mans stora samvetsömhet har uppväckt mycken munterhet, man fann hans nit att vilja angifva mig för polisen löjligt, och kungen har mycket skämtat häröfver och brukar numera, när han råkar mig, hota mig med att en vacker dag öfverlämna mig i polisens händer.

LXXXII.

Bref för maj månad 1782
från Gripsholm.

(Innehåll: Resa till Gripsholm, den allmänna sjukligheten, »la grippe»; prinsessans föreslagna brunnsresa och ytterligare sjukdom, underhandlingar om ett besök hos henne af kungen.)

Sedan några få dagar tillbaka är jag nu här, drottningen är icke med, det är endast kungen och jag samt ett par andra damer utom dem, som äro i mitt följe.* Vår vistelse här torde ej blifva långvarig, ty äfven om kungen gärna skulle vilja det, lägger nog den här rådande sjukligheten hinder i vägen. Det är en märkvärdig sjukdom, som kommer mycket hastigt och tyckes angripa alla; den är ej vidare farlig och består i en häftig feber med snufva och bröstvärk, den kallas i Frankrike »la grippe» och har gått nästan öfver hela Europa.

Jag hoppas, att ej prinsessan måtte angripas däraf, den kunde möjligen blifva farlig för henne, som hela det sista året haft åtskilliga åkommor. Jag har redan berättat, hurusom änkedrottningen önskade att få fara till Spa med henne, och därför blef hon mycket belåten, när läkarne på grund af ett återfall, som prinsessan hade i början af denna månad, förnyade sina framställningar om brunnsresan, och hon försökte på alla sätt vinna kungens bifall. Kungen lät svara henne, att för den händelse hans systers hälsa kräfde en resa till Spa, ämnade han själf ledsaga

---

* Jfr Fersens Hist. Skr. V, 93. Där uppgifvas de i färden till Gripsholm deltagande sålunda: »Af damer voro närvarande hertiginnan af Södermanland med fyra hofdamer, grefvinnan Brahe, grefvinnan Löwenhielm, grefvinnan Lantingshausen, grefvinnan Piper född Fersen, fru von Nolcken samt riksrådet Ulrik Scheffer med sin fru.»

henne dit, så att hans moder ej skulle behöfva lämna landet. Som emellertid änkedrottningen förklarade, att hennes dotter ej komme att lämna henne, fick hon af kungen det beskedet att i så fall ingen resa till Spa, som han annars ämnat helt och hållet bekosta, kunde ifrågakomma, men att han ville anslå 2,000 rdr för en vistelse i Medevi.

Prinsessan försökte att själf öfvertala kungen men förgäfves; hon fick samma besked, att han och icke änkedrottningen skulle ledsaga henne till Spa, om resan vore nödvändig, men att han hoppades, att Medevi skulle vara lika nyttigt och att man således skulle kunna slippa ifrån de dryga omkostnaderna för en längre resa.

Jag tilltror mig ej att bedöma, hvilket som skulle hafva varit det bästa, men hoppas, att läkarne böra förstå sig på detta och att det ej endast var för att behaga kungen, som de slutligen föreslogo, att prinsessan tidigt på våren skulle fara ut till Svartsjö för att därstädes dricka brunn, hvarefter man finge se, hvad verkan det medförde, och att hon nästa år, om hon då ej var bättre, kunde företaga den ifrågasatta resan. Änkedrottningen, ehuru föga belåten med detta läkarnes sista utslag, var dock tvungen att finna sig däruti.

Några dagar sedan detta blifvit bestämdt, fick prinsessan ett återfall af sina nervsmärtor och nödgades intaga sängen, hvarför jag beslöt mig för att själf fara och höra efter, huru hon mådde. När kungen fick se min vagn komma fram, skickade han till mig och bad mig vänta, emedan han ville tala med mig, innan jag for. Han kom till mig och tillkännagaf sin stora oro för sin syster och sin önskan att kunna få hälsa på henne, men han drog sig för att fara till Fredrikshof, där han ej varit på tre år, ifall jag ej kunde laga så, att han kunde komma dit utan att behöfva råka sin moder. På min fråga, hvarför han var så rädd för detta, svarade han:

»Egentligen har jag just ingenting emot att råka henne, men jag är rädd för att hon kan ställa till ett uppträde, om jag, utan att hon vet om det på förhand, besöker min syster, och detta kunde menligt inverka på min sjuka syster. Å andra sidan kan det törhända på den fot, som vi stå till hvaranda, anses såsom bristande uppmärksamhet emot min moder, om jag kommer i hennes hus utan att göra henne själf ett besök. Jag har verkligen lust att följa med i eder vagn, ty under sådana förhållanden borde hon ej hafva något att däremot anmärka.»

Jag svarade honom, att det kunde han gärna få göra för mig, men frågade hvad han skulle taga sig till, ifall änkedrottningen händelsevis skulle befinna sig inne hos sin dotter, hvilket föranledde honom att ändra åsikt, och han yttrade:

»Det är nog klokast, att ni på förhand underhandlar om mitt besök, och jag kan ju här hos eder få invänta edert svar; låt mig genast veta, när änkedrottningen aflägsnar sig, det må nu blifva vid hvilken tid på dygnet som helst, till och med vid midnatt; jag är verkligen mycket orolig och längtar att få råka min syster.»

Kungens stora oro var nog delvis framkallad däraf, att en af hans kammarherrar, vid hvilken han var mycket fästad, aflidit dagen före detta samtal.*

När jag kom till Fredrikshof, fann jag prinsessan sängliggande och ganska dålig. Änkedrottningen samtalade uti hennes kabinett med grefve Gyldenstolpe, om hvilken jag i mina föregående bref har talat. Jag framförde genast mitt ärende till prinsessan men fick af henne till svar:

»Hvad tjänar det till att fråga mig, om jag önskar träffa honom eller ej? Jag har ju ingenting att säga utan måste endast lyda änkedrottningens befallningar, det är därför bäst att tala med henne.»

Jag gick genast in till änkedrottningen men blef mycket ovänligt emottagen, ty hon tycker aldrig om att blifva afbruten, när hon samtalar med någon. Jag meddelade henne mitt uppdrag samt framhöll, att kungen ej velat besöka sin syster utan att på förhand hafva underrättat henne därom. Oaktadt jag märkte, att hon blef förargad, fortsatte jag:

»Jag tycker, att min älskade moder ej bör kunna förvägra kungen att få besöka sin syster, i synnerhet när han är så grannlaga att ej vilja öfverraska eder utan helt och hållet rätta sig efter, huru det kan passa för min älskade moder, när hon ämnar gå in till sig. Han har därför bedt mig att få veta, så snart min älskade moder aflägsnat sig för en halftimme.»

»I så fall skall ni endast svara honom», sade änkedrottningen, »att jag aldrig lämnar min dotter och att han således ej behöfver besvära sig att komma hit.»

»Jag tycker, att det är grymt af eder, min älskade moder, att ej tillåta kungen att få råka sin syster. Han borde väl kunna vänta sig så mycket tillmötesgående att åtminstone få se henne några ögonblick.»

* Grefve Arvid Stenbock, död den 1 maj 1782.

»Det är alldeles onödigt, att han kommer hit hem till mig, eftersom jag aldrig besöker hans hus. Jag fick ju för min del underkasta mig att ej få besöka min son Fredrik under hans sjukdom, och nu får han i sin ordning försaka nöjet att få råka sin syster. Säg mig, hvad tycker ni att jag bör göra?» frågade hon grefve Gyldenstolpe, som hittills endast varit en stum åhörare.

»För den händelse eders majestät täckes fästa något afseende vid min mening», svarade han, »så vågar jag hemställa, att eders majestät må tillåta hertiginnan att skrifva och underrätta kungen, att eders majestät ämnar stanna inne hos sig och ej besöka prinsessan under en timmes tid. Jag anser det alltid vara bäst att, om man kan, undvika trakasserier och det är i alla fall omöjligt att förbjuda honom komma hit.»

Jag fick alltså slutligen änkedrottningens tillstånd att skrifva, med villkor att hon skulle få läsa mitt bref. Hon hjälpte mig till och med att få fram på skrifbordet hvad som behöfdes för att i hast rafsa ihop följande bref:

Bref, afsändt med en page till kungen, från Fredrikshof:

»*Sire, för ögonblicket befinner sig änkedrottningen på sina egna rum, hvarför intet hinder nu möter för eders majestät att besöka sin syster. Det är med den djupaste vördnad som jag har den äran att vara etc.*»

Jag afsände genast brefvet med min page, som medförde tillbaka följande:

Svar från kungen.

»*Jag tackar eder, min bästa svägerska, för edert meddelande och sätter mig ögonblickligen i vagnen för att fara till Fredrikshof. Var alltid öfvertygad om min vänskap.*

G.»

Under afvaktan på kungens ankomst, satt jag inne hos änkedrottningen, som var mycket orolig och hela tiden talade om sin son, stundom ganska vänligt men dessemellan skoningslöst. Förgäfves försökte både grefve Gyldenstolpe och jag att lugna henne, men vi märkte, huru det plågade henne, att kungen skulle komma dit, utan att hon skulle få se honom, ty ännu hade hon nog kvar en viss känsla af ömhet för sin son.

Jag var sedermera kungen till mötes hos prinsessan, där han endast stannade en kort stund, synbarligen besvärad och, såsom

han själf erkände, uppskakad öfver att inträda i detta hus. På hans uppmaning besökte jag honom på aftonen i hans loge på teatern, där han gjorde mig tusen frågor rörande änkedrottningen och var i synnerhet nyfiken att få veta, huru jag burit mig åt för att få henne att aflägsna sig från prinsessan. Han fick dock ej veta mera, än hvad jag ansåg lämpligt; jag berättade för honom, huru upprörd hans moder hade varit, men förteg visligen allt, som på något sätt kunde bidraga att förbittra hans känslor emot henne.

LXXXIII.

Bref för juni månad 1782
från Stockholm.

(Innehåll: Vistelsen på Gripsholm, festlighet på kungens namnsdag, upptåg och däraf framkallade rykten, Armfelts karaktär, förberedelser till festligheter med anledning af drottningens nedkomst, änkedrottningens sjukdom.)

Med en viss saknad lämnade jag Gripsholm, där vår vistelse varit mycket angenäm, hvartill nog ej så litet bidragit, att drottningen på grund af sin grossess ej var med; dessutom var verkligen sällskapet bättre sammansatt, än annars brukar vara fallet under kungens landtsejourer. Man tänkte ej på annat hela dagen igenom än att förströ hvarandra och i främsta rummet roa kungen, hvilken jag nästan aldrig tror mig hafva sett vid så godt lynne.

Tre dagar före kungens namnsdag, som infaller i denna månad, beslöto vi oss att söka åstadkomma en öfverraskning för denna högtid, och oaktadt vi ej hade med oss några högtidskläder och saknade dekorationer och handtverkare, som kunde förfärdiga sådana, redde vi oss dock så godt vi kunde. Jag vill nu lämna eder en beskrifning på hvad vi hittat på. Under resan till Spa hade kungen därstädes sammanträffat med sin kusin, markgrefvinnan af Bayreuth, som till hans ära anordnat en fest; därför lät jag vid hans uppvaknande denna dag till honom öfverlämna en inbjudning till frukost hos denna dam. Uti ett på en äng uppfördt tält var frukosten anordnad, och där emottogs han under musik utaf oss alla, som voro klädda uti elegant förmiddagsdräkt, såsom det brukas i Spa. Jag, som skulle föreställa markgrefvinnan, hälsade honom välkommen på vers och öfverräckte till honom en bukett, under frukosten sjöngo sedermera damerna kupletter, hänsyftande på dagens betydelse. Kungen var mycket

road af denna uppmärksamhet, som för honom var en fullkomlig öfverraskning, och alla deltagande voro mycket uppsluppna och glada i trots af ett våldsamt regn, som gjorde oss genomblöta.

Naturligtvis hittade elaka tungor nu som alltid på en mängd rysliga historier om denna vår vistelse på Gripsholm, hvilka i synnerhet gingo ut öfver damerna. Hittills hade man alltid brukat skona mig, men nu befanns tillfället gynnsamt att äfven angripa mig, emedan hertigen var borta i Finland, där han inspekterade det finska lägret vid Sveaborg. Det var ett oskyldigt skämt, som gaf anledning härtill. En dag när vi sutto och pratade, kungen och jag samt ett par damer och några herrar, hittade jag på salongsbordet en papperslapp hopviken såsom ett bref, hvilken uppväckte kungens nyfikenhet, men som papperet var alldeles rent, föreslog han på skämt, att man skulle däruppå skrifva en »billet-doux» för att intrigera de öfriga, och sedermera, ifall det skulle blifva något väsen af, tala om rätta sammanhanget. Jag erbjöd mig att skrifva biljetten och gjorde det med förvänd stil och uti ömma ordalag på ett sätt, som vann allas bifall. En af de närvarande damerna åtog sig att tappa biljetten helt oförmärkt, och påföljande dag berättades historien med betydande utläggningar. Misstankarna riktades emot mig, så att kungen till slut fick lof att tala om, huru allt hade tillgått, hvilket gjorde de välvilliga människorna, som ställt till så mycket väsen för biljettens skull, ganska häpna.

Under denna vistelse har jag försökt att något närmare lära känna en baron Armfelt, hvars bekantskap kungen gjorde i Spa och som helt nyligen blifvit anställd hos kronprinsen. Han tyckes stå mycket väl hos kungen och åtnjuta dennes förtroende; man misstänker honom att vara orsaken till att grefvinnan von Höpken under sista vintern varit utesluten från kungens närmare umgänge och ej heller fick vara med om den härofvan omtalade festen. Detta är ej otroligt, emedan Armfelt anses vara ganska elak och hämndlysten samt möjligen fått veta, att grefvinnan von Höpken, som ej kan tåla honom, tillåtit sig att fälla ett mindre fördelaktigt omdöme om honom. Jag lyckades också häromdagen locka ur honom sanningen, nämligen att han af hjärtat hatar grefvinnan von Höpken, men sökte förgäfves få reda på den egentliga anledningen härtill. På mina förebråelser, att han vore orsaken till att kungen ej längre behandlade henne med samma välvilja som förr, svarade han, att han ansåg sig tvungen att försvara sig och att de vore bättre att söka störta sina ovänner än att utsätta sig för att af dem själf blifva störtad.

»Denna eder åsikt kan nog vara befogad», invände jag, »men det är verkligen mycket synd om grefvinnan von Höpken, hvars hela tillvaro är beroende på kungen, och som genom att förlora hans aktning och ynnest måste råka i en bekymmersam ställning.»

Han erkände, att det var synd om henne, och lofvade söka förmå kungen att vara litet vänligare emot henne.

Änkedrottningen hade före min affärd till Gripsholm, med kännedom om Armfelts stora inflytande, bedt mig söka taga reda på hans åsikter rörande hennes förhållande till kungen. Jag ledde därför en annan dag samtalet in på detta ämne och yttrade som min tanke, att det för kungens lugn skulle vara önskvärdt, att en försoning kunde komma till stånd.

»Jag försäkrar eder, att jag är oviss om hvad som vore det bästa», svarade han, »visserligen vore det lugnare för kungen, om denna oenighet kunde upphöra, men som jag befarar, att de aldrig skola komma öfverens, är det kanske lika godt, att det är som det är. Det förvånar mig, att kungen alltid har så väl reda på allt hvad änkedrottningen gör, det måste finnas någon, som härom lämnar honom underrättelser men som samtidigt ej är så noga med sanningen utan ovärdigt nog gör allt för att ytterligare uppreta honom. Jag vet ännu ej hvem denna spion är men skall söka utforska det.[51] Gärna skulle jag vilja bidraga till deras försoning, om blott ingen annan därvid finge sitta emellan, men fruktan att det möjligen kan gå ut öfver hertigen afhåller mig, emedan det bara skulle göra det hela ändå värre.»

Som denne Armfelt säkerligen till följd af den ständigt växande ynnest han åtnjuter hos kungen en gång kan komma att spela en framstående roll, har jag försökt utforska hans karaktär och vill härmed delgifva eder mina iakttagelser. Hans hufvudsakliga sträfvan tyckes vara att blifva kungens gunstling, och han gör allt hvad han kan för att härutinnan lyckas samt lägger hufvudsakligen an på dennes svagheter för att vinna sitt mål och få honom fullkomligt i sitt våld; det förefaller verkligen, som det mera vore hans ynnest än hans vänskap han eftertraktar. I kungens frånvaro kan han yttra sig ganska skarpt om honom, men detta är möjligen för att på så sätt lättare skaffa sig nyttiga upplysningar. Han är mycket egenkär och högmodig samt fåfäng och egennyttig och tål inga motsägelser. Jag tror, att hans hjärta i grunden ej är elakt, men han har ett väsentligt fel, som för-

dunklar hans bättre egenskaper: det är lusten att lysa med sin kvickhet; för ett infall kan han uppoffra allt annat, och detta gör honom elak. Han har mycket briljant i sin kvickhet, ger lifliga svar, har en lätt och behaglig konversation samt resonnerar ganska bra, fastän stundom såsom andra unga herrar. Han skryter gärna med att stå högt i kungens gunst och vill spela beskyddare, detta kan ju ursäktas af hans ungdom men kan blifva farligt för honom i framtiden. Han skulle helt visst ej kunna med lugn bära förlusten af kungens ynnest; om också hans hjärta däraf ej skulle lida alltför mycket, skulle det i så mycket högre grad såra hans egennytta och fåfänga. Jag misstager mig törhända uti mitt omdöme om honom men tror likväl, att framtiden kommer att bevisa riktigheten däraf.

Under de sista dagarna af vår vistelse på Gripsholm uppgjorde kungen planer för festligheterna, som skola förekomma i sammanhang med drottningens nedkomst; utom andra ceremonier och galatillställningar ämnar han anordna en fest på Drottningholm i likhet med den, som gafs för några år sedan och som jag då beskref; däruti skola åtskilliga personer af societeten deltaga. Det blifver ett tornerspel med ämnet hämtadt ur romanen »Roland», där hvarje riddare kommer att uppträda med sin dam vid sin sida.

Det är dock möjligt, att denna fest ej blifver af, ty änkedrottningens hälsotillstånd ingifver oro; enligt senaste underrättelser lär hon vara ganska dålig, och jag fruktar, att innehållet af mitt nästa bref kan blifva sorgligt nog. Under alla förhållanden hoppas jag, att hon före sin död må blifva försonad med kungen, annars blifver det helt visst mycket bekymmersamt. Kungen, som händelsevis fick reda på änkedrottningens sjukdom, hvilken hon velat hemlighålla, skickade samma morgon han återkom till Stockholm ett bud till Svartsjö, hvilket medförde föga gynnsamma meddelanden; man fruktade nämligen, att hennes sjukdom, som yttrade sig uti en häftig feber och svår snufva, skulle kunna öfvergå till lunginflammation, för hvilket hon har stor fallenhet.

Af ett samtal, som jag nyligen hade med kungen, framgick, att han ej ogärna skulle se, att en försoning kommer till stånd, men han drager sig för att själf taga första steget; kanske är det mera klokheten än någon verklig ömhet för modern, som påverkar honom, men det betyder mindre, endast försoningen blifver af, och man får väl afvakta, huru det kommer att aflöpa; allmänheten

kommer nog alltid ändå att tillskrifva en blifvande försoning den sonliga kärleken.

Nu har det blifvit bestämdt att vi skola fara till Drottningholm den 3:e i nästa månad, och det är meningen, att drottningens nedkomst därstädes skall afvaktas. Kanhända kommer det nära grannskapet till Svartsjö att förläna mitt nästa bref ett visst intresse.

LXXXIV.

Bref för juli månad 1782
från Drottningholm.

(Innehåll: Utflyttning till Drottningholm, samtal med kungen om änkedrottningens sjukdom, hertiginnan besöker Svartsjö, underhandlingar rörande kungens besök därstädes, kungen reser dit utan att blifva emottagen. Brefväxling med prinsessan och riksrådet Ribbing, änkedrottningens villkor, förböner påbjudas, kungens förnyade besök och försoningen med änkedrottningen, grefvinnan Cronhielm erkännes som statsfru. Kronprinsen införes till änkedrottningen, förbönerna inställas, festligheter förberedas, underhandlingar om statsfruarnas presentation, brefväxling med prins Fredrik, förnyadt besök på Svartsjö, änkedrottningens sista stunder och död, prins Fredrik och prinsessan uppbränna änkedrottningens papper. Riksrådet Ribbing öfverlämnar till prins Fredrik en afskrift af änkedrottningens bref till kungen, underhandlingar med kungen om denna afskrift och testamentet, änkedrottningens lik föres till Stockholm, tvist om hvem som skall bära kronan vid begrafningen, änkedrottningens hof tillförsäkras att få behålla sina löner.)

Mina aningar, att detta bref skulle få ett särskildt intresse, hafva visat sig grundade, ty efter vår hitkomst har mycket inträffat. Jag har varit i en ständig spänning och uppskakad af växlande känslor af oro och hopp samt slutligen försänkts i djup sorg öfver änkedrottningens timade död. Det förvånar mig, att under allt detta min hälsa kunnat stå ut, men så har lyckligtvis varit fallet.

Jag vill använda tiden under det nu rådande lugnet och stillheten till att lämna en skildring öfver händelsernas gång, som kommer att innehålla mycket både öfverraskande och intressant.

Såsom jag i mitt förra bref omnämnde, flyttade vi ut till Drottningholm den 3:e i denna månad, som är drottningens födelsedag, men kungen hade redan rest dit dagen förut för att vidtaga förberedelser till den teaterföreställning, hvarmed högtiden skulle

firas, och hade anmodat mig att följa med. Samma dag på morgonen skickade kungen en page till Svartsjö för att skaffa sig underrättelse om änkedrottningens tillstånd, hvaröfver han var ganska orolig; en timme efter vår framkomst till Drottningholm återkom denne med en föga lugnande bulletin. Jag hejdade honom på terrassen, innan han gick in till kungen, och fick af honom veta, att, ehuru läkarne ej ansågo faran öfverhängande, tillståndet dock var mycket betänkligt, och att änkedrottningen själf trodde, att hon skulle dö, och redan hade tagit afsked af sina tjänare. Munck, som befann sig i närheten, när jag emottog detta meddelande, hviskade genast till mig:

»Försök om möjligt öfvertala kungen att besöka sin moder.»

Öfverraskad af detta hans yttrande, svarade jag honom, att jag visserligen ingenting högre önskade men dock ej trodde, att detta skulle falla sig så lätt.

»För eder, madame», fortsatte han, »torde det ej vara svårt, om ni blott är försiktig, men jag tillråder eder att själf meddela kungen denna underrättelse, så att han är förberedd, när pagen öfverbringar sitt svar.»

Jag anmodade pagen att följa mig och fann kungen sittande i sitt bibliotek, sysselsatt med läsning och omgifven af en mängd handlingar och manuskript. Han tillropade mig genast vid mitt inträde:

»Ändtligen är ni då här; jag har länge väntat på eder för att få visa eder åtskilliga manuskript. Säg mig, hvar ni har varit?»

»Jag kommer direkt från mina rum och blef endast ett ögonblick uppehållen af eders majestäts page, som jag mötte på terrassen; han medför dåliga nyheter.»

»Huru så! Skulle hon alltså hafva blifvit sämre?»

»Den utfärdade bulletinen förefaller mig synnerligen oroande», svarade jag och upprepade för honom hvad pagen hade meddelat mig; han tillkallade denne, och sedan han läst bulletinen, yttrade han:

»Det kan nog hända, att hon verkligen är illa sjuk, men jag har svårt att föreställa mig, att det är så farligt som det låter; jag misstänker, att det endast är en list för att locka mig till en försoning.»

»För den händelse att eders majestät önskar erhålla säkra underrättelser, skall jag gärna resa dit i morgon bittida, så att jag kan meddela eder verkliga sanningen vid middagen. Jag gör det så mycket hellre, som jag samtidigt kan få tillfälle ägna änkedrott-

ningen min skyldiga vördnadsbetygelse och äfven fråga efter huru prinsessan mår.»

»Ni hinner kanske ej tillbaka till middagen, och jag vill på inga villkor sakna eder vid firandet af drottningens födelsedag.»

»Jag lofvar att vara tillbaka i tid, och för den händelse eders majestät har något uppdrag att gifva mig, åtager jag mig detsamma med nöje. Jag anser, att det är alldeles nödvändigt att I erhållen säkra underrättelser om hennes tillstånd, ifall hon verkligen är mycket dålig.»

Han föreföll belåten härmed och lofvade mig, att jag skulle få låna hans vagn, emedan min ej ännu hade anländt. Aftonen tillbringade vi ganska angenämt, kungen sysselsatte sig med att söka reda på och bläddra i åtskilliga böcker och talade ytterligare om änkedrottningens sjukdom, som han ej ville tro vara så farlig, ehuru han allt föreföll ganska orolig. Det var ingen annan närvarande än jag och grefve Ekeblad, som är kapten vid drabantkåren, och kungen talade med den största uppriktighet om allt, som inträffat sedan brytningens början; han föreföll ej vidare hågad för en försoning samt sade sig betvifla dess varaktighet och befara, att hon sedan skulle vilja lägga sig i allting och särskildt, att hon aldrig skulle förlåta hertigen.

»Eders majestät känner henne bra illa», invände jag, »jag är öfvertygad om att hon ej hyser något agg till hertigen, och hon tog före hans afresa ett ömt farväl af honom.»

»Ni är verkligen mycket godhjärtad, som förlitar eder på hennes uppriktighet, hvilken jag åtminstone i detta fall på det allra högsta betviflar. Var säker på att hon ingalunda har förlåtit honom. Det vore nog för oss alla det lyckligaste, om hon finge dö, ty förr få vi säkerligen intet lugn. Jag medgifver gärna, att det är hemskt att önska sin egen moder döden, men jag kommer helt visst att icke sörja henne vidare djupt, åtminstone sedan den första uppskakningen gått öfver. Denna oenighet, som varat tre och ett halft år, under hvilka jag knappast sett henne, bidrager i sanning att göra förlusten mindre kännbar.»

»Jag hoppas emellertid, Sire, att I måtten få råka henne före hennes död, ty det vore förfärligt, om ni för alltid skulle skiljas åt utan att vara försonade.»

Vårt samtal räckte ganska länge, och jag gjorde allt hvad jag kunde för att öfvertala kungen att försöka få råka sin mor samt fick uti mina bemödanden understöd af grefve Ekeblad på ett sätt värdigt en hederlig man. Kungen ville dock ingenting lofva

men gaf mig i uppdrag att skaffa honom noggranna upplysningar rörande hennes sjukdoms natur.

Tidigt påföljande morgon for jag till Svartsjö, dit jag framkom, innan någon ännu var vaken, och beslöt mig därför att själf väcka en af änkedrottningens damer för att få veta, huru det stod till; jag uppsökte alltså statsfrun friherrinnan Piper, hvars man är hofmarskalk hos änkedrottningen, och frågade henne, som ännu låg i sin säng, huruvida tillståndet verkligen var så oroande, som det hade uppgifvits. Hon sade sig ej vilja tro, att sjukdomen ännu åtminstone vore vidare farlig utan endast härledde sig från en vanlig förkylning jämte oro för prinsessan, till hvilken änkedrottningen ofta brukade gå midt i natten för att höra efter, huru hon mådde; det var alltid vanligt, så snart hon blef sjuk, att hon trodde sig nära döden och att hon tog afsked af sina tjänare, så detta betydde ej så mycket. Prinsessans hofmästarinna, grefvinnan De la Gardie, som hade vakat hos änkedrottningen hela natten, kom efter en stund och bekräftade hvad friherrinnan Piper hade sagt. Hon omtalade, att änkedrottningen nyss hade vaknat, och på hennes uppmaning gick jag in till henne, där hon låg i sin säng; hon klagade öfver en tryckning på bröstet samt en besvärande hosta och föreföll att hafva feber.

»Det är min dotter, som är orsak till att jag är sjuk», yttrade hon, »jag har varit i en ständig oro för hennes skull.»

Sedan hon en stund talat om likgiltiga ämnen, frågade hon mig, huru det stod till på Drottningholm och hvad kungen gjorde samt beklagade sig öfver att han ej tänkte på annat än sina nöjen och hvarken frågade efter henne eller sin syster.

»Min älskade moder gör honom orätt», inföll jag, »under vår vistelse på Gripsholm har han varit mycket orolig öfver sin systers sjukdom, och det är han äfven nu för min älskade moder.»

»Han är en Sardanapal och frågar lika litet efter mig som efter någon annan af sina anhöriga.»

»Jag försäkrar eder, att denna beskyllning är orättvis, och han är till stor del anledning till att jag nu är här.»

»Ni är ett snällt barn och Gud välsigne eder.»

»Han har gifvit mig i uppdrag att noga taga reda på min älskade moders hälsotillstånd. Hvad skall jag svara honom?»

»Fråga Schulzenhiem [52] och bed honom om en bulletin. Själf är jag verkligen så klen, att jag ej har reda på hvad jag säger, och kan därför omöjligen förklara för eder, huru jag mår.»

Efter ännu en stunds samtal om likgiltiga ämnen, lämnade jag henne; prinsessan kunde jag ej få råka, emedan hon ännu sof och det var mig omöjligt att vänta längre för att hinna hem i tid och kunna kläda om mig till galamiddagen. Så snart jag fått bulletinen, gaf jag mig därför i väg, och omedelbart efter min återkomst till Drottningholm skickade jag densamma till kungen, som genast kom till mig, under det att jag satt vid min toalett, och begärde vidare underrättelser. Jag svarade honom, att enligt min tanke föreföll änkedrottningens sjukdom ingalunda påhittad utan ganska allvarsam och att läkarne möjligen befarade en lunginflammation, ifall febern ej ville gifva med sig. Kungen frågade mig äfven, huruvida hon talat om honom, men jag ansåg klokast att ej upprepa hvad hon i häftigheten yttrat och sade endast, att hon varit alltför klen att inlåta sig i något samtal samt hänvisat mig till sin läkare för att få besked om hennes hälsotillstånd.

»Ännu är jag verkligen inte vidare orolig», yttrade kungen, »jag är så van vid alla hennes konster, att jag ej så lätt låter lura mig att taga något steg till en försoning. Vore jag öfvertygad om att hon skulle dö, skulle jag ingenting hafva emot att få råka henne ännu en gång och till och med föra min son till henne, men jag fruktar för att utsätta mig att spela en onödig komedi. Jag är ju tvungen att taga en viss hänsyn till drottningen, som på inga villkor vill träffa henne och möjligen äfven skulle ogilla, att jag försonar mig med henne. Det är allt klokast att se tiden an.»

Detta hans yttrande var verkligen ej vidare uppmuntrande.

När jag sedan återigen den 5 i denna månad besökte änkedrottningen, fann jag tillståndet ungefär oförändradt; hon var fortfarande mycket klen och talade ytterst litet. De bulletiner, som kungen dagligen erhöll, voro ganska oroande, och läkarne befarade en olycklig vändning, om febern ej ville gifva med sig. Påföljande söndag var som vanligt »cercle» och offentlig spisning, vid hvilken flera herrar från änkedrottningens hof voro närvarande; kungen visade sig orolig hela kvällen under teaterföreställningen. Efter dennas slut anhöll änkedrottningens neger Badin att få tala med kungen; som ni vet, åtnjuter han hennes fulla förtroende och intager en helt annan ställning till henne än en vanlig tjänare, hvarför kungen först trodde, att han nu kom i ett särskildt uppdrag från henne. Detta var dock ej fallet, han ville endast i händelse af änkedrottningens död bönfalla om en pension åt en af hennes kammarfruar, som visat honom synnerlig välvilja den tid han

ännu var lifegen. De underrättelser, som han samtidigt lämnade om änkedrottningens försämrade tillstånd, oroade ännu mera kungen. Riksrådet Ribbing fick äfven ett meddelande från hofmarskalken Piper, att hon var sämre; visserligen hade hon stigit upp på eftermiddagen och bränt upp åtskilliga papper samt suttit och skrifvit till långt in på kvällen, men detta hade ännu mera medtagit hennes krafter, så att hon åter nödgats intaga sängen. Kungen försökte dölja sin oro och sade sig ej vilja tro på sjukdomens farliga beskaffenhet utan afvakta dess utveckling, innan han tog något steg till en försoning. Strax före supéen frågade jag riksrådet Ribbing hvad han tänkte om sjukdomen och huruvida man ej borde öfvertala kungen att fara till Svartsjö samt om han trodde, att änkedrottningen skulle taga emot honom.

»Nog anser jag det vara skäl att göra allt hvad man kan, men jag fruktar, att änkedrottningen ej kommer att taga emot honom, ifall icke den unga drottningen följer med. Emellertid vet man aldrig hvad som kan inträffa, det är ju möjligt, att änkedrottningen kommer på andra tankar, ifall han bara kommer till Svartsjö och visar sig vilja taga första steget.»

»Jag anser, att vi måste försöka taga reda på hvad kungen tänker härom; om vi sitta här en stund och prata, kommer han kanske och frågar oss, hvad det är som vi tala om.»

»Gärna skulle jag vilja tala med honom, men han tyckes liksom undvika mig de senaste dagarna. Jag önskar lifligt en försoning, ty jag skulle finna det ohyggligt, om hon skulle dö utan att hafva återsett sin son.»

Efter beräkning kom kungen straxt därefter och frågade hvad vi talade om; jag sade honom, att det var om änkedrottningens oroande sjukdom, och begagnade genast tillfället att hemställa, om han ej ansåge skäl att besöka sin mor, hvilket jag trott mig förmärka, att han, oaktadt han låtsades vara likgiltig, dock understundom längtade efter. Han vidhöll, att han ville se tiden an, och ej trodde sjukdomen vara så farlig utan endast en list för att lura honom.

»Jag vågar försäkra eders majestät», inföll Ribbing, »att änkedrottningens sjukdom ingalunda är påhittad samt att hon helt visst med glädje skulle motse edert besök, om eders majestät därom ville göra framställning.»

»Det har jag i sanning ingen lust till», svarade kungen, »men jag skulle önska, att hon själf ville begära att få råka ej blott mig utan äfven sin sonson.»

»Detta kommer hon aldrig att göra», inföll jag; »huru kan man förutsätta det på den fot, som hon är med eders majestät, och då ni ej på så lång tid sammanträffat. Eders majestät måste ovillkorligen taga första steget, och I skolen helt visst bittert ångra eder efteråt, om I ej hafven återsett henne före hennes död. Huru stor misshälligheten med en så nära anförvant än må vara, bör man väl ändock ej i hennes sista stunder uraktlåta att visa henne skyldig uppmärksamhet.»

»Vore ej anledningen till vår oenighet af en så allvarlig natur», fortsatte kungen, »skulle jag fullkomligt dela eder åsikt, men nu kommer jag aldrig att känna de ringaste samvetskval. Jag har ej sett min moder på fyra år, och under hela denna tid har hon varit som död för mig, hvarför förlusten kommer att blifva föga märkbar. Hon har gjort sig ovärdig att betraktas som min mor, och om hon dör, kommer jag att mera sörja öfver hennes lif än begråta hennes död.»

Både jag och riksrådet Ribbing häpnade öfver ett sådant uttalande, och vi visste verkligen ej, hvad vi skulle svara, men efter en stunds tystnad tog jag till ordet och sade:

»Om eders majestät ej vill betrakta henne som sin moder, har jag ingenting mera att tillägga. Icke desto mindre är jag öfvertygad om att eders majestät kommer att bittert ångra sig, när det en gång är för sent, och detta kan vara, förrän man tror.»

Samtalet afbröts genom tillkännagifvandet, att supéen väntade. Innan vi lämnade rummet, förklarade riksrådet Ribbing, att han numera fann alla vidare försök fåfänga, men jag svarade honom, att jag ännu ej ville misströsta utan se tiden an.

Ehuru läkarnes bulletin var oförändrad, kände sig änkedrottningen påföljande dag sämre och skickade efter riksrådet Ribbing och sin öfverhofpredikant Wingård, hvilka båda ankommo på tisdagen; hon lämnade Ribbing ett bref till kungen, innehållande hennes yttersta vilja, hvilket hon skrifvit på söndagen. Efter att en stund hafva samtalat med honom, lät hon sin själasörjare komma in och gjorde för honom liksom ett slags bikt tilläggande:

»Jag känner mig lugn för mitt öde och anropar den gode Guden, att han af nåd måtte befria mig från mina plågor, ty jag lider mycket. Jag anser mig likväl ej nu böra begå Herrens nattvard, emedan jag ju gjorde detta kort efter min ankomst till Svartsjö.»

Hon förklarade sig därefter tro på den luterska religionens lärosatser och förklarade, att det blott vore två saker, som hon

hade att förebrå sig och för hvilka hon hoppades på Guds förlåtelse. För det första hade hon under lyckans dagar försummat tacka Gud för hans nåd, och för det andra hade hon under motgången knotat öfver försynens skickelse. Sedan hon afgifvit denna bekännelse, föreföll hon mycket lugnare.*

Följande dag var bulletinen mera oroande, och hofmarskalken Piper ansåg sig äfven genom ett särskildt bref böra underrätta kungen, att den senaste natten varit särdeles dålig. Kungen skickade därför genast sin lifmedikus Dahlberg och sin vakthafvande kammarherre Posse med befallning att noga taga reda på änkedrottningens hälsotillstånd för att därefter kunna fullkomligt redogöra för alla symtom. Jag for äfven dit samma eftermiddag och frågade kungen före min afresa, om han hade något att befalla, under förhoppning att möjligen erhålla något uppdrag från honom. Han bad mig framföra hälsningar till prinsessan samt för den händelse änkedrottningen skulle fråga efter honom endast säga, att jag funnit honom mycket orolig. Han förklarade, att han först efter Dahlbergs återkomst ville taga i öfvervägande, hvad han på grund af de underrättelser han kunde medföra borde göra. Vid Svartsjö fann jag alla i tårar, och på min fråga, om tillståndet vore hopplöst, svarade mig den kammarherre, som tog emot mig:

»Ännu är hon ej öfvergifven af läkarne men är helt visst mycket dålig. Hon har uttalat sin önskan att få råka eder.»

När jag kom in till henne, samtalade hon med låg röst med riksrådet Ribbing, och prinsessan, ännu ganska klen och svag, låg på en soffa, som hon lämnade för att gå mig till mötes, samt yttrade:

»Det var för väl, att ni kom, änkedrottningen har längtat efter att få råka eder och har flera gånger frågat efter eder. Själf tyckes hon vara öfvertygad om att hon skall dö, men ännu är det nog ej särskildt oroande. Af mig har hon tagit afsked och gifvit mig sin välsignelse samt förmanat mig att för det första ej vara så begifven på förströelser och för det andra att försöka kufva mitt lynne. Skulle jag drabbas af den olyckan att förlora min moder, skall min sträfvan blifva att ej glömma dessa hennes förmaningar.»

På hennes uppmaning närmade jag mig sängen, änkedrottningen tycktes slumra, men så snart prinsessan nämnde mitt namn, räckte hon mig sin hand och yttrade:

* Jfr Fersens Hist. Skr. V., 97.

»Gud ske lof, att ni ändtligen kom, jag vill nödvändigt tala med eder men önskar, att vi må få vara ensamma.»

Så snart alla aflägsnat sig, fattade hon åter min hand och fortsatte:

»Gud ske lof, att min bana nu är slut, ni kan ej föreställa eder, min älskade dotter, huru lycklig jag är att få skiljas hädan och lämna en värld, som endast skänkt mig sorger; jag känner mig nöjd med min lott och anropar endast Gud, att han måtte förkorta mina förfärliga lidanden, dock vill jag ej klaga utan söka bära dem med tålamod. Måtte Gud välsigna eder, som städse har varit ett godt barn; jag vill bedja eder om en sista vänskapstjänst, och det är, att ni må vara närvarande, när jag andas ut min sista suck, på det att Sophie må hafva någon hos sig, för hvilken hon hyser förtroende. Jag ber eder taga henne med eder härifrån hvart ni vill, till Rosersberg eller annorstädes, det är likgiltigt, endast hon ej får stanna på Svartsjö. Lofva mig detta, och jag vet, att ni alltid håller hvad ni lofvat.»

Djupt gripen af hennes ord hade jag svårt att återhålla mina tårar, och så snart jag något hämtat mig, kysste jag hennes händer och lofvade uppfylla hennes önskan och ej öfvergifva prinsessan samt, eftersom jag ej ensam hade beslutanderätten, äfven söka förmå kungen att härtill gifva sitt bifall. Mitt svar tycktes lugna henne, och hon smekte mig. På min fråga, om hon ej önskade få se prins Fredrik, svarade hon, att hon ej ville oroa honom och pläga honom med att nödgas närvara vid hennes död, men att hon dock trodde, att hennes stallmästare Ehrencrona redan tillskrifvit honom. När jag hemställde, huruvida hon ej ville råka kungen, svarade hon endast ett kort »nej», hvilket öfvertygade mig, att härvidlag ingenting för ögonblicket åtminstone vore att hoppas. Hon frågade mig därefter, hvar hennes son Karl för närvarande befann sig, och jag svarade, att han var i Finland samt att jag gärna skulle affärda en kurir till honom, om jag endast visste, hvar han kunde anträffas. Sedan jag lämnat änkedrottningen, som tycktes vilja inslumra, frågade jag riksrådet Ribbing om hans egentliga tanke rörande hennes sjukdom.

»Gud vete, hvad man skall tro», svarade han, »det förefaller mig, som om hon svårligen skulle kunna länge stå ut med denna starka feber. Jag tycker, att det vore synnerligen önskligt, om man kunde förmå kungen att fara hit, ty det vore verkligen rysligt, om hon skulle dö, utan att de få återse hvarandra.»

»Ni har fullkomligt rätt, men jag kan försäkra eder, att kungen ej kommer hit, såframt hon ej själf härom uttalar sin önskan, hvilket jag hoppas att hon på ett eller annat sätt måtte göra, innan jag återvänder till Drottningholm.»

»Jag befarar, att det är ingenting härvidlag att hoppas i dag, och vi måste nog lugna oss till en annan dag; emellertid skall jag ej uraktlåta att, om tillfälle yppar sig, försöka öfvertala henne härtill.»

Innan vi åtskildes, lofvade jag honom att äfven å min sida försöka inverka på kungen och förmå honom att besöka sin mor, och prinsessan lofvade oss äfven sitt bistånd för att åstadkomma en försoning.

Posse och Dahlberg hade redan hunnit tillbaka till Drottningholm före mig samt afgifvit sin berättelse för kungen och ingalunda undanhållit honom sanningen; tvärtom hade Dahlberg försäkrat kungen, att han, om än faran ej vore alldeles öfverhängande, dock ansåg änkedrottningen vida sämre, än man föreställt sig.* Själf vilie jag ej heller på något sätt invagga kungen i några förhoppningar utan snarare genom att skrämma upp honom med min oro möjligen söka påskynda försoningen, och jag sade därför genast då jag råkade honom:

»Vid min afresa var änkedrottningen någorlunda lugn och ej sämre, än när Posse for därifrån, men ej heller på något sätt bättre, så att man helt visst kan befara det värsta.»

Han tog mig afsides i rummet bredvid och bad mig alldeles bestämdt säga min tanke om hennes sjukdom. Jag upprepade, att jag verkligen ansåg henne mycket dålig och att jag funnit hennes krafter ytterst nedsatta, sedan jag senast råkat henne. Jag delgaf honom äfven innehållet af vårt samtal.

»Jag har i sanning mycket svårt att tro, att hon är så dålig», invände kungen, »jag föreställer mig tvärtom, att hon öfverdrifver sin sjukdoms farliga beskaffenhet för att därigenom framkalla en försoning. Frågade hon efter mig?»

»Nej, Sire», svarade jag, »jag vågade ej att tala om eder, ty jag har alltför väl förmärkt, att hon alltid blifver upprörd, ifall man endast nämner eders maj:ts namn, och jag ansåg därför klokast att tiga, så mycket mer som jag ju ej hade något uppdrag att framföra ifrån eder.»

»Hon är alltså fortfarande lika uppretad emot mig?»

---

* Jfr L. von Engeström. Minnen och Anteckningar, I, 34.

»Jag vågar ej afgöra, huruvida hon är det eller ej, det är möjligen de obehagliga minnena, som uppröra henne, så snart hon får höra edert namn.»

»Nog skulle jag bra gärna önska få återse henne en gång till, och det vore förfärligt, om hon skulle dö, utan att jag dessförinnan finge råka henne.»

Gladt öfverraskad af detta yttrande, som var alldeles motsatsen till hvad han endast två dagar förut hade sagt, visste jag ej genast hvad jag skulle svara men ansåg mig böra begagna tillfället att stärka honom uti hans åsikt och försäkrade honom, att det skulle vara synnerligen önskvärdt, att han ville fara till Svartsjö, tilläggande:

»Dock är det nödvändigt, att I härvid iakttagen stor försiktighet och ej oförberedt utan att låta anmäla eder gån in till änkedrottningen, hon kunde annars blifva så uppskrämd, att I fingen ångra det efteråt.»

»Saken kan ganska lätt låta sig ordnas. Jag kan ju endast fara och hälsa på min syster, det har jag gjort en gång förr uti staden och kan göra det lika väl på Svartsjö. Jag skulle för öfrigt hafva gjort det långt förut, om jag ej afhållits af hänsyn för min mor och fruktan, att hon kunde finna det ohöfligt, att jag besöker min syster, under det att förhållandena hindra mig att hälsa på min sjuka moder.»

»Ställningen är enligt min tanke mycket förändrad och, ifall eders majestät far till Svartsjö, anser jag en försoning tänkbar, hvilket helt visst är nödvändigt för edert eget framtida lugn.»

»Ni har nog rätt, min bästa svägerska, jag längtar i sanning efter att blifva försonad med min moder; när den eviga skilsmässan nalkas, måste man glömma allting annat. Visserligen är jag skyldig min maka en viss hänsyn, eftersom hon blifvit så djupt kränkt, men jag får väl ej ändå förgäta, att jag har en moder. Ja, till och med om hon skulle uttala en önskan att få se min son, kommer jag ej att göra några svårigheter utan taga honom med, men tyvärr är ett sammanträffande mellan de båda drottningarna alldeles omöjligt, ty den unga drottningen hvarken kan eller bör någonsin glömma den förolämpning, som blifvit henne tillfogad. När jag i dag frågade henne hvad hon tyckte att jag skulle göra under dessa brydsamma förhållanden, om jag skulle fara till Svartsjö eller ej, ville hon först ej gifva något bestämdt svar, men sedan jag sagt henne, att jag måste hafva det och ej ville lämna henne, förrän jag fått det, förklarade hon, att hon ej

ville hindra mig att få se min mor under hennes sista stunder och ej heller förvägra mig att medföra min son, som ju tillhörde staten, men själf ville hon på intet sätt inblandas däri och aldrig i lifvet återse henne. Detta visar ju alltför tydligt, min bästa svägerska, huru litet jag i detta fall förmår öfver drottningen.»

Jag svarade honom, att jag hoppades, att tiden skulle utjämna allt detta; min öfvertygelse är dock, att, ifall änkedrottningen fått lefva, kungen själf kommit att lägga hinder i vägen för deras sammanträffande.

»Det är likväl ej endast hänsyn till drottningen, som gjort mig tveksam», fortsatte kungen, »det gifves äfven många andra, som törhända skulle ogilla ett sådant steg; hvem vet, om ej till och med eder egen man, som ej på förhand kan blifva förberedd, skulle kunna misstycka detta?»

»Jag anser sannerligen, att I ej bören fästa något afseende vid andra personer, och hvad särskildt hertigen beträffar, så kan jag försäkra eder, att så mycket känner jag honom, att han långtifrån att ogilla edert handlingssätt kommer att i allo godkänna detsamma. Hvad hafven I väl att befara från andra? Så mycket böra väl alla känna edra ädla tänkesätt, att ingen behöfver frukta, att denna försoning skall rubba något vänskapsförhållande. Jag ber eder för all del bortjaga alla tankar, som kunna hindra försoningen.»

»Hvad råder ni mig till att göra?»

»Det faller sig nog litet svårt att i detta fall gifva eder ett alldeles bestämdt råd, Sire. Jag uppmanar eder endast att följa edert hjärtas ingifvelse och ej fråga efter hvad andra tycka; för edert eget lugn är det nödvändigt, att I återsen henne. Om edert försök också skulle misslyckas, så hafven I dock ingenting att förebrå eder i medvetandet att hafva uppfyllt edra skyldigheter ej endast såsom son utan kanske äfven såsom far.»

»Ni har fullkomligt rätt. Skulle det nu äfven visa sig, att hon ej är så sjuk, som man säger, och att jag således blifvit bedragen, betyder det intet, jag har i alla fall gjort min plikt. Kanhända att jag redan kan fara dit i morgon, dock endast för att hälsa på min syster och förbereda änkedrottningen, på det att jag ej skulle behöfva förebrå mig att hafva uppskakat henne. Emellertid vill jag ej lofva att, ifall man nekar mig tillträde, kunna undvika ett uppträde, ty hvem kan väl få stänga sin dörr för kungen af Sverige?»

Detta sista yttrande förskräckte mig litet, men jag fann klokast att ej bemöta detsamma utan yttrade endast:

»Sire! Betänken dock, att det är eder moder.»

Slutet på vårt samtal blef, att kungen sade sig vidare vilja tänka på saken men att han dock troligen skulle komma att resa till Svartsjö påföljande dag, hvarom han likväl bad mig ej nämna ett ord till någon. Hvad som under samtalet mest tillfredsställde mig var att se, med hvilken rörelse kungen verkligen talade om sin moder.

När jag hade lämnat kungen, mötte jag grefve Ekeblad, hvilken helt visst till stor del genom sina råd bidragit till kungens beslut att vilja återse sin moder; därför ansåg jag mig böra kunna meddela honom innehållet af vårt samtal, i synnerhet som han i sin egenskap af kapten vid lifdrabantkåren skulle komma att vara kungen följaktig till Svartsjö. Han försäkrade mig, att han vore öfvertygad om att vi, ifall vi endast hade tålamod, helt visst skulle lyckas i våra sträfvanden.

Onsdag morgon klockan tio afreste verkligen kungen åtföljd af grefve Ekeblad till Svartsjö under förevändning att hälsa på sin syster. När han framkommit, gick han in genom den lilla trädgårdsporten men kunde ej få träffa prinsessan, som ursäktade sig med att hon var i badet, han skickade därför efter riksrådet Ribbing.* Prinsessan har sedermera för mig erkänt, att hon ej vågade taga emot kungen, för att icke allmänheten skulle få den falska föreställningen, att försoningen redan var åvägabragt. Kungen bad Ribbing att försöka förmå änkedrottningen att taga emot honom, men denne fick genast af henne ett så ogynnsamt svar, att han ej vågade tala om, att kungen var där. Sedan Ribbing lofvat kungen att senare låta honom få ett bestämdt svar, afreste denne, hvarefter Ribbing för änkedrottningen omtalade, att kungen varit på Svartsjö och uttalat sin önskan att få råka henne. Huru detta upptogs och hvad hon svarade framgår af det bref, som jag sedermera erhöll från prinsessan. Ehuru kungen märkvärdigt nog ej för mig omtalade det uppdrag, som han hade lämnat Ribbing, anade jag dock detta efter hvad jag utaf andra hört berättas.

Hela onsdagen och torsdagen tillbragte kungen under otålighet öfver att ej få något svar på sin framställning, och det var först på torsdag kväll, som en kurir anlände, medförande tvenne

* Jfr Fersens Hist. Skr. V., 98. — L. von Engeström. Minnen och Anteckningar, I, 35.

bref, ett från riksrådet Ribbing till kungen och ett från prinsessan till mig. Som annars bulletinerna brukade komma om morgnarna, trodde jag först, att någon olycka inträffat, men så snart jag öfvertygat mig om att tillståndet var oförändradt, skyndade jag mig att öppna mitt bref och meddelar härmed dess innehåll:

Bref från prinsessan.

Som jag antager, att ni har reda på allt, som härstädes inträffat sedan ni var här i tisdags, skyndar jag mig att meddela eder, att änkedrottningen med anledning af kungens i dag förnyade framställning[53] *fortfarande vägrar att taga emot honom. Ribbing fick utaf henne det svaret, att om kungen kommer åtföljd af drottningen och kronprinsen, går hon in på att se dem, men att detta är det enda villkor, på hvilket hon kan ingå. Jag anser mig därför böra skyndsamt underrätta eder härom; för den händelse att han ej självmant talar med eder, kan ni ju fråga honom, om han ej haft någon underrättelse härifrån, och som han aldrig kan tiga med någonting, blifver det nog ej svårt för eder att locka ur honom alltsammans, och däraf kan ni sedan begagna eder för den goda sakens skull. Jag omfamnar eder af allt mitt hjärta och ber eder förlåta mina kråkfötter. Älska mig alltid lika mycket som jag älskar eder.*

Sophie Albertine.

Hon hade verkligen all anledning att bedja mig ursäkta hennes kråkfötter, ty hennes bref var ihoprafsadt på ett sådant sätt, att det var nästan omöjligt att kunna uttyda detsamma; hon skrifver alltid rysligt illa, men detta bref var så illa skrifvet, att jag är säker på att hon aldrig afsändt något mera oläsligt.* Troligen bidrog hennes sjukdom äfven ganska mycket härtill. Det visade sig emellertid sedermera, att det var en lycklig slump, att brefvet var så hopklottradt. Som jag erhöll brefvet, under det vi sutto till bords, lade jag ej genast märke till änkedrottningens fordran, att den unga drottningen äfven skulle komma, och svarade därför flera personer, som voro nyfikna att få veta, huru underhandlingarna aflupit, att jag fått ett mycket angenämt meddelande. Orolig att kungen skulle få höra detta och med kännedom om hans nyfikenhet, skyndade jag mig, sedan vi kommit

* Brefvet förvaras i original uti Ericsbergs arkiv och bevisar alltför tydligt riktigheten af detta hertiginnans påstående; det är verkligen såväl till stil som stafningssätt väl värdt att kallas »griffonage». (Bil. B.)

från bordet, att läsa igenom brefvet en gång till, hvarvid jag upptäckte, att dess innehåll var ganska bekymmersamt och att det helt visst skulle vara mycket olämpligt, att han finge läsa detsamma, i synnerhet denna mening: »*som han aldrig kan tiga med någonting, blifver det nog ej svårt för eder att locka ur honom alltsammans.*»

Lyckligtvis hade kungen under supéen gått ut för att taga sig en promenad och var ännu ej återkommen; jag blef för hvarje ögonblick, som gick, oroligare, och ehuru jag insåg, att jag svårligen kunde undvika att visa honom brefvet, fann jag det dock vara att missbruka prinsessans förtroende att låta honom få del af ett uttryck, som kunde framkalla hans missnöje särskildt med henne, eftersom jag lofvat henne att söka verka för den goda sakens skull. I mitt bekymmer fann jag mig i stort behof af ett godt råd och tog därför min tillflykt till grefve Ekeblad, som jag lärt känna såsom en rättskaffens man; sedan jag bedt honom följa mig in i angränsande rum, sade jag till honom:

»Jag ber eder för allt i världen gifva mig ett godt råd. Läs detta bref. Det blifver mig nog omöjligt att fördölja det för kungen, men tycker ni, att jag kan visa honom detsamma?»

»Saken förefaller mig i sanning ganska kinkig», svarade han, sedan han läst brefvet, »jag vet knappast, huru jag skall kunna rädda eder ur denna knipa, det är nog omöjligt att kunna undanhålla honom brefvet, men det synes mig lika farligt att visa detsamma. Ett sätt vore i alla fall, om man kunde med en penna stryka ut somliga ord, det är kanske ej omöjligt, i synnerhet som brefvet verkligen ändå är så förfärligt illa skrifvet.»

»Edert råd förefaller mig klokt», svarade jag, »men som här ej finnes något bläck till hands, kan man kanske begagna sig af kungens pensel och litet tusch.»

Kungen hade nämligen sina ritningar i samma rum, och jag tog hans pensel, och efter att ännu en gång hafva läst igenom brefvet, strök jag öfver dessa båda ord »*se taire*», hvarigenom meningen helt och hållet förändrades, så mycket mer som ordet »*tirerez*» var mycket illa stafvadt (»*tirere*») och såg nästan ut som »*taire*», för öfrigt voro äfven flera andra ord nedsuddade med bläck. Knappt var detta utfördt, innan kungen kom in, hvarför jag gömde mitt bref, och sedan vi blifvit ensamma, berättade jag för honom, att jag erhållit ett bref.

»Det har äfven jag», afbröt mig kungen, »men dess innehåll har högeligen uppretat mig, jag känner mig nästan i samma

sinnesstämning som den dag, då kronprinsen föddes och jag emottog det där sköna brefvet från änkedrottningen.»

När jag frågade honom om anledningen till denna hans synbara harm lämnade han mig Ribbings bref och bad mig själf döma, sedan jag läst det. Brefvet var ganska kort, men man kunde tydligt märka, att det var dikteradt af änkedrottningen. Jag kan ej påminna mig dess ordalydelse, ty jag hade ej tillfälle att skrifva af detsamma och kunde ej heller bedja kungen om en afskrift för att ej uppväcka hans misstankar, att jag samlade sådant; en enda mening har likväl tydligt stannat kvar uti mitt minne, nämligen denna:

*»Eders majestät kommer att utaf änkedrottningen blifva emottagen åtföljd af drottningen och den unge prinsen men ej på andra villkor.»**

Det var i synnerhet uttrycket *»blifva emottagen»*, som förargade kungen; han förklarade äfven, att det var något oerhördt att vilja tvinga drottningen att fara dit. Jag var nog djärf att säga honom, att jag fann det helt naturligt, att hon skulle önska hennes närvaro för att därigenom åt de ömsesidiga löften, som kunde komma att afgifvas, förläna större betydelse, samt att jag ej tyckte att någon fullständig fred kunde vara tänkbar utan drottningens deltagande.

»Änkedrottningens anspråk äro verkligen obilliga just nu», invände kungen, »ty huru skulle man kunna våga utsätta en kvinna uti så långt framskridet hafvandeskap för en resa till Svartsjö och uppskakningen att möjligen få vara närvarande vid sin svärmoders död. Detta har i sanning så uppretat mig, att jag knappast vidare vill tänka på någon försoning.»

»Jag beklagar djupt», inföll jag, »om detta bref skulle omkullkasta alla eders majestäts goda afsikter. Jag ber eder för Guds skull lugna eder och ej frångå edert fattade beslut; möjligen kan hon förmås att afstå från sina fordringar. Hon kommer helt visst att taga emot eder, om I blott viljen lofva henne, att drottningen framdeles efter sin nedkomst skall besöka henne,

---

* Geijer »De Gustavianska papperen» II, 236 angifver brefvets ordalydelse sålunda: »Drottningen befaller mig säga, att E. M. skall blifva emottagen, åtföljd af drottningen, dess gemål, och den unge prinsen, men att utan henne E. M. ej kan blifva emottagen. Drottningen skall icke någonsin afstå från den tanken, som hon alltid med fast öfvertygelse hyst, att försoningen bör vara fullkomlig och aldrig half.» Jfr Fersens Hist. Skr. V., 99. — L. von Engeström, Minnen och Anteckningar, sid. 36.

eftersom I finnen eder nödsakad att under nuvarande omständigheter bespara eder gemål ett så uppskakande uppträde.»

Kungen förklarade emellertid, att han ej ville gifva henne ett bedrägligt löfte.

»Det var ej heller min mening, jag hade tänkt, att I verkligen äfven skulle sedermera hålla detta löfte.»

»Detta är alldeles omöjligt, ty jag vill i sanning ej, att hon någonsin vidare skall återse änkedrottningen.»

»Alltså äro alla mina förhoppningar gäckade, och jag inser alltför väl, att det aldrig kan blifva någon fred.»

På kungens fråga, om jag ej hade erhållit något bref från hans syster, svarade jag, att det hade jag visserligen, men att det ej innehöll någonting särskildt. Som han det oaktadt begärde att få se det, försökte jag komma ifrån att visa det genom att säga, att det var så illa hoprafsadt, att han troligen med svårighet skulle kunna läsa det. Han förklarade sig van vid hennes kråkfötter, och till min förfäran nödgades jag lämna honom brefvet. Jag vet ej, om han riktigt kunde läsa det eller blott låtsades så, men lyckligtvis uppfattade han det, såsom jag hade hoppats, och efter att länge hafva funderat på hvad det skulle vara, läste han meningen: »*comme il ne peut jamais la moindre chose vous taire.*» Jag skyndade mig att förklara, att prinsessan förmodligen därmed menade, att han hyste stort förtroende till mig. Han förbigick den alltså, men sade sig ej kunna förstå hvad det betydde, att änkedrottningen »*med anledning af hans samma dag upprepade framställning*» hade gått in på att taga emot honom, emedan han endast en enda gång hade gjort en dylik framställning. När han sedan återlämnade brefvet till mig, förklarade han det alldeles obegripligt, huru man kunde skrifva så förfärligt illa, när det gällde så viktiga saker. När jag frågade honom, om han ämnade afgifva något svar på den gjorda framställningen, yttrade han:

»Jag har nog ämnat göra det, men i detta ögonblick är jag så litet herre öfver mig själf, att jag fruktar för att jag möjligen kan komma att skrifva något, som jag sedermera får ångra.»

»Det är helt visst det klokaste, att eders majestät försöker lugna sig något dessförinnan.»

»Jag är verkligen rasande öfver hennes gemena elakhet att vägra taga emot mig, såvida ej min gemål följer med, något som kunde kosta denna döden. Ingen annan än en moder utan hjärta (»une marâtre») skulle kunna under nuvarande förhållanden komma

fram med en sådan fordran. Jag måste sätta mig däremot, äfven om drottningen för sin del skulle vilja gå in därpå. Det får i sanning aldrig ske, ty hvad skulle mitt folk säga, om jag tvingade henne till någonting sådant?»

»Om också eders majestät ej finner skäl att besvara sitt bref, är jag likväl för min del tvungen att låta prinsessan få ett svar. Hvad önsken I att jag skall säga henne?»

»Låt henne få veta, att ni funnit mig förfärligt uppskakad lika mycket af sorg som af vrede samt djupt gripen och bekymrad.»

»Detta är sannerligen det verkliga förhållandet. Jag ber eder, Sire, försök att lugna eder, och framför allt anhåller jag såsom om en nåd, att I ej företagen eder något, som I sedan kommen att ångra.»

Vårt samtal hade varat i öfver en timme, och ehuru jag fann utsikterna till en försoning förminskade, trodde jag mig dock ej böra alldeles misströsta.

Sedan jag kommit in till mig, besvarade jag prinsessans bref; jag minnes ej innehållet af detta bref och försummade att däraf taga en afskrift.*

Jag skref tvenne bref, ett som skulle kunna visas för änkedrottningen och ett uteslutande afsedt för hennes egen räkning; i det första framhöll jag, huru uppskakad och stundom till och med

---

* Detta hertiginnans bref förvaras i Ericsbergs arkiv och är af följande lydelse:

Min älskade syster!

Jag ämnade just i enlighet med den i edert bref uttalade önskan fråga kungen, om han hade hört någonting från Svartsjö, då han själf visade mig det bref, som han erhållit från riksrådet Ribbing. Han var häftigt uppskakad af dess innehåll. Jag känner verkligen icke hans afsikter, ty ehuru han under dessa senaste dagar ständigt talat med mig i detta ämne, har han dock aldrig meddelat mig hvad han ämnade göra. Jag har oafbrutet försökt arbeta för den goda saken och har verkligen trott mig finna honom mycket böjd för en försoning, men hvad drottningen beträffar betviflar jag, att man under nuvarande omständigheter kan våga utsätta henne härför, och har således ingenting härvidlag kunnat uträtta, så mycket mera som kungen flera gånger särskildt framhållit, att det för närvarande är alldeles omöjligt. Så snart jag får nöjet råka eder, skall jag förklara mig vidlyftigare, än som kan ske genom bref, och som jag hoppas att detta må blifva ganska snart, torde vi äfven då vidare få öfverlägga om saken.

Eder väninna och syster
H. E. Charlotte.»

Detta synes vara det bref, som omtalas såsom afsedt att visas för änkedrottningen, Bil. C.; det andra finnes ej kvar bland prinsessan Sofie Albertinas i Ericsbergs arkiv förvarade papper.

vek till sinnes kungen var samt att jag ej visste hvad han ämnade göra, men försäkrade henne, att jag likväl skulle göra allt hvad jag kunde för att söka åstadkomma en försoning; i det andra brefvet uttryckte jag mig tydligare och nämnde äfven, att jag misstänkte att riksrådet Ribbing genom sitt bref åstadkommit mera ondt än godt samt att jag, ehuru jag ej alldeles uppgifvit allt hopp, dock i sanning hade bra litet. Jag omtalade slutligen också den oro och de bekymmer, som hennes bref förorsakat mig, och uppmanade henne därför att för framtiden alltid skrifva tvenne bref, af hvilka jag skulle kunna visa det ena, alldenstund jag under nuvarande förhållanden såg mig ur stånd att vägra framvisa de bref, som jag fick emottaga.

De två följande dagarna tillbringades under ständig oro. Kungen tycktes ängslig och obeslutsam om hvad han skulle göra samt sökte dölja sina känslor för mig. Från prinsessan hörde jag ingenting, och själf skref jag ej heller, eftersom jag ju icke hade något att meddela henne. Det föreföll mig såsom en eld under askan, och alla människor voro oroliga; själf hade jag ej annat att göra än att se tiden an, ingen gaf mig något förtroende eller frågade mig vidare till råds.

Hvarje morgon ankommo bulletiner, en för kungens räkning och en för min. Den, som vi fingo emottaga fredagen den 12, var mera oroande. Utan att på förhand yttra ett ord till någon lät kungen till min stora förvåning lördagen den 13 på morgonen spänna för sin vagn och for till Svartsjö i sällskap med grefve Ekeblad. Som han ej talade med mig före afresan och jag endast såg honom i förbifarten, blef jag orolig, att änkedrottningen blifvit sämre samt att han därför ville göra ett sista försök.

En timme efter kungens afresa, fick jag under min promenad i trädgården se en karl, som föreföll att hafva mycket brådtom, komma ridande. Jag hejdade honom och frågade, huruvida han medförde någon bulletin; han svarade mig, att han visserligen haft en sådan men att kungen, som han mött i närheten af Svartsjö, tagit densamma samt att han nu medförde ett bref, som kungen skrifvit på vägen till hofkansleren baron Ramel. På min fråga, huruvida änkedrottningen vore sämre, svarade han, att läkarne hade uppgifvit allt hopp.*

Som jag trodde, att det möjligen kunde ligga någon öfverdrift uti hans påståenden, lät jag genast fråga baron Ramel, om

---

* Jfr L. von Engeström, Minnen och Anteckningar I. 37.

kungen möjligen meddelat honom något angående änkedrottningens tillstånd. Jag fick af honom veta, att kungen till morgondagen låtit påbjuda allmänna förböner samt befallt, att »cerclen» och teaterföreställningarna skulle inställas, hvilket gaf mig full anledning att misstänka, att hon verkligen måste vara bra dålig, hvarför jag genast gick in till mig och klädde mig för att vara i ordning för den händelsen riksrådet Ribbing skulle skicka efter mig. Knappt var jag inkommen, förrän en ny kurir anlände, medförande bref från Ribbing, med underrättelse att kväfningsanfallen varit mycket svåra och att läkarne hyste farhåga för hennes lif, hvarför han uppmanade mig att så skyndsamt som möjligt komma till Svartsjö. Inom mindre än en kvart var jag på väg, efter att före min affärd hafva gjort en skyldighetsvisit hos drottningen, som jag fann ganska oberörd af hvad som kunde hända.

Kungen hade vid sin framkomst till Svartsjö gått in genom den lilla trädgårdsporten samt skickat efter sin syster, som denna gång ej gjorde några svårigheter utan genast infann sig; genom henne och prins Fredrik fördes sedermera med Ribbings biträde underhandlingarna med änkedrottningen. Änkedrottningen vägrade i början att taga emot kungen, hvilket framkallade ett häftigt uppträde mellan kungen och hans syskon, som Ribbing på allt sätt sökte afstyra. Sedan skref kungen en biljett, som framlämnades af prinsessan och hade följande lydelse:

»*Jag har kommit, min älskade moder, för att före eder död få råka eder och hoppas, att I ej förvägren mig denna tillfredsställelse.*»

Efter många underhandlingar gick hon slutligen in på att taga emot honom men fordrade, att han dessförinnan skulle gifva henne ett skriftligt löfte att godkänna hennes testamente. Han gjorde detta och undertecknade det med sitt namn.*

---

* Detta papper förvaras i Ericsbergs arkiv och har följande lydelse:

« *J'ai toujours été décidé à ne jamais changer rien à vos dispositions testamentaires n'ayant jamais doutté de leur sagesse et qu'elles auront été dictés par le cœur d'une tendre mère. Gustave.*»

På baksidan af papperet har prinsessan Sofia Albertina tecknat följande ord på franska:

»*Dessa rader äro skrifna af konung Gustaf III i trädgården vid Svartsjö dagen före hans försoning med drottningen hans moder och utgjorde panten på denna försoning.*» Bil. D.

Innan han sedermera i sällskap med prinsessan och prins Fredrik gick in till änkedrottningen, befallde han sin page att skyndsamt rida till Drottningholm för att tillsäga riksrådet Sparre, (kronprinsens guvernör) att genast komma dit med kronprinsen. Jag mötte pagen på vägen och hejdade honom samt fick del af detta uppdrag, som naturligtvis gladde mig, emedan det syntes mig vara ett tecken till att försoningen blifvit åvägabragt. Det var alldeles invid Svartsjö, som jag mötte honom, och jag kom således fram omedelbart efter sedan kungen gått in till änkedrottningen.

Alla voro så uppfyllda af glädje öfver denna tilldragelse, att man skyndade att möta mig vid min vagn för att delgifva mig den glada nyheten. Jag gick genast in till drottningen, där en tryckt sinnesstämning tycktes råda; deras möte lär hafva varit mycket kyligt, och de hade sagt hvarandra ömsesidigt åtskilliga obehagliga saker. Prinsessan skyndade mig till mötes med öppna armar och utropade:

»Gud ske lof! Nu är det gjordt.»

Uttryckande min stora tillfredsställelse gick jag in i rummet, där jag fann kungen stående vid spiseln och prins Fredrik bredvid sängen, sysselsatt att hjälpa sin moder; prinsessan underrättade änkedrottningen om min ankomst, och kungen gick emot mig, fattade min hand och yttrade:

»Jag har föga anledning att känna mig belåten med detta möte, hon har sagt mig gräsliga saker.»

»Jag ber eder för Guds skull vara lugn», svarade jag, »det förvånar mig verkligen inte, om detta första sammanträffande varit kyligt och till och med något skarpt; jag är likväl fullt öfvertygad, att I före eder afresa kommen att vara belåten därmed.»

Jag närmade mig sängen, hon räckte mig sin hand sägande:

»Min kära Lotta, det var ej möjligt för mig att få dö i fred. Jag blef tvungen att taga emot honom, ehuru jag alltför väl vet, att han ingalunda menar allvar.»

»Hvarför skall min älskade moder tro detta», svarade jag. »Han skulle säkerligen ej hafva kommit hit tvenne gånger för att få råka eder, ifall det ej hade varit hans uppriktiga önskan.»

Som hon märkte, att kungen kommit fram till sängen för att höra hvad hon sade, vände hon sig till honom med följande ord:

»Eder försoning är helt visst icke allvarligt menad. Om den det vore, skulle ni lofva mig att få råka drottningen efter hennes barnsäng, jag begär det icke för närvarande. Statsfruarna, som

hittills ej fått besöka mig, måste också få tillstånd därtill, i annat fall kan jag endast betrakta eder försoning som ett gyckel.»

»Hvad mig själf beträffar», svarade kungen, »försäkrar jag, min älskade moder, att jag menar allvar. Statsfruarna skola komma och göra eder sin uppvaktning. Det är mig emellertid omöjligt att svara för mera än mig själf.»

Änkedrottningen frågade, om verkligen icke drottningen någonsin ämnade återse henne, och sade sig vara öfvertygad om att hon helt säkert skulle framkalla en brytning på nytt; härtill invände kungen:

»Det är mig omöjligt att svara för någon annan än mig själf och kunna säga, hvad drottningen kommer att göra. Emellertid lofvar jag att, hvad mig beträffar, aldrig mera tänka på det förflutna.»

»Hvem kan väl ansvara för att denna eder försäkran är uppriktig?» frågade änkedrottningen.

»Om ingen annan vågar göra det», inföll jag, »är jag beredd därtill. Jag har varit vittne till kungens djupa sinnesrörelse under sista tiden; i synnerhet häpnade jag öfver huru orolig han var, när jag senast återkom från Svartsjö. Jag besvär deras majestäter att aldrig mera tala om det förflutna och fullkomligt glömma bort alla anledningar, som möjligen förefunnits till ömsesidigt missnöje; detta är ett oeftergifligt villkor för att denna försoning må kunna blifva varaktig.»

Häruppå svarade ingendera af dem; efter en stund vände sig kungen till änkedrottningen och frågade, hvad han å hennes vägnar skulle säga sin broder Karl vid dennes återkomst. Hon gaf honom intet svar, möjligen hörde hon ej hvad han sade, eller kanske teg hon af någon särskild anledning. Efter ett ögonblicks tystnad, upprepade änkedrottningen endast:

»Det är ej allvarligt menadt af eder. Jag kan aldrig tro det.»

»Ni är verkligen, min älskade moder, föga nådig emot mig», svarade kungen, »efter att åtminstone till hälften hafva lofvat att ej mera tala härom tager ni upp frågan på nytt. Jag ber eder vara fullkomligt öfvertygad om min uppriktighet. Dock kan jag ej svara annat än för mig själf och ej afgifva något löfte å drottningens vägnar. Min lifligaste förhoppning är, att tiden härvidlag skall göra allt. Men låtom oss nu ej vidare tala om det förflutna.»

Rriksrådet Ribbing, som under hela detta samtal stått vid ändan af sängen, närmade sig nu och fattade såväl kungens som änkedrottningens händer samt kysste dem sägande:

»Varen nu fullkomligt uppriktiga och lofven hvarandra att glömma hvad som varit, detta är den enda möjligheten att göra slut på eder oenighet.»

De lofvade båda att göra detta, och kungen kysste änkedrottningens hand, och hon å sin sida omfamnade honom ömt. Alla, som voro närvarande, kände sig djupt gripna af detta rörande uppträde, och därefter blef det ej vidare tal om saken, utan de samspråkade ända till middagen i den största vänlighet. Vi lämnade henne då ensam med sina fruntimmer, och vid desserten frågade jag kungen, om han ej tyckte, att jag borde gå in och hälsa från honom och fråga, huru det var med änkedrottningen. Han gillade mitt förslag men framkastade en misstanke, att hon möjligen skulle taga illa upp, att han ej kom själf.

»Det kan hon inte göra», svarade jag, »eftersom hon vet, att I hållen på med middagen. Jag kan ju säga henne, att det varit eder afsikt att själf gå in för att fråga efter henne men att jag erbjudit mig att göra det i stället. I alla fall måste det väl anses artigare, om någon af familjen kommer, än om man blott skickar en page till hennes garderob.»

Med kungens medgifvande gick jag in till henne och hälsade ifrån honom, att han skickat mig för att fråga, huru hon befann sig. Hon föreföll belåten med denna uppmärksamhet, samt yttrade:

»Hälsa och tacka kungen, att ehuru jag känner mig ytterligt svag, är jag nog något bättre. Säg mig nu eder tanke om hans försoning, för min egen del kan jag ej tro annat än att det endast är förställning.»

»Min älskade moder gör honom orätt, jag är säker på att han menar allvar och att framtiden kommer att utvisa detta.»

»Det är tvenne saker, som möjligen kunna öfvertyga mig om hans uppriktighet, för det första att han låter statsfruarna komma hit och för det andra att jag får råka drottningen.»

»Det första har han ju lofvat, och det kan min älskade moder vara förvissad om att han skall göra, men däremot möter det, som min älskade moder väl kan inse, stora svårigheter för drottningen att under nuvarande omständigheter komma hit, emedan detta kunde vara förenadt med en viss fara. Jag vågar därför bönfalla, att min älskade moder må hafva något tålamod därmed.»

»Ni har törhända rätt häruti, och jag är därför belåten, om hon endast skickar hit sina statsfruar och frågar efter huru jag mår samt vill betrakta det, såsom om hon hade varit här själf.»

»Om bara min älskade moder vill lugna sig litet, lofvar jag att ställa så till, att kungen skall förmå drottningen att skicka hit och efterfråga edert hälsotillstånd, och hoppas, att min älskade moder härmed måtte vara till freds.»

»Ni är ett godt barn, och jag lofvar eder att nöja mig med att hon visar mig denna höflighet.»

Vid min återkomst meddelade jag kungen, att jag funnit henne mycket nöjd med försoningen, och det intresse, som han visade för hennes hälsotillstånd, men att hon dock ännu hade en begäran att framställa. Kungen frågade, hvad det kunde vara, och när jag svarade, att hon önskade med det första få emottaga besök af statsfruarna, utbrast han med häftig och förargad ton:

»Det har jag ju redan lofvat henne, men jag kan i sanning ej förstå, huru det kan vara möjligt, att en människa på sin dödsbädd kan tänka på sådana lapprisaker.»

»Detta är likväl icke allt», inföll jag, »hon hoppas äfvenledes, att eftersom drottningen är förhindrad att själf komma hit, hon åtminstone måtte skicka och fråga efter hennes hälsotillstånd. Hon har förklarat, att hon vill betrakta en sådan uppmärksamhet från hennes sida, likasom om hon hade varit här personligen. Detta bör väl ej, Sire, vara alldeles omöjligt, i synnerhet som det ju endast är fråga om att bereda en döende en tillfredsställelse.»

»Jag vill ej höra talas om detta, något sådant kommer aldrig att ske.»

Den häftighet och den vrede, hvarmed han yttrade dessa ord, föranledde mig att till ett annat tillfälle uppskjuta med att vidare beröra saken. Efter middagen promenerade kungen en stund uti trädgården i sällskap med grefve Ekeblad, under tiden var jag inne hos änkedrottningen, som genast var ifrig att få veta, om kungen gått in på hennes framställning, hvartill jag svarade, att jag ej ännu haft tillfälle att komma fram med denna sak, men bad henne gifva sig till tåls, emedan jag var säker på att kunna lyckas.

Prins Fredrik bad änkedrottningen, att hon vid kungens återkomst skulle tänka på grefvinnan Cronhielm, som ju en gång blifvit ett oskyldigt offer för oenigheten, och sålunda få försoningen fullständig; denna anmodades därför att komma in och hålla sig i närheten af änkedrottningens säng. Så snart kungen efter ungefär en halftimme återkom och närmade sig sängen, passade änkedrottningen på och presenterade grefvinnan Cronhielm sägande:

»Eftersom allt det gamla nu skall vara bortglömdt, hoppas jag äfven, att ni täckes betrakta grefvinnan Cronhielm såsom min statsfru och låta henne efter min död få behålla sin lön såsom pension.»

Häruppå svarade kungen genast:

»Grefvinnan Cronhielm kommer likaväl som alla andra, hvilka haft äran att vara i min älskade moders tjänst, att få behålla hvad hon under eder lifstid åtnjutit.»

»Ni vill i alla fall ej betrakta henne såsom varande min statsfru? Jag kan i sanning ej begripa, hvarför ni ej kan tåla henne.»

»På denna eder fråga kan jag ej svara annat än påminna eder om att jag en gång har vägrat godkänna hennes val.»

»Hvad hade ni väl för skäl att göra detta? Hvad har ni emot henne? Det finnes ju ingen anmärkning att göra emot hennes släkt, som är utmärkt.»

Kungen frågade, om det var änkedrottningens befallning, att han skulle betrakta henne såsom statsfru, hvartill hon svarade:

»Ingalunda, jag skulle endast däruti med nöje hafva sett ett bevis på uppriktigheten af vår försoning.»

»Det är likväl i alla fall min älskade moders lifliga önskan?»

»Alla dessa edra frågor kunna ej annat än framkalla misstankar, att ni ej vill gå in på mina önskningar.»

»Jag vill ju endast hafva visshet om att min älskade moder häruti skulle komma att se ett bevis på uppriktigheten af mina känslor.»

»Det skulle verkligen göra mig ett nöje, om ni ville gå mina önskningar till mötes.»

»Under sådana förhållanden återstår mig endast att, såsom ett tecken att jag betraktar grefvinnan Cronhielm såsom statsfru, gifva henne den vederbörliga hälsningen.»

Sedan han gjort detta, kastade denna sig darrande och förskräckt på knä för att tacka honom samt bedja honom förlåta henne hvad hon till äfventyrs kunnat göra för att ådraga sig hans misshag.*

Han lyfte upp henne, upprepade hälsningen samt bad henne lugna sig. Den stackars kvinnan tycktes så förskräckt, att jag verkligen fruktade, att hon skulle dåna, oaktadt jag före kungens ankomst på allt sätt sökt ingifva henne mod. Så snart häls-

* Jfr L. von Engeström, Minnen och Anteckningar, I, 39.

ningarna mellan kungen och denna dam voro undangjorda, räckte änkedrottningen honom båda händerna, utropande:

»Omfamna mig, min son, och låtom oss ej vidare tala om något af det gamla.»

»Detta lofvar jag eder», svarade kungen.

Jag fattade kungens hand, som jag tryckte mellan mina, och hviskade till honom:

»Jag tackar eder för edert ädla handlingssätt, som är eder i sanning värdigt.»

Han drog liksom förargad tillbaka sin hand, så att jag alltför väl insåg, att denna utnämning långt ifrån varit godvillig.

Efter en stund anlände kronprinsen; änkedrottningen hade flera gånger tydligt lagt i dagen sin längtan att få se honom, hvilket mycket tillfredsställde kungen att höra. Sedan alla aflägsnat sig för att gå honom till mötes, föreslog riksrådet Ribbing, att änkedrottningen borde gifva honom någon liten present, hvaruti jag instämde, under förklaring att detta skulle vara ett lämpligt uttryck af hennes glädje att få se honom.

»Men», invände hon, »alla mina juveler äro förseglade, så att jag har ingenting att gifva honom.»

»Min älskade moder kan väl ändå hafva någon småsak, som kunde passa för tillfället, en ring eller något litet minne», inföll jag. »Hade jag något sådant på mig, skulle jag gärna afstå det åt min älskade moder.»

»Jag vill verkligen inte gifva honom en present», fortsatte änkedrottningen, »som jag sedermera möjligen ej har några penningar för att kunna ersätta.»

»Sedan försoningen nu är fullbordad», invände riksrådet Ribbing, »torde det helt visst alltid blifva någon råd med betalningen.»

»Prinsessan har kanhända», sade jag, »ibland sina smycken någon ring, som hon kunde afstå åt min älskade moder.»

Änkedrottningen lät tillkalla prinsessan, som genast hämtade en rosett af juveler och lämnade den åt sin moder, hvilken därvid yttrade:

»Jag har ingenting att nu gifva eder i stället, mitt älskade barn, men lofvar, att ni dock inte skall förlora härpå.»

När kronprinsen strax därefter kom in, var han blyg och rädd och föll genast i gråt, men så snart han kände igen mig, började han smeka mig och ville ej lämna mig samt var förskräckt för sängen. Kungen tog och bar honom fram till änkedrottningen samt uppmanade honom att kyssa sin farmor på hand och klappa

henne; han kastade sig i hennes armar och klappade henne på kinden med sina små händer, hvilket verkligen företedde ett rörande skådespel. Som det var halfmörkt i rummet, kunde änkedrottningen ej tydligt nog se honom, hvarför hon bad, att man skulle lyfta upp honom, för att hon skulle få se hans ögon; hon smekte honom länge och gaf honom smycket, som han emellertid ej vidare tycktes fråga efter. Hon kallade honom sin älskade sonson och sin älskade Gustaf; den lille prinsens smekningar och menlösa uppsyn rörde henne synbarligen, men sedan hon en liten stund haft honom hos sig, kunde man märka, att hennes krafter blifvit ganska medtagna, hvarför läkaren förklarade det vara nödvändigt att låta henne få vara i ro. Med svårighet kunde man förmå henne att skiljas från sin sonson, som hon ville behålla längre hos sig.*

Sedan alla andra lämnat henne, närmade jag mig sängen och kysste hennes hand, sägande:

»Detta emottagande, som min älskade moder gifvit sin sonson, var henne i sanning fullkomligt värdigt.»

»Jag ville härmed bevisa», svarade hon, »att det å min sida är allvarligt menadt, men oss emellan sagdt fruktar jag, *att det aldrig blifver någonting utaf denne gosse.*»

»Det är dock orätt att säga så, man kan ännu ingenting döma om honom, det är ju bara ett barn.»

»Ni skall i alla fall få se, att jag har rätt.»

Jag lämnade henne för att låta henne sofva, emedan läkarne önskade, att hon skulle få litet ro. På uppmaning af kungen följde jag honom på en promenad, hvarunder han började tala om hvad som tilldragit sig.

»Sire», sade jag, »I ären väl belåten med hvad som skett?»

»Jag måste erkänna, att jag det är. Hon är i alla fall min mor, och det vore förfärligt att se henne dö med hjärtat uppfylldt af bitterhet emot mig. Mest af allt tillfredsställer det mig dock, att jag lyckades få min vilja fram och komma in till henne utan min maka.»

Förvånad öfver detta sista yttrande invände jag:

»Om jag skall våga säga min tanke, tycker jag verkligen inte, att den tillfredsställelsen bör vara så särdeles stor. Eders majestät borde dock lofva henne att framdeles få råka drottningen.»

»Det är alldeles omöjligt. Jag vet ej ens, huru hon kommer att upptaga denna försoning, och befarar, att hon ej blifver

* Jfr L. von Engeström, Minnen och Anteckningar I, 39.

vidare belåten därmed. Emellertid kan det ju inträffa, att de framdeles komma att sammanträffa, allt är härvid endast beroende på om änkedrottningen visar något tillmötesgående, ty i så fall får väl drottningen lof att göra detsamma, för att det inte skall se för illa ut inför allmänheten. Om ni endast kan laga, att änkedrottningen om måndag åtta dagar på drottningens namnsdag skickar och lyckönskar henne, skall ni få se, att drottningen också möjligen å sin sida kommer att göra hvad hon kan för ett närmande.»

»Om endast drottningen jämlikt änkedrottningens uttalade önskan t. ex. i morgon ville skicka någon för att fråga efter sin svärmoders hälsotillstånd, kommer hon helt visst att därmed vara belåten. Ett sådant tillmötesgående borde ej göra henne något, och man vet ju ej, huru många dagar änkedrottningen har kvar att lefva. Jag känner tillräckligt eders majestät för att kunna inse, att ett sådant bud äfven mot drottningens vilja mycket väl kan afsändas.»

»Visserligen, men dessförinnan är jag dock tvungen att tala därom med drottningen och vill högst ogärna utsätta mig för ett afslag, som möjligen kunde framkalla en brytning oss emellan, något som jag under nuvarande omständigheter framför allt vill undvika. I alla fall skall jag i morgon skicka hit en page för att fråga efter, huru ni alla må härstädes, änkedrottningen, prinsessan och ni själf.»

Jag räknades med, eftersom jag hade lofvat stanna kvar på Svartsjö; han slutade med orden:

»Och sedan får man säga hvad man vill.»

»Tillåter alltså eders majestät, att man säger, att denne page är hitsänd från drottningen? Utan sådant tillstånd vågar man väl ej göra det, men jag hoppas, att I skolen vid närmare eftertanke medgifva detta.»

»Jag öfverlämnar åt eder själf att göra, som ni för godt finner.»

»I så fall kommer man ej att säga, att det kommit något bud från henne. Utan eders majestäts bestämda tillstånd är det omöjligt.»

Efter att en stund hafva förefallit tankfull, fortsatte kungen:

»Jag måste medgifva, att jag verkligen är ganska belåten, men det kändes rätt svårt att vara tvungen att liksom erkänna, att jag haft orätt i hvad som rör grefvinnan Cronhielm.»

»Edert handlingssätt härvidlag var emellertid fullt värdigt en stor konung.»

När vi sedermera återkommo till änkedrottningens rum, funno vi henne lugnt sofvande, och som det redan hunnit blifva ganska sent, ville kungen ej afvakta hennes uppvaknande utan gaf sig utaf.*

Den återstående delen af kvällen tillbringade jag under samtal med prinsessan, prins Fredrik och riksrådet Ribbing i rummet nästintill änkedrottningens, och vi rådgjorde, huru man skulle få kungen att hålla fast vid sina goda afsikter. Prins Fredrik uttalade sina misstankar, att detta ej skulle blifva af lång varaktighet.

Jag stannade långt in på natten hos änkedrottningen, som var rätt orolig; läkarne voro ej ännu fullt säkra, om krisen inträffat, men hade dock ej uppgifvit allt hopp.

Söndagsförmiddagen var ganska lugn, jag tillbringade den inne hos änkedrottningen och skötte om henne samt märkte, att andnöden fortfarande var besvärlig och att hon nog var mycket klen, ehuru symtomen för öfrigt ej ansågos särskildt oroande. Som han lofvat, återkom kungen på eftermiddagen men rätt sent och föreföll betydligt förändrad sedan gårdagen; han var tyst och liksom besvärad samt hade mycket brådtom. Jag berättade, att änkedrottningen flera gånger frågat efter honom och uttalat sin längtan, att han skulle återkomma. På hennes fråga, hvarför inte kronprinsen var med, svarade han, att han fruktat, att detta skulle besvära henne. Han satt bredvid hennes säng men såg förlägen ut, hon höll honom i hand och klappade honom samt ansträngde sig, oaktadt sitt medtagna tillstånd, att tala med honom om hvarjehanda ämnen; när de kommo in på politiken, som jag ej fann af vidare intresse, lämnade jag dem. Kungen stannade blott kvar ungefär en timme, och torde det möjligen förvåna eder, min kära vän, att hans besök blef så kort, men ännu mera måste det förvåna eder att få höra anledningen, hvarför han hade så brådtom: han ämnade sig nämligen på teatern. Han hade påbjudit allmänna förböner och låtit inställa såväl operan som »cerclen», men när bulletinen på söndagsmorgonen icke var mera oroande, hade han gifvit befallning, att den franska teatertruppen skulle hålla sig i ordning på kvällen, så att föreställningen kunde börja efter hans återkomst. Detta var ett tydligt bevis på hans likgiltighet med afseende å sin moders lif eller död. Han uppmanade äfven mig att komma tillbaka för att bevista teaterföreställningen på Drottningholm.

* Jfr Fersens Hist. Skr. V, 101, 102.

»Jag tror verkligen inte, att jag kan återvända», svarade jag; »om hon skulle blifva sämre, vill jag ej lämna prinsessan, som särskildt har bedt mig stanna. Det förefaller mig för öfrigt högst märkvärdigt, att eders majestät kan låta spela komedi samtidigt med att man håller allmänna förböner.»

Liksom förargad, utropade han med häftighet:

»Hon är ju mycket bättre nu.»

»Det kan jag sannerligen icke finna.»

»Jag far i alla fall tillbaka till spektaklet», yttrade kungen och lämnade mig.

Som samtalet med kungen tröttat den sjuka, ville hon sofva, hvarför vi alla gingo in uti rummet bredvid, där jag under samtal med prinsessan, prins Fredrik och riksrådet Ribbing framkastade den tanken, huruvida man ej möjligen borde uppmana änkedrottningen att skicka och fråga efter sin sonhustru för att på detta sätt söka åstadkomma ett närmande mellan de båda drottningarna.

»Det anser jag för min del att hon ingalunda bör göra», inföll prins Fredrik med häftighet; »vi se ju redan, huru man börjar att bedraga henne; oaktadt hon är fullt ut lika dålig som förut, stannar kungen redan första dagen efter försoningen endast en timme hos henne och detta för att gå på teatern samma kväll.»

Ännu mycket mera yttrade han härom samt framhöll, huru dåligt hjärta kungen hade; prinsessan skonade honom inte heller, under det att riksrådet Ribbing försökte lugna dem, och ehuru emot min öfvertygelse, tog äfven jag kungen i försvar, men det blef allt tydligare för mig, att det lyckligaste skulle vara, om änkedrottningen finge dö. Prins Fredrik berättade äfven, att han under sista vintern gjort ett försök att förmedla ett närmande mellan drottningen och hennes svärmoder och ej funnit henne själf alldeles ovillig men att hon för kungens skull ej vågat göra något härvidlag. Jag försökte förgäfves att få veta af honom, hvem som hade ledt dessa underhandlingar.

Kungens förändrade sätt emot änkedrottningen hade gifvit prins Fredrik och prinsessan anledning att misstänka, att det kunde finnas någon, som arbetade på att åstadkomma en brytning på nytt, och de tvingade mig därför att återvända till Drottningholm, föregifvande att jag helt visst vore den enda, som kunde afstyra detta, emedan kungen tycktes hysa förtroende för mig. Jag lofvade att gå in därpå för att visa dem mitt nit, huru mycket det än kostade på mig att fara min väg, men hoppades dock det bästa.

När änkedrottningen sent på aftonen vaknade, kände hon sig visserligen ej sämre, men hon var ganska klen och hennes krafter blefvo ytterligare medtagna, under det att man bäddade om sängen åt henne; läkarne förklarade, att de ansågo sjukdomen nu kommen till den punkt, där man kunde vänta sig en kris, och ville därför ej yttra sig vidare före morgondagen. Jag fann således bäst att genast gifva mig af och frågade dessförinnan änkedrottningen, om hon hade någon hälsning till kungen.

»Hälsa honom endast», svarade hon, »och fråga honom, när han önskar, att grefvinnan Cronhielm skall presenteras; för min del tycker jag, att det skulle vara lämpligt, att drottningens hofdamer komma hit samma dag. Men säg mig, hvarför ni ämnar resa er väg. Jag ber eder komma snart tillbaka, ty jag har kanske ej många dagar kvar att lefva.»

»Så snart som möjligt skall jag återkomma och hoppas få återse min älskade moder redan i morgon eller i öfvermorgon.»

»Gud välsigne eder och kom snart tillbaka!»

Jag mottog af läkarne en bulletin, som var mera oroande, och riksrådet Ribbing bad mig, att, när jag framlämnade den till kungen, å hans vägnar anhålla, att de allmänna förbönerna finge fortfara samt att framför allt teaterföreställningarna skulle inställas. Han tyckte det nämligen vara förfärligt att hålla på med sina nöjen, under det att man hade sin moder liggande för döden, och undrade mycket hvad allmänheten skulle säga därom och särskildt hvad änkedrottningen själf skulle tänka, ifall hon finge reda därpå.

Ehuru jag uttryckte mina farhågor att ej kunna lyckas, lofvade jag göra mitt bästa, samt äfven låta prins Fredrik och prinsessan få veta hvad jag iakttagit rörande kungens tänkesätt och hvad han kunde komma att svara mig rörande statsfruarna.

Jag framkom ganska sent till Drottningholm, och som jag ville undvika att gå på teatern, där föreställningen redan börjat, samt för öfrigt var ganska trött efter att hafva vakat större delen af natten, skickade jag en af mina herrar med bulletinen och särskilda hälsningar från mig till kungen, att läkarne ansett änkedrottningen vara sämre, men denna underrättelse lär ej vidare hafva oroat honom.

Påföljande dag, som var den 15, uppsökte jag på morgonen kungen i trädgården och meddelade honom de hälsningar, som änkedrottningen lämnat mig i uppdrag att framföra, samt omnämnde, att hon särskildt bedt mig fråga honom, när han

ville taga emot grefvinnan Cronhielm. Jag framförde äfven helsningarna från riksrådet Ribbing, rörande förbönerna och teaterföreställningarnas inställande och framhöll, huru förfärligt det skulle vara, ifall änkedrottningen skulle dö, under det att han satt på teatern.

»Jag har redan låtit återkalla förbönerna», svarade han, »eftersom jag har insett, att det hela endast är konster för att göra sig intressant och hon ingalunda är så dålig, som man inbillar sig, så det kan numera ej hjälpas.»

Hans svar kunde ej annat än förarga mig, som på nära håll sett änkedrottningens svåra lidanden och därför mer än väl visste, att det ingalunda var några konster; jag försäkrade honom äfven, att hon ej spelade komedi utan tvärtom helt visst sväfvade i mycket större fara, än man trodde, tilläggande:

»Om nu också änkedrottningen skulle komma sig, hvad måste hon väl i så fall tänka, när hon får höra, att eders majestät först på morgonen låter anställa allmänna förböner och sedan samma dag på kvällen går på teatern? Hon kan ej undgå att däraf draga den slutsatsen, att eders majestät bra litet frågar efter hennes lif eller död.»

»Hon får tycka hvad hon behagar! Ni tror förmodligen, att vi åter skola blifva de allra bästa vänner i världen, men därtill har jag ingen lust. Ifall allt skulle komma på samma fot som förr, är jag säker på att hon skall vilja blanda sig i tusen saker och framkomma med anspråk på penningar och allt möjligt annat, som jag ingalunda är hågad att gå in på. Jag har för mig uppgjort en plan, som jag ämnar följa, och kommer möjligen att hälsa på henne två eller tre gånger i månaden, beroende på huru väl jag blifver emottagen; skulle hon göra några sura miner, så blifver det mera sällan, men i motsatt fall oftare.»

»Eders majestät har ju ändå lofvat, att allting skall vara glömdt, huru kan det i så fall vara möjligt att handla på detta sätt? Denna försoning kunde ju hafva blifvit till ömsesidig trefnad, men jag märker nu, att det kommer att blifva motsatsen.»

»Jag önskar få vara i fred, det är alltihop. Låtom oss ej mera tala härom.»

»Jag vågar endast anhålla om ett svar rörande statsfruarna.»

»Det är mig alldeles obegripligt, huru en människa, som anses ligga för döden, kan tänka på sådana småsaker. Det förefaller mig vara det bästa beviset, att hon inte alls är så dålig, som man vill tro.»

»Jag tycker inte, att det bevisar någonting. Tvifvelsutan har glädjen öfver att få återse eder, Sire, återgifvit henne något litet hopp, men stort måtte det ej vara, ty hon yttrade själf till mig, att hon ej trodde sig hafva många dagar kvar att lefva. Möjligen gör också tanken på att hafva återvunnit edert hjärta, att hon ej lika ifrigt längtar att få lämna det jordiska och därför äfven håller på uppfyllandet af det löfte, som I hafven gifvit henne.»

»Ni är i sanning bra lättrogen», sade kungen skrattande. »Man kan ju bestämma någon dag i nästa vecka, så snart änkedrottningen kan se sig i stånd att mottaga deras besök.»

»Hennes önskan är äfven, att presentationen kunde försiggå samtidigt på båda ställena.»

»Jag höll verkligen på att glömma bort, att det inte duger att i något afseende gifva efter, när det gäller henne. Drottningen måste hafva försteget, och därför kunna min moders statsfruar blifva presenterade vid första kurdag och min gemåls damer t. ex. om onsdag åtta dagar, som är den 24 eller min moders födelsedag. Man får nämligen ej glömma, att här finnes en regerande drottning; man kan ju taga till förevändning, att det troligen skulle besvära änkedrottningen, ifall det skedde förr.»

Förvånad öfver detta kungens sätt att se saken, insåg jag, att prins Fredrik hade rätt, och kunde ej annat än i mitt innersta önska, att änkedrottningen skulle få dö. Innan jag hann svara honom, började han tala om andra saker, bland annat om den fest, som han åtta dagar därefter ämnade anordna på drottningens namnsdag. Förgäfves framhöll jag, att hinder möjligen skulle möta för denna fest genom änkedrottningens sjukdom; han yttrade endast:

»Jag är i detta afseende alldeles bestämd. Jag måste gifva denna fest för att lugna drottningen, som förefaller att vara i en förfärlig ångest, alltsedan försoningen ägde rum, och sålunda visa henne, att jag det oaktadt ej uteslutande tänker på min mor.»

I detsamma anmäldes, att frukosten var i ordning, och kungen slöt sig till det öfriga sällskapet. Programmet för det blifvande divertissementet genomgicks, men för min del ägnade jag ingen uppmärksamhet däråt, jag kunde nämligen ej hämta mig från mina bekymmer öfver allt hvad jag fått höra. Kungen föreslog mig, att jag skulle välja mig en roll; utan att synas alltför ohöflig kunde jag ej säga nej, dock svor jag inom mig själf en helig ed, att jag aldrig skulle komma att utföra densamma, för så vidt

ej änkedrottningen innan dess vore utom all fara. Under det kungen sålunda var sysselsatt med att göra upp listan på alla dem, som skulle deltaga i divertissementet, emottog han en bulletin från Svartsjö, som han genast skickade till sin läkare med förfrågan, huruvida de däruti angifna symtomen voro särskildt oroande. Enligt bulletinen låg änkedrottningen i en oafbruten dvala, hennes puls var ojämn, och hostan hade helt och hållet upphört. Läkaren lämnade det svaret, att dessa symtom nog kunde anses vara mycket oroande men att de äfven möjligen kunde vara tecken till en blifvande förbättring. Detta gaf kungen anledning att förklara, att om några dagar skulle hon säkerligen vara alldeles utom fara.

»Huru kan eders majestät föreställa sig någonting sådant?» invände jag. »Mig förefalla tvärtom alla dessa symtom såsom förebud till den snart annalkande döden.»

»Ingalunda», svarade kungen, »enligt hvad min läkare uppgifver, äro de endast goda tecken, det är nämligen krisen, som kommer att gifva det hela en god vändning, och änkedrottningen skall helt visst, huru dålig hon än må förefalla, komma sig.»

»Det är ju alldeles omöjligt för Dahlberg,* som ej har varit där, att kunna bedöma hennes tillstånd. Han vet sannerligen ej hvad han säger.»

Förargad öfver mitt yttrande, aflägsnade kungen sig genast, hvarefter jag högt inför alla förklarade det vara mig omöjligt att säga annat än hvad jag tänkte och måste medgifva, att jag för tillfället var högst uppretad. Jag gick sedan upp till mig för att till prins Fredrik aflåta det utlofvade svaret, vid hvars affattande jag emellertid glömde bort att iakttaga samma försiktighet som förut. Tyvärr uraktlät jag att däraf taga en afskrift men meddelar här dess ungefärliga innehåll; andemeningen och särskildt den punkt, som mest vittnar om min tanklöshet, är dock densamma. Jag vill hoppas, att detta mitt bref blifvit uppbrändt, detta vore helt visst det lyckligaste.

Bref till prins Fredrik.

»*Min käre broder! Jag har nyss talat med kungen rörande statsfruarnas presentation, han uttalade sin önskan, att den skall försiggå om söndag hos den unga drottningen, men som det kan vara olämpligt för änkedrottningen att emottaga dem*

---

* Kungens lifmedikus.

tidigare än om onsdag åtta dagar, anser kungen den dagen lämpligast, såsom varande hennes födelsedag. Låt mig få ett svar om hvad änkedrottningen i detta afseende behagar besluta. Gör mig den glädjen att alltid vara öfvertygad om den fullkomliga högaktning, som jag hyser för eder.

H. E. C.»

Jag bifogade dessutom ett särskildt bref af följande innehåll:

»*Ni må gärna visa mitt bref, min käre broder, för änkedrottningen, men denna biljett är uteslutande afsedd för eder själf. Jag kan ej känna igen kungen efter min återkomst, han har blifvit fullkomligt förändrad. Det har varit mig omöjligt att utverka något, och man får uteslutande hoppas allt af tiden, ni kan dock vara öfvertygad om att hvad på mig ankommer, skall jag göra hvad jag kan och ej försumma något tillfälle att söka få honom på andra tankar. Han förbereder nu en fest för drottningen till nästa måndag, och jag har varit tvungen att åtaga mig en roll däruti, — man är ju tvungen att tjuta med vargarna, men jag ämnar göra allt hvad jag kan för att slippa ifrån det, såvida änkedrottningen ej är bättre.*

Jag hyser vissa misstankar om anledningen till den förändring, som kungen undergått, men kan ej meddela eder dem förrän om någon tid; emellertid lofvar jag att berätta eder allt som jag vet, när jag får nöjet råka eder, hvilket jag hoppas skall blifva redan i morgon eller i öfvermorgon. Framför mina hälsningar till eder syster och var själf öfvertygad om min vänskap samt gör mig den tjänsten att genast kasta detta bref på elden, så fort ni hunnit läsa det. För den händelse, ni ämnar gifva mig ett svar, så gör på samma sätt som jag och skrif tvenne bref, ty det är möjligt, att jag kan blifva tvungen att visa det ena för kungen.»

Jag gaf den page, som jag skickade till Svartsjö med mitt bref, befallning att vara tillbaka så fort som möjligt. Det var verkligen otroligt, att jag kunde vara så tanklös att skrifva ett sådant bref, och inte förstår jag, hvart mitt förstånd i det ögonblicket tog vägen. De misstankar, som jag däruti omnämnde, voro riktade mot drottningen, som jag förmodade åtminstone delvis vara skulden till den förändring, som kungen undergätt, men jag har aldrig lyckats vinna full klarhet i detta afseende.

Under middagen talade kungen med mig om änkedrottningen, men ehuru han föreföll ganska likgiltig, gaf han likväl ej till känna

något särskildt missnöje öfver försoningen. Jag vände mig, sedan vi stigit upp från bordet, till öfverståthållaren baron Sparre, sägande:

»Kunde inte ni ställa så till, att de allmänna förbönerna finge fortsättas och teaterföreställningarna inställas. Kungens åtgöranden i detta afseende förefalla mig mycket motsägande, och jag vet mycket väl, att ni har ett visst inflytande öfver honom.»

»Jag har redan talat med honom härom», svarade han mig, »men det tjänar till ingenting, han vill ej alls höra på mig; ehuru detta otvifvelaktigt måste skada hans anseende hos allmänheten, får man vara belåten med hvad han gjorde i lördags. Hans handlingssätt är obegripligt och beror möjligen på obeslutsamhet rörande förhållandet till modern. Emellertid skall jag göra ännu ett försök att tala med honom om denna sak.»

Under det vi samtalade, närmade sig kungen och ville veta hvad det var fråga om, hvilket Sparre berättade samt upprepade sin framställning rörande teaterföreställningarna och de allmänna förbönerna. Kungen blef förargad och vägrade bestämdt, förklarande sig ej vilja tro, att hon skulle dö, samt vände oss genast ryggen. Jag återvände till min paviljong, vi hade nämligen tillbringat dagen på »Kina». Knappast hade jag suttit en timme, sysselsatt med att skrifva och fundera öfver dagens tilldragelser, förrän min page återkom medförande mycket dåliga underrättelser och en bulletin, som utvisade, att det knappast fanns något hopp längre. Prins Fredrik hade äfven gifvit pagen befallning att bedja mig utan uppskof begifva mig åstad; dessutom fick jag tvenne bref från honom, hvilka jag skyndsamt genomläste och här nedan meddelar:

1:o. *Bref från prins Fredrik:*

»*Min älskade syster, vi äro uti den största förtviflan, det är allt hvad jag kan säga. Bulletinen visar eder alltför väl, huru grundade våra farhågor äro. Gud hjälpe oss ur denna vår sorgliga och bekymmersamma oro. Det är omöjligt att kunna få tala med änkedrottningen; hon ligger uti en ständig dvala, det är således bäst, att statsfruarnas presentation uppskjutes till ett lägligare tillfälle. Jag har den äran att för hela lifvet vara eder mest tillgifne broder och, om jag vågar så säga, äfven vän.*

Fr. Ad.»*

---

* Originalet till detta bref finnes i Ericsbergs arkiv. Bil. E.

Detta bref var afsedt att visas för kungen, om så skulle behöfvas, det andra lydde sålunda:

»*Jag tackar eder, min älskade syster, för allt hvad Ni har meddelat mig med eder page. Jag igenkänner däruti edert rättrådiga och uppriktiga hjärtelag, som jag alltid troget skall ihågkomma. Jag måste dock öppet tillstå min förvåning öfver allt detta och längtar otåligt efter det ögonblick, då jag kan få omfamna eder och delgifva eder mina innersta och hemligaste tankar. Min syster är eder lika hängifven som jag och anhåller att städse få vara innesluten uti eder så högt värderade vänskap. Kom hit, och jag skall ytterligare säga eder tusen saker.*»

Jag gick genast för att lämna kungen bulletinen och fann honom sysselsatt med att läsa ett bref, som han nyss erhållit från prins Fredrik, hvaruti denne bad honom skynda sig för att kunna hinna få uppfånga sin moders sista andetag. Den page, som hade medfört detta bref, hade äfven omtalat, att läkarne misstänkte, att hon ej skulle kunna lefva mer än några få timmar, hon hade nämligen någonting i bröstet, som de befarade att hon ej skulle hafva styrka nog att få upp. Kungen föreföll visserligen något häpen öfver denna underrättelse men ej vidare rörd; jag frågade honom, om han nu ej fann, att jag hade haft rätt.

»Det hade jag verkligen inte trott», sade kungen, »men jag är emellertid tvungen att fatta ett beslut; jag är dock ej vidare hågad att resa dit, ty det är just ingenting trefligt att se en människa dö.»

»Hvad mig beträffar», inföll jag, »har jag bestämt mig för att fara dit. Eders majestät känner det löfte, som jag afgifvit och hvilket jag ej tänker glömma; af prins Fredriks bref kan jag äfven tydligen se, att det ej är någon tid att förlora.»

Kungen bad mig att få se detta bref, och jag visade honom det första. Sedan han läst det, anmärkte han, att statsfruarna också alltid skulle vara med, hvartill jag invände, att det ju endast innehöll ett nödvändigt svar på min fråga.

»Det kan visserligen vara sant», svarade han, »men jag finner tillfället mycket illa valdt. Jag har nu bestämt mig för att fara dit, och vi kunna ju, om ni så vill, följas åt. Jag skall blott, under det att vagnen spännes för, gå in till mig för att vidtaga nödiga förberedelser, för den händelse hon skulle dö. Det skall ej dröja många ögonblick, så att ni kommer lika fort dit på det sättet.»

Med kännedom om kungens vana att skynda sig trodde jag ej, att detta skulle taga lång tid, och gick gärna in på hans förslag; det var mig omöjligt att förutse, att han skulle dröja så länge; nu tog det två hela timmar, innan han blef färdig, så att jag verkligen hann blifva otålig. Sedan jag väntat en timme, lät han mig veta, att han på förhand skickat dit en af sina första kammarpager, för att denne skulle kunna möta honom på vägen med underrättelser. Jag skickade då och bad honom, att jag skulle få fara dit ensam, men han kom själf till mig och meddelade mig, att han strax skulle vara färdig, han hade blott att utfärda en del befallningar, och kanslern hade just kommit till honom med åtskilliga papper.

»Det förefaller mig, Sire», sade jag, »att I ären föga angelägen att få vara närvarande och uppfånga eder moders sista suck.»

»Jag hoppas, att hon skall vara död, innan jag kommer dit; det tilltalar mig verkligen föga att vara närvarande i det ögonblicket.»

»Det är dock bra grymt emot mig, Sire, att på detta sätt äfven förhindra mig att få skynda dit, där jag vet att man ifrigt väntar på mig.»

»Jag hoppas, att ni hellre skall vilja gå mina önskningar till mötes än min broder Fredriks, jag är i alla fall den äldste och därtill eder konung», svarade han mig, som det föreföll mycket förargad.

Efter denna skrapa kände jag mig såsom den svagaste tvungen att gifva mig till tåls och tiga, huru mycket det än harmade mig; jag insåg nu alltför tydligt, att den skedda försoningen ej var framkallad af någon verklig längtan efter modern utan uteslutande af klokhetsskäl.

Sedan kungen ändtligen hunnit expediera sina befallningar, gåfvo vi oss utaf. Under det vi sutto ensamma i vagnen, bad han mig ej tala om, att han med flit dröjt så länge för att slippa vara närvarande vid sin moders död. Jag gick gärna in därpå, emedan jag visst icke önskade ytterligare uppreta prinsen och prinsessan emot honom, och lofvade därför att säga, att det var mot sin vilja, som han så länge blifvit uppehållen med att expediera en del viktiga saker. Sedan talade vi om, hvad han ämnade göra med änkedrottningens hof, och han förklarade sin afsikt vara att låta alla, som hörde dit, få behålla sina löner. Han bad mig äfven, för den händelse att han skulle blifva alltför uppskakad i det ögonblick, då änkedrottningen utandades sin sista suck, såsom ett bevis på förtroende hjälpa honom, ifall hans krage behöfde

uppknäppas, emedan han ej ville, att någon annan skulle få göra det och möjligen märka, att han bar ett frimurartecken omkring halsen. med mig, som också är frimurare, kände han sig mindre besvärad. Han frågade mig äfven, om jag visste, huruvida änkedrottningen yttrat någon önskan att gå till nattvarden; jag påminde honom om hvad hon yttrat till sin själasörjare, nämligen att hon ansåg det onödigt, men hemställde, om han ej, ifall änkedrottningen ännu lefde vid vår framkomst, kunde finna lämpligt föreslå henne detta.

»Det har jag verkligen tänkt på», svarade kungen, »om ej för något annat, så för att det må komma till allmänhetens kännedom, att det varit jag, som uppmanat henne därtill. Att dö på ett sådant sätt är verkligen ej värdigt ett så framstående fruntimmer. Vår förnämsta plikt är i alla fall att uppfylla hvad vår religion föreskrifver oss.»

Detta kungens yttrande var för mig en glädjande öfverraskning, i synnerhet som han alltid med det största lättsinne brukar behandla sådana saker. Hvad som likväl mycket förargade mig var, att han, för att ej komma fram för tidigt, uppmanade kusken att köra långsammare och när vi passerade färjan för att fördrifva tiden pratade och skämtade med dem, som åtföljde honom. Ej långt från Svartsjö mötte vi den förste kammarpagen, som återvände med svaret, och fick af honom veta, att änkedrottningen befann sig något bättre samt att den där bölden i bröstet brustit, hvilket ingifvit läkarne något hopp, samt att dessa förklarat, att hon möjligen skulle kunna räddas, om det ej fanns några flera, ehuru man dock ej ännu kunde anse henne utom fara. Denna underrättelse förargade kungen, som vände sig till mig och sade:

»Det var visst värdt att skynda sig, jag vill slå vad, att detta var en kris och att hon kommer att repa sig; hade vi bara dröjt litet längre, kunde vi besparat oss denna resa till Svartsjö. Denna gång har man lyckats att lura mig, men hädanefter kommer jag ej att vara lika lättrogen; vi komma nämligen helt säkert att upprepade gånger få sådana här skrämskott, det kommer kanske att fortfara på detta sätt hela sommaren, det är ju intressant, och man sträfvar endast att hålla mina känslor i ständig rörelse för att sålunda kunna beveka mig.»

Häpen öfver dessa kungens anmärkningar, förklarade jag, att i prins Fredriks ställe hade jag gjort detsamma och att jag ansåg, att han hade all anledning att vara mycket belåten med denna honom visade uppmärksamhet.

När vi kommit fram till Svartsjö, nöjde sig kungen ej med att endast till mig gifva uttryck åt sitt missnöje och sina likgiltiga känslor; han frågade genast läkarne, huru ofta de tänkte ställa till med sådana här uppträden, innan änkedrottningen antingen dog eller blef återställd. De kunde naturligtvis i sin förlägenhet ej svara någonting, men detta kungens yttrande blef snart kändt öfver hela riket. Under det kungen talade med läkarne, hade jag gått in till änkedrottningen och fann henne verkligen så dålig, att man tydligt kunde märka, att döden var i antågande, och hennes andedräkt var knappast märkbar. Prinsessan vände sig genast till mig med följande ord:

»Ni är mycket efterlängtad. Änkedrottningen har uttryckt sin önskan att få råka såväl eder som kungen. Hvarför har ni dröjt så länge?»

»Jag har kommit hit i samma vagn som kungen, hvilken hade åtskilliga saker att ordna, hvarför det varit oss omöjligt att komma förr.»

»Om ni vill stiga fram litet närmare, skall jag låta henne få veta, att ni är här. Det är nog bäst att ej genast nämna någonting om kungen, emedan läkarne önska, att hon inte skall tala.»

Änkedrottningen räckte mig sin hand, som jag kysste, och hon tryckte min hand. Kungen kom sedan in men stannade blott ett ögonblick samt reste sin väg efter ungefär en timme, föregifvande, att han funnit änkedrottningen nu vara mycket bättre. Han har sedermera försäkrat mig, att han ämnat återkomma till Svartsjö för att nästföljande natt vaka tillsammans med mig, men jag är öfvertygad, att han säkerligen ej skulle hafva gjort det, äfven om änkedrottningen då varit vid lif. För min del bestämde jag mig för att stanna kvar öfver natten hos henne. Hela kvällen tillbringades med att under ständig oro sköta om den sjuka; sedan alla andra gått till supéen, voro prins Fredrik, prinsessan och jag ensamma kvar inne hos henne, och de mest rörande uppträden förekommo. De båda barnen kysste sin moders händer, och hon klappade dem turvis, de lågo på knä inför henne, hjälpte henne och gåfvo henne all möjlig vård. Ehuru änkedrottningen hela tiden tycktes liksom ligga i dvala, hade hon ändå fullt medvetande till sin sista stund; hon yttrade intet annat, än att hon emellanåt bad att få någonting att dricka. På detta sätt gick nästan hela natten; vid ett-tiden tycktes plågorna tilltaga, och läkarne förutsågo, att hon skulle få en svår dödskamp; de uppmanade oss att gå till hvila, hvilket äfven änkedrottningen önskade

att vi skulle göra, i synnerhet för prinsessans skull, som själf varit sjuk. Hon medgaf emellertid, att prins Fredrik och jag fingo stanna, under det att prinsessan för att lugna henne nödgades hålla sig i rummet bredvid, så att hon ej skulle se henne.

Alltifrån klockan ett var dödskampen ganska svår. Prins Fredrik lät väcka hennes själasörjare, ehuru hon ej själf därom uttalat någon önskan; visserligen hade han till kungen yttrat, att han ej ville sätta i fråga, att hans moder skulle taga nattvarden, hvilket han ansåg onödigt, eftersom hon aldrig syndat emot någon människa. Vid tretiden blefvo plågorna förfärliga, och man kunde höra hennes skrik två rum därifrån, och det var nästan omöjligt att vara inne i rummet. Hon bad sin läkare lindra hennes plågor genom att gifva henne opium, men han förklarade sig ej våga göra detta, af fruktan att hon däraf skulle kunna blifva sämre och att det möjligen kunde påskynda hennes död. När hennes oro ännu mera ökades, bad hon enträget prins Fredrik skaffa henne opium, och då han anmodade läkarne att gifva henne något lugnande, skänkte hon honom sin välsignelse. Som hennes ben redan börjat kallna, värmde man serveter, men hon förklarade detta öfverflödigt, väl inseende, att hennes stund vore kommen att lämna det jordiska och att de i alla fall ej kunde återskänka henne lifvet. Ännu en half timme, innan hon dog, hade hon styrka nog att resa sig upp i sängen, omkring hvilken vi alla voro församlade i afvaktan på läkarens återkomst med något lugnande medel; hon vände sig till grefvinnan De la Gardie, som stödde henne, och sade:

»Många tacksägelser, min kära grefvinna, för all den omvårdnad, som ni städse haft om mig.»

Härefter fick hon ett kväfningsanfall och utandades sin sista suck. Klockan var då tre och några minuter.[54] Grefvinnan De la Gardie gaf mig ett tecken, och jag förde prinsessan mera död än lefvande in i rummet bredvid. Prins Fredrik fick ett konvulsiviskt anfall och måste bäras bort. Prinsessan var alldeles utom sig och bad mig för Guds skull ej öfvergifva henne. Förtviflan var allmän, men sedan prinsen och prinsessan något lugnat sig, måste vi tänka på att underrätta kungen om hvad som händt samt försegla änkedrottningens alla saker, hvilket senare bestyr anförtroddes åt hennes öfverste marskalk riksrådet Ribbing och hofmarskalk Piper. Hennes förste stallmästare grefve De la Gardie skickades till Drottningholm för att meddela kungen underrättelsen vid hans uppvaknande.*

* Jfr Fersens Hist. Skr. V, 103.

Prinsessan bibehöll hela sin sinnesnärvaro och följde med dem, som förseglade änkedrottningens tillhörigheter, för att visa dem hennes af ingen annan kända gömställen; allt detta upptog en god del af morgonen. Under natten hade prins Fredrik och prinsessan meddelat mig, att de ämnade skicka någon till Fredrikshof för att afhämta änkedrottningens papper; jag fäste deras uppmärksamhet på att de i alla fall ej kunde få undangömma något däraf, för den händelse änkedrottningen skulle dö, men de förklarade, att det skedde på hennes egen befallning. Änkedrottningens »homme d'affaires»* och hennes neger Badin afsändes med detta uppdrag och fingo veta, hvar papperen skulle finnas; de kastade allting huller om buller i en koffert och voro tillbaka vid Svartsjö några få timmar efter änkedrottningens död. Jag märkte ej, att de hade återkommit, men som jag saknade prinsen och prinsessan jämte hela änkedrottningens hof, gick jag för att söka dem och fann dem till min stora förvåning instängda i ett rum sysselsatta med att läsa de uti kofferten vårdslöst nedkastade papperen; de hade ett brinnande ljus på bordet, och oaktadt det var ganska varmt, brann det eld i spiseln. På deras ansiktsuttryck märkte jag, att jag kommit olägligt, hvarför jag sade:

»Jag ber eder förlåta mig, att jag stör eder, men jag var endast orolig, att någon af eder blifvit illamående, och jag skall genast gå min väg.»

De berättade mig, att de voro sysselsatta med att i enlighet med änkedrottningens befallning bränna upp några papper, och jag märkte, huru de verkligen kastade några sådana på elden. Jag lämnade dem under förklaring, att jag för min del ingenting ville hafva att göra med dessa papper.

Efter en halftimme kommo de in till mig och bådo mig i förtroende, att för den händelse att kungen frågade efter dessa papper, i likhet med dem, förklara, att de blifvit uppbrända, hvarvid prins Fredrik särskildt framhöll, att jag ju därvid varit närvarande. De försäkrade, att det var på deras moders uttryckliga befallning, som de bränt upp åtskilliga papper, däribland brefväxlingen mellan kungen och änkedrottningen den 1 november 1778.

»Jag kan mycket gärna», svarade jag, »omtala, att jag sett eder kasta papper på elden, och för att ej missbruka edert förtroende skall jag ej låtsas om, att ni hafva några kvar i edert förvar, dock på ett enda villkor, nämligen att ni lofvar mig att aldrig för någon

---

* Hofkvartermästaren Isaac Laurent.

människa visa dem, och jag förbereder eder på att om ni på något sätt vilja göra bruk af dessa papper, så bryter jag tystnaden och underrättar kungen om att de finnas i behåll.»

Jag höll mitt löfte, och när kungen några dagar därefter frågade mig, om jag hade varit närvarande, när papperen uppbrändes, svarade jag, att jag visserligen kommit in uti rummet, under det att hans syskon höllo på att kasta en del papper på elden, men att jag genast gått min väg för att ej blanda mig i denna sak.[55] Jag har ej lyckats få reda på hvad för papper, som det är fråga om, men har endast upptäckt, att däribland lär hafva funnits början till memoarer, som änkedrottningen själf dikterat, och dessa ville prins Fredrik ej att kungen skulle få se. Det skall äfven hafva varit en brefväxling emellan henne och kungen af Preussen, men denna hade kungen helt säkert reda på, eftersom han efter brytningen öppnade alla bref, som kommo från Berlin, innan de öfverlämnades till henne.

Törhända skall man klandra mitt beteende härvidlag, men man måste dock vid närmare eftertanke finna mitt handlingssätt ursäktligt. Ehuru änkedrottningen ännu lefde, när det först kom på tal att skicka efter papperen, misstänker jag att det ej skedde på hennes befallning utan endast därför, att prinsen och prinsessan ville skaffa undan dessa af änkedrottningen dikterade memoarer. Jag ansåg mig likväl ej kunna göra någon erinran däremot utan yttrade blott min förhoppning, att de skulle hinna anlända före hennes död, emedan de därefter ej kunde få taga undan några papper; prins Fredrik försäkrade emellertid, att detta ej betydde något, eftersom hon själf befallt, att man skulle gömma dessa papper, så att de ej komme i kungens händer. Som jag alltför väl märkte, att det ej tjänade till något att göra några vidare föreställningar, beslöt jag mig endast att hålla mig alldeles utanför saken och undvika att vara närvarande, då de afhandlade densamma; olyckligtvis råkade jag dock, som jag berättat, att mot min vilja komma tillstädes, under det att de voro sysselsatta med att bränna upp en del af papperen. Ifall jag omtalade, att de undangömt några af dem, hade de helt visst förnekat detta och beskyllt mig för att endast vilja ställa till oenighet inom familjen. Alltså fann jag klokast att endast berätta hvad jag sett och tiga med hvad jag visste men kommer ej att tiga längre, ifall jag mot förmodan upptäcker, att prins Fredrik har för afsikt att på något sätt missbruka dessa papper.

Kanhända kan jag genom denna min sträfvan att undvika trassel inom familjen och visa dem prof på min vänskap och mitt förtroende möjligen själf ådraga mig obehag; mitt samvete säger mig dock, att jag i detta afseende gjort min plikt.

Det var säkerligen det lyckligaste, att änkedrottningen fick dö, ty någon enighet hade aldrig kunnat blifva varaktig mellan henne och kungen, och hvem vet, om ej hertigen äfven hade fått sitta emellan. Hon å sin sida menade helt visst fullkomligt ärligt, men kungens hela uppförande ådagalade alltför tydligt, att han däremot uteslutande leddes af klokhetshänsyn. Ja, nu sedan den första saknaden är öfver, måste jag uppriktigt bekänna, att jag anser hennes död för lycklig, dock sörjer jag henne uppriktigt, ty emot mig har hon alltid varit synnerligen god och vänlig.

Enligt änkedrottningens uttalade önskan öfverlämnade hofmarskalken Piper till prins Fredrik en afskrift af det bref, som hon hade skrifvit till kungen och uppdragit åt riksrådet Ribbing att framlämna. Denna afskrift, som var gjord af hennes homme d'affaires Laurent, var försedd med hennes egenhändiga påskrift, att den öfverensstämde med originalet; jag meddelar den härmed ordagrant:

Bref från änkedrottningen till kungen, skrifvet söndagen den 7 juli och framlämnadt tisdagen den 16 i samma månad:

»*Min herr son!*

Uti dessa mitt lifs sista stunder känner jag, huru föga påkostande det är att lämna en värld, som bekymmer och de ovärdigaste beteenden lärt mig hata. Min lefnadsbana är ändad, och det är eder, som jag har att tacka för den tillfredsställelse jag känner att få sluta densamma. Det återstår mig endast att delgifva eder min yttersta vilja; jag öfverlämnar hela min mobilier, mina smycken och allt hvad jag äger till min yngste son och min dotter till lika fördelning dem emellan, och om I skullen under hvilken förevändning det vara må därifrån undantaga det allra minsta, så bäfva, ty i så fall uttalar jag den förbannelse, som otacksamma söner förtjäna; om I däremot uppfyllen denna min vilja, så skall den ej drabba eder, och jag öfverlämnar eder endast åt edra egna samvetskval, hvilka äro en brottslings enda dygder. Jag anbefaller hos eder mitt hof och mina fattiga tjänare, jag har ingenting att lämna åt dem, eftersom jag endast har skulder, som dock böra kunna betalas med

två eller tre af mina kvartal, ifall I behagaden låta dem få utgå äfven efter min död: i gengäld vill jag befria eder från all ståt vid min begrafning och vill ej, att I skolen kasta bort några penningar i onödan på tomma ceremonier. Jag är eder olyckliga moder

L. U.»*

Kungen skickade grefve Posse för att vidtaga nödiga åtgärder för prinsessans afresa samt bedja mig ledsaga henne till Drottningholm. Detta var likväl ej så lätt, emedan hon ej ville lämna sin moders lik, men sedan jag upplyst henne om att salig drottningens önskningar i detta afseende öfverensstämde med kungens, gjorde hon inga vidare svårigheter. Inemot kvällen afreste vi från Svartsjö och möttes ungefär halfvägs vid färjan utaf kungen; den återstående delen af dagen tillbringades i stillhet.

Följande dag anlände äfven prins Fredrik, som velat stanna kvar öfver natten på Svartsjö; han åtföljdes till Drottningholm af riksrådet Ribbing, som kom för att inhämta kungens befallningar rörande åtskilliga anordningar. Prinsen råkade genast efter sin ankomst i ett lifligt meningsbyte med kungen, han blef nämligen så uppretad öfver den ringa saknad kungen lade i dagen efter sin moder. Hvad som i synnerhet förargade honom var, att kungens första fråga gällde hvad de hade gjort med änkedrottningens juveler. Samtalet dem emellan blef ytterst häftigt, och kungen beklagade sig sedermera däröfver för riksrådet Ribbing. Det blef äfven under dagens lopp mycket tal om afskriften af testamentet, som kungen önskade återfå, framhållande, att nu, sedan försoningen ägt rum, var detta brefs innehåll ej af den beskaffenhet, att det borde bevaras, hvarför han också ämnade bränna upp detsamma. Prins Fredrik vägrade bestämdt att lämna denna afskrift ifrån sig, men efter långvariga underhandlingar lyckades emellertid riksrådet Ribbing öfvertala honom att lofva göra detta, under villkor att kungen å sin sida lämnade honom en egenhändigt undertecknad skriftlig försäkran, att alla testamentets bestämmelser noga skulle iakttagas och att han äfven ville förbinda sig att betala alla skulderna. Kungen lämnade Ribbing den begärda underskriften och lofvade uppfylla sin moders önskningar rörande arfvet men framhöll likväl, att arfvingarne icke desto mindre voro tvungna att återlämna till kronan, hvad densamma tillhörde, hvaribland var

* Jfr B. von Schinkel, Minnen I, 359, 360, där en öfversättning af detta bref finnes intagen.

större delen af juvelerna. Han förklarade likväl, att han ej kunde förbinda sig att betala skulderna, eftersom han själf utfärdat en kungörelse, att han ej betalade sina anhörigas skulder efter deras död, och tillade:

»Jag skall dock försöka hitta på något sätt att betala de skulder, som äro för hennes hushåll, ehuru det måste blifva i största hemlighet, men vill ingalunda höra talas om dem, som äro för möbler och grannlåter.»

Riksrådet Ribbing öfverlämnade vid sin återkomst från kungen detta papper till prinsen och prinsessan samt upprepade hvad kungen särskildt yttrat rörande skulderna för hennes hushåll. Prinsessan var klok nog att åtnöja sig med detta löfte, men prinsen förklarade, att eftersom kungen ej velat förbinda sig att uppfylla testamentets alla bestämmelser, ämnade han ej till honom öfverlämna afskriften, som han stoppade tillbaka i sin ficka. På Ribbings fråga, hvad han tänkte göra med afskriften, svarade han, att han ville hafva den som säkerhet, för den händelse kungen hade för afsikt att på något sätt behandla honom orättvist, hvilket Ribbing ogillade, och nu fann jag, som hittills hade iakttagit tystnad, mig föranlåten att försöka bringa prinsen till förnuft samt yttrade:

»Hvad är väl eder mening med detta, min käre broder? För den händelse att ni tänker inför allmänheten söka nedsvärta eder broder och konung, så kan ni vara öfvertygad om att ni själf är den ende, som däruppå blifver lidande, ty alla människor komma att ställa sig på kungens sida; såsom den svagaste kommer ni blott att utsätta eder för hån. Som ni ingenting har att vinna, råder jag eder att godvilligt gifva efter. Ni får ej glömma, att försoningen kommit till stånd, äfven om den å kungens sida ej skulle vara så allvarligt menad, men detta får man icke låtsas om. Brefvet är skrifvet, innan detta skedde, och hvem vet, om ej änkedrottningen själf, ifall hon därtill haft tid, skulle velat före sin död hafva förmildrat uttrycken däruti. Jag anser det vara orätt handladt emot henne att på något sätt gifva offentlighet åt detta bref.»

Prinsen sade sig vara af motsatt mening och förklarade, att han ansåg, att han handlade orätt emot sin moder, om han lämnade ifrån sig denna afskrift, hvaraf hon helt säkert tänkt sig att han skulle göra det bruk, som han ämnade. Prinsessan yttrade då:

»Med den kännedom vi hafva om kungens dåliga uppförande under min moders sista dagar, är äfven jag öfvertygad om att

detta varit salig drottningens mening», inföll prinsessan, »och tror därför, att vi böra behålla denna afskrift såsom ett välförtjänt straff för detta hans beteende. Han hade helt visst kommit att bedraga henne, och troligen ämnar han göra detsamma med oss.»

»Ni måste dock besinna», inföll jag, »att det är endast vi, som kunna misstänka hans brist på uppriktighet, hvarom allmänheten aldrig kan få kännedom; jag för min del ämnar åtminstone ej yppa denna hemlighet, ty man måste ju på allt sätt förhindra, att kungens svagheter blifva kända af hans undersåtar. Jag besvär eder att upphöra med denna familjetvist, hvarför änkedrottningen kommer att få skulden såsom den, som har uppretat eder emot kungen.»

Sedan riksrådet Ribbing instämt i hvad jag yttrat, insåg prinsessan, att jag hade rätt, och uppmanade prinsen att lämna ifrån sig den olyckliga afskriften för att få slut på alla tvister. Prinsen lofvade slutligen att göra sin syster till viljes men tillade:

»Säg mig likväl, hvad vi kunna hafva för säkerhet, att han håller det löfte han gifvit riksrådet Ribbing att betala de skulder, som röra hushållet; jag är för min del ej så lättrogen som ni andra, ty jag känner hans opålitlighet.»

Oaktadt både riksrådet Ribbing och jag gjorde allt hvad vi kunde för att lugna honom, fortsatte han att utslunga en mängd tillvitelser mot kungen. Vi voro dock nöjda med att han lämnat ifrån sig papperet och att hans utgjutelser ej hördes af några andra, som kunnat missbruka det. Som prinsen ej brydde sig om att taga emot den försäkran, som Ribbing medfört från kungen, öfvertalade jag prinsessan att gömma detta papper. *

Under de följande dagarna blef det flera gånger fråga om änkedrottningens papper, hvilka kungen nödvändigt önskade erhålla och ej ville tro vara uppbrända, såsom man försäkrade honom. **

Kungen hade skickat kaptenen vid de lätta dragonerna grefve Sparre till hertigen med underrättelse om änkedrottningens död, och hertigen påskyndade sin återkomst så mycket som möjligt samt anlände tre dagar före begrafningen. Kungen lyckades genast att få honom att tro allt hvad han berättade angående änkedrottningens död, och som han alltid brukade fästa sig vid det första intrycket, var det sedermera omöjligt för mig att taga honom ur villfarel-

* Jfr Fersens Hist. Skr. V., bil. IV, sid. 258, 259. — De la Gardiska Arkivet XX, 179—181.

** Jfr Fersens Hist. Skr. V. 108, 109.

serna. Han ville nödvändigt hafva reda på huruvida papperen voro uppbrända eller ej, och jag svarade honom i enlighet med hvad jag hade lofvat prinsen och prinsessan och hvilket äfven öfverensstämde med sanningen, att jag nämligen af dem fått veta, att de voro uppbrända, men ej själf därvid varit närvarande, ehuru jag visserligen händelsevis kommit in uti rummet, under det att de voro sysselsatta med att packa upp dem, och äfven sett dem rifva sönder några papper; för att ej blifva inblandad i saken hade jag likväl genast aflägsnat mig. Hertigen anmärkte, att jag borde hafva sökt förhindra en sådan våldsgärning.

»Detta var mig omöjligt», svarade jag, »men hade jag på förhand fått någon befallning i den vägen af kungen, skulle jag naturligtvis hafva åtlydt densamma, jag har för öfrigt ej reda på lagens föreskrifter om hvad man har att iakttaga vid ett dödsfall och kunde ej tro annat, än att de skäl voro giltiga, som prinsen och prinsessan anförde, nämligen att den dödas befallning måste hållas i helgd.»

»Vore jag i kungens ställe», afbröt mig hertigen, »skulle jag svårligen kunna förlåta min broder detta hans tillvägagående. För öfrigt ämnar jag själf väcka en process rörande arfvet, men det är hvarken af girighet eller för att trotsa min moders vilja, ty min afsikt är att sedermera efterskänka detsamma; jag vill endast visa min bror, att han ej har rätten på sin sida, fastän han behagar taga sig en så hög ton.»

»Detta är ju en galenskap, så mycket känner jag till lagarna, att ni måste få orätt, ty min svärmoder hade full rättighet att fritt förfoga öfver sina möbler och sina nipper. Vi kunde ju nu hoppas få lefva i lugn och ro, men om ni börjar på nytt att bråka, tager det aldrig något slut.»

Hertigen glömde lyckligtvis snart bort detta hastiga hugskott och lät sedermera genom det ombud, som å hans vägnar ägde att närvara vid sigillenas borttagande, förklara, att han ämnade rätta sig efter sin moders vilja.

Han tycktes emellertid vara belåten med att försoningen ägt rum och uttalade sin tillfredsställelse med att sakerna tagit denna vändning, under förklaring att äfven om kungen å sin sida haft orätt uti sitt beteende mot sin moder, måste man dock erkänna, att hon också haft mycket att förebrå sig.

Den 24 i denna månad blef änkedrottningens lik högtidligt fördt till hufvudstaden och placeradt på »lit de parade», där det förblef till begrafningen, som ägde rum den 31, vid hvilken drott-

ningen på grund af sin grossess befriades att vara närvarande, likaledes prinsessan, emedan änkedrottningen i lifstiden särskildt uttryckt sin önskan härom.

Vid detta tillfälle uppstod en löjlig tvist mellan riksråden; som ni vet, är det brukligt vid kungars och drottningars begrafningar, att de kungliga regalierna bäras framför likkistan och att det tillkommer det äldsta riksrådet att bära kronan. Nu finnes det åtskilliga äldre riksråd, som ej längre hafva säte och stämma i rådet, men den äldste af de i tjänst varande fordrade, att den till tjänsteåren äldste till honom skulle afstå denna sin rättighet. Det var riksråden Hiärne och Scheffer, som härom tvistade, och kungen, till hvilken de hänsköto saken, undandrog sig allt afgörande. Eftersom det sålunda befanns omöjligt att slita tvisten, beslöto de sig båda två att föregifva sjukdomsförfall; därigenom undvek man svårigheterna, emedan den därnäst äldste ännu var kvar i rådet. För att för framtiden förekomma dylika meningsskiljaktigheter bestämde kungen sedermera, att det alltid skall tillkomma den äldste att bära kronan, han må vara kvar i rådet eller ej.*

Kungen har låtit alla vid änkedrottningens hof få behålla sina löner, flera af dem hafva till och med fått extra gratifikationer och alla presenter; hennes förnämsta tjänare och de, som länge varit i hennes tjänst, få åtnjuta samma förmåner som förut, det är endast några af de mera underordnade, som blifvit afskedade med åtnjutande af ett års lön.

---

* Jfr L. von Engeström, Minnen och Anteckningar, I, sid. 52.

LXXXV.

Bref för augusti månad 1782
från Drottningholm.

(Innehåll: Sigillen borttagas från änkedrottningens saker, kungen återfordrar vissa juveler, prins Fredriks förhållande till kungen, samtal med kungen om de uppbrända papperen, prinsessans olycksfall vid en ridtur, hertiginnan besöker henne, en kammarfru hos änkedrottningen har varit kungens spion, drottningens nedkomst med en prins.)

Vi hafva, min kära vän, numera ett skenbart lugn, som jag hoppas skall få fortfara; emellertid förekom vid sigillens borttagande ett uppträde, som dock ej var vidare våldsamt. Prinsessan, som efter begrafningen, för att få vara i fred med sin sorg, återvändt till Svartsjö, ville först ej utse något ombud att å hennes vägnar närvara vid sigillens borttagande utan önskade själf bevaka sin rätt och brydde sig icke om, att man förehöll henne, att sådant ej var brukligt; slutligen lät hon dock förmå sig att lämna detta uppdrag åt grefve Gyldenstolpe. Kungen hade utsett justitiekanslern grefve Wachtmeister och riksrådet grefve Hermanson, hertigen hade valt friherre Erik Ruuth och prins Fredrik friherre Karl de Geer, hvilken senare just icke kan räknas till kungens bästa vänner; prins Fredrik förklarade själf, att han bestämt sig för honom, emedan han hoppades, att denne, såsom varande den rikaste enskilde man i Sverige, skulle våga yttra sig fritt och modigt, något som man ej kunde vänta sig af en mindre bemedlad, som vore beroende af kungens ynnest.

Vid sigillens borttagande återfordrade riksrådet Hermanson i kronans namn de juveler, som änkedrottningen erhållit vid sin förmälning, arfvingarne däremot förklarade, att alla juveler voro hennes enskilda egendom samt att hon, redan då hon blef änka, återlämnat alla de juveler, som tillhörde kronan, ehuru man, all-

denstund hon varit mycket slarfvig med sina papper, ej kunnat finna något bevis härför. Kungens fordran uppretade i synnerhet prinsessan, som gjorde svårigheter, men eftersom kungen särskildt älskar juveler och därför är mycket uppretad öfver att ej hafva fått ärfva alla änkedrottningens smycken, blefvo de icke desto mindre tvungna att lämna ifrån sig dessa juveler enligt en skriftlig förteckning, som företeddes.

Kungen är mycket förargad öfver att ej hafva kommit i besittning af änkedrottningens papper och undersökte vid inventeringen på Fredrikshof med största noggrannhet alla lådor utan att finna annat än ett betydelselöst bref från kungen i Preussen, hvilket han emellertid stoppade i sin ficka.

Det har äfven yppat sig olika meningar rörande sorgtiden: kungen ville ej, att den skulle vara längre än ett halft år, såsom det i allmänhet är brukligt efter föräldrar, men prinsen och prinsessan ville sörja ett helt år, som man hade gjort efter salig kungen. För att tillfredsställa denna deras nyck fingo de tillstånd att för sina egna personer göra detta, men deras hof måste följa efter hvad kungen gör och endast bära sorg ett halft år. Sedan nu alla dessa tvistigheter blifvit afgjorda, få vi väl hoppas, att det skenbara lugn, som nu råder, må kunna få fortfara.

Prinsen och prinsessan hoppas fortfarande, att kungen, för att icke vanhedra sin moders minne, måtte frångå sin bestämdt uttalade föresats att endast betala sådana skulder, som änkedrottningen ådragit sig för sitt hushåll.

Kungen har ordnat sin systers stat, hon erhåller liksom sina bröder sin egen hofhållning och kommer troligen att bo uti sitt eget hus här i staden, men som detta är ganska litet, försöker man att få det utbytt emot något annat. Uppsikten öfver hennes hus kommer att anförtros åt hennes hofmästarinna, grefvinnan De la Gardie.

Prins Fredrik uppför sig ingalunda som sig bör emot kungen; visserligen kan man ingenting anmärka emot att han vill vistas på Svartsjö för att hålla sin syster sällskap, under det att hon där genomgår sin brunnskur, som för henne kan vara en ursäkt, att hon sällan kommer till Drottningholm, men för prinsen finnes ingen sådan förevändning, och om han händelsevis någon gång kommer dit, frågar han knappast efter kungen. Detta har föranlåtit mig att i grefve Axel Fersens närvaro förehålla honom hans beteende, men han har förklarat sig ej kunna handla annorlunda, så uppretad som han är emot kungen.

»Hvad skall detta tjäna till», invände jag, »allmänheten ställer sig obetingadt på kungens sida, och ni får ej glömma hvad ni är skyldig honom uti hans ställning utan måste åtminstone visa honom höflighet och bevara skenet, äfven om edert hjärtas känslor förhindra eder att hysa broderlig vänskap för honom. Det är blott vi, hans närmaste anförvanter, som så känna hans sinnelag, att vi kunna hysa våra misstankar, att han möjligen skulle hafva kommit att bedraga sin moder, om hon fått lefva, detta har ej allmänheten reda på utan ser endast det berömvärda uti den skedda försoningen, och ej tillkommer det oss att rikta uppmärksamheten på hans fel och svagheter. Genom edert uppförande vinner ni helt visst ej annat än allmänt klander och gör trasslet ännu värre. Kungen kan till slut, om han för närvarande äfven tyckes taga det likgiltigt, blifva trött därpå och till äfventyrs låta eder få umgälla det, för den händelse det skulle inträffa, att ni någon gång blifver så olycklig att behöfva hans hjälp.»

»Det är mig alldeles omöjligt att vara höflig emot kungen», svarade prinsen, »men numera försöker jag undvika att gifva uttryck åt mina känslor, i början kunde jag ej tiga utan lät min bitterhet utbryta, nu är det endast min uppsyn, som förråder mina tankar.»

»Likasom äfven edra handlingar», afbröt jag honom, »ni måste söka att behärska eder, min käre broder, och laga för Guds skull, att det aldrig mera blifver tal om detta olyckliga brouillerie.»

Grefve Fersen instämde uti mina uppmaningar, och prinsen har lofvat oss att vara försiktigare, dock förefaller det ej, som om han förändrat sitt uppförande, men man får hoppas, att det blifver bättre med tiden. Det förargar äfven prins Fredrik, att kungen är vid så godt lynne och ej visar sig vidare sakna sin moder utan endast längtar efter att de första sex veckornas djupa sorg skall taga slut.

Kungen har flera gånger frågat prins Fredrik hvad han gjort utaf änkedrottningens papper och alltid fått det svaret, att de blifvit uppbrända. Under ett samtal rörande änkedrottningen riktade kungen en dag till mig följande ord med en bitter och förebrående ton:

»Ni var ju också med om detta Trojas uppbrännande?»

»Hvad menar eders majestät med detta?»

»Det förstår ni mycket väl, ty jag vet, att ni var närvarande, då min bror och min syster brände upp salig drottningens papper. Ni har kanske inte reda på att detta är en sak, som uti ett en-

skildt hus skulle hafva gifvit anledning till oändliga rättegångar, ty enligt lagen är det strängt förbjudet att undanhålla något uti en afliden persons bo. Det kunde sannerligen äfven komma att gå ut öfver eder, emedan det hade varit eder ovillkorliga skyldighet för eder makes skull att sätta eder emot en sådan åtgärd.»

»Jag beklagar, att eders majestät så tyckes ogilla mitt handlingssätt, men är öfvertygad om att kunna fullkomligt rättfärdiga mig, om endast eders majestät täckes höra på mig, ty det var endast händelsevis, som jag kom in uti det rum, där de inneslutit sig, och jag var alldeles okunnig om deras förehafvande, så det hade varit mig omöjligt att kunna förhindra det. Jag hade visserligen hört, att de, samma natt som änkedrottningen dog, på hennes befallning hade skickat Badin till Fredrikshof för att åt henne afhämta några papper, och det var påföljande förmiddag, som jag, efter att hafva saknat dem i de vanliga rummen, fann dem i ett annat rum sysselsatta med att kasta några papper på elden, men så snart jag fått se hvad de gjorde, drog jag mig genast tillbaka för att ej göra mig till deras medbrottsling. Detta kan jag försäkra eder, Sire, är den fullkomliga sanningen.»

»Oaktadt alla edra undanflykter», inföll kungen, »vet jag mycket väl, att ni var närvarande vid detta tillfälle, och jag har till och med bevis därpå.»

»I så fall äro dessa bevis falska», var mitt enda svar. Det synes tydligt, att kungen är förargad på mig för denna sak och torde nog ej så lätt glömma bort det. Han har hittat på alla möjliga förevändningar för att hindra mig från att fara till Svartsjö; en gång skyllde han på att jag ej borde aflägsna mig, emedan drottningens nedkomst när som helst kunde väntas, och en annan gång förehöll han mig, att jag skulle störa dem, under det att de voro sysselsatta med bouppteckningen och att hans syster helt visst på grund däraf vore vid dåligt lynne. Han tillrådde mig äfven att undvika all inblandning i dessa angelägenheter.

»Något sådant kan ej falla mig in», invände jag, »men för öfrigt må eders majestät vara öfvertygad om att ifall jag på något sätt skulle blanda mig uti hvad som angår eders majestät och prinsessan, så vore det ingalunda uti någon dålig afsikt.»

Slutligen kunde kungen ej längre hitta på någon förevändning för att hindra mig från att fara till Svartsjö. Jag kom emellertid dit en olycklig dag, ty strax före min ankomst hade prinsessan råkat ut för olyckan att rida omkull och slå sig uti

hufvudet, ehuru lyckligtvis ej vidare farligt. Denna olyckshändelse gaf mig emellertid anledning att sedan ganska ofta fara till Svartsjö. Till en början ville kungen hafva reda på allt, som angick prinsessan, men mina knapphändiga svar gjorde snart slut på hans ständiga frågor.

Man har numera upptäckt, att den, som tjänstgjorde såsom spion åt kungen hos änkedrottningen, var en af hennes kammarfruar, som genom sitt goda hufvud och sina kunskaper lyckats vinna hennes hela förtroende och som tjänstgjorde såsom hennes lektris. Denna kammarfru inberättade genast till kungen allt hvad änkedrottningen meddelade henne, dels skriftligen dels ock genom hemliga samtal. Hon hade äfven sökt att ställa till oenighet emellan änkedrottningen och prinsessan för att ännu mera odeladt kunna få åtnjuta den förras förtroende, och för att vinna detta sitt mål hade hon bland annat sökt inbilla änkedrottningen, att prinsessans sjukdom uteslutande var beroende på ledsnad och längtan efter att få vara med om alla nöjen vid kungens hof. Kort före änkedrottningens död blefvo dock dessa intriger afslöjade, och om ej sjukdomen kommit emellan, hade hon helt visst blifvit afskedad; hon fick dock före sin härskarinnas död af henne veta, att allt vore upptäckt och att hon förlorat hela hennes förtroende.

Till min stora ledsnad och förargelse bemöter mig kungen med stor misstänksamhet på grund af förhållandet med de försvunna papperen, och då jag för några dagar sedan händelsevis kom för sent till middagen, beklagade han sig öfver min ohöflighet emot honom, som han försäkrade friherrinnan von Lantingshausen uteslutande berodde på min lust att behaga hans broder Fredrik. Som hon emellertid är min vän, omtalade hon detta och uppmanade mig till försiktighet; jag hoppas, att jag genom ett oklanderligt uppförande så småningom skall lyckas få honom att ändra åsikt.

Utaf ett samtal, som jag haft med kungens kammarherre baron Taube, hvilken i hög grad åtnjuter hans förtroende, har jag trott mig finna, att denne mycket bidragit till det spända förhållandet mellan kungen och änkedrottningen och att han, om han kunnat, velat förhindra försoningen dem emellan. Detta hans handlingssätt tror jag hafva varit framkalladt af hat till änkedrottningen, hvartill han säkerligen haft någon hemlig anledning.

Den 25 i denna månad blef drottningen förlöst med en prins hvilket gick otroligt lätt. Hon började först klockan half två att

känna sig illamående, hvarom alla, som skulle vara närvarande, genast underrättades, och klockan half fyra var prinsen född. Han lär komma att i dopet erhålla namnen Karl Gustaf, och kungen har gifvit honom titel af hertig af Småland. Dagen efter prinsens födelse foro vi alla högtidligt in till staden, där tedeum sjöngs, och om aftonen gafs på Drottningholm för första gången efter änkedrottningens död en fransk teaterföreställning. Kungen fann tillfället gynnsamt att sålunda, oaktadt de sex veckorna ej voro till ända, få se ett spektakel utan att väcka anstöt hos allmänheten. Prinsessan var af sitt fall från hästen förhindrad att närvara vid dessa högtidligheter.

LXXXVI.

Bref för september månad 1782
från Drottningholm.

(Innehåll: Hertigens af Småland dop och festligheter med anledning däraf, prinsessans dåliga lynne, utspridda rykten rörande hertigens kärleksförhållande, samtal med kungen härom, Armfelts gunst.)

Hertigens af Småland dop förrättades den 5 i denna månad, faddrar voro kungen af Preussen, kungen af Danmark, kejsarinnan af Ryssland och drottningen af Frankrike, kungens båda bröder, hans syster och jag. Liksom förra gången hade jag i uppdrag att bära prinsen, hvilket var så mycket besvärligare, som jag äfven fick hålla honom öfver dopfunten och således ej fick tillfälle att hvila mig; barnet var stort och tungt samt ceremonien, som förrättades som vanligt i slottskapellet, särdeles lång, så att det hela var mycket tröttsamt.

Kungen begagnade detta tillfälle att utdela en mängd nådesvedermälen, såväl dekorationer som befordringar inom det civila och det militära, många blefvo sålunda lyckliggjorda, men ändå flera kände sig besvikna och olyckliga, hvilket ju alltid är de afundsjukas lott. Drottningen gjorde sitt högtidliga intåg i hufvudstaden den 29 i denna månad, hvarefter hon bevistade tedeum i Storkyrkan, dit man tågade i procession, sedan gafs »cercle» och på aftonen franskt spektakel. Påföljande dag fick hon emottaga lyckönskningar af kårer och stater, hvarefter det var föreställning på operan. Hittills har det sålunda endast varit fyra festdagar med anledning af dopet och drottningens tillfrisknande, nämligen den första, när kungen kom till staden och tedeum sjöngs, den andra, när drottningen den 28 i Drottningholms kyrka fick emottaga den sedvanliga välsignelsen efter sin barnsäng, den tredje,

då hon gjorde sitt ofvannämnda högtidliga intåg, och den fjärde, som var dagen för lyckönskningarna. Troligen kommer det att blifva flera fester, men dem får jag beskrifva i mitt nästa bref; jag begagnar nu de få ögonblick, som jag kan få lediga mellan festerna, att skrifva detta bref, men det är mycket sällsynt, att man kan få vara för sig själf.

Prinsessan är nu så återställd, att hon kunnat vara med om alla dessa festligheter, men man märker dock ännu hennes ärr i pannan. Hennes lynne är mycket besvärligt, och det är nästan omöjligt att vara tillsammans med henne, hon blifver ond för ingenting och grälar ständigt, för det mesta är det mig, som hennes rentaf olidliga vresighet går ut öfver. Jag inser alltför väl, att jag blott kommer att skörda otack för min tjänstvillighet, men detta är ju alltid förhållandet, och gjorde man aldrig det rätta för annat än för att vinna erkänsla, gjorde man det aldrig, mitt samvete säger mig dock, att jag uti detta fall endast följt hederns bud. Möjligen misstager jag mig; i alla fall skall jag försöka kufva hennes dåliga lynne, ty hon är i sig själf god och beskedlig, visar sig detta emellertid omöjligt, skall jag låta henne få erfara, att jag ej nöjer mig med att taga emot alla hennes grofheter utan kommer att svara henne på samma sätt.

Drottningholm tyckes riktigt vara förutbestämdt för trakasserier. Där ha nu återigen förekommit sådana, hvaruti jag helt oskyldigt råkat blifva inblandad och hvilkas förlopp jag skall berätta. Hertigen hade blifvit illamående och skickade efter mig, emedan han önskade meddela mig något i förtroende. Sedan alla aflägsnat sig, yttrade han:

»Helt visst kommer det, som jag nu ämnar anförtro eder, att på det högsta förvåna eder, men ingen annan än ni kan tala med kungen om denna sak.»

»För den händelse att jag på något sätt kan vara eder till tjänst, försäkrar jag eder, att ingenting skall förefalla mig egendomligt.»

»Eftersom jag själf ej kan få tillfälle att tala med kungen i dag men ej kan tillåta, att sådana osanningar ostraffadt få utspridas om mig, anhåller jag, att ni måtte berätta för kungen, att man behagat påstå, att jag skulle haft ett äfventyr med eder bästa vän och äfven åtnjutit hennes gunst, allt detta på grund däraf, att jag skänkt henne en bonbonnière. Det är en af drottningens statsfruar, som är känd för sina gemenheter, nämligen friherrinnan Örnskiöld, hvilken hittat på denna historia. Ni måste

förmå kungen att gifva henne en tillrättavisning, ty jag kan ej tåla, att man på detta sätt vill förstöra eder väns goda namn och rykte.»

»Edert förtroliga meddelande är verkligen högst egendomligt, och jag finner det ganska svårt för mig att tala med kungen härom, för öfrigt blifver alltid sådant där trassel mycket värre, om man gör väsen däraf.»

Hertigen var likväl enträgen, och alla mina invändningar tjänade till intet. När jag kom ner till middagen, bad jag att få tala med kungen och framförde hertigens begäran om upprättelse jämte hans hälsning, att han var fullt säker på att det var friherrinnan Örnskiöld, som varit upphofvet till ryktet och att han till och med kunde namngifva två personer, för hvilka hon berättat det.

Kungen blef förargad och förklarade, att lika litet, som han frågade efter sådana där dispyter inom hofvet, angick det honom, ifall hans bror haft ett kärleksäfventyr han hade numera beslutat sig för att aldrig blanda sig uti fruntimmersskvaller för att undvika, att samma obehagligheter som förra året skulle upprepas. Han bad mig ej vidare tala om saken, öfvertygad om att hertigen endast ville få det nedtystadt, af fruktan för att m:lle B*** skulle illa upptaga detta. M:lle B*** är en skådespelerska vid den franska truppen, som man påstår att hertigen beundrar och hvars ynnest han lär eftersträfva.* Det stannade också härvid, hertigen fick lof att tiga, och min stackars vän, som fått kännedom om hvad man utspridt om henne, blef naturligtvis ytterst förnärmad men ansåg vara klokast att ej låtsas förstå hvad det var fråga om. Den, som blifvit beskylld för att hafva gifvit upphof åt ryktet, försökte sedermera att inför mig rättfärdiga sig, men hon gjorde det verkligen så tarfligt, att det däraf tydligt framgick, att hon var skyldig.

Man hade utspridt i Stockholm, att Armfelt fallit i onåd, därför att han afrest till Finland, men denna hans resa afsåg endast ett besök hos fadern och öfriga därstädes bosatta släktingar. Han står alltjämt högt i kungens gunst, och jag är viss på att detta kommer att fortfara. ty hans begåfning och hela hans sätt äro just uti kungens smak. Dock befarar jag, att han möjligen kommer att missbruka sin ställning, ty han är egennyttig och egenkär.

---

* M:lle Baron; angående hertigens förhållande till henne, jfr Fersens Hist. Skr. V., 151—152.

LXXXVII.

Bref för oktober månad 1782
från Gripsholm.

(Innehåll: Fortsatta festligheter, uppträde med kungen angående en fransk skådespelerska, divertissementet »*Stiftet Quedlingburg*» för att fira prinsessans ankomst, trakasseri med grefvinnan Brahe, kungens dåliga lynne, hans ohöflighet emot ett danskt sändebud.)

Sedan den 14 i denna månad äro vi här; festligheterna räckte ända till den 10. Utom de redan beskrifna var det ytterligare fyra festdagar, de tre första med cercle på eftermiddagen och teaterföreställning efteråt, den fjärde festen, som gafs med anledning af prinsessans födelsedag, var af samma slag men dessutom åtföljd af en maskerad. Kungen har alltsedan vi kommo hit varit vid mycket dåligt lynne, förmodligen därför att här är för litet folk och just ingen af dem, som annars hafva förmågan att roa honom; jag har särskildt varit utsatt för hans missnöje. En af skådespelerskorna vid den franska truppen hade nämligen blifvit sjuk, och det föreslogs, att hon uti sin roll såsom första älskarinna skulle ersättas af en annan mycket fetlagd, som annars brukar spela drottning. Som hennes figur föreföll mig mycket komisk, råkade jag att yttra:

»Det skall verkligen blifva ganska lustigt att få se den där tjocka matronan spela en ung älskarinneroll.»

Förargad öfver min anmärkning frågade mig genast kungen, om jag föredrog att slippa se spektaklet, hvartill jag svarade, att ehuru jag erkände, att det vore mycket vänligt af henne att åtaga sig detta, kunde det omöjligen hjälpas, att det skulle komma att taga sig löjligt ut, men jag ville ingalunda på något sätt uttala mig emot hennes uppträdande. Emellertid befallde kungen teater-

direktören, som var närvarande, att spektaklet skulle inställas och tillade:

»Min svägerska gör så många anmärkningar emot de uppträdande, att det nog är bäst att befria dem därifrån. Om man än försöker göra sitt bästa för att tillfredsställa folk, tyckes det vara omöjligt att lyckas däruti.»

Som jag märkte, att han var häftigt uppretad, försökte jag lugna honom och förklarade, att jag vore förtviflad öfver att helt och hållet ofrivilligt hafva misshagat honom, och bad honom ursäkta mig, men utan att svara ett ord vände han mig endast helt hastigt ryggen. Flera personer uppmanade mig att gå efter honom in uti rummet bredvid för att upprepa mina ursäkter, men det hade jag ingalunda lust till utan försäkrade dem, att det snarare vore han, som skulle bedja mig om förlåtelse för sin häftighet emot mig, och därvid blef det. På eftermiddagen hade hans dåliga lynne gått öfver, och teaterföreställningen ägde rum. Kungen föreföll mycket förlägen, och jag för min del visade mig allvarsam och stött öfver hans ohöflighet.

När sedermera några dagar därefter flera af damerna föreslogo, att man skulle försöka hitta på någon förlustelse för att skingra kungens dåliga lynne, förklarade jag, att jag ej ville vara med därom, emedan jag af honom blifvit så djupt förolämpad. Jag kunde dock icke undandraga mig att vara med uti ett divertissement, som kungen önskade anordna för att roa prinsessan vid hennes ankomst till Gripsholm, där hon aldrig förr hade varit. Vi fingo god tid till våra förberedelser, emedan prinsessans ankomst blef fördröjd längre än ämnadt var; efter gemensamma öfverläggningar beslöto vi oss för att hon skulle installeras såsom abbedissa af Quedlingburg, eftersom hon är »coadjutrice» därsammastädes och kungen alltid brukar skämta med henne härom.

Jag meddelar härmed en beskrifning öfver detta divertissement, som kallades »*Stiftet Quedlingburg*»:

Genom utskickade stafetter blefvo vi underrättade, när prinsessan närmade sig Gripsholm. Vid slottsporten tillfrågades hon på dålig tyska utaf en officer, hvart hon ämnade sig och hvarifrån hon kom, och sedan dessa frågor blifvit behörigen besvarade, släpptes hon in på borggården, där hon emottogs af det henne såsom abbedissa tillkommande hofvet, bestående af en öfverstemarskalk, två kammarherrar och två uppvaktande kavaljerer, alla på ett löjligt sätt kostymerade. Öfverstemarskalken höll ett komiskt tal samt presenterade de öfriga och omnämnde dessutom alla, som utaf sjuk-

domar nödgats hålla sig inne på sina rum, allt på ett mycket skrattretande sätt. Han anhöll äfven att få presentera ämbetsmannakåren, som önskade få framföra sina lyckönskningar, samt meddelade henne, att enligt gammalt bruk en af ämbetsmännen vid högtidliga tillfällen ägde att företräda Henrik Fågelfängaren, klostrets grundläggare. Sedan hon blifvit införd uti en sal och där intagit sin plats, emottog hon alla dessa ämbetsmän, hvilka alla voro mer eller mindre komiska. Den, som föreställde Henrik Fågelfängaren, höll ett tal, som framkallade sådana skrattsalfvor, att han flera gånger nödgades påbjuda tystnad för att kunna bibehålla något af sin värdighet. Efter hälsningstalens slut fördes hon af trenne nunnor att bese det inre af klostret, och alla de reliker, som sakristanen hade under sin vård, förevisades. Bland dessa funnos många sällsyntheter, särskildt flera automater, som både kunde röra sig och tala och hvilka uppförde ett proverb kalladt »*Ottos medalj*».

Därefter fick prinsessan en stund hvila sig på sina rum och där vänta, tills allt var färdigt för själfva installationen, hvarvid det tillgick sålunda: Prinsessan afhämtades af alla nunnorna, föregådda af en banerförerska och åtföljda af abbedissans hela hof, fyra nunnor buro klostrets dyrbarheter, nämligen abbedissdräkten, korset, nycklarna och lagboken, processionen gick tre hvarf kring salen, där högtidligheten skulle försiggå, och prinsessan fick sedan intaga sin plats uti en fåtölj för att åhöra mässan. Tvenne af systrarna började nu sjunga en latinsk rotvälska, sammansatt af en mängd betydelselösa ord, den ena höll ett tal och den andra svarade, allt uppfylldt af ordlekar, som framkallade upprepade skrattsalfvor, hvilka gjorde det svårt att uppfatta det hela. Efter talen följde ytterligare sång, hvarefter nunnorna började ikläda prinsessan skruden och pryda henne med ordenstecknen, först och främst ett juvelkors, utgörande en present från kungen. När de skulle iföra henne skruden, hejdades de och uppmanades att dröja med ceremonien, emedan kungen i detsamma inträdde, åtföljd af hela sitt hof; han uppläste en utaf Monvel författad ganska bra ihopkommen, till nunnorna ställd anhållan, att de skulle dröja något med att beröfva honom glädjen att få se sin syster, samt förde henne in uti ett annat rum för att bevittna hans folks glädje öfver hennes ankomst. Där utfördes utaf tvenne kadriljer, den ena bestående af adelsfolk och den andra af bondfolk, åtskilliga danser och sjöngos hyllningssånger till prinsessan. Den i sin helhet mycket angenäma aftonen afslutades med franskt spektakel.[56]

Som vanligt förekom äfven vid detta tillfälle ett trakasseri. På grefvinnan Brahes begäran hade jag såsom öfvertalig hoffröken hos mig anställt hennes syster, som dock i allmänhet ej brukade följa med mig ut på landet; emedan hon nu behöfdes för baletten, hade kungen bedt mig skrifva efter henne, men grefvinnan Brahe svarade mig, att hon icke hade tillfälle att komma. Jag blef naturligtvis ganska stött öfver ett sådant svar, som dock i synnerhet uppretade kungen, på hvars anmodan jag nödgades upprepa min begäran, under förklaring att han i händelse af ett ytterligare afslag ämnade fråntaga henne titeln såsom min hoffröken. Ehuru det svar jag erhöll var föga höfligt, fick hon dock slutligen efter upprepade underhandlingar komma till Gripsholm, hvarigenom kungens vrede blef stillad, men han bevarade ständigt ett visst agg till grefvinnan Brahe, ty han tål aldrig, att man på något sätt vågar störa hans nöjen.

Kungens lynne är fortfarande mycket dåligt, och detta gaf sig helt nyligen uttryck genom ett högst obehagligt uppträde med en främling, som af honom blef mycket illa behandlad. Det var en kammarherre, som hitkommit för att framföra kungens af Danmark kondoleans med anledning af änkedrottningens död. Dennes utseende hade genast misshagat kungen, som blef ytterligare förargad därför, att han vid middagen råkat sätta sig för nära honom, och det var fåfängt, som några bredvid kungen sittande damer, försökte hindra honom att vara alltför ohöflig. Den dagen tog hans dåliga lynne fullkomligt öfverhanden öfver hans naturliga artighet, ty det är annars bra olikt honom att uppföra sig på ett sådant sätt emot en utlänning. Man ville skylla hans uppförande på politiska skäl, men jag tror för min del, att det endast berodde på hans dåliga lynne.

LXXXVIII.

Bref för november månad 1782
från Gripsholm.

(Innehåll: Förberedelser till teaterföreställningar, prinsessans sinnesstämning, prins Fredrik uttalar sitt ogillande af prinsessans åtgöranden, kurir från Frankrike med presenter, kungen författar teaterpjäser, samtal med kungen om änkedrottningens kammarfru d'Ivry, rykten med anledning af änkedrottningens död.)

Här uppgöras nu storartade planer till förlustelser, hvilka troligen komma att betydligt förlänga vår vistelse på Gripsholm; det är nämligen fråga om att anordna ett sällskapsspektakel, hvarvid två franska tragedier skola uppföras jämte ett par mindre pjäser och divertissementer. Oaktadt alla, som skola vara med, finna det motbjudande att utsätta sig för en jämförelse med de verkliga aktörerna vid den franska truppen, har man fått lof att gifva med sig för att tillfredsställa kungen. Prinsessan är också ytterst angelägen, att det skall blifva af, hon har nämligen en stor passion för att få spela på teater, ehuru man måste medgifva, att denna hennes längtan föga öfverensstämmer med hennes djupa sorg efter moderns död och gifver mig anledning misstänka, att hon i grund och botten känner ett visst behag i sin nuvarande frihet och därför också är ifrig att så mycket som möjligt kunna få njuta däraf.* Hon har emellertid uttalat en önskan, att dessa teaterföreställningar ej skola taga sin början förrän uti nästa månad, så att det halfva året dessförinnan må hafva gått till ända. I alla fall strider detta bra mycket emot den otroliga stränghet, som hon hittills låtit påskina rörande hvad hon ansett passande med skyldig hänsyn till sin aflidna moder, så mycket mera som hon

* Jfr Fersens Hist. Skr. V, 127.

ju ämnar sörja henne ett helt år, det väcker därför allmän förvåning och framkallar misstankar, att hennes sorg ej är så stor, som hon vill låta påskina. Nog hade det varit klokare af henne att ej göra så mycket väsen af sin sorg, hvaraf hon nu måste känna sig besvärad, eller också borde hon hafva undvikit att med en sådan brådska störta sig uti nöjena. Ehuru hon utan tvifvel uppriktigt saknar sin moder och är djupt bedröfvad öfver sin förlust, tror jag, att hon snart nog kommer att trösta sig, emedan hon aldrig så länge änkedrottningen lefde kunde få åtnjuta samma frihet som nu.

När det blef tal om uppförandet af dessa teaterpjäser, lyckades prinsessan och jag förmå kungen att lofva oss på sitt hedersord att icke själf beträda scenen, hvilket, den tiden han det gjorde, så mycket hade skadat hans anseende. Som han emellertid ej förbundit sig att icke vara författare, är han för närvarande sysselsatt med att skrifva flera svenska teaterpjäser, hvilka troligen äro ämnade att uppföras. Antagligen blifver det därför intet af med de franska pjäserna, hvarmed alla, som af artighet lofvat deltaga däruti, helt visst skola blifva mycket belåtna, då de sålunda slippa ifrån den obehagliga jämförelsen med kungens franska teatertrupp, som verkligen är betydligt öfver medelmåttan; flera af aktörerna hafva rönt stor framgång uti Paris, särskildt har Monvel därstädes åtnjutit anseende som en utmärkt skådespelare. Prinsessan blifver helt säkert förtviflad, ifall ej de franska pjäserna blifva af; hon har för öfrigt under de sista dagarna varit vid mycket dåligt lynne, men detta är möjligen föranledt utaf ett bref, som hon fått af sin broder Fredrik, hvaruti han förehåller henne hennes inkonsekvens och lättsinne att efter att först hafva med så stor stränghet hållit på all möjlig hänsyn för moderns minne nu vilja uppträda på teatern.* Kanske har hon också själf

---

* Bref från prins Fredrik till prinsessan Sofia Albertina:

»Tullgarn den 15 november 1782.

Det bref, som ni haft godheten tillskrifva mig, har ej kommit mig till handa förrän den 13 i denna månad. Grefve von Bohlen, som hade åtagit sig detsamma, hade anförtrott det åt herr von Pauli, hvilken vid sin hitkomst till mig öfverlämnade detta edert älskvärda bref; häraf torde ni finna, att jag är fullt ursäktad för dröjsmålet med mitt svar.

Den af eder så snillrikt beskrifna fest, som kungen vid eder ankomst gifvit för att fira eder, kan ej undgå att framkalla vissa reflektioner och torde till äfventyrs gifva anledning till en mängd obehag. Dock hoppas jag, att det ej skall gå ut öfver min älskade syster, utan att man endast må däråt skänka det förakt den

kommit till insikt om sitt misstag men numera funnit det omöjligt att draga sig tillbaka.

Under det vi voro sysselsatta med alla dessa förberedelser till de kungliga nöjena, anlände hit en kurir från drottningen i Frankrike med faddergåfvor till hertigen af Småland. Jag har också erhållit en present till tack för att jag representerat henne. Efter denna kurirs hitkomst höll kungen sig flera dagar instängd på sina rum, vi fingo vänta på honom till middagen, och teaterföreställningarna började senare. Det uppgafs, att han var sysselsatt med skrifning, och när jag frågade kungens kammarherre baron Taube om orsaken till detta, svarade han:

»Antagligen är det den nyanlände kuriren, som gifvit anledning till detta, möjligen är det fråga om viktiga saker. Fastän det ej inträffar ofta, kan kungen verkligen, om han vill, vara mycket arbetsam. Det är kanhända meningen, att han skall utarbeta något förslag till en fredlig uppgörelse mellan kungen af Frankrike och England.»

---

förtjänar. För den händelse att man kunnat upptäcka någon likhet med Amalia »Knipis»,[1] kunna säkerligen följderna blifva obehagliga nog, och kungen kan få ångra, att han för sitt blotta nöjes skull möjligen beröfvat eder en inkomst, som, om den äfven ej är vidare betydlig, det dock alltid kunde blifva ganska angenämt att få åtnjuta.

Med mycket nöje har jag genomläst prins Ferdinands bref;[2] det är särdeles smickrande för mig, och jag får bedja eder, min älskade syster, till honom framföra uttrycken af min uppriktigaste vänskap. Jag skickar eder härmed ett bref från prins Henrik, som är adresseradt till eder ödmjuka tjänare. Dess innehåll är i sanning något starkt, och jag sväfvar i ovisshet om hvad jag därå skall svara, hvarför jag får bedja eder, min älskade syster, om ett råd härvidlag.

Det är mycket rätt af eder att inte dansa vid Gripsholm; om nu också de öfriga storheterna (»hautes puissances») inom vår familj ej bry sig om att hålla sig inom gränserna för det passande, behöfver man ej därför följa deras exempel, ty alltid finnas några kloka och förståndiga människor, som komma att ställa sig på eder sida, och deras vördnadsfulla högaktning bör af eder skattas högre än det bifall, som kan komma eder till del från hofvets narrar.

Men ack! Det är dock en annan sak, som ligger mig mycket på hjärtat. Ni måste förlåta eder broder, som så innerligt älskar eder, att han frågar eder om det rykte, som jag fått höra från Stockholm, är sant eller ej. Man påstår nämligen, att en komedi eller tragedi, hvad det nu än må vara, skall komma till uppförande på Gripsholm och att ni åtagit eder en roll däruti. Kan ni finna det lämpligt, att ni, som af hänsyn till det passande afstått från att dansa, visar eder på teatern inför hela hofvet och till och med för de franska skådespelarne? Ni måste betänka, hvilket tacksamt ämne detta kommer att blifva för alla gyckel-

---

[1] Anna Amalia, prinsessa af Preussen och dåvarande abbedissa af Quedlingburg.

[2] Förvaras i Ericsbergs arkiv.

Detta sista yttrade han skrattande; det visade sig snart, att vi grundligt misstagit oss i vår förmodan, att det var några allvarliga ämnen, som sysselsatte kungen, och hemligheten blef upptäckt, när kungen några dagar därefter för oss föreläste en svensk teaterpjäs. Jag måste erkänna, att jag blef litet flat öfver mitt misstag, och det blef nog äfven den där baronen, som särskildt lofordat kungens framstående förmåga såsom underhandlare. Som jag likväl ej anser det passande att göra några anmärkningar öfver hvad kungen gör, behöll jag mina tankar för mig själf; han såväl som alla andra har ju sina svagheter.

Helt nyligen talade kungen med mig om prins Fredrik, med hvilken han har ganska giltiga skäl att vara missnöjd, eftersom denne afsiktligt försummar honom och öppet klandrar alla hans åtgöranden. Efter att hafva yttrat sig om de nöjen, som förbereddes, tillade han:

»Jag längtar verkligen inte efter min bror Fredriks hitkomst, ty jag är säker på att han endast skulle blifva oss en 'trouble-

---

makare. Ena dagen applåderar man eder på teatern, och följande dag är det ni själf, som får applådera de franska skådespelarne på samma scen, där dessa hafva sett eder uppträda. Huru kan ni finna, att detta passar ihop med den sorg, som är det enda, som återstår oss efter en innerligt afhållen moder, och det ringaste bevis, som det står i vår makt att gifva på uppriktigheten af våra känslor och vår hängifvenhet? Hvad tror ni hon skulle säga, om hon kunde se eder utklädd till skådespelerska fyra månader efter hennes död? Jag ber eder, min älskade syster, draga eder till minnes hennes eget yttrande rörande grefvinnan Lewenhaupt, hvarom ni själf flera gånger talat med mig. Ack! Jag är fullkomligt öfvertygad om att ni vid närmare eftertanke måste medgifva, att jag har rätt! Ja, min älskade syster, ni må förlåta min djärfhet, men ni har själf gifvit mig tillåtelse härtill, och om ni till äfventyrs anser, att jag missbrukar densamma, får ni endast däruti se ett bevis på min sanna vänskap för eder. Mitt hjärtas känslor må för eder vara tillräcklig borgen för min uppriktighet.

Som jag älskar eder lika högt som mig själf, vill jag i sanning ej, att någon må om eder kunna säga något annat än det, som förskaffar eder alla människors högaktning. Tag eder äfven väl i akt och undvik att på något sätt blanda eder i några trakasserier, var framför allt aldrig häftig, i så fall är jag viss på att ni kommer att blifva allmänt älskad. Hvad särskildt den höga damen beträffar, så må ni vara artig emot henne och visa henne all möjlig uppmärksamhet: om ni endast det gör, kan ni vara fullkomligt lugn från det hållet. Hon är ej vidare farlig, denna stackars fru, om det är någonting, som hon bryr sig om, är det uteslutande sin »parure». Låt henne bara få njuta af sin spegel, och frun kommer att vara nöjd samt lämna eder i fred.

Jag märker nu alltför sent, att mitt bref råkat blifva för långt, jag måste därför afsluta det med att bedja eder vara försäkrad om att jag för alltid förblifver, min älskade syster, helt och hållet eder

Fredrik Adolf.»

(Ericsbergs arkiv.)

fêtes, det vore bäst, att han behagade stanna kvar på Tullgarn så länge som möjligt.»

Vårt samtal kom sedan att röra sig omkring salig änkedrottningen; kungen blifver alltid liksom orolig och förlägen, så snart man nämner henne, kanhända känner han samvetskval öfver sitt beteende under hennes sista stunder, det är till och med möjligt, att detta är den verkliga anledningen till hans dåliga lynne. Jag försökte äfven utforska, huruvida det var sant, att madame d'Ivry tjänstgjort såsom spion åt honom, och framhöll därför, att jag ansåg henne hafva en mycket dålig karaktär. Kungen tog henne först i försvar och ville kasta hela skulden på sin moder, men troligen af fruktan att förråda sig ändrade han sig genast samt sade sig icke begripa, huru hans moder kunnat vara så förblindad med afseende på denna kvinnas förtjänster. Af allt detta blef det fullkomligt klart för mig, att mina misstankar voro välgrundade och att detta fruntimmer helt visst spelat en mycket ful roll, så mycket mera som hennes berättelser nog ej varit vidare sanningsenliga. Det påstås, att kungen vid hennes pensions ordnande till belöning för hennes tjänster beviljat henne förmåner, som ej kommit de öfriga kammarfruarna till del.

Såsom det i alla länder är vanligt vid en kunglig persons död, har man äfven vid detta tillfälle hittat på åtskilliga besynnerliga historier, bland hvilka den allra märkvärdigaste är hvad som berättats från Västergötland och som vunnit tilltro bland befolkningen därstädes, ehuru dock förståndigt folk ej kan fästa något afseende vid sådana löjliga osanningar. Man vill nämligen påstå, att änkedrottningen ej är död utan att kungen endast funnit sig nödsakad föregifva detta för att sålunda rädda henne undan rättvisans händer, emedan hon så förglömt sig mot drottningens person, att hon till och med slagit sin sonhustru. För att nu tysta ner denna grofva förolämpning och få slut på osämjan mellan sin moder och sin gemål hade kungen ej kunnat finna på någon annan utväg än att utgifva henne för att vara död och stänga in henne på ett slott, där hon skulle i hemlighet få sluta sina dagar. Hvar detta skulle vara uppgafs emellertid ej. — Man måste verkligen hafva bra godt om tid för att kunna hitta på sådana där sagor.

LXXXIX.

Bref för december månad 1782
från Gripsholm.

(Innehåll: Prinsessans dåliga lynne, uppträde mellan henne och hertiginnan, det franska sällskapsspektaklet inställes, uppförande af svenska pjäser förberedes, skådespelen »*Birger Jarl*» och »*Gustaf Adolfs ädelmod*», julaftons firande, vistelsen på Gripsholm.)

Som jag redan i ett af mina föregående bref berättat, är prinsessans lynne mycket besvärligt, så att man verkligen måste hafva ett otroligt tålamod för att kunna undvika dagliga uppträden med henne, och med hvarje dag, som går, blifver det allt mera olidligt. Jag har blifvit så uppretad utaf henne, att jag till och med i kungens närvaro haft svårt att återhålla uttrycken af min vrede. Hon brukade nämligen ständigt klandra allt hvad jag gjorde och ville spela förmyndare för mig; visserligen har jag ingenting emot att utaf förståndigt folk erhålla goda råd och förmaningar rörande misstag, som jag möjligen kan begå, men jag tycker ej om att inför andra få emottaga häftiga förebråelser. Sedan vi samtalat om höflighet och uppmärksamhet i allmänhet samt särskildt emot drottningen, förebrådde prinsessan mig att understundom glömma bort den vördnad, som jag vore skyldig denna, oaktadt hon själf i detta afseende helt visst har de största förebråelserna att göra sig. Hennes anmärkning förargade mig, i synnerhet som jag fann, att kungen tycktes hålla med sin syster. Jag åhörde henne till en början under tystnad, endast emellanåt afbrytande henne med några enstafviga ord, men slutligen förlorade jag likväl tålamodet och yttrade så mildt, som mitt uppretade tillstånd medgaf:

»Jag tycker, att ni gjorde klokast, min kära syster, om ni ej bekymrade eder så mycket öfver mitt uppförande, ty jag har för min del aldrig försummat drottningen.»

Jag ämnade tillägga, att hon försummar drottningen mycket mera än jag, ty jag har åtminstone aldrig gifvit uttryck åt min förargelse, ifall drottningen t. ex. ropat till sig någon, som jag möjligen önskat få till granne vid bordet, hvilket däremot händt prinsessan, som till och med af dylik anledning ställt till ett sådant uppträde, att det väckt alla närvarandes förvåning. Tyvärr sade jag ej detta, hvilket varit fullkomligt välförtjänt, men jag har ofta, när jag blifver mycket ond, svårt att finna mina ord, jag vände henne därför endast helt hastigt ryggen. Påföljande dag fick jag emellertid tillfälle att säga henne sanningen och låta henne förstå, att jag tröttnat på hennes näsvishet och ej tålde några trakasserier, att jag för öfrigt vore gammal nog att själf veta, huru jag skulle uppföra mig och att hon just icke gaf mig något vidare godt exempel att följa. Jag varnade henne att fortsätta på detta viset, hvilket ej kunde komma att sluta bra, eftersom hon gjorde sig till ett plågoris för alla, däremot skulle vi ju kunna hafva det mycket trefligt båda två, om vi endast vore goda vänner. Hennes dåliga lynne hade nu gått öfver, och sedan hon på sätt och vis bedt mig om förlåtelse, skildes vi åt i godo, men alltsedan dess kan det ej hjälpas, att vi titta litet snedt på hvarandra, tyvärr rubbar hennes längsinthet det goda förhållande, som annars borde råda mellan så nära anhöriga. Hennes häftighet är säkerligen beroende på försummad uppfostran, och det blef, så länge änkedrottningen lefde, endast värre. Hon måste allt försöka ändra sig, om hon vill undvika alltför stora obehag.

Det blef aldrig någonting af med de franska teaterpjäserna, emedan en af dem, som skulle uppträda, insjuknade, och hela saken fick förfalla. Nu är det bestämdt, att tvenne svenska pjäser skola inläras och repeteras för att uppföras under loppet af nästa månad, den ena af dessa gafs på stora teatern vid min ankomst till Sverige men har ej sedan dess blifvit uppförd. Den heter »*Birger Jarl*», är en heroisk komedi och för öfrigt mycket tråkig, ehuru somliga verser äro ganska vackra. Som det i hvarje akt förekommer något divertissement och mycket baletter, har jag erhållit den förnämsta damrollen, hvilket jag finner rätt besvärligt, ty till och med baletter såväl som alla nöjen kunna, när de gå till öfverdrift, blifva tråkiga, ehuru jag annars finner det roligt både att dansa och spela komedi. Den andra pjäsen, som är författad af kungen, heter »*Gustaf Adolfs ädelmod*». Under nästa månad skall jag närmare beskrifva dess innehåll samt meddela eder, huru de båda pjäserna hafva lyckats.

Oaktadt allt besvär med förberedelserna till teaterföreställningarna, glömde vi dock ej bort det gamla bruket att på julafton gifva hvarandra julklappar, hvilket gjorde, att denna dag tillbringades på ett ganska angenämt sätt. Det förekom ganska präktiga och trefliga presenter åtföljda af verser. Kungen hade för de flesta af dem, som voro vid Gripsholm, anordnat ett lotteri. Den enda, som den aftonen tycktes hafva tråkigt och vara besvärad, var drottningen, men som hon aldrig tager del uti den allmänna glädjen, förefaller hon alltid att vara till öfverlopps. Hon brukar aldrig gifva julklappar åt någon annan än kungen, men dessa äro alltid särdeles präktiga, och härtill använder hon flera tusen riksdaler, ty när hon vill vara frikostig, är hon det såsom det anstår en drottning.

Vår vistelse här är för öfrigt ganska angenäm, och för mig må gärna kungen stanna kvar så länge som möjligt, ty jag trifves mycket bra. Det här församlade sällskapet är så pass talrikt, att man har tillfälle att välja dem, som man helst vill vara tillsammans med utan att därför stöta sig med de öfriga; man kan således dagligen få se flera personer sällskapa och samspråka, utan att andra, som äro i samma rum, bry sig om att lägga sig uti det, hvilket gör, att man känner sig fullkomligt obesvärad och alla äro belåtna, i synnerhet som alla de trakasserier, hvilka bruka förfölja oss vid Drottningholm, ej tyckas hafva följt med hofvet hit, där allting nu är lugnt och fridfullt.

Anmärkningar och senare tillägg.

Egenhändigt gjorda utaf hertiginnan.

1. (Sid. 15.) Allt som jag har mig bekant rörande denna återförening är mycket ofullständigt; den beskrifning jag här lämnat är gjord efter hvad man för mig berättat. Andra personer påstå emellertid, att det endast var fru Ehrengranat, som hade i uppdrag att leda dessa underhandlingar. Det är verkligen så mycket, som berättas om denna tilldragelse, att man har mycket svårt att med säkerhet kunna afgöra hvad som är sant eller ej. (Anm. skrifven 1779.)

2. (Sid. 16.) Hertigen var för tillfället vid sitt regemente uti Skåne, där han brukade vistas några månader hvarje sommar.

3. (Sid. 25.) Det märkvärdigaste med denna stackars bortröfvade tårta är, att denna händelse gaf upphof till alla de många festligheter, som sedermera följde. Sällskapet utgjordes af de båda hertigarne, baron Ramel, grefve Lewenhaupt, baron Barnekow, herr Borgenstierna och grefve Cronhielm, hvilka samtliga tillhöra vårt hof. Prins Fredrik hade äfven två af sina herrar med sig, nämligen sin kammarherre Carleson och herr Leijonhielm. Damerna voro Caroline Lewenhaupt och hennes syster Madeleine, en lustig liten företeelse, och dessutom fröken Fersen, Lona Ekeblad och Malin Strokirch, hvilka båda sistnämnda äro anställda hos mig.

4. (Sid. 26.) Följande personer brukade deltaga uti uppförandet af teaterpjäser, nämligen: Kungen, som spelade förste älskare, hertigen, betjäntrollerna, svenska hofvets envoyé i Wien grefve Barck, konungaroller. Baron Anton de Geer, som är kammarherre hos den regerande drottningen, brukade åtaga sig roller som andre älskare. Roller såsom förtrogna vänner brukade tillfalla kammarherren hos den regerande drottningen Stedingk och kavaljeren hos prins Fredrik Boltenstern. Till roller af olika slag användes: min

kammarherre baron Barnekow, kungens kammarherrar baron Ehrensvärd och grefve Oxenstierna, den unge grefve Barck, son till den, som spelade kungaroller, samt en son till riksrådinnan Ribbing, ett barn på 12 à 14 år. De damer, som spelade med, voro: drottningens hoffröken Uggla, första älskarinneroller uti tragedier; hon brukade också uppträda i drottningroller, och om det då äfven fanns en första älskarinneroll, öfvertogs den af fröken Caroline Lewenhaupt, som är hoffröken hos drottningen men för tillfället anställd hos mig, annars brukade hon spela subrettroller uti komedier, då drottningens hoffröken von Stockenström spelade första älskarinna. Väninnor spelades af drottningens statsfru friherrinnan Wrangel och fröken Strokirch.

5. (Sid. 28.) Deltagare uti den supé, hvarvid deputationen från Södermanland kom för att lyckönska hertigen, voro följande personer, hvilka hade åtagit sig att utföra de olika rollerna. Fröken Sofie Fersen, fröken Stockenström, fröken Caroline Lewenhaupt, fröken Lona Ekeblad och fröken Strokirch, hvilka båda sistnämnda äro anställda hos mig. Fröknarna Fersen och Stockenström äro riksrådsdöttrar. Herrarne voro: adjutanten hos kungen Toll, stallmästaren hos drottningen baron Rålamb, baron Barnekow äfvensom flera andra vid vårt hof anställda unga män.

6. (Sid. 29.) Samma personer, som förra gången så välvilligt hade åtagit sig roller, voro lika tjänstaktiga vid den öfverraskning, som jag hade anordnat åt hertigen med *skomakarverkstaden.* Herr Toll var *skomakarmästare*, hans *gesäller* voro baron Rålamb och kavaljeren hos mig grefve Sten Lewenhaupt, *skomarhustrun* var fröken Caroline Lewenhaupt, *farmodern* baron Barnekow, *skomakarens pigor* voro Lona Ekeblad och Malin Strokirch. Själf hade jag åtagit mig att vara *skomakarens dotter*, som, då hon endast var ett barn, ej hade något vidare att säga, och det var därför den minst besvärliga rollen, jag hade ingenting annat att göra än att sitta och vagga ett lindebarn. Grefvinnan Lewenhaupt, fröknarna Fersen och Stockenström föreställde unga flickor, som kommo för att köpa skor. Sedan drottningen anländt, klädde hertigen och de herrar, som åtföljde henne, Anton de Geer och Borgenstierna, om sig i uniform och föreställde *kavalleriofficerare*, som kommo för att beställa stöflar.

7. (Sid. 29.) Deltagarne uti »*Bondbröllopet*» voro mycket talrika, de flesta tillhörde drottningens och vårt hof; *brudgummen* var baron Rålamb, *bruden:* drottningens hoffröken och favorit fröken Uggla. Förutom alla dem, som varit med om de föregående upp-

tågen, deltogo nu äfven följande damer: friherrinnan Manderström och statsfrun hos drottningen, grefvinnan von Höpken; herrarne hade vunnit tillökning med några utaf drottningens kammarherrar, *prästen* utfördes af herr Toll.

8. (Sid 30.) Vid »*Professorsinstallationen*» föreställde öfverhofstallmästaren hos kungen grefve Adolf Lewenhaupt *kanslern*, *rector magnificus* som nedlägger sitt ämbete var baron Barnekow, och den *tillträdande* herr Toll, *respondens* var grefve Sten Lewenhaupt; de *professorer*, som för öfrigt hade något att säga, voro herrarne Ramel, Manderström, Hamilton och Mörner; de, som uti processionen buro akademiens emblemer, voro grefvarne Otto och Nils Cronstedt, baron Leijonhielm och herr Borgenstierna. Flera andra unga herrar af kungens och drottningens hof fyllde stumma roller såsom professorer.

9. (Sid. 33.) Uti »*Marknaden i S:t Germain*» utfördes rollerna af följande personer: i första rummet *en abbé:* baron Barnekow, *två engelsmän:* kavaljeren hos mig grefve Cronhielm och kammarherren hos hertigen Maclean, *två engelska damer:* riksrådinnan grefvinnan Ribbing och statsfrun grefvinnan Meijerfelt; det var dessa fyra, som kommo för att inbjuda kungen att besöka marknaden. På torget, där salustånden voro uppställda, funnos personer vandrande af och an: *en gatsångerska:* fröken Stockenström, *två savojarder:* Stedingk och Anton de Geer, hvilka båda äro kammarherrar hos drottningen, *en savojardska*, som spelade på nyckelharpa: fröken Ekeblad, *en annan savojardska*, som förevisade ett murmeldjur: prinsessans hoffröken Sinclair. *En husar:* prins Fredrik, *en skoputsare:* hertigen; *en lemonadförsäljare:* grefve Klas Ekeblad. En på ett mycket löjligt sätt utstyrd *tysk prins:* den unge grefve Barck, *hans guvernör:* grefve Karl von Fersen, hans *löpare:* kammarherren hos kungen grefve Posse, hans *uppvaktande kavaljer:* herr Boltenstern. I salustånden voro: *där det såldes sötsaker:* grefvinnan Lewenhaupt, *i modehandeln:* fröken Strokirch, *i fågelhandeln:* kammarherren hos drottningen grefve Piper, *i hvitvaruhandeln:* general Duval, i ett *klädstånd:* grefvinnan Ekeblad, *i tyghandeln:* fröken von Fersen, *i bokhandeln:* baron Leijonhielm. Uti det andra rummet funnos: en *operatör:* öfverkammarherren hos drottningen, grefve Karl De la Gardie. *Laterna magica* förevisades af änkedrottningens neger Badin, *de sällsynta djuren* förevisades af grefve Axel von Fersen, son till riksrådet; *lotteriet* förestods af statsfrun hos drottningen grefvinnan Klinckowström. Uti det tredje rummet uppträdde på den

lilla teatern: en *kapucinermunk:* herr Lilliehorn, en ung man som står mycket väl hos kungen, *två dragoner:* herrar Carleson och Sprengtporten, *deras hustrur:* grefve Gustaf Lewenhaupt och kammarherren hos kungen grefve Oxenstierna, *en perukmakare:* kammarherren hos drottningen grefve Hamilton, *hans hustru:* fröken Uggla, *en dragon*, stallmästaren hos drottningen baron Ralamb, *hans hustru:* baron Klinckowström, *en dragonhustru:* fröken Lewenhaupt. Uti *kaffehuset* voro: *värden:* herr Toll, *hans hustru:* grefvinnan De la Gardie, hofmästarinna hos prinsessan, deras *piga*, statsfrun hos drottningen grefvinnan von Höpken, två *uppassare:* grefve Nils Cronstedt och herr Borgenstierna, en *poliskommissarie:* baron Ehrensvärd, *politiserande gäster* på kaffehuset: grefvarne Adolf, August och Adam Lewenhaupt. Paraden spelades af skådespelarne.

10. (Sid 34.) Deltagarne uti »*Det förtrollade slottet*»: *björnen*, som bevakade ingången: en page, *den goda genien*, som beledsagade hertigen: grefve Adolf Lewenhaupt; *furier:* herrar Rålamb, Anton De Geer, Ramel och Nils Cronstedt; *jätten:* grefve Axel von Fersen; *den goda fen:* fröken Lewenhaupt; *den förtrollade prinsessan:* jag själf; *hennes hofdam:* min hofmästarinna grefvinnan Sprengtporten; *la Maréchale d'Ancre:* fröken Strokirch; *Duchesse de la Vallière:* fröken von Fersen; *en alpherdinna:* grefvinnan Lewenhaupt; *en spanska:* fröken Ekeblad; *Copernicus:* prins Fredriks kammarherre Carleson; *Jerusalems skomakare:* prins Fredriks kavaljer Strömfelt; tvenne uppvaktande hos den olyckliga prinsessan: prins Fredriks kavaljer Leijonhielm och Adolf Piper; *Lewenhaupt, som var med Karl XII:* baron Barnekow; *Don Quixote:* grefve August Lewenhaupt; *Sancho Panza:* prins Fredrik; *jungfrun af Orléans:* grefve Sten Lewenhaupt; *den vackre Dunois:* grefve Adolf Lewenhaupt; *en fe:* grefvinnan Klinckowström; *hennes uppvaktande riddare:* grefve Hamilton; *en genie*, som kom för att anmäla hennes ankomst för hertigen: hertigens kammarherre baron Maclean.

11. (Sid 36.) Deltagare uti »*Drottning Kristinas tornerspel*»: *drottningen:* jag; *prinsessan af Zweibrücken:* prinsessan; *drottning Kristinas öfverkammarherre grefve Magnus De la Gardie:* grefve Adolf Lewenhaupt; *rikskansleren grefve Axel Oxenstierna:* hertigens förste kavaljer öfverste Skytte; *fältmarskalken Wrangel:* min förste stallmästare öfverste Torwigge; *riksstallmästaren grefve Wachtmeister:* drottningens förste stallmästare grefve Rosen; *akademikanslern riksrådet Skytte:* öfverste Montgomery; *franske*

ambassadören Chanut: kungens förste lektör Beylon; *spanske ambassadören Pimentel:* hofkansleren Fredrik Sparre; *Descartes:* drottningens kammarherre Klinckowström; *öfverkammarherren Seved Bååt:* friherre Manderström; *två kammarherrar Toll och Soop:* baronerna Ehrenswärd och Ramel; *hofmästarinnan Märta Soop:* grefvinnan Sprengtporten och *Hedvig Lillie:* grefvinnan Klinckowström; *hoffröken Ebba Sparre:* fröken von Fersen; *Sigrid Banér:* fröken Strokirch; *Karin Bonde:* fröken Ekeblad; *Beata Oxenstierna:* fröken Lewenhaupt; *Lotten Lilliehöök:* friherrinnan Manderström; *Märta Stenbock hoffröken hos prinsessan af Zweibrücken:* fröken De la Gardie; *stridsdomare*: baron Barnekow; *två härolder:* kungens stallmästare Munck och kammarherren grefve Oxenstierna; *bärare af pristecknen:* grefve Hugo Hamilton och drottningens kammarherre Anton De Geer; *ordningsmän* på täflingsplatsen: kammarherren hos änkedrottningen grefve Gyllenborg och grefve Otto Cronstedt; första kadriljen anförd af *Bellona:* fröken Stockenström: *chef: prins Karl Gustaf under namn af Björn Järnsida:* hertigen; *Ribbing under namn af Ivar Benlös:* hertigens kammarherre baron Maclean; *grefve Stenbock under namn af Starkotter:* kungens kammarherre grefve Stenbock; *Sparre, under namn af Hugo:* baron Rålamb; *en amason Torborg:* drottningens hoffröken Caroline Lewenhaupt; den andra kadriljen anförd af *Mars:* grefve Karl von Fersen: *chef, grefve Torstensson under namn af Fredrik af Bara:* hertigen af Östergötland; *grefve Gyllenstierna under namn af Widgo:* grefve Axel von Fersen; *grefve Königsmark under namn af Rolf Krake,* baron Strömfelt; *en amason Brynhilda:* drottningens hoffröken Amelie Lewenhaupt.

12. (Sid. 39.) Deltagare i divertissementet »*De fyra elementen*»: *riddare*, som gick mig till mötes och gaf mig goda råd: hertigen; uti luftens region, *vindarna:* pager; sylfernas konung: drottningens kammarherre grefve Gyllenborg; *två nymfer*: friherrinnan Manderström och fröken Ekeblad; *de dansande nymferna och sylfiderna:* operans dansöser; uti andra rummet vattnets region, *Neptun:* baron Barnekow, *två najader:* grefvinnan Meijerfelt och fröken Strokirch; *dansande tritoner och najader:* dansöser från operan; uti tredje rummet eldens region: *Salamandern:* generalen grefve Meijerfelt; *furier:* pager; uti fjärde rummet, jordens region: *de båda jättarne, som bevakade ingången:* grefvarne Axel von Fersen och Sten Lewenhaupt; *Gnomen-konungen;* kungens kammarherre grefve Oxenstierna, en skald, som författat verser till de flesta utaf

de divertissement, som blifvit gifna; *de uti grottan fängslade riddarne:* baronerna Rålamb, Stierneld, Anton De Geer, Stedingk och Maclean samt herr Borgenstierna; i femte rummet eller fedrottningens och Soroasters palats; *fedrottningen:* fröken Caroline Lewenhaupt; *goda feer:* grefvinnan Klinckowström, friherrinnan Manderström, fröken Uggla och fröken von Fersen; *onda feer:* grefve Gustaf Lewenhaupt och öfverste Skytte; *Soroaster:* prins Fredrik; *sex mager:* grefve Adolf Piper, grefve Cronhielm, herr Boltenstern, herr Klinckowström, drottningens hofmarskalk baron Manderström och herr Carleson; *de fyra årstiderna: Flora:* grefvinnan von Höpken, *Ceres:* fröken Amelie Lewenhaupt; *Backus:* öfverste Montgomery och *Comus:* grefve August Lewenhaupt.

13. (Sid. 41.) Deltagarne i »*Rosenfesten*» voro: *de fyra rosièrerna:* friherrinnan Manderström, grefvinnan Klinckowström, fröken Lewenhaupt, som är anställd hos mig, och fröken Stockenström; det var den sistnämnda, som till prinsessan öfverlämnade rosen. *Rosièrernas mödrar:* riksrådinnan grefvinnan Sparre, grefvinnan Sprengtporten, grefvinnan Gyldenstolpe och drottningens öfverhofmästarinna grefvinnan Hiärne; *domare:* grefve Karl von Fersen; *byfogden:* grefve Meijerfelt; *magistratsperson:* grefve Ekeblad; *prästen:* herr Toll såsom kapucinermunk; de, som anförde bondfolkets dans, voro: jag och drottningens statsfru friherrinnan Örnskiöld, prins Fredrik och kungens kammarherre baron Taube; för öfrigt deltogo uti dansen: drottningens statsfru grefvinnan Karl Piper, riksrådinnan grefvinnan Ribbing, grefvinnan Meijerfelt, fröken Strokirch, fröken Ekeblad och fröken von Fersen, herrarne voro: hertigen, grefve Axel von Fersen, baron Anton De Geer, baron Stierneld, herrar Borgenstierna och Carleson.

14. (Sid. 42.) Deltagare uti divertissementet »*Cyteres tempel*»: *öfverste-prästinna:* grefvinnan von Klinckowström; *andra prästinnan:* friherrinnan Manderström; *underprästinnor:* drottningens kammarfruar; *Hebe:* grefvinnan von Höpken; *första kadriljen, våren. anförd af Flora:* drottningens statsfru friherrinnan Wrangel. riksrådinnan grefvinnan Ribbing och grefvinnan Karl Piper, fröknarna von Fersen och Ekeblad voro de herdinnor, som däruti deltogo. deras herdar voro grefve Axel von Fersen, baron Maclean, grefve Otto Cronstedt och baron Anton De Geer; *den andra kadriljen föreställde sommaren, anförd af Ceres:* fröken von Stockenström, *herdefolk* voro: prinsessan, grefvinnan Dohna, fröknarna Ekeblad och Strokirch samt herrar grefvarne Klas Ekeblad och Nils Cronstedt, baron Louis De Geer och grefve Schwerin; *den tredje*

kadriljen anförd af Backus: grefve Adolf Piper, hans följe utgjordes af mig, grefvinnan Lewenhaupt, fröken von Höpken, riksrådets dotter och fröken Sinclair, som är anställd hos prinsessan; herrar: baronerna Wachtmeister, Cederström, Stedingk och Höpken, grefvarne Löwenhielm, Horn, Klas Lewenhaupt och herr Sparre; Silenus var kungens förste kammarpage Cederfelt; *den fjärde kadriljen föreställande vintern anfördes af Comus;* herr Aminoff, de honom åtföljande maskerna voro pager.

15. (Sid. 44.) Förberedelser voro träffade för att enlevera fröken von Fersen. Prins Fredrik hade rådgjort härom med sin broder hertigen, som föreslagit honom, att han skulle enlevera henne efter en bal, som skulle äga rum hos mig. Jag vet icke, om det var deras mening att inviga mig i förtroendet eller om de ämnade utföra det på egen hand; allt var likväl förberedt, och herr Toll skulle vara dem behjälplig. De tänkte att sedermera föra henne till Tullgarn, där de skulle vigas. Lyckligtvis ville emellertid fröken von Fersen icke vara med om detta förslag (skrifvet 1779).

— Angående förhållandet mellan hertig Fredrik och fröken Sofie von Fersen har H. E. Charlotta utförligare yttrat sig uti en år 1816 författad minnesteckning öfver sin då nyligen aflidna väninna sålunda: ». . . . . . Jag lyckades vinna hennes förtroende i synnerhet beträffande min svåger hertigen af Östergötland, som blifvit förtvifladt kär uti henne och äfven förstått sig på att röra hennes hjärta, prinsens varma känslor blefvo nämligen icke illa upptagna af Sofie, som snart bekände för mig, att hon innerligt älskade honom. Ehuru jag ännu var ung, hade jag nog förstånd att inse, huru denna kärlek skulle komma att blifva en källa af bekymmer för henne. På min fråga, hvilka hertigens afsikter och deras planer voro, svarade hon mig endast med tårar i ögonen:

»Vi älska hvarandra, och hertigen ämnar gifta sig med mig». Jag frågade vidare, hvad hennes föräldrar sade härom, hvartill hon svarade:

»Det vet jag icke ännu, men jag befarar, att min far ej kommer att gifva sitt samtycke, i synnerhet som det har yppat sig ett rikt parti för mig, kammarherren hos drottningen, grefve Adolf Piper, har nämligen förklarat mig sin kärlek, men jag älskar honom icke, ehuru jag tror, att det är min fars önskan, att jag skall taga honom.»

»Jag har endast ett råd att gifva eder», återtog jag, »och det är, att om ni verkligen älskar min svåger, måste ni försöka förmå eder fader att gifva sitt bifall till edert giftermål med honom, för

att ni ej må blifva olycklig för hela edert återstående lif. Skulle det emellertid vara möjligt för eder att kunna kufva eder böjelse, vore dock detta det lyckligaste, emedan det säkerligen kommer att möta stora svårigheter att få kungen att lämna sitt bifall, det är nämligen ej brukligt, att en kunglig person gifter sig med en enskild. Tänk därför allvarligt på saken, men räkna alltid på mig såsom eder uppriktiga vän. Jag skulle skatta det som en stor lycka att få eder till svägerska, dock drifves jag i främsta rummet af min vänskap för eder att vilja bespara eder bekymmer.»

Man började emellertid att tala om denna prinsens böjelse, och kungen gjorde allt hvad han kunde för att motarbeta dessa planer, som han ogillade, men gaf likväl hertigen, för att ej genast visa sig afvisande, undvikande svar på hans framställningar. Sofie von Fersens fader, som under hand fått kännedom härom, förklarade bestämdt, att han aldrig skulle komma att gifva sitt bifall; förtviflad och sorgsen meddelade hon mig detta, äfvensom att hennes far uppmuntrat grefve Piper att begära hennes hand. Hon blef nedstämd och drömmande och fann sin enda tröst uti min vänskap, som dock ej var tillräcklig för att bota henne. På detta sätt gingo tvenne år, under hvilka hon å ena sidan var förföljd af prinsen, som hon älskade, och å den andra utaf den friare, som redan vunnit hennes faders samtycke. Hon utstod svåra strider mellan sin plikt och sin kärlek, men på samma gång som hon trots sin kärlek dock hyste sina farhågor för prinsens obeständiga karaktär, hade hon äfven nog förnuft att förutse hvad hon kunde utsätta sig för, om hon ej afstode från sina storhetsdrömmar, genom den oreda, som härutaf kunde följa ej blott inom hennes egen familj utan äfven inom det kungliga huset, eftersom kungen visade sig så motvillig mot partiet.

För att öfvervinna allt motstånd från såväl kungens som föräldrarnes sida beslöt sig prinsen, viss om att själf vara älskad, att enlevera Sofie, hvartill hans broder, hertigen af Södermanland, utlofvade sitt bistånd. Allt var ordnadt, och det behöfdes blott min väninnas eget samtycke; sedan ämnade han föra henne till sin sju mil från Stockholm belägna gård Tullgarn, där en präst skulle viga dem, innan någon hann upptäcka deras tillflyktsort. I trots af sin kärlek var Sofie klok nog att begära betänketid, hvilket kom hela planen att gå om intet. Uti sin villrådighet vände hon sig till mig erkännande, att ett bifall från hennes sida möjligen kunde blifva olycksdigert, men det skulle helt visst ett afslag blifva lika mycket, eftersom hon i så fall nödgades afstå

från det käraste hon ägde. Jag tillrådde henne att betänka, huru olyckligt det skulle blifva, om oenighet framkallades inom såväl hennes egen familj som det kungliga huset, och tillade:

»Jag öfverlämnar emellertid åt eder själf att fatta edert beslut men anhåller likväl att blifva invigd uti de hemliga planerna, eftersom min man redan blifvit det, äfvensom att få följa med och dela edert öde. Beslutar ni eder åter för att afstå härifrån, så vänd eder lika fullt med förtroende till mig, och jag skall efter min förmåga söka trösta eder i eder sorg.»

Hon uttryckte sin hjärtliga tacksamhet för mina råd, och endast några få dagar därefter meddelade hon mig, att hon gifvit sitt ja åt grefve Piper, som enträget hade fordrat ett afgörande svar.

Nu återstod emellertid det svåraste, nämligen att låta prinsen, som väntade hennes svar rörande enleveringen, få del af detta hennes beslut. Härtill valde vi en maskeradafton, och vi hade öfverenskommit att ej på hela kvällen skiljas åt. Båda darrande som löf för vinden sutto vi och afvaktade ankomsten af den mask, som skulle komma för att erhålla antingen ett gynnsamt svar eller ett grymt afslag. Jag gjorde allt hvad jag kunde för att ingifva henne, hvars oro och ängslan plågade mig, styrka nog att kunna förmå prinsen att öfvergifva alla tankar på henne. Ändtligen kom den vi väntade på samt igenkände oss; med af rörelse darrande stämma meddelade Sofie honom sitt beslut, hvilket min svåger förtviflad åhörde; han försökte sedan med omväxlande mildhet och häftighet på alla sätt att beveka henne. Huru mycket hon under löften om en evig vänskap än ansträngde sig att öfvertyga honom, vidhöll dock prinsen förtviflad sitt förslag om enleveringen, och det var nära, att min väninna gifvit efter, men hon hade likväl själsstyrka nog att anropa mig om hjälp emot sina egna känslor. Till prinsens stora misshag förde jag henne in uti det enskilda rum, som var mig anvisadt på balen, och där fick hennes hjärta lugna sig under ymniga tårar.

Kungen lär verkligen ett ögonblick haft för afsikt att lämna sitt bifall till Sofies giftermål med min svåger, dock under villkor att hon icke skulle erhålla hans rang utan göras till svensk riksgrefvinna. Jag vet icke, om min väninna hade reda härpå, men är öfvertygad om att hennes stolthet skulle hafva satt sig upp mot något sådant. Så snart som kungen emellertid fick kännedom om det ifrågasatta partiet med grefve Piper, öfvertalade han

för att afbryta det hela, sin broder att göra en utrikes resa hvilken han lofvade bekosta.

Afskedet mellan de båda älskande var bittert, men de funno sig nödsakade att underkasta sig, hvad som ej kunde hjälpas, och min väninna hade därefter själsstyrka nog att hålla det löfte, som hon hade gifvit grefve Piper. (Ericsbergs arkiv.)

16. (Sid. 45.) De, som komma att läsa dessa bref, blifva utan tvifvel förvånade öfver att jag på detta sätt beskrifver den person, till hvilken de äro adresserade, men jag har just därigenom velat visa henne, att jag ganska väl kände hennes karaktär.

17. (Sid. 54.) *Stridsdomare* voro: för kungen: riksråden Liewen och Horn och för hertigen riksråden Sparre och Posse; *stridsmarskalk* var grefve Casimir Lewenhaupt; *riddare i kungens kadrilj* voro: grefvarne Stenbock, Fersen och Horn, baronerna Oxenstierna och Ehrensvärd samt herr Munck; *hertigens kadrilj* bestod af grefvarne Adam Lewenhaupt, Sten Lewenhaupt och Horn, baronerna De Geer, Rålamb och Maclean. Det stora priset vanns af herr Munck. I allmänhet besegrade alla de, som voro i kungens kadrilj, sina motståndare. Priset i damernas löpning eröfrades af grefve Horn, som tillhörde kungens kadrilj.

18. (Sid. 62.) Deltagare i divertissementet »*Aesculapii tempel*»: *öfverste prästinnan:* grefvinnan Löwenhielm; *fyra förnämligare prästinnor:* drottningens statsfru friherrinnan Wrangel, grefvinnan Meijerfelt, grefvinnan Adelsvärd och fröken von Fersen; *fyra underordnade prästinnor:* drottningens kammarfruar; *öfverstepräst:* grefve Karl von Fersen; *öfriga präster:* baron Adelswärd, kungens adjutant Aminoff, kungens förste kammarpage Cederfelt och herr Bruce; *fyra korgossar:* pager; *en herde:* den lille baron Ribbing, son till riksrådet; *en herdinna:* den lilla fröken Sparre, dotter till kanslern; *Apollo:* hertigen; *muser: Terpsikore:* riksrådinnan grefvinnan Ribbing; *Melpomene:* fröken Uggla; *Talia:* grefvinnan von Höpken; *Euterpe:* fröken von Stockenström; *Urania:* grefvinnan Karl Piper; *Klio:* fröken Kalling, dotter till riksrådet; *Kalliope:* fröken Sinclair; *Erato:* grefvinnan Lewenhaupt; *Polymnia:* fröken Ekeblad; *gracerna:* jag, fröken Rosenstierna och fröken De Geer; *konsterna: målarkonsten:* baron Anton De Geer, *bildhuggarkonsten:* baron Cederström, *byggnadskonsten:* grefve Otto Cronstedt; *musiken:* hertigens kavaljer grefve Nils Cronstedt; *Comus:* grefve Axel von Fersen; *Comus' följeslagare:* pager. Teaterpjäserna spelades af skådespelartruppen.

19. (Sid. 66.) Deltagare i divertissementet »*Det kinesiska bröllopet*»: *kejsaren:* herr Beylon; *kejsarens brorson, som var brudgummen:* herr Aminoff; *bruden:* fröken Sinclair; *mandariner,* som emottogo kungen: herr Carleson och baron Anton De Geer; *sändebudet,* som inbjöd kungen: baron Barnekow; *öfversteprästen:* grefve Karl von Fersen; *kineser* vid kejsarens hof: prins Fredriks kavaljerer Klingspor och Leijonhielm, samt flera unga män, tillhörande kungens hof; *kinesiskor* vid kejsarens hof: grefvinnorna De la Gardie, Sprengtporten, Adelsvärd och fru Klingspor. *Den kinesiska kadriljen:* jag och grefve Nils Cronstedt samt följande damer: grefvinnan Lewenhaupt, grefvinnan Karl Piper, fröken von Fersen, fröken Rosenstierna, fröken Ekeblad och fröken Strokirch; herrar: grefvarne Horn och Otto Cronstedt, baronerna Cederström, Adelsvärd och Louis De Geer samt herr Sparre; *den tartariska kadriljen:* prinsessan och hertigen, damer för öfrigt: riksrådinnan grefvinnan Ribbing, grefvinnan von Höpken, grefvinnan Dohna, fröken von Stockenström, fröken De Geer och fröken Sinclair; herrar: grefvarne Axel von Fersen och Sten Lewenhaupt, baronerna Wachtmeister, Maclean och Rålamb samt herr Borgenstierna.

20. (Sid. 67.) I divertissementet »*Ett läger i Skåne*» deltogo nästan alla, som tillhöra kungens vanliga omgifning; de förnämsta rollerna utfördes af följande: *dansande bondflickor:* jag, fröknarna Fersen, Stockenström, Ekeblad, Strokirch och Sinclair, *bönder:* kungen, grefve Otto Cronstedt, baronerna Rålamb och Louis De Geer samt herrar Sparre och Stedingk; *soldater:* grefvarne Axel von Fersen, Sten Lewenhaupt och Nils Cronstedt, baronerna Adelswärd, Wachtmeister, Anton De Geer och Maclean samt herr Borgenstierna; *befälhafvare:* hertigen; *en skånsk bondpoet, kallad Håkan Bager*: herr Toll: *en månglerska:* grefve Karl De la Gardie; *två bondgummor,* mödrar till de dansande flickorna: statsfrun hos drottningen grefvinnan Klinckowström, och riksrådinnan Ribbing. Samma personer uppträdde sedermera uti det liknande divertissementet, som änkedrottningen sedermera anordnade.

21. (Sid. 69.) Deltagare i divertissementet »*En venetiansk fest:*» *kadrilj af zigenare:* damer: grefvinnan Löwenhielm, riksrådinnan grefvinnan Ribbing, grefvinnan Adelswärd och fröken von Stockenström, herrar: kungen, baronerna Maclean, Wachtmeister och Adelswärd; *kadrilj af italienska sjömän:* drottningen, jag, grefvinnan Lewenhaupt, fröknarna von Fersen, Höpken och Koskull,

hvilken sistnämnda kort förut blifvit anställd vid mitt hof; herrar: grefvarne Stenbock och Nils Cronstedt, baron Höpken och herr Borgenstierna; *kastillanska sjömän:* grefvinnan Höpken, fröknarna Rosenstierna, Ekeblad, De Geer, Woltemat och De la Gardie; herrar: hertigen, grefve Klas Lewenhaupt, baronerna Anton De Geer, Louis De Geer, Cederström och Rålamb. Striden mellan gudarne, himmelens gudar: *Bellona:* en af kungens pager med jättelik växt vid namn Lybecker; *Mars:* kungens förste kammarpage Cederfelt; *Kupido:* baron Wrangel; *Adonis:* grefve Hamilton; underjordens gudar: *Karon*, underjordens färgkarl: grefve Axel von Fersen; *Pluto:* herr Toll; *Minos:* baron Ribbing; *Merkur:* kungens förste kammarpage Jernfels; fröken Uggla utförde scenen ur »la Joueuse»; teaterdirektören var den unge grefve Barck. Teaterpjäserna spelades af skådespelarne.

22. (Sid. 69.) Andra gången som denna fest gafs hade prinsessan en *savojardkadrilj*, hvaruti deltogo: prinsessan, fröken Sinclair, grefvinnan Meijerfelt och fröken Wrangel, dotter till riksrådet; herrar: grefvarne Ekeblad och Schwerin, baron Maclean och herr Sparre.

23. (Sid. 80.) Råsom *rikshärold* tjänstgjorde en sekreterare uti rikskansliet vid namn Schröderheim; han var visserligen endast härold vid serafimerorden men har sedermera blifvit af kungen utnämnd till rikshärold. Öfriga *härolder*, som beledsagade stridsmarskalken, stridsdomarne och riddarne, voro sekreterare uti kansliet; *adjutanter* voro officerare vid olika regementen. *Stridsdomare* voro för kungen: riksråden grefvarne Horn och Fersen och för hertigen riksråden grefvarne Bielke och Gyllenstierna. *Stridsmarskalk:* generallöjtnanten grefve Horn. Kungens kadrilj bestod af grefvarne Stenbock, Posse, Hamilton och Sinclair, baronerna Oxenstierna, Kruse, Lantingshausen och Ehrenswärd, samt herrar Silfversparre och Aminoff; hertigens kadrilj: grefvarne Sten Lewenhaupt, Charles Emil Lewenhaupt, Dücker och Horn, baronerna Wachtmeister, Liewen, Rålamb, Essen, De Geer och Ramel samt herrar Ribbing och Toll.

24. (Sid. 93.) Deltagare i divertissementet »*Förtrollningen*», som kungen anordnat vid prins Fredriks återkomst från utlandet: *en riddare*, som uppträdde till prinsens försvar: hertigen; *trollkarlen*, som besegrades: kungen; *en riddare*, som beledsagade prinsen å fedrottningens vägnar: baron Anton De Geer; *furierna*, som hejdade honom på landsvägen: några pager; de fängslade *riddarne:* grefvarne Löwenhielm och Schwerin, baron Louis De

Geer och herr Wright; den store trollkarlen *Merlin:* grefve Axel von Fersen, öfriga *trollkarlar:* kungens första kammarpager Cederfelt och Wright, herr Bruce och hertig Fredriks kammarherre Carleson; *den goda feen:* grefvinnan Löwenhielm; *Gustaf Adolfs och Karl X:s generaler:* öfverste Torwigge, drottningens kammarherre grefve Hamilton, general Duwall och grefve Adolf Hamilton; *Palladium:* grefve Gyldenstolpe; *den sköna Helena:* fru Schröderheim; *den sköna Kassandra:* kammarherren hos drottningen baron Klinckowström; *bondfolk:* grefvinnan von Höpken, fru Koskull, baron Louis De Geer och herr Wright klädda som damer; herrar: kungen, hertigen, grefve Horn och baron Rålamb; uti *kaffehuset* voro: *värden:* baron Cederström, *uppassare:* herr Jernfels, *brudgummen:* baron Duwall, *bruden:* friherrinnan Manderström; *politiserande gäster*: baron Barnekow, grefve Klas Ekeblad och herr Toll; *de förhäxade prinsessorna*: *Brynhilda:* fröken Uggla; *m:lle de Montpensier:* fru von Stauden; *Hedvig af Holstein*, annars benämd *Edla:* jag; *en dansk prinsessa:* drottningen; *hofdamer:* friherrinnan Örnsköld, grefvinnan Ribbing, grefvinnan Lewenhaupt och fröken Ekeblad.

25. (Sid. 95.) *Djengis Kan* och hans riddare voro klädda i tartariska dräkter, hertigen var *Djengis Kan* åtföljd af *Octave:* grefve Adam Lewenhaupt och *Sozane:* grefve Sten Lewenhaupt. *Don Pelagius* eller kungen åtföljdes af följande riddare; *Amadis af Gaula:* hertig Fredrik, *Amadis från Grekland:* grefve Adolf Lewenhaupt; kungen var klädd i spansk dräkt, hertigen i riddardräkt och grefve Lewenhaupt uti grekisk dräkt.

26. (Sid. 98.) Den dam, som författat denna charad, var riksrådinnan grefvinnan Bielke.

27. (Sid. 98.) Charaden kan möjligen anses fyndig, men den var felaktig och illa hopkommen.

28. (Sid. 106.) Deltagare i divertissementet »*Karavanseraljen*»: *den till gästfrihetens utöfvande dömde prinsen:* riksrådet grefve Bielke, den likaledes dömda *prinsessan:* friherrinnan von Lantingshausen, född von Stockenström, *deras hof:* grefvinnan Ramel, född Lewenhaupt, friherrinnan Stierncrona, fru Ridderstolpe, *herrar:* grefvarne Adolf Lewenhaupt och Oxenstierna samt herr Reuterholm; *den gode genien:* grefve Karl von Fersen; *den första kadriljen*, anförd af drottningen: grefvinnan von Klinckowström, friherrinnan Örnskiöld, friherrinnan Manderström, fru Ehrengranat, född Uggla, fru von Stauden och fröken De la Gardie; herrar: grefvarne Stenbock, Klas Lewenhaupt och Adam Cron-

stedt, baronerna Stierncrona, Düben, Anton De Geer och Höpken; *den andra kadriljen*, anförd af prinsessan: fröknarna Cronstedt, Horn och de båda fröknarna Sinclair, herrar: baronerna Taube, Klingspor, Sparre och Maclean samt herr Rudenskiöld; *den tredje kadriljen* eller *turkarne*, anförd af kungen: grefvinnan von Höpken, friherrinnan Rålamb född Sack, fru Nolcken och fröken Wrangel, herrar utom kungen: drottningens kammarherrar Friesendorff och baron Cederström, baron Wachtmeister, herr Aminoff och herr von Utfall; *den fjärde kadriljen* eller *baskerna* anförd af prins Fredrik: grefvinnorna Löwenhielm och Hamilton, fru Klingspor, fru Leijonhielm och fröken Sparre; herrar: prins Fredrik, grefve Schwerin, baronerna Strömfelt och Rålamb och herr Carleson; den *romerska* eller hertigens kadrilj: fröknarna Rosenstierna, Woltemat, Höpken, Ridderborg och Falcker; herrar: grefvarne Otto Cronstedt och Leijonstedt, baron von Höpken och herr Borgenstierna. *Slafvarnes kadrilj*, anförd utaf mig: grefvinnan Ribbing, fröknarna Ekeblad, Koskull och Leijonhufvud, herrar: grefvarne Nils Cronstedt, Axel von Fersen, Horn, Sten Lewenhaupt och Löwenhielm; för öfrigt voro flera officerare vid olika regementen komparser uti kadriljen. *Den romerske kejsaren*, som gjorde sitt högtidliga intåg, var baron Barnekow.

29. (Sid. 110.) Jag har sedermera fått veta, att den anklagelse, som riktats emot grefvinnan Ribbing, är ogrundad; friherrinnan von Lantingshausen, som var uti hennes sällskap, har försäkrat mig, att de, som just hemkommo från en promenad efter supéen, tvärtom försökte undvika att möta kungen och därför genast sprungo sin väg, så snart de hörde, att han gick upp till drottningen; se brefvet n:r 1 för augusti månad 1775. (Anmärkningen är skrifven år 1779.)

30. (Sid. 116.) Enligt hvad jag sedermera erfarit, hotade kungen honom, att han skulle tillkalla kaptenen vid drabantkåren, och att det var detta, som gjorde ett sådant intryck på honom.

31. (Sid. 125.) De sex riksråd, som undertecknat förklaringen, voro grefvarne Höpken, Schwerin, Scheffer, von Stockenström, Hjärne och Ribbing.

32. (Sid. 135.) Deltagare uti divertissementet »*Dianas fest*»: en *jägare*, som för drottningen anmäler, att allt är i ordning: baron von Münster, en resande westfalisk adelsman, som för tillfället vistas här; *Diana:* jag; hennes *nymfer:* friherrinnan von Friesendorff, fru von Stauden, fröknarna Ekeblad, Strokirch, Koskull och Rosenstierna; den första *jägarkadriljen:* kungen

under namn af *Meleager*, baronerna von Friesendorff, von Essen och Rålamb; den *andra jägarkadriljen:* grefvinnan von Höpken, grefve Leijonstedt, baron von Düben, herr Wright och herr De la Grange; den *första faunkadriljen:* hertigen, grefvarne Horn och Nils Cronstedt och baron Stierncrona; *den andra faunkadriljen:* grefve Brahe, herr Cederfelt, herr Bruce och herr Wright, herdarne utfördes af kören; *Backus:* baron Barnekow och *Silenus:* herr Jernfels.

33. (Sid. 136.) Vid den teaterföreställning, som gafs för kungen, spelade och dansade: grefvinnan von Höpken, fru von Stauden, fröknarna Strokirch, Ekeblad och Rosenstierna; herrar: hertigen, baron von Münster, grefvarne Brahe, Cronstedt och Löwenhielm, baronerna Cederström, De Geer och Stierncrona samt ytterligare några unga herrar vid hofvet.

34. (Sid. 142.) Det kan ej förnekas, att detta bref är tvetydigt, men om man läser det utan förutfattad mening, finner man möjligen, att det ej är så brottsligt, som det först förefaller.

35. (Sid. 153.) Uppträdet på riddarhuset var verkligen så våldsamt, att man befarade det värsta. Herr Toll, hvilken, såsom jag förut framhållit, står synnerligen väl hos kungen, uppträdde till dennes försvar samt för den instruktion, som kungen önskade genomdrifva, men på ett så utmanande sätt, att flera personer blefvo så uppbragta däröfver, att de hotade att kasta ut honom genom fönstret. När grefve von Fersen påföljande dag hade ett längre samtal med kungen, var denne mycket häftig och erinrade honom om 56 års riksdag, vid hvilken grefve Brahe gjorde sig olycklig, samt lät honom förstå, att ifall han vågade fortsätta att såsom hittills uppträda emot kungen, kunde det hända, att hans eget hufvud ej längre vore i säkerhet.

36. (Sid. 155.) Alltsedan dess har det ej härstädes funnits någon minister från hofvet i Wien, det är till och med troligt, att det dröjer ännu några år, innan någon sådan hitkommer. Ännu har ingen därtill blifvit utnämnd. (Anmärkningen är skrifven 1779.)

37. (Sid. 166.) Under det senaste året har denna hennes smak för »parure» blifvit något mindre; som hon är mycket fästad vid kronprinsen, sysselsätter hon sig nu mera mycket med att jollra och leka med honom. (Anmärkningen skrifven 1781.)

38. (Sid. 175.) Hennes senaste förbindelse, som varat sedan förra året, har helt och hållet förändrat hennes sätt att vara, hon

uppför sig numera mycket mera passande. (Anmärkningen är skrifven 1782.)

39. (Sid. 181.) Han har sedermera mycket förändrat sig och vinner på närmare bekantskap. Jag fruktar nästan, att jag gjort honom orätt genom att på detta sätt bedöma honom, han har verkligen blifvit höfligare och mera tillgänglig, sedan kungen numera ej gör så mycket affär af honom; om han också springer med skvaller, tror jag dock icke att det är med afsikt att därigenom skada andra. (Anmärkningen skrifven 1781.)

40. (Sid. 203.) Deltagare i divertissementet »*La Roche Galtare*»: *Brisene*, drottning i ett grannrike till Sobradicien: drottningen af Sverige, till hvars ära divertissementet gafs, *Briolanie*, drottning i *Sobradicien:* hertiginnan; de jämte henne på slottet församlade damerna: *Mabille*, dotter till konung *Lisuart:* statsfrun hos drottningen grefvinnan Piper; *Corisande*, härskarinna öfver *Gravesande:* hertiginnans hoffröken Ekeblad; *Grazinde*, drottning i *Romanien:* fröken Strokirch, äfven anställd hos hertiginnan. Briolanies hofdam *Melisse:* fröken De la Gardie, anställd hos den unge prinsen; *riddare* vid Briolanies hof, hvilka ej erhållit särskilda namn: baronerna Stierncrona och Stierneld, herrar Aminoff och Carleson, de båda förstnämnda äro kammarherrar hos kungen och de båda senare hos prins Fredrik; *Amadis:* prins Fredrik; *Arcalaus:* förste hofstallmästaren Munck; Abiscos båda söner, *Darrison* och *Dramis:* baronerna von Essen och Rålamb, båda stallmästare hos kungen; riddare som ordnade riddaröfningarna: grefve Leijonstedt, kapten vid lätta dragonerna och vakthafvande hos kungen, *Urgande* den okände: fru von Stauden, underhofmästarinna hos kronprinsen; *Pater*, romersk kejsare: kammarherren hos drottningen grefve von Bohlen; *Sadamire*, drottning af Sardinien: friherrinnan Cederström, anställd hos den unge prinsen; *Esplandiant*, son till Amadis af Gaula: kungen; *Leonorine:* dotter till grekiske kejsaren: grefvinnan von Höpken, statsfru hos drottningen; *Agraïs*, son till konungen af Skottland: hertigen af Södermanland; den sköna och ömma *Olivia*, dotter till Vanais, konung af Norge: fröken Rosenstierna, hoffröken hos hertiginnan af Södermanland; *Mandanille*, son till hertigen af Bourgogne: grefve Horn, numera kammarherre hos drottningen men då anställd hos hertiginnan, *Erguinde*, grefvinna af Flandern: grefvinnan Hamilton; herdar och herdinnor, som sjöngo och dansade på den särskildt uppförda teatern: operans kör och balett, dessa utförde äfven den turkiska baletten, som följde efter teaterpjäsen; uti teaterpjäsen

uppträdde hertigen, grefve Hamilton, statsfrun hos drottningen grefvinnan von Höpken, grefvinnan Hamilton och fru von Stauden.

41. (Sid. 222.) Grefve Karl Scheffer, som varit kungens guvernör, är en mycket begåfvad man med lifligt lynne; numera tyckes han ej i lika hög grad åtnjuta kungens förtroende, men på den tiden han ägde detta, hände det ganska ofta, att han genom sin oeftertänksamhet förledde kungen till okloka beslut.

42. (Sid. 235.) Det torde vara på sin plats att i sammanhang härmed omförmäla något, som rör mig själf ganska nära, nämligen att prinsen af Holstein är administrator uti de länder, som Danmark lämnat i utbyte emot Holstein, eller Oldenburg och Delmenhorst. Min kusin har fått lof att öfvertaga detta bestyr, emedan min broder, som till följd af religionsgrubbel blifvit sinnesrubbad, är oförmögen att regera. Salig kungen ville aldrig godkänna detta utbyte och förmådde mig att försöka underhandla om att hertigen åtminstone skulle få behålla värdigheten af biskop i Lybeck, hvilken min broder af religiösa skäl afsagt sig. Jag lyckades dock ingenting åstadkomma, och detta förhållande kan till äfventyrs i en framtid blifva en krigsorsak. (Anmärkningen är skrifven 1794.)

43. (Sid. 242.) Grefvinnan Gyldenstolpe innehade ej länge sin befattning hos mig; hon bortrycktes hastigt af döden redan i slutet af året; efter henne utnämndes grefvinnan Ramel, hvars man varit svensk minister i Spanien.

44. (Sid. 255.) Dessa af mig omtalade öfverläggningar inom rådet utgöra ett bevis på att den gamla föreställningen om rådets aristokratiska maktställning ännu fortlefde från den tid, då detsamma under riksdagarna på alla sätt sökte inskränka konungens makt och föreskrifva honom lagar. Den förändring, som genom 72 års revolution blifvit gjord i detta afseende, behagade föga de äldre riksråden, hvilka fortfarande, oaktadt de numera blott hade att utföra kungens befallningar, ofta försökte göra sina framställningar, som kungen emellertid aldrig fäste sig vid utan endast betraktade såsom artighetsbetygelser. Vid sin afresa hade kungen särskildt anmodat hertigen att vaka öfver att dessa herrar ej blefve alltför själfrådiga. Denna gång hade kungen ej heller med sig något riksråd, hvilket förr varit vanligt, när han aflägsnade sig från sitt rike, och detta betraktades af rådet såsom en kränkning af dess rättigheter. Riksrådet Höpken, som var en af dem, som mest höll på rådets forna inflytande, yrkade nu, att tvenne riksråd skulle sändas till kungen, dels för

att inhämta kännedom om hans hälsotillstånd, dels ock för att försöka förmå honom att snart återvända; det föreföll nästan, som om man sålunda ville gifva kungen tvenne särskilda förmyndare. Så snart hertigen fick kännedom om dessa för kungamakten vådliga planer, skickade han efter öfverståthållaren riksrådet Sparre och förehöll honom, att rådet genom en sådan åtgärd öfverskred sin befogenhet, ty kungen hade blott åt detsamma anförtrott ledningen af rikets angelägenheter under hans frånvaro, men ingen af dess medlemmar kunde utan kungens tillstånd få lämna landet, tilläggande:

»Underrätta riksrådet Höpken, att det är bäst, att han håller sig lugn, ty om han på något sätt vill söka utvidga den makt och myndighet, som kungen åt rådet anförtrott, så äro mina instruktioner fullkomligt tydliga, och jag blifver tvungen att förvissa mig om hans person. Rådet kan ju skriftligen meddela sig med kungen för att tillkännagifva sin oro, men ingen af dess medlemmar får aflägsna sig.»

Med anledning af detta samtal tillrådde riksrådet Sparre riksrådet Höpken att hålla sig lugn och upphöra med sina intriger; det blef ej heller något af det framkomna förslaget. (Anmärkningen är skrifven 1801.)

45. (Sid. 256.) Han är för närvarande statssekreterare och rikshärold, en ny befattning, som kungen tillskapat, hvars innehafvare äfven är förste ordenshärold. Han är en mycket slipad och skicklig karl.

46. (Sid. 258.) Det är kungen, som tagit initiativet till den beväpnade neutraliteten, eller egentligen grefve Ulrik Scheffer, hvilken uppgjorde den första planen härtill; man har dock ej velat låta honom behålla äran häraf, utan den ryska kejsarinnan har velat tillmäta sig denna.

47. (Sid. 276.) Deltagare uti divertissementet »*Sibyllans grotta*» voro: *Sibyllan:* hertiginnans hofmästarinna grefvinnan Ramel; *anförare* för trollkarlarne: understallmästaren hos hertiginnan Bruce; åtta dansande *trollkarlar:* hertigen, grefve Sten Lewenhaupt, baron Lantingshausen, grefve Schwerin vid gardet, baron Stedingk, kammarherre hos drottningen, baron Rålamb, stallmästare hos drottningen, grefve Cronstedt, kammarherre hos änkedrottningen och grefve Rudenskiöld, kammarherre hos prinsessan; *Tiden:* baron Adelswärd; *Historien:* grefvinnan Lantingshausen; de fyra konungarne voro: *Gustaf I:* general Zöge von Manteuffel, *Gustaf Adolf:* grefve Karl von Fersen, *Karl Gustaf;*

öfverste Montgomery, *Karl XII:* baron Barnekow, kammarherre hos hertiginnan; *den svenska adelskadriljen:* fröken Wrangel, dotter till riksrådet, hofmarskalken baron Düben, grefvinnan De Geer född Höpken, grefve Sinclair, fröken De la Gardie, dotter till grefve Pontus, baron von Höpken, fröken Rudenskiöld, dotter till riksrådet, baron Karl De Geer, grefvinnan Adelswärd var äfven med men sjöng endast; *sjömanskadriljen:* hertiginnan, baron Wachtmeister, friherrinnan Stierncrona, grefve Klas Lewenhaupt, grefvinnan Dohna, grefve Cronstedt, underhofmästarinnan hos kronprinsen fru von Stauden, herr Tersmeden, hertiginnans hoffröken Ekeblad, herr Aminoff vid gardet; *skånska bondkadriljen:* prinsessan, grefve Brahe, friherrinnan Cederström, baron Stierneld, kammarherre hos drottningen; friherrinnan Sparre född De Geer, baron Rålamb, fröken Sinclair, herr Mörner vid gardet; kadriljen anfördes af prins Fredrik, grefvinnan Löwenhielm var hans dam, klädd som soldathustru; *lappar:* generalen baron Duwall, förste stallmästare hos hertiginnan, hans barn: hertigen, fröken De la Gardie, anställd hos kronprinsen, fröken Cederström och hennes bror, som är kammarherre hos drottningen. *Hebe, ungdomens gudinna:* grefvinnan von Höpken, statsfru hos drottningen, hennes följe: fröken Falkenberg, dotter till riksrådet, fröken Adlerfelt, fröken Wrangel, grefve Leijonstedt vid lätta dragonerna, baron Oxenstierna vid hertiginnans hof, baron Louis De Geer, kammarherre hos drottningen och herr Gyllenstorm vid gardet.

48. (Sid. 302.) Dessa båda herrar blefvo sedermera utnämnda baron Armfelt i augusti månad 1781 och baron Bonde under påföljande vinter.

49. (Sid. 332.) Deltagare i *tornerspelet* på Drottningholm 1781 voro: *kungens kadrilj:* anförd af kungen; grefve Sparre, ryttmästare vid lätta dragonerna, öfverhofjägmästaren baron Oxenstierna, baron Cederström, kammarherre hos drottningen, grefve Stackelberg, kavaljer hos kronprinsen, hofstallmästaren baron von Essen och baron von Lantingshausen. *Hertigarnes tudelade kadrilj:* första afdelningen, anförd af hertigen: grefve Sten Lewenhaupt, anställd hos hertigen, baron Liewen, kammarherre hos änkedrottningen, baron Stierneld, kammarherre hos drottningen; andra afdelningen, anförd af hertigen af Östergötland: baron Oxenstierna vid mitt hof, baron Rålamb, stallmästare hos drottningen, och baron Louis De Geer, kammarherre hos drottningen. *Stridsdomare* voro: grefve Adolf Lewenhaupt och generalen grefve

Horn, *härold:* herr af Ugglas samt *underhärolder:* sekreterare uti kansliet.

50. (Sid. 358.) De sex riksråden voro: drottningens öfverstemarskalk grefve Bielke, riksmarskalken grefve Gyllenstierna, riksråden baron Falkenberg och baron Sparre samt grefve K. Scheffer och grefve Brahe, riksrådinnor: änkedrottningens öfverhofmästarinna grefvinnan Bielke, grefvinnan Rudenschiöld, grefvinnan Gyllenstierna, grefvinnan Axel von Fersen, grefvinnan Brahe och drottningens öfverhofmästarinna grefvinnan Karl von Fersen.

51. (Sid. 367.) Man har sedermera fått veta, att kungen erhöll sina underrättelser om allt, som rörde änkedrottningen, genom en kammarfru, som heter d'Ivry, hon var fransyska och åtnjöt uti hög grad änkedrottningens förtroende.

52. (Sid. 373.) Denne var visserligen ej hennes vanliga läkare, men han befann sig här för prinsessans skull tillika med en annan, som heter Hedenberg; änkedrottningens egen läkare var för tillfället sjuk.

53. (Sid. 383.) Jag har sedermera fått veta, att kungen, när han skickade efter bulletinen, hade låtit fråga riksrådet Ribbing, hvarför han icke fått något svar, samt uttryckt sin önskan att erhålla ett sådant före kvällen.

54. (Sid. 410.) Detta »brouillerie» mellan kungen och hans moder kommer för alla tider att vara en skamfläck uti denne furstes historia. Hon var dock hans moder och såsom sådan borde hon kunnat hafva anspråk på något öfverseende, i trots af hvad hon möjligen felat. Är det verkligen sant hvad som påstås rörande den ursprungliga anledningen till kungens osämja med sin moder, är hans handlingssätt i ännu högre grad vanhederligt. Det berättas nämligen, att han framkallat denna för att undvika, att två krönta hufvud skulle vara närvarande vid kronprinsens dop, och, som han önskade att själf få öfverlämna sin son i ständernas händer, fruktade han äfven, att hans moder möjligen skulle vilja stå fadder åt den unge prinsen samt hindra honom i hans planer. Detta har jag helt nyligen fått höra af en person, som varit uti salig änkedrottningens tjänst och ofta försökt återställa jämvikten mellan moder och son. (Anmärkningen är skrifven i mars månad 1795.)

55. (Sid. 412.) Sedermera blef det aldrig fråga om dessa papper, och jag vet verkligen icke, om de finnas i behåll eller ej, ännu har åtminstone intet dåligt bruk blifvit gjordt däraf. Möjligen voro de papper, som funnos, af föga betydelse särskildt för kungen; af de samtal jag haft härom med prinsessan förefaller det nästan, som om det så vore. (Anmärkningen är skrifven i mars 1789.)

56. (Sid. 430.) Deltagare i divertissementet: »*Stiftet Quedlingburg*»: *öfverstemarskalken:* kungens envoyé vid ryska hofvet baron von Nolcken, som för närvarande var hemma på permission; *de båda kammarherrarne:* baron Oxenstierna vid mitt hof och stallmästaren baron von Essen; *de båda hofkavaljererna:* herr De la Grange vid lätta dragonerna och förste kammarpagen Cederfelt; *ämbetsmännen:* den äldste: herr Schoultz, kammarherre hos änkedrottningen och minister i Haag, kanslisekreteraren herr Engeström, förste kanslisekreteraren herr Franc, herr Boltenstern, öfverjägmästare i Pommern, och kanslisekreteraren herr Lagerbring; *Henrik Fågelfängaren:* baron Barnekow; *sakristanen:* grefve Wachtmeister, kammarherre hos kungen; *automater:* de franska skådespelarne Monvel, Crescent, Michu och Desguillon; *uppvaktande nunnor:* grefvinnan Ramel och friherrinnan Wrangel, statsfru hos drottningen; *nunnornas fanbärare:* herr Jernfels, förste kammarpage hos kungen, som är mycket stor och tjock; *nunna, bönesyster:* baron Armfelt, kavaljer hos kronprinsen, sedermera kammarherre hos kungen; *predikande syster:* herr Schröderheim, statssekreterare vid inrikes expeditionen; *öfriga nunnor*: grefvinnan Lewenhaupt, hustru till öfverhofstallmästaren, hertiginnans hoffröken Strokirch, general Mörner, som var på vakt hos kungen såsom kapten vid lifdrabantkåren, och herr Franc. Baletten utgjordes af: *adelskadriljen:* fru von Stauden, underhofmästarinna hos kronprinsen, friherrinnan von Nolcken, hustru till den här ofvan omnämnde, hertiginnans hoffröken Ekeblad; herrar: grefve Adam Cronstedt, förut kammarherre hos salig änkedrottningen numera anställd hos drottningen, herr von Nolcken vid gardet, herr Rehausen, äfven vid gardet; solodanser i denna kadrilj utfördes af: drottningen, baron Ramel, kammarherre hos drottningen, statsfrun grefvinnan Wrede, hofmarskalken baron Cederström; *bondfolkskadriljen:* fröken Cederström, hoffröken hos de kungliga barnen, friherrinnan Cederström, hustru till den ofvannämnde, fröken De la Gardie, hoffröken hos de kungl. barnen, grefvinnan Hamilton, hustru till öfversten; herrar: grefve Otto Cronstedt, kapten vid gardet, baron De Geer, kammarherre hos drottningen, herr Peyron och herr De Besche, båda förste kammarpager hos kungen, solodanser utfördes af baron Wachtmeister, kavaljer hos kronprinsen, hertiginnan, grefvinnan Löwenhielm, statsfru hos drottningen samt kronprinsen, som hoppade med uti »pas de trois» och öfverlämnade till prinsessan en mycket vacker dosa med sitt porträtt.

Personregister.

af Acrel, *Olof*, f. 1717, † 1806, professor, generaldirektör, 127.
Adelsvärd, *Erik Göran*, friherre, f. 1751, † 1810, öfverste, 449, 450, 457.
——, *Eva Helena*, se **von Fersen.**
Adlerbeth, *Gudmund Göran*, friherre, f. 1751, † 1818, statsråd, 150.
——, *Karin*, se **Ridderborg.**
Adlerfelt, *Elisabet*, f. 1742, † 1783, 458.
Aminoff, *Johan Fredrik*, friherre, f. 1756, † 1842, generalmajor, 196, 446, 449, 450, 451, 453, 455, 458.
——, *Johanna Barbara*, se **Hisinger.**
——, *Margareta Lovisa*, se **Wrangel.**
Anna Amalia, prinsessa af Preussen, f. 1723, † 1787, abbedissa i Quedlingburg, 434.
Armfelt, *Gustaf Mauritz*, friherre, f. 1757, † 1824, kavaljer hos kronprinsen, generallöjtnant, 302, 366, 367, 427, 458, 460.
——, *Fredrika Lovisa*, se **Kalling.**
——, *Hedvig Ulrika*, se **De la Gardie.**
Badin, *Adolf Ludvig Gustaf Fredrik Albert*, f. 1750, † 1822, neger, 374, 411, 422, 442.
Baptiste, *Marie Louise*, f. 17 , † 1804, gift 1780 med dansören vid k. teatern, Marcadet, 278.
Barck, *Nils*, grefve, f. 1713, † 1782, envoyé, 440.
——, *Nils Anton Augustin*, grefve, f. 1760, † 1839, envoyé, 441, 442, 451.
Barnekow, *Adolf Fredrik*, friherre, f. 1744, † 1787, kammarherre hos hertiginnan af Södermanland, direktör öfver spektaklet i Stockholm, 28, 30 440, 441, 443, 444, 450, 452, 453, 454, 458, 460.
Baron, f. 17 , † 1783, skådespelerska, 427.
Beck-Friis, *Johan*, friherre, f. 1729, † 1796, öfverste vid Dalregementet, generalmajor, landshöfding, 184.
Beylon, *Jean François*, f. 17 , † 1779, lektör hos änkedrottning Lovisa Ulrika, 444, 450.
Bellman, *Karl Mikael*, f. 1740, † 1795, hofsekreterare, skald, 70.
von Berchner, *Brita Katarina*, f. 1730, † 1792, gift 1748 med friherre Karl Johan *Ridderstolpe*, 452.
——, *Ulrika Eleonora*, f. 1739, † 1809, gift 1759 med landshöfdingen friherre Per Abraham *Örnskiöld*, statsfru hos drottning Sofia Magdalena, 177, 426, 427, 445, 452.
Bergman, *Torbern Olof*, f. 1735, † 1784, professor, 138.
Bielke, *Kristina Sofia*, f. 1727, † 1803, gift 1756 med riksrådet grefve Karl *Rudenschiöld*, 459.

Bielke, *Fredrika Eleonora*, se **von Düben.**
——, *Nils Adam*, grefve, f. 1724, † 1792, riksråd, öfverstemarskalk hos drottning Sofia Magdalena, 451, 452, 459.
von Bohlen, *Wilhelm*, tysk riksgrefve, f. 1750, † 1831, kammarherre hos drottning Sofia Magdalena, 433, 455.
von Boltenstern, *Karl Ludvig*, f. 1746, † 1802, öfverjägmästare i Pommern, hofkavaljer hos hertig Fredrik Adolf, hofmarskalk, 440, 442, 445, 460.
Bonde, *Karl Göran*, f. 1757, † 1840, kavaljer hos kronprinsen, öfverstekammarjunkare, en af rikets herrar, III, 1, 302, 458.
Borgenstjerna, *Karl*, f. 1755, † 1816, hofjunkare hos hertig Karl, generalmajor, 336, 440, 441, 442, 443, 444, 450, 451, 453.
Bourdonnier, språklärare, 133.
Brahe, *Magnus Fredrik*, grefve, f. 1756, † 1826, kaptenlöjtnant vid lifdrabantkåren, en af rikets herrar, 3, 139, 454, 458, 459.
——, *Ulrika Katarina*, se **Koskull.**
Bruce, *Karl Magnus*, f. 1741, † 1813, kapten, 449, 452, 454, 457.
Bunge, *Beata Maria*, se **Falcker.**
von Böhnen, *Brita Ebba Celestina*, f. 1756, † 1839, gift 1776 med öfverste Abraham *von Stauden*, underhofmästarinna hos kronprinsen, 452, 453, 454, 455, 456, 458, 460.
Carleson, *Adolf Ludvig*, f. 1747, † 1797, kammarherre hos hertig Fredrik Adolf, 440, 443, 445, 450, 452, 453, 455.
von Carlsson, *Johan Gustaf*, f. 1743, † 1801, statssekreterare vid krigsexpeditionen, president, 328.
Cedercreutz, *Maria Charlotta*, f. 1736, † 1815, gift med generallöjtnanten friherre Georg Gustaf *Wrangel* till Adinal, statsfru hos drottning Sofia Magdalena, XI, 178, 441, 445, 449, 460.
Cederfelt, *Per*, f. 1751, † 1841, förste kammarpage, postdirektör, 81, 446, 449, 451, 452, 454, 460.
Cederhielm, *Josias Karl*, friherre, f. 1734, † 1795, kammarherre, 205, 217.
——, *Magdalena Margareta*, se **Stenbock.**
——, *Märta Ulrika*, f. 1758, † 1833, gift 1776 med öfversten friherre Karl Fredrik *Leijonhielm*, 453.
Cederström, *Antoinette*, hoffröken, f. 1759, † 1819, gift 1787 med generalmajoren grefve Karl Johan *Leijonstedt*, 190, 458, 460.
——, *Bror*, friherre, f. 1754, † 1816, kammarherre hos drottning Sofia Magdalena, hofmarskalk, generallöjtnant, 181, 190, 204, 262, 278, 331, 332, 446, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 458, 460.
——, *Katarina Maria*, se **Voltemat.**
Charlotta Amalia, prinsessa af Danmark, f. 1706, † 1782, 130.
de Cheures, *Jacobina Henrietta*, f. 1752, † 1819, gift med generallöjtnanten grefve Johan *Sparre*, 72.
Collin, *Anders*, f. 1754, † 1830, stiftare af en religionssekt, 348.
Crescent, skådespelare, 460.
Cronhielm *till Flosta*, *Gustaf*, grefve, f. 1741, † 1793, hofkavaljer hos hertiginnan af Södermanland, generalmajor, 440, 442, 445.
—— *till Hakunge*, *Kristina*, se **Rålamb.**

Cronstedt, *Eva Charlotta*, f. 1760, † 1843, gift 1782 med öfversten friherre Sebastian *Leijonhufvud*, 453.

——, *Johan Adam*, grefve, f. 1749, † 1836, kammarherre hos änkedrottning Lovisa Ulrika, generallöjtnant, landshöfding, 457, 458, 460.

——, *Nils August*, grefve, f. 1753, † 1835, hofkavaljer hos hertig Karl, generalmajor, 338, 442, 443, 445, 449, 450, 451, 453, 454.

——, *Otto Gabriel*, grefve, f. 1751, † 1811, öfverste, 442, 444, 445, 449, 450, 452, 453, 454, 460.

Dalberg, *Nils*, f. 1736, † 1820, förste lifmedikus, 249, 254, 377, 379, 403.

De Besche, *Georg Johan*, f. 1754, † 1814, förste kammarpage, öfverste, hofmarskalk, 459.

De Geer *till Leufsta*, *Anton*, friherre, f. 1753, † 1780, kammarherre hos drottning Sofia Magdalena, 74, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 449, 450, 453.

—— *till Finspång*, *Beata Sofia*, f. 1755, † 1787, gift med hofmarskalken friherre Fredrik Ulrik *von Friesendorff*, 453.

—— *till Leufsta*, *Ebba Margareta*, f. 1756, † 1812, gift 1778 med ryttmästaren Fredrik Adolf Ulrik *Sparre* till Rossvik, 449, 450, 453, 458.

—— *till Leufsta*, *Eleonora Vilhelmina*, se **von Höpken.**

—— *till Leufsta*, *Hedvig Ulrika*, f. 1752, † 1813, gift 1774 med generallöjtnanten grefve Fredrik Karl *Dohna*, 445.

—— *till Leufsta*, *Jaqueline Elisabet*, f. 1744, † 1780, gift 1764 med en af rikets herrar, öfverkammarherren grefve Nils Filip *Gyldenstolpe*, hofmästarinna hos hertiginnan af Södermanland, 242, 445, 456.

—— *till Leufsta*, *Karl*, friherre, f. 1747, † 1805, kammarherre, 419, 458.

—— *till Leufsta*, *Louis*, friherre, f. 1759, † 1830, kammarherre hos drottning Sofia Magdalena, 332, 445, 450, 451, 452, 453, 454, 458, 460.

De la Gardie, *Hedvig Katarina*, f. 1732, † 1800, gift 1752 med riksrådet, fältmarskalken grefve Fredrik Axel *von Fersen*, VI, VII, 70, 345, 356, 459.

——, *Hedvig Ulrika*, f. 1761, † 1832, hoffröken hos kronprinsen, gift 1786 med generalen friherre Gustaf Mauritz *Armfelt*, 444, 452, 453, 455, 458, 459.

——, *Karl Julius*, grefve, f. 1728, † 1786, öfverkammarherre hos drottning Lovisa Ulrika, 70, 442, 450.

——, *Magdalena Kristina*, se **Stenbock.**

De la Grange, *Erik Johan*, f. 1734, † 1807, öfverste, landshöfding, 454, 460.

Desguillons, *Joseph*, f. 1750, † 1822, skådespelare, 460.

Des Roches, *Taphinon*, f. 17 , † 1801, skådespelare, lektör hos änkedrottning Lovisa Ulrika, 70.

Dohna, *Hedvig Ulrika*, se **De Geer** *till Leufsta.*

——, *Ulrika*, se **Stenbock.**

D'Usson, *Pierre Chrysostème*, grefve, f. 1724, † 1782, fransk ambassadör, 348.

Duwall, *Johan Didrik*, friherre, f. 1723, † 1801, förste hofstallmästare hos hertiginnan af Södermanland, generallöjtnant, 442, 452, 458.

——, *Virginia Charlotta*, f. 1773, † 1816, hoffröken hos drottning Sofia Magdalena, gift 1773 med hofmarskalken friherre Kristoffer *Manderström*, 164, 442, 444, 445, 452.

von Düben, *Fredrika Eleonora*, f. 1738, † 1808, gift 1759 med riksrådet grefve Nils Adam *Bielke*, öfverhofmästarinna hos änkedrottning Lovisa Ulrika, 452, 459.

——, *Henrik Jakob*, friherre, f. 1733, † 1805, hofmarskalk, 453, 454, 458.

Dücker, *Karl Fredrik*, grefve, f. 1747, † 1828, major, 457.

Düring, fru, hofdam hos hertiginnan af Holstein-Gottorp, v.

Ehrencrona, *Erik Filip Gammal*, friherre, f. 1745, † 1803, hofstallmästare hos änkedrottning Lovisa Ulrika, 378.

——, *Karolina*, se **Rudenschiöld.**

Ehrengranat, *Maria Aurora*, se **Uggla.**

Ehrenswärd, *Anna Maria*, f. 1718, † 1798, gift 1739 med riksrådet grefve Gustaf Adolf *Hiärne*, öfverhofmästarinna hos drottning Sofia Magdalena, 445.

——, *Gustaf Johan*, friherre f. 1746, † 1783, kammarherre, envoyé, VIII, 14, 20, 441, 443, 444, 449, 451.

——, *Karl August*, friherre, f. 1725, † 1800, generalamiral, 177.

——, *Katarina Vilhelmina*, f. 1754, † 1798, gift 1777 med hofmarskalken Sten *Piper*, statsfru hos änkedrottning Lovisa Ulrika, 343, 373.

Ekeblad, *Klas Julius*, grefve, f. 1742, † 1808, kaptenlöjtnant vid lifdrabantkåren, generalmajor, öfverstekammarjunkare, 14, 20, 210, 372, 382, 384, 393, 442, 445, 451, 452, 458.

——, *Brita Margareta*, se **Horn** af Ekebyholm.

——, *Eva Magdalena*, f. 1747, † 1824, kammarfröken hos hertiginnan af Södermanland, VII, 71, 74, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 460.

——, *Hedvig Katarina*, f. 1746, † 1812, gift 1769 med öfverkammarherren grefve Karl Gustaf *Piper*, statsfru hos drottning Sofia Magdalena, öfverhofmästarinna, 195, 445, 449, 450, 455.

von Engeström, *Lars*, f. 1751, † 1826, andre sekreterare i kabinettet, statsminister, 460.

von Essen, *Hans Henrik*, grefve, f. 1755, † 1824, hofstallmästare, fältmarskalk, riksståthållare i Norge, 176, 209, 213, 332, 451, 454, 455, 458, 460.

Falcker, *Beata Maria*, f. 1764, † 1805, gift 1795 med generalmajoren friherre Karl *Bunge*, 453.

Falkenberg, *Magdalena Sofia*, f. 1763, † 1834, gift 1790 med öfverstelöjtnanten friherre Israel *Lagerfelt*, 458.

——, *Melker*, grefve f. 1722, † 1795, riksråd, 268, 459.

Ferdinand, prins af Preussen, f. 1730, † 1813, 434.

von Fersen, *Charlotta Fredrika*, se **Sparre.**

——, *Eva Helena*, f. 1759, † 1807, gift 1774 med öfversten friherre Erik Göran *Adelswärd*, 449, 450, 458.

von Fersen, *Eva Sofia*, f. 1757, † 1816, gift 1777 med kammarherren grefve Adolf Ludvig *Piper*, hofmästarinna, VII, XI, XII, 2, 3, 43, 45, 70, 276, 277, 360, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 449, 450.

——, *Fredrik Axel*, grefve, f. 1719, † 1794, riksråd, fältmarskalk, IV, VIII, 71, 153, 250, 299, 345, 443, 444, 445, 449, 451.

——, *Hans Axel*, grefve, f. 1755, † 1810, generalmajor, riksmarskalk, 3, 71, 442, 445, 449, 450, 452, 453.

——, *Hedvig Eleonora*, f. 1753, † 1792, gift 1773 med öfverste marskalken friherre Ture Leonard *Klinckowström*, statsfru hos drottning Sofia Magdalena, 178, 223, 349, 442, 443, 444, 445, 450, 452.

——, *Hedvig Katarina*, se **De la Gardie.**

——, *Karl Reinhold*, grefve, f. 1716, † 1786, öfverhofjägmästare, 174, 442, 444, 445, 449, 450, 451, 452, 454, 458.

——, *Kristina Augusta*, f. 1754, † 1846, gift 1770 med hofkansleren grefve Fredrik Adolf *Löwenhielm*, statsfru hos drottning Sofia Magdalena, 56, 58, 59, 64, 75, 82, 176, 204, 209, 213, 360, 449, 450, 452, 453, 458, 460.

——, *Ulrika Eleonora*, f. 1749, † 1810, hoffröken, gift 1:o 1770 med kammarherren friherre Nils *von Höpken*, 2:o 1797 med öfversten Georg Jonas *von Wright*, statsfru hos drottning Sofia Magdalena, 175, 204, 213, 240, 329, 332, 366, 442, 443, 449, 450, 451, 453, 454, 455, 456, 458.

Franc, *Johan Karl*, f. 1737, † 1815, expeditionssekreterare, kansliråd, 460.

Fredenheim, *Karl Fredrik*, f. 1748, † 1803, ceremonimästare, öfverintendent, 235.

Fredrik II, Konung af Preussen, f. 1712, † 1786, 218, 259.

Fredrik, arfprins af Danmark, f. 1753, † 1805, 129, 193.

Fredrik, kronprins af Danmark (sedermera Fredrik VI), f. 1768, † 1839, 129.

von Friesendorff, *Beata Sofia*, se **De Geer.**

——, *Fredrik Ulrik*, f. 1740, † 1793, hofmarskalk, envoyé, 453, 454.

Grétry, *André Ernest*, f. 1741, † 1813, kompositör, 132.

Gyldencrone, *Kristian Fredrik*, baron, f. 1741, † 1788, dansk minister, 152.

Gyldenstolpe, *Jaqueline Elisabeth*, se **De Geer** till Leufsta.

——, *Nils Fredrik*, grefve, f. 1734, † 1810, öfverkammarherre hos drottning Sofia Magdalena, 250, 314, 317, 321, 324, 362, 419, 452.

Gyllenborg, *Karl Johan*, grefve, f. 1741, † 1811, kammarherre hos änkedrottning Lovisa Ulrika, lagman, 444.

Gyllenstierna *till Björksund och Helgö, Eva Maria*, se **Ribbing** *till Zernava.*

—— *till Björksund och Helgö, Göran*, grefve, f. 1724, † 1799, riksråd, riksmarskalk, 451, 459.

Gyllenstorm, *Johan Vilhelm*, f. 1761, † 1790, löjtnant vid lifgardet, 458.

Haldin, *Johan Gustaf*, f. 1737, † 1825, skriftställare, 185, 189, 231, 256.

du Hamel, hoffröken hos hertiginnan af Holstein-Gottorp, v.
Hamilton, *Adolf Ludvig*, grefve, f. 1747, † 1810, kammarherre hos drottning Sofia Magdalena, IV, VII, VIII, X, 16, 180, 193, 442, 443, 451, 452.
——, *Hugo*, friherre, f. 1752, † 1805, hofkavaljer hos hertiginnan af Södermanland, förste hofstallmästare, 21.
——, *Hugo Vilhelm*, grefve, f. 1741, † 1800, generallöjtnant, 180, 444, 451, 452, 456.
——, *Johanna Maria*, se **af Petersens.**
von Hedenberg, *Anders*, f. 1737, † 1798, lifmedikus, arkiater, 459.
von Hermansson, *Mattias*, grefve, f. 1716, † 1789, riksråd, 419.
Hessen-Darmstadt, *Louise*, prinsessa, f. 1777, † 1830, gift 1775 med storhertigen Karl August af Sachsen-Weimar, VI.
Hessen-Kassel, *Ulrika Fredrika*, prinsessa, f. 1722, † 1787, gift 1752 med hertig Fredrik August af Holstein-Gottorp, V.
Hisinger, *Johanna Barbara*, f. 1762, † 1836, gift 1:o 1778 med generalmajoren Johan Fredrik *Aminoff*, skilda, 2:o med Maréchal de Camp grefve J. de *Lancy*, 196.
Hiärne, *Anna Maria*, se **Ehrenswärd.**
——, *Gustaf Adolf*, grefve, f. 1715, † 1805, riksråd, 418, 453.
Holstein-Gottorp, *Fredrik August*, hertig, f. 1711, † 1785, furstbiskop af Lybeck, V, VI.
——, *Peter Fredrik Ludvig*, prins, f. 1755, † 1829, coadjutor af Lübeck, 235, 456.
——, *Peter Fredrik Vilhelm*, hertig, f. 1754, † 1823, storhertig af Oldenburg, V, 456.
——, *Ulrika Fredrika Vilhelmina*, se **Hessen-Kassel.**
Horn *till Ekebyholm*, *Adam*, grefve, f. 1717, † 1778, riksråd, 449, 451.
—— *till Ekebyholm*, *Brita Margareta*, f. 1745, † 1791, gift 1775 med kammarherren grefve Klas Julius *Ekeblad*, 442.
—— *till Åminne*, *Fredrik*, grefve, f. 1725, † 1796, general af kavalleriet, 54, 355, 449, 451, 459.
—— *till Åminne*, *Katarina Ebba*, f. 1756, † 1818, gift 1784 med öfverstelöjtnanten friherre Erik Konrad *Uggla*, 453.
—— *till Åminne*, *Klas*, grefve, f. 1755, † 1823, kammarherre hos drottning Sofia Magdalena, generallöjtnant, 446, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455.
von Höpken, *Anders Johan*, grefve, f. 1712, † 1789, riksråd, 270, 453, 456, 457.
——, *Eleonora Vilhelmina*, f. 1755, † 1793, gift 1777 med kammarherren friherre Karl *De Geer* till Leufsta, 341, 342, 344, 445, 450, 453, 458.
——, *Karl*, friherre, f. 1754, † 1789, hofkavaljer hos hertiginnan af Södermanland, kapten, 338, 446, 451, 453, 458.
——, *Karl Otto*, friherre, f. 1715, † 1782, president i Wismarska tribunatet, VII, VIII.
——, *Nils*, friherre, f. 1749, † 1780, kammarherre hos drottning Sofia Magdalena, 175.
——, *Ulrika Eleonora*, se **von Fersen.**

d'Ivry, *Michelle Elisabet*, kammarfru hos änkedrottning Lovisa Ulrika, 436, 459.
Jernfeltz, *Nils Fredrik*, f. 1757, † 1798, förste kammarpage, öfverste, 451, 452, 454, 460.
Josef II, romersk kejsare, f. 1741, † 1790, 259.
Juliana Maria, dansk änkedrottning, f. 1729, † 1796, 129.
von Kageneck, *Johan Fredrik Fridolin*, riksgrefve, f. 17 , † 1800, tyskt sändebud i Stockholm, 154, 214.
——, grefvinna, se **von Salms-Reifferscheid.**
Kalling, *Fredrika Lovisa*, f. 1757, † 1831, gift 1778 med generaladjutanten friherre Idaron Otto Reinhold *Armfelt*, 449.
Karolina Matilda, dansk drottning, f. 1751, † 1775, 128.
Katarina II, kejsarinna af Ryssland, f. 1729, † 1796, 85, 259, 279.
Klinckowström, *Hedvig Eleonora*, se **von Fersen.**
——, *Ture Leonhard*, friherre, f. 1735, † 1821, hofmarskalk, öfverstemarskalk, president, VII, 443, 444, 445, 452.
Klingspor, *Anna Charlotta*, se **af Petersens.**
——, *Vilhelm*, friherre, f. 1747, † 1814, hofkavaljer hos hertig Fredrik Adolf, förste stallmästare, fältmarskalk, 450, 453.
Koskull, *Amalia Beata*, se **Silfversparre.**
——, *Mariana Eleonora*, f. 1765, † 1808, hoffröken, gift 1783 med kapten grefve Klas Axel *Lewenhaupt*, 431, 435.
——, *Ulrika Katarina*, f. 1759, † 1826, hoffröken, gift 1779 med en af rikets herrar kaptenlöjtnanten vid lifdrabantkåren grefve Magnus Fredrik *Brahe*, 286, 332, 360, 431, 450, 453, 459.
Kristian VII, konung af Danmark, f. 1749, † 1808, 128, 193, 259.
Kruse, *Karl Magnus*, friherre, f. 1739, † 1804, generalmajor, 451.
Kurck, *Kristina*, f. 1721, † 17 , hoffröken hos prinsessan Sofia Albertina, V.
——, *Margareta Sofia*, f. 1739, † 1824, gift 1756 med förste stallmästaren, friherre Arvid Reinhold *von Nolcken*, 360, 453, 460.
Lagerbring, *Karl*, friherre, f. 1751, † 1822, andre sekreterare i kabinettet, statsråd, 460.
Lagercrantz, *Karin*, se **Ridderborg.**
Lagerfelt, *Magdalena Sofia*, se **Falkenberg.**
von Lantingshausen, *Albrekt*, grefve, f. 1751, † 1820, korpral vid Lifdrabantkåren, förste stallmästare hos hertiginnan af Södermanland, generalmajor, 70, 332, 451, 456, 458.
——, *Johanna*, se **von Stockenström.**
Laurent, *Isaak*, hofkvartermästare hos änkedrottning Lovisa Ulrika, 411, 413.
Leijonhielm, *Karl Fredrik*, friherre, f. 1735, † 1780, hofkavaljer hos hertig Fredrik Adolf, öfverste, 440, 442, 443, 450.
——, *Märta Ulrika*, se **Cederhielm.**
Leijonhufvud, *Eva Charlotta*, se **Cronstedt.**
——, *Hedvig Margareta*, f. 1765, † 1836, 453.
Leijonstedt, *Antoinetta*, se **Cederström.**
——, *Karl Johan*, grefve, f. 1751, † 1817, kapten vid lätta lifdragonerna, generalmajor, 453, 454, 455, 458.

Lenngren, *Anna Maria*, se **Malmstedt.**
Lewenhaupt, *Adam Ludvig*, grefve, f. 1748, † 1808, kaptenlöjtnant vid Lifdrabantkåren, generallöjtnant, 440, 443, 449, 452.
——, *Adolf Fredrik*, grefve, f. 1745, † 1791, öfverhofstallmästare, 54, 249, 267, 442, 443, 452, 458.
——, *Amalia Beata Gustaviana*, f. 1749, † 1804, hoffröken, gift 1778 med riksrådet friherre Malte *Ramel*, hofmästarinna hos hertiginnan af Södermanland, 444, 445, 452, 456, 457, 460.
——, *Anna*, se **Palbitzki.**
——, *August Fredrik*, grefve, f. 1752, † 1809, öfverstelöjtnant, 443, 445.
——, *Charles Emil*, grefve, f. 1750, † 1811, kammarherre hos drottning Sofia Magdalena, 451.
——, *Gustaf*, grefve, f. 1753, † 1810, öfverste, 443, 445.
——, *Hedvig Amalia*, f. 1757, † 1786, gift 1776 med öfverhofstallmästaren grefve Adolf Fredrik *Lewenhaupt*, 70, 180, 460.
——, *Karolina Juliana Anna Ulrika*, f. 1754, † 1826, hoffröken, gift 1778 med kammarherren grefve Charles Emil *Lewenhaupt*, VII, 24, 27, 28, 33, 440, 441, 443, 444, 445.
——, *Klas Axel*, grefve, f. 1757, † 1808, kapten vid lifdrabantkåren, 446, 451, 452, 458.
——, *Magdalena Lovisa*, f. 1755, †   , hoffröken, VII, 440.
——, *Mariana Eleonora*, se **Koskull.**
——, *Mauritz Casimir*, grefve, f. 1711, † 1781, generallöjtnant, 449.
——, *Sten Casimir*, grefve, f. 1750, † 1794, öfverste, 332, 441, 442, 443, 444, 449, 450, 451, 452, 453, 456, 458.
Lilliehorn, *Karl Pontus*, f. 1758, † 18 , major vid Lifgardet, 443.
Lilliencrantz, *Johan*, grefve, f. 1730, † 1815, statssekreterare, riksråd, 185, 216.
von Liewen, *Hans Henrik*, grefve, f. 1704, † 1781, riksråd, riksmarskalk, 449.
——, *Karl Gustaf*, friherre, f. 1748, † 1809, kammarherre hos änkedrottning Lovisa Ulrika, 301, 332, 451, 458.
Lovisa Augusta, prinsessa af Danmark, f. 1771, † 1843, gift 1786 med hertig Fredrik Kristian af Holstein-Augustenburg, 129.
Lybecker, *Klas Erik*, friherre, f. 1757, † 1791, löjtnant, 451.
Löwen, *Eva Helena*, f. 1743, † 1813, gift 1:o 1764 med riksrådet grefve Fredrik *Ribbing*, 2:o 1796 med kammarherren friherre Gustaf *Maclean*, 70, 110, 240, 348, 442, 445, 449, 450, 453.
Löwenhielm, *Fredrik Adolf*, grefve, f. 1743, † 1810, envoyé, hofkansler, 56, 176, 446, 451, 453, 454.
——, *Kristina Augusta*, se **von Fersen.**
Maclean, *Eva Helena*, se **Löwen.**
——, *Rutger*, friherre, f. 1742, † 1816, kammarherre hos drottning Sofia Magdalena, 70, 273, 442, 443, 444, 445, 449, 450, 451, 453.
Malmstedt, *Anna Maria*, f. 1754, † 1817, skriftställarinna, gift 1780 med sekreteraren Karl Peter *Lenngren*, 132.
Manderström, *Kristoffer*, friherre, f. 1727, † 1788, hofmarskalk, 442, 444, 445.

Manderström, *Virginia Charlotta*, se **Duwall.**
Marcadet, *Marie Louise*, se **Baptiste.**
Maria Francisca Isabella, drottning af Portugal, f. 1734, † 1816, 259.
Marmontel, *Jean Français*, f. 1723, † 1799, dramatisk författare, 132, 150.
Meijerfelt, *Johan August*, grefve, f. 1725, † 1800, fältmarskalk, 444, 445.
——, *Lovisa Augusta*, se **Sparre** *till Sundby*.
Michu, *Louis*, f. 1754, † 1802, fransk skådespelare, 460.
Montgomery, *Robert*, f. 1737, † 1798, öfverste, 443, 445, 458.
——, *Kristina Charlotta*, se **Sinclair.**
de Monvel, *Jacques Marie Boutet*, f. 1745, † 1811, fransk skådespelare, 430, 433, 460.
Munck, *Adolf Fredrik*, grefve, f. 1749, † 1831, förste hofstallmästare, landshöfding, 14, 20, 22, 54, 59, 76, 89, 97, 103, 104, 107, 117, 181, 186, 255, 340, 444, 449, 455.
Münster-Meinhoevel, *Georg Werner August Dietrich*, riksfriherre, f. 1751, † 1801, kur-kölniskt geheimeråd, godsägare i Westfalen, 138, 453, 454.
Mörner, *Hampus Stellan*, friherre, f. 1725, † 1797, general af kavalleriet, VI, 249, 442, 460.
——, *Karl*, f. 1749, † 1793, kapten vid lifgardet, 458.
Nauman, *Johan Gottlieb*, f. 1741, † 1801, tonsättare, 99.
von Nolcken, *Erik Reinhold*, friherre, f. 1763, † 1806, öfverstelöjtnant, landshöfding, 460.
——, *Johan Fredrik*, friherre, f. 1737, † 1809, envoyé, 460.
——, *Margareta Sofia*, se **Kurck.**
North, *Fredrik*, lord, earl of Guilford, f. 1732, † 1792, engelsk statsman, 187.
von Nostitz-Rieneck, *Karl Fredrik Ludvig*, riksgrefve, f. 1752, †   , preussisk minister i Stockholm, 214.
Oxenstierna *till Eka och Lindö*, *Axel*, friherre, f. 1743, † 1816, öfverhofjägmästare, 70, 449, 458.
——, *till Korsholm och Vasa*, *Johan Gabriel*, grefve, f. 1750, † 1818, kammarherre hos konungen, riksmarskalk, 41, 42, 62, 101, 205, 264, 441, 443, 444, 452.
——, *till Eka och Lindö*, *Sven Gabriel*, friherre, f. 1759, † 1830, hofkavaljer hos hertiginnan af Södermanland, hofmarskalk, 327, 329, 332, 335, 338, 339, 451, 458, 460.
Palbitzki, *Anna*, f. 1736, † 1803, gift 1771 med generallöjtnanten grefve Mauritz Casimir *Lewenhaupt*, 441, 442, 443, 445, 449, 450, 452.
Paul Petrowitch, rysk storfurste (sedermera kejsare), f. 1754, † 1796, 85.
Pauli, *Vilhelm Mauritz*, f. 1758, † 1821, hofkavaljer hos hertig Fredrik Adolf, kapten, 433.
Pechlin, *Karl Fredrik*, f. 1720, † 1796, generalmajor, 296.
de Peijron, *Karl*, f. 1757, † 1784, förste kammarpage, kapten, 268, 459.

af Petersens, *Anna Charlotta*, f. 1755, † 1810, gift 1:o 1771 med fältmarskalken grefve Vilhelm *Klingspor*, skilda. 2:o 1794 med generallöjtnanten grefve Adam Ludvig *Lewenhaupt*, 450, 453.
——, *Johanna Maria*, f. 1760, † 1838, gift 1777 med generallöjtnanten grefve Hugo Vilhelm *Hamilton*, 180, 332, 453, 455, 456, 460.
Piccini, *Nicolo*, f. 1728, † 1800, italiensk kompositör, 136.
Piper, *Adolf Ludvig*, grefve, f. 1750, † 1795, kammarherre hos drottning Sofia Magdalena, VII, 44, 443, 445, 446.
——, *Eva Sofia*, se **von Fersen.**
——, *Hedvig Katarina*, se **Ekeblad.**
——, *Karl Gustaf*, grefve, f. 1737, † 1803, öfverkammarherre hos drottning Sofia Magdalena, 195, 442.
——, *Katarina Vilhelmina*, se **Ehrenswärd.**
——, *Kristina Charlotta*, f. 1734, † 1800, gift 1773 med riksrådet grefve Ulrik *Scheffer*, 360.
——, *Sten Abraham*, f. 1738, † 1813, hofmarskalk hos änkedrottning Lovisa Ulrika, 375, 413.
Plommenfelt, *Karl Anders*, f. 1750, † , ceremonimästare, 354.
Posse, *Mauritz*, grefve, f. 1712, † 1787, riksråd, 81, 449.
——, *Nils*, grefve, f. 1739, † 1818, kammarherre hos konungen, öfverstekammarherre, 81, 377, 379, 414, 442, 451.
Ramel, *Amélie*, se **Lewenhaupt.**
——, *Charles Emil*, friherre, f. 1750, † 1826, kammarherre hos drottning Sofia Magdalena, hofmarskalk, 460.
——, *Hans Henrik*, friherre, f. 1752, † 1791, hofkavaljer hos hertig Karl, major, 24, 440, 442, 443, 444, 451.
——, *Malte*, friherre, f. 1747, † 1824, hofkansler, riksråd, 388.
Ramström, *Anna Sofia*, kammarfru hos drottning Sofia Magdalena, 14, 186.
Rappe, *Karl*, friherre, f. 1721, † 1790, landshöfding, generalmajor, 296.
von Rehausen, *Gotthard Mauritz*, friherre, f. 1762, † 1822, löjtnant vid lifgardet, envoyé, 460.
Reuterholm, *Gustaf Adolf*, friherre, f. 1756, † 1813, kammarherre hos drottning Sofia Magdalena, öfverkammarherre, president, 453.
Ribbing, *Adolf Ludvig*, grefve, f. 1765, † 18 , kapten, landsflyktig under namn Leuwen, 441, 449.
——, *Eva Helena*, se **Löwen.**
—— *till Zernava, Eva Maria*, f. 1730, † 1812, gift 1754 med riksrådet grefve Göran *Gyllenstierna* till Björksund och Helgö, 459.
——, *Fredrik*, grefve, f. 1721, † 1783, riksråd, öfverstemarskalk hos änkedrottning Lovisa Ulrika, 243, 281, 288, 316, 357, 375, 376, 382, 385, 389, 391, 395, 398, 399, 413, 414, 415, 416, 453, 459.
—— *till Zernava, Gabriel*, friherre, f. 1754, † 1805, kammarherre hos hertiginnan af Södermanland, major, 451.
——, *Per*, f. 1750, † 1829, kapten, 451.

Ridderborg, *Karin*, f. 1760, † 1815, gift 1:o 1781 med friherre Gudmund Göran *Adlerbeth*, skilda. 2:o 1792 med major Fredrik *Lagercrantz*, 453.
Ridderstolpe, *Brita Katarina*, se **von Berchner.**
Romanzoff, *Sergei Petrowitsch*, grefve, f. 1753, † 1838, ryskt sändebud, 240.
von Rosen, *Fredrik Ulrik*, grefve, f. 1731, † 1793, öfverhofstallmästare hos drottning Sofia Magdalena, riksråd, 443.
——, *Hedvig Sofia*, se **Stenbock.**
Rosén von Rosenstein, *Nils*, f. 1706, † 1773, arkiater, 102.
Rosenstierna, *Maria Sofia*, f. 1762, † 1781, hoffröken hos hertiginnan af Södermanland, gift 1781 med hofstallmästaren friherre Klas *Rålamb*, 206, 449, 450, 451, 453, 454, 455.
Rudbeck, *Kristina*, se **Rålamb.**
Rudenskiöld, *Karolina*, f. 1762, † 1804, hoffröken hos prinsessan Sofia Albertina, gift 1783 med hofstallmästaren friherre Erik Filip Gammal *Ehrencrona*, 458.
——, *Kristina Sofia*, se **Bielke.**
——, *Ture Gabriel*, grefve, f. 1759, † 1839, kammarherre hos prinsessan Sofia Albertina, öfverstelöjtnant, 324, 453, 456.
Ruuth, *Erik*, grefve, f. 1746, † 1820, hofkavaljer och första stallmästare hos hertig Karl, öfverstemarskalk hos drottning Hedvig Elisabeth Charlotta, president, III, 1, 341, 344, 345, 419.
Rålamb, *Brita Kristina*, se **Sack.**
——, *Klas*, friherre, f. 1750, † 1826, hofstallmästare hos drottning Sofia Magdalena, öfverhofstallmästare, 80, 255, 332, 441, 443, 444, 445, 449, 450, 452, 453, 454, 455, 457, 458.
——, *Kristina*, f. 1748, † 1824, gift 1:o 1766 med öfversten grefve Axel Fredrik *Cronhielm* till Hakunge. 2:o 1801 med hofmarskalken friherre Adolf *Rudbeck*, statsfru hos änkedrottning Lovisa Ulrika, 243, 245, 272, 298, 393, 394, 397, 400.
——, *Maria Sofia*, se **Rosenstierna.**
Sachsen-Weimar, *Louise*, se **Hessen-Darmstadt.**
Sack, *Brita Kristina*, f. 1757, † 1808, gift 1777 med ryttmästaren friherre Anders Sigfrid *Rålamb*, 453.
de Sainte-Croix, *Louis Claude Bigot*, fransk chargé d'affaires i Stockholm, 264.
von Salms-Reifferscheid, *Maria Teresia*, f. 17 , † , gift 1778 med riksgrefve Johan Fredrik Fridolin *von Kageneck*, 154.
von Saltza, *Hugo Herman*, grefve, f. 1726, † 1785, generalmajor, landtmarskalk, 139.
Scheffer, *Karl Fredrik*, grefve, f. 1715, † 1786, riksråd, 185, 261, 418, 456, 459.
——, *Kristina Charlotta*, se **Piper.**
——, *Ulrik*, grefve, f. 1716, † 1799, riksråd, kanslipresident, 81, 214, 222, 268, 360, 453, 457.
Schoultz von Ascheraden, *Filip Ludvig*, f. 1756, † , kammarherre hos änkedrottning Lovisa Ulrika, 460.
Schröderheim, *Anna Charlotta*, se **Stapelmohr.**

Schröderheim, *Elis*, f. 1747, † 1795, statssekreterare, landshöfding, 256, 260, 451, 457, 460.
von **Schulzenheim**, *David*, f. 1732, † 1823, professor, förste arkiater, 373.
von **Schwerin**, *Adolf Ludvig*, grefve, f. 1759, † 1818, generallöjtnant, hofstallmästare, 70, 445, 451, 453, 457.
——, *Jakob Filip*, grefve, f. 1719, † 1779, riksråd, öfverstemarskalk hos änkedrottning Lovisa Ulrika, IV, 143, 147, 158, 453.
Sergel, *Johan Tobias*, f. 1740, † 1814, kungl. statybildhuggare, 175, 264.
Silfversparre, *Amalia Beata*, f. 1745, † 1800, gift 1770 med hofjunkaren friherre Otto Anders *Koskull*, 452.
——, *Isak Lars*, f. 1753, † 1833, kammarherre hos prinsessan Sofia Albertina, generallöjtnant, 451.
——, *Katarina Sofia*, se **Sinclair**.
Simolin, *Johan Mattias*, f. 1720, † 1799, ryskt sändebud i Stockholm, 123.
Sinclair, *Karl Gideon*, f. 1730, † 1803, general, 102, 154, 170.
——, *Kristina Charlotta*, f. 1750, † 1806, gift 1793 med öfverstelöjtnanten Karl Svante *Montgomery*, 453.
——, *Katarina Sofia*, f. 1750, † 1818, hoffröken hos prinsessan Sofia Albertina, gift 1782 med öfversten Daniel Georg *Silfversparre*, hofmästarinna, 70, 442, 446, 449, 450, 451, 453, 458.
Skytte *till Sätra*, *Karl Gustaf*, f. 1725, † 1799, förste kavaljer hos hertig Karl, generalmajor, 443, 445.
Sparre, *Charlotta Fredrika*, f. 1719, † 1795, hoffröken, gift 1748 med öfverhofjägmästaren grefve Karl Reinhold *von Fersen*, öfverhofmästarinna, 173, 459.
——, *Ebba Margareta*, se **De Geer** *till Leufsta*.
——, *Erik Arvid*, grefve, f. 1707, † 1775, amiral, VIII.
——, *Fredrik*, grefve, f. 1731, † 1803, hofkansler, guvernör hos kronprinsen Gustaf Adolf, rikskansler, IV, VI, IX, X, 268, 292, 302, 390, 444.
——, *Fredrik, Adolf Ulrik*, f. 1746, † 1812, ryttmästare, 446, 450, 451.
——, *Gustaf Adolf*, grefve, f. 1760, † 1802, kapten vid de lätta lifdragonerna, 332, 416, 458.
——, *Henrik Georg*, friherre, f. 1756, † 1816, löjtnant vid lifgardet, hofjunkare hos änkedrottning Lovisa Ulrika, 70, 453.
——, *Jacobine Henriette*, se **de Cheures**.
——, *Karl*, friherre, f. 1723, † 1791, riksråd, öfverståthållare, 161, 237, 255, 270, 405, 449, 459.
——, *Klas Erik*, grefve, f. 1746, † 1829, öfverste, VIII.
—— *till Sundby*, *Lovisa Augusta*, f. 1745, † 1817, gift 1763 med fältmarskalken grefve Johan August *Meijerfelt*, statsfru hos drottning Sofia Magdalena, 70, 177, 332, 442, 444, 445, 449, 451.
——, *Marie Stanislas Joséphine*, f. 1764, † 1824, gift 1780 med grefve Fabian *Wrède*, skilda, statsfru hos drottning Sofia Magdalena, 460.
——, *Ulrika Augusta*, f. 1762, † 1792, gift 1783 med majoren friherre Karl Reinhold *Wrangel* till Sausis, 449, 453.
——, *Ulrika*, se **Strömfelt**.

Sprengtporten, *Johan Vilhelm*, f. 1720, † 1795, general, ambassadör, 443.
——, *Ulrika Charlotta*, se **Taube.**
Stackelberg, *Adolf Fredrik*, grefve, f. 1743, † 1816, kavaljer hos kronprinsen Gustaf Adolf, öfverste, 302, 332, 458.
Stading, *Sofia Francisca*, f. 1763, † 1837, skådespelerska och sångerska vid kungl. operan, 278.
von Stapelmohr, *Anna Charlotta*, f. 1754, † 1791, gift 1776 med statsekreteraren Elis *Schröderheim*, 452.
von Stauden, *Brita Ebba Celestina*, se **von Böhnen.**
von Stedingk, *Karl Bogislaus*, grefve, f. 1746, † 1837, korpral vid lifdrabantkåren, fältmarskalk, 440, 442, 444, 446, 450, 457.
Stegelman, *Elisabeth*, f. 17 , † 179 , gift 177 med kammarherren friherre David *Stierncrona*, 196, 452, 458.
Stenbock, *Arvid Nils*, grefve, f. 1738, † 1782, kammarherre hos konung Gustaf III, 80, 81, 444, 449, 450, 451, 452.
——, *Hedvig Sofia*, f. 1734, † 1813, gift 1756 med öfverhofstallmästaren grefve Fredrik Ulrik *von Rosen*, statsfru hos drottning Sofia Magdalena, 59, 179, 255.
——, *Magdalena Kristina*, f. 1729, † 1801, gift 1752 med öfverkammarherren grefve Karl Julius *De la Gardie*, hofmästarinna hos prinsessan Sofia Albertina, 373, 410, 443, 450.
——, *Magdalena Magareta*, f. 1744, † 1822, gift 1761 med generalmajoren friherre Erik Julius *Cederhielm*, statsfru hos drottning Sofia Magdalena, 241.
Stenbock, *Ulrika*, f. 1732, † 1783, gift 1762 med öfverstelöjtnanten grefve Abraham Akates Alexander *Dohna*, 450, 458.
Stierncrona, *David*, friherre, f. 1754, † 1817, kammarherre hos drottning Sofia Magdalena, hofmarskalk, 116, 453, 454.
——, *Elisabet*, se **Stegelman.**
Stierneld, *Adolf Ludvig*, friherre, f. 1755, † 1835, kammarherre hos drottning Sofia Magdalena, öfverkammarherre, 332, 445, 455, 458.
von Stockenström, *Erik*, grefve, f. 1703, † 1790, riksråd, 280, 453.
von Stockenström, *Johanna*, f. 1753, † 1809, hoffröken, gift 1777 med generalmajoren grefve Albrecht *von Lantingshausen*, 278, 360, 423, 441, 442, 444, 445, 449, 450, 452, 453, 457.
Stroganoff, *Alexander Nicolaiwitsch*, baron, f. 17 , † 1789, ryskt sändebud, 188.
Strokirch, *Anna Magdalena*, f. 1744, † 1797, hoffröken hos hertiginnan af Södermanland, VII, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 450, 454, 455, 460.
Strömfelt, *Fredrik Georg*, grefve, f. 1738, † 1814, hofkavaljer hos hertig Karl, öfverste, landshöfding, 181, 265.
——, *Karl Axel*, grefve, f. 1740, † 1821, hofkavaljer hos hertig Fredrik Adolf, öfverkammarherre, general, 443, 444, 453.
——, *Ulrika*, f. 1724, † 1780, kammarfröken hos drottning Lovisa Ulrika, gift 1756 med riksrådet friherre Karl *Sparre*, öfverhofmästarinna, 113, 445.

Taube, *Evert,* friherre, f. 1737, † 1799, kammarherre hos konung Gustaf III, generalmajor, 44, 124, 178, 423, 434, 445, 453.

—, *Ulrika Charlotta,* f. 1724, † 1780, gift 1764 med ambassadören och generalen friherre Johan Vilhelm *Sprengtporten,* hofmästarinna hos hertiginnan af Södermanland, VII, 24, 25, 241, 443, 444, 445, 450.

Tersmeden, *Herman Adolf,* f. 1758, † 1836, löjtnant vid lätta lifdragonerna, 458.

Toll, *Johan Kristoffer,* grefve, f. 1743, † 1817, generaladjutant, fältmarskalk, generalguvernör, 29, 73, 441, 442, 443, 445, 446, 450, 451, 452, 454.

af Trolle, *Henrik,* f. 1730, † 1784, generalamiral, 81, 248, 264, 272, 298.

Torwigge, *Gustaf Adolf,* f. 1721, † 1804, förste stallmästare hos hertig Karl, öfverste, 443, 452.

Uggla, *Katarina Ebba,* se **Horn** *till Åminne.*

———, *Maria Aurora,* f. 1747, † 1826, kammarfröken hos drottning Sofia Magdalena, gift 1778 med öfverste Karl Adam *Ehrengranat,* underhofmästarinna hos kronprinsen Gustaf Adolf, 14, 126, 164, 180, 225, 440, 441, 443, 445, 449, 451, 452.

af Ugglas, *Samuel,* grefve, f. 1750, † 1812, protokollssekreterare, öfverståthållare, president, 459.

von Utfall, *Johan,* f. 1758, † 1828, fänrik vid lifgardet, generalmajor, 453.

Wachtmeister, *Karl Adam,* friherre, f. 1740, † 1820, kavaljer hos kronprinsen Gustaf Adolf, öfverste, öfverstemarskalk, 73, 302, 446, 450, 451, 453, 458, 459, 460.

———, *Karl Axel Trolle,* grefve, f. 1754, † 1810, justitiekansler, riksdrots, justitiestatsminister, 296, 419.

af Vasaborg, *Henrietta Polyxena,* grefvinna, f. 1696, † 1777, 138.

de Vergennes, *Charles Gravier,* grefve, f. 1714, † 1787, franskt sändebud och statsman, 261.

Wingård, *Johan,* f. 1738, † 1818, öfverhofpredikant hos änkedrottning Lovisa Ulrika, biskop i Göteborg, 242, 250, 376.

Voltaire, *François Marie Arouet,* f. 1694, † 1778, filosof, författare, 339.

Woltemat, *Katarina Maria,* f. 1758, † 1831, gift 1779 med kammarherren friherre Bror *Cederström,* 451, 453, 455, 458, 459.

Wrangel *till Sausis, Anton Johan,* grefve, f. 1724, † 1799, amiral, VIII, 265.

——— *till Adinal, Georg Gustaf,* friherre, f. 1728, † 1795, generallöjtnant, landshöfding, 42, 178, 185.

——— *till Sausis, Karl Reinhold,* friherre, f. 1756, † 1798, förste kavaljer hos hertig Fredrik Adolf, major, 70, 451.

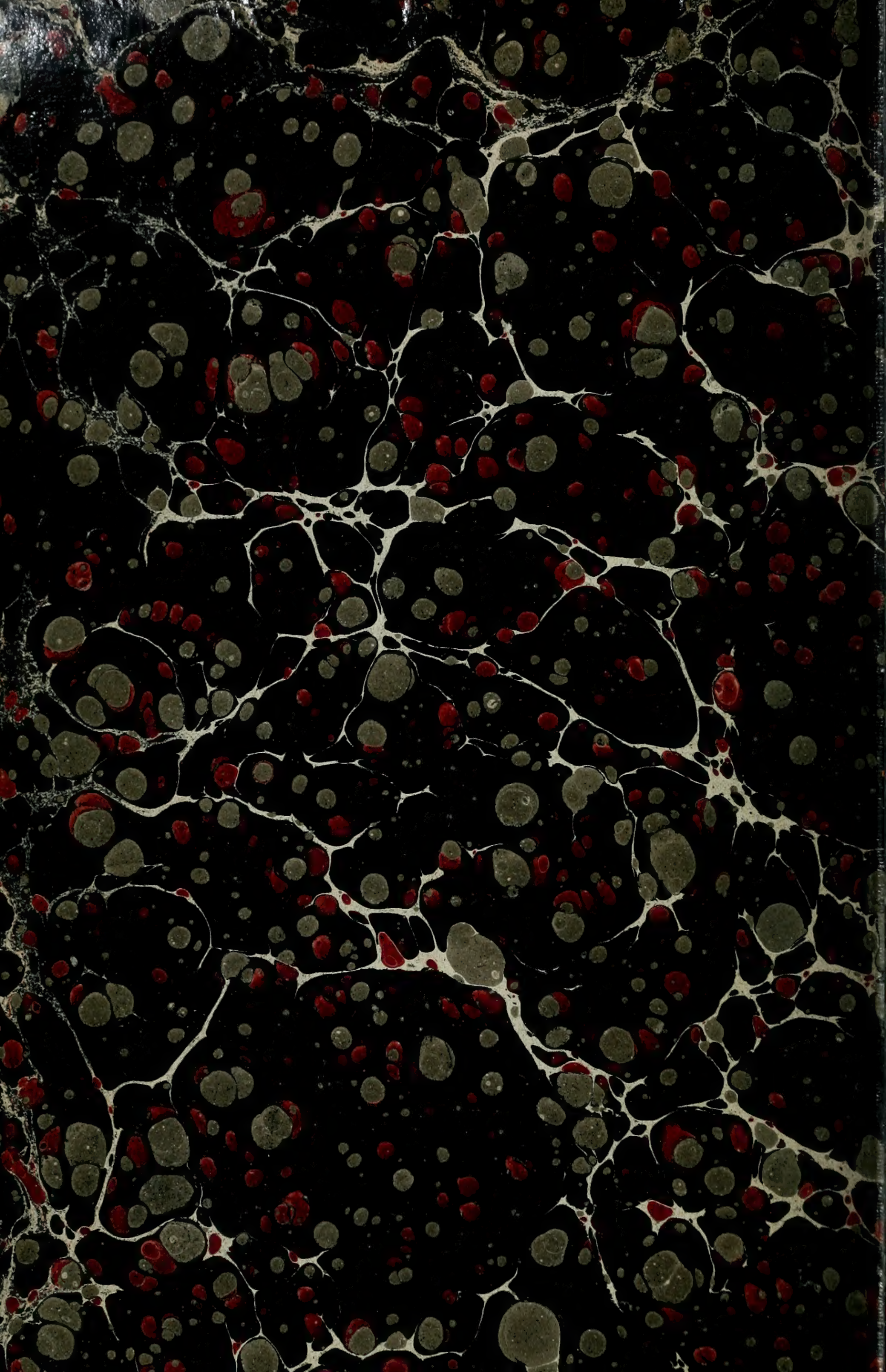
———, *Margareta Lovisa,* f. 1763, † 1787, gift 1786 med majoren Axel Henrik *Aminoff,* 277, 280, 281, 286, 343, 352, 451, 453, 458.

——— *till Adinal, Maria Charlotta,* se **Cedercreutz.**

——— *till Sausis, Ulrika Augusta,* se **Sparre.**

Wrede, *Marie Stanislas Josephine*, se **Sparre.**
von Wright, *Georg Jonas*, f. 1754, † 1800, förste kammarpage, öfverste, 249, 452, 453, 454.
——, *Henrik Vilhelm*, f. 1757, † 1784, understallmästare hos hertig Karl, kapten, 452, 453, 454.
——, *Ulrika Eleonora*, se **von Fersen.**
Zöge von Manteuffel, *Otto Jakob*, friherre, f. 1718, † 1796, generallöjtnant, envoyé, 252, 458.
Örnskiöld, *Ulrika Eleonora*, se **von Berchner.**

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 12 01 08 13 014 8